

णमो मिरिन्दमाणस्त ।

श्रीभूपेन्द्रसूरि जैनसाहित्यसमिति अषाढ १५

श्रीमद्विजयराजेन्द्रश्रीश्वर-भीषनचन्द्रसूरि-भूष-द्रवशीश्वरेभ्यो नमः ।

पूर्वाचार्यविरचित-

श्रीगच्छाचारपयन्ना ।

संस्कृतछाया सह गुजराती विवेचनयुक्त

संयोजक-जगत्पूज्य सौधर्मपूज्यसपोगच्छीय भट्टारक श्रीमद्विजय
राजेन्द्रश्रीश्वरजी महाराज ।

संशोधक-उपाध्याय श्रीगुलारविनयजी महाराज ।

प्रकाशक-

श्रीभूपेन्द्रसूरि जैनसाहित्यसमिति

आहोर (माराठ)

श्रीवीरनिर्वाण स २४७१

विक्रम स २००२

श्रीराजेन्द्रश्वरि स ३९

मूल्य रु ३

इस्वीसन १९४५

श्रीभूपेन्द्रसूरि जैन साहित्यप्रकाशकसमितिकी पुरतर्के

प्रथमाभाषली

कामेसख्या

१ वृत्तमुक्तावली भाषाकवितामय-संस्कृत टीकायुक्त.	२९
२ जिनेन्द्रगुणमजरी-चैत्यवन्दन-स्तुति-स्तवनादि सग्रह	११
३ श्रीभूपेन्द्रसूरि-जयन्ती हिन्दी कवितामय	०
४ जगवल्लभस्तवनमाला	१०
५ सिद्धप्रकरण-समूलहिन्दीभाषायुक्त	८॥
६ शांतसुधारस भावना-समूलहिन्दीभाषायुक्त	८
७ दृष्टान्तशतक-संस्कृतटीकायुक्त	८
८ चन्द्रराजचरित्र-गद्यपद्यात्मक	२०
९ कामघटकथा-गद्यपद्यात्मक	५
१० पद्मदर्शनसमुच्चय-हिन्दीभाषायुक्त.	३॥
११ भर्तृहरिचरित्रमाला	२
१२ प्रभुस्तवनसुधाकर	२३
१३ कल्याणानन्दविलास	४
१४ सवेगद्रुमकन्दली-हिन्दी विप्रेचनसह	४
१५ गच्छाचारपथ्या-गुर्जरभाषा विप्रेचनयुक्त	४८
१६ श्रीभूपेन्द्रसूरि-जीवनचरित्र हिन्दीभाषा.	१६
१७ देवर्षिगुणरत्नाकर-चैत्यवन्दनस्तुतिस्तवनादि सग्रह	१६

मुद्रक :

गुणवचन देवचन्द्र शेट

आनन्द प्रिंटिंग प्रेस

भावनगर (वाठियावाट)

આદિ-વચન

જૈન યાદ્યમય એક મહાસાગર સદૃશ છે જેમ મહાસાગરનો પાર ન પામી શકાય તેમ જૈનસાહિત્ય-સમૃદ્ધિની તુલના થઈ શકતી નથી

માનવી એ સયોગાધીન પ્રાણી છે તેને સતત જાગૃત રાખવા માટે આપણા પરમોપકારી પૂર્વપુરુષોદ સાહિત્યની અનિરત્ત ઉપાસના કરી છે સરકારી સાહિત્ય એ સંસ્કારવાસી જીવોને માટે સુધા (અમૃત) સદૃશ છે સુધાપાનથી જેમ પ્રાણી અમરત્વને પામે છે તેમ સાહિત્ય-પાનથી પણ પ્રાણી નિર્મીક બને છે

પદ્યમકાલના પ્રમાણે પ્રાણીઓની મતિમદતા ઘણી ઊંચી અને પરિણામે જૈન યાદ્યમયને ચાર વિભાગમાં વહેંચી નાંખવામાં આવ્યું (૧) દ્રવ્યાનુયોગ, (૨) ચરણકરણાનુયોગ, (૩) ગણિતાનુયોગ અને (૪) કથાનુયોગ

ચાલજીવોને કથાનુયોગ વિશેષ રુચિકર થાય છે વટલે આપણા માહિત્યમાં કથા-પ્રયો વિપુલ પ્રમાણમાં રચાયા છે, પણ સાચોસાચ આચારનું જ્ઞાન પણ અત્યાવશ્યક છે કહ્યું છે કે-આચાર પ્રથમો ધર્મ । આ ધર્મગ્ઢાચારપથનો ચરણ-કરણાનુયોગનો પ્રથમ છે

કોઈ પણ પ્રથમી પ્રામાણિકતાનો આધાર તેના કર્તાપુરુષ ઉપર અવલયે છે આ ધર્મગ્ઢાચારપથનો પણ પૂર્વપુરુષપ્રણીત છે સામાન્ય નિયમ પ્રયોગે કે-પથજ્ઞાની રચના ગણધરમહારાજા કે મગધતમા હસ્તદીક્ષિત શિષ્ય કરે છે વટલે આ પથજ્ઞાની પ્રામાણિકતા માટે અંશ માત્ર આશંકાને સ્થાન રહેતું નથી

આ મગ્ઢાચારપથનામાં સાધુ-સાધ્વીના વિસ્તારપૂર્વક આચાર-વિચાર દર્શાવેલ છે આ પથના ઉપર ધર્મદ્ આનંદવિમલસૂરિજી-શિષ્ય શ્રીવિજયવિમલગણિય સંસ્કૃત ટીકા રચી છે

સૌધર્મનુહત્તપોગઢીય, ક્રિયોદ્ધારક, જગત્પુજ્ય ધર્મદ્વિજયરાજેન્દ્ર સૂરીશ્વરજીની સાહિત્યસેવાથી જૈનસમાજ અજ્ઞાત નથી તેમણે પોતાનું મમ રત્ન જીવન સાહિત્ય પાછળ ન્યોછાવર કરી દીધું હતું “અમિધાનરાજેન્દ્ર કોથ” જેવો અજોડ પ્રથમ એ વ્યક્તિ સાહિત્યોપાસનાનું અપ્રતિમ ફલ છે ચાલજીવોની

સમજળને માટે તેમણે આ ગચ્છાચારપયગાનુ ગુજરાતી ભાષામાં વિચરણ રચ્યું અને આ ગ્રંથની વિશેષ ઉપાદેયતા માટે (૧) મૂઢ ગાળા, (૨) તેની સસ્પૃત છાયા (૩) મૂઢ ગાથાનો અર્થ અને (૪) વિસ્તૃત વિવેચન-આ વંશ રાણ્યો છે

“ગચ્છાચાર” એ નામ જ ગ્રંથની સામગ્રી તુ છે તે આપોઆપ જણાયે છે સાધુ સાધ્વીના આચારવિશિષ્ટ અને ક્તયનુ જ આમાં મુખ્યત્વે વિચરણ છે ગ્રંથ રોચક થો તે માટે પ્રસંગે પ્રસંગે પથાઓ પણ આપવામાં આવી છે

આ ગચ્છાચારપયગાની હસ્તલિખિત પ્રતિ સ્વં શ્રીવિજયભૂપેન્દ્રસૂરિજી મહા રાજના જોવામાં આવી તેમણે તેને જનાપકારી જાળી મુદ્રિત કરવાની દૃઢતા કરી તેવામાં તેઓ સ્વયંવાસી થયા ત્યારનાદવ્યા યા રત્નમાનાચાર્ય શ્રીવિજયચર્ચી ન્દ્રસૂરિજીની અધ્યક્ષતામાં સ્વં શ્રીવિજયભૂપેન્દ્રસૂરિજીના પ્રયોગે પ્રજાશિત કરવા માટે “શ્રીભૂપેન્દ્રસૂરિ જૈનસાહિત્યસમિતિ” ની સ્થાપના થઈ તેના કાર્ય માટે (૧) સાહિત્યરસિક ઉપાધ્યાય શ્રીગુલાબવિજયચર્ચી મહારાજ (૨) તપસ્વી મુનિરાજ શ્રીહર્ષવિજયજી મહારાજ (૩) શાતમૂર્તિશ્રીહસ્તવિજયચર્ચી મહારાજ અને (૪) મુનિશ્રી પદ્માણવિજયજી મહારાજની નિયુક્તિ કરવામાં આવી

આ સમિતિએ અત્યારસુધી ૧૭ ગ્રંથો પ્રગટ કર્યા છે, આ ગચ્છાચાર પયગો એ પદરમો ગ્રંથાક છે અત્યાર સુધીના પ્રજાશનોની માફક આ ગ્રંથ પણ સમાજના આદરજ પાત્ર થશે આશા છે કે-ગુણગ્રાહી સજ્જનો આ ગ્રંથના સવિશિષ્ટ લાભ લઈ અમારા પ્રયાસ સફળ કરે

આચાર્યશ્રીની જૂની ગુજરાતી ભાષાને રોચક ને શિષ્ટ ભાષામાં મૂકવા માટે ભાવનગરનિવાસી પદ્મિત રાઠુભાઈ રૂગનાથે કરેલ સુખયાસ માટે આમાર માનવામાં આવે છે મુદ્રણકાર્યમાં સારી ફાલ્ગજી રાણવા આનંદ પ્રેસના માલિક શેઠ ગુલાબચંદ દયચંદ પણ ધન્યવાદો પાત્ર છે

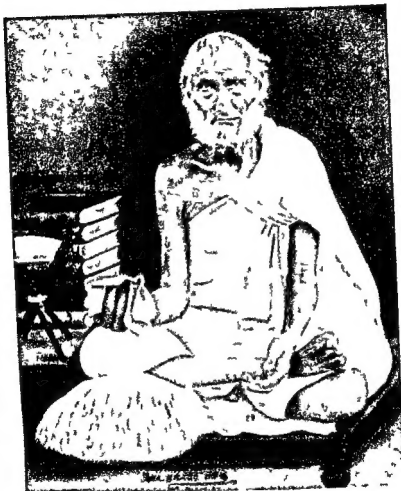
પ્રૂફ સુધારના વિમેરેમાં પણ પૂરતી ફાલ્ગજી રાણવા છતાં શુદ્ધિદોષ અને પ્રેસ દોષને કારણે કઈ સ્થાનો રહ્યા નથી હોય તો યાચકવર્ગ સુધારી યાચવા કૃપા કરે.

વિ સ ૨૦૦૨ }
આગાહી
પૂર્ણિમા }

સચાલક—
શ્રીભૂપેન્દ્રસૂરિજૈનસાહિત્યસમિતિ
વાયા-પરણપુરા મુ. પો. આહોર (મારનાડ)

श्रीमौघर्मवृद्धपाग-छाधिपति-जग-पूज्य-आचार्यदेव-

श्रीपुण्यवर्दी वि स १९२४ वंगाल मुनि ५ आदर नियोजनार सुरिपद-वि स १९२५ आयात वार १० कावरा।

श्रीमद्-विजयराजेन्द्रसूरी-वरजी महाराज ।

स्वगवास-वि स १९६३ पीप मुनि ७ मु० राजगड

दीक्षा-वि स १९०४ वंगाल मुनि ५ बडा-उदयपुर

ज-म-वि स १९८३ पीप मुनि ७ भारतपुर

વિષયાનુક્રમ-

આચાર્યસ્વરૂપનિરૂપણ-પહેલો અધિકાર

વિષય	પૃષ્ઠ	વિષય	પૃષ્ઠ
મગલાદિકનો આવશ્યકતા	૩	અગરમરફાચાર્યની કથા	૬૧
મહાવીર નામ કેમ પડ્યું ?	૫	આચાર્યના ૩૬ ગુણો	૬૮
ગચ્છાધાર પયલાનો પ્રાચીનતા	૭	આલોચનાનો આવશ્યકતા	૭૩
કેવા ગચ્છામા વામ કરવો ?	૮	સાગ આચાર્યનું કર્તવ્ય	૭૪
તેને રંગતા દટાતો	૮	રત્ન, પાત્ર ને વસતિની વિચારણા	૭૬
અટ ગચ્છવામની મસારશ્રમણ	૧૧	દીક્ષા કોને ન આપી શકાય ?	૮૯
ગચ્છાધાર પયલાના કત્તા કોણ ?	૧૨	અતિમુષ્ક કુમારની કથા	૯૧
વાચના ક્યારે થઈ ?	૧૪	વચ્ચશામીનું યુક્તાત	૯૬
પ્રકોર્ણક પગ્ગે શુ ?	૧૫	આચાર્યશિષ્યવૃત્તિનું યુક્તાત	૧૦૬
શ્રુતજ્ઞાનના પ્રકાર	૧૬	નપુસકના પ્રકારો	૧૧૧
કાલિક ને ઉત્કાલિક શ્રુતનું	૧૭	સારણાદિકનો આવશ્યકતા	૧૧૪
વિસ્તૃત વિવેચન		શિષ્ય શુરૂપ ક્યારે મનાય ?	૧૧૫
સારા ગચ્છાધારનું નામ	૨૦	શિષ્ય શુરૂને મમજાવવાની રીત	૧૧૭
શેલકાચાર્યનો કથા	૨૦	જ્ઞાનાચારનું સ્વરૂપ	૧૨૧
વીર્યોદ્ધાસની વૃદ્ધિથી કન્નપ્રાપ્તિ	૪૧	વર્ણનાચારનું સ્વરૂપ	૧૨૩
અરણિક મુનિવરનું યુક્તાત	૪૨	ચારિત્રાચારનું સ્વરૂપ	૧૨૫
આચાર્યના લક્ષણો	૪૭	તપાચારનું સ્વરૂપ	૧૨૭
અટાચાર્યના ચિહ્નો	૪૮	વીર્યાચારનું સ્વરૂપ	૧૩૭
શુરૂ સમર્પી અર્ચનો કયા	૫૨	પિંડાદિકનું વર્ણન	૧૩૭
આલોચના કોની પામે છેવી ?	૫૪	સોઝ પ્રકારના ઉદ્ગમ દોષ	૧૩૮
વિકથા અને તેના પ્રકારો	૫૬	સોઝ પ્રકારના ઉત્પાદન દોષ	૧૩૯

धेनुरीया साधुनु वृत्तात (फुटनोटमा) १३९	सारा अन भ्रष्टआचार्यने उपमाओ १९३
सेविद्या साधुनु वृत्तात (फुटनोटमा) १४०	सायदाचार्यनी कथा १९४
आपाढाभूतिनु वृत्तान (फुटनोटमा) १४१	मोक्षमार्गना विनाशक } १९८
सिंहकेसरिया साधुनु वृत्तात (फुटनोटमा) १४१	आचार्यना त्रय प्रकार }
दश प्रकारना प्यणा दोष १४२	सविज्ञ पाक्षिकना लक्षणो १६१
पाच प्रकारना आसैधणा दोष १४३	चरणसित्तरीने कणमित्तरीना भेदो १६४
आचार्य त्रीना भग गुरुय १४४	सविज्ञपाक्षिकनु कर्तव्य १६६
विहारनु विस्तृत स्वरूप १४५	आचार्यने शिखामण १६८
सारा आचार्यनु कर्तव्य १५१	

यतिस्वरूप-बीजो अधिकार

धोनी साये विहार करवो ? १७१	घटा काकदीनी कथा (फुटनोटमा) १९२
अगोतार्थ साये विहारनो त्याग १७१	गनसुकुमारनी कथा (फुटनोटमा) १९२
सात नयनु स्वरूप १७३	दश प्रकारनी समाचारी १९३
सप्तभगीनु सक्षिप्त स्वरूप १७५	पडिलेहणनु सुंदर स्वरूप १९४
गोताप मुनिना श्रेष्ठता १७६	आवश्यक सबधी वर्णन १९६
चारित्र-कांगनो मा १७८	सत्तर प्रकारनो समय १९९
अगीताधनो उपदेश शेर महण १७९	वाणीना प्रकार १९९
अगीताधना पाच प्रकार १८०	आहारनु प्रमाण २०१
अगीताधना सगधी अप पतन १८१	कोना हाथधी आहार न लेवो ? २०३
सुमतिनु वृत्तात १८१	मथोननादि पाच द थो २०४
जलमनु गनु स्वरूप १८५	चारित्र-बहन माटे ज आहार कल्पे २०५
रागी ने कोधी शिष्यवाता } १८८	वास्तविक गच्छ कोने कहेवो ? २०७
गच्छनो त्याग }	सा वासगनु वजन २०८
सारा गच्छमा वास करवावो त्याग १८९	अणिफापुत्र आचार्यनु वृत्तान २०८
कवा साधुओ निजरा करी शके ? १८९	बुद्धमुनिने पण सा यो सायेना } २११
स्फुटकाचार्यनु वृत्तान (फुटनोटमा) १९०	वार्ताजापनो निषेध }
स्फुटिक मुनिनी कथा (फुटनोटमा) १९१	स्त्रीजातिमा दुषणो २१५

સ્ત્રીવાચક શબ્દોના વિવિધ અર્થો	૨૧૫	જઝના એક વિદુમા કેટલા નોત્રો ?	૨૪૬
સ્ત્રીના દૂષણો સવધો અર્થ	} ૨૧૬	અર્ધિમાની શ્રેષ્ઠતા	૨૪૭
શાસ્ત્રકારોનું કથન		દેષણીય જન્મના પ્રકારો	૨૪૯
રૂરવાલુક મુનિની કથા (ફુટનોટમા)	૨૧૭	અગ્નિકાચનો ઉપયોગ કેમ કરવો ?	૨૫૨
મળિરથની કથા (ફુટનોટમા)	} ૨૧૯	વનમ્પતિકાચ સવધો વળેન	૨૫૩
અગ્નિસમીપે ધીની માફક સ્ત્રી		કુચેટાના પાંચ પ્રકાર	૨૫૫
સસંગેનો સદતર ટ્યાગ	૨૨૧	નાસ્તિકતાવત્તુ ગિરસન	૨૫૬
રાત્રીમતી ને રથનેમિનુ વૃત્તાન	૨૨૨	જીવમ્થાપના કુલક-સાર્થ	૨૫૯
સાધ્વીસગ-એક મુદકેલ ઘઘન	૨૨૩	ધૃતેનો કથા	૨૬૨
સાધ્વીનું કઈ રીતે રક્ષણ કરવું ?	૨૨૫	ચંડકૌશિકનું વૃત્તાત	૨૬૭
સ્થાનાગધુત્રમા દશવિંદ સાધુ -	} ૨૨૬	અદ્યમિત્ર માધુની કથા	૨૬૯
સાધ્વીઓને એકત્ર રહેવાના પાંચ સ્થલો		વરાહમિહિરનું વૃત્તાત	૨૭૦
લઙ્ગિધારી પણ ચારિત્ર્યપ્રદ		કારણ ઉત્પલ થયે છતે પણ	} ૨૭૪
સાધુનો ટ્યાગ	૨૨૭	વસ્ત્રાદિરનું અતર કરી માધુષ	
ક્ષુલ્લક સાધુનું વૃત્તાત	૨૨૭	સાધ્વીનો સ્પર્શ ન કરવો,	
લઙ્ગિધોનું વિસ્તૃત વિવેચન	૨૨૮	અનગરાનપુત્ર ને સુતુમારિકાનું વૃત્તાત	૨૭૫
સનત્કુમાર ચક્રોનું વૃત્તાત (ફુટનોટમા)	૨૨૯	સ્ત્રીસ્પર્શથી દાનિ	૨૭૭
કઈ લઙ્ગિ કોને હોય ?	૨૩૫	કયા કારણે સ્પર્શ કરી શકાય ?	૨૭૭
રાત્રિ-આહારના દોષો	૨૩૭	રોહા તાપમીની કથા	૨૭૯
કલ્પ અને વૈષ્ણો અધિકાર	૨૩૯	કન્કાદિક કેવી રીતે વડાવવા ?	૨૮૧
આઠ પ્રકારની ગોચરશૂનિ	૨૪૧	સુમદ્રા સતીનું વૃત્તાન	૨૮૨
ચાર પ્રકારના અમિષ્ટ	૨૪૧	મૂઠા ગુણ વિનાનો સાધુ ગચ્છવાદ	૨૮૪
દશ પ્રકારના પ્રાયશ્ચિત્ત	૨૪૨	ચીળદ્વિ નિદ્રાના પાંચ દષ્ટાંતો	૨૮૫
સુસાધુ કેવા હોય ?	} ૨૪૪	વપાયદુષ્ટ સાધુનું વૃત્તાત	૨૮૭
ઉક્ષાયના રક્ષક		સુવર્ણાદિકના સ્પર્શનો નિષેધ	૨૮૮
દુષા સવધમાં ક્ષુલ્લક સાધુની કથા	૨૪૬	ધાન્ય અને પાવના પ્રકારો	૨૮૯
		સાધ્વીનું મેલવેલા ઉપકરણો	} ૨૯૦
		સાધુઓને કલ્પે નહીં	

साध्वीप वस्त्रादिक कद् रीते मेळववा ? २९१	समापनांतु महत्त्व	३१३
दुर्गाह स्त्रोहृदय २९३	कुमारतु वृत्तात	३१४
लौकिक शास्त्रोमा दर्शावन्न स्त्रीचरित्र २९३	द्रुमकतु दृष्टात	३१५
रेवतीतु वृत्तात २९४	उत्तायन राजर्षिनी कथा	३१६
पाताळमुदरीनी कथा २९९	सारा गच्छना लक्षणो	३२४
भोजन समये साधु मढळमा } ३०१	चार प्रकारनी भावना	३२५
साध्वी आगमननो निषेध }	पांच हेतुभोगो परिहार	३२७
सुगच्छना साधुभो क्रोधादिक	केवा गच्छमा वास करवो ?	३२८
कषायवाळा न घेने ३०२	पाच इन्द्रियोना विषयोनु }	३२९
स्वदकाचायेना शिष्योनु प्रज्ञात ३०२	विषम परिणाम }	३२९
अर्जुनमाळोनी कथा ३०४	श्रोत्रेंद्रिय विषये राम-कथा	३२९
दमस्त राजर्षिनी कथा ३०६	चक्षुइन्द्रिय विषये अणलाक्ष कथा	३३०
क्रोध सवधी अक्षकारी भट्टानी कथा ३०८	घ्राणेंद्रिय विषये गंधमिम कथा	३३१
माया सवधी पादुर आर्यानी कथा ३१०	रसनेन्द्रियना विषये मधुमियनी कथा	३३१
लोभ सवधी आय मगुसूरिनी कथा ३११	स्पर्शेंद्रिय विषयमा महेन्द्रनी कथा	३३१
साधुभोने परस्पर कलह-कवाम	इन्द्रियना विषयो सवधी प्रशमरति- }	३३२
न करवो ३११	कारतु कथन	

साध्वीस्वरूपनिरूपण-श्रीजो अधिकार

साध्वीने णकांत उपाश्रयमा न राखवी ३१५	रात्रि समये मा वीण सुवान }	३४९
सा बीनी मयादाभो ३३६	पुरुषने धर्मकथा ७ सभळाववी }	३४९
एकांत वातावापना दोषो ३३७	साध्वी पुष्पोनी सभामा }	३४९
सा बोट कवा बत्तो वापरवा ? ३३८	व्याख्यान न आपी शके }	३४९
सा वीण गृहस्थादिकनी सीवणा } ३३९	कुमा रीना लक्षणो	३५१
दिक क्रिया ७ करवी }	सा वीण रात्रे पावन केम करवु ?	३५३
सुमद्रानी कथा ३३९	क्या कार्यो करनार साध्वीने }	३५४
कालोनी कथा ३४५	साध्वी न कहेवो? }	३५४
साध्वी शासननी शत्रु क्यारे गणाय ? ३४७	गणिनी पत्रे योग्यसाध्वीनां लक्षणो	३५६

शकादि पृच्छा माटे गुर समक्ष केवी रीते भवु ?	} ३६८
बिहारनी मर्यादा	
नावमा क्यारे बेसवु ?	३६१
नावना प्रकारो	३६२
जळ उत्तरवानो विधि	३६३
बिहार संबधी मासफरपनु वर्णन	३६५
जातुर्मास कयां ने केवी रीते रहेवु ?	३६६
पर्युषणा चौथनी केम धई ?	३६८
बिहार क्यारे करवो ?	३७०

सा वीण केवी भाषा न बोल्वी ? ३७२

उपसंहार-

आ गच्छाचार पयलो कया	} ३७१
दास्त्रग्रन्थोमाधी उद्धृत करेल छे ?	
असज्ज्ञाना प्रकारो	३७४
आ पयलो कोणे भणवो ?	३७५
आ पयलाता पठनधी लाभ	३७६
पाटपरपरा	३७६
प्रशस्ति-सार्थ	३७८

मूलगाथानाम् अकारादिक्रम-

गाथा न	पृष्ठ	५४	५४	१८९
९२ अद्भुतहृदयेमज्ज	२९१	१०६ सुद्धो वा अहना सेहो		३३३
४८ अगीय थकुमीलेहि	१८०	६९ खेलपट्टिअमप्पाण		२२३
४६ अगोयत्थस्म वयणेण	१७८	१२१ गइत्तिन्वमाइएहि		३५०
१२० अजयणाए पक्कुव्वति	३५०	११४ गच्छइ सत्तिलामगई		३४७
२ अत्थेगे गोयमा ! पाणी	११	१३७ गच्छायाए सुणिताण		३७३
२२ अपरिमात्री मम्म	१४४	५१ गच्छो महाणुमागो		१८८
१०४ भारमेसु पमत्ता	३२८	११२ गणिगोअम ! जा उचिअ		३३६
७८ इच्छिज्जइ जत्थ मया	२४८	४४ गीअत्थस्म वयणेण		१७५
५ उज्जम मव्वयामेसु	२८	४१ गीअत्थे जे सुमत्तिगे		१७०
२९ उम्मरगट्ठिण सग्गमग्ग	१५९	५६ गुरुणा कज्जमकज्जे		२००
३० उम्मरगट्ठिओ ण्को	१५९	५२ गुरुणो छदणुवत्ती		१८९
३१ उम्मग्गामगस	१६०	११५ गेहसु मिहत्थाण		३४७
९३ एगो एगिथिण मद्धि	२९१	९५ घणगज्जिनयहवकुहण		२९३
३४ ओमणो त्रि विहार	१६४	१२ छत्तीमगुणममपणा		६८
९९ काणमकारणेण	३१२	३३ जइ नवि मक्काउ		१६३
६५ किं पुण तरुणो भवहु	२२०	६६ जइवि सय थिरचित्तो		२२१
८६ कीइ बीअपण्ण	२७६	३८ जओ, सयरी भवन्ति		१६८
२४ कुलगामनभररज्ज	१५१	११० जत्थ जयारमपार		३३६
७६ सज्जूरिपत्तमुजेण	२४५	९७ जत्थ मुणीण कसाया		३०२
५३ खते दत्ते गुत्ते	१८९	६१ जत्थ य अज्जाकप्पो		२०७
१२५ खरघोडाइहाणे	३५३	९१ जत्थ य अज्जालद्धम्		२९०

६२ जत्थ य अज्जाहि सम	२१३	११८ जो जत्तो वा जाओ	३५०
१०८ जत्थ य उअस्मयाओ	३३५	५८ त पि न रुवरसत्थं	२०५
१०७ जत्थ य एगा रुड्डी	३३५	१३३ तम्मूल मसार	३७१
१०९ जत्थ य एगा समणी	३३५	७ तम्हा निउण निहालेउ	४५
१३० जत्थ य गण्ठे गोयम ।	१३०	१०५ तम्हा सम्म निहालेउ	३३३
१११ जत्थ य गिहत्थभासाहिं	३३६	२७ तित्थयरसमो घरी	१५३
१०१ जत्थ य गोयम ! पचण्ह	३२६	३७ तीआणामयकाले	१६७
६० जत्थ य जिट्ठकणिट्ठो	२०७	१९ तुम्हारिसा वि मुणिवर	११७
१२३ जत्थ य येरी तरुणी	३५३	६४ येरस्म तअस्मिस्म व	२२०
१०३ जत्थ य मुणिणो कय	३२७	९४ दढचारित्त मुत्त	२९१
७७ जत्थ य बाहिरपाणिअ	२४५	१३२ दमणियार कुणर्ट	३५९
८९ जत्थ य वागडियाण	२८८	५७ दूरुज्झियपत्ताऽसु	२००
११७ जत्थ य ममणीण	३४८	१४ देस खित्त तु जाणित्ता	७४
७९ जत्थ य छलविस्सय	२५१	९८ धम्मतरायमीण	३०८
७२ जत्थ य सनिहिउक्खट	२३५	१२४ धोयति कठिआओ	३५३
९६ जत्थ समुदेसकाले	३०१	१ नमिउण महावीर	४
९० जत्थ य हिरण्णसुवण्ण	२८८	२० नाणस्मि दसणस्मि य	१२०
८८ जत्थ हिरण्णसुवण्णे	२८८	४२ निट्ठविअ अठमभट्ठाणे	१७०
८३ जत्थियत्थीकरफरिस	२७४	५० पजलति जत्थ घगघग	१८७
८५ " "	२७६	४९ पज्जलिय हुयवह	१८१
१२९ जत्थुत्तरपडिउत्तर	३५७	१३६ पढत्तु साहुणो एय	३७३
१३ जह सुकुमलो पि विज्जो	७३	४५ परमत्थओ विम नो त	१७५
३ जामद्वजामदिणपवर	२८	४७ परमत्थओ न त अमय	१७९
१७ जीहाय मिलिदतो	११३	२१ पिह उअहिं सिज्ज	१३७
४३ जे अण्ठीअपरमत्थे	१७१	७५ पुढविदमअगणिमारुअ	२४४
५५ जे अ न अकित्तिनणए	१८९	८१ पुप्फाण बीयाण	२५२
३९ जो उ पमायदोसेण	१६९	१२२ बहुसो उक्खोलिती	३५०

૮૪	વાલાણ યુદ્ધાણ	૨૭૪	૫૯	વેઅણ વયાગે	૨૦૬
૧૬	વાલાણ જો ઠ સીમાણ	૮૮	૧૧૬	યુદ્ધાણ તરુણાણ	૩૪૮
૮૦	ધીયવળ મારુતિ	૨૫૧	૨૬	મ ઇવ મયસતાણ	૧૫૩
૨૮	મદ્દાવારા સરી	૧૫૮	૪૦	સરોવેણ મળ મોમ !	૧૬૯
૯	મયવ કેહિ લિયેદિ	૪૭	૧૫	સગદોગ્ગદં વિહિના	૮૮
૩૬	મુવ અતિય મવિસસતિ	૧૬૭	૧૦	સચ્ચદ્યારિ દુસ્મીલ	૪૮
૭૩	મડવ નિહુઅમદાવ	૨૩૫	૧૨૬	સજ્જાયમુળ ત્રોગા	૩૫૩
૧૩૫	મહાનિમીદકપાઓ	૩૭૩	૧૦૭	સમા સીમવદિચિણ	૩૫૬
૧૩૧	માઝા દુદિઆવ	૩૫૭	૩૫	સમમગમગમવદિઆણ	૧૬૬
૧૩૪	માસે માસે ઠ જા અઝા	૩૭૧	૧૦૮	સચિંગા મીયવરિમા ય	૩૫૬
૭૪	મુણિણ નાણામિગ્ગદ	૨૩૫	૬૭	સવરથ દરિયવગમિ	૨૨૩
૮૭	મુલગુણેદિ ત્રિમુત	૨૮૪	૬૮	સવરથેસુ ત્રિમુતો	૨૨૩
૧૧	મુલુત્તરગુણમ્મદ	૪૮	૭૦	સાદુસ્મ નયિ લોવ	૨૨૪
૮	મઢી આલવળ રુમ	૪૬	૨૩	સીયાયદ રિહાવ	૧૪૫
૪	લીલા અલસમાણસ્મ	૨૮	૧૧૩	સીયણ તુષાણ મરણ	૩૩૮
૬૩	વઝોદ અવમ્મતા	૨૧૩	૧૦૦	મીલતવદાણમાવ	૩૨૪
૭૧	વાયામિતેણ ત્રિ જત્ય	૨૨૬	૧૮	સીમો ત્રિ વેરિઓ સો ઠ	૧૧૪
૧૧૯	વિટલિમાણિ વડત્તિ	૩૫૦	૩૨	સુદ્ધ સુમાદુમગ્ગ	૧૬૦
૨૫	વિહિના જો ઠ ચોવદ	૧૫૧	૧૦૨	સુનારમપવત	૩૨૭
૬	વીરિણ તુ જીવસ	૪૧	૮૨	હામ રોદ્ધા કદપ્પ	૨૫૩

॥ वन्दे श्रीरुद्रमाननिनेश्वरम् ॥

अनन्तलघुनिधानाय श्रीगौतमस्वामिने नमः ।

श्रीगच्छाचार-पयन्त्रो ।

[श्रीविजयमिलगणितिरचित टीकाना आधारे]

जमागर्थ-श्रीमद्विजयरामेन्द्रमूर्तिश्वरवृत्त-

सरल अने रोचक विवेचन युक्त

निवेदन-कर्तानु मंगलाचरण—

समस्तवस्तुपर्याय-स्तोमसत्यप्रकाशक ।

निर्मोही शिवनारीशो, वीरोऽस्तु ज्ञानदो मम ॥ १ ॥

गच्छाचारप्रकीर्णस्य, टीकां लोकसुभाषया ।

कुर्वे दृत्पनुसारेण, चाऽधिकां कुत्रचित्त्वपि ॥ २ ॥

श्लोकार्थ—मङ्गल पद्याशोना पर्यायममूढने सत्य स्वरूपे प्रकाशित करनार,

मोह रहित, शिवपद्म-मोक्षरूपी स्त्रीना स्वामी श्रीवीरजिनेश्वर परमात्मा मने ज्ञान दाता याओ गच्छाचारप्रकीर्णकनी टीकाना आधार लोकभाषा-गुल्लरानी भाषाय। हुं अनुवाद-विवेचन कर, हुं आ अनुवादन मनीगम्य तथा सरल बनायवा माट टीकाना उल्लेख करता एण प्रसंगोचित विशेष विवेचन करुं छे

*

*

*

अनन्तलघुनिधान श्रीगौतमस्वामी गणधरमहाराजे पद्म श्रोत्रीश अतिशय धारो, याणीना पानीश गुणोची विमूषित श्रीरुद्रमानस्वामीने सुविदित गच्छमयधी पृच्छा करी, पटले दयानिधि, अनन्तज्ञानी श्रीवीर भगवते भव्य प्राणीओने सत्तार मागरतो पार पमाइयामा नौवा-जहाज समान, अममरणरूपी दु खदायानछने प्रशात करयामा मेघधारा समान चारित्रधर्मनी प्ररूपणा करीने "गच्छाचारपयन्त्रो" प्रमाणे सुविदित गच्छनु स्वरूप कही समजाव्यु ते गच्छाचारपयन्त्रो स्वपरोपकारक

શ્રીગદ્ધાચાર-પદ્યગ્રા સચિવચન

સમજી, અથવા આવા અનુપમ પ્રથમો સર્વસામાન્ય જનસમૂહ પણ લાભ લઈ શકે તે માટે લોકપ્રિય ગુજરાતી ભાષામાં તેનું વિધેચન કરવાનો મેં યથાશક્તિ પ્રયાસ કર્યા છે.

મગલાદિની આરંભકતા—

કો, પણ પ્રથમી શરૂઆત કરતા પ્રથમ મગલ, અર્થસમ્બંધ, નામ અને પ્રયોજન વગર હેતુઓ દર્શાવવા જોઈએ આના સમ્બંધમાં કોઈ પણ શકા કરે કે—‘મગલ કરવાનું કારણ શું ?’ તેનો ઉત્તર એ છે કે—‘વિધ્નોની ઉપશાંતિને માટે મગલ કરવું જોઈએ, મગલ કરવાથી વિધ્નપરંપરા વિનાશ પામે છે આ ઉપરાંત મગલ કરવાનો ધીજો હતુ એ છે કે—પ્રથમે મગલરૂપ માનીને શિષ્યવર્ગ તનુ અધ્યયન કરવા ઉચ્ચમશીલ થાય ધીજો લાભ એ પણ છે કે—શિષ્યવર્ગની પરંપરાનું અનુકરણ પણ સચવાય આપણા પૂર્વાચાર્ય મહારાજાઓ પ્રથમ મગલ કરીને જ પ્રથમારંભ કરતા, પછી અર્થ વર્ગ પણ તેમની પ્રણાલિકાનું અનુકરણ કરતું જ જોઈએ—આ યથા હતુઓને હક્ષમા રાણીને જ પ્રથમવર્તા મહાપુરુષ પાતાના રૂપે શ્રીમહાવીર પરમાત્મા-અપરનામ શ્રીનર્દેશમાનસ્માર્મિને નમસ્કાર કરવારૂપ મગલ કરે છે

ઘડી ધોતાગળની પ્રથ-પ્રવણ કરવામાં પ્રવૃત્તિ થાય, તેમની યદિ વૃદ્ધિ પામે તેમજ શિષ્ટાચારનું પાલન થાય તે માટે અર્થસમ્બંધ, નામ અને પ્રયોજન વગર હેતુઓ પણ દર્શાવવા જોઈએ પ્રસ્તુત પ્રથમા અમુક સમ્બંધ-વર્ણન આપશે, પ્રથમ અમુક અભિપ્રાય છે અને તે પ્રથમ નામઢવાથી જ્ઞાનવૃદ્ધિ થવા સાથે નિર્જેરા પણ ધશે એમ ધોતાગળને જણાય તો તે વગ તેમાં પ્રવૃત્તિ કરવા પ્રયત્નશીલ બને

આટલા સમોધાન પછી પણ કોઈ ઘડી શકા કરે કે—અર્થસમ્બંધાદિ વગર હેતુઓની આવશ્યકતા સ્વીકારીએ છોએ પણ મગલ કરવાનું શું કામ છે ! કારણ કે જ્ઞાનાધ્યયન કરવું તે જ મહામાગલિક છે તો પછી ધીજી મગલ શા માટે કરવું ! આ શકાનો પ્રત્યુત્તર એ છે કે—શ્રેય-કલ્યાણકારી કાર્ય હમેશા વિધ્નવ્યાપ્ત હોય છે વધુ પણ છે કે—‘શ્રેયાસિ વહુવિધ્નાનિ’ જે પાપકાર્યની પ્રવૃત્તિ કરે તેને વિધ્ન શું નહવાતું છે ! કારણ કે પાપરૂપ કાર્ય તે જ વિધ્નરૂપ છે, પછી વિધ્નમાં વિધ્ન કયું નહે ! આથી ચરાચર રૂપ થાય છે કે શ્રેયકાર્યમાં વિધ્ન ન નહે તે માટે મગલ કરવું જ જોઈએ, પ્રસ્તુત વિષયમાં શાંતિશ્રવણ એ શ્રેય-કલ્યાણકારી કાર્ય છે, કારણ કે તેથી સ્વર્ગાદિ સપત્તિ યાવત્ શિવસુખની પ્રાપ્તિ થાય છે આ ઉપરાંત પ્રથમવર્તાનો એ પણ આશય હોય છે કે—આ પ્રથમ રચનાકાર્ય નિર્વિધ્ને સાધત પરિપૂર્ણ થાય, શરીર સમ્બંધી વ્યાધિઓ ઉપશમી જાય અને પ્રફુલ્લ ચિત્તથી પ્રથમી રચના કરી સુખરૂપ પૂર્ણાહુતિ થાય આભ્યકાર પણ આ સમ્બંધમાં જણાવે છે કે—

મંગલ કરીને જ-દૃષ્ટદેવને પ્રણામ કરીને જ પ્રવૃત્તિ કરતા મૂઢ પ્રથક્તર્તા પણ પૂયધર પુરુષ છ પટલે પણ મંગલની આવશ્યકતા પ્રતિપાદન થાય છે વપુ છે કે—

શિષ્ટા શિષ્ટત્વમાયાન્તિ, શિષ્ટમાર્ગાનુપાલનાત્ ।

તલ્લહ્વનાદશિષ્ટત્વ, તેષાં સમનુપદ્યતે ॥ ૧ ॥

‘ શિષ્ટમાગના પાલનથી-ઘડીલ પુરુષોપ પરમાયલ નીતિરીતિને અનુસર વાધી શિષ્ટપણુ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેઓની મયાદાનુ ઉલ્લંઘન કરવાથી હણુતા પ્રાપ્ત થાય છે’ આ કારણથી જ પૂર્વાચાર્યોપ મંગલ કરવાની પ્રજાત્વિકા અગીકાર કરી છે આથી રીતે મંગલનો પૂજ રીતે પુષ્ટિ કર્યા પછી દયે સવધ, અભિધેય અને પ્રયોજન-પ્ર જન કારણોનો દદતા કરે છે

અસવધ પ્રથ હોય તો ઓતાવગે તેમા રસ લે નહિ પડિત પુરુષો પણ દશ દાદિમાદિક અસવધ વાવ્યની માપ્ય તેમા પ્રવૃત્તિ કરે નહિ ઘલી નામ ધિનાનો પ્રથ હોય તો પણ ઓતાવગ સાંભળે નહિ વાગદાના દાતની પરીક્ષાની જેમ તે નિષ્ફળ જ જાય ઘલી પ્રથનુ કશુ પ્રયોજન ન હોય તો મહ્યુદ્ધિગાઢા પ્રાણીઓ તેના ધરુણમાં તથા અધ્યયનમા ઉણુવત જ ન થાય, કારણ કે વદ્ય-વાટાની શાલાનુ મદન કરવાના કોઈ વિચાર કરે ? અર્થાત્ ન જ કરે તેથી રીતે પ્રયોજન વિનાના પ્રથના ધયણ કે અભ્યાસમા કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ ન જ કરે

સવધાદિકની ઉપયોગિતા જ્ઞાત્યા છતાં વાધી તત્વ કરે નુ વ-જેઓ અજ્ઞાન છે તેઓને ઘીતરાગના ધચનમા અદ્વા દાતી નથી, ઘીતરાગ પરમામાય કશુ તે સાચુ જ કશુ છે તેમા તેમને રપાલ હોતો નથી અને જા મંશયથી પ્રવૃત્તિ કર વામા આવ તો તે સવધાદિક વિના પણ ચર્ચ શય અર્થાત્ ‘ વ શુ વર્ણેશ ?’ ધથી જેને જ્ઞાણવાનો દુષ્ટા હશે તે તો સવધાદિક વિના પણ પ્રથ નામ્રજશે તેઓનુ નિવારણ કોણ કરવાનુ છે ? માટે મારા મત પ્રમાણ તો સવધાદિક દ્રવીયત ઓતાઓ માટે આવશ્યક નથી આ ધથી દવીયતના પરિહારપૂર્વક પ્રથક્તર્તા મદાશય કહે ડ વ-શિષ્ટાચાર તો રાત્તથી જ જોઈય, કારણ કે પ્રથક્તર્તા જે હેતુગી પ્રથની શરૂઆતમા પ્રયોજનાદિક દેસાફે છે તે શિષ્ટ અનુકરણ છે આ સવધી વિશેષ અધિકાર યાયગ્રંથોથી જાણવો ઉચિત છે

હવે ‘ મરછાચાર-પયણા ’ પ્રથના વતા શરૂઆતમા મંગલાદિ વારે હેતુ ળીને દશાયતા પહલી ગાથા કહે છ-

નમિઝણ મહાવીર, તિયસિંદનમસિઅ મહાભાગ ।

ગચ્છાચાર કિંચી, ઉદ્ધરિમો સુઅસમુદ્ધાઓ ॥ ૧ ॥

[નત્વા મહાવીર, ત્રિદશોદ્ધનમસ્થિત મહાભાગમ્ ।
ગચ્છાચાર કિન્નિદ-ઉદ્ધરામઃ શ્રુતસમુદ્રાત્ ॥ ૧૧]

ગાયાર્થ-દેવેન્દ્ર-દ્વિતી નમસ્કાર કરાણ્ણ, મહાપ્રમાનશાસ્ત્રી શ્રીમંતે પરમાત્માને પ્રણામ કરીને દ્વાદશાંગીરૂપ શ્રુત-સિદ્ધાતરૂપી સમુદ્રમાયી સાધુમસુદાયરૂપી ગચ્છનો જ્ઞાનાચારાદિ અથવા ગણમર્યાદારૂપ આચાર સ્વલ્પમાત્ર ઉદ્ધરું. ૧.

વિવેચન-ઉપર્યુક્ત ગાયામા વીર પરમાત્માને પ્રણામ કર્યો, પણ વીર-મહાવીર પડેલો શું ? ‘મહાવીર’ શબ્દનો શબ્દાર્થ યેવો છે કે-વિશેષે કરીને કર્મોને લપાય તેને વીર કહીયે પૂણ્યકાર્યકૃત નીચેનો શ્લોક પણ ય જ મતલબનું જણાવતા કહે છે કે—

નિદારયતિ યત્કર્મ, તપસા ચ પિરાજતે ।

તપોર્ગિયેણ યુક્તથ, તસ્માદ્ વીર इति स्मृतઃ ॥ ૧ ॥

જે કર્મને નિદાર-તોફી નાલે, તેમજ તપશ્ચર્યાદ્વારા જે વિદોષ શોભે જને તપ તથા વીર્યથી જે યુક્ત હોય તેને વીર કહેવામા આવે છે

શ્રીજા ધોતોની અપેક્ષા જે મહાન-દેષ્ટ વીર ત મહાવીર-ધામ કિન્નરિન્દ્રે નમસ્કાર કર્યા છે મહાવીર નામ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થયું તે માટે ગ્રાહ્યોમાં જે પ્રમાણે ઉલ્લેખ મળી આવે છે

ડ્યારે વીર પરમાત્માનો જન્મ થયા ત્યારે તેમનો સ્નાત્તકાર્યકૃત દેવ માટે તેમને મહાપર્યંત પર જઈ જવામા આવ્યા જેમ દેવે તીર્થસ્થાને જઈને જે તેમ જાતના કાર્યકારો તૈયાર કરવામા આવ્યા તેવામા કદાચ મહાપર્યંતકૃત મધુ તો હજુ ધાટક જે આટલો ધધો વિપુલ અલ્લરાશિ કેવી રીતે જે મહાવીર કરી શકે ? જન્મથી જ ત્રણ શાનવાળા પરમાત્મા અધિષ્ઠાન દ્વારા જે તેમને મહાપર્યંતકૃત માતાના ધામ ચરણના અગ્રગણી મેલવતને દેવતાના જે તરત જ જાને તરત જ ઉપાસ મધી મયા, જેમ કે-પર્યંતકૃત શિવરાં દેવતાના મેલવતના મયા જાગી, મમુદ્ર પ્રથમ નાદપૂર્વક ઉછડ્યા જાગ્યા, મધુ પ્રથમ પાતની મારક વેગાઈ મયા, ધરતી ધણધણી કરી જઈ મધુના જન્મમહોત્સવના પવિત્ર ધાર્યે પ્રસંગ આજો ટપટપ હા ? એમ વિચારતા કદા પાતાના અધિષ્ઠાનનો ઉપાસ મધુનો તમામા મધુની જ આ થવી જે-તે-તેના જગાદ વીર પરમાત્માના

* સ્નાત્તકાર્યકૃત મધુ, અમરદિવીજા અને રાજા દેવેન્દ્રના કુલ મહીશો અધિષ્ઠાન થાય છે એક એક અધિષ્ઠાનના મધુદેવ । કદાચો હોય કે દેવેન્દ્રના કુલના એક કદાચ ન સાઠ સાઠ કદાચના થાય તેમ જ મધુ ૧૫ યોગને કયો, ૧૦ રાજા દેવેન્દ્ર અને દેવ શોજનના તાલવાશાલો હોય છે

અનંત ઘઢની તેને ઘાતી થતા પ્રભુને તેણ મુત્તે જ ચમાડ્યા અને અમતવલ્લી
 હોવાથી તમનુ મહાવીર પશુ ધીમુ નામ પ્રતિજ્ઞિમા મુકયુ.

કોઈ કદાચ કહ વે-ચીજા સીધંકરોનો ત્યાગ કરીને મહાવીર ભગવતને જ નમસ્કાર કરવાનું કારણ શું? આનો સ્પષ્ટ તુલાસો કરતાં કહે છે વ-વીર પરમારના ચાલુ ચાપીશીના અંતિમ સીધંકર હતા અને આપણે તેમના જ્ઞાનનર્માં દોરૂને તેઓ આપણા અસ્યત વપકારી છે તથી તમને નમસ્કાર કરવામાં આપ્યા છે તેઓ વ્વેશ-ફદ્રથી નમસ્કાર કરાવતું છે અને સીધંકરપણાકુપી પેશ્વેયા દ્વામી દોવાધી મહાત્મા પણ કહેવાય છે તમને નમસ્કાર કરીને પાંચ સમિતિનું પાલન કરનાર, ગ્રંથ ગુપ્તિને ધારણ કરનાર, છકાવની રખા કરવામાં તથા સુનિયંત્રીના સમુદાયના આચાર-ગચ્છાચારને દુ ધનવીશ ભગવાન મહાવીરની પાટે વિરાજિત ધ્રોસુધમાંસ્વામી આદિ શિષ્યોય જે તિયાવલાપનું આચરણ કર્યું અને પંચાગીમાં જેનું ધનન કરવામાં આપ્યું છે તે ગચ્છાચાર કહેવાય તનો પ્રતીજનક-પૃથક્ કર્યું તે ગચ્છાચાર-વચ્ચો આ અમિધેય-નામ સમજ્યુ વાઈ શકા કરે વ ધીમાનુ મદ્રણાસ્વામી આદિ પૂર્વપુરુષવિરચિત ગચ્છાચારના પ્રયો છતો આ નવીન પ્રથ રચવાનું કારણ શું? આનો ઉત્તર આપતાં જણાય છે વે વ પ્રયો વિસ્તૃત અને વિદ્વાનોને ગમ્ય હ મંદ્યુદ્ધિષાઠા-અરુપતાની પ્રાણીઓના માટે સદેશપમા આ પ્રથરચના કરી ન આ રીતે પ્રેયનું પ્રયોજન પણ જણાવી દીધું, કારણ વ કહ્યું છે વ-“ પ્રયાજનમનુરિદય મદોડવિ ન પ્રવર્તતે । ” પ્રયોજન વિના મદમતિષાઠા મૂયજન પણ કોઈ કાયમા પ્રવૃત્તિ કરતો નથી નમ્નેપમાં રચવાનું કારણ વ ને વ તે સુગપૂર્વક ભણી શકાય, પ્રથ સશિત્ત જાણી સોમઢ્યા પાળા લોકા પણ ઉત્સુક બને અને પરિણામે જ્ઞાનલાભ થાય વાઈ પરી શકા કરે વે-આ પ્રથરચના તો નથી છે, સર્વજ્ઞભાવિત નથી માત્ર તમા વિનયાદપણુ-સાવાણુ તથા ઇગ્રાણુ જાણી લોકો તેનો સોમઢ્યા તથા શિષ્યમાં અનાદર વરશ આ શકાના પરિહાર માટે પ્રથવર્તા કહે છે વ-આ પ્રથ ધ્રુતસમુદ્રમાધી ઉદ્ધરવામાં આવી છે-નવીન નથી માત્ર તમા વિનયાદપણાની સમાપના કરવી તદ્દિ

આ પ્રમાણે માથાના પૂર્યાંદ-પહેલા તથા ઘીજા પાદ્યવે મગદ્દ અને ઉત્તરાદ્દ-
ઘીજા તથા પોષા પાદ્યવે નામ, પ્રયોજન અને અર્ચસંવધ પણ દર્શાવ્યા છે.
પ્રયોજન કે પ્રકારના છે. એક આતમપ્રયાજા અને ઘીજી પરપરપ્રયોજન. એ યજ્ઞ
પણ યજ્ઞ પ્રવારના છે. એક વર્તાની અપમાપ પછે વર્તાને અનતર તેમજ પરપર
પ્રયોજન અને ધોતા-સામઠનારની અપેક્ષા અનતર અને પરપરપ્રયોજન વર્તાને
અનતરપ્રયોજન પછે શિળાને સક્ષપથી ગચ્છાચારનો ઘોષ વ્રરયા [૧] અને
વર્તાને પરપરપ્રયોજન પછે ઘીજાને ગચ્છાચારના ઉપદશ આપી સક્ષમમા

જોડયો આથી જાતના ઉપધારથી વર્મ ક્ષય થાય છે અને છેવટે મોક્ષસુખની પણ પ્રાપ્તિ થાય છે [૨] શિષ્યને અનંતરપ્રયોજન પટલે પ્રથના મંદ્રેષથી અલ્પપ્રયાસે ગચ્છાચારનું જ્ઞાન થાય [૧] જેથી રીતે શ્રીશય્યભવસૂરિય અપાયુષી પોતાના પુત્ર મનવને માટે દશવૈયાગ્નિ સૂત્રી રચના કરી, તેના દ્વારા સક્ષિમમા સધલો યોધ મમજાડ્યા અને શિષ્યને પરપરપ્રયાજન તે ગચ્છાચાર જાણી અનાચાર છોડે અને તથી શુદ્ધ આચરણથી પ્રાપ્તે તેને શિયસુખની પ્રાપ્તિ થાય [૨] પ્રથમુ જ્ઞાન ગચ્છાચાર વર્ણુ જ્ઞાન વિના પ્રયાજન હોય નહિ, કારણ કે મહામા પુરુષો વિના પ્રયાજને પ્રધૂન કરતા નથી

આ પચમો ગચ્છાચાર આજુબાગો ઉપાય છે, તેના વિના ગચ્છાચાર જાણ થામા ન આવે તેથી ગચ્છાચાર જાણીને અગોશ્વર વરે તે ઉપેય છે પ્રથાતરમા તેન પ્રતિપાત્ર અને પ્રતિપાદક કહેવામા આવે છે પ્રયાજન અને સયધને પ્રકારાતરે ભિન્નપણું-જુદાપણું હોય છ કહ્યું કે—

સમન્થઃ પ્રોક્ત એ સ્યાત્, એતસ્યૈતત્ પ્રયોજનમ્ ।

ઇત્યુક્તેન તન્નો વાચ્યો, ભેદનાસૌ પ્રયોજનાત્ ॥ ૧ ॥

શ્રુતસમુદ્રમાથી ‘ગચ્છાચાર-પચમો’ ઉદ્ધર શ્રુ પમ કહેવાથી શિષ્યને ગુરુપરપરા દર્શાવ છે પ્રથમ શ્રીધીર પરમામાય આ ગચ્છાચાર પ્રતિપાદન કર્યા, થીસુધર્માન્વામીય તેને દ્વાદશાંગીમા સૂત્રરૂપે ગૂંચ્યો પાદ શ્રીમપ્રપાદુસ્વામી પ્રમુલે તેને શુદ્ધસ્વરૂપાદિષમા દાખલ કર્યો અને તે તે પ્રંથોમાથી ઉદ્ધરીને સક્ષેષથી મંદ્યુદ્ધિષાઝામો માટે રચ્યો પટલે પરપરાય આ પ્રથના કહેનારા સર્વજ્ઞ પરમામા જ છે પટલે આ પ્રવીર્ણક અવશ્ય પ્રહન કરયા યોગ્ય-આદરયા યોગ્ય છ આ પચમના મૂલ્લજ્ઞોય આર્યા છદમા કે, તેથી તેનુ લક્ષણ મીચે પ્રમાણે મળાયે છે—

પચ્ચાઃ પાદે પ્રથમે, દ્વાદશમાત્રાસ્તથા વૃત્તીયેઽપિ ।

અષ્ટાદશ દ્વિતીયે, ચતુર્થકે પચ્ચદશ માર્યા ॥ ૧ ॥

આર્યા છદમા પ્રથમ પાદમા ચાર માત્રા હાય, ત્રીજામા પણ ચાર હોય, થીજામા અઠાર અને ચોથામા પદર માત્રા હોય છે આ આર્યા છદને પ્રાશ્રુતમા “ગાયા” કહેવામા આવે છે

સમારને અમાર-કુશ્વરૂપ જાણી, માતપિતાના ધારમલ્યને તિલાજલિ દર્શ, સમારજગ્ય જટોને વૂર કરયા માટે તેમજ શ્વલોચ અને પરલોક સાધયા માટે જેમો સાધુપણુ અગોશ્વર વર છે તેઓનો જે ગચ્છ તે સુચિહિત ગચ્છ જાણયો તે ગચ્છમા ચોયળા, પઢિચોયળા इत्यादि હોય અને શિયવર્ગને શુદ્ધ આચરણમા પ્રથર્તાપે આયા સુચિહિત ગચ્છમા જ યાસ કરયો યોગ્ય છે, કદાપિ અમદાચારી

મ્રષ્ટ ગચ્છમા નિવાસ કરવા નહિ જે ગચ્છમા સાધુ પરિગ્રહ અને આરમમા આસક હાય, નિત્ય અનાચાર સેવતા હોય, ગૃહસ્થો પામે વાર્ય કરાવતા હોય, ગૃહસ્થા સાથે આલાપ-સલાપ કરવાને વારણે પઢિલદ્દનાદિ આવશ્યક પ્રિયા કરવામા પ્રમાદો વનો જતા હાય તથા ગચ્છ અમરપારી-મ્રષ્ટ વહવાય તનો તા સદેય ત્યાગ જ કરવા જાર્ણ આ સંબધમા દૃઢા દૃઢા દશ દગતા આપવામા આવે છે

પહેલું દૃષ્ટાંત-વાર્ધેષક પુરુષ મહામહેનત ચિત્રકલા શીખ્યો, પરતુ ચિત્રશામ થયા અને થયી રીત વરથ તેનું તન પૂરપૂર જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું નહિ એકદા એક ચિત્રકલાશોભીન રાજાપ આ ચિતારાન એક મકાનમા સુદર ચિત્રકામ કરવાના આદેશ આપ્યો તે મકાનની દિવાલા સરથચઢી અને યાદા-બઢિયા વાઢી સમજ કાર્દ કોઈ સ્થલે તા ડુવા-નીચી પણ હસી ચિતારાપત મીતને મઢા રીત સારી થયાં સિવાય ન પાતાનું ચિત્રકામ શરૂ કર્યું પરતુ તે ચિત્રામણ ઘેઢાઢ અને શોભાધીન થયું રાજાપ આવી વાથ જાય તા તેન ચિત્રકારની મદનત માટ માન ઉપજ્યુ પરતુ તેની અજ્ઞતા-થથા સ્થલે ચિત્રક મ સુદર દલાય તેની અસમજન માટ દાસ્ય ઉત્પન્ન થયું મતલબ થ ચિતારાપ વાથ તા થયું પણ ચિત્રકામની પૂરતી સમજનના અમાય તેવા પ્રયાસ થયા થયા આ કથાના ઉપનય એવો છે થ-અહીં ચિતારો તે સાધુ, અશુદ્ધ દિવાલ-મીત તે મ્રષ્ટાચારી ગચ્છ અને ચિત્રામણ તે સાધુધમનુ પાલન અર્થાત્ અશુદ્ધ મીત પર કરલ ચિત્રામણ થયા મીઝદ્યુ તમ મ્રષ્ટાચારી ગચ્છમા નિવાસ કરવાથી અથવા તેના નસગ કરવાથી સાધુધમનુ પાલન નિષ્ફળ થત છે, માટ હમણા મ્રષ્ટાચારી ગચ્છના ત્યાગ જ કરવો

મીશું દૃષ્ટાંત-વાર્ધેષક શરૂસન ઉતાવળમા કાર્દ પ્રભળ ચહારગામ જવાનુ થયું તેણ પૂરતી તયારી કરા પ્રયાણ કર્યું તારસ્તામા ઘરુચે નહી આવી નહી તરીને સામ કાઢ ગયા સિવાય તેને છૂત્કો નહાતો નહી પણ વિશાઢ અને ઘે કાઠામા હોવાથી એમ ને એમ ચાલીને જઈ શકાય તમ નહાતુ તેણ નહી પાર કરવા માટે સાધન મઢવથા આસપાસ નજર ફેંકા તો થોડેથ દૂર એક મીઢા પડેલા માલૂમ પડી તેણ તરત જ તથા જઈ તે ઢોડીના ઉપયાગ થયાં પરતુ ઉતાવળન કારણ તપાસ ન કરી થ ઢાડી થયી છે! ઢાડીમા છિત્રા હોવાથી થોડે દૂર જતા જ પાળી મરાયા માઢયું અને દહુ તા કાઢ પહાંચ તે પહેલા જ પાળીથી મરાઈ જવાથી ઢાડી દૂધી મઈ અને સાથોસાથ તે શરૂસ પણ દૂધી મયો આ કથાના ઉપનય એવો છે થ-નહી તે સસાર, શરસ તે સાધુ અને છિત્રવાશુ નાથ તે મ્રષ્ટા ચારી ગચ્છ જેમ તે શરૂસ છિત્રવાલી ઢાડીના અથલથનથી દૂધી ગયા તમ જે સાધુ મ્રષ્ટાચારી ગચ્છના આગ્રય છે તે જરૂર પતિત થાય

મીશું દૃષ્ટાંત-વાર્ધેષક માનવીને ધ્યાધિ થયા તેણ ધક્કુશલ ગણાતા થથ

પાસે જઈ ઉપચાર શરૂ કર્યો ઔષધ આપવાની સાથે વૈષ્ણવશિષ્ટામણરૂપ તેને કહ્યું કે-‘ભાઈ, જો ॥ ચરાચર કરી પાછીશ, પચ્ચનું જ સેવન કરીશ તો જ મારા ઔષધ કાચદાકારક થાશે ’ કેટલાપણ દિવસ વાદ ત માનવી પોતાની જિંદગાને ધણ રાગી શક્યો નહિં અને અપચ્ચનું સેવન કરતા વ્યાધિ વૃદ્ધિ પામી ગયો અને પ્રાતે તે યમરાજનો અતિથિ થયા આ કથાનો ઉપનયણ છે કે-વ્યાધિ તે કમ, ઔષધ તે ચારિત્ર, વૈષ્ણ તે સાધુ અને અપચ્ચ તે બ્રહ્મચારી ગચ્છ જેમ તે વ્યાધિગ્રસ્ત અપચ્ચનું સેવન કરવાથી મૃત્યુને આધીન થયા અને વૈષ્ણનું ઔષધ ગુણ-કાચદા કરી શક્યું નહિં તેમ બ્રહ્મચારી ગચ્છનું મનન કરવાથી ચારિત્ર વૌરૂં પણ જાતનો લાભ થતો શકતું નથી, માટે બ્રહ્મચારી ગચ્છનો કદી પણ પરિથય ન કરયો

ચૌથું દર્શત-કોઈ પણ દ્વિજપુત્ર વાણી મળવા ગયો વાણીમા તેન ફેટ લાવ પડિતો મળ્યા તેઓય તેને સલાહ આપી કે-‘તુ પ્રથમ વ્યાકરણ મળજે અને પછી તને ‘યાચના અભ્યાસમા સુગમતા થશે ’ તે દ્વિજપુત્ર જણાય આવ્યો કે-‘ના, હું તો પ્રથમ ‘યાચ જ મળીશ, મારે તો નિઢાંતનો અભ્યાસ કરી તેના પાર ગામી થનયું છે’ તે પડિતોય ત ભાંડા દ્વિજપુત્રને સમજાવ્યો કે-‘ભલા માણસ ! વ્યાકરણ વિના વ્યાય મળીશ તો છારના લીંણ જેવું નવામું થશે વ્યાકરણ વિના શબ્દોચાર પણ સ્પષ્ટ નહિં થાય અને વિદ્વાનોની સમામા હાસી થશે’ છતાં પણ તે વધામહી દ્વિજપુત્રે પોતાનો હઠામહ છોડ્યો નહિં અને અભ્યાસ શરૂ કર્યો વ્યાયના અભ્યાસ કરતા ચાર વર્ષ ‘ચતીત થઈ ગયા’ વધામા પડિતોની સમા મરાઈ દ્વિજપુત્ર પણ પાંતાનું પાંડિત્ય દર્શાવવાના હેતુથી ત્યા ગયો પડિતાય તેની પરીક્ષા નિમિત્તે તને કહ્યું કે-‘પડિતશેસર ! મગલાચરણ કરો’ દ્વિજપુત્ર લખ્યવરો વાચ મળ્યો હતો પણ વ્યાકરણનું ટંકાણું ન હતું તેના મનમા થોડા ઘસલસો ઉત્પન્ન થયો કે વ્યાકરણના અભ્યાસ વિના હું મગલાચરણ કંઈ રાતે કરીશ ? છતાં સમગ્ર હિંમત પકટી કરીને તેણે મગલાચરણની શરૂઆત કરતા કહ્યું કે “શબ્દરિ” આ “શબ્દરિ” શબ્દ સામ્યતા જ સમગ્ર વિદ્વત્સભા હસવા લાગી પડિતાય તે દ્વિજપુત્રને “શબ્દરિ” શુ છે તે સમજાવવા કહ્યું ત્યારે તે વાલ્યા કે-‘અધરિ, વર્તરિ વિગરે શબ્દોની માફક ‘શબ્દરિ’ પણ હશે તેમ માનીને વોલ્યા હું’ તેના આવા સુલામો સામ્યકી સમાને વિશેષ દાસ્ય આનંદુ અને તના તિરસ્કાર કરી સમામાથી વાઢી મૂક્યો આ કથાનો ઉપનયણ વ્યા છે કે-ચાર ચાર વર્ષ સુધી શ્રમ કરવા છતાં વ્યાકરણના અભ્યાસ વિના તે દ્વિજપુત્રનાં શ્રમ કૃથા ગયા તેમ વાંડ પણ સાધુ બ્રહ્મચારી ગચ્છમા રહી ગમે તેટલો શ્રમ કરે તો પણ તે કદી ફળદાયક થન નહિ

પાંચમુ દેશત-કાશ્યપ માણસે મશાન તૈયાર કરાવવા માટે પુ પળ જતરી તૈયાર કરાવવાનો આશાપ વમ ને વમ-પાયા વિના ચળાવવા માટે થયુ પ્યુ વ મશાન થોડુ તૈયાર થાય અને તરત જ પડી જાય જાયો રીત પ્રજા પાર વજત વનયાથી તેણે કાશ્યપ સજ્જનનો મલાહ લીધી સજ્જન વદ્ય વ-પટેલા પાયા ચાદાથી, તને મજબૂત કરા અને પછી તે પર મશાન ચળાયા' ત માણને તવી રીતે કરતા તનુ દુષ્કિત પાર પદ્યુ કયાના ઉપનય થયા ॥ વ-સારા પાયા વિના જેમ મશાન રવી જન નહિ તેમ મુવિદિત-મદાચારી ગચ્છ નિશાય ચારિત્ર દકા જન નહિ

છઠ્ઠુ દેશત-કાશ્યપ ગૃહસ્થે પાતાની દામની વદ્ય વ-આપણા આયામના ગ્રીજે મજલ લીપણ કરા આપજે' ગ્રીજા માટ વપરાશ વગરના દતા તેથી ત્યા ખૂલના દગ જામ્યા દતા ત મૂગ દાસીય ખૂલને સાફ કયા વગર જ ત પર લીપણ કર્યુ પરન્તુ થયુ પ્યુ વ લીપણ સુકાઈ ગયુ વ તરત જ ખૂટનો સાચાસાચ લીપણના પાપકે પાપકા ઉપદાગયા અને લીપણ ત્રિરથ વ-પુ આ કથાના ઉપનય થયા છે વ-લીપણ તે વત, ખૂલ ત પ્રદ ગચ્છ અને દામી ત સાનુ જમ ખૂટના યાગથી લીપણ નાશ પામ્યુ તેમ પ્રજાચારા ગચ્છના સહવાસથી સાથુ ચારિત્ર નાશ પામ છે

સાતમુ દેશત-કૌશ્યપ મૂળ જલરહિત પત્થરથાળી મૂમિમા વમલ રોપવા લાગ્યા તને થીજા સજ્જન માણસે વદ્ય-માઈ' વત્થરથાળી મૂમિમા વદ્ય વમલ ન કુમ 'પલા મૂર્ત માણસે દટપૂવક વદ્ય વ-હુ તા મારા ઉપમ કરાશ અને અહિ રોપેલા વમલની જરૂર સુગંધ લઈશ' થીજાપ તને સમજાવતા વદ્ય-મલા માણસ' શા માટે મહેનત કર છે? તારા આ પ્રવરા વધ્યાસુતના માવક થયા વદ્ય' આત્મુ વદ્યા છતા મૂગ મા થા નહિ અને સળ પાતાના પ્રવતન જારા રાકયા પ્રમ પ્રમ વર્ષા પર વર્ષા થીતતા ગયા છતા પરિણામ વદ્ય ન આપ્યુ-વમલ ક્યુ જ નથી ત મૂર્ત માણસે વમલની વાછા પૂળ પ્રવાસ કરેલ દાવાથી થીજા ઉપમના અભાવ નિધા-દરિદ્રો થના ગયા આ કથાના ઉપનય થયા છે વ-મૂગ તે સાથુ, વમલ ત ચારિત્ર, નિર્જલ પત્થરથાળી મૂમિ તે પ્રદ ગચ્છ ચારિત્રરૂપ વમલની વાછના કરતા ત મૂર્ત આવકથમવત-પાલનરૂપ થીજા ઉપમને મૂર્તને ચાર ગતિમા રહ્યુદ્ધજા-અટકથો

આઠમુ દેશત-કૌશ્યપ અથ પુરુષ પોતાની શોભા વધારવા માટે વાનમા પુડલ, માલમા તિલક, વપાલપ્રદેશ પર ચિત્રામણ કરાવવા લાગ્યા તેનુ આથુ કૃત્ય જાદને કોઈ ઢાઢા પુરુષે તને તનુ કારણ પૂછ્યુ તેણે વદ્ય વ-હુ સાદ્યશાળી વનયા માયુ રુ' સજ્જન પુરુષ વદ્ય વ-માઈ, નેત્ર વિના મુલ-મદન શામે નહિ વારણ વ મુતની શોભા તા નેત્ર ઉ ઉ આ થયા પ્રવાસ થયજી દ' ઉપનય-અથપુરુષ ત

માધુ, નેત્ર રિનાતુ મુખ તે મ્રગ ગચ્છ, શોભા તે ચારિત્ર જેમ નેત્રયુક્ત મુખ શોભે તેમ સુચિહિત ગચ્છ હોય તો જ ચારિત્ર શોભનીય-પ્રદર્શનનીય બને

નવમુ દેશાત-કોઈ સ્વેદૂત ઉચ્ચરમ્ભિમા યીજની ધાવળી કરયા લાગ્યો તને કોઈ સજ્જન પુરુષે કર્યું જે-આ ચારવાન્દી જમીનમા યાગ્યા યદ્યાં યીજ યત્તી પદો અને ધાય તદ્દિ નીપણે છતા તેણે માન્યુ તદ્દિ અને પોતાનુ કાર્યે ધાતુ રાત્ર્યે ધાગ્યયોગ વર્ષાં પળ મારી થઈ છતા યીજો યદ્યા દગ્ધ થઈ ગળા દોવાથી ધાગ્ય પાડ્યુ નહી પરિણામે ધની મદેનત પ્રયા-નિષ્કૃત નીવડી ઉપનય-તેદ્દત તે માધુ, ઉચ્ચરમ્ભિ તે મ્રગાચારી ગચ્છ યીજ તે ચારિત્ર ઉચ્ચરમ્ભિમા ધાયોપત્તિ ધાય તદ્દિ જેમ મ્રગચારી ગચ્છમા કદી ચારિત્રશુદ્ધિ થઈ શકે નહિ

દશમુ દેશાત-ચક્રીની ઢોક પાસે નાના નાના ઘે સ્તનો હોય છે તેમાથી વૃથ મરતુ નથી માત્ર તે શોભા પૂરતા જ હોય છે મ્રગાચારી ગ-૩ પળ અજાગલ સ્તન જેથી કે તેમાથી કદી ચારિત્રવિશુદ્ધિરૂપ વૃથ પ્રાપ્ત થઈ શકતુ નથી

આ યદ્યા દેશાનોદ્ધારા રહસ્ય જાણીને ઉન્માર્ગગામી ગચ્છનો દમેશા ત્યાગ કરયો જોઈપ ઉન્માર્ગગામી માધુઓ માથે આલાપ-મલાપ પળ ૧ કરયો શુદ્ધ સમાધારીમા યતનાગ, મૂલોચર શુભ પાટનારા, દોષને આલોચનારા મુનિયરો જે ગચ્છમા રહેતા હોય તે સુચિહિત ગચ્છ-ગૃહ ગચ્છ જાણયો આધા ગચ્છમા ચારિત્રતા રપી મુનિયરો નિધાન કરયો યોગ્ય કે, છતાં પળ જો કોઈ ઉન્માર્ગ ગામી ગચ્છમા ધામ વને તો તેઓ હુ મી ધાય તેનુ સમારંભમ્રમણ થયે આ મગધી દલીલન યીજી ગાથામા દર્શાવતા વર્ણા વદે છે જે-

અત્યેગે ગોઅમા ! પાળી, તે ઉન્મગપદ્ધિય ।

ગચ્છમ્મિ સવસિત્તા ણ, મમર્ડે ભવપરપરં*॥૨॥

[સન્ત્યેકે ગૌતમ ! પ્રાણિનઃ, યે ઉન્માર્ગપ્રતિષ્ઠિતે ।

ગચ્છે મગમિત્ત્યા, મ્રમન્તિ મગપરપરામ ॥૩॥]

ગાથાર્થ-હે ગૌતમ ! ગ્વા પેટલાળક વેગમ્પરત જીરો હોય છે કે જેઓ અજ્ઞાનપણે અને જાણપણાના મિશ્ર્યામિમાનરહે સન્માર્ગને દૂષિત કરવાપૂર્વક ઉચ્ચપ્રવરૂપણા કરે કે તેમન હિમાત્મિક પાંચે આશ્રયો જેમા પ્રવર્તી રહ્યા છે તેમા ઉન્માર્ગગામી ગચ્છમા ઝમીને ચાર મતિરૂપ મમારમા મટકયા કરે છે.

* આ ગાથામાં ૩ વાક્યાલંકારના બધમાં છે ચતુષ્વચનમા શ્લોકચન અને દીપવણાદિક પ્રાગ્ત શબ્દો ભગ ૯ આ પ્રમાણે ઉચાં ઉચાં વિમર્જિતો લાપ, દૂસ્વનો દોષ, દોષનો દરશ તથા ચતુર્થાના ધાને છટ્ટી વિમર્જિતો અને ત પ્રાગ્ત મથાનો બગે જાણુ તેમાં દોષ ૧ સમઘ્વો

વિવેચન-ઉગ્માર્ગગામી ગચ્છમા ધર્મીને પ્રાણી ધવપરપરાને મૃદ્ધિગત કરે તે દુર્જાનો સગ સહનને-શાલ્યાનને પણ પ્રદ કરે છે આ સયધે નીચેની યથા સમજવા યોગ્ય છે યથા દ્રાહ્મણને અત્યંત ધવલ પુત્ર હતો તાનપણમા જ હમેશા તે જુગારા તથા લપટ પુરુષોનો સાવત કરવા લાગ્યો તેના પિતાને ત પસદ ન પડ્યું તેણે ના કર્યા છતાં પણ તે જ્યાં લાગ્યો, તેથી તેના પિતાપ ચૌદમુ રતા શરૂ થયું અર્થાત તેને મારવા માઢ્યા તે સમયે તેની પત્ની પોતાના સ્વામીને કહેવા લાગી કે- 'હે સ્વામિન! પુત્રને શા માટે મારો છો?' દ્રાહ્મણે કહ્યું કે- 'તે ચોર ગર્વો અને નૃહ્યાઓનો સગતમા રહે છે' સ્ત્રીપ કહ્યું- 'તે હમણા શું સમજે? પુત્ર દહી માનો છે મોટા થશે ત્યારે આપમેલે સમજશે હમણા તેને સ્વેચ્છાપૂથક રમવા ધો' દ્રાહ્મણે પોતાની અજ્ઞાન સ્ત્રીને સમજાવતાં કહ્યું કે- 'હે મોઢી' જો તારો પુત્ર ગ્રાગચારીના સગમાં રહેશે તો આ સમારમા ઘડીયાના પ્રહાર વિગેરેનું દુરા સદન કરશે અને પરલોકમા ગરવાદિ દુષ્ટ ગતિ પામશે જો સહજનની મોયત કરશે તો મટૃયિયા પ્રાપ્ત કરી રાજસમાને શોભાવશે તેમજ પરમથમા પણ દેવગતિ વિગેરે સદગતિ પ્રાપ્તિ કરશે કહ્યું છે કે-

યદિ સત્સદ્ગનિરતો મનિપ્યસિ મવિપ્યસિ ।

અથાસજ્જનગોષ્ઠીપુ, પતિપ્યસિ પતિપ્યસિ ॥ ૧ ॥

જો સત્સગમા રત રહેશે તા ગુણવાન, આ લોકમા પૂજાપાત્ર અને સુધી ધનશે જો દુષ્ટમગતિ કરશે તો આ લોકમા રાજાના વેદ્યાગામા પડશે અને પરમથમા પણ નરવગતિમા પડશે' દ્રાહ્મણના આ પ્રમાણે સમજાવવાથી તેની સ્ત્રી સમજી આ વધાનો ઉપનય પ છે કે-સાધુ જો ઉગ્માર્ગગામી ગચ્છનો આશ્રય લે તો સાધુ પળાથી રુપત ધાય-પત્તન પામે તો સધમા આદરમત્વારદીન થને

આ ધીજી ગાથામા ધીગૌતમસ્વામીને સચોધન છે પત્તે ધીમદાધીરસ્વામી પ ધી ગૌતમસ્વામીને કનેલ પ્રથનો જથાય આપ્યો છે યમ જળાય છે ધીનીતમ સ્વામીનો- 'હે મગયત ! વચ્ચાનમાજ્ઞન ! જ્ઞાનધાર ! હે પૂજ્ય ! કેન્દ્રાપલ જોયો ઉગ્માર્ગગામી ગચ્છમા રહે તો તેમુ 'તુ ધાય ?' આથી જાતનો પ્રશ્ન ગાથામા નથી હતા ધીગૌતમસ્વામીનો યથો પ્રશ્ન જાણી લેવા, કારણ કે પ્રશ્ન કર્યા ઘગરનો ઉત્તર સમયી શક્તા નથી વહી આગઢ ગાથાઓમા પણ આયો રીત જાણી લેવું પત્તે કે જેથો જેથો ઉત્તર આવ તેયો તેથા પ્રશ્ન સમજી નેથો વાઈ સ્થલે પ્રશ્ન વિના પણ ઉત્તર મમયે છે, કારણ કે વટલેક સ્થલે શિષ્ય પૂછે ત્યારે મુદ ઉત્તર આપે અને વટલેક સ્થલે પૂછ્યા વિના પણ ઉત્તર આપ

આ પપન્નાના રચનાર કોણ ?

આ ગચ્છાચાર-પપન્ના રચ્યો કોણ ? યથો આપણને પ્રશ્ન થાય ત સ્વામા

ધિવ છે તેના સુલાસામા આ જ પચગ્નામા આગળ ઉપર નોંચનો ગાથા જણાયે છે કે—

મહાનિમોહકપ્પાઓ, વગ્ધાગઓ તહેવ ચ ।

સાદુમાદુણિગ્ધાણ, ગચ્છાચાર સમુદરિજ ॥

પટને જે મહાનિશીથ, મૃદત્વ-પ, વ્યવહારાદિય મુત્રોમાથી માધુ-માધ્વી
ઓને માટે આ ગચ્છાચાર પચગ્નો ઉચ્છૃત વગ્ધામા આવ્યો છે આ ઉપરથી પશુ
અનુમાન થાય છે કે કતાંય શ્રીમદ્વ્યાહુસ્વામીના રચેલા પ્રયોમાથી ઉચ્છૃત કરીને આ
પચગ્નો રચ્યો છે આ ઉપરથી પણ સાધિત થાય કે જે શ્રીમદ્વ્યાહુસ્વામી પછી
કોઈ પૂર્વધરાચાર્ય આ પચગ્નાની રચના કરી દશે આમ વેમ થની શરે ? યરી શ્યા
થાય તો જણાયે છે કે-‘જ્યોતિષકરદ્વક પચગ્નો પણ આથી જ રીતે પૂર્વધર આચાર્ય
રચ્યો છે શ્રીમલ્લયગિમ્મી મહારાજ જ્યોતિષકરદ્વકનો પ્રથમ ગાથાની ટીકામા
કહે છે કે-“ અયમત્ર પૂર્વાચાર્યોપદક્ષિત ઉપોદ્યાત-‘ચૌડપિ શિષ્યોઽપશ્રુત’
કથિદાચાર્ય પૂર્વગતસુત્રાર્યધારક વાલમ્ય શ્રુતમાગરપારગત શિરમા પ્રણમ્ય
વિત્તપયતિ સ્મ, યથા-ભગવન્ ! ઇચ્છામિ યુષ્માક શ્રુતનિર્ધાનામન્તે યથાગ્નસ્થિત
કાલરિમાગ જ્ઞાતુમિતિ, તત્તણ્યમુક્તે આચાર્ય આદ્-ગુણુ રન્મ ! તાગદિત્પાદિ૦”
‘કોઈ અરપ શુદ્ધિયાટો શિષ્ય શ્રુતગા માગર મમા પૂર્વધર આચાર્યને પ્રણામ કરીને
વિાવપૂર્વે કહે છે કે-‘ભગવન્ ! શ્રુતમા નિધાન તુ-ય આપની પાસે હું વાગ્ધુ
સ્વરૂપ જાણગા હું-‘શિષ્યે આ પ્રમાણે કહુ ત્યારે પૂર્વધરાચાર્ય કહે છે
ક-‘ હે શિષ્ય ! તુ મામગ, ત્વ્યાપિ૦ ” આ વચનોદ્વારા આપણે જાણી શકીય
જે જેથી રીતે જ્યોતિષકરદ્વક પૂર્વધર મહાપુરુષો રચેલ છે તેથી જ રીતે આ
ગચ્છાચાર પચનો પણ પૂર્વગત મુત્રાયને જાણગારા પુષ્પાચાર્યપ્રણીત છે આ ઉપ
રાત જ્યોતિષકરદ્વક પચગ્નાના ધીજા પ્રામૃતની ટીકામા ક્યા સન્ધાનુ ગ્નત
આપધામા આશ્યુ છે ‘યા ત સન્ધ્યા મતાતરગ્રાગી હો,તે તે મગ્ધમા સુગ્ધાનો
કરતા જણા યુ છે કે-“ ક્કહ સ્કન્દિલાચાર્યપ્રવૃત્તો દુપમાલુભાવતો દુર્મિલ-
પ્રગ્ધ્યા સાધૂના પઠનગુણનાદિક મર્મમપ્યનશ્ચત્ । તત્તો દુર્મિલ્લાતિક્રમે સુમિભપ્રવૃત્તો
દ્વયોઃ મદ્ધયોર્મિલાપનોઽમશ્ચત્ । તથા-‘જ્ઞો વલમ્યા, જ્ઞો મધુરાધામ્, તત્ર ચ
સુત્રાર્યસદ્ધટને પરમ્પરવાચનાભેદો જાત. । વિસ્મૃતયોર્હિ સુત્રાર્યયો’ સ્મૃત્યા સદ્-
ધટને ભવત્પત્રસ્ય વાચનાભેદો ન કાચિદનુષ્પત્તિ, તત્રાનુયોગદ્વારાદિકમ્ ક્કદા
નીમ્ વર્તમાન માધુરાચનાનુગત, જ્યોતિષ્કરદ્વકસુત્રાર્ય ચાચાર્યો વાલમ્ય’,
તત ક્કદ્ધ સન્ધ્યાસ્થાનપ્રતિપાત્ન વાલમ્યવાચનાનુગતમિતિ નાસ્થાનુયોગદ્વારપ્ર-
તિપાદિતમદ્ધ્યાચાર્યાન. મદ્ધ ત્રિમદ્ધશત્રુપરમ્ય ત્રિચિત્તિત્તત્ત્વમિતિ ।” અર્વાંત

“શ્રી સ્કદિલાચારના સમયમા હું ધમકાઝના માહામ્યથી ભયકર દુષ્કાઝ પહોંચી
 દુષ્કાઝને અગ માધુઓનું પટન-પટન તદ્દન અલ્પ થઈ ગયું અને છેષટે તેઓ
 ભળ્યા હતા તે પળ લગભગ મૂલી રવા ગમ્યા પશ્ચાત્તઃ જ્યારે દુષ્કાઝ ધૂર થઈ
 સુકાઝ થયો ત્યારે શામનની રમ્મા માટે-શુભાઈ અત્રા શુભનું સ્વરક્ષણ કરવા માટે
 યે સ્વઝાળ સઘ પક્ષ થયો પથ ઘલ્મીપૂરમા (હાલનું વાન્ધિયાવાહમા
 આજલ ઘઘ્ઘા ગામ) અને ડીજી મથુરા નગરીમા ઘલ્મીપૂરમા અધ્યક્ષતા
 નાગાજીનની હતો જ્યારે મથુરામા પ્રમયગદ શ્રીમાન્ સ્કદિલાચાર્યનું હતું તેઓ
 પતે તેમનું શુભનું સ્વરક્ષણ કર્યું આ અને આચાર્ય સમકાલીન થોવા હતા પર
 સ્પરને મઝી શક્યા નહિ અને તેને વાગળ તેઓપ કરેલી વાચનામા મતભેદ
 રહી જ્યા પામ્યા પાછાથી જ્યારે ઓમાન્ દેવદિગાળે યમાશ્રમણે આગમોને
 પુસ્તકાલ્પ કર્યા ત્યારે આ મતભેદોનું સ્પષ્ટીકરણ કરવા તેમણે સ્કદિલાચાર્યની
 વાચના પ્રમાણે આગમો ગમ્યાત્યા અને નાગાજીનની વાચનાનો વિષય ટીકાગા
 અપતરિત કર્યો વિસ્મરણ થયેલા શૂરને સમ્પ્રદિત કરવામા આવે ત્યારે વાચના
 ભેદ થાય તે સ્વાભાવિક છે અત્યારે ઉપલબ્ધ થતા આગમપ્રથામા અનુયોગ
 દ્વારાદિ આગમશૂરો માધુરીયાનાના છે જ્યારે જ્યોતિષકરદ્વક ઘલ્મી વાચનાનો
 પ્રથ છે, પરંતુ મળ્યા મવધી તેના વળનની માથે અનુયોગદ્વારમા દર્શાવે
 સરલા-યજ્ઞન મળતું ન આવે એ જ્ઞામાયિક છે, કારણ કે વાચનાભેદ હોવાથી
 તમ થતી જાય તે ઘલ્પી શકાય તેજી હકીકત છે આ સ્પરથી તે ઘલ્તુ ચોટી
 ડ ઘલ્પી રાખા થા વિચિકિત્સા થતી પણ ન કરવી આજ્ઞા વિષયન ઉપરથી
 આપણે સમજી શકાવું કે જોવી રીતે જ્યોતિષકરદ્વક પૂવધરપ્રણીત કે તેમ
 ગદ્દાચાર પયગ્રા પણ પૂર્વધરરચિત અ છે

આ વિષયની વિશેષ પુષ્ટિ કરતા શ્રીમલ્લગિરિજી મજારાજ યોજો દાસલો
 આપે કે શ્રી મલ્લગિરિજી નદીસુધાની ટીકામા કહે છે કે-“તદેવમમીદેવતા
 મ્નાદિમમ્પાતિતમક્રલમૌતિરિત્યો ભગવાન્ રૂપગણિપાદોપસેવી પૂર્વાન્તર્ગત-
 સ્વાર્થધારકો દેવગાચરો યામ્યત્રિયપરીયા ગ્રા સમ્પ્રત્યવિઠ્ઠાધ્યયનવિષય-
 સ્થ જ્ઞાનમ્પ પ્રરુપણા તિદ માતિ-’ નાળ પશ્ચપિદ્ધ પળ્લત્ત ’ ઇત્યાદિ ” અર્થાત્

* યુગપ્રમાન નાગાજીનની અધ્યક્ષતાથી ઘલ્મી વાચના થઈ અને તે જગ નાગાજીન
 વિશેષ પ્રદર્શિત પામ્યા વળા વાચનાને “ નાગાજીની વાચના ” પણ કહેવામાં આવે છે
 “ વાચના ” એ શબ્દ પારિભાષિક છે એ તેનો અર્થ ‘ ગણાવતું તથા વાચન છે એ નિ સ
 ૧૩૦માં શ્રીમદરાહુસ્વામીના સમયમાં પાઠનીપુચ્છા વાચના થતી ત્યારપાદ આ ઘલ્મી
 તમન માધુરી વાચના સમકાલ થતી હતી નાગાજીન પુરુષ ન પ્રમાણિત આવગ હતા અને તે
 નિ ય ૬૬૦માં તેમનો રસગદગ ચમો હતો

“શુદેવની સ્તુતિ-પ્રાર્થનાથી સુધારિતપણુ પ્રાપ્ત કરનાર શ્રી દૂષ ગણિના ચરણની સેવા-ઉપાસના કરનાર તેમજ સુત્ર તથા અથને જાણનાર દેવનાચરુ નામના આધાર્ય યોગ્ય શિષ્યની પરીચ્છા કરીને અધ્યયન વિષયક પાઠશાળાની પ્રરૂપણા કરે છે પટ્ટે કે દૂષ ગણિના શિષ્ય ૬ દેવવાચક નંદિસૂત્રની રચના ૬૬ ગુ તમા પાત્ર પ્રશ્નરત્ન જ્ઞાન વર્ણવવામા આવ્યું છે. ”આ પ્રમાણ નદીસૂત્રના વર્તા તરીકે શ્રી દેવવાચકનું નામ મઠી આઘ્યાયી શ્રી મલયગિરિજી મહારાજે તમા ઉદ્ધર છે આ ઉપરથી ય મિઠ થાય છે કે નામ મઠે તો વત્તાનું અભિધાન જણાય અને ૧ મઠ તો ન જણાય જેમ વ્યાતિપરકરદશના વર્તાનું નામ ઉપરથી થઈ શકેનું ન હાવાથી તે જેમ પૂર્વધરરચિત છે તેમ જણાવ્યું તથા રીત આ ગચ્છાચાર પયગ્રો પણ પૂર્વધરરચિત જ જાણી લેવા

ઘટ્ટી આ વિષય પરથી શકા કરતા કોઈ પ્રશ્ન કરે જે-જો તેમ પમ કહેતા હો કે આ ગચ્છાચાર પયગ્રા પૂર્વધરરચિત છે તો તેમા શ્રીગૌતમસ્વા મીના પ્રશ્ન અને ભગવત શ્રી મહાધોરસ્વામીના ઉત્તર પમ કેમ ઘટ્ટી શક ? આ યાચતના સુહાસા કરતા ટીકાકાર જણાય છે કે-આ ગચ્છાચાર પયગ્રા સૂત્રમાથી ઉદ્ધર છે અને સૂત્રના પાત્ર તીર્થંકર પરમાત્મા જ હાય છે, ધીજા નહા કારણ કે આ સૂત્રમા સૂત્ર પ્રચલિત જ છે કે-“અર્થ માસદ્ અરહા” અરિહત પરમાત્મા જ અર્થની પ્રરૂપણા કર, ગણધર મહારાજ તેને સૂત્રરૂપે શુદ્ધ આ રીત પણ ગચ્છાચાર પયગ્રાના વર્તા શ્રી તીર્થંકર પરમાત્મા જ વહા શકાય ભગવાન શ્રીમહાવીર આપણા આસન્નાગચારો અને ઘાટુ ચાવીશીના ચરમ જિનપતિ છે અને શ્રીગૌતમસ્વામી તેમના મુરય ગણધર છે પટ્ટે શ્રી ગૌતમસ્વામીના પ્રશ્ન અને ભગવત મહાધોરસ્વામીના પ્રત્યુત્તર-પથી શેલી ગચ્છાચાર પયગ્રાના વર્તા પૂર્વધર મહાપુરુષે સ્વીકારી તેમા લેશ માત્ર અનુચિત નથી, પરંતુ શરી રીત તો તે સૂત્રમાથી ઉદ્ધર છે તે વસ્તુનો સાવિતીરૂપ છે ઘટ્ટી વતા પુરુષ જણાય છે કે આ ગચ્છાચારની રચના મારો મતિ-વસ્તુનાનુસાર નથી કરી પણ ભગવત શ્રીમહાધોર શ્રીગૌતમસ્વામીને જણાયલ તેને અનુલ્લહમીને જ પ્રથ-રચના કરો છે શ્રી પશ્ચવળા સૂત્રના વર્તા આર્ય શ્યામાચાર્યે પણ શ્રીગૌતમ સ્વામીના પ્રશ્ન અને ધીરભગવતના ઉત્તર-પથી પદ્ધતિ પ્રમાણ જ તે સૂત્રની રચના કરી છે આ જ પ્રમાણે શ્રી ગચ્છાચાર પયગ્રાને અંગે પણ સમજી લેવું

પ્રકીર્ણક સવધી પ્રિયેષ વૃત્તાત—

આટલા સ્પષ્ટ ન મુદ્ધિગમ્ય સુગમતા પછી પણ પ્રતિવાદી વિશેષ નમાધાન માટે ધાર પ્રશ્ન પૂછતા જણાય છે કે (૧) પ્રકીર્ણક શબ્દનો અર્થ શુ ? (૨) પ્રકીર્ણક કયા છે ? (૩) પાત્ર તીર્થંકરના સમયમા કટલા પ્રકીર્ણક થયા અને (૪) પ્રકીર્ણકો રચ્યા કાળ ? પહલા પ્રશ્નના જવાબ થ છે કે-પ્રકીર્ણક શબ્દનો વ્યુત્પત્તિ અને સહાર્થ પમ છે પ્રકીર્ણક અર્થ થાય છે જે સધધ ચાલતા

૧. દર્શનકાલિક—તેમા પાછલે પહોન અધ્યયન કરતા ચામ્ય દશ અધ્યયનો છે આ સુત્ર સોધા પટ્ટધન શ્રીશય્યમલ્લુરિય પોતાના મનક નામના પુત્ર અને પાછલ્લધી દીપ્તિ થયેલ તે ચાલ્લમુનિના અધ્યયનાર્થ સુત્રીના મારરૂપ રહેલ છે આ સુત્રમા સાધુજીવનના નિયમો દર્શાવવામા આલ્યા છે. મૂલ્લ શ્લોક ૭૦૦, અધ્યયન ૧૦ આ સુત્ર ડપર ગ્રણ ટીકાઓ છે શ્રીતિલકાચાર્યની ૭૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ, શ્રીહરિમપ્પરિની ૬૮૧૦ શ્લોકપ્રમાણ તમજ શ્રીમલ્લય ગિરિની ૭૭૦૦ શ્લોકપ્રમાણ લઘુટીકા પણ ગ્રણ છે યવ ૩૭૦૦ શ્લોકપ્રમાણની, ધીજી મોમલુદરસરિટ ૪૨૦૦ શ્લોકની અન ધીજી મમલુદરગણિટ ૨૬૦૦ શ્લોકની ચૂર્ણ ૭૫૦૦ શ્લોકની અને નિર્યુક્તિ ૪૫૦ ગાયાત્રી છે.

૨. કલ્પાકલ્પ—વરૂપ પટલે આધાર તેમા સાધુના તથા સ્થવિરાદિય ના આધારનુ ઘર્ણન છે

૩-૪. ચુલ્લ (નાનુ) કલ્પધ્રુત અને મહા (મોટુ) કલ્પધ્રુત—તેને વિધે સ્થવિરાદિકના આધારનુ ઘર્ણન છે વરૂપધ્રુત યે પ્રકારના ૩-૧ ચુલ્લકલ્પધ્રુત અને ૨ મહાકલ્પધ્રુત પહેલામા શ્રીમદાધીરસ્વામીના જ વરૂપાધારનુ ઘર્ણન છે ક્યારે ધીજામા સોવીશ તીર્થકરોના આધારનુ ઘર્ણન છે

૫. ઉપવાઈ (ઔપપાતિક)—દેવગતિ, નરકગતિ અને સિદ્ધિગતિમા હપજ ધાના અધિકારનુ ઘર્ણન છે ધાનીય નામના ગામના હ્શાન ગૂળામા ટ્રિપલાસ નામનુ સૈત્ય દત્તુ ર્યા તે ગામનો રાજા જિતશત્રુ અને આવક આનંદ પ્રમુ શ્રીમદાધીરની દેશના સામલ્લયા આલ્યા તે પ્રસંગને લગતુ ઘર્ણન છે ધાનીયને પેટલાકા વૈશાલી નગરી કહે છે અને જિતશત્રુ શ્રેણિકાનો પુત્ર કોણિક દોવાનુ અનુમાન કરે છે મૂલ્લ શ્લોકસંખ્યા ૧૨૦૦ છે અન તેમા પર શ્રીઅમલ્લયદ્વચ્ચરિત્રીની ૩૧૨૦ શ્લોકની ટીકા છે

૬. રાયવસેળીય (રાજપ્રશીય)—જેમા પ્રથમ નાસ્તિક અને ચાલ્લ ગુરુ-નસર્ગથી આસ્તિક થનલ પ્રદેશી રાજાવ કરેલ પ્રશ્નો અને કશીકુમાર ગણધરે આપેલ ઉત્તરોનુ ઘર્ણન છે પ્રદેશી રાજા મૃત્યુ ધામીને સુચાર્મ નામનો દેવ થયો અન પ્રમુ શ્રીમદાધીરને યદન કરવા આલ્યો તં દર્શીક્તનુ ઘર્ણન છે મૂલ્લ શ્લોક ૨૦૭૮ છે શ્રીમલ્લયગિરિજીવિટ ટીકા ૩૭૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે

૭. જીનામિગમ—જીવ, અજીવનુ વિસ્તારપૂર્ણક ધમત્કારિક ઘર્ણન છે મૂલ્લ શ્લોક ૪૭૦૦ છે શ્રીમલ્લયગિરિજીવિટ મોટી ટીકા ૧૪૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે ક્યારે લઘુમોયા ૧૧૦૦૦ શ્લોકની છે ચૂર્ણ ૧૫૦૦ શ્લોકની છે

૮. પન્નપના (પ્રજ્ઞાપના)—જીવ અને અજીવ કોને વહેવાય ? તેને લગતુ વખત છે તા ૩૬ મા પદમા છત્રીશ વસ્તુઓતુ વર્ણન વિસ્તૃત રીતે કરેલ છે મૂઠ પ્રલાય ૭૭૮૭, થીમલયગિરિકૃત ટીકા ૧૬૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે જ્યારે શ્રીહરિભદ્રસંસ્કૃત લઘુટીકા ૩૭૨૮ શ્લોકની છે

૯. મહાપન્નપના—જીવ તેમજ અજીવને આલસવાનો જેમા વિસ્તૃત વૃત્તાત છે

૧૦. પમાયપ્પમાય—આમા પ્રમાદ અને અપ્રમાદને લગતુ વિવેચન કર થામા આપુ છે જે પ્રમાદ મ્મે તને અશુભ વિપાક-ફળ અને ન સેથ તેને શુભ વિપાક પ્રાપ્ત થાય પ્રમાદ પમાય જાતનો માગમા મોટા શત્રુ હોવાથી તેના સઘથે વિશેષ વિવેચન કરવામા આવે છે

ચોરાશી લાખ જીવાયાનિમા મમતો જીવ કોઈ પુન્યયોગે દશ દશાતે દુલ્ભ મનુષ્ય જન્મ પ્રાપ્ત કરે છે અને પશુ ચિતામણિ રત્ન તુલ્ય નરમય પામીને પણ પંદ્રલાખ પ્રાણીઓ પ્રમાદના વશવર્તીપણાથી તેને યુવા ગુમાવી લેતે છે પ્રમાદના પાંચ કારણો જણાવતા વદ્યુ છે ક—

મજ્ઞ વિસયકસાયા, નિદ્રા વિગ્રહા ચ પચહા મણિયા ।

एए पच पमाया, जीव पादेंति ससारे ॥

અર્થાત્ મદ્ય, વિપય, કપાય, નિદ્રા અને વિકૃત્થા—આ પાંચ પ્રકારના પ્રમાદો પ્રાણીને મ્રમણ કરાવે છે—સસારમા જ મમરણાદિકા દુઃખમા નાલે છે

મદ્ય—મદિરા, માગ, માજા, અકીળ પ્રમુગ નશાના જે પદાર્થો હોય તેને મદ્ય જાણયુ અપયા આઠ પ્રકારના 'મન્ના પ્રસંગથી પણ પ્રાણી ધમવર્ત્તવ્યથી પતિત થતે છે રાત્રિદિવસ તના પરવશાળાથી આરમ્ભ-સમારમ્ભની પ્રયુક્તિમાં રહ્યો પચ્યો રહે છે અને પરિણામ મયોદધિમા મટકયા કરે છે

નિપય—શબ્દ, રૂપ, રમ, ગંધ અને સ્પર્શ—પ પાંચ પ્રકારના વિપયો છે

શબ્દ—હીઓના મધુરા ગીત તથા યાર્તાલાપ સામઝી તેના પ્રત્યે ઉદ્ભવતી આમંક્તિને અગ તેના પરિચયનો, તેની સાથે મોગ તિલામ માળવાની અભિલાષા ઉત્પન્ન થાય છે અને તેના પરિણામે મનુષ્ય-જન્મ દારી જવાય છે સંગીત અને વિવિધ યાજ્ઞિપ્રના ધ્વનિથી પણ આસતિ વૃદ્ધિગત થાય છે ધીળાવાદમાં આસત

૧ ગાસિમ, કમમદ, કુલમદ, ફનમદ, વઠમદ, લામદ, ક્રિદિ (પેશ્વર્ગ) મદ અને લાભમદ-આ બાક પ્રકારનાં મદો છે, જે પ્રાણીઓને દુર્ગતિરૂપી ઝંઝી સાંધમાં પકેલે છે

થયેલ મૃગ છેવટે પાણીની જાળમાં ફસાઈ મૃત્યુનું દુઃખ
વહોરી લે છે

રૂપ-રૂપવતી સ્ત્રીઓના વશાથી અથવા મનોહર અને રમણીય
પદાર્થોના અવગ્રોહનથી તનમાં વિકાર ઉપજે છે અને તેના
પરિણામે ભોગચિંતાસના આશા ઉદ્ભવે છે તેની પ્રાપ્તિ માટે
અહોનિશ જ્ઞાનના રહેવાસાથે આરમ્ભ-સમારમ્ભ કરતો પ્રાણી પ્રાતે
સસાર-સમુદ્રમાં રણાળે છે લીપવાના રૂપ(પ્રકાશ)માં મુગ્ધ
થયેલ પતંગીયું તેમાં જાપણાવીને પોતાના પ્રાણને જુરયાન
કરી માને છે

રસ-મીઠાઈ અથવા મિષ્ટ રસવાળા પદાર્થોને પાયાની છોટુપતાથી,
જિહ્વાસ્વાદથી કોઈ પણ પ્રકારના મહ્યામશ્યનું ભાન રહેતું
નથી તમજ તેથી ઘસ્ટુની પ્રાપ્તિ માટે અસત્યાદિ પાપસ્થાનનો
પણ સેવાય છે અને તેમાં અહોનિશ જ્ઞાનના રહેતી હોવાથી
ધર્મકાર્યમાં ચૂનતા જાય જાય છે માસની પેશીને વિષે
આમન થતું મત્સ્ય તેની માથે લગાડેલા લોહાના સળીયાની
તીક્ષ્ણ અળીથી છેવટે મૃત્યુને આધીન થને છે

ગંધ-મુગધને વિષે આસક્ત થઈને પ્રાણી તેવા પ્રવારની સુગંધ પ્રાપ્ત
કરવામાં અનેક સમારમ્ભો કરે છે અને તેમાં જ લચલીન
રહેવાથી ધર્મકાર્ય પણ તેને યજ્ઞનું નથી સદેજ પણ દુર્ગા
સના-દુર્ગંધ તેને તુલ્યદાથી થઈ પડે છે તેનાથી પરિપક્વ સહન થઈ
શક્તિ નથી તેમજ સ્ત્રી સ્વચ્છ થતી જાય છે ઝેરમય ગંધ
પ્રાચેની તીવ્ર આમશ્નિને કારણે કમળમાં થીંઢાઈ જાય છે
અને ડેવડે વિનાશ પામે છે

સ્પર્શ-સ્ત્રીઆદિકના સુકોમળ સ્પર્શને કારણે મન વ્યગ્ર થતતા
વામોત્પત્તિ થાય છે અને તેની જ્ઞાતિને અથ પ્રાણી અનેક
પ્રવારના નુષ્યાન કરે છે દિસાદિકમાં પ્રવૃત્ત થતા અચકાતો
નથી તેમજ તેમાં રજા પડીને છેવટે પ્રાણીનો આહુતિ આપી દે છે
હસ્તી પટલો ગધો સ્પર્શપ્રેમી છે કે કાગળની ઘનાવેલ જુઝિમ
દાઘળીને જોઈને પણ તેની ઉત્કટ કામ-રુચ્છા જોર કરે છે,
અને તેને જાણતો તે તેની પાછળ અથ વનીને દોડે છે તેવામાં
તેને કમાવવા માટે ચોવેલા ચાહામાં પડી વધનમાં જકડાય છે

આ પ્રમાણે એક એક દ્રવિયના વશાયર્ત્તિપણાથી નીચન નિર્મથક થને છે

૮. પદ્મપા (પ્રજ્ઞાપના)—જીવ અને અજીવ કાને વહેવાય ? તેને લગતુ ઘણન છે તેના ૩૬ મા પદમા છત્રીગ વસ્તુઆતુ ઘર્ણન ચિસ્તત રીતે કરેલ છે મૂઠ શ્લોક ૭૭૮૭, શ્રીમલ્યગિરિષ્ટ ટીકા ૧૬૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે ડ્યારે શ્રીહરિભદ્રરિષ્ટ લઘુટીકા ૩૭૨૮ શ્લોકની છે

૯. મહાપદ્મપા—જીવ તેમજ અજીવને આલ્મજાનો જેમા ચિસ્તુત થૃષ્ણત છે

૧૦ પમાયપ્પમાય—આમા પ્રમાદ અને અપ્રમાદને લગતુ વિચચન કર આમા આનુ છે જે પ્રમાદ સેધ તેને અનુમ વિષાક-પન અને ન સેધ તેને શુભ વિષાક પ્રાત થાય પ્રમાદ ય માત્ર જાતનો મોગમા મોટા શત્રુ દોવાથી તેના સયધે વિશેષ વિચચન કરવામા આવે છે

જોરાશી લાસ જીગ્યાનિમા મમતો જીવ કોઈ પુન્યયોને દશ દશતે દુર્લભ મનુષ્ય જ મ પ્રાત કરે છે અને પયો ચિંતામણિ રતર મુન્ય નરમથ પામીને પળ વેટલાક પ્રાણીઆ પ્રમાદના વશયર્તીપણાથી તેને થૃથા શુમાથી થેસે છે પ્રમાદના પાચ કારણો જણાયતા કહ્ય છે વ—

મજા વિસયકસાયા, નિદ્રા વિગદા ય પચહા મળિયા ।

एए पच पमाया, जीव पाडेंति ससारे ॥

અર્થાત્ મથ, વિપય, કપાય, નિદ્રા અને નિકયા—આ પાચ પ્રકારના પ્રમાદો પ્રાણીને મ્રમણ કરાયે છે—સસારમા જન્મમરણાદિકના કુલમા નાલે છે

મથ—મદિરા, માગ, ગાજો, અર્ધીજ પ્રમુક્ત નજાતા જે પદાર્થો દોષ તેને મથ જાણતુ અથવા આઠ પ્રકારના મદના પ્રસગથી પણ પ્રાણી ધમકત્તવ્યથી પતિત થને છે રાત્રિદિવસ તેના પરવશાણાથી આરમ-સમારમની પ્રવૃત્તિમા રહ્યો પહ્યો રહે ॥ અને પરિણામ મનોર્દાધિમા મટકયા કર છે

નિપય-શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ—પ પાચ પ્રકારના વિષયો છે

શબ્દ—શ્રીઆના મધુરા ગીત તથા વાર્તાલાપ સામઝી તેના પ્રત્યે ઉદ્ભવતી આસક્તિને અગ તેના પરિચયની, તેની સાથે મોગ વિલાસ માણવાની અમિલાપા ઉત્પન્ન થાય છે અને તેના પરિણામે મનુષ્ય-જન્મ દારી જવાય છે સમીત અને વિવિધ યાજિંત્રના ધ્યનિથી પણ આસક્તિ ધૃદ્ધિગત થાય છે યોજાવાધમા આસક્ત

૧ અતિમદ, રૂપમદ કુલમદ, જ્ઞાનમદ, વલમદ, તપમદ, ક્રદિ(દેશ્ય) મદ અને સ્વામદ-આ આઠ પ્રકારનાં મદો છે, જે પ્રાણીમાને દુર્ગતિસ્થી બંડી ચાંદમાં પહેલે છે

થયેલ મૃગ ટેવટે પારધીનો જાગમા કમાઈ મૃત્યુનુ દુઃખ
યહોરી છે છે

રૂપ-રૂપયતી સ્ત્રીઓના દગ્ગનથી અથવા મનોહર અને રમણીય
પદાર્થોના અયગોષ્ઠનથી તનમા વિકાર ડપને છે અને તેના
પરિણામે ભોગવિલામનો આશા હૃદયે જે તેની પ્રાપ્તિ માટે
અહોનિશ શ્રમના રહેવામાયે આરમ્ભ-સમારમ્ભ કરતો પ્રાણી પ્રાતે
સસાર-સમુદ્રમા રણે છે દીપકના રૂપ(પ્રકાશ)મા મુગ્ધ
થયેલ પતંગોયુ તેમા શ્રવણથીને પોતાના પ્રાણને કુર્યાન
કરી નાલે છે

રસ-મીઠાઈ અથવા મિષ્ટ રસવાળા પદાર્થનિ વાવાની લોહુપતાથી,
જિહ્વાસ્પર્શથી વૌં પળ પ્રકારના મધ્યામન્યનુ ભાન રહ્નુ
નથી તેમજ તેથી ધન્વનુની પ્રાપ્તિ માટે અમર્યાદિ પાપસ્થાનકો
પળ નેવાય છે અને તેમા અહોનિશ શ્રમના રહેતી દોવાથી
ધર્મકાર્યમા યુક્તતા આવી જાય છે માસની પેડીને વિષે
આમજ થતુ મૃત્યુ તેની સાથે જળાદેગ લોહાના મઢીવાની
તોફાન અળીથી છેવટે મૃત્યુને આધીન થને છે

ગર્ભ-સુગંધને વિષે આસજ થઈને પ્રાણી તેવા પ્રકારની સુવાસ પ્રાપ્ત
કરવામા અનેક સમારમ્ભો કરે છે અને તેમા જ જ્યલીમ
રહેવાથી ધર્મકાર્ય પળ તેને સુધર્નુ નથી મહેજ પળ દુર્વા
મના-દુર્ગંધ તેને દુઃખદાયી થઈ પડે છે તેનાથી પરિપદ મહન થઈ
શક્તિ નથી તેમજ જીવ ચલ્ય ધની જાય જે પ્રમર ગધ
પ્રત્યેની તીવ્ર આમતિને કારણે કમગમા થીદાઈ જાય જે
અને છેવટે વિનાશ પામે છે

સ્પર્શ-સ્ત્રીઆદિકના સુગ્રોમલ સ્પર્શને કારણે માત્ર ન્યગ્ર થનતા
વામોત્પત્તિ થાય છે અને તેની શાંતિને અથ પ્રાણી અનેક
પ્રકારના કુચ્ચાન કરે છે હિંમાદિકમા પ્રવૃત્ત થતા અચકાતો
નથી તેમજ તેમા રક્ષ પનીને છેવટે પ્રાણોનો આદૃતિ આપી દે છે
હસ્તી પટલો થયો સ્પર્શપ્રેમી છે કે વાગગની યનાયેલ વૃત્તિમ
દાઘળીને જાણે પળ તેની ઉત્કટ કામ-હચ્છા જોર કરે છે,
અને તેને પ્રવતા ત તેની પાછલ અથ ધનીને દોટે છે તેવામા
તેને કમાગવા માટે જોવેલા ગાહામા પહી થધનમા જકઢાય જે

આ પ્રમાણે થક થક દ્વિવના ઘસણતપિણાથી ખીચન નિર્ગથ પને છે

તા પાછે દ્વિત્રિયાની આસન્નિયાગ મનુષ્યે તા સ્થયમેય પોતાની મતિનો તેમજ સ્થિતિનો સ્પૂર્ણ વિચાર કરો હેવા ચરેચર પણ કશિય ચચાર્યે જ વશુ છે વ-

“કુરક્ષમાતક્ષપતક્ષમૃદ્ગા, મીના ત્તાઃ પશ્ચભિરેવ પશ્ચ ।

एक. प्रमादी म कथ न हन्यात्, य सेरते पश्चभिरेव पश्च ॥२॥”

અર્થાત્ મૃગ, દસ્તી, પતંગીયુ, ગ્રમર અન મત્સ્ય પશ-પશ્ચ દ્વિત્રિયને વિષે અતિશય મૃદ્વપણુ રામચાથી ચમરાગ્રને આધીન થવો છે તો પાછે દ્વિત્રિયોને આધીન થતીને એ પ્રમાદી ઝીવત વ્યતીત કરે છે તે વેમ ઝીવત-તાપન્યતા માત કરી શકે ?

ક્રોધ-ક્રોધો ધાર છે-ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ

ક્રોધ-ચીજા પ્રત્યે તીવ્ર-ક્રમ પરિણામના કારણે મૃત્વાદિ અવયયો તપાચયા તેને ક્રોધ વહેવામા આવે છે, તેથી કોઈના પરાયે ગુસ્સો થાય, રોષ આવે અને ભાતધ્યાન થાય તેમજ તેને અગ દિસાદિ વાચમા પણ પ્રવત

માન-માત અથવા અપાત વસ્તુનો અદક્ષર તે માન તેનાથી પોતાના ક્ષાતપણાનુ, યાગિચ-વિષક્ષણતા આદિનુ અભિમાન કરે, ધર્મ કરણી ન કરે અને પોતાની પ્રતિષ્ઠા ભાવથી રાગવા અનેક પ્રકારના આરમસમારમ કરવાપૂર્વક આર્તધ્યાન કરે

માયા-શુભણે સ્વાર્થધૃતિ મિદ્ધ કરવાની યાદ્યા તે માયા તેથી વશ, છતરપીંડી કરી ત્રીજાને ધવે તને મૂંઝવ તેનો અદાચ્છ લાભ છે અને એ પ્રમાણે યતન કરી રત્નચિંતામણિ સગ્ગો માનવ મય કોહીની પ્રાપ્તિ માટે પટે ગુમાવે

લોભ-ધનાદિ સપત્તિ વ્યકટી કરી સમ્રાટ કરી રાગવાની મનોવૃત્તિ તે લોભ તેથી અહાનિશ પરિગ્રહ વધારવામા, વિશેષ ને વિશેષ સપત્તિ મઢવવામા લચનીન રહી ધર્મગુણો મૂળી જાય

નિદ્રા-રાતરિયમ નિદ્રા લેવામા વ્યતીત કર, અથવા સમય મળે તો યોજાની નિદ્રા કરવામા પ્રવૃત્ત થાય પણ ધર્મકૃત્ય ન કરે

વિકૃત્યા-જેનાથી આત્માને ફડ પણ લાભ ન થાય તેથી વૃથા-વાર્તા તે વિકૃત્યા વિકૃત્યા કરનાર પ્રાણી નથી જાણતો કે પુન્યયોગે જે મનુષ્યપણુ પામ્યો છુ અને પામત વિકૃત્યા કરીશ તા ધર્મવરણી થિના માનવજ મ નિષ્પન્ન જશે યથાદક્ષિ ચાર્દ-વીને પોગડ ચામગપાન મારવા ત જ તેને પ્રિયકર વાપટે જ વિકૃત્યા ચાર

પ્રવારની છે-રાજકથા, દેશકથા, સ્ત્રીકથા અને ભત્રીજા
અત્યાને પ્રયત્નથી સ્થિતિ તપાસ્યું તો માનવીનો મોટો ભાગ
ચિકિત્સા કરવામાં અથવા તો તેને પુષ્ટિ આપતા ઘર્તમાનપત્રો
પાઠવામાં ધ્યતીત થાય જે, જે સ્વચ્છ રાજકથા છે માનવે
પોતાની ઘટે-પછત્રે સદુપયોગ કરતા રીતો જાણે પછાત
માત્ર ભગવાન શ્રીમદ્વાયીરે શ્રીગીતમસ્વામીને કહ્યું હતું કે-
'મમય ચોયમ ! મા પમાયમ' અર્થાત્ દે ગીતમ ! તું પણ સમય
માત્ર પણ પમાદ કરીશ નહિ

રાષ્ટ્રકથા-અમુક દેશનો રાજા મહાશૂરવીર છે તેને નિહને વધે
હાથે મારા માર્યો, તેની ઘોરેસ્વારી જાહ દાય તા મજ-
મલાને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થાય તેની પાને દાઢી, ઘોડા તથા
પાયદટ્ટની મધ્યમાં ત્રિપુલ છે તેના આમૃષણો લાલોની
નિમત્તના છે તેનો રાજ્યમદાર અમુક ગજાનાથી મરપૂર
છે તે સ્વભાવનો અત્યંત મૂર છે રૂપાદિ કથા તે રાજકથા

દેશકથા-અમુક દેશમાં ઘણી ઋદ્ધિસંપત્તિ છે લોકો ઘણા જ સુખી
અને વિભાવી છે તે દેશમાં ભોગવિલાસના સાધનો, યાગ-
યજ્ઞોના વિગેરે ઘણા જ છે આ ઉપરાંત ગૃધ્રી પણ રમાડ
દાવાથી વિધિવિધ પ્રવારના ધાવો અને વહી માત્ર થાય
જે તે દેશમાં ગામડાઓ સુશોભિત પહેરવેશ મુદર અને
માનપાન મિષ્ટ અને રીઝક છે રૂપાદિ ઘાતો કરવામાં
વ્યવસ્થા ગુમાવે અને ધમકરણી ન કરે તે દેશકથા

સ્ત્રીકથા-સ્ત્રીઓ મનથી વિધિવિધ ઘાતોલાપ કરી તના ગુણદોષનું
પૃથક્કરણ કર્યા કરે મોગલનાતિની મુદરીઓ તો મૂંઝવણ
પરી જેથી હોય છે દક્ષિણી સ્ત્રીઓની સ્ત્રીઓ સુદર
ઘહેરાવાળી અને નિત્ય સ્નાન કરનારી હોય જે, નાગર
સ્ત્રીઓની સ્ત્રીઓ અત્યંત સુઘડ હોય જે ઘણી વિધિવિધ
દેશની મુદરીઓના યજ્ઞ કરે આ ઉપરાંત સ્ત્રીઓના ગૃહાર,
અથવા વિગેરેને ગમતી યાત્રા કરે તે સ્ત્રીકથા

મત્તકથા-(મોજનકથા) ઘોરના જમણવારને લગતી ઘાત કરે જે
અમુકના જમણવારમાં મિશ્રાન માત્ર થયું હતું શાક તમ
તમારનાટું હતું, પેટા ઘણા જ મારા હતા વિગેરે વિગેરે
યાત કરે તે મત્તકથા

ઊપરની ધારે કથાઓ પરત્વે ચિપરીત ચોલે પછે કે નિહા
કરે તે પણ ચિકિત્સા જ કહેવાય, જેમકે રાજા તો પાપી છે, નિર્દય

છે, વિગતી છે, અમુક દેશ તો ફિટ છે, લોકો દુરાચારી છે, અમુક સ્ત્રી તો આચાર પગરની ને વિષયલપટી છે, વકાસી તેમજ પ્રોધી ॥ અમુક ભાજન તો અસ્વાદિષ્ટ છે, મીઠાઈ તો ગધાઈ ગયેલી છે, શાક સટેલું છે इत्यादि इत्यादि વાર્તાલાપો કરવામા રચ્યોપચ્યો રહે તે પણ વિક્ષાનો જ પ્રકાર છે

આવી રીતે પ્રમાદના પાંચે પ્રકારોનું જે સેવન કરે છે તે કર્મરૂપી અગ્નિમા દરદમેશ વળ્યા કરે છે, તેને રોગ-મતાપાદિ પરિતાપ ઉપજે છે, મરણાદિક મહાભય રહે છે અને સંસારરૂપી વારાગારના વધનમા જપ્તહાયુ પડે છે આવી ઘોર વિચિત્રતામાથી મુક્ત કરાવનાર જો કોઈ હોય તો શ્રીકેવલી ભગવંતે ઉપદેશોલ્લ ધમ જ છે, તેથી પ્રચર શુદ્ધ સદશ પ્રમાદનો પરિત્યાગ કરી ધર્મસેવન કરવું જોઈએ પ્રમાદ સેવ છે તેને નરકાદિ મહાદુષ્ટો, મહાયાતનાઓ સહન કરવી પડે છે મહાભયંકર તાઢ, પિશાચાદિકનું રૂપ જોવું પડે છે, શય, હાલવા પ્રમુખની દુર્ગંધ મહન કરવી પડે છે, અતિક્રુદ્યો વૃદ્ધાવી આહાર પરવો પડે છે, વરસી તથા સલવાર જેવા તીક્ષ્ણ શસ્ત્ર પરથી ઘાલનું પડે છે અત્યંત ઘીત તથા અત્યંત ઉષ્ણતા સહન કરવી પડે છે, અત્યંત યોજો-અસદ્ય માર ઉપાદયો પડે છે-આવા આવા કદો પ્રમાદના પરવશ પળથી મહન કરવા પડે છે પ્રમાદનું આયુ ભયપ્રદ સ્વરૂપ સમજીને જે કોઈ મહાવ્રતનું પાલન કરે, દ્વિચીને દમે, મનને વાયૂમા રાખે શ્રાવક ધર્મ પાઠે, શુદ્ધ સમક્ષિતધારી ઘને તે પ્રમુખ મરણ પામીને ક્ષેપલોકમા જાય અને ત્યાંથી વ્યથાને પણ સુખ-સપત્તિ ભોગવી, ધર્મારાધન કરી છેવટ અક્ષયસુખનો ભોક્તા થાય

આવી રીતે પ્રમાદ સેવયાથી અશુભ પડ્ડ અને પ્રમાદનો પરિત્યાગ કરવાથી દેવ લોકાદિકની પ્રાપ્તિરૂપ શુભ વિપાક-ફલ થાય તેને લગતું જેમા ઘર્ષન છે તે દશમું પમાયાપ્પમાય જાણવું

૧૧. નદી—તેમા મહામાગલિક મતિ,શ્રુત,અવધિ,મન પર્યંચ અને વેચલજ્ઞાન ૫ પાંચ પ્રકારના જ્ઞાનનું સ્વરૂપ ॥ આ છત્ર દેવદ્વિગણિ સમાધમનૃત છે મૂલ્ય ૨૨૦૦ શ્રીમલયગિરિસ્થિત ટીકા ૭૭૩૨ શ્લોકપ્રમાણની અને શ્રોદરિભદ્રસ્થિરિસ્થિત ટીકા ૨૧૧૨ શ્લોકની છે જ્ઞાનિ ૨૦૦૦ ગાથાની છે, ટિપ્પણ ૩૦૦૦ શ્લોકનું છે

૧૨ અનુયોગદ્વાર—ચાર પ્રકારના ધ્યાનવાન કરવાની પદ્ધતિ-રીતિનું તેમા ઘર્ષન છે ઘડી તથ-નિરોપાનું ઘર્ષન અને સિદ્ધિ દર્શાવવામા આવેલ છે પ્રગ્રાક ૧૮૦૦ છે મલધારી હમચપ્રસ્થિરિસ્થિત વૃત્તિ ૬૦૦૦ અને શ્રીદરિભદ્રસ્થિરિસ્થિત નૃપુવૃત્તિ ૨૫૦૦ શ્લોકની છે શ્રીજિનદાસગણિ મહત્તરની જ્ઞાનિ ૩૦૦૦ શ્લોકની છે

૧૩ દેનિદત્યજો (દેવેન્દ્રસ્તર)—દેવોના સ્વામી રૂપે જે સ્તવતા-શ્રુતિ કરી ત તેમાં દ્વાના સ્વરૂપનું વધન છે ગાથા ૨૦૦

૧૪ તદુલપેપાલિય—જીવ ગર્ભમા આવે ત્યારે જેવડો દોષ અને વ્રમ વ્રમે વેગ્ગોઘૃદ્ધિ પામે તેને લગતુ તેમજ જામથી માઢીને મરણ સુધીનુ વૃત્તાત છે ગાથા ૪૦૦

૧૫. ચદ્રાનેધ્યક—ચદ્રમાની ગતિનુ પ્રમાણ જેમ રાધાનેધમા ચતુરાઈથી પુત્રની આય ચોંધવામા આવ છે તેમ ચંદ્રની ગતિ અનુમાર અણસળ સાધવાની ક્રિયાનુ યણન

૧૬ સૂર્યપ્રગ્નપ્તિ—સૂર્યની ગતિ તથા માઢલાદિકનુ ધર્ણન મૂઝ ઝગોક ૨૦૦૦, મલ્લપગિરિક્રત ટીકા ૧૦૦૦ ઝલોકપ્રમાણ અને જ્યૌષ્ઠ ૧૦૦૦ ઝાકતી છે

૧૭ પોરિસીમઢલ—જંકુ તેમજ પુરુષના શરીરના પ્રમાણ જેઝલી છાયા થાય ત્યારે પોરિસી થાય અર્થાત્ જે જે ધમ્નુઓ છે તે તે ધમ્નુઓના પોતાના શરીરપ્રમાણ છાયા થાય ત્યારે પોરિસી કહેવાય આ પ્રમાણ ઉત્તરાયણના અતમા અને દક્ષિણાયણની આદિમા સમજયુ આ પોરિસીપ્રમાણ પક્ક દિયસ દોષ છે, પછી તો આઠ આગના પક્કમઠ ભાગ કરીય અને તેના પક્ક ભાગ જેઝગે દક્ષિણાયણે પોતાની છાયા ઊપર ઘટે અને ઉત્તરાયણમા તેદલો ઘટે તેમ સમજયુ આથી રીતે માઢલે-માઢલે પોરિસીનુ પ્રમાણ જે પ્રથમા આવ્યુ છે તે પોરિસીમઢલ

૧૮. મઢલપ્રવેશ—દક્ષિણ તથા ઉત્તર દિશાના મઢલોને ધિયે ચાલતા સૂર્ય તથા ચંદ્રનો પક્ક પક્ક મઢલ સૂકીને ઘીઆ મઢલમા પ્રવેશ કરયો તેને લગતુ ધર્ણન તે મઢલપ્રવેશ

૧૯. વિજ્ઞાચરણનિનિશ્ચય—વિદ્યા પઢલે જ્ઞાન, સમક્ષિત યુઝ તે ચારિત્ર તેનુ જે પઢ-વિનિશ્ચય તેને લગતુ ધર્ણન અર્થાત્ વિદ્યાચારણાદિકનો વૃત્તાત

૨૦ ગણિવિદ્યા—ચાલ, ઘુદ્ધ માધુઓનો સમુદાય તે ગણ કહેવાય, તે ગણના નાયક-અધિષ્ઠાતા તે ગણિ અથવા આચાર્ય કહેવાય તેનો વિદ્યા તે ગણિ વિદ્યા આ વિદ્યાદ્વારા ડ્યોતિશ્વપ્રાદીનુ જ્ઞાન થાય, જેથી અમુક શુભ ધાર, નક્ષત્ર, તિથિ, મુહૂર્ત જાણને ઘીઆ આદિ ધાર્મિક ક્રિયા કરાયો જ્ઞાપાય

૨૧. ધ્યાનવિમર્કિ—આર્ત, રોદ્ર, ધર્મ અને શુક્લધ્યાન-આ ચાર ધ્યાનને લગતુ તેમા ધર્ણન છે

૨૨. મરણવિમર્કિ—મરણ પઢલે પ્રાણત્યાગ કરયો તે ઘે પ્રકારે થઈ જાયે-પક્ક સારી રીતે, ઘીઆ ટુદ્ધ અધ્યયસાયથી આને લગતુ ધર્ણન કરવામા આવ્યુ છે

૨૩ આપવિસોદી (આત્મવિશુદ્ધિ)—આત્માને કોઈ પણ ધાર્મિક ક્રિયા કરતા અગર તો ઘીજી રીત ભગ પઢયો દોષ તેને માટે આલોચન-પ્રાયશ્ચિત્ત વિગેરે હઈ આત્માને શુદ્ધ કરયો તેને લગતો અધિકાર આ પ્રથમા છે

૨૪. ચીતરાગશ્રુત-રાગીપણું ચજી દરને ચીતરાગ-રાગરહિત જેમ થયાય ?
તેને લગતુ આમા યજ્ઞ છે

૨૫ સંલેખનાશ્રુત-ત્રય તથા માયથી મંલેખના કરવાનો અધિકાર પ્રપ્ય
સંલેખના પટલે ચાર વર્ષ સુધી ત્રિવિધ-ત્રુદી ત્રુદી જાતાગી તપ કરે અથાત્ છટ્ટ,
અટ્ટમ, ચાર ઉપચારાદિય તપ કરે, એ વર્ષ સુધી નિશા કર, પછી વજાનરે
આયવિલ કર, પછી ૩ મહિના સુધી ઉપવાસ કર, પછી પ્રમાણ મહિત આવ
ત્રિ કરે, જો મુગ્ધમન થાય પટલ તપશ્ચર્યામા માગા પટ તા પગી છ માસ
સુધી કરે ત્યારપછી વાદિમહિત તપ કરે પટલે ઉપવાસ તથા વજામણ વજવજને
પારણે કરે માત્રમલેખના પટલ પ્રાધાદિય વપાયા ઘટાડે-મ્યાગ

૨૬ વિહારરૂપ-સ્થવિરવટ્પી પ્રમુગ્ધના વિહારના આધારનુ યજ્ઞન

૨૭ ચરણવિધિ-જેમા ચારિત્ર પાલ્લવાની વિધિનુ યજ્ઞન છે

૨૮. આડરપદ્મકસાળ-રોમોત્પત્તિ થાય-હ્યાધિ થાય ત્યારે પદ્મકસાળ
પરાયણી વિધિનુ યજ્ઞન હુ ધ્યાન અને જાણવા યાગ્ય ૬૩ યસ્તુભીનું યજ્ઞન
આમા કરવામા આગુ છે ગાથા ૮૪

૨૯. મહાપદ્મકસાળ-સ્થવિરવટ્પી તથા જિનવટ્પી અંતકાલે ધાર યજ્ઞની
જે સંલેખના કરે તેન લગતી વિધિનુ યજ્ઞન ગાથા ૧૩૮

કાલિવદ્યુત પણ અનેક પ્રકારનુ છે જેમક-૧ ઉત્તરાધ્યયન, ૨ દશાશ્રુત
સ્વધ, ૩ વૃદ્ધવલ્પ, ૪ ક્યવહારસૂત્ર, ૫ નિશીથ, ૬ મહાનિશીથ, ૭ ક્ષપિભાષિત,
૮ જૂઝૂકીપ્રશાન્તિ, ૯ ક્ષીપસાગરપ્રશાન્તિ, ૧૦ ચત્રપ્રશાન્તિ, ૧૧ પુષ્ટિયા(ધુમ્રિવા[નાની])-
વિમાણપ્રિભક્તિ, ૧૨ મહાલિયા, મજ્જી [માટી]) વિમાણપ્રિભક્તિ, ૧૩ અગ્નિચૂલિકા,
૧૪ ધગ્નિચૂલિકા, ૧૫ ત્રિશદ્ધિચૂલિકા, ૧૬ અદ્ધનોપપાત, ૧૭ વદ્ધનોપપાત, ૧૮
મદ્ધનોપપાત, ૧૯ ધરણોપપાત, ૨૦ વૈશ્રમણોપપાત, ૨૧ વૈલંધરોપપાત, ૨૨ દેવેન્દ્રો
પપાત, ૨૩ ઉત્થાનદ્યુત, ૨૪ સમુત્થાનદ્યુત, ૨૫ નાગપરિણામચૂલિકા, ૨૬ નિર્વા
ચૂલિકા, ૨૭ વૃષ્ણિયા (વૃષ્ણિકા), ૨૮ કમ્પવદિસિયા (વૃણાયતસક), ૨૯ પુષ્પિકા
(પુષ્પિકા), ૩૦ પુષ્પચૂલિકા અને ૩૧ વદિવશાગ * રૂપ્યાદિ

૧. ઉત્તરાધ્યયન-જે સૂત્રમા યજ્ઞ અન્યયગી ગ્યૂન નથી, છેષ્ટ છે તે તેમા
અધ્યયન ૩૬ છે નાધુઓને મયપ્રમાણમા સ્થિર રાખવાન ઉપદેશરૂપે અનેક દટાન્તો
સહિત સુદર સચાદા આપ્યા છે મૂઠ પ્રલોચ ૨૦૦૦, ધાક્કીવેત્તાલ ક્ષીયાન્તિસુરિકૃત

* પાશ્વક સૂત્રમા આશાવિપાવના, દષ્ટિવિપાવના, ચારણમાવના, મહાસ્વપ્રમાવના
અને તેત્રવિસગ-ઘાટના નામો વિષય જગાધ્યા છે ૨૭ થી ૩૧ સુધીના પાંચ નામો નિર્વા
ચૂલિકા સૂત્રના વિભાગમા જ છે

મોટી ટીકા ૧૮૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે જ્યારે વિષમ સવત ૧૧૨૯ માં શ્રીનેમિ ચંદ્રચરિત્ર લઘુટીકા ૧૩૬૦૦ શ્લોકની ધનાધી છે શ્રીભદ્રવાહુસ્વામીકૃત નિર્યુક્તિ ૬૦૭ ગાથાનો છે ચૂર્ણિ ૬૦૦૦ શ્લોકની છે

૨. દશાશ્રુતસ્કથ-આ સુત્રમા દશ અધ્યયન છે આ સુત્રના આઠમા અધ્યયનમાંથી ઉદ્ધત કરી શ્રીવલ્લભસુત્રની રચના કરવામાં આવી છે મૂળ શ્લોક ૧૮૩૨, નિર્યુક્તિ ૧૧૮ અને ચૂર્ણા ૨૨૪ શ્લોકપ્રમાણ છે

૩. મૃદુત્કલ્પ-જેમા સ્થવિરકલ્પ અને જિનકલ્પ પાલ્લ્યાનો આચાર છે ઉદ્દેશ ૩૪ છે મૂળ શ્લોક ૪૭૩ વિ સ ૧૩૩૨મા મૃદુચ્છાસીય શ્રીક્ષેમકીર્તિ ચરિત્ર ટીકા ૪૨૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે મૃદુભાષ્ય ૧૨૦૦૦ અને લઘુભાષ્ય ૮૦૦૦ શ્લોકુ છે ચૂર્ણા ૧૪૨૨૫ શ્લોકપ્રમાણ છે

૪. વ્યવહારસૂત્ર-આલોચન-પ્રાચલિત સંઘથી અધિકાર છે ઉદ્દેશ ૧૦, મૂળ શ્લોક ૬૦૦, શ્રીમલ્લયગિરિજીવૃત ટીકા ૩૩૬૨૫ શ્લોકપ્રમાણ છે ભાષ્ય ૬૦૦૦ અને ચૂર્ણા ૧૦૩૬૧ શ્લોકપ્રમાણ છે

૫. નિશીઘ-જે મુનિઓ સાધ્વાપારથી વ્યુત થાય તેની શિક્ષા સત્રથી આ સુત્રમા અધિકાર છે ઉદ્દેશ ૨૦, મૂળ શ્લોક ૮૧૫, મોટુ ભાષ્ય ૧૨૦૦૦ શ્લોકનુ અને લઘુભાષ્ય ૭૪૦૦ શ્લોકનુ છે ચૂર્ણા ૨૮૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે

૬. મહાનિશીઘ-જિનમંદિર તથા જિનપ્રતિમા, અઘ્ઘાઈ મહોત્સવ, અનુકપા ધિગરેને જગતા શિખા-ઉપદેશ સઘથી મોટા સુત્રોનુ સવિસ્તર ઘર્ણન છે અધ્યયન ૧૩, મૂળ શ્લોક ૪૨૦૦ મતાતરે તેની ત્રણ પ્રકારની યાચના છે લઘુયાચના ૪૨૦૦, મધ્યમ યાચના ૪૨૦૦ અને મૃદુયાચના ૧૧૮૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે

૭. ઋષિભાષિત-શ્રીનેમિનાથના સમયના ૨૦, શ્રીપાર્શ્વનાથના સમયના ૧૫ અને શ્રીમહાવીર પરમાત્માના સમયના ૧૦-કુલ ૪૫ ઋષિઓનુ ઘણન છે

૮. જનુદ્વીપપ્રજ્ઞસિ-જનુદ્વીપ સઘથી ભૌગોલિક ઘર્ણન છે મૂળ શ્લોક ૪૧૪૬, શ્રીમલ્લયગિરિજીવૃત ટીકા ૧૨૦૦૦ શ્લોકની અને ચૂર્ણા ૧૮૬૦ શ્લોકની છે

૯. ચંદ્રપ્રજ્ઞસિ-ચંદ્રના ચાર (ગતિ) અને માઢલા સઘથી અધિકાર છે મૂળ શ્લોક ૨૨૦૦ શ્રીમલ્લયગિરિજીવૃત ટીકા ૧૪૧૧ શ્લોકની છે જ્યારે લઘુ-ટીકા ૧૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ છે

૧૦. દ્વીપસાગરપ્રજ્ઞસિ-તેમા અનેક દ્વીપ અને સમુદ્ર સઘથી ઘર્ણન છે આ ઉપરાંત માનુષ્યોત્તર પર્વત, નદીશ્વરદ્વીપ, રુષકદ્વીપ इत्यादि પર રહેલ જિન મંદિરોનુ ઘર્ણન આપવામાં આવ્યુ છે

૧૧. કુદ્રિકાપિમાનપ્રવિમક્તિ—જેમા સમથેણિય રહેલા વિમાન અને છૂટા વિમાનનું અલ્પસુગ્રાથદ્વારા ઘર્ષન કરેલ છે

૧૨. મહતીપિમાનપ્રવિમક્તિ —જેમાં ઉપર્યુક્ત વિમાનોનું ચિસ્તૃત સુગ્રાથથી વિવેચન કરવામા આવ્યું ॥

૧૩. અગચૂલિકા—આચારામાદિ જે અગા છે તેની ચૂલિકા તે અગચૂલિકા, આ ચૂલિકામા અગમા જે વજ્રુ છે તેનો તમજ જે વહલ નથી તે સર્થનો સપ્રહ છે

૧૪ વર્ગચૂલિકા—વર્ગ પટલ અધ્યયન આમા અણ્વગાદિય અધ્યયનના સપ્રહ કરવામા આવ્યા છે

૧૫. વિવાહચૂલિકા—શ્રીમગધતી સૂત્રની (વિવાહપ્રજ્ઞાતિની) ચૂલિકા છે

૧૬. અરુણોપપાત, ૧૭. ઘરુણોપપાત, ૧૮. ગરુહોપપાત, ૧૯. ધરુણોપપાત, ૨૦. વૈશ્રમણોપપાત, ૨૧. વેલધરોપપાત અને ૨૨. દેવેન્દ્રોપપાત—જેના અધ્યયનથી તે તે નામના દેવ પ્રત્યક્ષ થાય અને સ્મરણ કરનારની સ્તવતા-સ્તુતિ કરી તેમની કાર્યસિદ્ધિ કરે અરુણ, ઘરુણ વિગર દેવોના જેમા મધ્ય છે તે અરુણોપપાત, ઘરુણોપપાત રૂવાદિ સૂત્રો જાણવા

૨૩. ઉત્થાનશ્રુત—જેમા અધ્યયનથી ગામ, નગર, કુલ અને રામધાની વિગરે વજ્રદ થાય તે ડ્યાર વીઈ સાધુ-મુનિરાજ ક્રીધાયશમા આયે ત્યારે આ શ્રુતનો પક્ક વાર પાઠ કરે ત્યારે સર્થથ લાભ ભયધાત થઈ જાય અને ધીઝી ધીઝી વાર મળે ત્યારે સય ગ્રામ-નગરાદિક છોડીને ચાલ્યા જાય-નાશી જાય

૨૪. સમુત્થાનશ્રુત—ડ્યારે ઉપર્યુક્ત ક્રીધી મુનિરાજનું કાર્ય થઈ જવાથી તેમના ચિત્તની શાંતિ થાય-પ્રસન્નચિત્ત થાય ત્યારે પાંચુ સમુત્થાનશ્રુત મળે ને તેના પક્ક-વૈ-ગ્રજ ધારના પાઠથી નાશી ગયલા લોકો પાછા મળવાની રૂચ્છાથી આવીને ગ્રામ નગરાદિકમા નિવાસ કરે

૨૫. નાગપરિજ્ઞાવલિકા—નાગકુમાર દેવની પરિજ્ઞા ચૂર્ણિકાર કળાવે છે જે-ડ્યારે સાધુ આ અધ્યયન મળે ત્યારે સ્વરૂપ કર્યા વિના પણ નાગકુમાર દેવ પોતાના સ્થાનમા રહ્યા છતાં તે સાધુ-મુનિરાજને યાદે અને મધ્ય પર વીઈ પણ સંકટ આવી પડ્યું હોય તો તેનું નિવારણ કરે

૨૬. નિરયાવલિકા—તેમા નરવાધાસાનું ઘર્ષન ॥ નરકમા જનારા મનુષ્ય અને તિર્યકા વિગરેનું પણ ઘર્ષન આપવામા આવ્યું છે

૨૭. સૂત્રરૂલ્પિકા—મીઠમાંદિ દેવલોકના વસ્તુ મધ્યથી ઘર્ષન છે

૨૮. કલ્પાનતસ-વિમાનના શિષ્યરાવિનુ વર્ણન શ્રુતિધાર ધમ્મ પળ કહે છે કે સૌધર્મ તથા હંશાન દેવલોકને વિષે જે વિમાનો છે તેમા અત્યંત તપશ્ચર્યા દ્વારા જે દેવપણે ઉપજે તેને લગતુ વર્ણન આપેલ છે

૨૯. પુષ્પિકા-ગૃહસ્થાવાસનો ત્યાગ કરી જે સયમમાયમા સ્થિર થયા પછે સુખિયા થયા તેને લગતો અધિકાર છે

૩૦. પુષ્પચૂલિકા-ગૃહસ્થપણાનો ત્યાગ કરી માધુર્ય સ્વીકાર્યા બાદ પામતાપણે વિચરયા મધ્યથી અધિકાર

૩૧ રહિદશામ-અધિકૃત્તિ રાજાના કુલમા ઉત્પન્ન થઈને જેઓ મોક્ષે ગયા તેઓને લગતો અધિકાર

આ પ્રમાણે ઉત્કાલિક અને કાલિક શ્રુતની મંત્રયા ગણાવતા પાર આવે તેમ નથી આપણ પૂર્વે જાણી ગયા તે પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણમદેવના સમયમા ૮૪ હજાર, વાધીશ તીર્થંકરના સમયમા સહસ્રાતા હજાર અને શ્રીમદ્દાધીર પરમાત્માના સમયે ચૌદ હજાર પ્રવીર્ણકો રચાયા છે. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણમદેવના ચોરાશી હજાર માધુઓ હતા માટે તેમના સમયમા કાલિક અને ઉત્કાલિક શ્રુતની મંત્રયા ચોરાશી હજારની થઈ, કારણ કે ભગવતે ઉપદેશેલ શ્રુતનો અગૌકાર કરીને જે રચના કરે તે સવ પ્રવીર્ણક કહેવાય અથવા તો પોતાની કુશલતા વર્ણવવા પૂરક શ્રુતને અનુસારે ઉપદેશને અલમરે રચના કરી ચોલે તે પણ પ્રવીર્ણક કહેવાય. આ પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણમદેવના સમયમા ૮૪ હજાર, વાધીશ તીર્થંકરના સમયમા મંત્રયાતા હજાર અને શ્રીધીરપરમાત્માના સમયમા ચૌદ હજાર પ્રવીર્ણકો ની રચના થઈ

ઉપર જણાવેલ દ્રવીકૃતના મધ્યમા કેટલાક આચાર્યોનો મતભેદ પણ છે કેટલાક આચાર્ય ધમ્મ પણ જણાવ ને કે-શ્રીકૃષ્ણમદેવને આશ્રયીને જે સાધુ મંત્રયા કહી છે તે સૂત્ર રચવાની શ્રેષ્ઠ શક્તિ ધરાવનારા સાધુઓની સમજથી ઘીજા મામાય સાધુઓ તો ઘણા થયા છે. ઘણી કેટલાક ધમ્મ પણ જણાવ છે કે-શ્રીકૃષ્ણમદેવની ત્રિવિમાનતામા જ જણાવી તેટલી સાધુસંરચા થઈ, પણ તેમના નિર્વાણ પછી જે જે સાધુઓ તેમના શાસનકાળમા થયા અને તેમા પણ જે શ્રેષ્ઠ શાસ્ત્ર રચવાની શક્તિશાળી થયા તેઓના રચેલા ગ્રંથો જ સૂત્રમા અધિકૃત કહેલા જાણના અને તેમા નામ જ શ્રીનંદીસૂત્રમા સૂચવેલ છે. આવા પ્રકારના મતા તર દર્શાવવા માટે જ 'અહિંસા' શબ્દ સૂત્રમા મુકવામા આવ્યો છે. શ્રીકૃષ્ણમદેવાદિક તીર્થંકરના સમયમા તેમના જે શિષ્યો (૧) ઉત્પાતયુદ્ધિ, (૨) વૈનેયિકી, (૩) કાર્મણ્યી અને (૪) પારિજામિકી-આ ચાર શુદ્ધિ ધરનાર હતા તેમના રચેલા જે પચમ્મા તે પ્રવીર્ણકો જાણવા પ્રત્યેકશુદ્ધ પણ તેટલા જ જાણવા

આ સગ્રધમા કોઈ આચાર્ય પદ વહે છે ષ-દ્વેષ તીર્થકરના સમયમાં અસ
હ્યાતા પયગ્ના રચાય છે, પણ અહીં તો વક્ત પ્રત્યેકયુદ્ધના રચેલા જ પ્રવીર્ણકો
જાણવા આ વક્તન પરત્વે કોઈ શંકા કરતા વહે કે-પ્રત્યેકયુદ્ધને શિષ્ય તો ન
હોય તો તમારુ વક્તન સત્ય-શ્યાજીવી જાણોનુ નથી આ શંકાના મધ્યમા તુલાસો
કરતા ગીતાય અજાય છે કે-પરમાત્માના શાસનરહિત કાઠમા જે પ્રત્યેકયુદ્ધ
ધાય તેને શિષ્ય કરવાના નિષેધ નથી આ સવધી નીચેનો મૂઠપાઠ દપણ
સરખો સ્પષ્ટ છે “ઈહ તિત્યે અપરિમાણા પદ્મગા પદ્મણગમામિઅપરિમાણત્તણઓ,
કિં તુ ઇહ સુત્તે પત્તેયુદ્ધપનીય પદ્મગ માણિયન્વ, કમ્હા જમ્હા પદ્મણગપરિમાણેણ
ચેવ પત્તેયુદ્ધપરિમાણ કીરહ, મણિય ‘પત્તેયુદ્ધા રિ તત્તિયા ચેવ’ત્તિ૦ ચોયગ
આહ-નેણુ પત્તેયુદ્ધા સિસ્મભારો ય પરિરુજ્જણ ? આપરિઓ આહ-તિત્યગરપ
નીયસાસણપદિયન્વત્તણઓ તસ્મ સીસા હવન્તીતિ ” અર્થાત્ “તીર્થમા પરિમાણ
રહિત-મહ્યા રહિત પયગ્નાની રચના ધાય છે, કારણ કે પયગ્નાના રચનારની
સહ્યા પરિમાણ રહિત હોય છે, પરંતુ અહીં તો પ્રત્યેકયુદ્ધના જ રચેલ
પયગ્નાની સહ્યા જ ક્ષત્રવાર વહે છે આ સવધમા શંકા ધતાં શિષ્ય પૂછે
છે કે-‘પ્રત્યેકયુદ્ધને તો શિષ્યનો અભાવ હોય છે’ આ શંકાનુ સમાધાન
કરતાં આચાર્યમગ્યત વહે છે કે-‘મદાનુભાવ ! તોયકર મગ્યતના શાસન-
કાઠમા જે પ્રત્યેકયુદ્ધ ધાય તેને શિષ્ય કરવાનો નિષેધ નથી ”

સદાચારી ગચ્છમાં નિગ્રાસ કરવાનુ ફલ-

આ પ્રમાણે આવશ્યકવ્યતિરિક્ત શ્રુતનુ સ્વરૂપ જાણનું અને સાધોસાય
પ્રકીર્ણક સંપથી સમજુતી પણ વિચારી લેવી અસલાચારી-પ્રદ ગચ્છમા રહેવાથી
સત્સાર-પરિભ્રમણ વધે તેમ જાણ્યુ હવ સદાચારી-સારા ગચ્છમા ધ્યાન કર
વાથી જે ફાયદા-લાભ ધાય તે સગથી વર્ણન પ્રણ ગાથાશ્રારા કરે છે

જામદ્ધજામાદિગપક્ષ, માસ સવચ્છરપિ વા ।

સમ્મગ્ગપટ્ટિણ ગચ્છે, સવસમાણસ્સ ગોઅમા । ॥ ૩ ॥

લીલાઅલસમાણસ્સ, નિરુચ્છાહસ્સ વીમણમ્ ।

પિક્કલવિક્કલ્હ અન્નેસિં, મહાણુભાગાણ સાહૂણમ્ ॥ ૪ ॥

ઉજ્જમ સન્નથામેસુ, ધોરવીરતવાહુઅ ।

લજ્જં સક અહકમ્મ, તસ્સ વીરિઅ સમુચ્છલે ॥ ૫ ॥

[યામાદૈં યામ દિન પક્ષ, માસ સવત્સરમપિ વા ।
 મન્માર્ગપ્રસ્થિતે ગચ્છે, સવસમાનસ્ય ગૌતમ ! ॥ ૩ ॥
 લીલાલસાયમાનસ્ય, નિસ્તસાહસ્ય વિમનસ્કસ્ય ।
 પટ્યતઃ અન્યેષા, મહાનુભાગાનાં સાધુનામ્ ॥ ૪ ॥
 ઉદ્યમ સર્વસ્થામેષુ, ધોરવીરતપાદિકમ્ ।
 લજ્ઞા ઝઙ્ક્રામનિકમ્ય, તસ્ય ધીર્પં મમુચ્છલેત્ ॥ ૫ ॥]

નાથાર્થ.—હે ગૌતમ ! અંધે પ્રહર, એક પ્રહર, દિવસ, પક્ષ, માસ કે વર્ષ પર્યન્ત સન્માર્ગગામી-સદાચારી ગચ્છમા રહેનારા સુગ્રીલ-આઠસુ, નિરુદ્યમી, વિમનસ્ક-શૂન્ય ચિત્તવાળો સાધુ પણ ઘીજા પ્રાંટપ્રમાની સાધુઓને સર્વ ક્રિયા-ઓમા પ્રયત્નશીલ, ધોર તપસ્વી, દુષ્કર વૈયાવચાદિક કરણી કરવામા તત્પર જોઈને પોતાની લજ્ઞા-શરમ-મજાએ અને ઝઙ્ક્રા મર્વથા ત્યજી દઈને ધર્માનુષ્ઠાન કરવામા ઉત્સાહવત બને છે, અર્થાત્ ' હુ પણ જિનોક્ત ક્રિયા કરુ, જેથી હુ ર-રૂપી દાનાનઝથી મુક્ત થાઉં ' એવી ભાવના તેને સ્ફુરે છે. ૩-૫

નિવેચન—શ્રીધીરપરમાત્મા શ્રીગૌતમસ્વામીને ઉદ્દેશીને વહે છે કે- ' હે ગૌતમ ! જે સાધુ સદાચારી ગચ્છમા રહે છે તેનું આઠસુપણુ, નિરુદ્યાપણુ અને મનનું શૈથિલ્ય દૂર થઈ જાય છે પ્રતિજ્ઞમળમા ઊઠવા-ડેનવાની ક્રિયાને અંગે આઠસ આપતી હોય અમર તો પહિલેદનાદિ ક્રિયામા મંદતા આપતી હોય તે ઘીજા સદાચારી સાધુના અચલચનથી દૂર થાય છે એવું ગામથી બીજે ગામ વિહાર કરવો, અધ્યયન કરવું વિગેરે ક્રિયાથી નિરુદ્યમીવણુ પણ દૂર થઈ જાય છે ઘટ્ટી હીન્ના લીધા પછી ચારિત્રપાઠનમા કટિનતા નીહાતી માઢામાઢોટ થાય, મામા ' હવે શું કરીશું ? ' ય્યોતિષ, જન્મ, મન્મ અને તપ્રાદિ કરી આજીવિકા ચલાવું ' વિગેરે વિચાર કરે છતાં પણ તેનું મન દટ્ઠ થઈ જાય, કારણ કે સન્માર્ગગામી ગચ્છમા રહેનારા સાધુઓનું યથા નમયે ત્રિયાપૂર્વકનું આચરણ નીહાતે, પ્રામાન્યગામ વિહાર, ઉપવાસ, છટ્ટ, અટ્ટમ, પાસત્તમળ તથા માસમ્મળાદિ યગ તપશ્ચર્યા ગ્રુપ, આ ચરત પધામણુ, આય ચિત્ર તથા તિથિ આદિ તપશ્ચર્યા ધ્યાન-ગામ નીહાતે, જ્ઞાનવૃદ્ધિના વિનયાદિક ગ્રુપ, વૈયાવચાદિક પ્રવૃત્તિ જાણે, આહાર-પાણી લાખી દવા, પગ ચાપવા દવાદિ ક્રિયા નીહાતે, વેશલીભાષિત ધમમા લેશમાત્ર પણ અપ્રદા ન નીરખે, મૂલધૂક ના મિન્હા દુષ્કંડ (માપી) માગ, જાત્યાવળ-પ્રાવશિત પ્રદળ કરે દિન્યાદિ વિવિધ શુદ્ધ કરણી જોઈને સુન્નશીત-આઠસુ સાધુ વિચારે કે- ' આ પણ મનુષ્ય

ઠે અને હુ પણ માનવ છું તો શા માટે મારાથી શુદ્ધ ચારિત્રપાલન ન થઈ શક ? ' આથી જાતની વિચારણાથી તે ઉદમથત બને અને મનમા આવેલી નય ઝાઝ વૂર કરવાપૂર્વક ધીર્યોલ્લાસપૂર્વક સયમધમનું સમ્યક્ પ્રકારે આરાધન કરે

આ યાત્રામાં તર્ક ઉઠાયતા કાઈ પ્રશ્ન કરે કે-ધાર તપશ્ચર્યા અગર તો ઉગ્ર પ્રિયા કરનારા સાધુઓને જોઈ કાચોપોચો સાધુ તો નાશી જાય અર્થાત્ પ્રતર્ભગ કરે આ યાત્રાતનુ મમાધાન કરતા જણાવે છે કે—જે દુ સ્વર્ગમિત ધૈરાગ્યવાસિત આત્મા દીક્ષા પ્રણ કરે તે તો વદાચ પતિત થઈ જાય જે સત્સારની અસારતા યા તો અનિચ્ચતા નોદાઝી નિ સ્પૃહો ધનીને ચારિત્ર અગીવાર કરવા પછી કુસંગી થઈ જાય, પાસત્યાદિવના પાસમાં પડ્યો રહે તો તે પણ સુખશીલિયો ધનીને પાસત્યો ધની જાય અને તેનું નિર્ણેદપણુ ચાલ્યુ જાય, પરંતુ જો તે શુદ્ધ ગણ્યમા રહેતા હોય તો શુભ યોગ અને શુભ કરણી જોઈને તેમાં રક્ત બને અને શુદ્ધ ચારિત્ર પાલયા પણ ઉદમથત થાય આ સમયમાં 'શ્રીજ્ઞાતાસુત્રના પાંચમા અધ્યયનમાં આવેલ શૈલકાચાર્યનું દૃષ્ટાન્ત પૂર્ણ પ્રકાશ પાડે છે

શૈલકાચાર્યની કથા—

દ્વારિકા નગરીને વિષે શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ રાજ્ય કરતા હતા તે નગરીના રૂંડાન સુનામાં રૈવતગિરિ-રૈવતાચલ (હાલનું ગિરનાર તીથ) નામનો પથ છે તે પથત નૈર્ભાગિક સૌંદર્યથી અતિ રમણીય અને અનેક પ્રકારના વૃક્ષ-લતાઓથી વિભાજ્ય છે તે પથની નજીકમાં જ નંદનવન નામનું ઉદ્યાન હતું, જે જરે જરે રૂંડના નંદનવનને પણ ખુલાવે તબુ હતું તે દ્વારિકા નગરીને વિષે થાયચ્ચ નામના ગાથાપતિ-ગૃહસ્થ વસતો હતો તે અત્યંત ધનિક અને નાગરિક જનોને વિષે પ્રતિષ્ઠાપાત્ર હતો તેમને થાપચ્ચા નામનો રૂપાદિ-ગુણમય પુત્ર હતો તેને શ્રેષ્ઠીય પદ જ દિપસમા રત્ના નરસી રૂપવતી રત્નીશ વ્યાજો સાથે પરણાવ્યો થાયચ્ચાકુમાર તે રામાજોની સાથે ભોગવિલાસ ભોગવતો અને સ્વર્ગના સુખોનાં અનુભવ કરતો દિવસો વ્યતીત કરી રહ્યા હતા, તેમાંથી ધીનેમિનાથ ભગવત નંદન વનમાં પોતાના અદાગ દ્વાર માધુઆ અને ચાત્રીના દ્વાર માધુઓના પરિવાર સહિત પધાર્યા નંદનવનને વિષે રહેલા સુરપ્રિય નામના યક્ષવૈદ્યમાં તેમને વાસ કર્યો આ હસીકત વનપાલન શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવને જણાવો પડેલે અત્યંત હર્ષ

૧ આ મૂર્તમાં ત્રાજા આરાના ગ્રાતમાગથી પાંચમાં આરાની શસ્ત્રાત સુધીમાં પડેલે શ્રી મહાવીરસ્વામીના જીવનકાલ પચન્ત થયેલ અનવધમની મહાન વિમૂતિઓ, આદર્શ સતીઓ અને પ્રમાણિક પુરોહિત વગન આગમાં આપ્યું છે અધ્યયન ૧૯, શ્લોક ૫૫૦૦ અને ધીઅભયદેવ સ્ક્રિપ્શન ટીકા ૪૨૫૧ શ્લોકપ્રમાણ ૥

પામી, યતપાલકને વધામણી આપી અતીથ આહવરપૂર્વક શ્રીનેમિનાથ ભગવતને ઘાદ્યા નીકળ્યા થાવજ્ઞા પુત્રને આ સમાચાર મળતા તે પળ પોતાને યોગ્ય આહવરપૂર્વક પ્રભુન ઘાદ્યા ગયો અને ઘાદીને યોગ્ય સ્થાનને વેઠો ઘટ્ટે શ્રીનેમિનાથ ભગવતે ભવ્ય જીવોનો ઉદ્ધાર કરનારી રાત્રિ દેશના આપતા કહ્યું કે-“ હે ભવ્ય પ્રાણીઆ ! આ સસાર અસાર છે તને વિષે જે સુખોપમાગ જાનાય છે તે મૃગજલની માફક ઘૂથા છે માતા, પિતા, ભાઈ, બહન, સ્ત્રી અને પુત્રાદિ સ્વજન સવધા સર્વે સ્વાયનાન સગા છે સ્વાર્થ પૂર્ણ થતા તઓ શુશ્રુષ્વરૂપ પત્ની જાય છે ઘઘી વિષયસુખ તો ભ્રષ્ટ-શ્વેર સદૃશ છે વિષ ભક્ષણથી તો પ્રાણીના એક જ ભય વગડે છે પણ વિષયસુખ તો ભયપરપરા વધારા લે છે, માટે તેનો ત્યાગ કરી ચાર મહાવ્રતરૂપ ધમનુ આચરણ કરા ભગવતની આજ્ઞા પ્રમાણે જે તેનુ યથાથ પાલન કરશ ત શિવલક્ષ્મીના સુખન પ્રાપ્ત કરશ જે વિષયસુખમા રાત્રીમાંથી રહેશે ત ચોરાશી લાલ જાવાયાનમા પરિવ્રમણ કરવાપૂર્વક જન્મ-મરણાદિક અનેક પ્રકારના વધો સહન કરશ અનંત ભયો પછો મહાપુણ્યના પ્રભાવથી આ દુર્લભ માનવદેહ મળ્યા છે તો પ્રમાદનો પરિત્યાગ કરીને તને સાથક કરા હ્યા ” આ પ્રમાણ દેશના સામઘી પર્યદા તો સ્વસ્થાને ગઈ, પરંતુ લઘુકર્મી થાવજ્ઞા કુમારનો આત્મા ધેરાગવ્યાસનાથી આર્ત થયો તેન પરમાત્માનો અમૃત-વાણીમા પરમ સચ્ચુ દર્શન થયું અને ત જ સમયે ભાગવતી દીક્ષા અગીકાર કરવાનો દૃઢ નિશ્ચય કરી ભગવતને પોતાની દૃષ્ટા જળાધી ભગવત જળાધુ ક-“ અસાર સસારમાંથી સાર પ્રદાન કરવારૂપ તમારા વિચાર પ્રદાસાપાત્ર છે ઉત્તમ કાચમા કદાપિ ઢાલ ન કરવી ”

પરમાત્માનુ પ્રક કથન સાંભળી થાવજ્ઞાકુમાર સ્વમંદિરે આશ્વા અને માતાને પાતાનો દીક્ષામિલ્યા દર્શાવો થાવજ્ઞાકુમારની વાત સામઘતા જ માતા ધરણી પર ઢઘી પઢી અને મુર્ચ્છિત થી ગઈ તરતજ ઘાયુ અને શીતલ જલનો ઉપચાર કરતા તે અલ્પ સમય સંચેત થઈ ત્યાંને રુદન કરતી કરતી પોતાના પુત્રને ઉદ્દેશીને કહ્યા લાગા કે-“ હે પુત્ર ! મારે તો તું એકનો એક જ લાઢકધાયો પુત્ર છે ઘઘી હમણા જ તને અતિ રમણીય યત્રીશ કે ઘાઆ સાયે પરણાવ્યો છે ત સ્ત્રીઆ તાર સ્મરણ કરીને મૃત્યુને વશ થશે, માટે તારે દીક્ષા લેવાની વાત જ ન ઉદ્ધારથી આપણા ગૃહમા ત્રિપુલ ધન છે, કમાવાનો કઈ પણ ચિંતા કરવા જેનુ નથી માટે આ દેવાગના સદૃશ રમણીઆ સાયે યથચ્છિત ભાગ વિલાસ મોગ્ય સ્તાનાદિક થયા પછી અને આ મઢેલ મોગવિલાસની સામગ્રીનો

* શ્રીકૃષ્ણમંદવ અને મહાવીરસ્વામી ગિવાદના વાવાય તીર્થંકરને સમયે વાર મહાવ્રત હોય છે, વ્યારે પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરને સમયે વાવ મહાવ્રત હોય છે વાવ મહાવ્રતના નામ આ પ્રમાણે-૧ પ્રાણાતિપાતવિરમણ, ૨ મૃપાવાદવિરમણ, ૩ અદત્તાવાનવિરમણ, ૪ મૈથુન વિરમણ અને ૫ પરિવ્રહ સર્વથા ત્યાગરૂપ

ઉપયોગ કર્યા પછી તું સુગર્વર્ણ સયમ સ્વીકારજે હું પણ તેટલા સમયમાં સ્વર્ગનાસી થઈ જઈશ, તને વાદ નિપથ નથી કરે માટે પછી શ્રીનમિનાથ મંગલ પાસે પ્રાર્થના પ્રદાન કરજે દીક્ષા લેવાની વાત કરવી અને તે પાટવી તે થને ધચ્છે મહદ્ અંતર છે તારી ઘસ લેવું છે ચારિત્ર યાદના ધાર જેવું છે અને તેમાં પણ વશનું લેવન આદિ વિચાર વાચકલેશ ઉપજાયનારી છે, માટે હું પુત્ર ! તું દીક્ષાના વિચાર મુલતથી રાહો મનુષ્યજીવનના ભાગવિગત ભાગવથા રૂપ લેવાય પ્રદાન કરે માતાનું આ સ્નેહાત્ વચન માખતો થાયશાકુમારે કહ્યું કે- ' હ માતા ! તમ જ સુખ ભોગવવાનું વહા છે તે થડું અસાર ન અનિત્ય છે તે સુખનું પટ નરજપ્રાપ્તિ છે થડી આયુષ્યના વિશ્વાસ નથી પડી વાઈ જાણો શકતું નથી ન વાળ પહેલા અને વાળ પછી મૃત્યુ વામવાના છે ધન તો વચ્છે હાથથી વાઈ પણ સ્થલે સ્થિર રહતું નથી યથા પુણ્યરૂપી સામગ્રી પૂરી થઈ કે ધન પગ કરીને ચાલ્યું જાય છે માટે હ માતા ! મારા પ્રત્યેની મમતા અને માહત્તા ત્યાગ કરી મન માખપ્રાપ્તના નિમિત્તરૂપ સયમ સ્વીકારવા આજ્ઞા આપો "

પુત્રના આવા પ્રવારના સદાપ્રદ જાણી માતાપિ થયાં ક- ' પુત્ર સરેપરા સયમરગમી થાસિત થયો છે માટે તના મધ્ય દીક્ષા મહોત્સવની તયારી કરે ' એમ વિચારીને કૃષ્ણ વાસુદેવ પાસે ગઈ અને સથ દલીલત જણાવી કહ્યું કે- ' હ મહારાજ ! પુત્રના આ મહોત્સવ પ્રસંગ તમ મને છેત્ર, ચામરાદિ ઉપરાત રાજ્ય સામગ્રીની સહાયતા કરા ' કૃષ્ણ કહ્યું કે ' હ સાર્થવાહિનો ! તમે લેશમાત્ર ચિંતા ન કરા તમારા પુત્રના દીક્ષા મહોત્સવ હું કરીશ ' આ પ્રમાણે કહીને કૃષ્ણ વાસુદેવ પાતાની ચતુરંગિની સના સાથે થાવચ્છા પુત્રના આપાસે આવ્યા કૃષ્ણને થાવચ્છા પુત્રના સયમરગમી પરાખા કરવાનું મન થયું પડેલે આવ્યાને તેમણે કહ્યું કે- ' હ કુમાર ! તમ આવા વામલ વયમાં શા માટે બુધ્ધર સયમ સ્વીકારા છો ! દીક્ષાપાલન એ તો મીનના દાતાથી જાદાના સજા થાયવા જેવું બુધ્ધર છે, તમ સસાર સત્ત્વો સુગા ભાગથા અમ તમારા રક્ષા કરશું ' થાવચ્છા-કુમારનો સયમના રમ વર્ક પતંગના રમ જેવા અલ્પાથી કે ચિત્તશ્વર ન હતા કે જાધી કૃષ્ણના પ્રલોભનથી તે ચલિત થાય તે રમ તો તમને મજીટના રગની માફક હાહાદાહ વ્યાપી ગયા હતા પડેલ કૃષ્ણને જાણ્યે આપતા તણ જણાવ્યું કે ' હ મહારાજ ! તમારું વહા છે ટીક છે પણ માં મૃત્યુ આવશે ત્યાર તમે માં રક્ષણ કરના સમથ હો તો હું તમ કહ્યું તમ કરવા તયાર હું ' કૃષ્ણ જાણ્યે રક્ષણ કેમ કરી શકું ? ચક્રવર્તી અને તીર્થંકર જેવાનું પણ વાળને આધીન થતું પડે છે તો મીજાની વાત શા માટે કરવી જાઈએ ? ' ત્યારે થાવચ્છા કુમાર કહ્યું- ' હ રાજન ! આપ શા માટે એમ કહ્યું છો કે ' હું તારું રક્ષણ

ધરોડ ' ૧ જન્મ મરણરૂપી ભયથી ભયभीત થયા છું અને તેમાથી મુક્ત થયા
 આ પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કર્યું છું " તેનું આ પ્રમાણનું હૃદય મનસ્ય જાણી કૃષ્ણ
 યામુદેવ અત્યંત હર્ષિત થયા અને પાતાના સેવકને યોલાડી આદેશ આપ્યા
 કે-“આદ્યારિકાનગરીમા બહિર ઉદ્ગોષણા કરાવો ૧-“જે કોઈને યાચરુવાકુમારની
 સાથે દીક્ષા લેતી હશે તેના સર્વ વદાયસ્ત કૃષ્ણ મહારાજા સ્વયં કરશે અને
 વાહના કુટુંબને આધાર તથા દાંડ તા તનુ રાજા પાત પાલન કરશે ”
 આ ઉદ્ગોષણાને પરિણામ પક્ષે હજાર પુરુષા યાચરુવાની સાથે દીક્ષા લેવા
 હત્તુક ગયા પાતાની જાતિન ભાજન આપી, સ્નાન કરી, સુ દર વસ્ત્ર
 તથા આશ્રુપણ પહેરી, હજાર પુરુષા ઉપાડે તેથી શિષ્યકામા ઘેસી મર્થ યાચરુવા
 પુત્રના આવાસે આવ્યા તે સમયે કૃષ્ણ યામુદેવ આઠ જાતિના વૃક્ષદ્વારા
 યાચરુવા પુત્રનો અભિષેક કરી, સ્વચ્છ વસ્ત્રા અને ઉત્તમ આશ્રુપણા પહેરાવ્યા
 યાદ હજાર પુરુષો ઉપાડે તેથી જામનાથ શિષ્યકામા વિરાજમાન કરી વાજિવ્રતા
 નાદપૂર્વક શ્રીનમિનાથ પરમાત્મા જ્યાં વિરાજ્યા હતા ત્યાં આવ્યા પાલ્લવીમાયો
 મીચે ઠતર્યા ત્યાર પછી કૃષ્ણ યામુદેવે તમને આગળે કર્યા અને પોતે તેની પાછળ
 ચાલ્યા ભગવાન સમીપ આવીને કૃષ્ણ કહ્યું કે-“હે ભગવન્ ! આ યાચરુ
 સાર્થકાહનો યાચરુવા નામના પુત્ર મન અતિ વલ્લભ છે તે જન્મમરણરૂપી
 ભયવાળા આ મમારસાગરથી ઉદ્ધવગ પામ્યો છે અને આપની પાસે મોખના
 પરવાનારૂપ પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કરવા રુચ્છ છે, માટે હે સ્વામિન્ ! આપ તમની
 વિશ્વતિનો સ્વીકાર કરો ” વટલ પરમાત્મા કહ્યું કે-“ જહાં સુખરુ ” અર્થાત
 સુખ ઉપજે તમ કરો પ્રભુની આજ્ઞા થતા યાચરુવાકુમારે પાસે પહેરેલા આશ્રુપણા
 પક્ષે પછી વસ્ત્ર ઉતારવા જાહે કર્યા ત્યારે તે સર્થ તેથી માતાપ પાતાના વસ્ત્રના
 પાલધમા અશ્રુ-દ્વારતી આગી સહિત પ્રવ્રજ કર્યા અને છેવટની શિક્ષારૂપ યે વસ્ત્રના
 ચોલતા કહ્યું કે-“ હે પ્રિય પુત્ર ! હવે તું લેશ પણ પ્રમાદ કરીશ તો
 કરી ધાર થીની માતા ન કરવી પડે તેથી રીતે ચારિત્ર પાલન કરજે
 જેમ સિંહનું શિશુ ઘણાં ઘેરાઓથી પણ ડરતું નથી તેમ તું પુરુષરૂપ
 પરિસહોયો પરાભય વામીશ નહિ ” આ પ્રમાણ ઉપદેશ-વચન સામંત્રયા યાદ
 યાચરુવાપુત્રે હજાર પુરુષા સાથે પવનુષ્ટી લોચ કરી દીક્ષા પ્રવ્રજ કરી
 યાદ પરમાત્માના મુખથી પાંચ ‘મમિતિ તથા ‘ત્રણ ગુણિનુ સ્વરૂપ જાણીને
 તે પ્રમાણે આચરણ કરતા અને અંચ સ્થિતિ પાસે જાગ્રાપ્યયન કરતા સમય
 વ્યતીત કરવા લાગ્યા ઉપશાસ, છટ્ટ, અટ્ટમાદિક તપશ્ચર્યાના દ્વારા કર્મની

૧ દર્શનમિતિ, આપાશમિતિ, ઇષ્ટાશમિતિ, આદ્યનમમતનિષ્કેપનાશમિતિ અને
 પારિશ્વપનિકામમિતિ ૨ મનગુપ્તિ, વચનગુપ્તિ ને કાયગુપ્તિ

નિર્જરા કરવા લાગ્યા આ પ્રમાણે અધ્યયન અને મયમધર્મની પદ્ધતિ
ગ્યામના કરતા અનુક્રમ તથા શીદ્ધર્મના પારગામી થયા

યાવ-ચાપુરની શક્તિ હવે તો ઘણી જ મૃદ્ધિ પામી ધીનમિનાય મગચતને
પણ તમની શક્તિ માટ માન ઉત્પન્ન થયું એવડા યાવચાપુરે મગચતથી જુદા
વિચરવાની યાત કરી અંચ દશમા ધમમગચર કરવાજયા માટ આજ્ઞામાગી મગચતની
આજ્ઞા મગચત તથા ડચવિદ્યારવચ્ચતા કરતા ડચગપુરે આવી પદ્ધતિ તં સ્વચ્છે સુમૃમિ
માગ મામના ઉપાનમા યામ કર્યા પછી ત નગરના ડેલર નામનો ગજા પોતાના
વિચરણ પંથક આદિ પાવસા પ્રધાના માયે તમને યદન કરવા આપ્યા નગરજના
પણ પદ્ધતિ આપ્યા અને માટી પપદા થઈ યાવચા અળગાર ઉપદેશ આપી
છાવાન સતારાનું સ્વરૂપ યથાર્થ મમજાનું સાચાસાચ કીયાકીયાદિ નથ
તથાનું સ્વરૂપ મમજાથી થમના અયાધિત નિયમનું પણ દિગ્દશન કરાનું
આપી સુદ્ધ દશના સામઝી રાજા તથા મજામના પણ અત્યંત દર્પિત થયા
રાજા શ્રેણ્ય થયું થ- ' ઉમકુટના, માગકુટના, રાજયકુટના તમ જ સેનાપતિ
અને માયપાદ પ્રમુદ્ધ ઘણા કીયા અગીવાર કરીને વિચર છ, પરન્તુ મારી પત્ની
શક્તિ નથી માટ દ ગુરુવચ ! મને સમક્ષિતમૃદ્ધ આવકના થત આપી ધમનાપાસક
થનાથા " યાવચા મુનિય તને પૂરતી સમજણ આપી આવકધર્મના માર થતા
ડચરાગ્યા અને તની સાચોસાચ રાજાના પવર પ્રમુદ્ધ પાવસા મગીમી પણ
ધમનાપાસક થનપા માગ નથતરના વિધયના જ્ઞાતા ગ્યા શેલકરાજા સ્વ
સ્થાને ગયા અને યાવચા અળગાર પણ પ્રચ્છી પર વિદ્યાર કરવા લાગ્યા

આ યામ સૌમધિયા નામની ગરીમા સુદર્શન નામના મહાધેણી વસતા
હતો તે ગરીમાએ એવડા ચાર થદાના જાણ, મહામિધ્યાત્મી અને તના જાજોનો
પારગામી, સાલ્ય મતપાદી શુરુ નામનો પરિમાજક પાતાના હજાર શિષ્યો સાથે
આવી પદ્ધતિ ત પાવ નિયમ યુક્ત શીચધર્મની પ્રરૂપણા કરતા હતા, તેમજ
વપાયી યજ્ઞ ધારણ કરતા હતા પરિમાજકના આધમમા તને ઉતરેલ જાણીને
મગીના લાકા અને સુદર્શન શેઠ પણ તમને યાદવા થયા તે સમયે ઉપદેશ
આપતાં તણ સુદર્શન શેઠને ઉદ્દેશીને થયું થ- ' દે ધેણી ! અમારા મૂલ્ય ધમ શીચ છે
ત થ પ્રચાર છે-(૧) પ્રવ્યશીચ અને (૨) માયશીચ પ્રવ્યશીચ પદ્ધતિ પાળી
તથા માગીપદ અશુચિ હોય ત દૂર કરવી અને માયશીચ પદ્ધતિ તૃણ અને
મગાદિયો થોડું પણ મલમૂત્રાદિકની અશુચિ થઈ હાય ત દૂર કરવી આ
પ્રમાણ અશુચિ દૂર કરવાથી કીચ વિષ્ણ રહિત સ્વર્ગ માત ફરે છે " આ
પ્રમાણ શુચ પરિમાજકનો ઉપદેશ સામઝી સુદર્શન શેઠ અત્યંત પ્રમોદ
પામ્યા અને પરિમાજકનો ધર્મ સ્વીકાર્યો વટલાવ સમય થાદ
ગુરુ પરિમાજક અંચ સ્વચ્છે ગયા અને યાવચા અળગાર વિચરતા વિચરતા
હજાર મુનિઆ માયે સામધિયા નગરીપ આલ્યા તને નીલાશોક નામના ઉપા

મમા ઉત્તરેલા જાણીને પૌરલોકો સાથે સુદર્શન શ્રેષ્ઠી પણ વંદનાથે આયો
 વ્રજ પ્રવૃત્તિના આપી, મુનિવરને ઘાંતી વેટો અને દેશના સામ્રાજ્ય ઘાટ પ્રપ્ત
 કર્યા કે-“હે ભગવન્ ! તમારો મૂલ્ય ધર્મ શું છે ?” થાવચ્છા અણગારે જવાબ
 આપ્યો કે-“હે મહાનુભાવ ! અમારો મૂલ્ય ધર્મ ચિન્તય છે તેના થે પ્રકાર છે-
 (૧) ગૃહસ્થના ધર્મ પાંચ અણુવ્રત, વ્રજ ગુણવ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રત-પ્રમાણે
 ઘાર વ્રતરૂપ તેમજ અગ્નિયાર ઉવાસગપદિમારૂપ છે અને (૨) સાધુનો
 પાંચ મહાવ્રતરૂપ, અઢાર પાપસ્થાનવ્રત પરિત્યાગરૂપ તેમજ ઘાર પદિમારૂપ
 ચિન્તય ધમ છે આ ધને પ્રજારનો ધમ સેથે તે આટલું કર્મની વ્યક્તી અઢાવન
 પ્રવૃત્તિનો વિનાશ કરી શિવસુખની પ્રાપ્તિ કરે ” આ પ્રમાણ વહીને થાવચ્છા
 અણગારે સુદર્શન શેઠને પ્રપ્ત કર્યો કે “હે શ્રેષ્ઠી ! તમારો મૂલ્ય ધર્મ શું છે ?”
 ત્યારે શ્રેષ્ઠીય વક્તુ કે-“મારો મૂલ્ય ધમ શૌચ છે ” પરલે થાવચ્છા અણગારે વક્તુ કે-“હે
 દેશાનુપ્રિય ! વૈદ્ય માણસ જોહીયી ધરદાયેલા વચ્ચને પુન જોહીમા ક્ષયોઢી ધોયે
 તો તે શું શુદ્ધ થાય ? ” સુદર્શને વક્તુ-“ના ” પરલે થાવચ્છા મુનિય જણાવ્યુ કે-
 “અઢાર પાપસ્થાનવ્રતારા ધાવેજ કરમાને કાચા પાણી પ્રમુચ્ચના જીવોની હિંસા કરીને
 દુર કરવાને જુદે ત વની શયે સર ? જોહીયી આર્ય ધનેલા વચ્ચને જેમ સ્વચ્છ
 જાવ અથવા તો ક્ષારાદિયી ધોવામા આવે તો તે શુદ્ધ વને તેમ અઢાર પાપસ્થા
 નવ્રતે ઉપાજલ કરમનો ક્ષય કરવા માટે અહિંસાદિક ક્રિયા અને તપશ્ચર્યાદિ
 કરવા જોઈય પાણી તા બહારના મળને પણ પૂરેપૂર દુર કરી શકતું નથી તો
 આતમાને લાગેલા કરમનો નાશ થતી રીતે કરી શયે ? ” આ પ્રમાણે થાવચ્છા
 અણગારનો સંઘોડ ઉપદેશ નાંમળતા સુદર્શને પોતાની મૂલ્યુ મ્હાન થયુ પોતે
 થાવે માર્ગે પ્રયાણ કર્યુ છે અને તેથી તો સાધ્યની ઉલટી જ દિશા પ્રહણ
 કરા, છે તેથી તેને રચાલ આવ્યો પૂર્વ દિશામા ગમન કરવું હોય અને પશ્ચિમ
 મા ચાલ્યા માટે તો તે કદિ પણ રૂપ સ્થળે પહાંચી શયે નહાં તેમ વિચારીને
 સુદર્શન શ્રેષ્ઠીય વિપરીત માર્ગરપ શુદ્ધ પરિવ્રાજકના પથનો ત્યાગ કર્યા અને
 થાવચ્છા મુનિ પાને વેવલીપ્રાપ્તિ જૈનધર્મનો સ્વીકાર કર્યો સમક્ષિતના મૂલ્ય
 રૂપ થાવક ધર્મ પ્રહણ કર્યા અને જીવાજીવાદિ નવ તરનુ સ્વરૂપ જાણ્યુ

આ દર્શીકત શુદ્ધ પરિવ્રાજકના વર્ણ અથહાતા તે સ્થવ સોગધિયા નગરીય
 આવ્યો અને સુદર્શન શ્રેષ્ઠીને આવાને ગયો શુદ્ધ સમ્યક્ત્વધારી સુદર્શન શેઠે તેનો
 આગર સત્કાર પણ ન કર્યા તેમ તેને વદતા પણ ન કરી ત્યારે શુદ્ધ પરિવ્રા
 જકે તેને વક્તુ કે-“હે શ્રેષ્ઠી ! પહેલા તા તુ અમારી અત્યંત મક્ષિભાવપૂર્વક
 સેવા-શુદ્ધિ કરતા અને હવે મારામા આ પરિવ્રતના કેમ થઈ ગયુ ? શું તને
 મારો ધર્મ ન્યો નહીં ? ” ત્યારે શેઠે વક્તુ કે-“હે પરિવ્રાજક ! શ્રીનેમિ

* જ્ઞાનાવરણ, દશવર્ણાય, વેદનીય, મો નીય, નામ, માંત્ર, આયુ અને જ્ઞાતરાય-પ્ર
 પ્રમાણ આઠ પ્રકારના વર્ગો છે તેમા ક્ષયથી પ્રાપ્તિ સિદ્ધિગતિ પ્રાપ્ત કરે છે

તાય ભગવતના શિષ્ય યાચ્છા અળગારે મને વિનયમૂલ ધર્મેનુ મત્ય સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે તે હાલમા નીલાશોક ઉપાનમા વિરાજમાન છે તેમજે મને શુદ્ધ નિષ્કલક ધર્મનુ માન કરાવતા મેં તમારો મિત્ર્યા માર્ગ ત્વજો દીધો છે " આ પ્રમાણે સાંભળી શુક પરિવ્રાજકને પોતાના પાંદિત્યનું અભિમાન પ્રગટ્યુ અને શેઠને કહ્યું કે-" યાલો, હુ તમારા શુદ્ધ સાથે વાદ કરવા માગુ છુ જો હુ ઘારી જરૂર તો તેમને યદન કરીશ અને નહિ તો તેનો પરાજય થશે " આ પ્રમાણે યાલી શેઠ સાથે તે યાચ્છા અળગાર પાસે આવ્યો અને પ્રશ્ન પૂછ્યા લાગ્યો કે-" હૈ ભગવન્ ! તમારે જ્ઞાત્રા છે ? અવગિજ્ઞ છે ? અધ્યાગ્રાથ છે ? કામુ વિહાર છે ? " યાચ્છા મુનિય કહ્યું કે-" સર્વે છે " શુકે પૂછ્યું-" કેવી રીતે ? " મુનિય જવાબ આપ્યો કે-" તપ, નિયમ કરવો, છવાપની જપના-રખા કરવો તે અમારી યાત્રા છે પાંચ દ્વિત્રિય અને મન અમારે વશવર્તી છે તે અમારૂં જવગિજ્ઞ છે અમારા શરીરમા યોદ્ધા પળ પ્રધારના ધ્યાયિની પીઠા મથી તે અધ્યાપાથ અને છો, પશુ અને પટક (નપુસક) રહિત આરામાદિ-ઉપાદાદિય સ્થાનોમા દોષ રહિત પીઠ-કલવાદિક લઈને વિચર્યુ તે કામુ વિહાર છે " યાદ શુક પરિવ્રાજકે યીજો પ્રશ્ન કરતા પૂછ્યું કે-" હૈ મુનિ ! તમે સરસથ ત્રાજો છા કે નહિ ? " મુનિ શેઠ્યા-" ગાર્ય છીય, અને નથી પણ યાતા " આથી સદિ ગ્ધ જવાબ સાંભળી શુકને કદ્દક અચયો ઉત્પન્ન થયો તેણે કહ્યું-" યમ કેમ થને ? " મુનિરાજે જવાબ આપતા જણાવ્યું કે-" સરસથ એ પ્રકારના છે-(૧) સમાન ધવના તે મિત્ર સરસથ અને (૨) ધાન સરસથ મિત્ર સરસથ પૈંવિય મનુ ધ્યાદિ માટે મહ્ય નથી યલ્લી ધાન સરસથના પણ એ પ્રકાર છે-(૧) શક્ષાદિશયી છેદન-ભેદન થયેલા મહ્ય અને (૨) સચિત્ત મારે અમહ્ય છે અને શક્ષપરિણત છે તેના પણ એ પ્રકાર છે-(૧) પક્ષ વેંતાલીશ દોપરહિત અને (૨) વેંતાલીશ દોપસહિત દોપસહિત છે તે મારે અમહ્ય છે અને જે દોપરહિત મહ્ય છે તેના પણ એ પ્રકાર છે-(૧) પક્ષ માંનેલા અને (૨) નહીં માંનેલા જા-યાના પણ તે ભેદ છે-(૧) પક્ષ મઝેલા અને (૨) નહીં મઝેલા નહીં મઝેલા મારે અમહ્ય છે અને જે મઝયા તે મહ્ય છે માટે મેં કહ્યું છે કે-મકોયેયા રિ અમકોયેયા વિ-અર્થાન્ મક્ષણ કરયા લાયક અને નહીં મક્ષણ કરયા લાયક વસ્તે પ્રકાર છે " આ પ્રમાણે સાંભળી શુકે પુનઃ પ્રશ્ન કર્યા કે-" કુલ્તથ તમારે માય છે કે નહિ ? " મુનિ શેઠ્યા-" ગાત્રા ને પદી ત્રાયા લાયક થને પ્રકારે છે " શુકે સાધ્ય પૂછ્યું-" યમ યમ ? " મુનિયરે જવાબ આપ્યો કે-" કુલ્તથ એ પ્રકારના છે-(૧) સ્ત્રીકુલ્તથ અને (૨) ધાનકુલ્તથ તેમા પણ સ્ત્રીકુલ્તથ ત્રણ પ્રકારના છે (૧) કુલ્તમાતા, (૨) કુલ્તપુત્ર અને (૩) કુલ્તપુત્રી આ અમારે અમહ્ય છે જે ધાનકુલ્તથ છે તેના સરસથની માપક ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ભેદ જાણી લેયા ઉચ્ચદ જે મળ્યા તે અમારે કલપનીય છે પટલે મ કહ્યું કે અમહ્ય અને મહ્ય થને પ્રકાર છે " આટલા

પ્રશ્નોત્તરથી શુકને સતોષ ન થયો તેથી તેણે ઘડી પણ પૂછ્યા કરી કે-“ હે સ્થવિર ! માસા ભક્ષ્ય છે કે અભક્ષ્ય ? ” અળગારે જવાબ આપ્યો કે-
 “ જાણી લાયક છે અને નથી પણ ” “ યમ કેમ ? ” યમ પુનઃ પૂછતા મુનિપુંગવે પ્રત્યુત્તર આપ્યો કે-“ માસા ત્રણ પ્રકારના છે-(૧) કાલમાસા, (૨) અત્ય માસા અને (૩) ધન્નમાસા કાલમાસા તો આયણ આદિ ચાર માસ છે તે મારે અભક્ષ્ય છે અત્યમાસા એ પ્રકારના છે (૧) સુવર્ણ તોલવાના અને (૨) રૂપ તોલવાના- આ બંને પ્રકાર અમારે અભક્ષ્ય છે ધન્નમાસા વાસુ-વપનીય મઠે તે મારે ભક્ષ્ય છે ” આ પ્રમાણે સર્વ પ્રશ્નોનો શુકિસંગત ઉત્તર આપવાથી શુક પરિવ્રાજક વિચારમાં પડી ગયો કે ચિંતવવા લાગ્યો કે ‘ મુનિ પક્ષપક્ષી ઉત્તર આપશે પડશે તેમને જીતી લઈશ તેથી મારી ધારણા ધૂલમાં મઠી છે તેઓ નયના જ્ઞાતા છે માટે ધોલપામાં તો પકાડાશે નહિં માટે ધીંઝી યુક્તિ વડે તેમણે વૈરાગ્યથી ચારિત્ર-પ્રવ્રણ કર્યું છે માટે તેઓ આત્માને પકાડી માનતા હશે અને તેના જવાબમાં તેઓ મૂલ્યાંકન મારી જશે માટે તેઓ જ પ્રભુ વડે ’ યમ વિચારી તેણે તમને પૂછ્યું કે-“ હે ભગવન ! તમ પક્ષ છો કે ? અનેક છો ! અક્ષય છો ! અવ્યય છો ! અવદિય છો ? વૃથા જેવા હતા, અત્યારે જેવા છો અને ભવિષ્યમાં થશે તેવા છો ? ’ શુક પરિવ્રાજકના આવા પ્રશ્નથી થાવડા અળગારને તેની યુક્તિ અને મૂર્તિયો બંને પર મનમાં સહેજ ટાંસ્ય ઉત્પન્ન થયું તથા જુઓ પરાયણ કરવા ઇચ્છે તે કેમ થતી શકે ? પરંતુ તેમણે ગંભીર થઈને જવાબ આપ્યો કે-
 “ હે મહાનુભાવ ! હું પક્ષ છું કે પણ છું, ક્ષત્યાદિ તે જે પ્રશ્નો પૂછ્યા તે સ્વયં જુ તેનું કારણ સંમિલ-પ્રત્યાયિક ગયતી અપેક્ષાએ ઓછા દ્રવ્ય પક્ષ છું તેથી હું પક્ષ છું જ્ઞાન અને વર્ણન વે જીવદ્રવ્યથી સુદા નથી તેથી હું કે પણ છું જીવદ્રવ્ય અસરવાતપ્રદેશી છું તેથી હું અનેક છું કોઈ પણ પ્રદેશનો ક્ષય થતો નથી તેથી હું અક્ષય છું કોઈ પ્રદેશનો વિનાશ નથી માટે અવિનાશી છું, જીવ કોઈ પણ દિવસે મૃતન-નવો થતો નથી તેથી શાશ્વત-નિત્ય છું મૃતકાલમાં અનેક ઉપયોગ કર્યા છે, વર્તમાનમાં કરી રહ્યો છું અને ભવિષ્યમાં થશે તેની અપેક્ષા તબો પણ છું ” આ પ્રમાણે થાવડા અળગારના યુક્તિયુક્ત અને અકાદ્ય પ્રમાણો સામઘી શુક પરિવ્રાજક તો વિચારમાં જ મરવાય ગયો તથા તેણે વધી આપો ઉપદેશ વે જ્ઞાન જાણ્યું જ ન હતું તેમને પોતાના અત્યાર સુધીના મિથ્યા માર્ગ માટે સ્વેદ ઉપજ્યો અને મુનિશ્વરને વિજ્ઞાતિ થતી કે-“ હે ભગવન ! મને વેચલીમાવિત ધર્મ સમઘાયો વે જેથી મારા અજ્ઞાતાપકાર નાશ પામે ” થાવડા અળગારે તને પ્રતિજ્ઞા પામેલો જાણી મર્થક્ષત્રપ્રરૂપિત મિદ્ધાતો અને તેનું સ્વરૂપ સંક્ષિપ્તમાં જણાવ્યું જેથી શુક પરિવ્રાજકને ઝંઝી દીક્ષાનો શુદ્ધ માત્ર પ્રવ્રણ કરવાની ઇચ્છા થઈ તેણે તરત જ પોતાની જિજ્ઞાસા મુનિશ્વરને જણાવી મુનિશ્વરીય વથા કે-“ જેથી તમારી ઇચ્છા શુભ કાર્યમાં વિલય ન થાય ” ત્યારબાદ પોતાના મન જેવા રંગવાળા ધન્યનો ત્યાગ કરી, વંશનો

લોચ કરી પોતાના હજાર શિષ્યો સાથે દીક્ષા પ્રદાન કરી શુક પરિમાજક શાસ્ત્રાભ્યાસ પરઠા. ધૌંદ પૂર્વેના જ્ઞાતા થયા પડેલ યાવચા અળગારે તેમને તેમની સાથે દીક્ષા લીધેલા હજાર શિષ્યોના આચાર્ય તરીકે સ્થાપ્યા. યાદ પોતાનો અતિમ સમય નજીક જાણી યાવચા અળગાર શ્રીસિદ્ધાચર પડે તે આવ્યા અને ત્યાં પદ્ય મામનુ અળગાળ વર્યું અળમળમા જ વેલ્લજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી તેઓ છેવટે માક્ષલ્યમીના મોક્ષા થયા.

આ યાત્રુ શુક મુનિ વિચરતા વિચરતા શેલ્કપુરના સુભૂમિભાગ ઉપાનમા રહ્યા તેવામાં શેલ્ક રાજા અને નગરના લોકો તેમને યદનાર્થ આવ્યા. શુક મુનિનો વૈરાગ્યવાદિની વેશના સામળી આવલધર્મી ઘનેલ શેલ્ક રાજા વિશેષ વૈરાગ્યવત થયો અને તેણે શુક મુનિને કહ્યું કે-“ મને સત્તાર પ્રત્યે ઉદ્દેગ ઉપજ્યો છે તેથી મને દીક્ષા લેવાની પ્રાપ્તિ ઉદભવી છે ” મુનિરાજે કહ્યું-“ સારા વાચમા વિલ્લ ન થયો ” ત્યારે શેલ્ક રાજાએ કહ્યું કે-“ મારે મારા વાલસો પ્રધાનોને પૂછ્યું જોઈએ માટે તેનો રજા લઈ આવું ત્યાં સુધી આપ સ્થિરતા કરો ” આ પ્રમાણે વહી રાજમંદિરે આવી તાત્કાલિક મર્થ પ્રધાનોને ઘોલાવી કહ્યું કે-“ હે પ્રધાના ! મને શુકાચાર્યનો ઉપદેશ રુચ્યા છે અને સત્તારની વિધમ પરિસ્થિતિનું મને ચરેચરું ખાન થયું છે તેથી હું ચારિત્ર પ્રદાન કરવા ફરજી છું તમારી શી ફરજ છે તે કહો ” ત્યારે પથક પ્રમુખ પ્રધાનોએ કહ્યું કે-“ જ મહારાજ ! અમે પણ સત્તારથી મથ વામ્યા છીએ પટેલા પણ તમે જ અમારા આલ્મનરુપ હતા તો હવે પણ તમે જ આધારભૂત થાઓ તમે ચારિત્ર પ્રદાન કરશો તો સાધીમાથ અમે પણ સવમ ધર્મ સ્વીકારશું ” પ્રધાનોનો હકીકત સાંભળ્યો રાજાએ કરમાધ્યુ કે-“ જેઓ સત્તારથી મથમીત થયા હો તેઓ પોતપોતાના પુત્રોને ફરજનો માર માંવી, શિવિકામા ઘેલી મારો પાસે આવો ” આ પ્રમાણે સૂચન કર્યા થાક થયા પ્રધાના આલ્શ પડેલે રાજાએ પણ પોતાના મંદુરું નામના પુત્રને વાચ્યમિદાનને ઘેસારીને, તેની આજ્ઞા લઈને મહા મહોત્સવપૂર્વક શ્યાચાચ પાસે વાલસો પ્રધાનો સહિત પ્રવ્રજ્યા લીધો સાધુપણનો આચાર પાટના સામાયિકથી પ્રામીને કમજ તેઓ અચ્ચાર અગત જ્ઞાતા થયા તેમને શક્તિશાળી અને ગજ્ઞ સખાલવાને લાયક જાણી શુકાચાર્યે શેલ્ક રાજાને પણ આચાર્યવદ્ધો આપી શેલ્ક રાજાને થના થા અને તેમને વાલમા માતુઓના પરિચાર માંવી અલ્ક વિચરવાની આજ્ઞા આપી શુકાચાર્ય પોતાનો અતિમ સમય નજીક જાણી શ્રીશુજય તીર્થે આ થા અને અત્તગઢ વેગલી થઈ શિવમુખને પામ્યા.

આ યાત્રુ શેલ્ક રાજાને પણ અચત કલિન તપશ્ચયા કરવા લાગ્યા અને પારણ પણ શુદ્ધ ટ્વો આજ્ઞા કરવા લાગ્યા આમ કરવાથી પરિણામ પ આયુષ-પૂર્વ રાજા દાવાથી સુતપૂર્વક રહ્યા અને મિષ્ટ તેમજ રસવાલો આદાર

करेले तेने बदले आयो रम-वस्त विनाना आहार करवायी शरीरमा व्याधि उत्पन्न थ्या दाहज्वर तथा पीतज्वर थ् गया अन तेना महानेदना थ्या लागी आयो अमद्य बदना महन वगता करता पण शेल्क राजपि गृन्धीपीठ पर थियरया लाग्या व्याधिने कारणे तेमनु शरीर दिवस दिवसे दुर्गेष्ठ उनथा लाग्यु आ प्रमाण थिचरता थिचरता तेओ शेल्कगपुर आथी पद्विच्या अन सुभूमिभाग उधानमा आथी घास कथो पोरलोदानी माथे मडुक राजा पण तमने घादना आन्या तें समय शेल्क राजपिना अत्यंत दुःख दहन व्याधिग्रस्त जाइन ते थियारमा पढी गया तण तमने निश्चिन्ता करी क- 'ह भगवत ! आपनु शरीर व्याधिग्रस्त ग्यु ह आप जा क तेनी उपेक्षा करी रक्षा छो पण शरीर धर्मवित्त छे पन्हे तनी पण माघज्जत (हिफाजत) ता करथी पढे माटे आप मार। अनशाळामा पधारो हू वैद्योद्वारा आपनी चिकित्सा कराओ निदधि न पथ्य औपधउडे आपन निरागी घनायु " आ प्रमाणे चिन्तित करी मंडुक राजा स्वायासे गया थाद तेना आग्रहने पश थई शेल्क राजपि पण याजे दिवसे सूर्यादय थ्या थाद, पोताना पथय प्रमुख पाचसो शिष्या साथे अनशाळामा गया अने फासु पाठ, फलकादि भडापगण लईन रदेया लाग्या मडुक राजाप विचक्षण वैधाने शेल्कजी कथु क-"शेल्क राजपिनी चिकित्सा करी, तमनु दोष रहित औपध करो " वैद्योपराजपिना व्याधिनु निदान करी कथु क-"जो तमो रस-वस्तगळा आहारना साथे मदिरापान करा तो क तमारा व्याधि विनाश पाम ' राजपि वैधाना कथन मुख्य व्याधिना उपशमनाये आहार माथे तें लग्न माढयु आ प्रमाणेना सुरापानथी तमना व्याधि नाश पाम्या अन शरीरे पण पुष्ट थया, परंतु आ उपचारनु विपरीत परिणाम थ आ-यु कें शेल्क राजपि आ पौष्टिक आहार अन सुरापानमा आसक जनी गया कर्मवागवी धीमे धीमे तमनु अतिशय रसलाउपपणुं जागृत थयु हय तनाथी त छाडातु नथी जे रसर्नद्रिय अत्यार सुधी कानूमा राखी हती त हय लगाम विनाना अश्वनी माफक स्वतंत्र बनी मह धाम धीम शेल्क राजपि सयम-पालनथी पण व्युत्त थया लाग्या पासस्थापणाना अश आथथा लाग्या प्रमाद पण तेनामा प्रवश करवा लाग्यो पीठ, फलक, शय्या-सधारा समय परिपूर्ण थय पाछा आपना जाईप छता तेंम न करता तें भागवथा लाग्या हय ता मडुक राजाना परवानगी विना तेओ विहार करवाने पण असमर्थ थया त्यारे पथक सिवायना वाकाना साबुओ एकठा थया अन पर स्पर विचारवा लाग्या क-"शेल्क राजपि राज्य त्यजा दीक्षा लीधो हती परंतु कर्मयोग पुषयत् पौष्टिक भोजन मळता तजा तेमा गृह पनी गया छे विहारनी तो घात क करता नथी अने सयम-पालनमा दूषण जाग तेवु आचरण करी रक्षा छ माट आपणे तथा प्रमाद करवा उचित नथी कारण क कराडा रत्न आपता पण मनुष्य जीवननी पळ पुन प्राप्त थाय तेम नथी तो तेन

પ્રમાદરૂપી ધૂલ માત્રથી શા માટે વ્યથ ગુમાવયો? આપણ સર્વે પ્રાત કાલે શેલક રાજપિની આજ્ઞા લઈ અગ્રેથી વિહાર કરવા, પથક મુનિને તેમની ઘવા ઘઘ કરવા મૂકી જયા અને આપણી પાસ જેના જેના પીઠ, ફલવાદિ છ ત તમને પાછા સાંપી દેવા ” આ પ્રમાણે નિર્ણય કરી, સર્વે દયીકત શેલક રાજ પિને જણાવી, પથક મુનિને તમની પાસ રાખી તમા સવ મન્યજનને પ્રતિયાધારે અંચ દેશમાં વિહાર કરી ગયા

પથકમુનિને પૂર્ણ વિશ્વાસ હતો કે શેલક રાજપિને ઘટલુ મોટુ પણ આત્મભાન થશે અને શુદ્ધ માત્ર આવશ્ય પથક મુનિ શેલક રાજપિની સારી રીત ધેવાત્મક કરવા લાગ્યા તેમન આહાર લાગ્યો આપણો, તમનુ માથુ પરઠવી દયુ, સથારો કરો આપણો દુત્યાદિ ધવાયત્ત શુદ્ધ મનથી કરવા લાગ્યા આહાર કરીને જેમ સિંહ પોતાનો ગુપ્તમા પદ્યો રહે તેમ હવે તા શેલક રાજપિ અતીવ પ્રમાદી થઈ ગયા પદિલેહન, પ્રતિષ્ઠનાદિક આવશ્યક ક્રિયા પણ લગભગ ચિત્તમૂત ઘવા જેવી થતી ગઈ અકુશ વિનાના હસ્તાનો ધોડી શી દશા થાય ? પંચમા વાર્તિક ધોમાસુ આશુ શેલકરામપિની સાથે રહેવા છતાં પંચક મુનિના આચ રણમાં કદાપિ પણ સ્પર્શના ન થઈ તેના સૌ તન અને મનથી ધેવાયત્ત કરતા અને સયમારખતમા તત્પર રહેતા વાર્તિક ધોમાસાને વિષેસે ચારે પ્રકારના આહાર કરી, સુરાપાન કરી શેલક રાજપિ તો સત્પ્રસમયે જ સૂઈ ગયા ધોમાસી પ્રતિષ્ઠમણ કરતા પથક મુનિય ધોમાસી ચામણા ચામણાના સમયે નિદ્રાધીન થનેલા શેલક રાજપિના ચરણને પોતાના મસ્તકદ્વારા સ્પર્શ કર્યો તેશમા નિદ્રાભગ ધવાયો શેલકાચાર્ય અત્યંત ધોધી થનીને કોદયા કે- “ કોને મારી નિદ્રાનો મંગ કર્યા ? અવાલે મૃત્યુને કાળ લાછે છ ? આણી પુણ્યદીન કોણ છ ? ” ત્યારે પથકમુનિય અત્યંત નમ્રતાપૂરક જણાવ્યુ કે- “ દે મંગયત ! હુ આપના શિષ્ય પંથક જ છુ આજ ધોમાસી પ્રતિષ્ઠમણ કરતા આપને ચમાયવા મેં મારા મસ્તકદ્વારા આપના ચરણસ્પર્શ કર્યા હુ આપનો અવિનય થયા હોય તો હુ માફી માગુ છુ ફરી ચાર આશુ કાર્ય નહિ કર ” આ પ્રમાણે કહીને પથક મુનિ શેલકાચાર્યને ચારચાર ચમાયવા લાગ્યા પથક મુનિના આ પ્રમાણના કથનથી અને તેમના અત્યંત વિનયશીલપણથી શેલક રાજપિના ધોધ શાત થઈ ગયો તેમને પોતાના અધિચારીપણાનું ભાન થયુ પાતે શુદ્ધ સ્વચિરપણાથી પતિત થઈને પાસસ્થાપણને પામ્યા તેને માટે અ ત્યંત પરિતાપ થયા લાગ્યા હસ્તિના ગજારવ સામઝી સુસુત સિંહ પણ જાગૃત થઈ આપ તેમ શેલક સચેત થયા અત્યાર સુધીના પોતાના પ્રમાદીપણાનું ભાન થયુ અને નિશ્ચય કર્યો કે પ્રાત કાલે મહુશની પરધામની લઈને, પીઠ-ફલ વાદિ પાછા સાંધીને અચ્ચ વિહાર કરાશ આ પ્રમાણે અજાચાર પાલ્યો તે મારે માટે યોગ્ય નથી પથક મનમત માગવિલાસોના ત્યાગ કર્યા પછી પુન તેના મોગલદો કર્યો તે તા ધમન કરેલા મોજનનો પુન આહાર કરવા જોઈ છે આ

પ્રમાણે પાતાના મનમા મધ્યમ નિર્ણય કરીને, મધુકને સ્પર્શ થયું સુપ્રત કરીને પાતે પથ્થર મુનિની સાથે પૂર્વધત્તુ ઉગ્ર વિહાર કરવા લાગ્યા આ અચ્ચતિકર અગાડ ઘાલ્યા ગયેલા ૪૯૯ શિષ્યોના જાળયામા આવ્યા પળે તેઓ પણ શેલકાચાચની પાસે આવ્યા શેલકાચાચ પૂચની માફક ઉગ્ર તપશ્ચર્યા શરૂ કરી અને છેવટ ધ્રીપુઢરીક ગિરિ ઉપર આવ્યા ત્યા પાદપાપગમ અણગળ કરી, કેવલજ્ઞાન પાત કરી છેવટ મોખલશ્મીના ખોત્તા થયા

આ દષ્ટાંતની મતલબ એ કે જે-જમ પથ્થર પ્રમુગ ઉપમી, વિચારીજી અન ચારિત્રના લ્પી મુનિન જાઈન શેલકાચાચને પોતાના પ્રમાદીપણા પ્રત્યે તિરસ્કાર આવ્યા, પાતાની ચૂલ નમજાડ અને તેને પરિણામે પોતાનુ સુલશીલપણુ સ્વર્ગી દઈને પુન સ્વમધ્યમા સ્થિર થયા આ પ્રમાણે સદાચારી ગચ્છમા યાસ કરવાથી કદાચ કર્મચક્રાત્ પતિત થવાનો પ્રમગ પ્રાપ્ત થાય તો પણ સસગથી અને ધીજાને લગમયત દેશીને પોતાના પ્રમાદીપણાના ત્યાગ કરવાનુ થને છે, ધોર્ય ઉચ્છલે છે અને વિચા પ્રત્યે રુચિ જાગ છે, પરંતુ જો પ્રણાચારી ગચ્છમા યાસ હોય તો નીસરણીના પગવિયાની માફક એવ પગવિયેથી ચૂક્યા કે તરત જ અધ પતન થવા લાગ છે, માટે સદાચારી ગચ્છનુ જ હમશા અવલગન લેધુ હય ધીર્યાહ્વાન થવાથી જુ પટપ્રાપ્તિ થાય તે જણાયતા થને છે જે-

વીરિણ તુ જીવસ્સ, સમુચ્છલિણ ગોઅમા ! ।

જસ્મંતરકણ પાપે, પાળી મુહુત્તેણ નિદ્દહે ॥ ૬ ॥

[વીર્યેણ તુ જીવસ્ય, સમુચ્છલિતેન ગૌતમ ! ।

જન્માન્તરકૃતાનિ પાપાનિ, પ્રાળી મુહૂર્તેન નિર્દેષ્ટ ॥ ૬ ॥]

ગાથાર્થ-હે ગૌતમ! જીવનો વીર્યોહ્લાસ ઘટ્ટિ પામતા તે જીવ પૂર્વના અનેક ભવોમા ઉપાર્જન કરેલ જ્ઞાનાચરણીય પ્રમુગ અશુભ કુર્મોને અતર્મુદૂર્ધ માત્રમા-એ ઘડી જેટલા સમયમા ઘાઝીને મસ્મ કરી નાસે છે. ૬

વિવેચન-અજ્ઞાનાદિકન કારણે આ આત્મા કર્મચક્રન કર્યા કરે છે આ પ્રાળી મયોગર્ધીન છે, વાગળ કે કહ્યું પણ છે જે-A man in the creature of circumstances અનાદિ કાલથી મોહરાજાપ તેને પ્રમાદરૂપી મદિરા પાઈ યથો મસ્ત થનારો છે જે તેને પોતાના સારાસારપણાતુ જે દિતાદિતનુ ખાન થતુ જ નથી આવી અજ્ઞાનાવસ્થામા-મોગવિલાસમા રાહ્યોમાચ્યો રહી તે ધર્મોપાજન કરે છે અને પરિણામે તેના માઠા પલ્લ મોગયે છે આવી રીતે

અનેક ભગવાન કર્મસંચય થયતો જાય છે, પરંતુ તેનો આત્મા જાગૃત થતો અપૂર્વ આત્મોલાસ-ધૌર્યોદ્ધાસપૂર્વક ધર્માનુષ્ઠાનમાં રત થતો, ધર્મરંગ રંગ-રંગ વ્યાપી જાય ત્યારે તે આત્મા અનેક ભવના સમ્રહિત કરેલા પાપરાશિને ઘેર જોડેલા જ સમયમાં દમ્ભ કરી શકેલા શક્તિમાન થતો છે. પટલ દરેક પ્રાણીને આમ્રધીય ગાપયદુ નહિં તમજ ધમાનુષ્ઠાનમાં વધી પણ પ્રમાદી થનધુ નાંદ સયમધમથી પતિત થઈ પુનઃ ગૃહસ્થાવાસ સ્વીકારનાર અરણિક મુનિથર અપૂર્વ ધૌર્યોદ્ધાસથી યથી રીત શિયગતિ પ્રાપ્ત કરી તત્કાલરૂપ આ દુઃકોકત જાણવા માટે અતીવ ઉપયોગી છે. માતાના ઉદ્ધાધનથી તેમના પતિત થઈ ગયેલ આત્મા પુનઃ જાગૃત થયો અને સ્વકલ્યાણ સાધ્યું.

અરણિક મુનિનું વૃત્તાંત-

તારા નામની નગરીમાં દત્ત નામનો વ્યવહારી થતો હતા તેની ધન ધાન્યવિક્તી સમૃદ્ધિ અપાર હતી. ભાગવિલાસમાં પણ વૃદ્ધી વધી ન હતી. તને મંદ્રા નામની શિયલવતી અને ધમમદ્દાશુ પત્ની હતી. સસારાવસ્થાના પટસ્થરૂપ ત રૂપતીન અરણિક નામના રૂપ, ગુણ અને કલાસપત્ર વેષસપૂર્ણ કાંતિ માન પુત્ર હતો. તે શ્રણ સુખપૂર્વક રહેતા હતા તથા તથા તથા નગરીમાં ઉપાસમાં શ્રી અર્ધન મિત્રાચાર્ય નામના મુનિથર પધાયા ગામલોકો યદનાથે ગયા ત્યારે દત્ત શ્રેષ્ઠી પણ પાતાની પત્ની તથા પુત્ર માથે દેશના સામલયા ગયા. શ્રીમિત્રાચાર્ય ધમાપદ્મ આપતા જણાવ્યું કે-“હા ભવ્ય પ્રાણીઓ! આ સસાર સ્વાર્થ છે-કાંઈ કોઈનું નથી. આ નિસારભૂત સસારમાંથી સાર પ્રદાન કરવા પૂજા આ મનુષ્ય જન્મપ્રાપ્તિનું કંઈ છે. ભાગવિલાસો તો અલ્પ સુખ અને અત્યંત દુઃખ આપનારા છે. નરકગતિમાં પણ શ્વાસાશ્વાસ પ્રમાણ સમય પર્યંત સુખ નથી, ત્યાં હાગ રાપમ જડલા કાલે દુઃખ સહન કરવામાં ગાલવા પડે છે. આવા કપારી છૂટ તથા દુઃખમાંથી થયું હોય તો ધર્મનું સમ્યક્ પ્રકારે આચરણ કરા. આયુષ્ય જામની અંગી પર રહેલા જલવિદુની જેમ અસ્થિર છે અને લક્ષ્મી પણ વિદ્યુતની માફક ચલે છે. શાશ્વત સુખ દેનાર કાંઈ પણ હોય તો તે સર્વજ્ઞમાવિત-ધીતરાગ પ્રકૃપિત જૈનધર્મ જ છે. માટે તનુ મન, ચચન અને કાયાથી યથાશક્તિ પાલન કરા. જેથી જન્મ-મરણના દુઃખમાંથી છૂટકારો થાય.” આ પ્રમાણે વૈરાગ્ય રસથી મરપૂર દેશના સામલો દત્ત શ્રેષ્ઠીને વૈરાગ્ય ઉપદેશ તથા પાતાની મનો માયના મંદ્રાન જણાવી, પટલે પતિ પૂજા જેનો પ્રાણ છે પથી મંદ્રાપ પણ પતિના માગ સ્વીકારવાનું વચૂલ કર્યું પણ વિચારવાનો પ્રયત્ન રદ્યા નાના અરણિકો દત્ત તે ઉમર નાચક થયા ન હતો. વિચારને પરિણામ પથુ નિર્ણીત થયું કે અરણિકને પણ આ પવિત્ર માગના પથિક ધનાવધો અને તેની સારસભાલ સાધુ દત્ત રાજથી શુભ મુદત વચ્ચેપૂર્વક ગ્રણે જણાવ દીક્ષા લીધી અને

પોતાની નવપત્તિનો ધર્મમાર્ગમા સદ્વ્યય કર્યા દત્તે મિહની પેટે ચારિત્ર ગ્રહણ કરી તેનું સિદ્ધવત્ પાલન કરયા માઢ્યુ ધીમે ધીમે શાસ્ત્રાભ્યાસ શરૂ કર્યા પરંતુ જ્ઞાનાવરણીય કમના પ્રભાવે સ્મરણશક્તિ મંદ થતી ગઈ તેણે ધિવાર્યુ કે 'હવે પાકા ઘઢાળ જેમ કાઠા ન ચઢે તેમ શુદ્ધવ્યયે શાસ્ત્રાભ્યાસ નહીં થાય' તેણે અરણિકને શાસ્ત્રાભ્યયન શરૂ કરાવ્યુ અને તેની પહિલેહમ્યાદિ ક્રિયા પળ પોતે કરયા લાગ્યા તેના પ્રત્યેના મમત્વભાવના કારણે ગોચરી પણ પોતે જ આગતા તેમા પણ તેને માટે મોદક પેઢા આદિ મિષ્ટાન્ન લાવતા વાઈ પણ પ્રકારનું કષ્ટ અરણિકને ન પહોંચે તેથી સપૂર્ણ વાલ્કજી રાવતા આ પ્રમાણે અરણિક સાધુપણમા પણ સુત્વ શીલપણે ઉદ્ધરના લાગ્યો તેનું સુકુમારપણુ વધતું ગયુ ભદ્રા સાધ્વી પણ ધાર ધાર આવી સમાચાર મેલવી જતી દત્તની સાથેના ઝીજા સાધુઓ દત્ત મુનિને વાઃ કોઈવાર કહેતા કે-“ હે દત્તમુનિ ! આ અરણિકને તમે હવે ગોચરી જતા શીલ્યો તે આધાર તહીં શીરે તો અધિવ્યમા શુ કરશે ? તમારી તપ શ્રયણિ દિવસે તો ગોચરી માટે તમારે તેને જ મોકલવો ” આતા જવાયમા દત્ત મુનિ પુત્ર પ્રત્યેના સ્નેહથી કહેતા કે-“ હે પૂજ્યો ! હજુ તે નાનો છે હમણા તેને શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવા દો એ ગોચરીમા હજુ શુ મમજે ? ગોચરી ધિનેરે માટે તો જુજ જઈશ ” વાઝાતરે દત્તમુનિ અળશળ કરી વાલ્કથમ પામ્યા ત્યારે અરણિક મુનિ રુદન કરતાં કરતાં કહેવા લાગ્યા કે-“ હે પૂજ્ય પિતાજી ! તમે કેમ આજે વાઈ ધોલતા નથી ? હવે મને ' પુત્ર ' કહીને કોણ ધોલાવશે ? મારા સાર્વ મિષ્ટ ભાજન કોણ લાવી આપશે ? મારી સારસભાલ કોણ કરશે ? તમારા મિત્રાધ મારો નયમનિર્વાહ કેમ થશે ? આ પ્રમાણે વિલાપ કરવા લાગ્યા તેવામા ભદ્રા સાધ્વી ત્યાં આવ્યા અને તેને સમજાવતા કહ્યું કે-“ વત્ત ! તારે આમ રુદન કરવું ઉચિત નથી આ સત્તારની લીલા જ આવી છે, માટે તારે મોદમા મુશાયુ નહીં વાઈ મદાવાઝી જીવત રહેતું નથી, માટે હવે સ્વસ્થ થાને શુદ્ધ ચારિત્ર પાળન કર ” આ પ્રમાણે ભદ્રા સાધ્વીની શિલામળથી અરણિક વાઈ સ્વસ્થ થયો અને ચારિત્ર પાલન કરવા લાગ્યો

પછલા ગોચરી જનારા મુનિઓપ અરણિકને સાથે લીધો અને કહ્યું કે-“ ચાલો, ગોચરી કેમ ગ્રહણ કરવી તે તમને સમજાવું ” અરણિક સાથે ચાલ્યો પણ તેનું સુકોમલપણુ તેને ટું રાદાયક થઈ પડ્યું તેની ગતિ મંદ થતી ગઈ ઝીજા સાધુઆ આગળ ચાલવા લાગ્યા અને અરણિક પછલો તેઓની પાછલ પાછલ જવા લાગ્યો ઝીજા સાધુઓપ ધિવાર્યુ કે અરણિક હમણા મેગો વાઈ જશે પટલે તેઓપ ગતિ ચાલુ રાગી સુકુમાર અરણિક મંદ ગતિપ ચાલતો હતો મસ્તક અને ચરણ ઉઠાઢા હતા માથે ક્યેષ્ઠ માસનો પ્રચર તાપ તપતો હતો અરણિકને મમગ્ર શરીરે પ્રસ્થે થઈ ગયો તેનાથી તાપ સહન ન થયા પટલે વધ ગાલની નીચે છાયો હતો ત્યાં અલ્પ સમય વિધામ લેયા ઉભો રહ્યો ભાગ્યાનુયોગે વાયુ

પણ કે તે દહેલી પક્ષ ધનાઢ્ય એહીની હતી તે એહી પરદેશ ગયેલ અને તેની નવયૌવનવતી હતી તે દહેલીમા રહેતી હતી તે શ્રિરામનું ધનેલી હતી તેની નજરે રાજકુમાર જેવા અરણિક મુનિ ઘડયા પાતાના ગોડનો જ નીચે તેને ઊભા રહેલ જાર્દ તળે અનેક સ્વરૂપવિવરણ કર્યા તેણે મુનિને પોતાની જાણમા પસાવવાનો વિચાર કરી પોતાની દામીને સમજાવીને તેની પાસે મોકલ્યા દામીપ આપોને નમ્રતાથી વધુ વ-

“ હે માધુપુરુષ ! પધારો, કમાદ આગળ પાવન કરો મારી શેઠાણી આપને મોજન ઘટોરાવધા રુચ્છે છે આપને સુમતો આદાર ઘટોરાવધો, માટે પધારો ’ અરણિકે તરત જ ને વધત સ્વીકારી નીધું વારણ કે દહે આગલ વધવાને તેમા વરણો આનાકાની કરી રહ્યા હતા સુર્યનો પ્રચંદ આતાપ પણ તેની ઘેઘેનીમા વધારો કરી રહ્યો હતો જેઓ અરણિકે દહેનીમા પગ મૂક્યો ત દાસીપ ઠાર વધ કરી હીધા મુનિને જોઈ તે વ્યવહારીઆની સ્ત્રીપ વધુ વ-“ પધારો મુનિરાજ ! આટલી નાની વયમા આ ચારિત્ર કેમ ગ્રહણ કર્યું ? દસી તો તમારે સસારોપભોગ કરવાનો સમય છે માયો, અને આ મર્ચ અઢઢક સપત્તિનો વધે વહુ ઉપભોગ કરો ધમકરણી ત તો શુદ્ધાવસ્થાનુ વસ્ત્રવ્ય છે આ ડગતી યુવાનોમા આયો વેપ સમને શોમે ? જ, મારા દાસ-દામી વિગરે સમારી લેયામા હાજર જ છીપ માટે મારી સાથે સસાર નગ્ની મોગવિલાસ મોગવો અને પછો પાછ ટથી વધાવનરે ચારિત્ર સ્વીકારજો ધમ કરવાના દિવસો વધા ઓછા છે ? ” આ પ્રમણે પ્રભોમન આપી તે યુવતી દાવભાવપૂર્વક વેદ્યા કરવા લાગી વામદેવના તાતા તીર જેવા પોતાના નેત્રવટાક્ષ મુનિ પ્રતિ પકવા લાગી મામાવતી વમતા ઉદયથી અરણિક મુનિવર આ પ્રેમ-પાશમા વમાયા ચારિત્રપાલન તેમને રાહામી ધાર પર ચાલ્યા જેવું વિપમ જનામુ દનુ તેમણે મનને ચલિત કર્યું અને વ્યવહારી આની છી માયે શુદ્ધસસાર શરૂ વધા પોતાની પાસેના રજોદરનાદિ માધુ-ચિત્રનો ત્યજી દહ શુદ્ધવનો વેશ અગીકાર કર્યો

આ વાણુ પળા માધુઓ મોવરી ઘટોરી જેવામા અરણિકની તપાસ કરે છે તો તેનો પત્તો જ ન મળે તેઓ વિચારમા પડી ગયા અમુક અમુક સ્થા નોપ તપાસ કરી પણ શુદ્ધવો ઘનેલા અરણિકના પત્તો વધાયો મળે ? તેમણે આપી શુરને વાત કરી શુરપ પણ શોધ કરાવી પણ તરણીના પ્રસ-પિંડ રમા પૂરાયેલા અરણિકની પ્રાપ્તિ ન જ થઈ મદ્રા માધ્યની પળ આ મમાચાર મળ્યા સમાચાર મામળતા જ તે વેલી ઘની મઃ તેનો સુસુત રહેલો પુત્ર પ્રેમ ઉછળી આવ્યો તેણે કાંઈ પણ મોમે પુત્રને પાછો મેલ્લવવાનો મન સાયે મદ્રમ નિખય કર્યા પણ જ તેનો પુત્ર વેર પર મિગથે મટકતા મિશ્રુ ન હતા તેની જીવનદિશા પળગદ મઃ હતી તના પુત્ર તો દહેનીમા ઘેનીને મોગવિલાસ માળી રહ્યા હતા તેની તેને વધા લગર હતી ધીમે ધીમે તેની વેગ્લા વધવા લાગી તે

નગરીની શેરીપ શેરીપ મટકયા લાગી અને 'અરણિક-અરણિક' પમ પોકાર કરયા લાગી નગરના થાલકો તેને ગાદી સમજી તેની મશ્કરી કરયા લાગ્યા છોકરાઓ તેને ઠગયા ગાયા 'અહીં તમારો અરણિક છે' પમ વહી પમ શેરીમાથી ધોજી શેરીમા દોડાવયા લાગ્યા છોકરાઓને મન આ રમતનો વિષય થઈ પડ્યો પણ વિદ્યાગ તગરા નારીમા અરણિકનો પનો ન મળ્યો તે ન જ મળ્યો દિયમો પર દિયસો પમાર થયા ગાયા ચાર થય વ્યતીત થા ગયા કથાનુયોગે પક્ષા અરણિક ગોચમા ઘેની પોતાનો પ્રિયતમા માટે શેતરજ પેલી રહ્યા હતો તેવામા તેણે માતાને પોતાના નામનો પોકાર પાડતી અને જાણે પોતાને ન જોયાથી ગાદી ઘની ન દોષ તેથી જો" જોતા જ તેને પોતાની પૂર્ણાવસ્થાનુ માન થયુ તેને પાતાની જાત ને કાર્ય માટે ધિન્ધા ઉપડ્યો ક્ષણિક સુખ માટે તેણે પોતાની આત્મા ઘેથી નામ્યો હતો તેવુ તેને આત્મમાન થયુ ચિંતા મનિનો પરિવાગ કરી તેના વદનમા કાચના ટુકડાથી પોતે મતોષ માયો હતો તેમ પણ જણાયુ યદારે વિચાર કરવાનો અવકાશ ન હતો તરત જ ગોમથી નીચે હતરી પોતાની માતાના ચરણમા નમસ્કાર કર્યો અરણિકને જોતા જ મદ્રાની પેલછા દૂર થઈ ગઈ અત્યંત ચાતમસ્યથી તેણે પુત્રને પપામ્યો અને કયા કે-"પુત્ર ! તને આ ઉચિત નથી ભગવતનો શ્રેષ્ઠ માગ મળ્યા પછી આ વપમય કાગવાસમા રહેવાનુ તને કેમ પમદ પડે છે ? ચાગ, કર્માનુયાયે થવાનુ હતુ તે થા ગયુ હવ ચાગિત્ર સ્વીકારી લે અને આ ગમીર મૂલનુ પ્રાયશિત્ત પ્રદાન કર ગુરુમહારાજ જમ્મર તને શ્રમા આપો નામાર્ગે ચઢાવશે " અરણિકે કયુ કે-"માતા ! મારાથી કીધમમય ચાગિત્ર પાલન નહીં થઈ શકે માટે યોજો રસ્તો યતાયો કયા તો હુ અણશળ સ્વીકારી પાપપુજા દમ્ધ કરી નાતુ " માતા તેને સમજાવી ગુરુમહારાજ પાસે લાગી અને તેને અણશળ સ્વીકારાગ્ય ક્યેષ્ઠ માસના તાપને જે અરણિક મન નહી કરી શયતા તે જ અરણિક મુનિ અગ્નિ જેથી ધગધગની પથ્થરની શિલા ઉપર પાદપોષમ અણશળ સ્વીકારી કાડનુગ ધ્યાનમા સ્થિત રહ્યા જેમ અગ્નિ આગલ ધૂત પીગતી જાય તેમ સુદુમાર શરીરચાગા અરણિકા દ્વેદ અગારા જેરા શિંગા ઉપર ઓગટી ગયો અને અરણિકના આત્મા શુભ ધ્યાનની ઘેળીપ થઈ, વાગ કરી દેવગવ ગયો

આ વધાનો મારાશ પયો છે કે-જેમ ગુણ પમિસદ સદન કરી અરણિક પોતાના ધીર્યાહામપૂવક સ્થયેય સાધ્યુ તેમ દ્વેદ પ્રાણીય ધીર્યાહામ કરયો જે ગાલમા સાધુ આગ્રા આત્મોહામપૂવક પ્રિયા કરે ને સુગન્ધ જાણયો આ માટ નુ કરતુ તે સમયે જણાવતા કહે છે કે—

તસ્મા નિઉણ નિહાલેડ, ગચ્છ સમ્મગ્ગપાટ્ટિઅં ।

વસિજ્ઞ તત્થ આજમ્મ, ગોઅમા ! સજ્જ મુણી ॥ ૭ ॥

[તસ્માન્નિપુણ નિમાલ્ય, ગચ્છ મન્માર્ગપ્રસ્થિતમ્ ।

વમેત્તત્ર આજન્મ, ગૌતમ ! મયતો મુનિઃ ॥ ૭ ॥]

ગાથાર્થ—[સદાચારી ગચ્છમાં વસતો પ્રમાદી શિષ્ય પણ જાગૃત વનો અનેક ભવસાચિત શાપપુજ દગ્ધ કરો નાહો છે] માટે હે ગૌતમ ! જ્ઞાનચતુદ્ધારા જાણી જેમાં આત્મકલ્યાણ સધાય તેના સન્માર્ગપ્રતિષ્ઠિત ગચ્છનો પરીક્ષા કરી સવમમાર્ગમાં પ્રયત્નશીલ સાધુજીવન પર્યંત તેના સુગુણી ગચ્છમાં જ ધામ કરવો. જે સત્ક્રિયાપાત્ર હોય છે તે જ સાધુ-મુનિ છે ૭

વિવેચન—મુમુક્ષ આત્માપ પાતાનો આમોગ્નતિ માટે મન્માર્ગી ગચ્છમાં જ ધામ કરવો યોગ્ય છે જો ઉન્માર્ગગામી-પ્રજાચારી ગચ્છમાં ધામ કરે તો તેનું સાધુપણ રહેતું નથી, પામત્યાદિકના પ્રમગધી ચાત્રિપ્રચાલનમાં શિથિલતા આપી જાય છે અને યથા સરસા પદ્મ મલયાથી વોઈ વોઈને જાગૃત કરી શકતો નથી પરંતુ જો મદાચારી ગચ્છમાં નિવાસ હોય અને પોતામાં વરૂં પણ પ્રમાદનો અંશ પ્રગટે તો પોતાની સાથે રહેલા અર્થ સામગ્રીની ત્રિયાતત્પરતાથી, તેમની પેલાવશાદિક ત્રિપાથી પ્રમાદી મનતા સાધુને મચેલ ધનચુ પડે જે અને છેવટે જ્ઞાનાદ્રુવણથી પણ સવમમા દદ રહેવું પડે છે, માટે સુગચ્છમાં ધામ કરવો પણ યોગ્ય છે હવે સુગચ્છની તપાસ કેમ કરવી ? તે પ્રશ્ન ઉપન્નિયત થાય છે દરેકે દરેક મુનિવરોની વર્ણ પરીખા કરી શકાતી નથી તેથી શાસ્ત્ર કારમહારાજા પરમાયે છે કે ગચ્છના આધારધ્વ આધાય છે માટે જે આધાય સદગુણ, ત્રિપાપ્રમો અને શાસનોત્તતિની ધમશયાગ્રા હોય તેના ગચ્છ સુગચ્છ જ હોય માટે તેના ગચ્છમાં ધામ કરવો જે માત્ર આધાયની પરીખા કેવી રીતે થઈ શકે તે માટે જનાવતા કહે છે કે—

મેઢી આલયણ લભ, દિટ્ટો જાણ સુઉત્તમમ્ ।

સૂરી જ હોઈ ગચ્છસ્સ, તમ્હા ત તુ પરિક્ખણ ॥ ૮ ॥

[મેઢિરાલ્મ્બન સ્તમ્મો-દટ્ટિયાન સૂત્તમમ્ ।

સૂરિયસ્માદ્ ભવતિ ગચ્છસ્થ, તસ્માત્ત તુ (ગ્વ) પરીક્ષેત ।૮।]

ગાથાર્થ—આચાર્ય મહારાજ ગચ્છને માટે મેઢીભૂત, અચલબનસ્વરૂપ, સ્તમની પ્રાકૃત આધારધ્વ, નેત્ર-દટ્ટિનો જેવા ઉપયોગી અને ઊંડા વગરના શ્રેષ્ઠ જહાજનો જેવા હોય છે જે ગચ્છમાં આવા આચાર્ય હોય તે સુગચ્છ જાણવો માટે આચાર્યની પરીક્ષા ઉપરુક્ત માધનોદ્ધારા કરવી ૮

મિત્રેચન-સુગુપ્તિમાન ઉત્તમ આચાર્યના લક્ષણ થતાવતા શાસ્ત્રકારમહારાજા જનાવે છે કે ત મદો જથા હોય મેઢી પટલ કાષ્ઠ ચતરમા ધાય પાશી ગયા પછી તના યત્ન કરવામા આવે છે ત ચઢ્યામા હુઢામીમા રહલા ધાયને તનાથી છૂટા પાદરા માટ વૃષભો પામે વધરાયવામા આવે છે આ સમયે મઢ્યાના મધ્યમા એક કાષ્ઠ ઊંચુ કરવામા આવે છે અને તની સાથે વૃષમાના રાશ ચાધો લધામા આવે છે પટલ વૃષમા આધા-પાછા ઊર્ધ્વ શક્તા જથો અને પાતાનુ વાય વને છે આ ઊંચુ કરલ કાષ્ઠ તે મદાકદરાય છે જેના રીત આ કાષ્ઠયા વૃષમા મધાદા-મા જ યાત્ર, આધા-પાછા થઈ ન શકે તમ આચાર્યની આશારૂપ રાશથી પ્રધાપ્ત શિષ્યસમુદાય પાતપાતાના આધારમા-મયાદામા જ મમ્મ રહે ॥ આચાર્યના યીજા ગુણ અવલચન ॥ જમ કાર્દ પુરુષ ત્યાહા ધિગરમા પઢા જના હાય તને હસ્તાદિનુ અવલચન આપવામા આવે તા તેની રચા થાય ડ અને પઢતો વધો જાય છે તમ આચાર્ય પણ મયરૂપ ગર્ભમા પઢા જતા ગચ્છન થયાત ડ તેમના ધ્રીજા ગુણ ॥ સ્તમ્ભશૂત પ્રાસાદ ધિગરન આધારશૂત સ્તમ્ભો છે, તેમ હાય તા મહેઠ, હથેલી ધિગરે મકાના ટકી શર નહિ તમ આચાર્ય પણ ગચ્છના સ્તમ્ભરૂપ ડ તેમના ગેરહાજરામા ગચ્છ ટકી શર નહીં થતી આચાર્યને ત્રણ સમાન વદ્યા તેનુ કારણ એ છે કે જેમ દરિ જીવન શુમાશુમ થતાવનાર ડ તેમ ગચ્છન માથા શુમાશુમ દશાવનાર આચાર્ય છે તેમને છલ્લ ધિશપણ આવ્યુ ડ ધેપ્રે યાન-જહાજ છિમ્મ ધિનાનુ યાન-નાય જેમ સમુદ્રના પાર પમાડ છે તેમ આચાર્ય સમારરૂપી સમુદ્રથી પાર પર્દાષાહવાન શક્તિમાન છે આધા આચાર્ય જે ગચ્છમા હાય તે સુગચ્છ જાણથી અને તથા ગચ્છમા ઘાસ કરવા તે જ દિનકારી ॥ આ પ્રથમા (૧) આચાર્યસ્વરૂપાધિકાર, (૨) માથુસ્વરૂપાધિકાર અને (૩) સાધ્યસ્વરૂપાધિકાર-ય પ્રમાણ ત્રણ અધિકાર આવવાના છે તેમા પ્રથમ આચાર્યાધિકાર જનાવે ડ સદાચારી આચાર્યનુ લક્ષણ થતાશ્યુ ત્યારે શિષ્ય પ્રશ્ન કરતા પૂઠે કે-“ ઉન્માર્ગગામી આચાર્યને કયી રાતે જાણી શકાય ? તના લક્ષણ કયા કયા છે ? ” તનો પુલાસા જનાયતા કહે છે કે-

મયવં । કેહિ લિંગેહિ, સૂરિં ઉન્મમગપટ્ટિયમ્ ।

વિયાળિજ્ઞા છુડમત્થે, મુળી ત મે નિસામય ॥ ૧ ॥

[મગવન ! કેલિંકૈઃ, સુરિમુન્માર્ગપ્રસ્થિતમ્ ।

વિજાનીયાત્ છદ્મસ્ય, મુને ! તન્મે નિશામય ॥ ૧]

ગાયાર્થ—હ પૂજ્ય ! જ્ઞાન-દર્શન રહિત છદ્મસ્થ જીવ કયા કયા લક્ષણ વહે સુરિ-આચાર્યન ઉન્માર્ગગામી થયેલા જાણી શકે તે તમો મને સમઢ્યાના-કહા ૧.

વિવેચન—કુપરની આઠમી ગાથામાં સમ્માગમામી-સદાચારી આચાર્યના લક્ષણ જણાવ્યા તેની સાથે અઘાતર વામથી ડામાર્ગમામી આચાર્યના લક્ષણ પણ જાણવા આવશ્યક છે, કારણ કે ત્યારે જ તે બંનેનો મુકાવલો (હુન્તા) થઈ શકે. હુન્તાસ્થ સ્ત્રીય વરલીલ વપત ત્યાગ અનુમાના ધાથી જે જે માટે તેને દિશા સૂચન કરાવ્યું હોય તે ત મૂલને પાત્ર ન થને આ કારણથી ઘટાચારી આચાર્યના લક્ષણ જાણવાની જિજ્ઞાસા દર્શાવવામાં આવી છે. નીચના ૧૦-૧૧ શ્લોકો ત દલીલત જણાવવામાં આવે છે.

સચ્છદ્યારિં દુસ્સીલ, આરભે સુપવત્તયમ્ ।

પીઠયાદિપટિવદ્ધ, આઝકાયવિહિંસગમ્ ॥ ૧૦ ॥

મૂલોત્તરગુણબદ્ધ, સામાચારીવિરાહયમ્ ।

અદિત્તાલોચન નિચ્ચ, નિચ્ચ વિગહપરાયણમ્ ॥૧૧॥

[સ્વચ્છન્દચારિણ દુ સીલ-પ્રારમ્ભે સુપવર્તકમ્ ।

પીઠકાદિપ્રતિવદ્ધ, અપ્કાયવિહિંસકમ્ ॥ ૧૦ ॥

મૂલોત્તરગુણબદ્ધ, સામાચારીવિરાધકમ્ ।

અદત્તાલોચન નિત્ય, નિત્ય વિકથાપરાયણમ્ ॥ ૧૧ ॥]

ગાયાર્થ—(૧) સ્વચ્છદાચારી-પોતાની મરજી મુજબ વર્તનાર, (૨) દુરાચારી, (૩) આરમ-સમારમમાં પ્રવર્તાવનાર, (૪) પાટ-પાટલાદિ વગર કારણે વાપરનાર, (૫) અપ્કાય જીવોનો અનેક રીત ઘાત કરનાર, (૬) અહિંસાદિક મૂલગુણ અને પિંડપિશુદ્ધિ પ્રમુખ ઉત્તરગુણોથી ઘટ થયેલ-તેનું પરિપાલન ન કરનાર, (૭) દશ પ્રકારની સામાચારીની વિરાધના કરનાર, (૮) પોતાના પાપની ગુરુ પાસે આલોચના નહીં કરનાર તેમ જ (૯) રાત્રીકથા આદિ ચાર વિકથાઓમાં રક્ત રહનાર આચાર્યને ડામાર્ગમામી જાણના ૧૦-૧૧

વિવેચન—(૧) સ્વચ્છદાચારી-જિનરાજની આજ્ઞા પ્રમાણે ન ધર્મતા પોતાની મરજી મુજબ ધર્મન કર તે સ્વચ્છદાચારી કહેવાય સ્વચ્છદાચારી કદી પણ સાચા માગના સ્ત્રીપાર કરી શકતો નથી તમજ પાતામાં તેથી સ્થિતિ નહા દાવાને કારણે તેવા સત્ય ધર્મના ઉપદેશ પણ આપી શકતા નથી પટલ તેવા આચાર્યના અથલથનથી સ્વધર્મસિદ્ધિ થઈ શકતો નથી

(૨) દુરાચારી-જ્ઞાનાચાર, દશનાચાર, ચારિત્રાચાર, તવાધાર અને ધીર્ય

ચાર-આ પચાચારના વિરાધક, તેનું ચથાર્ય પાલન ન કરનાર તેમજ ઉદ્ભવ વેપ ધારણ કરવા ઉપરાંત ત્રિપરીત ક્રિયા કરનારને દુરાચારી જાણવા

(૩) આરંભાદિકમા રન્તિ—આરંભ, સરંભ અને સમારંભ-ય ત્રણ પ્રકાર છે પૃથ્વીકાયાદિકને વિષ પ્રવૃત્તિ કરે ત આરંભ કહેવાય જેમકે-સચિત્ત માટી-પૃથ્વી આદિથી પાતાના હાથ ધાને, મકાન ચણાય, મેતી ફગાવે, અર્પ (વાચા-સચિત્ત પાળી) થી સ્નાનાદિ કરે, વસ્ત્રાદિ ધોવે, તેડ-અભિના દીપા વાળે, ધૂપ કરે ઘાડ-ઘાયુ, પથન માટ પત્થા રાલ, ચામર ચીંજાયે, પોતા પાસે રહેલ મુદ્રપત્તિ ઘડે પત્રન ગાય, ડગાડે મુખ યોલે, મુખઘડે જૂથ મારે ધનસ્પતિ-ઝીલાતરી જાય, દાતળ કરે, તાવૂલ જાય, ગાય, ઘોડા પ્રમુખને ઘાસ ધરાવે, તેમજ મઢોલ, જઢોલ, અલ્હીયાદિક થેડુત્રિય, મઢોહાદિક તેડુત્રિય, માલી, મચ્છર પ્રમુખ ચૌરિત્રિય, મેના, પોપટ પ્રમુખ તિર્યચપર્વેત્રિય, તેમજ ગાઢા રાલે, ઘોડા રાલે, નોકર-ધાકર દાસ-દાસીવર્ગ રાલે, ગૃહસ્થ પાસે માર વહન કરાવે કૃત્યાદિક પ્રસવાય વિગેરેનો આરંભ કરે ઋપર ઘર્ણવેલી સર્વ ક્રિયાને વિષ પ્રવૃત્તિ કરવાનો વિચાર કરે તે સરંભ કહેવાય અને વિચાર કર્યા બાદ તે-તે જીવોને વદ થાય, પરિતાપ ઉપજે તેવું કાપ કર ત સમારંભ કહેવાય આ પ્રમાણે પોતે કરે અથવા અન્યને પ્રેરના કરે તેમજ આથી પ્રવૃત્તિ કરનારને સારા માને અર્થાત્ તેનો અનુમોદના કરે તા નેધા લક્ષણ-વાદ્યાને હર્માર્ગગામી આચાર્ય જાણવા આ આરંભાદિક પાપપ્રવૃત્તિનું મૂલ્ય છે કહ્યું છે કે- “ સરુપો સરમો, પરિનાયકો મયે સમારમો । આરમો ઉદ્વઓ, મુદ્ધન યાળ તુ સવ્યેસિ ॥ ૧ ॥ ” અર્થાત્ જીવાદિકન હજવાનો વિચાર કર્યો ત સ્વલ્પ, જીવોને પરિતાપ ઉપજાવવા ત સમારંભ અને જીવોનો ઘાત થાય એવું કાપ કરતું ત આરંભ જાણવો સર્વ નયોનો જે જ્ઞાતા છે પટલે કે જે તત્ત્વજ્ઞ છે તે ત્રણે પ્રકારનું ત્રાયર સ્વરૂપ જાણીને જ પ્રવૃત્તિ કરે

(૪) પીઠ-ફલકાદિ વાપરનાર-વાતુર્માન વ્યતીત થવા છતાં પણ પીઠ, ફલક અને સધારાદિક કારણ વિના વાપરે વાતુર્માસમા તે તે વસ્તુઓનો ઉપ યોગ કરવાનું અને તે સિધ્ધાંતની શ્રુતિમા વારણે-પ્રયાજન હોય તો જ વાપરવાનું શ્રીજિતશ્વર મગ્યતોષ ઉપદેશ્યું છે, છતાં પણ તેનો ભોગવટો કરે તો આજ્ઞાભંગ થાય આ માટે નિશીથદ્વત્રના ત્રીજા ઉદ્દેશમા કહ્યું છે કે-“ જે મિયસ્તુ ઉદ્વ-દ્વિય સેજ્જાસથારય પર પજ્જોસવળાઓ ઉવાદ્વેજ ઉવાઈગિંત વા સાઈજ્જહ ” તિ । નિશીથદ્વત્રના ત્રીજાવાર પણ કહે છે કે-“ ઉદ્વનદ્વગહિત સેજ્જાસથારય પજ્જોસવળ રાતીઓ પર ઉવાતિળાવેજ તસ્મ માસલહુ પચ્છિત્ત । ” અર્થાત્ જે કોઈ માથુ ચોમાસા પહેલાં ગૃહસ્થે અપણ કરેલ શય્યા અને સધારા પર્યુષણાવસ્થ પછી પટલે કે

વાર્તિકી પૂર્ણિમા પછી પણ રાત્રે અથવા પ્રહણ કરી રાત્રનારન સહાય કરે તા તેને માસલધુ પ્રાપ્તિ આપે શર્યા અને સંધારા સવધી ભેદ પણ જાણવા જોય છે જે સથ શરીરપ્રમાણ હોય તે શર્યા અને અટી દાય પ્રમાણ દાય તેને સંધારા વહેવાય અગર જે ચાલે ત્યાં તે શર્યા અને ચાલે તે સધારો અથવા જો તપુરુપ સમાપ્ત લઈપ તો શર્યા પણ સધારો થાય સંધારાના બે ભેદ છે-(૧) પરિસાદી-સધારો કરતા જેમાથી વધુ પણ પડે-છરે તે અને ધીજા (૨) અપરિસાદી-જેમાથી વધુ પણ પડે નહીં પરિસાદી સધારાના પણ બે ભેદ છે-(૧) મુસિર અને (૨) અમુસિર સાલના, પરાલ આદિના પાલા તે મુસિર અને ધીજા ડામ, તૂળ બિગરેના પોલા નહીં તે અમુસિર અપરિસાદીના પણ બે ભેદ છે-(૧) પ્વાગિક અને (૨) અનેવાગિક પ્વાગિકના પણ બે પ્રકાર છે-(૧) અસધાતિમ અને (૨) સધાતિમ અસધાતિમ પટલે પ્વા પાટિયાનો સાધ્યા થગરનો અને સધાતિમ પટલે બે પાટિયાનો ભેગો સાધેલો અનેવાગિક પટલે ઘાસ પ્રમુરનો, અનેક વાધીઓ (કાઠા)ના ધનાયલ આટલા પ્રકાર સધારાના થતાવા તે પૈકી કોઈ પક્ષનો કોઈ પણ પ્રકારે સમય વ્યતીત થયા પછી ઉપયાગ કરે તો તે સાધુ મિધ્યાત્મી ડ-માર્ગગામી વહેવાય કારણ વ કાણુ છે વ-“

એતે સામણ્યર, સધારાદ્વિધિ ગેણુપ જો ડ । સો આણાગ્ગરત્વ, મિચ્છવિરાહણ પાવે ॥ ૧ ॥” અથા સધારાના જ જે પ્રકારો દર્શાવ્યા તે પૈકી કોઈ પણ મરજીમા આવે ત સધારો જાતુ સમય વ્યતીત થયા છતા પણ રાત્રે, લાય અને લાયનારને સારો માને તો ત સાધુ-મુનિ જિનેશ્વર ભગવતની આજ્ઞાનુ ઉલ્લચન કરે છે, મર્યાદાનો લોપ કરે છે, મિધ્યાત્મને સંધ છ અને પોતાના સયમધર્મની પણ વિરાધના કરે છે નિર્ણય કરેલા સમય ઉપ-રાત જો સધારો રાખવામા આવે તો તેની ગયેપણાદિકને કારણે સંજ્ઞાયના વ્યાક્ષેપ થાય, પછી સધારામા દીર્ઘકાલે જીવોત્પત્તિ પણ થાય અને તેને સમ્યક્ પ્રકારે જોયે નહીં તો સંજ્ઞાવિરાધના થાય વદાથ જીવોત્પત્તિની સંભાવના જાણો સધારો અર્પણ કરનાર શૂદ્રસ્થ વહે કે ત મને પાછા સાંપજા, હું ધીજો આપીશ તા પણ ત ધીજાની ગયેપણાદિકને કારણે સ્વાધ્યાયમા સ્ત્રલના થાય, માટ શેષ વાલ્કમા સધારો સ્વીકારથી જ નહીં જો સ્વીકારે તા ઊપર જણાવલ દાવાપત્તિ આવે વદાથ કોઈને અજ્ઞાનતામા તેવું કાર્ય થઈ ગયું હોય તો તેને માટ શિશ્ના જણાવતા કહે છે વ-પરિસાદી અમુસિર સધારા લાયે તને પ્વા લધુ માસના દહ, પરિસાદી મુસિર, પ્વાગિક સધાતિમ, પ્વાગિક અસધાતિમ અને અનેવાગિક-આ ચાર પ્રકાર પૈકી કોઈ પણ જાતનો સધારા પ્રહણ કરે, ધીજા પાસ પ્રહણ કરાવ તમજ પ્રહણ કરનારની અનુમાદના કરે તો તેને લધુ ચારમાસી દંદ (પ્રાપ્તિ) આવે આ વાચતમા પ્રતિવાદી તર્ક ઉઠાવતા પ્રશ્ન કર છે કે-“તમે ઊપર જણાવલ સૂત્રમા તા પર્યુપણ પૂર્વે પ્રહણ કરેલ સધારાને પર્યુપણ પછી શેષવાલ રાખવાથી દંદ જણાવલ છે અને તમ તો શેષ વાલ્કમા લાયવાનો દંદ

જાણ્યો છો તો તે કેમ ઘટી શકે ? ” આ શાવતનો સ્પષ્ટ જવાબ આપતા સુત્રવાર મગ્યત કહે છે કે-“પ સૂત્ર તો કારણને આધારીને કહેલ છે કોઈ સાધુ જ્ઞાન હોય, અજ્ઞાન કરવાનો અભિલાષી હોય અને ભૂમિ શરદીયાત્રી હોય તો તેવા કારણોને અંગે ચોમામા ઉપરાત પણ સધારો રાખવો પડે તો પણ પૂર્વે પ્રહણ કરેલ સધારો તો ૧ જ રાખવો, ધીજો લાવવો ધમ સૂત્રના ભાવાર્થ છે શેષ કાલમા પણ સધારો લાવવો પડે તેનો અથ જ નથી આ પ્રમાણે પીઠ, પલક અને સધારાદિયુ જે સ્વરૂપ જહુ તે પ્રમાણે વર્તન ન કરે તેને ઉન્માર્ગનામી જાણવા

(૫) સચિત્ત અપૂર્યાનો વિરાધક પણ ઉન્માર્ગનામી જાણવો

(૬) મૂલ તથા ઉત્તરગુણનો વિરાધક-આ ઉપરાત મૂલ તથા ઉત્તરગુણનો વિરાધક હોય તેને પણ બ્રણધારી આશ્ચર્ય જાણવો સઘથકી પ્રાણાતિપાત વિરમણ, મૃપાવાદવિરમણ, અદત્તાદાનવિરમણ, મૈયુનવિરમણ, પરિપ્રદનો ત્યાગ અને રાધિમોજનવિરમણ ય છ મૂલગુણ છે અને પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુતિ તથા જ્ઞાન ન કરણ, મુગ્ય તથા હસ્તાદિ ન ધોયા, શરીરની શોમા ન કરવી, યજ્ઞ ધોયા તેમજ રમ્યા નહી, ઘેતાલીશ દોષ રહિત મોચરી લાવવી, મૂલસ્થ પાતે ધામ ન કરાવ્યુ ત્રિગેરે વિગેરે ઉત્તરગુણ છે આ ય ને પ્રકારના ગુણોથી જે રહિત હોય તેને ઉન્માર્ગનામી જાણવા

(૭) મામાચારીદૂષક-વંશાનીમા વડી સાધુઓને રાત્રિ તેમજ દિવસમાં જે ક્રિયા કરવાની કહી ડ, જે મર્યાદા ઘાથી છે તે પ્રમાણે ન કરે, આધી-પાછી કરે, આછી-ઘથતી કરે તે મામાચારીના વિગાધક જહેવાય અને તેને પણ ઉન્માર્ગનામી જાણવા

(૮) આલોચન નહીં લેનાર-પાતે જે પાપમટ્ટિ કરી હોય અથવા તો નિરતર જે દોષ લાગતા હોય તે ગુરુ સમખ પ્રકટ કરી ગુરુ જે આલોચન-પ્રાયશ્ચિત્ત આપે તે સ્વીકારી લેતુ જોઈપ પ્રાયશ્ચિત્તને અંગ જે તપશ્ચર્યાદિ કરાવી કરવા નો કહે તે કરવી જોઈપ, છતા પણ તે પ્રમાણે ૧ કરે તેને બ્રહ્માચારી જાણવા અંગે આલોચનનો પ્રસંગ દોષાથી તેને યગતુ ધર્મન ક્યયદારવૃત્તિ તથા જીતકરૂપ પ્રમુખ ધ્યનને અનુમારે કરતા કહે છે કે-આલોચન આપનારના યે* પ્રકાર છે-(૧) આગમવ્યવહારી અને (૨) જુતવ્યવહારી આગમવ્યવહારી છ પ્રકારના છે-(૧) કેન્દ્રજ્ઞાની, (૨) મન પર્યવજ્ઞાની, (૩) અવધિજ્ઞાની, (૪) ચૌદ પૂર્વી, (૫) સપૂર્ણ દશપૂર્વી અને (૬) નવપૂર્વી આ વધા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનવાલા છે યદલે જે પ્રાણીને જેથો અતિચાર લાગ્યો હાય તે સપૂર્ણ જાણે તેમની પાસે આવી કોઈ પણ વ્યક્તિ પોતાને લાગેલા અતિચારો પૈકી કોઈ અતિચાર કહેતા મૂલી જાય અમર તા છુપાયે તે સમયે ત પાતે વિચારે કે-આને ૧૦ તેની મૂલ કહીશ અને

તે સ્વીકારીને આલોચન લેશે તો તેને તેની મૂલ કદે અને આલોચન આપે
 ઘડો વિચારે કે-આ પોતાની મૂલ કદલે નહીં અને સત્ય થોલશે નહીં, તો
 તેથી વ્યક્તિને કદ પળ કદે નહીં તેમજ આલોચન પણ ન આપે ધીજા
 શ્રુતવ્યવહારી છે તે છેદાદિ પ્રયને જાણનારા હોય છે પોતાની પાસે આલોચન
 લેવા આપનારને તેઓ પ્રણ વચ્ચે પૂછીને ધ્યાની કરે છે કે તેને કદ કપટ તો
 કયું નથીને આલોચન લેનાર કદ મેં સામલ્યુ પણ અવધાનું નથી ધીજી પાર કદે
 સામલ્યુ, પણ નિમ્નાનો સમય થયો હોવાથી કરારર ઉપયોગ રહ્યો નથી સ્યારે
 પ્રીતી થાર પૂરે અને ઉપયોગપૂર્વક કરારર કદે સ્યારે છેદાદિપ્રયને અનુમારે તેને
 આલોચન આપે જો આલોચન લેનાર કપટ રાજે, મૂલપુરુષ કે માયામય
 કરે તો તેને સમજાવવા નિરીયપૂર્ણના ધીજમા ઉદ્દેશાનું નીચે પ્રમાણે દષ્ટાન્ત
 કદી સમજાવે—

કોઈ રાજાને સય લભણયુક્ત પદ અશ્વ હતો તે દોહવામા અત્યંત યેગવાલો
 અને નહીં, પદત આદિ ઉલ્લખન કરવામા અત્યંત ચતુર તેમજ શક્તિશાલો
 હતો તે ઘોડાના આવા મુળ-સામર્થ્યથી અંચ કોઈ પણ રાજા આ રાજાને જીતી
 શકવા સમર્થ થતો નહીં ડલડુ આ રાજાપ ધીજા અનેક રાજાઓને જીતી
 રહ્યા રાજા પનાયા, અને તેમની પાસે પોતાનું કાર્ય કરાવે કદ પણ રાજાની
 આ રાજા સામે થયાની કે તેની આજ્ઞાનું ઉલ્લખન કરવાની હિમ્મત ચાલતી
 નહીં આવી પરિસ્થિતિથી રહ્યા રાજાઓ ત્વયમા ઘણો જ પરિતાપ પામવા
 લાગ્યા કોઈ પણ હિમ્મતે આ બુદ્ધિ નિવારણ કરવાનો તિણય નથી પદ રાજાપ
 સૌ સામન્ત રાજાઓને પકટા કરી તેનો ઉપાય પૂછ્યો ત્યારે કેટલાકે
 કહ્યું કે—“જો અશ્વના વિનાશ કરવામા આવે તો આપણી મનસિદ્ધિ થાય,
 કારણ કે તે અશ્વના ઉત્તમ લક્ષણોને અને જ તે રાજા આપણો પગમથ કરે છે,
 પરંતુ તે અશ્વનો ઘાતકરથી તે મરણ કે મુગમ થાય નથી, કારણ કે તે અશ્વને
 તો વિજ્ઞામા પૂરી રાખવામા આવે ને જો તે કોઈની કરતા ઘણા જ માનસોની
 પહેરો રહે છે તેથી આ અત્યંત કઠિન પામ કોઈ કરી શકશે નહિ ” તેવામા
 પર વહાદુર પુરુષ રાજા સમમ આથીને કહેવા લાગ્યો કે—“દ રાજનું ! તે અશ્વને
 તો કોઈ રીતે ત્યાંથી દુર કરી શકાય તેમ નથી, પરંતુ જો તમે આના કરો
 તો હું તેને મારી પાલું ” છેથી રાજાપ થયું—“ મહે તેમ કરા પદ કરવા
 થી પણ આપણો હેતુ સરશે તે ઘોડો તેનો પણ નહીં રહે અને ધીજાના ઉપ
 યગમા પણ નહીં આવે માટે કદ પણ પ્રકારે તેનો ઘાત કરવાનો ઉપયોગ કર ”
 રાજાના સામઠી તે પુરુષ અશ્વના સ્વામી રાજાની પાસે ગયો અને તેની સેવા-
 મક્તિ કરવા લાગ્યો તની અત્યંત સેવામક્તિ, સુદૃઢતા અને આજ્ઞાવિત
 પશુ જોઈ રાજાને પણ તેના પર વિશ્વાસ આપ્યો પળે તેને યોગ્ય ધેનન આપી
 નોકરીમા રાત્રી લીધો હયે તે પુરુષે પોતાની કાયમિદ્ધિ માટે સ્ત્રીના-શીખ

વાટાએ તીર યનાયા અને તે તીરોને તેને જાના થાણદારા ઘોડાને ગુપ્ત રીતે માર્યા તે થયા તીરો ફીળા વાટાની જેમ અશ્વના અગમા પ્રવેશ પરી ગયા તેથી ઘોડાને શલ્યની માફક દુઃખ થયા લાગ્યું દુઃખ દિયસે દિયસે થય્યા લાગ્યું ગુપ્ત રેદના મહન ન થયાથી તે દુર્ગલ થનયા લાગ્યો રાજાપ પક્ષદા તપામ પરી તો અશ્વની કાતિ અને અગમીપ્રથમા પરિવર્તન ઝોયું તેને રાજ વેધને ઘોલાથી વધ કે “ હમેશા આ અશ્વ લીલા જાયુ મયળ કરે છે છતાં ફર્વલ કેમ પતતો જાય છે ? માટે તેની વ્યાધિની પરીખા કરી તેની થરાયર ચિકિત્સા કરો ” વૈષે ઉપધાર કાન્યા માદયા પણ મૂઠા વ્યાધિ થરાયર ન સમજવાથી તેના થયા ઔપધોપધાર નિષ્કાઠ નીચડયા વિચચળ [યથ વિચારમા પહી ગયો તેને પોતાથી થને નેટલા ઉપાયો અજમાયી ઝોયા યાદ મનમા નિળય કર્યા કે-“ અશ્વને ધાનુવિકારનો વ્યાધિ તો નથી જ, ફજ્જાનો વ્યાધિ છે તેના શરીરમા જરૂર શાય હોય જોઈય ” છેવટે તેને છેલ્લો ઉપાય અજમાયો અશ્વના સમગ્ર શરીરે સ્પીલી માગીનું ચિલ્પન કરાવ્યું પચ્છે જે જે સ્થાંત્રે ફીળા તીરનું શલ્ય જન તે તે સ્થાનો પક્ષદમ અવરની ડામને કારણે સુકાઈ ગયા, પટલે થયે તે તે સ્થાંત્રે જરા જરા ઘોડો સ્વાધી થીળા ફીળા તીર બહાર પેંચી વાદયા અને પછી ગહિળી ઔપધીદારા તે થયા ઘળ જમાયી થીધા આ પ્રમાણે યુક્તિથી થયે અશ્વને નિરોમી-નિ શાય થનાયો આથી જ રીતે થીજા અશ્વનો પણ પુજાન ગાળયો તેમા વિશેષ થ કે-તેના શરીરમા રહેલ ફીળા તીર નીચડયા મટે અને અતે તે અશ્વ વેળનાયુન મરણ પામ્યો

આ દશાતનો ઉપનય આ પ્રમાણે સમજયો-ચેતનરૂપી રાજા છે તેનો મનરૂપી અશ્વ છે તે ધાર્મિકરૂપી ગ્રંથનોથી યુક્ત છે તેના પ્રમાથથી મોહરાય ચેતનને ઝીતી શક્તા નથી રૂઝડુ ચેતનારાજ મોહરાજાને વગ દેયા લાગ્યા અને શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શાદિ જે મોહગજાન રાજ્ય છે તે રૂઝડ કરયા લાગ્યા થગી તેના મોટ વપાય અને તર નાકયાયરૂપી સામતોને પણ દેરા કરી મજાસા સમક્ષિતમોહ મિથ્યાદમોહ અને મિથમોહરૂપી ગ્રંથે પરાતમી પુત્રોને પણ જાણી નારયા આથી માંદરાજા અન્યત્ર જોપાય માન થયા પરંતુ ગ્રંથાયુત અગ્રના પ્રમાથથી તેનું થન પણ ગ્રોષ ચાલ્યું નહીં પછી મોહરાયે મગ્ર સુમટોને પક્ષા કર્યા અને પોતાનું દુર્ગા થતો સમગ્રાલ્યુ ત્યારે વ્ય સુમટે વગ-“ જે મતારાજ ! તે અગ્રને તો નગ થોગી પચ્ચક્ષણરૂપ વિદ્યામા પૂર્યા છે માટે તેનું કોન પણ રીતે અપહરણ થડ શક નહીં, છતાં તમારી આગત હોય તો હું તેને મારી નાંડુ ” મોહરાજાપ તેની આગત કરવાથી તે સુમટ ચેતનરાજનો સેવક થયો અને ગુપ્તપણે મૂઝગુણ તથા ઉત્તરગુણના અતિચારરૂપ ફીળા-ફીળા તીર મારયા ગમ્યો આથી અશ્વ શલ્યવત થયો ચેતન રાજે વિચાર્યું કે-“ હું તથ-જપરૂપી અનેક લીલા જગ અશ્વને આપુ છું છતાં તે

દુર્બલ કેમ ઘને ? ” તેથી ચેતનરાજે આચાર્યરૂપ વૈષ્ણને ઘતાવ્યો અને તેમણે પણ પરીક્ષા કરી કહ્યું કે-“ તેને મિથ્યાત્વરૂપ મોહનો ધ્યાધિ નથી પણ અતિચારરૂપ શત્રુ છે ” પછી પણ ઘમત પૂછ્યા કરવારૂપ આલોચન આપી અને શત્રુ વાદી નાહ્યું તેમજ જે ઘન પદ્ધતિ હતા તે તપરૂપ ઔપધવદે રક્ષાથી રીધા આથી મનરૂપ અશ્વ પુન નિરોગી થયો અને તેના પ્રભાવથી ચેતનરાય પર મોહરાજાનું કંઈ પણ જોર પાલી શક્યું નહીં આથી જ રીતે યોજા અશ્વના શત્રુ નીકળ્યા નાં તેથી તે મૃત્યુ પામ્યો અર્થાત્ ચાગિત્ર નષ્ટ થયું પટલે ચેતનરાયને મોહરાનાપ ચોરાશી હાથ જીયયોનિમા મટકાવ્યો હે સાધુ ! જો તુ પણ કપટ રાષ્ટ્રીશ-શત્રુ રાષ્ટ્રીશ તો તારા મનરૂપી અશ્વને રક્ષણ રહિત ઘતાયીને મોહરાજા મરાયી નાપડે, તારાથી મોક્ષપ્રાપ્તિ થા શકશે નહીં, જ મમરનાદિય દુ લો ભોગવયા પદ્ધતિ માટે સમ્યક્પ્રકારે આલોચના કર-પ્રાયશ્ચિત્ત સ્વીકાર

આલોચના કોની પાસે લેવી ?

ઊપર પોતાને લાગતા અતિચાર સર્યંધી પ્રાયશ્ચિત્ત લેવાની આવશ્યકતા દર્શાવી હૈ આલોચના કોની પાસે લેવી તે યાવત જણાવતા કહે છે કે-આલોચન પોતાના ગચ્છના આચાર્ય પાસે લેવી કહ્યું છે કે-“આચરિયાહ સગચ્છે, સમ્મો હ્યહપરગીઅપાસથે । સારૂપીપચ્છાકહ-દેવયપડિમાઅરહિસિદ્ધે ॥૧॥” અર્થાત્ (૧) સ્વગચ્છના આચાર્યાદિક પાસે (૨) વજ જ સામાચારીવાળા અન્ય ગચ્છના આચાર્યાદિક પાસે, (૩) ગીતાર્થ પાસરથા પાસે, (૪) ગીતાર્થ સારૂવી પાસે, (૫) ગીતાર્થ પચ્છાકહ પાસે, (૬) દેશ પાસે, (૭) જિતપ્રતિમા પાસે અને હેવદે (૮) અરિપ્ત, સિદ્ધભગવંતની સાક્ષીપ આલોચના લેવી ‘શ્રીવ્યવહારસુત્ર’ની ટીકામા આ સંવધી વિશેષ ઘનન આગવામાં આન્યુ છે તેમા તે મયથે કહ્યું છે કે-આલોચના સ્વગચ્છના આચાર્ય પાસે લેવી તેના અભાયમા ઉપાધ્યાય પાસે, તે ન મળે તો પ્રવતક પાસે તે ન મળે તો સ્થવિર પાસે અને તે પણ ન મળે તો ગણાય ક્ષેત્રક* પાસે આલોચન ત્રેવી ઉચિત્ત છે આમ પાસે અગુકમે લેવા આચાર્ય હોવા છતાં ઉપાધ્યાય પાસે, અને ઉપાધ્યાય હોવા છતાં પ્રવતક પાસે પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રહન ન કરાય દેવાનુયોગ સ્વગચ્છના ઊપર જણાવેલ પાસ પેકી કોનો પણ સહયોગ ન હોય તો પોતાના ગચ્છની સામાચારી પાલતા ધીજા આચાર્યાદિકની પાસે આલોચન લેવી તેમા પણ પ્રથમ આચાર્ય, તેના અભાયમા ઉપાધ્યાય હ્યાદિક પાસે પ્રકારો સમગ્રી લેવા આ પ્રમાણે અન્ય ગચ્છનો પણ મયોગ ન થાય તો ગીતાર્થ પાસરથા પાસે આલોચના લેવી તે પણ ન મળે તો ગીતાર્થ સારૂવી* પાસે લેવી લિંગમાત્ર ચીકારીને મૂલમ્થપણે જો રહેલ હોય તેને

* ગણના કનુક વિમાન (ચોથા સાધુઓ)ને રૂઢિને ગચ્છની પુષ્ટિ માટે તથા ઉપધિની ગવેષણા નિમિત્ત વિચરે તેને ગણાવચ્છેદક કહેવામા આવે છે

× વર્તમાન કાલ ગીતાર્થ પાસરથા, સારૂવી કે પચ્છાકહ વિગરે પાસેથી પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રહન કરવાનું પ્રચલિત જણાતું નથી

ગીતાર્થ મારૂચી કહેવાય તેનો પણ અભાવ હોય તો ગીતાર્થ પચ્છાકઢ પાસે લેવી જેણે પ્રથમ ચારિત્ર સ્વીકાર્યું હોય અને પછી મૂકી દીધું હોય, ગૃહસ્થપણે રહેલો હોય તમજ શાસ્ત્રનો વાધ હોય તેને ગીતાર્થ પચ્છાકઢ કહેવાય જો ગીતાર્થ પાસેથી કે ગીતાર્થ મારૂચી પાસે આલોચન લેવાનો પ્રસંગ આવે તો તેમના આદરસત્કાર કરવા તથા વાદના દેવાપૂર્વક સર્વ મયાદા સાચવવી, છતાં પણ પાત્રતાદિક પોતે મનમાં ધમ વિચાર કરે કે-મારામાં તો કોઈ પણ પ્રકારનો ગુણ નથી માટે હું શા માટે વદાતુ ? અને તેમ વિચારીને વાદવાનાં નિવેદ્ય કરે તો તેઓને ઘેસવા માટે આસન આપી, પ્રણામ કરી આગોચના લેવી ગીતાય પચ્છાકઢ પાસે આલોચન લેવી પડે ના તેને થોડા સમયની સામાયિક ઉચ્ચારીને, માધુર્ય પહેરાવીને વિધિપૂર્વક આલોચન લેવી કદાચ પાસ થાદિ વદાવવાની અભિલાષા કરે તો તેમને પકાતમાં વદન કરવું, પણ જનસમૂહ દેશતા પદન કરવું નહીં કારણ કે તમ કરવાથી શાસનની હીલના થાય

હવે ઉપર કહ્યો તેવો કાદ પણ યાગ ન મળે તો દેવ પાસે આલોચન લેવી પોરદકાદિક ચૈત્ય, ગુણકીલાદિક ચૈત્યમાં મગવાનું મુનિસુવ્રતસ્વામી તથા શ્રીવદ્દ માનસ્વામી પ્રમુખ તીર્થંકર અગર તા ગણધરમગપતો મમથસર્વા હોય અને તત્કાલ સાધુઓને જે પ્રાયશ્ચિત્તો આપ્યા હાય તે ત્યાના ચૈત્યના અધિષ્ઠાત્રક દેવ મામદ્દવા હોય તથા તેવા દેવ પાસે પણ આલાચના લેવી તે સમયની દેવની આરાધનાર્થે અદ્ભુત તપ કરવો અને તપશ્ચર્યાના પ્રમાણથી આસન ચલાવમાન થવાથી ક્યારે તે પ્રગટ થાય ત્યારે તેને પોતાના અતિચાર જનાવીને જે પ્રાયશ્ચિત્ત આપે તે પ્રહણ કરવું કદાચ તે અધિષ્ઠાત્રક દેવ વ્યથી ગયો હોય અને તેને સ્થાને ધીજા દ્વારા ઉત્પન્ન થયો હોય તો અદ્ભુત તપ કરવાથી તે આવે અને કહેવું-“હું મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં તીર્થંકર ભગવ-તને પૂછીને આવું” પછી આજ્ઞા લઈને મહાવિદેહમાં જાય અને તીર્થંકર ભગવંતે જે આલાચન દર્શાવી હાય તે માધુર્યે જાણાવે અને તે પ્રમાણે આચરણ કરે આ પ્રમાણે પણ ન થવું તો અરિહત પરમાત્માની પ્રતિમા પાસે પડેલું કે જિાચૈત્યમાં જઈ, પોતાના પાપ પ્રકાશી, પોતે પ્રાયશ્ચિત્ત આપવાનું જાણતો હાય તો આપમેજ સુગ્રાહ વિધિપૂર્વક અગીવાર કરે પરંતુ જિનચૈત્ય પણ ન હોય તો અરિહત યા સિદ્ધની માફી આલાચન લે પડેલું કે પૂર્વદિશા અગર તા ઉત્તર દિશા સમુક્ષ ઊભો રહી, પોતાના પાપ પ્રકાશી, સૂત્રાનુસાર પ્રાયશ્ચિત્ત સ્વીકારે આ પદ્ધતિ મળેલા પ્રહણ કરવાની છે પાસે જાણવાર હોય અને ઉપર દર્શાવેલ આધાર્યાદિકનો ધોગ હોવા છતાં આપમેજે કપટ રાશ્ત્રી આલાચન સ્વીકારે તા તે મિથ્યા જાણવી, કારણ કે કપટપૂર્વકની ક્રિયા નિષ્ફળ જ રહે પછી આલાચનની મદત્તા દર્શાવતા કહે છે કે-“સલ્લુદ્ધરણનિમિત્ત, રિત્તમિ અ સત્તજો અનમયાઈ । કાલેણ પારવરિસા, મીયત્યગેસણ વુજ્જા ॥૧॥” અર્થાત્ પોતાના પાપરૂપી શબ્દને નિર્મૂલ્ય કરવાને માટે સાતમો યોજન સુધીમાં આધાર્યાદિક

હાય તો રવા જાય અને ધાર ધરત પચત તથા મીતાથની રાદ મુખ આધી રીતે શાસ્ત્રાત્ત વિધિથી જે આલેખના કરે તે શુદ્ધ આલોચન કહેવાય

(૯) નિકૃષ્ટા-રક્ત-ત્વ નવમુ લક્ષણ દર્શાયતા કહે છે જ-તે દમશાં વિકથા કરવામા આસક્ત રહ ચાર પ્રવારનાં શુભ વધા છે, અને તેનાથા વિષ રીત વિષયા સાત પ્રવારનાં છે સ્થાનાગાદિ સુધામાતમુ વર્ણન કરવામા આપુ ૧ “ ચંડવિહા કહા પન્નચો, તનહા-અક્ષેયની ૧, નિક્ષેયની ૨, સંયેયની ૩, નિવ્યેયની ૪ । ઘીતરાગ પરમામાપ ચાર પ્રવારની વધા જાણી છે (૧) અક્ષેયની, (૨) નિક્ષેયની, (૩) સંયેયની અને (૪) નિવ્યેયની. (૧) અક્ષેયની આક્ષણી કમા પટલે જે વધાથી ધાતા સમાર પરત્થના માદ સ્વજી દરે તત્ત્વની યાત પ્રહન કરે-તત્ત્વની યાતમા હવલીન થને તે (૨) નિક્ષેયની-વિક્ષેયની વધા પટલ જે વધા સામઘ્યાથી ધાતાનું મન-ચિત્ત જુમાગથી પાતુ દુટે-જુમાર્ગ છોડી દેવા તત્ત્વર થને તે (૩) સંયેયની-મધ્યદિનો વધા પટલે જે વધા સામઘ્યાથી ધાતાને મોક્ષની અભિલાષા થાય તે (૪) નિવ્યેયની-નિર્વ્યેયની વધા પટલે ધાતાનું મન સમાર પરથી ઉતરી જાય તે દ્વય ત પ્રત્યેક વધા બોના ભેદા દર્શાયતા પ્રથમ આક્ષણી વધાના પ્રવાર કહે છે જ-“આપોરે ૧ વયહોરે ૨, પન્નચો ૩, ચેવ દિટ્ટીનાઈ ચ ૪ । એસા ચંડવિહા રાલુ, કહાડ અક્ષેયની નામ ॥ ૧ ॥” આક્ષણી વધાના ચાર ભદ્ર છે-આચાર, વ્યવહાર, પ્રજ્ઞાસિ અને દૃષ્ટિવાદ, આચાર પટલ ધાતાને સાધુબાનો આચાર યતાયયો, પટલ જ સાધુપ લોચ કરયો, ઉપાદે પને વિદ્યાર કરયો, કોર-તપાસીને (દેયાંતમિતિ પૂચય) ચાલુ, ઉપાદે મુગ ન ચોલુ, પ્રાણ જાય તો પળ સચિત પાળી ન પીડુ દૃત્યાદિ આચાર દર્શાયયો તે આ પ્રમાણ કહેવાથી ધાતા મન્યપત્ત પામ અને ધીજા મિથ્યાત્થનો પાશમા ન વસાતાં આવી ત્રિયાવાળા શુદ્ધ શુદ્ધ હોય તેને જ વાદ ધીજા ભેદ વ્યવહાર પટલે સાધુના વ્યવહાર દર્શાયે જે-જાની સોય માગી લાભ્યા હોય અને પ્રમાદથી દેવી મૂલી જણાય અને રાત રહી જાય તો વૃદ્ધાસીનો દહ આવે, વાદ ગૃહસ્થાદિ પાસે પણ વધાય અગર તો મસલાયે તો નિશાથયુગમા વહજ ચારમાસી દહ આવે, ધથી જ રીત ગૃહસ્થની ભાપા પોલે અગર તો ગૃહસ્થ પાસે ધીજા વહન કરાય તો પણ દહ આવ-આ પ્રમાણે કહે વાયો ધાતાનું મન મિથ્યાત્થથી ઉતરી જાય અને શુદ્ધ સયમના પાલક સાધુ પ્રત્યે અનુરાગ પ્રગટ થીજો ભેદ પન્નચો છે, પટલે જ કોઈ ધાતાના મનમા શકા ઉપજે અને તે શુરને પૂછ તો તેને મધુર વચાથી જવાબ આપે, તેને જીયાજીયાદિ તરંગીમા શ્રદ્ધા ઉપજ અને મનમા પતો નિર્ણય થાય જે સાધુ દિત્તકારક કહે છે અને મનમા લેશમાત્ર પણ રોષ નથી આ પ્રમાણેના ધર્તાથી ધોતાજન થયુ

દૃઢ થન છે ચોથો મેદ દૃષ્ટિવાદ છે પચ્છે કે શ્રોતા સમજુ-જ્ઞાનવંત હોય તો તેને જીવાત્માવાદિય તત્ત્વોનું સૂક્ષ્મ વર્ણન મમજાવે-વહે જેથી શ્રોતાના મનમા આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થાય કે આજુ સૂક્ષ્મ-તત્ત્વસ્પર્શી જ્ઞાન ધીતરાગ પરમાત્મા સિવાય કોણ કદી શકે ? આ પ્રમાણ તને સમજિત પ્રત્યે વૃદ્ધ અનુરાગ થાય આ ચાર મેદો આશ્લેષણી કથાના છે વટલાવ આચાર્યો આ ચાર મેદોના અર્થ તે તે નામ પ્રમાણે મા સૂચા વહે છે આચારાગ, વ્યવહારસૂચ, પ્રજ્ઞાપના અને દૃષ્ટિવાદ આદિ શબ્દથી ઘીજા પણ મેદો જાણવા, પરંતુ મુરુચપણે આ ચાર મેદ વઘા છે હવે આશ્લેષણી કથાનો રસ ઘર્ષણતા વહે છે કે—“ વિજ્ઞાચરણ ચ તત્ત્વો, પુરિસવારો ય સમિ-શ્ચુત્તીઓ । ઉવદસ્સહ ચત્તુ જહિય, કહાહ અક્ષેવણીહ રસો ॥ ૧ ॥ ” અર્થાત્ ભાવરૂપ અધિકાર-અજ્ઞાનના નાશ કરનાર જ્ઞાન તે વિષા, સચિત્ત કર્મની નિર્જ રાઈ જે તપશ્ચર્યાદિ કરવામા આવે તે તપ, કમરૂપી શત્રુને હજવા માટે જે ઉપમ શીલપણુ તે પુરુષાર્થ, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ શુભિ-આગ પ્રકારની જે કથા કરવી-ઉપદેશ આપવો તે આશ્લેષણી કથાનું રહસ્ય છે

વિશ્લેષણી કથાના ચાર મેદ દર્શાવતા કહે છે કે—

“ પુલ્લિ સસમય કહિત્તા પરસમય કહેહ, સસમયગુણે દીનેહ, પરસમય દોસે ઉવદસેહ એસા પઢયા ૧ । પુલ્લિ પરસમય કહિત્તા તસ્સેવ દોસે ઉવદસિત્તા પુણો સસમય કહેહ ગુણે ઉવદસેહ એસા ત્રિહયા ૨ । મિચ્છાનાય કહિત્તા સમ્મા-વાય કહેહ, પરસમય કહિત્તા તેમુ ચેન પરસમયસુ જે માના જિણપ્પણીઈ ભાવેહિ સહ ચિરુદ્ધા અમતા ચેન વિઅપ્પિઆ તે પુલ્લિ કહિત્તા દોસા ય તેસિ મણિહણ પુણો જિણપ્પણીયમાવસારિસા ઘુણસુચરમિન કહપિ સોમણા મણિયા તે કહેહ, અહયા મિચ્છાવાઓ નતિચ્ચ સમ્માનાઓ અતિચ્ચ, તથ પુલ્લિ નાહિયવાઈણ દિટ્ઠીઓ કહિત્તા પચ્છા અતિચ્ચપવસવાઈણ દિટ્ઠીઓ કહેહ, એમા સહયા ૩ । સમ્માવાય કહિત્તા મિચ્છાનાય કહેહ, સોપિ એવ ચેન નવર પુલ્લિ સોમણે કહેહ, પચ્છા હયરે ચિ ચત્તયા ૪ । ” અર્થાત્ પોતાનો ધર્મ સમજા ધોન તેના ગુણનું વર્ણન કર વ-આ જેનમત જેવા થીજો વાઈ પણ ઘેષ્ઠ ધર્મ તથી તે અહિસામય છે, તે ચિનચમૂલ ધર્મ છે, યની સદુપાસના કરનાર સ્વર્ગ અને પ્રાત મોક્ષલક્ષ્મીનો ભોજા યને છૂટ્યાદિ આ પ્રમાણે પ્રથમ સ્વધર્મની શ્રેષ્ઠતા દર્શાવી પરમતના દોષ દર્શાવવાપૂર્વક કહે કે-જનધર્મ સ્થાપના થીના ધર્મ દોષયુક્ત ॥ પરધર્મીઓ વાચા-સચિત્ત પાળીવઢે જ્ઞાન કરી અસરવાતા જીવાને ઘી નાલે છે, પશામિ તપ કરી તેમા તેડકાયના અનેક જીવોનો સહાર કરે છે

તપશ્ચર્યા કરે છે પણ તે અજ્ઞાન થઈ છે, કારણ કે અનંત જીવોના સ્થાનભૂત અનંતવાય-કદમૂલ અને અમર્ય પત્રો ગાય છે તેમજ રાક્ષસનો પેઠ રાત્રિમોજન પણ કરે છે. યથી રીતે અંચ દર્શનાના વૃષ્ણો દેગાદી સ્વધર્મની પુષ્ટિ કરે તે પ્રથમ ભેદ.

પુરિંચ પરમમથ અંચ મતાની યાત કરી તેનું મિથ્યાપણ સિદ્ધ કરી યતાય વિષ્ણુમાર્ગી કહે છે કે-વિષ્ણુપ જ આ જગત રચ્યું-ઉત્પન્ન કર્યું. જગતના જીવાને તે ઉત્પન્ન કરે છે અને મૃત્યુ પણ પક્ષ પમાડે છે પરંતુ આ વધન વૃથા છે. આ વિષ્ણુ પ્રથમ જીવોને જન્માથી સુખી આપ અને પાછો મૃત્યુ પમાડતો દોષ તો તેને ઘાલદત્યા-જનહત્યાના દોષ છાગ ઘાલદત્યા-જાહત્યા કરનાર તો આ જોકમાં મહાપાતકી-મહાપાતકી ગણાય છે. યથી ક્યત્તિનું નામ પણ વંચ લેવાય ! અને તેની પૂજનાદિ ક્રિયા સમયી જ વંચ શયે ? વિષ્ણુનું જગત્પર્તૃત્ય વધી ઘડી શકતું જ નથી આથી રીતે વિષ્ણુ મતનો નિરાસ વધ્યા પછી બ્રહ્મવાદી સ્વધર્મી વહેતું વ-મર્ય જીવાત્મીય બ્રહ્મ સ્વરૂપ છે તે પણ ચોટું છે, કારણ કે તેમ માનવાથી તપ-જપાદિક ક્રિયા અને ધાર્મિક કરની નિષ્ફળ થને છે. જો યથા જ બ્રહ્મસ્વરૂપ હોય તો સર્વની સરસી શુદ્ધિ હોવી જોઈએ અને યવ-ધીજી યથાચિની યદ્યે જે મિત્રતા-વિષાદભેદ અને અસંગતતા જોવામા આવે છે તે કદી દોષ શય નહીં. આ રીતે બ્રહ્મમતને મિથ્યા જણાવી, સાંકળ, મીમાંસવાદિ દર્શનોનું નિષ્ફળપણ દર્શાવી સ્વમત-જૈનમતની પુષ્ટિ કરવી સ્વાધ્યાદ સિદ્ધાંતની અપૂરતા જણાવવી અને સ્વમતનું અવિષ્વાદપણું પ્રગટ કરવું-આ ધીજી ભેદ.

મિચ્છાનાય કહિતા સમ્માવાય કહેહ મિથ્યાવાદનું કથન કરીને પછી સમ્યક શ્વાસનું નિરૂપણ કરવું. પરદર્શનની યાત કરીને તમાં જે જે સ્થાને દોષાપત્તિ દોષ તે દર્શાવ અને તેની સાથાસાથ જૈનદર્શનમા જણાયેલ વિશિષ્ટતા દેખાડે. દાસલા તરીકે માગ્યતમા એક યથો ઉત્પેક્ષ છે કે પદિત લોક ધનિક લોકો પાસે શા માટ આવે ! યદ્ય લેવા માટે સ્થાવર જંગલવામા આવે છે કે શુ યથા રસ્તામા નથી મળતા. ય ધનિક યગ પાસે આવું પહે ? રસ્તામાં જે યજ્ઞના દુષ્ટતા પદ્ધત્યા હોય તે યદ્ય કરી, તને ઘાડ તેનો યથા યનાયોને યદ્યરથી આ દુષ્ટીકતનો જૈન સિદ્ધાંતાનુસાર વિરોધ દર્શાવવા ય રસ્તામા પણ પહેલા યદ્યો યદ્ય કરવાથી ઐદત્તાદાનનો દોષ છાગ, યદ્ય ધોવાથી જીવહિંસા થાય અને કયામા જીવોત્પત્તિ યથાથી તેની જયજાન રહે આ પ્રમાણે દોષ દેગાદી તેને અનુરૂપ જૈન-આમ્નાય સમજાવયો જૈન સાધુઓ યદ્યાદિ માગ્યા માટે જતા નથી તે તેનું નિરૂપણ જાણવું આ કારણથી યદ્યાદિની મિથ્યા માટ મૂહસ્વયં પાસે જવાનું યદ્ય ગળ્યું છે આથી રીત મિચ્છામતનું વળન કરી, તેની નિરૂપયાગિતા દર્શાવી આસ્તિક મતની સિદ્ધિ કરે તે ધીજી ભેદ.

સમ્પાવાય કહિત્તા મિચ્છાવાય કહેદે પહેલા સમ્યગ્વાદ કહીને પછી નાસ્તિક મત કહે તેની હક્ષીકત ઊપરના ગ્રીજા મેદની જેથી જ સમજાયી, પરંતુ પહેલા જૈન મતનું ઊદ્ઘપણું દર્શાવી પછી ઘીજા દર્શનોની યાત કરે તેમજ ઘોપસ્થાન ઘર્ણયે-આ ઘોયો મેદ

સંવેદની કથાના ચાર મેદ છે-(૧) આયસરીસવેયણી-આ શરીર અશુચિ જન્મ છે તે શરીર શુદ્ધ અને રુધિર આદિથી મધાયેલ છે પછી આ શરીરને વિષે પળ માત્ર, ઘરથી, મેદ, હાલકા, મજા, ચામડો, નસો, રોમા ઘણિ, મળ, દાંત, આંતરહા યિનેરે દુર્ગંધમય અવયવો છે ઘઠી આ શરીરને વિષે મલ્લ, મૂત્ર મરેલા છે આવા શરીરને ધોવાયી પળ શું તે શુદ્ધ થાય? હાલકાને ધારંવાર ધોવાયી જો તે શુદ્ધ થાય તો આ શરીરને ધારંવાર ધોવાયી શુદ્ધ થાય પળ તે અસંભવિત છે, કારણ કે હાલકુ વદાપિ શુદ્ધ થતું નથી આવી રીતે ઘર્ણન કરી ધોતાની શરીર પ્રત્યેની રુચિ ઓછી કરે, શરીર સ્વધી આનારને જ છેદ્ય માનતા હોય તો તે પ્રમણા ટાઢી, સયેગ ઉપજે તેથી કથા કરવી તે પ્રથમ મેદ (૨) પરસરીસવેયણી-જેથી રીતે ધોતાના શરીરનું અશુચિમય ઘણન કર્યું તેથી રીતે ધારવાના શરીરની ઘાત કરવી મૂર્યુ પછીના શય વિષે ઘર્ણન કરતા સામઢનારને સયેગ ઉપજે તેવું ઘર્ણન કાર્યું તે ધીજો મેદ (૩) હહલોયસવેયણી-આ મનુષ્યોના શરીર અસાર છે, અનિત્ય તેમજ અધુષ છે વેઢના ધમ સરસી આ વાયાની શોભા શા માટે કરવી? કોઈ હંમશ માટે રહેવાનું નથી તો વધા નાશઘત શરીરની વિમૂષા શી? આ પ્રમાણે ઘાત કરી સયેગ ઉપજાવવા પ્રયત્ન કરવી તે ધીજો મેદ (૪) પરલોયસવેયણી-પરલોક સંયધી દુઃસ-દર્શન કરાવી ધોતાને સયેગ ઉપજાવવો દેયોને વળ પરસ્પર દુષ્ટા હોય છે, તેઓ વ્ય-ધીજાનો ઉત્કર્ષ સહન કરી શક્તા નથી ઘઢી પ્રોધ, પ્રાન, માયા અને લોભને વશ પઢીને દુઃખી થઈ રહ્યા છે લોભને વશી મૂત ધનીને અનેક પ્રકારનો ચિંતાઓ કરે છે અને મનની સમાધિ રહેતી નથી દેયગતિમા વળ આવા પ્રકારનું દુઃખ છે તો ધીજી વળ ગતિની તો ઘાત જ શી કરવી? મનુષ્ય અને તિર્યચગતિના પ્રત્યક્ષ દુઃખ નજરે જોવાઈ રહ્યા છે આ વળ ગતિમા સુખનું ચિંદુ વળ નથી ઘઢી નરવગતિના દુઃખનું તો વળન જ શા માટે કરવું? નરવ પટલે તો દુઃખનો સાગર આ રીતે કથા કહીને ધોતાને સયેગ-જ્ઞાનગમિત ઘેરામ્ય ઉપજાવવો તે ઘોયો મેદ

નિર્વેદની કથા વળ ચાર પ્રકારે છે (૧) હહલોય દુઃચિન્ચના કમ્મા હહલોય વેવ દુહવિવાગસંજુતા મયન્તિ-આ લાવમા જે કુપયગામી ધને છે અગર તો દુષ્કમ વરે છે તેને તે તે અશુભ વસ્તુઓ આ જ લોકમા સતાપદાયક થાય

છે જેમ-કોઈ ચોરી કરે, પરસ્ત્રીગમન કરે અથવા વિષય-પટ્ટી ઘને તો તેને લગતા અશુભ પાપથી આ જ લોકમાં દુઃખવિપાક ભોગવવો પડે છે, કારણ કે રાજા શિક્ષા કરી કારાગૃહમાં નાખે, લોકો અપમાન-તિરસ્કાર કરે, અપકીર્તિ પ્રસરે, અન્યનો વિશ્વાસ ઓછો થઈ જાય અને ધનહાનિ થાય આ પ્રમાણે ઓતોને સમજાવી પાપકાયથી પાછો ધાઢે, પાપકૃત્ય કરવાથી મયમોદ ઘનાયે તે પ્રથમ ભેદ (૨) **इहलोए दुचिण्णा कम्मा परलोए दुहविवागमसजुत्ता भवति-** આ મયમાં કરેલા અકૃત્યો પરલોકને વિષે અતિશય દુઃખદાયક થાય છે આથી પ્રકારના પાપોદયને કારણે જીવ નરકમાં પડે નરકના મહાદુઃખો સામંજસતા પણ શરીરે કમકમાટી છૂટે તો તે દુઃખો સહન તો શી રીતે થઈ શકે ! નરકમાં ધૂર, અગ્ની પશુઓ પાઢી ધાય, કધા ઢાગે, પરમાધામી દેવો કર ઘતથી કાપે, તૃપાની રૂઢા ધાય ત્યારે ડકાલેલુ તપ્ત શીમુ ધીયરાયે, શીતમી રૂઢા ધાય ત્યારે કરઘત જેવા પાદઢાથાઢા વૃક્ષ નીચે લઈ લાય પરસ્ત્રીગમન કરનાર શલ્સને તપાવેલા કોહસ્તમ સાયે આલિંગન કરાયે આ પ્રમાણે પરલોકના દુઃખદાયી સ્વરૂપનુ ઘણન કરો ઓતોને પાપકાયથી નિવૃત્ત કરે તે ધીજી પ્રકાર (૩) **परलोए दुचिण्णा कम्मा इहलोए दुहविवागमसजुत्ता भवन्ति-पूवभव मा करेला दुष्ट पापकारी कार्योंधी आ लोकमा दुखपरपरा प्राप्त थाय छे,** તિયેવો વેટલુ વૃષ્ટ ભોગવે છે ! ગમે તેટલુ દુઃખ ધાય તો પણ ધાધાઢારા કઢી શકે છે ! માલીક ઓછુ-ઘઘતુ ચાપાપોયાનુ આપે અગર તો વિશ્વેષ પઢતો યોજી ઘઢન કરાયે તો પણ કોઈની પાસે ફરિયાદ કરી શરે છે ! સદૈય પરા ધીન ઢશામાં જ રહેવુ પડે છે આ ડપરાત વેટલાવ મનુષ્યો જન્મથી જ વ્યાધિ ધાઢા ઢુઢા લૂલા, લગઢા અને પાગઢા ધાય છે તે પણ પૂવભવના પાપકૃત્યનુ જ પરિણામ છે ઘઢાલાદિ મીઘકૃતમાં જન્મ ઘવો, ઢરિત્રી અઘન્યા પ્રાપ્ત ઘથી, આદર-સરકાર ન મલયો વૃસ અગર તો તૃપાનુ દુઃખ સહન કરવુ ઘિગેરે ઘિગેરે ઘણન કરી ઓતોને પાપકાયથી પાછો ધાઢયો તે ધીજી પ્રકાર (૪) **परलोए दुचिण्णा कम्मा परलोए एव दुहसविवागमसजुत्ता भवन्ति-पूर्वभवमा पक्व करेल पापपुंज परलोकमा अत्यत कष्टकारण थाय छे** ધાયેલા પાપક્રમને યોગે જીવ નરકમાં જાય, ત્યા નરકધૂમિના અકશનીય અને અસલ્ય સઘડો મહન કરે, ઢર પશીજો દેઢને પોલી ધાય, કુમીપાકમાં પકાઈ ઘતરણી નઢીમાં ડતારે, ઘણઘગતા અગ્નિકુઢમાં પકે, ફેરી પશુઓના ઢલ ઢેવરાયે, શરીરના સરસઘ જેટલા ઢુવઢા કરી નાખે-આ પ્રમાણે અઘનનીય દુઃખ મહન કરીને પણ આયુ પુર્ણ ઘયે પાછો તિયેવ યોનિમાં જન્મે, ત્યા પણ પારાઢાર વજ સહન કરી ધર્મ માયનાના અમાયમાં પાછો ઢુમતિમાં જાય જો તેને ધમમાયના સ્પુરે નઢો અગર તો પુણ્યસઘવ ન ધાય તો આ મયપરપરા ઘાઢુ જ રહે આ પ્રમાણે ઘણન કરી ઓતોને પેરાગ્યવાસિત ઘનાયે તે ધીધી પ્રકાર

આ ઘર્ષનમા કથન કરનાર વ્યક્તિની અપેક્ષાપ રૂઢલોક અને પરલોક સમજવા પ્રરૂપણા કરનાર-શ્યામલાતા મનુષ્ય હોવાથી મનુષ્યલોક તે રૂઢલોક અને યાત્રીની ધ્રુવે મતિ (દેવ, તિર્યંચ અને નરક) પરલોક સમજથી ઊપર ઘર્ષવહી ચારે પ્રકારની કથાઓ પ્રરૂપનારની અપેક્ષાપ (૧) અરુઘા, (૨) કથા અને (૩) રિક્તથા થઈ શક છે તે યથી રીતે સમજી શકે ? તે સયધમા જાણવતા કહે છે કે-“ મિચ્છત્ત ધેયન્તો, અજ્ઞાણી જ રૂઢ પરિકહેડ ॥ લિંગરયો વ ગિહી વા, સા અરૂઢા દેસિયા સમણ ॥ ૧ ॥” અર્થાત્ મિચ્છાત્તયમોહનીયના હૃદયવાહ્યો ષટ્તે વે મિચ્છાત્તથી તેમજ અજ્ઞાની યથો કોઈ પણ લિંગધારી ષટ્તે વે સાધુનો યેવ ધારણ કર્યો હોય પરંતુ સમકિત જેને સ્પર્શ્ય નથી તે તેમજ ગૃહસ્થ જે કઈ પણ વધા કરે-રહે તેને મિદ્ધાતને વિષે અરુઘા કહેલ છે પ્રત્ય લિંગી-માત્ર યેવધારી કોને કહી શકાય ? તે સમજવાને માટે અંગારમર્દકાચાર્ય-નુ કથાનક શાસ્ત્રકાર મહારાજ અણાવે જે

અંગારમર્દકાચાર્યનું દૃષ્ટાન્ત—

કોઈ એક નગરનો વિષે એક આચાર્ય મહારાજ પોતાના શિષ્ય-પરિવાર સાથે સ્થિરતા કરી રહ્યા હતા તેવામા એક દિવસે તેમના એક શિષ્યને રાત્રિ સમયે સ્વપ્ન આધ્યુ સ્વપ્નમા તેણે જોયું કે-એક મહાશૂકરનો પાછલ પાંચ સો હસ્તિઓ ચાલ્યા આવે છે શિષ્ય આ સ્વપ્નનું રહસ્ય સમજી શક્યો નહીં તેણે આ સ્વપ્નનો અર્થ સમજવા સ્વયં ઘણા વિચાર કર્યો પરંતુ તેની મુદ્ધિ તારતમ્ય સમજવા નિષ્પત્ત નીવડો છેવટે તેણે તે હવાકત પોતાના ગુરુને જણાવી તેનું રહસ્ય પૂછ્યું વિચમ્બળ ગુરુ તારતમ્ય જણાવે આપતા જણાવ્યું કે-“ હે સુહ શિષ્ય ! આજે આ નગરમા પાંચ સો શિષ્યના પરિવાર માથે એક આચાર્ય આવશે પાંચ સો શિષ્ય ને હસ્તિઓ મદદ જાણવા અને મહાશૂકર સમાન આચાર્ય જાણવા પાંચ સો શિષ્યો મળ્ય છે, ક્યાને તેઓનો ગુરુ આચાર્ય અમર છે ”

ગુરુમહારાજે સ્વશિષ્યને આ પ્રમાણે જણાવ્યા વાદ મોચરીતા સમયે પાંચ સો શિષ્યના પરિવારયુક્ત અંગારમર્દકાચાર્ય તે નગરમા આવી પદાવ્યા તેની રહેણીકરણી, પ્રિયાપુસ્તતા અને વિધિ-વિધાન નજરે લેમ્મો પગ સ્વપ્નવાળા શિષ્યને મનમા વિચાર આધ્યો કે-આથા ચારિત્રધારી અને પ્રિયાગ્રીહ ગુરુ અમર્ય કેમ હોઈ શકે ? તેણે તેમના આહાર-વિહાર ત્રિગમે પ્રત્યેક મિયાન વૃક્ષમ રીતે તિરોક્ષણ કરવા માંડ્યું છતાં પણ તેને તો કોઈ પણ દોષ વા તો અતિચાર માટ્રમ પડ્યો નહીં તેણે પાતાના હૃદયની વાત સ્વગુરુને જણાવી પૂછ્યું કે-“ ગુરુવર્ય ! તેમનો આચાર-વિચાર તો ગુરુ મયમારાથક સાધુ જેવો છે તો

તેમને અભય કરે રીતે વહી શકાય ? ” ગુરુને પોતાના શિષ્યની આ પાત સામઝી, ઘાઘ દેવાય વરથી અનુમાન યાંધયાના તેની ઉતાવળ માટે મનમાં વલ્લ દાસ્ય આશ્યુ પરમ્તુ તેને દયાથી દદ ગુરુપ તેને વલ્લુ કે-“ દે વિદ્ય ! તારે જો સરેવર ત્યાગી જ વરથી હોય તો દુ વહુ તે પ્રમાણે વર ય પ્રમાણે વરવાયો તારી પ્રમણા ને શકા થયો દુર થઈ જશે વેત્તલાજ કોટમા લાગી તેને રાષિ સમયે ગુપ્ત રીતે તેના સ્વદિલ-માતરું વરવાના માર્ગમાં પાપની દે પછી જાગૃત રહો જે થાય તેનુ યગવર નિરીક્ષણ કરજે ” નિષ્પ ગુપ્તના આ વચનનો મારાશ મમજી શબ્દો નહીં, કોટમા માત્રથી પરીભા વધી રીતે થશે ? તે પણ સમજાયુ નહીં, છતાં પણ ગુરુવચન પર પૂર્ણ વિશ્વાસ રાખી તેને તે પ્રમાણે વર્તુ

અલ્પ રાત્રિ વ્યતીત થતા અગારમદ્વાધાયાના શિષ્યો પૈકી વજ શિષ્ય લ્પુનીતિ (વિશાય) વરવા ઉટયો આગઝ ચાલતા કોલ્મસા પર પણ પઢથી પડલે કોલ્મો દયાયાથી ધરદં વધો શબ્દ થયો ધ્યનિ થતાં જ તે શિષ્યે વિચાર્યું કે આ ધુમિ ઝીવવ્યાત્ર જણાય છે આગઝ ચાલીશ તો વિશેષ ઝીવાઈમા થશે માટે ઝીવાઈમા વરવા વરતાં લ્પુનીતિનુ વષ્ટ મદન વરણું તે જ શેવસ્વર છે આયો વિચાર વરી તે શિષ્ય પાછો વઝી ગયો અને લ્પુનીતિ વર્યા નિયાય જ રહી ગયો યાદ થોડો સમય પમાર થતાં યીજો શિષ્ય જાગૃત થયો અને પ્રયત્ના શિષ્યની માફક આગઝ જા, કોલ્મનો ધ્યનિ સાંમઝતા જ પહેલા શિષ્યની માફક વિચારણા વરી, પાછો આવી મૂદ ગયો આ થનાથને થોડો સમય પમાર થયો હશે તેયમા અગારમદ્વાધાયાને લ્પુનીતિ વરવાની શંકા થઈ તેને ઝમા થતા જોડ પહેલા સ્વપ્નવાઝા શિષ્યના વર્ણ વિશેષ સાચવેત થયા અને નુ થને છે ને વ્યાપ્રતાપૂર્વક ઝોવા લાગ્યો અગારમદ્વાધાયા આગઝ ચાલતા કોલ્મસા પર પણ પઢયો અને ધરદ-ધરદ વધો અવાજ થયા લાગ્યો પડલે જે તેમના હૃદયમા હતુ તે યાગીઝારા વહાર આવી ગયુ ધરદ-ધરદ અવાજ સાંમઝી તેઓ ધોલ્યા કે-“ યાપદા આ ઝીવો તો આ પ્રમાણે જ મૃત્યુને વશ થયા લાયક ને ” આ વચન પલા શિષ્યે સામઝયા અગારમદ્વાધાયા તો માતરું વરી આવી નિર્ઝિતપણે મું ગયા પેલા સ્વપ્નવાઝા શિષ્યને યાતરી થદ કે- આ આચાર્ય સરેવર અભય જ છે ગુરુપ વળા જનું તે અગરશ સત્થ જ નોધવ્યુ આ આચાર્ય દ્રવ્યથી થયી પ્રિયા વને છે અને વિધિવિધાન માત્રયે છે પણ ભાવ થી વળા પણ વરતા નથી તેમજુ દ્વય મગશેલિયા પાપાણ મલ્લ અનાદ્રં જ જણાય છે આવા આત્માનો વધો ઉદ્ધાર ન જ થઈ શક તેને પૂરેપૂરી સાચિતી થદ ચૂકી કે આ આચાર્ય અભયી છે તે પાત પોતાના શિષ્યોના ઉદ્ધાર વરી શકશે નહીં પાપાણના જહાઝનો નાયક પોતાના સાથીઓને તાવે ને કુવાદે ? આમ વિચારી પરોપકાર ભાવનાથી તે શિષ્યે રાત્રિનો સય વ્યતિવર અગારમદ્વાધાયાના શિષ્ય મમજને જણાવ્યો શિષ્યોષ યોજે નિશ્ચિતે પણ પૂવની પેટે પરીભા વરી, પાતાના ગુપ્તુ આનુ દયાવિહીન પાપાણ હૃદય નિરથી શિષ્યસમુદાય છેતી ગયો તરત જ

તેમનો ત્યાગ કરી તે મથ પેલા સ્વપ્નવાગ શિષ્યના શુદ્ધતા શિષ્યો ઘડને રહ્યા

આયા અમારમર્દકાચાય જેના દ્રવ્યગ્નિ પળ મિચ્છાતથી જ જાણવા તેમની કોઈ પણ પ્રકારની કથા અથવા જ જાણવી શ્રીઆશ્ચર્યકસૂત્રની જૂર્ણીમા પણ “વાક્ય દશણા રહ્યું ।” એ પદના વિચરણમા જણાવ્યું છે કે-પાસરથા પણ મિચ્છાદથી જ જાણવા તેઓ ગ્નિમાત્ર ધારણ કરે છે પરંતુ તેમનું દૃઢ્ય પૈરામ્યરસથી લેપાયેલ દાતુ નથી તેના દ્વારા કહેવાયેલ પૂર્વાક સાર પ્રકારની-આશ્વેષી, વિક્ષેપણી, મરેદની તથા નિર્વેદનો-કથાઓ પણ અથવા જ જાણવી શુદ્ધરથને માટે જણાવતા કહે છે કે-દ્રાક્ષણાદિ રૂતર જાતીય ગૃહસ્થે કહેલ કથા પણ અથવા જાણવી

હવે પ્રતિવાદી આ વાચતમા શકા કરતા પ્રશ્ન કરે છે કે-“તમે કુપર કહેલ વ્યક્તિની કથાને અથવા આ માટે કહો છો ?” શાસ્ત્રકાર તેનો જવાબ આપતા જણાવે છે કે-“મિશિષ્ટફલામાનાત્” અર્થાત્ કથાના વિશિષ્ટ ફલનો અભાવ હોવાથી કથાનું પટ્ટ છે સંયમ-પૈરામ્ય જે કથા સામઝયાથી પૈરામ્ય સ્વમ્ભવ, સત્કારની અસારતા જણાય, દ્રવ્યાદિ સપત્તિની ક્ષણમશુરતા સમજાય તો તે કથાને સાચી કથા વહી શકાય દ્રવ્યલિંગી પાસરથાદિકના કથનથી પૈરામ્ય પ્રગટતા નથી, વારણ કે જેઓ પોતે પરચરતા નાવમા યેનીને તરવાની આકાશા રાજ્ય છે તે અન્યને કઈ રીતે તારી શકે ?

હવે થીજી કથા સચથી મેદ દર્શાવતા કહે છે કે-“ત્રસજમગુણધારી, જ ચરણરયા કહન્તિ મન્મારમ્ । સત્ત્વજગજ્જીરહિય, સા ડ કહા દેસિયા સમણ ॥૨॥” છ થીજ અને છ આમ્યતર-એ પ્રમાણે ચાર પ્રધારના તપનુ આચરણ કરનાર, સત્તર પ્રકારના સયમનુ પાલન કરનાર તેમજ સ્વયમને વિષે રક્ત વથા કોઈ પણ સાધુ, વિશ્વના નમમ પ્રાણિઆને દિતવારક-પરોપકારક જે કથા કહે તે કથાને શ્રુતસાગર ને વિષે કથા કહેલી છે આ પ્રમાણે કથા કહેવાથી તેમજ સામઝયાથી કર્મની નિર્જરા થાય છે, પ્રાણી સમ્યક્ વાંધ માત્ર કરે છે અને ઉપદેશદાતા સાધુ પણ શુદ્ધ આચારી હોવાથી આત્માજનને તે પ્રમાણે સમ્યક્ અનુચરણ કરવાનું મન થાય છે

હવે ત્રીજો વિકથાનો મેદ દર્શાવતા કહે છે કે-“જો સંજઓ પમનો, રાગદોસવસનો પરિરુદ્ધ । સા ડ રિકહા પચયણે, પન્નત્તા ધીરપુરિસેહિ ॥૩॥” પોર રાગદોષયુક્ત (મધ્યસ્થતા વિનાના) પ્રમાણી સાધુ જ કથા કહે તેને તર્થિકર પરમામાઆપ પ્રથચન વિષે-સિદ્ધાન્તને વિષે વિકથા ન કહેલી છે આ પ્રમાણે પ્રશ્ન પ્રકાર સમજી તે પ્રમાણે આચરણ કરવા પ્રયત્ન કરવો આ સંયમમા વિશેષ ધન જાણવું કે-કથાનો ઉપદેશક કે સામઝનાર નો રાગ દોષથી યુક્ત હોય તો તે કથાતર ધની ગાય છે એટલે કથા પણ વિકથારૂપે

घनी जाय ■ अर्धे प्रसभोपात्त ज्ञानावल गाथाआ थोदश्वैकालिक निर्युक्तिनी छे,

आपणे पूर्वे जोई गया छीप व आचार्य जो विक्रया करे तो ते उन्मार्ग गामी कहेवाय हय ते विषयानु स्वरूप अने प्रकारो सयधी वर्णन करता ज्ञानावे छे व-“निरुद्धा सत्तहा पञ्चा तजहा-इत्थिकहा १ भक्तकहा २ देसरुद्धा ३ रायकहा ४ मिउकालुणिया ५ दसणभेइणी ६ चरित्तभेइणी ७।” विक्रया सात प्रकारनी छे-१ खोक्था, २ भाजनकथा, ३ देशकथा, ४ राज कथा, ५ मृदुकारुणिकी, ६ दर्शनभेदिनी अने ७ चारित्र्यभेदिनी कथा

१. स्त्रीकथा- स्त्री सयधी कथा करवी स्त्रीनी प्रशंसा करता कहे वे-अमुक् जातिनी स्त्री ता अतिशय रूपधती होय छे, तेनी दह केळना स्थम जेघो घाटीलो अने पातळो छे, शरीर पुष्प जेसु सुरोमळ छे, चम्रना मडळ सरसु तेनु कातिमान मुख छे, वमरुलना पत्र जेवी अगरि तो सुगना नेत्र जेवी तेनी आखो छे, जेनो वटिप्रवेश सिद्धनी केड जेयो पातळो छे, स्तन कळश जेया उन्नत-अचा ने पुष्ट छे, यिलासी हाथीनी जेवी भद्रगति छे -आ प्रमाणे स्त्रीनी प्रशंसा करे तो पण त विक्रया छे प्रशंसा न करता निदापूर्वक कहे छे वे-आ स्त्रीनी गति तो ऊट जेवी कम छे, वागडानी माफक थाणी वकेश छे, गर्दभ जेयो अशुभ स्वर छे, वदरुपा स्वरूपवाळी छे, आयो अपशुकनिसाळ छीनु मुत्त कोण शुभ ! आ प्रमाणे निदा करे तो पण ते विक्रया ज छे

आ प्रमाणे स्त्रीकथा करवाधी पाताने तेमज सामळनारने मोहन प्रगटे, कामधिकार जाएत थाय छे, मननी लागणीओ चळ-विचळ घने बळी अ-य कोई सामळें तो तने विचार थाय के-साधु ससारनी त्याग करी घैरामी वग्या छता स्त्रीकथा करे छे, स्त्रीनी घातमा आसति धरावे छे माटे आ साधु कुशील जणाव छ बळी आधी कथा करवाधी विशेष समय तेमा व्यतीत यवाने वारणे स्वाध्यायनी हानि थाय, संवमनी हानि थाय अने प्रत्यर्थनी समय वादमा पण भग पदे सामळनारनु पण मन विपरीत मर्नि

* जेम उषान अगर वगावानु रक्षण करवा माटे कांटानी अगर तो धीजी कोई वाड करवामा आवे छे तेम शास्त्रकारो मन्त्रवर्णनी उपवनना रक्षण माटे मत्र प्रकारनी वाडो (गति) करी छे ते आ प्रमाणे-

- १ स्त्री, पञ्च के नपुंसकनो निवास होय त्वां वसवाट न करवो-रहेसु नहीं
- २ स्त्रीनी कथा न करवी अगर तो स्त्रीनी साथे एकीयता वात न करवी
- ३ स्त्रीओना आसन पर एन्से शयन, आसन, पाट-पाटला ऊपर ज्या स्त्री बेठी होय ते स्थान पर बे घडी नेटला समय व्यतीत कया पहेलां बेससु नहीं
- ४ स्त्रीओना अंगारंग जोवा के चित्रववा नहीं
- ५ भौत, पञ्च के खोजना जोवे स्त्री-पुरुष कामकीज करता होय त्वां बेससु नहीं
- ६ पूर्वे करेल कमभागनु-काम-कीइनु स्मरण न करयु
- ७ स्निग्ध-रसकषवाळो आहार न करवो
- ८ शुषा रौत थाय तेवी विशेष आहार करवो नहं
- ९ शरीरनी निगूना-चावा करवी नहीं, शृंगारपथे टापटीर करवी नहीं

પ્રેરાય તો તેના દોષના માગીદાર થયાય માટે સ્ત્રીકથાના મદતર ત્યાગ કર્યો

૨. મોજનકથા-ચાર પ્રકારના આહાર છે અશન, પાન, ચાદિમ અને સ્વાદિમ તેને જગતા ગુણ અથવા અગુણ ધર્મે છે તે મોજનકથા જેમવ મીરમા છાદ અને ધી પૂરતા પ્રમાણમા નાન્યા હાય તો અમૃત સમાન સ્વાદિદે લાગે છે પૂરણપોલીમા અગમ્મ તથા મસાલો મારો તાગ્યો હોય તો તેના સ્વાદ વધી મૂલાતો નથી વઢીના લાહુ, મેસુર તથા મોહનચાટ વિગેરેના જમણમા એ ચાર કાચ અને જુદા જુદા ગયતા વર્ગ હોય તો ધેષ્ટ મોજન ગણાય છે ધવર તથા માત્ર પૂઢાતુ મોજન ઉત્તમ છે આ પ્રમાણે વિધિનિધ પચ્યાનાગ નામનિર્દેશપુચક પ્રશંસા કરે અગર તો નિંદા કરતા વદે કે-અમુક વ્યક્તિના જમણધારમા વાર મજા જ નહીં, સ્વાદ વિનાતુ જમણ, મરચા, મીઠુ અને મસાલો પૂરતા પ્રમાણમા નહીં, વઢીમા ચરાશ જ નહીં, ચટણી, રાયતુ વિગેરે વર્ગ જ નહીં-આ પ્રમાણ નિંદા કરે તે પણ વિકથા જ છે

સાધુઓ આ પ્રમાણે મોજનકથા કરે તો આહારની છાત્રમા ધવે, રમના દ્રવિય ધધુ સચ્ચત થાય, છાત્રાચની વિરાધનાના અનુમાદક થાય તમજ સ્વાધ્યાય દ્વાનિ થ મયમદ્વાનિ થાય ત વધાગમા આ ઉપરાત લોકોમા અપવાદ થાય તે જુલો સાધ્યનાર લોક વદે કે-‘સાધુ થયા છે પણ યાચા-પીવાની તૃષ્ણા શમી નહીં સ્વાદિદે મોજન કરયા માટે જ માતુનો ભેજ લીધા જણાય છે સ્ત્વાદિદે સ્ત્વાદિ’ સ્વાદહત દૃષ્ટુક સાધુઓ આ મોજનકથાનો પણ પરિત્યાગ કરયા

૩. દેશકથા-વારૂં પણ દેશની પ્રશંસા અથવા અપમાજના જ કરવી માલુમ દેશ તો મનાહર છે, મારા મારા ધાય યા નિપજે છે વઢય દેશના લોકોનાં શુ ધર્મેન કરતુ ? તે લોકો તો મહાયુદ્ધિનિધાન અને ઢાણ છે ગુર્જરદેશના લોકો તો ઉદ્ભટનયધારી છે, વપટી છે, લાટ દેશના લોકો તો પશુ જેવા જઢ છે, વાશ્મીર દેશના લોકો ઘટુ સુગી અને મર્દિયશાલી હાય છે, વામદ દેશના લોકો અત્ય ત રૂપચાલા હાય છે-આ પ્રમાણે દેશના ગુણાચગુણ કહેવા નહીં

સાધુ ઓ આ પ્રમાણે દેશકથા કરે તો પોતાના પરિવારમા તે તે દેશના સાધુઓ હાય તેને મરાચ લાગ, અથવા તે તે દેશના લોકો સામળે તો આથી ઘાત કરનાર સાધુ ઉપર દ્રેષ ઉત્પન્ન થાય, તેઓનુ મન તેમના ઉપરથી ઉતરી જાય, અસ્પરસ પચયીજા દેશવાટાને કલેશ થાય માટે આ વિકથાનો ત્યાગ કર્યો

૪. રાજકથા-રાજાની પ્રશંસા અથવા નિંદા ન કરવી આ રાજા તો પરાક્રમી છે મીમ જેતુ તો તેનુ યાહુનટ છે પ્રજા પર યુધિષ્ઠિરની માફક થામત્ય ધરા ધનાર છે શત્રુ લોકો તમજ ચારાને દંડ આપવામા અતીચ કૃશ્ણ છે તેનું તેજ

રૂપ જોવું છે, રાજનીતિમાં વિવક્ષણ છે અગર નો નિંદા કરતાં વહે વ-
આ રાજા તો દુષ્ટ છે, પરસ્ત્રીલેપટ છે, પ્રજા પાસેથી વર-વેરા લે છે, તેનું મુગ
તા વાગદા જેવું શ્યામ છે, શરીર વદ્યરૂપું છે શત્રુને આપતા મામટીને વિદ્વામાં
મરાઈ જાય છે, વાયર છે, વાવા જાનનો છે, વિષયાસક્ત છે વિગર વિગર

આ પ્રમાણે ચાલવાથી લાવા આળ વ આ સાધુ રાજાના છિદ્ર જાનાર છે,
કાંઈ રાજાના આ ગુણ વરપુરુષ ની વળી રાજા જાળ તો પીપાપમાન માણ વદાવ
આ પ્રમાણે રાજાનું યુક્તાત સામઝીને રાજમુગ રૂપુક વાઈ પળ ધ્યનિ પર
ધવમા રાજા થવાનું નિવાળું પળ કરે માથી ગાટી થાત થવાથી કર્મપદ પળ
થાય માટે આ વિવધાને તો સદતર દેશવગ્ન જ વધા

૫. મૃદુકારુણિકી કથા—મૃદુ-વરુણા ઉપનામ તનુ નવાલું જેમય દે મહા
પુરુષ ! તમા અમારા કમ ત્યાગ કરા છા ! અમ તા અનાથ છીય, તમાર આશ્રયે
આપ્યા છીય, તમારા સિધાય અમારો વાઈ ઉદ્ધાર નહીં કરે અમ તો યલ્લતા
અગ્નિમા પલ્લ્યા છીય. હ પુત્ર ! હ વામ ! મુ કયા મયા ! મુ અમારી માર-મમાલ
લે આ પ્રમાણે વરુણાજનક વધના ચાલવા તે વિવધાના પાંચમો પ્રકાર છે

આ પ્રમાણે વરુણાજનક વહેવાથી અન્ય લોકો દાસી વરે છે, આપના મનમાં
નિયલ્લતા થર કરી જાય અને પુરુષાર્થ કરવાના પ્રવરત મનમાં ન થાય આવા
માના વધા મુલ્ય વધનો વદાપિ ઉચારવા નહા

૬. દર્શનમેદિની કથા—દશન યત્ન મમકિત શુદ્ધ દેવ, શુભ અને ધમ
ઝપર અવિષલ મદ્દા તનુ નામ યોધિયીજ અવશ મમ્વર્ત્ય તના યાત કરનારી
વધા તે દશનમેદિની વધા વાઈ કુતીર્યા અગર તો મિધ્યાત્થીના ચમત્કાર
વેલી શ્યામોદિત થઈ જવું, તની પ્રશસા કરવી, વોઈ અ યમતિ ત્યાયશાસ્ત્રનું અરુપ
અધ્યયન કરીને વાધાલ્લતાપુરુષ થાત કરતા હાય તા તથી વિશ્વમય વામી વિચાર
વ-'જનશાસ્ત્રમા તા આનું વંશુ યજન નથી આ તો વાઈ મદાપદિત જણાય
છે તેના શાસ્ત્રમા તો તત્ત્વોની સુક્ષ્મ સુક્ષ્મ દલીલતા યજની જણાય છે', (જન
વધનમા યજા કરવી, રૂતર દર્શનનો પ્રમાણ અગર તા ચમત્કાર નિદાલ્લી તનો
સ્વીકાર કરવાની માધના ઉદ્ભવથી, મિધ્યાત્થીઓનો સત્તમ કરવા-આ વધા
વારણી સમકિતના યાત કરનારા છે આ પ્રમાણે વતવાથી સમકિતના અતિચાર
લાગ અને છેષ્ટ અનાચાર પળ આદરે યલી લૌકિક વાસનાઓ વધે અને
સમ્માગથી અધ પતન થાય માટે છટ્ટી વિકલાથી પૂરેપૂરા સાયન્ત રહેયુ

૭ ચારિત્રમેદિની કથા—જે વધા મામટવાથી ચારિત્રના પરિણામ નમ
થાય તે ચારિત્રમેદિની કથા વદવાય જમન વાઈ વદ વ-' આ પાંચમા
આરામાં તો ચારિત્ર વાટનું ઘણું વટિન છે ' વળી વોઈ વદ વ-' કેનલિમનોદિષો

દસ-દસનપુત્રીઈ સંપર્ક રહિયે । મુદ્દમમુદ્દ ચર્મણ, કો જાણે તસ્ત
 માર્ગ વા ॥૧॥ ” માત્રતકાલે વેચલ્લાની નથી, મન પર્યવશાની નથી, અથધિ
 જ્ઞાનીપણ નથી તેમજ ચૌદ પૂર્વધર વેદજ્ઞ થા નથ પૂર્વધર મહાપુરુષ પણ નથી તો
 કોણ જાણી શકે તેમ છે કે સાધુશુદ્ધ ચારિત્ર પાલન કરે છે કે અશુદ્ધ ? થલી
 તેના અતગત ભાવ વેચા છે તે પણ કોણ જાણી શકે છે ? પરપરાનું ચારિત્ર કેયું હતું
 અને અત્યારે કેયું છે ? તેનો તપાવત પણ કોણ સમજાયે ? કારણ કે ઘણા ગચ્છો
 અને અનેક મતો પ્રચલિત થઈ ગયા છે માટે આમા સાચા થા જૂઠાની ભયર પડી
 શકે તેમ નથી થતી સ્થમતત્ત્વની વિશેષ પુષ્ટિ કરતા કહે કે-“ જહ મચાઓ
 પહિયસ્સ, દેહપીડા મુયોવિપા હોઈ । ગિરિસિંહસાચો મહતી, તહજતભવો તઓ
 મહ્તા ॥ ૨ ॥ કાલે પમાયવહુલે, દસણનાર્ણઈ વઢૂણ તિસ્થમ્ । ઘુચ્છિઅ ચ
 ચરિત્ત, તો ગોહિધમ્મો પર કાઠ ॥ ૩ ॥ ” અર્થાત્ પૂવ કહેલા કારણોથી શુદ્ધ
 ચારિત્ર તો પાઠ્યાના નથી અને છતા ચારિત્રથી પતિત થાય તો અનતા ભવમા ભ્રમણ
 કરવું પડે, કારણ કે કોઈ વધુ શક્ત માયા (પ્રાટલા) ઊપરથી પડી જાય તો
 તેને ઓળુ યાગે-અલ્પ પીડા થાય, પણ જો કોઈ પર્યતના શિલ્પર ઉપરથા પડી
 જાય તો પ્રાણપાતક દુર સહન કરવું પડે થતી આ પાપમા આરામા પ્રમાદ
 વિશેષ છે અને દશન તે સમક્ષિત અને જ્ઞાન-મતિ અને ધૃત વે જ્ઞાનથડે પ્રથત છે
 શ્રીમહાવીરસ્વામીથડે પ્રરુપિત ચારિત્ર હમણા પાલી શકાતું નથી તો તેવા ચારિત્ર
 કરતા ગૃહસ્થધમ ઉત્તમ છે, કારણ કે ઊપર કહ્યું તેમ માયા પરથી પડનારને
 અલ્પ કષ્ટ થાય છે અને ગિરિગિયર ઊપરથી પડનારને અતિશય કષ્ટ થાય છે તેમ
 ગૃહસ્થ ધર્મથી જો પતિત થયાય તો અલ્પ અતિચાર લાગ અને જો સર્વચિરિત્તિયો
 ચુકાય તો અનંત મય પર્યંત સસારસાગરમા પરિભ્રમણ કરવું પડે દુઃખમાં મમ
 અધાનું પટલું કે આ વાલમા તો આવકના મત પાઠ્યા તેજ ઉત્તમ અને શ્રેષ્ઠ માર્ગ
 છે તેનાથી વેચલોચની પ્રાપ્તિ થાય છે

આ પ્રમાણે કહેવાથી કોઈ ચારિત્ર લેવાનો જિજ્ઞાસુ હોય તો તે નાશી
 જાય, પૂર્વ જ્ઞાપદીક્ષાલોચલે હોય તો પણ તે થચલ ધિમયાલો થાય અને વિચારે
 વ-ચારિત્રમા દાપ તો વહુ લાગ છે માટે તે કરતા તો દીક્ષાછોડી વધી સારી
 આ પ્રમાણે ઉચે થવવાની પ્રયત્ન કરતો પ્રાણી પણ અથ પતન પામે આથી
 વિચાર અજ્ઞાનીને આવ જો જ્ઞાની હોય તો તે ચિક્ષા કરનારની જાલમા
 ન સપટાય તે તો શ્રીમગધતીસૂત્રના પાઠનો વિચાર કરે શ્રીમગધતીસૂત્રમા
 વહુ છે કે વહુસનિયદ્વો-તે દોષીલો જ હોય અર્થાત્ જે દોષને કાલોવે, પાપની
 ગદ્દા કરે તે સાધુ ચારિત્રપાત્ર જ ગણાય પરંતુ જે અજ્ઞાની, અસ્થિર મનવાલો
 અને દુ પગમિત વેરામ્યવાલો હોય તે આ ચારિત્રભેદી કથાથી ધિપરીત માર્ગ
 ચલી જાય માટે તેથી કથા વદાપિ પણ ન કરવી

હે ગૌતમ ! આ સાત પ્રકારની વિકલ્પા કરતો પ્રાણી ઘૃષ્ઠા કર્મવધ કરે છે રાગ-દ્વેષથી જલ્પદાય છે, અનેક પ્રકારની ધાતો કરતો પાતાના મંત્રભયની પુષ્ટિ કરવા માટે સદા તત્પર રહે છે અને પોતાનું વર્તવ્ય ખૂબી જાય છે આશા લક્ષણવાળાને તારે ઉગ્ગમર્ગગામી જાણથી શુભવત આચાર્ય પણ પરની નાશીલ પોતાના અતિચારાદિક દાષોની આલોચના લેચી, પોતાના પાપ પ્રકાશી શુદ્ધ થયું તે નીચેની ગાથાથી સ્પષ્ટ થશે

છત્તીસગુણસમખ્યા-ગણ તેજાવિ અવસ્ત કાયઢવા ।

પરસાક્ષિયા વિસોહી, સુદ્ધાવિ વ્યવહારકુસલેણ ॥ ૧૨ ॥

[પદ્મિન્દ્રશદ્ગુણસમન્વાગતેન તેનાપિ અવશ્યં કર્તવ્યમ્ ।

પરસાક્ષિકા વિસોધિ, સુદ્ધાપિ વ્યવહારકુસલેણ ॥ ૧૨ ॥]

ગાથાર્થ-છત્તીશ ગુણ યુક્ત તેમજ અતિશય વ્યવહારકુશલ આચાર્ય મહારાજે પણ અંચ આચાર્યોનો સાક્ષીય સ્વરોપનો તિ શત્યપણે આલોચનારૂપ વિશુદ્ધિ કરવો-પ્રાયશ્ચિત્ત મહાન કરવું ૧૦

વિવેચન-આચાર્યના છત્તીશ ગુણ કહેતા છે તથા ગુણયુક્ત અને પાંચ પ્રકારના વ્યવહારમા વિચક્ષણ આચાર્ય પણ યોગ્યા આચાર્ય અથવા ગીતાર્થ પ્રમુલ પાતે પાતાના પાપનું પ્રકાશન કરી આલોચના મહાન કરવી આશા ગુણ ગુન આત્રાયને પણ પ્રાયશ્ચિત્ત મહાન કરવાનું વિધાન ત્રે-શાસ્ત્રાના છે તો આમા ય નાથુની તો પાત જ રી કરવો ? આચાર્યના છત્તીશ ગુણ યજ્ઞવલ્કી કહે છે કે-

‘દેસ ૧ ફુલે ૨ જાતિ ૩ રૂબી ૪, સયયળી ૫ ઘિડજુઝી ૬ જળાસસી ૭ ।

અવિકલ્પળી ૮ અમાઈ ૯, ધિરપરિવાહી ૧૦ મહિઅવકો ૧૧ ॥ ૧ ॥

જિઅપરિસો ૧૨ જિઅનિહો ૧૩, મજ્જત્યો ૧૪ દેસ ૧૫ કાલ ૧૬ માગ્નૂ ૧૭ ।

આસમલદ્વપમો ૧૮, નાળાપિહદેસમામન્નૂ ૧૯ ॥ ૨ ॥

પચપિહે આપોર ૨૦-૨૪ જુતો, સુતત્યતદુમયપિહિન્નૂ ૨૫ ।

આહાણ ૨૬હેડ ૨૭ ઉવળમ ૨૮-નયનિડળો ૨૯ માહનાકુમલો ૩૦ । ૩ ॥

સસમયપરસમયનિડ ૩૧, મમીસો ૩૨ દિત્તિમ ૩૩ સિવો ૩૪ સોમો ૩૫ ।

શુણસયકલિઓ ૩૬ જુમો, પત્રયણસાર પરિરહેડ ॥ ૪ ॥

૧ દેશ-સાદાપચવીશ જે આર્ય ક્ષેત્ર વટવાય છે તેમા જન્મેલો દાધ-આર્ય દેશમા જન્મ્યો હોય તો તે આચાર્ય લોકોને પ્રતિવોધ થાય પર્યુર્વણન વગી શકે આય દેશનો ભાગ જાણે અને તેથી રમ્ય વાત્સાધારાથી જનસમૂહને રોશાથી ધેરામ્યવાસિત

યતાધી શકે. ૨. કુર્લ-ગ્રેષ્ઠ કુર્લવાળો હોય પિતાનો જે વંશ તે કુટુંબ કહેવાય ઉત્તમ કુટુંબમાં ઉત્પન્ન થયેલ પ્રાણી પોતાને શિરે જે યોજી આવે તેને મરહતાથી ને મહન શીલતાથી યદન કરે તેમ આચાર્ય જો ઉત્તમ કુર્લમાં જન્મેલ હોય તો આચાર્ય પણામાં ગ-છત્રી મારસમાત્રરૂપી જે માર તેને સમ્યક્ પ્રકારે યદન કરે ૩. જાતિ-ઉત્તમ જાતિવાળો હોય માતાનું ગોત્ર તે જાતિ કહેવાય ઉત્તમ જાતિની માતાની કુશીમાં જન્મ ધારણ કરવાથી-જાતિયત્વ હોવાથી યિનય, યિરેક, મરહતા આદિ ગુણો સ્વાભાવિક જ પ્રાપ્ત થાય અને જ્ઞાનનમ્ સ્ત્રી રીતે પાત્રમ કરે ૪. રૂપ-રૂપયત્વ હોય પાંચે રૂપિયો મરહ અને દેવાયદી નીચ દાય, પગ અને ઉદરાદિક અયયથી કાતિયાલ્લ તથા ઘાટીલા હોય રૂપવત્ત વ્યક્તિમાં આદેય યચનપણુ હોય ૫. પદલે લોકો તેનું કયમ શીઘ્ર સ્વીકારે છે રૂપયત્વમાં નૈસર્ગિક રીતે જ ગુણમયુક્ત હોય છે ૬. સઘયણી-વૃદ્ધ સઘયણવાળો હોય શરીરનો યાથી જો મજનુત્ત હોય તો સ્વાસ્થ્યાનાદિ દેવામાં, ઉગ્ર વિહાર કરવામાં તેમજ ધાર્મિક મનોત્સવોમાં જ્ઞાતિ ન અનુભવે, પ્રમાદને પરવશ ન પડે અને ઉત્તમ પ્રકારે શાસ્ત્રાધ્યયન કરી સારી યાચના આપી શકે ૭. ધૃતિમત્-ચિત્તની સ્થિરતાવાળા હોય શાસ્ત્રના મહન તરનો અથવા અર્થ ન સમજાય તો પણ તેમાં પ્રાતિ ન આવે, તેમાં પોતાની અભ્યુદ્ધિને કારણભૂત માને ૮. અનાકાંક્ષી-કોઈ પણ પ્રજારની કોઈ પણ પામેથી યાછા ન રાતે જેમ અન્ય મતાચલકીઓ-વિજો યિનેરે પોતાના ભક્તજન યા તો યજમાન પાસેથી મુદ્દર માંજન અને વસ્ત્રાદિની અપેક્ષા રાતે છે તેમ આચાર્યમહારાજ કંઈ પણ તૃણા ન જ રાતે ૯. અમાયી-વપટ ન રાતે માયા-વપચને દૂર કરે કોઈના કાયગ્રામા-માયાપાલમાં યા તો પદ્યપ્રમા-રાજમયથી દ્વંધમાં મામેલ ન થાય આ પ્રમાણે યતયાથી લોકોનો મધિશેષ ચિન્થાસ થાય અને તેને કારણે જ્ઞાનમોહોત્તના અનેક કાર્યો નિર્વિઘ્ને પરિપૂર્ણ થાય ૧૦. સ્થિરપરિપાટી-જેટલું જેટલું પોતે શાસ્ત્રાયગાહન કર્યું હાય તેટલું તેટલું ઉપસ્થિત-સ્થિર હોય કાં પણ વ્યક્તિ છત્રાયનો ગમે તેવા પ્રશ્ન કરે તો શીઘ્ર જવાબ આપી તેના મનનું સમાધાન કરે ૧૧. ગૃહીતનાકય-તેમની આજ્ઞા મય માને, તેમાં પદ્યો ધોલ મય ક્ષીલે તેવા સમય હોય-પ્રતિમાશાળી હોય ૧૨. જિતપર્પદા-પર્પદા-મમાને જીતનાર હોય રાજા પ્રમુખની સમામાં જવાનો પ્રમગ પ્રાપ્ત થાય તો મનમાં શોભ ન પામે 'હું શું કદીશ ?' તેવો વિચાર ન રાગતા ધમચર્ચા કરી રાજાને પ્રતિયોધવાને સમર્થ હોય અમર તો વ્યાખ્યાનાદિ વચ્ચામાં યયા કુશલ હોય જે સમગ્ર સમા

રંજિત થાય અને આચાર્યના ગુણાનુવાદ કરે ધાદ્યિવાદ કરવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય તો પણ શોભ ન પામે અને શાસ્ત્રવચન કે યુક્તિ-પ્રયુક્તિઓથી ભરતો ધર્મનું સ્થાપન કરી પ્રતિષ્ઠાદીને પરાસ્ત કરે ૧૩. જિતનિદ્રા-અલ્પનિદ્રાવાળા હોય આપણામા શ્વાનનિદ્રા ધર્મવાળા છે શ્વાનને અલ્પ જ નિદ્રા હોય છે લેશમાત્ર અપાઝ થાય કે તરત જ શ્વાન શીઘ્ર જાગત થતી જાય પછી રીતે આચાર્યની નિદ્રા પણ અલ્પ જ હોય સુત્રાદિકનો અધ્યયનવેળામા ચિત્ત રાખે, તેનું વારંવાર પરિશીલન કર્યા કરે પટલે પણ અલ્પ નિદ્રા હોય ૧૪. મધ્યસ્થ-તટસ્થ વૃત્તિ ધારણ કરવાવાળા હોય સર્વ શિષ્યો પાસે સમભાવ રાતી સંધેનો સારસમાલ સરખા રીતે જ રાખે ૧૫. દેશજ્ઞાતા-મરુઢર, મેઘાઢ અને ગુજરાદિ રાજ્યો સંબંધી સવળ જ્ઞાન ધરાવાર હોય તે તે દેશને અનુલક્ષીને મધુઓને ચિંચરવાની આજ્ઞા આપે ૧૬. કાલજ્ઞ-સમયને જાણનાર હોય આ વર્ષમા ચોમાનામા જુ થયો તે શાસ્ત્રજ્ઞાનથી જાણે અને તેને અનુસરીને સ્વપરિવારને ચિંચરવાની અનુમતિ આપે ૧૭. ભાષજ્ઞ-સામા માણસના અભિપ્રાયને જાણનાર હોય, અથવા ક્ષયોપશમાદિ માથના પણ જાણનાર હોય આ ગુણને આધારે સુખપૂર્વક દેશ-વિદેશમા વિહાર કરી શકે ૧૮. હાજરજવાબી-જોઈ અચતીર્થી પગીભાર્થે પ્રશ્ન કરે તો તેને હૃદયસ્પર્શી સંષોડ જવાબ આપે તેવા બુદ્ધિમાન હોય ૧૯. અનેક દેશમાપાઓને જાણનાર-જુદા જુદા દેશોની ભાષા જાણે મારવાઢી, ગુજરાતી, દિંતી इत्यादિક ભાષા જાણનાર હાથ વિહાર દરમિયાન અનેક મધ્યમાણીઆને લીધા આપી હોય પટલે તે તે દેશોના શિષ્યોને મરુલતાથી શાસ્ત્રાભ્યાસ કરાવી શકે તમજ તે તે દેશમા ચિંચરવાના પ્રસંગ તે તે લોકોની ભાષામા ઉપદેશ આપવાથી અનેકગુણો લાભ થાય ૨૦-૨૪ પચાચારયુક્ત-પાંચ પ્રકારના આચાર યુક્ત હાય જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર અને ધીર્યાચાર એ પાંચ આચાર છે જ્ઞાનાચાર પટલ જ્ઞાનનું મધ્યસ્થ ગરે આરાધન કરે, દર્શનાચાર પટલે શુદ્ધ રીતે સમક્ષિત પાછ, ચારિત્રાચાર પટલે પાંચ મમિતિ અને ત્રણ ગુણિ એ અદ્યવચનમાતાનું રૂઢી રીતે પાલન કરે-અતિચાર ન લગાડે, તપાચાર પટલે ૪ અમ્યતર અને છ વાઢ એ વાર પ્રકારના તપનું સારી રીતે આરાધન કરે અને ધીર્યાચાર પટલ મયમયામ્ય ધમકિયામા પોતાનો પુલ્યાર્થ વાઢય, પ્રમાદ ન સેવ, આવશ્યક ક્રિયા ઉમ્મનપૂર્વક કરે આ પ્રમાણે પચાચાર યુક્ત આચાર્યનું વચન પ્રદહનીય થતે છે ૨૫ સુત્રાર્થતદુભયજ્ઞાતા-સુત્રનો, અર્થનો અને તદુભય થતલે સુત્રાથ થનેનો જ્ઞાતા હોય સુત્રનો ઉચાર તથા પરપરા મુજબ અથ-એ સચ દલીલતના જ્ઞાતા હોય આ ઉપરાત ઉત્તમ અને અપવાદ

૭ યત્રે માનતા પ્રરૂપક હાય ૨૬. આહરણક-દૃષ્ટા ત આપગામા ચિત્તક્ષણ-કુશલ હોય પક્ષા તત્ત્વની ધાતથી લોકોને ગલે યોધ ઉતરી શકતો નથી, યાર્યાન નિરસ જગાય છ ૧૨-તુ તેની સાથોસાથ કથા-વૃત્તાત કહેવામા આવે તો લોકોને મનરંજન થયા સાથે જ્ઞાન પણ થાય છે સરસ પ્રતિપાદક શૈલા સાથે કથા-નિરૂપણ થાય તો લોકોને વ્યાર્યાન ક ઉપદેશ શ્રવણનો ઉત્સાહ થવે છે દૃષ્ટા તપૂષક સમજાવવાથી અલ્પ પ્રયાસે લોકોના હૃદયમા સુદર અસર ઉપ જાયી શકાય છ ૨૭. હેતુ-હતુપૂર્વક સમજાવ-ઉપદેશ આપ હેતુ એ પ્રકારના છે—(૧) કારકહેતુ અને (૨) જ્ઞાપકહેતુ ઘડાનો ઘનાવનાર કુમાર છે, પટલે જે ઘડા ઘડે તે કુમાર અથવા પ્રજાપતિ કહેવાય, યમ કારણ દશાથી સમજાવે તે કારકહેતુ કહેવાય અધિકારમા રહેલ ઘટાદિવને અજાણ્યાર દીપક છે, દીપક તેને પ્રગટ કરે છે તેથી રીતે હેતુઓને સમજાવે ત જ્ઞાપકહેતુ કહેવાય ૨૮. ઉપનયજ્ઞ-કોઈ પણ પ્રકારની કથા-ચાર્તા કહાને તેનો ઉપનય ઘડાવે-સર જામળી કરી ઘટારી સારાશ-રહસ્ય સમજાવે ૨૯. નયાનિપુણ-નગમાદિ સાત નયોના જ્ઞાતા નયજ્ઞ હોય તો ઘડાત ઘાત ન કરે, અનેકાત-રયાજ્ઞાદનુ સ્વરૂપ યથાર્થ સમજાવો જાણે અને નયના મેદોને આશ્રયીને વ્યાખ્યા કર વાધી તેમનો વાદ પણ પ્રકારના દોષ ન ઘડા શકે છત્રીશમા ગુણથી પ્રારંભી ઓ ગણત્રીશમા ગુણ સુધી જે ગુણો દર્શાવ્યા તેનાથી શ્રોતાજનને જેમ જ્ઞાન થાય તેથી રીતે ઘણે પ્રથમ દૃષાન્ત કહે, પછી તેનો હેતુ સમજાવે, પછી તેના ઉપસહાર કરે પટલે સક્ષેપમા સારાશ સમજાવે અને કથામા પ્રસંગ આવ્ય ત્યારે નવનુ સુદર સ્વરૂપ સમજાવો તેને કથાના પ્રવાહમા ઘડાવે ૩૦. સ્થાપનાકુશલ-જે ઘાત કરે તેનો સ્થાપના કરવામા, તેને સ્પષ્ટ સમજાવવામા અને શ્રોતાજનના ગલે ઉત્તરાવવામા કુશલ હોય ૩૧. સ્વપરસમયવિજ્ઞ-પાતાનો મત જનમત અને અય મતો-પરતીર્થિક મતો, તે સર્વ મતના જાણનાર હોય પોતાના સિદ્ધાન્તનુ સ્વરૂપ સુદર રીતે ચર્ચથી શક તેમજ ચાર્ચાક, ઘોઠ, માર્ચ, મીમાસક અને વૈદિક મતવાદીઓ પોતાનો મત પૂછે તો પણ તેના મતનું પણ સ્વરૂપ કહી શકે અથાન્ પદ્ધર્શનના જ્ઞાતા હોય ૩૨. ગમીર-ગમીર હૃદયવાળા હોય તુચ્છ સ્વભાવનો ત્યાગ કરે કોઈ પણ વ્યક્તિ ગમ તેથી પ્રશ્ન કરે, તો પણ કથાય ન કરતા, આશ્રોશ ન કરતાં શાંતિથી ધૈર્યપૂર્વક જવાબ આપે ૩૩. દીક્ષિમાન-અત્યંત તેજસ્વી હોય તમનુ મ ય મુલ્ય જોતા જ યાદ કરવા આવનાર અગર તો અ ય મપાદાઓ કોમ પામી જાય આ વ્યક્તિને નહીં જીતી શકાય યમ મનમા નિર્જય કરી છે અને ગુપ્તગુપ થઈ અ ય ઘાતો કરવા છાગ ૩૪. શિવકર-મહામારી, મૃત-મેના

દિક્ષના ઉપદ્રવ, શાશ્વિની દાક્ષિણીના ઇષ્નોનો વિનાશ કરવામાં શક્તિમાન હોય, જનસમૂહનું વલ્યાણ ધરવાધારા હોય ૨૫ સૌમ્ય-શાત દષ્ટિ જાનાર, પૈરીજન પ્રત્યે પણ શાંતિથી-સ્નેહથી નિહાળનાર તેમજ આચાર્યને જાતા પણ સામા શરણને પ્રેમ ઉત્પન્ન થાય ૨૬. ગુણશતકલિત-ઉદાર, સહનશીલ, શાંતિશીલ, કૃતજ્ઞ, શાસ્ત્રાધ્યાયનરક્ત કૃત્યાદિ કૃત્યાદિ સેકડા ગુણાથી પ્રિયુષિત હોય આવા પ્રકારના છત્રીશ ગુણારૂઢે સુક્ત આચાર્ય પ્રવચનનો સાર પડેલે રહસ્ય યથાથ કહી શકે આવા ગુણ મહિત આચાર્યમહારાજે પણ પાતાના પાપનુ-અતિચારનુ અથ ગીતાથ આચાર્ય મહારાજ પાસે પ્રકાશન કરી પ્રાયશ્ચિત્ત મહાન કરવું

આચાર્યના છત્રીશ ગુણ દર્શાવ્યા બાદ તમના યીજા વિશેષણ-પાંચ પ્રકારના વ્યવહારના જ્ઞાતા-નુ સ્વરૂપ દર્શાવતા કહે છે કે-“ આગમ ૧ સુય ૨ આળા ૩ ધારણા ૪ ય જીય ૫ ચ હોઈ વગરે। કેવલિમનોહિચોદસ-દસન-પુર્વી અ પદમત્યો ॥ ૧ ॥ ” ૧ આગમ-વ્યવહારી, ૨ શ્રુતવ્યવહારી, ૩ આળા વ્યવહારી, ૪ ધારણાવ્યવહારી અને ૫ જાતવ્યવહારી-આ પાંચ પ્રકારના વ્યવહાર હોય છે વ્યવહારી, મમ પયવહારી, ચૌદપૂર્વા, દશપૂર્વી તેમજ નવ પૂર્વા-૫ પ્રથમ પદલ આગમવ્યવહારી કહેવાય છે તેઓ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનવાળા હોવાથી પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા આપનાર વ્યક્તિને જેવા અતિચાર લાગ્યા હાય તે જાણીને જેવો ઘટે તેવો ૬૬-પ્રાયશ્ચિત્ત આપ છે શ્રુતવ્યવહારી છત્રમ-પાનો જ્ઞાતા હોય અથવા વર્તમાનકાલમાં જેટલું ગુણ વર્તેલું હોય તેનો પારગામી હોય તેવા આધારથી પાસે આળાવળ સ્વીકાર આજ્ઞાવ્યવહારી પદલ ગીતાથ બીજા દેશમાં વિચરતા હોય તો તેની પાસે સાધુને મોકલીને, ગુપ્ત રીતે આલોચન મગાવીને ત મમાળ પ્રાયશ્ચિત્ત મહાન કરે ધારણાવ્યવહારી-પૂર્વે કહ્યા પ્રણના અભાવ હોય અને આલોચના લેવાની હાય ત્યાર ગીતાથ પાસે રહલ, તેની વ્યાવહાર કરેલ, અનેક શરણોને આલોચના અપાવેલ હાય તે મામલેલ હાય તમા સાનુ કહે કે-મને આલોચન આપો’ તે જે પ્રાયશ્ચિત્ત જણાય તે ગીતાથ આજ્ઞા વચાવર ધારીને તપશ્ચર્યાદિ આલોચન કરે તે ધારણાવ્યવહાર અથવા તો કાદ શુદ્ધ સાધુ હાય, દીધ ચારિત્ર પર્યાવધાયા હાય અને ગીતાથ પાસે રહજે અનેક શરણોને આલોચન આપતાં સમય તે અથવારો લીધુ હાય તેવા મુનિ સમાપ પણ આલોચન લેવી તે ધારણાવ્યવહાર જાતવ્યવહાર-કાલના પ્રમાણ જાણી ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરવા અસમર્થ પણ સાધુઓને મર્યાદામાં જ-ત પાઠી શક તેથી રીતે આજ્ઞાવળ આપવી કે જેથી તેની સાધુપણા પ્રિયેની થઈ રહી રહે કાલપ્રમાણથી ચારિત્રમાં દોષો તો યજા લાગ અને ઉગ્ર તપશ્ચર્યા થ, શરણ તદા પડેલે સાધુ પ્રિયારે કે-“ દાવો પતિ તા યુ થાય છે, તપ, જપ થતા નથી માટ દવ ચારિત્ર પાલધુ શા કામનુ? આવી વિચારણાથી આચારમાં પ્રથન અને સચવા ચારિત્રનો રથાગ કરવા પ્રેરાય

માટે આચાર્ય સાધુને નબળા જાણાન તને ઠીકત આલોચના આપવી અથવા તો શ્રીજિતભગ્નગણિશ્વમાશ્રમણે જીતકલ્પ રચ્યા છે તેમા જે પ્રમાણે સપશ્ચર્યા કરવાનું વિધાન દર્શાવવામા આવ્યું છે તને અનુસરવું તે પણ જીતકલ્પવ્યવહાર કહેવાય

આથી રીતે ઉપર અજાણતા પાત્રે વ્યવહારના જ્ઞાતા હોય, પાત્રે અનેક પ્રાણિ અને પ્રાયશ્ચિત્ત આપ્યું હોય તથા આચાર્ય પણ અન્ય ગીતાથ પાત્રે પાતાના દોષો અતિચારોનું પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રદાન કરવું આદ્ય, કારણ કે જા કાદૈ પૈથને વ્યાધિ થયા હોય તો તે અન્ય પૈથ પાત્રે ઔષધાપચાર કરાવે છે અને તેમ કરવાથી તેનો રોગ પણ નાશ પામે છે તેથી રીતે દાખિત થયેલ આચાર્ય અન્ય પૈથ સદૃશ અન્ય ગીતાર્દ પાત્રે પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રદાન કરે ત્યારે તેનું પાપરૂપી શસ્ત્ર વિનાશ પામ છે અહીં કે પૈથનું દૃષ્ટાંત આપ્યું તેને જ પુરૂ કરવા માટે સૂત્રકાર મહારાજ જણાવે છે કે-

जह सुकुसलो वि विज्जो, अण्णस्स कहेइ अत्तणो वाहिं ।

विज्जुअएसं सुञ्चा, पच्छा सो कम्ममायरइ ॥ १३ ॥

[यथा सुकुशलोऽपि वैद्यो-ऽन्यस्य कथयति आत्मनो व्याधिम् ।

यैशोपदेश श्रुत्वा, पश्चात् स कर्म आचरति ॥ १३ ॥]

ગાધાર્થ-જેવી રીતે અતિશય કુશલ વૈદ્ય પળ પોતાનો વ્યાધિ વીજા રૂપ
 જળાવે છે અને તે અન્ય વૈદ્યે દર્શાવેલ વ્યાધિના પ્રતિકારરૂપ કર્મને કારણે છે
 તેવી રીતે આલોચના ગ્રહણ કરનાર સ્થિર પળ પોતાના પાપનુ ક્ષય કરી
 મહારાજ પાસે પ્રકાશન કરે અને તેમણે જળાવેલ તપશ્ચર્યાદિ દ્વિતીય દિવસે
 અંગીકાર કરે.

વિવેચન-યેષ વિચક્ષણ હાય, યેદશ્વશાસ્ત્રાદિકમાં પ્રવેશ રત્ન હોય
 પ્રકારના ઔપધો-ધરમ, અચલેદ, પૂર્ણ વિગરેમા પ્રવીણતા ધરાવતા હતા, હોય જ-
 પિત્રોના ક્યાધિઓનું નિવારણ કર્યું હોય, અનુભવી હાય, કૃદ રત્ન હોય તે-
 પિકિત્સા કરવાની પ્રજાલિકામા પારગત હોય, નિદાન કરવાના સ્તિપ્ત હોય-
 આધો કુશલ વેદ પણ જો ધીમાર પદે, માલો થાય તો તે કરતુક કવ્ય કેદનો
 સલાહ લે છે, પોતાના ક્યાધિનો સર્વ વ્યતિકર કરીને તેમ કવ્ય કેદનો
 પોતાની પાસે વિવિધ પ્રકારના ઉત્તમ ઔપધો હોવા છતાં તેને તેમ કવ્ય કેદનો
 લે છે અને પરિણામે પૂવયત્ સ્વાસ્થ્ય પ્રાપ્ત કરે છે તેમ કવ્ય કેદનો, કાલોચલ
 આપનાર, શાસ્ત્રાદિકમા કુશલ, પવા આચાર્ય પણ પાતને કવ્ય કેદનારની આલો
 યના અન્ય ગીતાર્થ પાસે જ લખી પણ દિતકર જન કવ્ય કેદનારની આલો
 હવે સદ્ગુણ સ્વરૂપ દર્શાવતા કહે છે કે-

દેસં લિત્ત તુ જાણિતા, વત્થ પત્તં ડવસ્સય ।

સગહે સાધુવગ્ગ ચ, સુત્તથ ચ નિહાલઈ ॥ ૧૪ ॥

[દેશ ક્ષેત્ર તુ જાત્યા, વન્ન પાત્ર ઉપાશ્રયમ્ ।

સગૃહ્ણીત સાધુવર્ગં ચ, સૂત્રાર્યં ચ નિભાલયતિ ॥ ૧૪ ॥]

ગાથાર્થ-દેશ, ક્ષેત્ર, દ્રવ્ય, વાઙ અને ભાષને જાણીને વસ્ત્ર, પાત્ર અને (સ્ત્રી, પશુ કે પડક-નપુસક પગરનો) ઉપાશ્રય સગ્રહે તથા સાધુ-માધ્વીના સમૂહનું સારી રીતે સરચણ કરે તેમજ સૂત્રાર્યનું ચિંતવન કરે તેને સારા-મોહમાર્ગ-વાહી આચાર્ય જાણવા.

નિવેચન-સારા આચાર્ય દેશ, ક્ષેત્ર, દ્રવ્ય, વાઙ અને ભાષને સારી રીતે જાણ, અને જાણીને વસ્ત્ર, પાત્ર, વસતિ તથા સાધુ-માધ્વીના સમૂહને સમગ્ર-તનુ પરિપાલન કરે માઝ્યાદિ દેશોનું સ્વરૂપ જાણ ક્ષત્ર મંચથી વિચાર કરે કે ક્ષત્ર છતુ છ કે રસાઢ પટેલ કે સ્વ પ્રજારમી વસ્તુઓ મઢી શય તો રસાઢ અને ન મઢે તો છતુ સમજતુ, અથવા તો જનધર્મ પ્રયે અઢાલુ છે કે અઢાલુ ત પળ જાણ વિવિધ ક્ષેત્રમાં ઘોઢ, સારવાદિક કયા કયા ધમનો વિશય પ્રચાર છ તનુ જ્ઞાન ધરાય ગ્લાનાદિક સાધુઓને ધમવા લાયક છ કે નહીં અગર તો ગ્લાનાદિકને યાગ્ય આયસ્યક પદાર્થો પ્રાપ્ત થઈ શકશે કે નહીં ત જાણ થઢી દ્રવ્ય પટેલે આહારાદિક વસ્તુઓ મઢી શકશે કે નહીં તના વિચાર કરનારા હાય વાઙ સઢધા વિચારણા કરતા સુવાઙ કે વુઢ્વાઙનો વિચાર કર-જાળે ભાવ પટેલ ભિન્ન ભિન્ન ક્ષત્રવાસી જાગા ઉદાર છ કે કુપળ, સાધુઓને જોઈને રજિત યાય તેવા છે કે મુગ મરઢે તથા છ ત અધધા જ્ઞાન ધરાય કુપર જનાયલ વ્યતિવરના જ્ઞાતા આચાર્ય વસ્ત્ર, પાત્ર અને ઉપાશ્રય (સાધુજાતિ યોગ્ય નિવાસસ્થાન) સમગ્રી રાઙ-તનો વ્યવસ્થા કરી મુક વોઢ ક્ષેત્રમાં યત્રાદિક મઢે, વોઢ ક્ષેત્રમાં ન પળ મઢે સ્વારે તેના સમગ્ર કરી રાઙ્યા હાય તો સાધુઓને ઉપયોગ માટે આપી શકાય જા આ પ્રમાણ વ્યવસ્થા ન કરી હોય તો સાધુ સીદાય

દેશસ્વરૂપના જ્ઞાતા આચાર્ય શીત શરીરવાઙા સાધુને સૌરાષ્ટ્રાદિ શીતપ્રધાન દેશમાં ન મોકલે મરુઢરાદિ દેશોમાં માકલે થઢી વાયુપ્રધાન દેહવાઙાને મેવાઢ દેશમાં વિષરવાની આજ્ઞા ન આપ કારણ કે તે દેશમાં મવાઢ અને ધાઙાનો આહાર મઢતો હોવાથી વાયુપ્રકૃતિવાઙા સાધુને માપક ન આવે, તથા શરીરવાઙાને માલય દેશમાં માકલે ક્ષત્ર સઢધી વિચારણા કરે કે ઉઢેની નગરીમાં અઢ્ય મતનુ પ્રાપસ્ય વિશય છે, માટે ત્યા આઢા પાઢિત્યવાઙા શિષ્યન ન માકલે, કારણ કે તમ કરવાપી જ્ઞાતમની ઢપુતા યાય તેવા અઢપજ શિષ્યોને મારવાઢ, ગુજર,

સૌરાષ્ટ્ર આદિ દેશોમાં મોકલે મુઠ પ્રમુખ દ્રવ્યાદિકના જાણકાર હોય ગ્લાના દિકને આ વસ્તુની જરૂર છે આ વસ્તુ તેમને ઉપયોગી થ પડશે તેમ જાણે ઘડી સાધુ સ્વચ્છશરીરી હોય તો તેમને ઘૂતાદિક પુષ્ટિ કરનારા દ્રવ્યો વિશેષ ન આપે યથી રીતે દ્રવ્યના પળ વિચારજ્ઞ હોવા જોઈએ અમુક દેશમાં મુકાલ થશે કે તુષ્કાલ પડશે તે પણ જાણનાર હોવા જોઈએ, કારણ કે તુષ્કાલગ્રાસી દેશમાં વિચરે તો ગોચરી પણ ન મળે, મકટમાં મપટાનું પડે અને ધમસાધન કે સ્વાધ્યાયાદિ ન થાય યથી રીતે વાઙ્મને વિચારીને શિશ્યાદિક પરિવારને વિચરવાની આજ્ઞા આપે સાધુ પ્રયે લોકોના સ્વમાય-બ્રહ્માને જાણો તે પ્રમાણે વિહારની અનુમતિ આપે દૂરના સ્થાનોમાં વિહાર થીટો કરાવ પરન્તુ ગુર્જર, સૌરાષ્ટ્રાદિ દેશોમાં સાધુઓ પ્રયે અત્યંત પ્રીતિમાય કે વતુમાનમાય હોય તેવા સ્થલમાં સાધુઓને વિચરવાની આજ્ઞા આપે આ પ્રમાણે સુગુહ પાંચ પ્રકારના યથાસ્થિત જ્ઞાતા હોય

ઘટ્ટ, પાત્રાદિકનો સમ્રહ કરે પણ તે પ્રચ્છન્ન-ગુપ્ત રાખે, ગૃહસ્થને ન જણાવે આનુ કારણ દર્શાવતા કહે છે કે-મન્ટ્રિક-મોંગે ગૃહસ્થ હોય તો યમ પણ વદાશ વિચારે કે-સાધુ પાસે ઘના ઘટ્ટ-પાત્રાદિક હોય તો તેમાં દોષ નહીં હોય પરન્તુ વિચરણ ગૃહસ્થ તો નમજે કે આટલા ઘઠા ઘટ્ટ-પાત્રના ઉપકરણ રાખે છે તો સાધુ શા માટે થયા ? આત્મના ઘઠા પરિગ્રહધારીને સાચા સાધુ કઈ રીતે કહી શકાય ? આથી અમ્મદા ન ઉત્પન્ન થાય માટે શાસ્ત્ર કાર મહારાજ કહે છે કે-આચાર્યે આ સમ્રહ ગુપ્ત રાખયો આ દુર્લભતા પ્રયે શકા દર્શાવતા પ્રતિષાદી પ્રશ્ન કરે છે કે-“આચાર્ય આથી સમ્રહ ગુપ્ત રાખયો તેનો કોઈ પણ જ્ઞાતાધાર છે ?” તેનો જવાબ આપતા શ્રીસ્થાનાગણપ્રના સાતમાં સ્થાનકનો ટીકાના ઉલ્લેખ કરી જણાવ છે કે-“આયરિયત્વજ્ઞાપાણ ગણસિ સત્તસગઢઠાણા ૫૦ ત૦-આયરિયત્વજ્ઞાણ ગણસિ આણ યા ધારણ યા મમ્મ પતંજિત્તા મવતિ ૧, આયરિયત્વજ્ઞાણ ગણમિ અહારાણિગ્રાણ કિતિ-ક્રમ્મ વેણદ્વ સમ્મ પતંજિત્તા મવદ ૨, આયરિયત્વજ્ઞાણ ગણસિ જે સુઅણ્જન વજાણ ધારેતિ તે કાલે કાલે સમ્મ અણુપ્પનાણ્ણા મવદ ૩, આયરિયત્વજ્ઞાણ ગણમિ ગિલાણમેદે વેઆનઘ અચ્ચુદ્ધિત્તા મવતિ ૪, આયરિયત્વજ્ઞાણ ગણમિ આપુન્હિત્તચારી આવિહવદ્ ણો ણ્ણાપુન્હિત્તચારી ૫, આયરિયત્વજ્ઞાણ ગણમિ અણુપ્પન્નાદ્ ઉવગરણાદ્ સમ્મ ઉપ્પાણ્ણા મવદ ૬, આયરિયત્વજ્ઞાણ ગણસિ પુચ્છપ્પણ્ણાદ્ ઉવગરણાદ્ સમ્મ સારલિસિત્તા સગોવિત્તા મવતિ ૭ ॥”

અર્થ-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગણમાં-ગચ્છમાં જ્ઞાનાદિ સમ્રહના સાત દેતુઓ દર્શાવેલા છે, તે આ પ્રમાણ-૧-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગચ્છમાં કઠ્ઠી રીતે આજ્ઞા તથા ધારણા કરે ઘટ્ટે કે-‘હે સાધુ ! આ પ્રમાણે તમે કરજો’ યથી રીતે ગુરુના આવેશથી તે પ્રમાણે જ કરે તેમ જ ‘હે સાધુ ! આ ઘાત ન કરવી’

પમ આજ્ઞા આપે તેને ધારી રાખે-તે પ્રમાણે જ થત ૨-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગજ્ઞમા જોઓ ગુણમા અથવા તો દોષાપર્યાયમાં ડ્યોષ્ટ હોય તેના પ્રત્યે યાંદનાં, વિનયાદિ ઉચિતતા જાઢ્યે ષટલે કે તેમને વિધિપૂર્વક ધનન કરે, ધૈયાપચ્છા દિશ્ કરે ૩-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગજ્ઞમા જો સાધુઓ સૂત્ર મળવાને યોગ્ય થયા હોય તેઓને અવસરે સૂત્ર સચધી શિખા આપે, અધ્યયન કરાપે, સમયને પ્રમાદમા રચય વ્યતીત થવા ન દે ૪-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગજ્ઞમા ઘ્યાધિધી પીઢિત જ્ઞાન સાધુ હોય અગર તો રુધુ શિષ્ય હોય તો તેને ગોચરી છાથી દેધી, હાથ-પગ દ્વારયા, ઔપધોપચાર કરયો રુગ્યાદિશ્ પ્રચારે ધયાપ-ચ કર નાન હોય ૫-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગજ્ઞમા શિષ્યને યદાર ગોચરી, રચદિલ્ તથા વિદારાય અય હોય તો આજ્ઞા રૂને ગુરુની નમતિપૂર્વક જ જાય પરતુ પૂનુશ્ચ વિના ઇક પગતુ પળ મરે નહીં ૬-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગજ્ઞમા ન મલે તેયા ષટ, પાનાદિશ્ ઉપકરણોને સમ્યક્ પ્રચારે લાયે, જ્યા ર્યાધી મેલ્લવીને ઇકત્ર કરે અને આચાર્યને સોપે ૭-આચાર્યઉપાધ્યાયના ગજ્ઞને ચિપે પૂષ પ્રાપ્ત કરેલ ષટ, પાનાદિશ્ ઉપકરણોનુ ચોરાદિશ્થી મારી રીતે રખણ કર અને મારી રીતે ગોપયે આ છગટે જનાયેલ માતમા પ્રચારની ગજ્ઞાચારમી રીકામા જનાયુ છે કે-‘સારાકિરુત્તા’-સરશ્ચિતોપાયેન ચૌરાદેમ્ય, ‘સગાનચા’-સગોપાયેતાડ્વપસામારફરુરુણેન માલિનતારક્ષણેન ચેતે । અર્થાત્ ચોર પ્રમુદા ચોરી ન જાય તેમ ઉપકરણોને મારી રીતે માચલયા અગર તો કોઈને ચોરયા, સોડયા કે કાઢયા દેયા નહીં તેમજ ગૃહસ્થ દેવી ન જાય તેયા પ્રચારે ગોપયીને રારો અને તેને જેમ તેમ ચાપરીને મલિન ન કરે

આ રીતે શ્રીસ્થાનાગમુત્રના પાઠથી સાચિત થયું કે આચાર્ય ગૃહસ્થ જોઈ શરે તેમજ જાણી પળન શરૂં તેથી રીતે ષટ્ પાનાદિશ્ ઉપકરણો ગુપ્ત રાખવા હન ષલ્લનો પ્રમગ આધ્યાધી ષલ્લ સચધી વિશેષ ચિત્તેચન ર્યું છે

વલ્લ સંધર્ધા નિમરણ-જે ષલ્લ પ્રાપ્ત થાય તે ષલ્લના પ્રથમ ત્રણ ભાગ વલ્લે ષટલે ત્રણ પુટ ધરાવર કરે, ષલ્લી ઇક-ઇક પુટમા ત્રણ ત્રણ ભાગ વલ્લે ષટલે કે ઇથી રીતે નય ચિમાગ થાય તે જે નય ગૂળા થયા તે પેઠી ચાર સૂળાના ચાર ભાગ દેશ સપ્પી જાળવા, છેદાના કે ભાગ મનુલ્લને રુગતા જાળવા, ડપર નીચેના જે કે ભાગો અસુર સપ્પી જાળવા અને મધ્યમા જે ઇક ભાગ ધાકી રહ્યો તે રામમને રુગતો જાળવો તેનો સ્થાપના ચત્ર નીચે પ્રમાણે જાળવો

દેશ	અસુર	દેશ
મનુલ્લ	રાખસ	મનુલ્લ
દેશ	અસુર	દેશ

ડપર જનાયેલ હરીકતનો મયધ દર્શાવનારી ગથા નીચે પ્રમાણે છે “ચંડરો દિધ્વિઆ માગા, દુવ માગા ય માણુમા । આસુરા ય દુવ માગા, મલ્લે ધત્યસ્સ રુરુસો ॥ ૧ ॥” ષટલે કે-દેયોના ચાર, મનુલ્લના કે, અસુરના પળ કે

અને રાખમના મધ્યનો પક્ષ પદ્મ નવ વિભાગો જાણવા આ નવે વિભાગ રૂપામ વર્ણ, અજન તથા કાદવથી સરદાયે જ હોય, ઉદરે કરદયા હોય, કમારીય રાધા હોય, અગ્નિથી ચઢી ગયા હોય, તૂટી ગયા હોય, ધોડીયદે ધોવાતા છિટ્ટ પડી ગયા હોય, ઝીણ (જૂના) થઈ ગયા હોય, અથવા જાડો ધાગો (દોરો) આથી ગયો હોય તો તેના શુભ યા અશુભ વિવિધ પ્રવારના પત્રની પ્રાપ્તિ થાય કે તેના પદ્મ-સ્વરૂપનું દિગ્દર્શન કરાવતા જણાયે કે-“દિવ્યેસુ ઉત્તમો લાભો, મનુસ્મેસુ અ મૌઙ્ગમો । અસુરેસુ અ ગેભન્ન, મજ્ઞે મરણમાદ્દમે ॥ ૧ ॥” અર્થ-દેવ સંપદો વિભાગમા ઓ વચ્ચે અજનાદિવદે સરદાય હોય અગર તો ઉદર વિગરેયદે કરદાય હોય તો (ચારિત્રપાલનો) થેટુ લાભ થાય, મનુષ્ય સયધી વિભાગમા તે પ્રમાણે થયું હોય મરણમ-અત્પ લાભ થાય અને અસુરના વિભાગયાદા વિભાગમા તે પ્રમાણે થયું હોય તો વ્યાધિ ઉભવ ધીમારી આથ, અનેક પ્રકારના રોગો થાય ઓ મધ્યનો રાખમજાનો વિભાગ તે પ્રમાણે સરદાયો કે કરદાયો હોય તો તે વચ્ચે પાસે રાખવાથી અવશ્ય મૃત્યુ જ થાય પરંતુ સાધુપ નવ ભાગ પૈસી અસુરના થે અને રાક્ષસનો પક્ષ પદ્મ ત્રણ ભાગથી વૃદ્ધિત વચ્ચે પ્રદાન ન કરવું કદાપિ પોરૂં ભાધુ આથ વચ્ચે સ્વીકારે તો તેને મરણે ચારમાસી નુ પ્રાયશિત્ત આથ, કારણ કે તેઓ સાધુ આત્માની વિગધના કરનારા તેમજ ધીનિનેશ્વર મગવંતની આજ્ઞાનો ભંગ કરનારો થાય છે, માટે નિર્દોષ, શુદ્ધ અને સુલક્ષણયાટુ વચ્ચે જ પ્રદાન કરવું

વચ્ચે સયધી વિશેષ મમજ્ઞાન આપતા શાશ્વત્કારમહારાજા પુનઃ જણાવે કે-આલુ વચ્ચે ન પ્રદાન કરવું જન્મ (આત્મ) વચ્ચે ચાર પ્રકારનું વદેટુ છે, તે આ પ્રમાણ-૧ દ્રવ્યકૃત્સ્ન, ૨ ક્ષેત્રકૃત્સ્ન, ૩ કાઠકૃત્સ્ન અને ૪ ભાવકૃત્સ્ન ૧ દ્રવ્યકૃત્સ્ન-યને ધાતુના છેદા દશીગુણ પરંતુ સપૂર્ણ તેમજ પ્રમાણથી અધિક હોય ૨. ક્ષેત્રકૃત્સ્ન-જે ક્ષેત્રમા થયે અતિ વિમતો તેમજ દુઃખ હોય ૩ કાઠકૃત્સ્ન-અમુક અમુક કાઠમા માગ્યુ વચ્ચે ન મળે અથવા તો દુઃખ હોય ૪ ભાવકૃત્સ્ન-કાષાયિક-રનેર્લ વચ્ચે દુઃખ હોય ક્ષીત ક્રન્તુમા કચલ-ધાવટા દિવ દુલ્ભ હોય તમજ વર્ષાક્રન્તુમા વેશરમિશ્રિત-રગિત વચ્ચે દુઃખ હોય ૫ ભાવકૃત્સ્નની થે પ્રકાર છે (૧) વળ અને (૨) મૂલ્ય વર્ણ પરંતુ ધાતુ પ્રકારના વર્ણવાટુ, જેમરે મગુરની ધોવા-દોષ સરોત્તુ દયામવર્ણી, પોષટની પાસ સરતુ નીલવર્ણી, દુગ્રોપવર્ણી જેનુ રત્નવર્ણી મુધળ સરતુ તે પીતવર્ણી અને શલ્પ સરતુ તે શ્વેતવર્ણી-આ પ્રમાણે ઓ વર્ણકૃત્સ્ન અને દ્રવ્યકૃત્સ્ન વચ્ચે સાધુ સ્વીકારે તો તે સાધુને ઠનૃષ્ટ ચાર ઋધમાસી મધ્યમ પક્ષ ઋધમાસી અને જગન્ય પાચ વન્યાણકોતુ પ્રાયશિત્ત આથ મૂલ્યકૃત્સ્નના પળ ત્રણ પ્રકાર ૧-(૧) જગન્ય, (૨) મધ્યમ અને (૩) ઉત્કૃષ્ટ અઢાર દરિયાની વિમતનુ હોય તે જગન્ય, પક્ષ ૭મ્ દરિયાની વિમતનુ હોય તે ઉત્કૃષ્ટ અને તે યનેનો વધમાઠાનુ પરંતુ કે અઢાર દરિયા

કરતા વધારે અને જાણ રૂપિયા કરતાં મ્યુન કિંમતનું હોય તે મધ્યમ જાણવું
 હવે આ રૂપિયો કેવા પ્રકારનો જાણવો તે મગધે જનાવે છે કે-કીપ સગ્રી છે
 રૂપિયાનો ઉત્તરાપથનો એક રૂપિયો જાણવો એ રૂપિયો પાટલિપુત્રનો જાણવા
 દક્ષિણાપથના એ રૂપિયાના કાઠીપુરીનો એક રૂપિયો થાય અને કાઠીપુરીના એ
 રૂપિયાનો પાટલોપુત્રનો એક રૂપિયા થાય આ રૂપિયા આશ્રયીને કિંમતનો મધ્ય
 જાણવો હવે આ પ્રમાણે ઓછી-વધતી કિંમતનું યજ્ઞ સાધુ સ્વીકારે તો તેને
 કેટલો કેટલો દહ આપ તે જાણાયતા કહે છે કે-અદાર રૂપિયાની કિંમતનું
 યજ્ઞ સાધુ સ્વીકારે તો લઘુમાત્ર પ્રાયશ્ચિત્ત આપે, ઘીશ રૂપિયાનું છે તો ચાર
 લઘુમાત્ર પ્રાયશ્ચિત્ત આપે, એક સા રૂપિયાનું પ્રદાન કરે તો ચાર ગુરુમાત્ર
 દહ આપે, અઢીનો રૂપિયાની કિંમતચાટુ યજ્ઞ પ્રદાન કરે તો છ લઘુમાત્ર
 પ્રાયશ્ચિત્ત આપે, પાંચનો રૂપિયાની કિંમતચાટુ સ્વીકારે તો છ ગુરુમાત્ર પ્રાય
 શ્ચિત્ત આપે, દસના રૂપિયાની કિંમતચાટુ યજ્ઞ છે તો તેને છેદ^૧ આપવો, દશ
 દસના રૂપિયાની કિંમતનું યજ્ઞ પ્રદાન કરે તો મૂઝ દહ કરવો ધટલે કે પુનઃ
 નવું ચારિત્ર આપવું જો પચાસ દસના રૂપિયાની કિંમતચાટુ યજ્ઞ પ્રદાન કરે તો
^૧અતઃસ્થાપ્યતા દહ કરવો અને જો જાણ રૂપિયાની કિંમતનું યજ્ઞ પ્રદાન

૧ યજ્ઞ અપરાધની શુદ્ધિ કરવી તે પ્રાયશ્ચિત્ત, અથવા વિશેષ પ્રદારે નિતની વિશુદ્ધિ
 કરવી તેનું નામ પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રાયશ્ચિત્ત દશ પ્રકારનો છે ૧ આલોચના, ૨ પ્રતિક્રમણ, ૩ મિથ,
 ૪ વિવેક, ૫ કામોત્તર્ગ, ૬ તપ, ૭ છેદ, ૮ મૂઝ, ૯ અનવસ્થાપ્ય અને ૧૦ પારાન્નિહ

આલોચના એટલે કરતા પાપનો ગુરુ આદિ સમક્ષ પ્રકાશ કરવો પ્રતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત્ત
 એટલે થયેલ પાપ પુનઃ નહીં કરવા માટે ' મિષ્ટ્યા મિ ડુઃક્રહ ' રેવો મિથ એટલે કરેલ
 પાપનો ગુરુ સમક્ષ પ્રદાર કરવો તેમજ મિથ્યા શુદ્ધિ પણ આપવું વિવેક પ્રાયશ્ચિત્ત એટલે
 અચ્છલનીય અપરાધનાદિ વિગેરેનો નિષ્કિપૂતક ત્યાગ કરવો કામોત્તર્ગ એટલે કામના સાધન
 વ્યાપારનો પરિત્યાગ કરી શુભ ધ્યાન કરવું તપ પ્રાયશ્ચિત્ત એટલે કરેલ પાપના દહરૂપે નીચી,
 આર્યવિલ, ઉપવાસાદિ તપ કરવો છેદ એટલે મહાત્મનો પાત-છઠન થવાથી ચારિત્રપર્યાયનો
 છેદ કરવો જેમકે કોઈ એક સાધુને ચારિત્ર પ્રદાન કર્યાબાદ પંદર-વીંચ વર્ષનો સમય વ્યતીત
 થઈ ગયો હોય અને તે સાધુ પ્રાચીનનો ભાગી થાય તો તવા અમુક વપના દીક્ષાપર્યાયનો દહ
 કરે એટલે કે પટાડી નાખ તેને છદ આલાયણ કહેવાય ॥ ત પંદર વર્ષના દીક્ષાપર્યાયને બદલે
 પટાડીને ચાર, દસ, જાઠ વપનો, જેમ આલાયણ આપારને યોગ્ય લાગે તમ, દીક્ષાપર્યાય ઓછો કરે
 મૂઝ પ્રાયશ્ચિત્ત એટલે મહાઅપરાધ ચતુર્થ ચારિત્રનો સ્પૂળ છેદ કરી પુનઃ નૂતન ચારિત્ર આપવું તે

૨ અનવસ્થાપ્ય-કરતા અપરાધનું પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રદાન ન કરે ત્યાં સુધી મહાત્મ ન ઉત્તરારવવા
 આ પ્રાયશ્ચિત્ત ઉપાધ્યાયને જ હોય ઉપાધ્યાય કોઈ પણ પ્રકારનો મહાઅતિચાર લગાદવો હાય તો આ
 આલોચના સ્વીકારવો એક એક ઉપાધ્યાયપદેથી દૂર કરી, સામાન્ય રુદ્ધિ બનાવી, આચાર્યના
 મનમાં આવે તેટલો સમય તેવા શુદ્ધિવેવેમા રાશે અને પછી યોગ્ય સમયે નૂતન દીક્ષા આપે તે
 અનવસ્થાપ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત કહેવાય

કરે તો પારાધિત^૧ નામનુ પ્રાયશ્ચિત્ત આપતુ પ્રતિવાદી આ પ્રાયશ્ચિત્ત પરત્વે શકા ઉઠાવતા વદે કે-કિંમતી આપા વલ્લ માટે માટલો થયો દદે શા માટે ? તેના જઘાય આપતા શાસ્ત્રવાર વદે છે કે-જો કિંમતી થયે દેવધામા આવે તો ચારને ધોરી કરવાનુ મન થાય, આત્મવિરાધના થાય, પરિગ્રહ-મમતાભાવ ધૃદ્ધિગત થાય અને ચોતરાગની આજ્ઞાનુ ઉલ્લંઘન કર્યું કહેવાય આ સયધમા પદ્મ રાજાનુ નીચે લેખેલ દષ્ટાન્ત વિશેષ પ્રકાશ પાડે છે-

કોઈ એક રાજાને પદ્મ આચાર્યનો મુયાંગ થયો આચાર્યના હૃદયગમ ઉપદેશથી રાજાની ધર્મેશ્વરિ થયો ધર્મે ધર્મે રાજા સમ્યક્જ્ઞાની વાટિમા આશ્યો પદ્મ રાજાને ભાવતા થઈ કે-“ગત્થના દરેક સાધુજાને રત્નકલ્પલ ઘડોરાતુ” આ પ્રમાણે વિચાર થતા જ તેણે આચાર્ય સમીપ જઈ રત્નકલ્પલ ઘડોરાવવાના વાતાનો વિચાર જણાવ્યો આચાર્યે રાજાને નિપેદ્ય કર્યો અને જણાવ્યું કે-“મૂલ્યવાન વલ્લ-રત્ન વલ્લ પ્રહળ કરવાનો અમારો આચાર નથી” આચાર્યનુ આર્ય કથન છતાં પણ રાજાએ અતીથ આગ્રહ કર્યા પછે પદ્મ રત્નકલ્પલ રાહુ આ પ્રમાણે રત્નકલ્પલ કહીને જતા પદ્મ ધોરી જાયુ તે ચારનુ મન રત્નકલ્પલ પ્રત્યે લલ્ચાયુ અને કોઈ પણ પ્રકારે તે ચારા લેવાના મનસૂચા કર્યા મધ્ય રાત્રિના સમય થયા અને સર્થ છોડી નિદ્રાવશ થઈ ગયા હતા ત્યારે ચાર વસતિમા આવ્યો અને આચાર્યન કહ્યું કે-“રત્નકલ્પલ આપા, નહીં તો મારી નાખોશ” ત્યારે આચાર્યે કહ્યું કે-“તે રત્ન કલ્પલના તો યે ટુકડા કરી નાખ્યા છે” ચારને આ વાત પર વિશ્વાસ ન આવતા તેણે કહ્યું કે-“દેખાડા” આચાર્યે યે કલ્પલ દેખાડવા ત્યારે ચારે ફરી કહ્યું કે-“પ થને કલ્પલ સાધીને આપો, નહીં તો તમારા શિરચ્છેદ કરાશ” મૃત્યુમયથી આચાર્યે તે રત્નકલ્પલના થને ટુકડા સાધી આપ્યા અને ચાર તે લઈને ચાલતો થયા આ પ્રમાણે થઈ મૂલ્યવાન વલ્લ પાતે રાજાવાથી મરણાત ઉપસર્ગે ઉત્પન્ન થવાના ભય રહે છે આ પ્રમાણે અનેક વટના કારણમુત આજીને તાર્થકર પરમાત્માય અદાર રૂપિયાયા વિશ્વપ કિંમતનુ વલ્લ રાપવાનો સાધુને માટે નિપેદ્ય કર્યો છે આ પ્રમાણેનો અધિકાર શ્રીસામમમ્મરિકૃત ‘યતિજીવનલ્પ’ નામના પ્રકરણ રૂપર શ્રીસાધુરત્નસૂરિય રચેલ લીલામા જણાવેલ છે

૧ પારાધિત-સાધ્વના શીલનો ભય કરવાથી, રાજરાણા સાથે અવાચાર સેવવાથી અથવા શાસનને અવગણી કાર્યના વદે માટે આ પ્રાયશ્ચિત્ત અપાય છે આ પ્રાયશ્ચિત્ત આચાર્યને જ હોય છે ઉત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રાયશ્ચિત્ત આ છે આ પ્રાયશ્ચિત્તમાં ગુપ્ત વેષે વાર વર્ષે મુખી ગચ્છે બહાર રહી, બેવનો ત્યાગ કરા કોઈ પણ સીધનો ઉદ્ધાર ના તો સમર્થ રાજાને પ્રતિવેષ પમાડવાનુ, શાસનપ્રભાવના કરવાનુ કાર્ય બજાવવાનુ હોય છે વાદ પુન લીલા લઈ ગચ્છમા માટે શ્રી સિદ્ધધેનદિવાકરસૂરિય આ પ્રાયશ્ચિત્તના પાલનકરે રાજાના મહાકલ્પ તીર્થનો ઉદ્ધાર કર્યા હતા અને વાન વિક્રમાદિત્ય વધને પ્રતિવેષ પમાડ્યો હતો

વસ્ત્રગોષ્ઠી—

ગચ્છવાસી પટલ સ્થિતિમાંથી માધુ વસ્ત્રની ગયણા કરી રીતે કરે ? તે સચ્ચી વિધિ દર્શાવતા જણાય છે કે—જ્યારે વાઈ પળ સાધુને કામલી પ્રમુલ્લ વોઈ પળ વચ્ચની જરૂરત હોય ત્યારે તે સાધુ ગચ્છમાં રહેલા પ્રવર્તકને કહે કે—“મારે અમુક પ્રકારનું વસ્ત્ર ખાઈપ છીપ” આ હપ્તીયત સામઝી પ્રવર્તક આચાર્યમહારાજને જણાવે કે—“અમુક સાધુને વસ્ત્રની જરૂરત છે” આ પ્રમાણે સામઝી આચાર્ય ગચ્છમાં અભિગ્રહધારી જે સાધુ હાય તેને ધોળાવ અને જરૂરિયાતની વસ્તુ સૂચરી તે લાયલા માટે સૂચન કરે “જે કોઈ પળ સાધુને વસ્ત્ર, પાત્રાદિક વસ્તુની જ્યારે જરૂરત હાય ત્યારે મારે લાવી આપવી” આ પ્રમાણે જે સાધુ અભિગ્રહ ધારે તેને અભિગ્રહધારી સાધુ કહેવાય વદાચ ગચ્છને વિષે તેવા અભિગ્રહધારી સાધુ ન હોય તો આચાર્યમહારાજ ધીજા સાધુને કહે કે—“અમુક સાધુ માટે અમુક વસ્ત્ર લાવી આપો” આ અભિગ્રહધારી અથવા તો અંચ સાધુ વદ રીતે વસ્ત્ર-યાચના કરે ત સચ્ચ જણાયતા વદે છે કે—સૂત્રપૌરુષી અને અધ્યપૌરુષી કરીને ગોચરી માટે જાય ગોચરી અર્થે જતા જ વસ્ત્રની ગયેવણા કરે ગાચરીમાં વસ્ત્ર ન મળે તો ઘોડે પહોરે અર્ધપૌરુષીમાં સ્થા જાય ત સમયે પળ ન મળે તો સૂત્રપૌરુષીમાં પળ લાવી જાય પટલે કે સૂત્રપૌરુષીની સમય થઈ જવા છતાં ત ન કરે અને વસ્ત્ર લેવા જાય આ સમય પળ કદાચ વસ્ત્રાદિકની પ્રાપ્તિ ન થઈ તો આચાર્યમહારાજ સર્થ સર્વા કાને ઉદ્દેશીને વદે કે—“તમ ગાચરી અર્થે જાઓ ત્યારે વસ્ત્ર માગોને લાવજો” આ પ્રમાણે અલગ-અલગ સંઘાટાઆપ યાચના કરવા છતાં પળ વસ્ત્રાદિકની પ્રાપ્તિ ન થાય ત્યાર આચાર્ય સર્થ સાધુઓને એકત્ર કરીને વદે કે—“તમ ગોચરી અર્થે જાઓ ત્યારે વસ્ત્રની યાચના કરજા” આ પ્રમાણે એક પછી એક ઉપાયના આચાર્યમહારાજ ઉપયોગ કરે પરંતુ પાતે યાચના કરવા ન જાય જો જાય તો પાર ગુરુમાસી પ્રાયશ્ચિત્ત આવે અને તે ઉપરાત શ્રીશીતરાગ પરમાત્માની આજ્ઞાભગાદિ અનેક દાપાપત્તિ આવે લાકષ્યવદારમાં પળ આધારની લઘુતા થાય ધીજા સાધુઓ જો ગીતાથ હાય તો સચ્ચ વસ્ત્ર અર્થે જાય પરંતુ જો એક જ ગીતાથ હાય અને ધીજા સાધુઓ અગીતાથ હાય તો ગીતાર્થને અગ્રેસર-મુખ્ય યનાધીને વસ્ત્ર લેવા જાય વદાચ માના કે એક માત્ર આચાર્યમહારાજ સિવાય ધીજા વધા સાધુઓ અગીતાર્થ હોય તો અગીતાથને વિષય પળ જે લક્ષ્યસપ્ત હાય પટલે વાક્યલા મો કુશલ હોય, સમા માણસના ભાવ પારખનાર હાય તેને આચાર્યમહારાજ વદે કે—“હ સાધુ” તમે આ પ્રમાણે નિપુણતાથી ચાલીને વસ્ત્રની યાચના કરજો” એવી રીતે અગીતાથને પળ વસ્ત્ર યાચનાની આજ્ઞા આપે પરંતુ આચાર્યમહારાજ સ્વયં વસ્ત્રની યાચના કરવા વદાપિ ન જાય વસ્ત્ર યાચના સર્વધી આ વિધિ વિસ્તૃત છે પરંતુ પ્રથમ વિસ્તારના મયથી અહીં સંક્ષેપમાં જ જણાવી છે, વિસ્તાર પૂર્વક વિધિ નિશીયચૂર્ણના યાચના ઉદ્દેશામાં વળવેલ છે ત્યાંથી જોઈ લેવી

જે સ્થાને ચાતુર્માસ રહ્યા હોય ત્યાં ચાતુર્માસ પૂર્ણ થયા બાદ એ માસ પચત ઘટ્ટાદિક ઉપકરણો માગ્યા નહીં વદાર ત્યાંથી વિહાર કરી અન્યથ ગયા હોય તો પણ એ માસ સુધીમાં યાચના કરવી તદ્દીં શ્રેષ્ઠી જે સ્થાનમાં શુદ્ધ ચારિત્રપાત્ર ક્રિયાશીલ મુનિષ્વરનું ચાતુર્માસ થયું હોય તેવા ક્ષેત્રમાં તેમજ પાતે કરેલ ચાતુર્માસના સ્થાનથી પાંચ ગાઉના વિસ્તારમાં જે ક્ષેત્ર હોય ત્યાં પણ ઘટ્ટપાત્રાદિકની યાચના કરવી નહીં, કારણ કે અગત્યના કારણ સિવાય તેથી યાચના કરવાનો શાસ્ત્રકારાણ નિષેધ કરેલ છે. આમ છતાં પણ જે સ્થળે પાસગથાદિક ચાતુર્માસ રહ્યા હોય ત્યાં ઉપકરણોની યાચના કરવાના નિષેધ પરમાવેલ નથી. ચાતુર્માસ સિવાયના કોઈ વાલમાં જે સ્થાને માસવલ્લય થયું હોય તે સ્થળે પણ રાસ પ્રયાજન સિવાય એ માસ પર્યંતના નમયમાં ઉપકરણો ન પ્રદાન કરવા આ સયધી વિશેષ વર્ણન જાણવાના હચ્છુકે શ્રીનિશીયસુત્રમાં ચૌદમા ઉદ્દેશની પૂર્ણા ઓધી

ઉત્તમગામર્ગ પ્રમાણ તા યજ્ઞને યોગદુ ન દેવાનુ કરમાવ્યુ છે કારણ કે વધુ છે કે-“જે મિલ્લુ વત્થસ્મ ઇમ પઢિઆણિઞ દેહ દેન્ત વા સાહજ્જહ ।” અર્થાત્ જે સાધુ યજ્ઞને એક યોગદુ આપે અગર તા અર્થ સુનિ યોગદુ દેતો હોય તેની અનુમાદના કરે તા તેને દાવાપતિ થાય સાધુપ સુતરના એ અને ડનનુ એક-એમ ત્રણ યજ્ઞા રાજકથા વર્ષાશ્રુતુમાં ડનનુ યજ્ઞ વાપરવું પરંતુ વર્ષાશ્રુતુ સિવાયના કોઈ સમય માં પત્ત પશુ ડનનુ યજ્ઞ ન વાપરવું અદર એક સુતરનું યજ્ઞ પણ સાધે રાજકુ અને તેની ઉપર ડનનુ યજ્ઞ ઓઢવું આ પ્રમાણ આ સાધુ ન થતે તા અવિધિના હાય આવે, કારણ કે ફક્ત એકલા ડનના યજ્ઞના પરિધાનથી શરીર ઉપર થતા પ્રત્યક્ષ અગર તા શરીરના સહગ્રમણાથી જૂં ઘિંગરે જાવાની ઉપત્તિ થાય અને પરિણામ દાવોત્પાત્ત સમય

સાધુનુ યજ્ઞ આ પાટી જાય તા કારણપ્રભેગ ત્રણ યોગદા દેવાય પરંતુ આ ત ઉપરાત્ત વાધુ યોગદુ આપે તા પ્રાયશ્ચિત્ત આવે શ્રીનિશીયસુત્રમાં વધુ પણ છે કે-“જે મિલ્લુ વત્થસ્મ પર તિણ્હ પઢિઆણિઆણ દેહ દેન્ત વા સાહજ્જહ ।” અર્થાત્ જ મિલ્લુ-નાધુ યજ્ઞને ત્રણ યોગદા ઉપરાત્ત વાધુ યોગદુ આપે અગર તા દેનારની અનુમાદના કરે-પ્રાત્સાહન આવે તા પ્રાયશ્ચિત્ત આવે આ સત્રધમાં વિશેષ દક્ષીણત અજાયતાં વદ છે કે-આથી જ રીતે યજ્ઞને રંગે તેમજ ધોય તો પણ આલોવણ આવે કારણવશાત્ રમવાનું અગર ધાવાનું થને તો ત્રણ વાગ્યા એટલા મળના ઉપયોગ કરવો, પરંતુ તેથી વિશેષ અલ્લ વાપરે તા પ્રાયશ્ચિત્ત આવે

“જે મિલ્લુ અવિહીય વત્થ સિવ્વહ, સિવ્વત વા સાહજ્જહ, જે મિલ્લુ વત્થ સ્મ ઇમ ફાલિઞ મઠિઞ કોઢ, કરેત વા સાહજ્જહ, જે મિલ્લુ વત્થસ્મ પર

તિષ્ઠ ફાલિઅગઠિયાણ કરેહ, કરેત વા સાહજ્જહ, જે મિક્ષુ વત્થ અગિહીએ ગઠેહ,
ગઠેત વા સાહજ્જહ, જે મિક્ષુ વત્થ અતજ્જાણ ગઠેહ, જે મિક્ષુ અરેગ વત્થ
ગેમમ્ ગેમમત વા સાહજ્જહ, જે મિક્ષુ અરેગમહિઅ વત્થ પેરેણ દિવઢાઓ
માસાઓ ધરેહ, ધરેત વા સાહજ્જહ । ” [નિશીથસૂત્રપ્રવચનોદેશકે]—અર્થાત્
જ સાધુ અધિધિપૂર્વક ઘસૂને સીવ અગર તો સીવનારો મારા જાણે તો તેને આલ્ચયણ
આવે જેથી રીતે ગૃહસ્થો ઘટ્ટા ઘને પઢ્યાને મેલ્યોને સીવ છે તેની રીતે
નીચે તો અધિધિપૂર્વક સીવ્યુ ઘટ્ટવાય તેથી રીત ન સીવ્યુ જે સાધુ ઘસૂ
ફાટવા પછી તેને વિશેષ ફાટતુ અટકાવવા માટે ફાટેલા છેદાની ગાઠ ઘાલે
અગર તો ગાઠ ઘાલનારનો અનુમોદના કરે તો પણ પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રદાન કરણુ પહે
આમ છતાં પણ અપચાદ માર્ગે જનાવયામા આવ્યા છે વ-વારણપ્રશાન્ ધીનુ
વજ્ર હપલ્લખ ન થાય તો નિદપાયે વ્રણ ગાઠ ઘાલી શકાય, પરંતુ તે ઉપરાંત
ચાવી ગાઠ ઘાલીને રાખે તો દોષ લાગે વઢી જે સાધુ અધિધિ ઘસૂની ગાઠ
ઘાલે અને ગાઠ ઘાલનારનો અનુમોદના કરે તો તેને અતિચાર લાગે જે સાધુ
શ્વેત ઘસૂનો સાથે રત્નચર્મુ ઘસૂ સીવ અગર તો નથી-નથી માતના-વજ્રોની સાથે
સીવ તો પણ દુઢ લાગે જે સાધુ પોતાની જરૂરીયાત કરતાં વધારે ઘટ્ટ યાચ અગર
તો યાચનારની પ્રજ્ઞાસા કરે તો પણ તેને દોષ લાગે કદાચ કોઈ સાધુવ વિશેષ
ઘસૂ પ્રદાન કર્યા હોય-રાખ્યા હાય તો તેણે તે ઘસૂ પોતાની પાસે દોઢ માસ
કરતાં વિશેષ સમય ન રાખવા રાખે અગર તો રાખનારને સારો વહે તો આજ્ઞા
ભગના વાપ લાગે ઉપર જનાયેલ આજ્ઞાનો અમલ ન કરતાં ભગ કરે તો પક્
માસનો શુદ્ધદહ આય આ ઘટ્ટ સયધી વિશેષ દહીકત ધીનિશીથસૂત્રના પ્રથમ
ઉદ્દેશમાં જનાયેલ ॥

પાત્રવિવરણ-

જા સાધુ ધન રૂપિયાથી તે વ્રણ રૂપિયાની વિંમતનુ પાત્ર પ્રદાન કરે તો
'લઘુમાસ' નું પ્રાયશ્ચિત્ત આવે અને ચાર રૂપિયાની વિંમતથી પ્રારંભી અઢાર
રૂપિયાની વિંમત સુધીનુ સ્ત્રીકારે તો 'શુદ્ધમાસ'ની આલોચના આવે આ ઉપ
રાંતની વિંમતનુ પાત્ર પ્રદાન કરે તો જેમ જેમ વિશેષ વિંમત તેમ તેમ દહ-
પ્રાયશ્ચિત્ત પણ વિશેષ વિશેષ નમસ્ત્રી ન્હુ પાત્રના પ્રકારો વર્ણવતા વહે છે કે-
“તુષ્યદારુઅમટ્ટિઅ-પાય ઉકોસમજ્જિમજહન્ । ઉપ્પરિવાદી ગહ્ણે, ચાડમ્માસા
મયે લહુમા ॥ ૧ ॥ ” અર્થાત્ પાત્રો વ્રણ પ્રકારના છે-(૧) તુષ્ય-નાવાના,(૨)
દારુક-વાઘના (લાકડાના) અને (૩) મૃત્તિક-માટીના આ વ્રણ પ્રકારના પણ વ્રણ
વ્રણ બેદો છે-(૧) ઉત્કૃષ્ટ, (૨) મધ્યમ અને (૩) નચ ય આ પાત્રને વિપરીત રીતે
પ્રદાન કરવાથી ચાર લઘુમાસી પ્રાયશ્ચિત્ત આવે વાઘનુ ઉત્કૃષ્ટ પાત્ર નદિપાત્ર, મધ્યમ
માત્રક અને નચય દોષપરક જાણુ માટીનુ ઉત્કૃષ્ટ પાત્ર મોઢો, મધ્યમ પાત્ર

ઘડો અને જ્યમ્ય પાત્ર કુલ્હ (કુલ્હ) જાળવું આ પ્રમાણે તેના નથ મેદો થયા આ પ્રત્યેકતા પણ ત્રણ ત્રણ મેદો છે (૧) યથાકૃત, (૨) અલ્પપરિક્ષિત અને (૩) ઘટ્ટુ પરિક્ષિત (૧) યથાકૃત-જેનું મુખ પૂર્વે કરેલ હોય તેને લેવાદિ કરીને જરૂરિયાતે મટે તથા પદિમાથી નિવૃત્ત થયેલ કોઈ પણ શાવક અથવા તો નિદ્ધવે ફરેલ હાય અને તે આપે તે યથાકૃત કહેવાય (૨) જે પાત્રનું મુખ અર્ધાંગુલ પ્રમાણ છેદ્યુ પડે તે અલ્પપરિક્ષિત કહેવાય અને (૩) જેનું મુખ અર્ધાંગુલથી વિશેષ છેદ્યુ પડે તેને ઘટ્ટુપરિક્ષિત કહેવાય આવા પ્રકારના જે પાત્રો છે તેને વિપરીત પ્રકારે પ્રહણ કરે તો ચાર લઘુમાસીનું પ્રાયશ્ચિત્ત આવ ઉપજાજનથી લઘુમાસ તથા પાંચ અહોરાત્રિનું પ્રાયશ્ચિત્ત પણ જાણવું

પાત્ર કુંડે રીતે પ્રહણ કરવું ?

યથાકૃત પાત્ર પ્રહણ કરવાને માટે જાય ત્યારે તેની ગથેપણા નિમિત્તે ત્રણ ચાર પરિવ્રમણ કરવું જાય આનુ પરમાન છતાં તેમ ન થતતા અલ્પ પરિક્ષિત ઉત્કૃષ્ટ પાત્ર પ્રહણ કરે તો અડમાસી લઘુદહ આવે, અગર જો ઘટ્ટુપરિક્ષિત પાત્ર પ્રથમથી જ સ્વીકારી લે તો પણ અડમાસી લઘુદહ આવે યથાકૃત પાત્રને માટે ત્રણ ચાર વર્ષદહ કરવા છતાં પણ ઉપલબ્ધ ન થાય તો અલ્પપરિક્ષિત પાત્રની ગથેપણા કરે અને તે સમયે પ્રથમ જ ઘટ્ટુપરિક્ષિત પાત્ર મળી જાય અને તે પ્રહણ કરી લે તો પણ અડમાસી લઘુદહ આવે આથી જ રીતે મધ્યમ પાત્રના સચધમા જાણવું પરંતુ દહ પરંતે ચાર માસી લઘુદહને રદલે ત્રણ લઘુ માસ દહ જાણવું આથી જ રીતે જ્યમ્ય પાત્ર પરત્વે પણ જાણવું પરંતુ દહ પાંચ અહોરાત્રિના જાણવું

પાત્ર સચધી આટલું વિચરણ જણાવ્યા પછી કહે છે કે-કે પ્રકારનું પાત્ર લેવા નીકળ્યા હોય અને તેને થદલે યોજા પાત્રનું પ્રહણ કરે તો પણ નીચે જણાવ્યા મુજબ પ્રાયશ્ચિત્ત આવે ઉત્કૃષ્ટ પાત્રની ગથેપણા અર્થે નીકળ્યા થાદ તો સચધી ગથેપણા કર્યા વિના જ મધ્યમ પાત્ર પ્રહણ કરે તો વક્રમાસી દહ અને જ્યમ્ય પ્રહણ કરે તો પાંચ અહોરાત્રિનો દહ આવે, મધ્યમ પાત્ર લેવા નીકળ્યા થાદ ત્રણ વખત ગથેપણા કર્યા વિના જ ઉત્કૃષ્ટ પાત્ર પ્રહણ કરે તો ચાર લઘુમાસી અને જ્યમ્ય પાત્ર પ્રહણ કરે તો પાંચ અહોરાત્રિનો દહ આવે, જ્યમ્ય પાત્ર લેવા નીકળ્યા થાદ ગથેપણા કર્યા વિના જ ઉત્કૃષ્ટ પાત્રનો સ્વીકાર કરે તો ચાર લઘુમાસ દહ આવે અને જો મધ્યમ પાત્ર સ્વીકારે તો વક્ર માસી પ્રાયશ્ચિત્ત

લાગે આ સચધે વિશેષ અધિકાર શ્રીયતિનીતરૂપ પ્રકરણની ટીકામા દર્શાવેલ છે ઉત્તરર્ગમાગને અગ્ર શ્રીનિશીથસૂત્ર આ સચધે વિશેષ શુ જણાવે છે તે પણ મહેપમાં તપાસી જાણ “ જે મિશ્નુ પાયસ્મ ઇમ તુહિઅ તહેદ, તહેતં વા સાદ્જન્ન । જે મિશ્નુ પાયસ્મ પર તિન્હ તુહિઆણ તહેદ, તહેતં વા સાદ્જન્ન । ”

આ પ્રમાણે સાધુને નિમિત્તે કરે-જળાવે તો તથી ઘસતિ સાધુને કહ્યે નહીં આ પ્રમાણ ઉપર જળાવલ પૃષ્ઠવશ વિગરે સાત અને યજ્ઞક વિગરે સાત-૫ પ્રમાણે ચૌદ દીપ્યગ્નિત ઘસતિ સાધુપ શોધથી-પસદ કરથી દ્યે ઉત્તરોત્તરગુણયસતિના ઉપધાતો જળાવે છે કે-“દૂમિયધૂમિયવાસિય-ઉજ્જોમિયચલિકુડા અવત્તા ય । સિત્તા સમ્મદ્વાનિ ય, રિસોહિકોઢીમયા ઘસહી ॥૪॥” ૧ દૂમિય-ચઢી પ્રમુજથી ભીત વિગરેને ધોલ કરાવે, ઘઠારી મઠારી શોભાયમાન કરે, ૨ ધૂમિય-ધૂપિત પટલે ઘસતિને ધૂપદ્વારા સુધાસિત કરે, દુર્મીધમય ઘસતિ જાળી ધૂપ, અગરાદિ ઉલ્લેધીને સુધા નિત કરથી ૩. વાસિત-પુષ્પ પ્રમુલ પથરાવીને-ધોછાધીને દુર્મીધી દૂર કરથી, ૪. ઉજ્જોમિય-ઘસતિમા અધવાર જાળી પ્રજ્ઞાશ કરયા માટે દીપક વિગરે સ્થાપન કરે અગર તો પ્રજ્ઞાશ માટે નશા જાલિયા કરાવે, ૫ ચલિકુડા-પ્રથમ ઘસતિ ભાગ્યનારને ભાતનો ચલિ અર્પણ કરે અને પછી ઘસતિમા ઘાસ કરે, ૬ અવ્યક્ત છાણ, માટી, જલ અગર તો મારાગઢે આગળાને લિપે અગર તો પથન આવતો દ્યોય તને અન્વાયયા માટ સચિત્ત ઘસુઓ ગાથે ૭ સિત્તા-ધૂલ ન ઉઢે ત માટ પાળીનો છટકાવ કરાવે, ૮ સમ્મદ્વા-જયરો વાઢીને સાફ કરી દ્યોય-સ માર્જિત થયેલ દ્યોય અગર તો જાઢા થયલ દ્યોય તે સાધુ નિમિત્તે સાફ કરા વેલ દ્યોય-આ આઠ પ્રકારો સાધુને નિમિત્તે જે ઘનતિમા કર્યા દ્યોય તે ઘસતિમા સાધુપ નિવાસ ૧ કરથી આ પ્રમાણે ચડજાલાદિક ઘનતિને વિષે પળ મૂલોત્તર ગુણનો વિચાર જાણવો

ઘસતિને અગ ઉપર જળા વા તે વૃષ્ણો ઉપરાત ધીમાધારાગજ્ઞને વિષે વાલાતિપ્રાગ્ત વિગરે દોષો દર્શાયા છે, જેનુ મક્ષિત સ્વરૂપ નીચે પ્રમાણે છે-
“કાલાહકૃત ૧ ઉચ-દ્વાણ ૨ અમિકૃત ૩ અણમિકૃતા ૪ ય । વજ્ઞા ૫ ય મહા વજ્ઞા ૬, સાગજ્ઞા ૭ મહ ૮ વ્પકિરિયા ૯ ય ॥૧॥” ૧ કાલાતિક્રાન્ત-જે સ્થાને ચાતુર્માસ રદ્યા દ્યોય તથા વાઢીના સમયમા (શ્રેષ્ઠ વાઢમા) જે ઘસ તિમા માસવત્પ કર્યા દ્યોય તે ઘનતિમા સાધુપ ન રહેતુ પટલે કે ચાતુર્માસ કરેલ સ્થાનમા ચાતુર્માસ ઉપરાત પદ્મ દિવસ પળ ન રહેયુ, જો રહે તો વાલાતિપ્રાગ્ત ઘનતિના ભોગ્યનાર પને અને દ્વદ્-પ્રાયગ્નિત આથ આવોજ રીતે માસવત્પ ઉપરાત ૫૬ દિવસ યુ રહે તો પળ તે દોષ લાગે ૨ ઉપસ્થાપનો-જે ઘસતિમા ચાતુર્માસ કરેલ દ્યોય તે ઘનતિમા આઠ માસ યજ્ઞ્યા વિગા તેમજ માસવત્પ કર્યુ દ્યોય તે ઘનતિમા કે માસ પઢલા આવ તો ઉપસ્થાપના દોષ લાગે પટલે કે જે સ્થાનમા ચોમાસુ કર્યુ દ્યોય તે સ્થાનમા આઠ મહિના વ્યતીત થયા પૂર્વે આવે તો ઘાસ ન કરયો તેમજ માસવત્પ કર્યુ દ્યોય તો કે મહિનાનો સમય પસાર થયા થાદ આવતું આ પ્રમાણે ન વર્તે તા ઉપસ્થાપના દોષ લાગ અને આલોચન આવે

કાફ કાફ આચાર્ય પમ કહે છ વ-જે યમતિમા ચાતુર્માસ કરેલ હોય તે સ્થાન મા યે ચાતુર્માસ જેટલા ઝીજા સમય વ્યતીત થઈ જવા યાદ રહેયું તે પ્રમાણે ન થતે તો પણ ઉપસ્થાપન દોષ લાગે. ૨ અમિકાત-જેટલી વસતિનું ઘીજાપ મેનન કરેલ હોય તે અમિકાત વસતિ કહેવાય, તેથી દોષવ્યાપ્ત વસતિમા સાતુ રહે તો તે અમિકાત દાપનો ભાગી થાય. ૪ અનમિકાન્ત-આધાર્યર્મી દોષ થાછી વસતિમા ઘીજા કાફપ થામ કરેલ હોય તે ૫ ધેજા-ફોફ ગૃહસ્થે પાતા ના નિમિત્તે મવાન યજ્ઞાબ્યુ હોય તે સાધુને વસતિ માટે આવે અને પાતે પાતાના માટે નહુ યજ્ઞાવે તો તે વસતિમા રહેનાર સાધુને ઘજા દાપ લાગ અગર તો કાફ ગૃહસ્થે પાતાને માટે તથ્ ડમો કરાવ્યો હાય અને તે તથ્ સાધુને ધર્માસ માટે આવ્યા પછી પાતાને માટે ઘીજા નથો તથ્ ડમો કરાવે તો પણ સાધુને આ દોષ લાગ છે. ૬ મહાવજ્ઞા-અયતોથિક, સ-યામી, યાયા, પાગડી નિમિત્તે આરમ્ભ કરીને જે વસતિ યજ્ઞાધી હોય તથો વસતિમા સાતુ જો થાસ કરે તો આ દોષ લાગ, ૭ સાયધ-કોફ પણ ધક સાધુને નિમિત્તે કરેલ વસતિમા રહે તો આ દાપ લાગ, ૮ મહાસાવધ-સર્વ સાધુઓને માટ કરેલ વસતિમા પોત પકલો જ રહે તો આ દોષ લાગ. ૯ અત્પ્રક્રિયા-જે વસતિમાં પૂરે વધી ગયેલ મૂલગુણ, મૂલાસરગુણ અને ઉત્તરાસરગુણના જે દાવા ધર્મવ્યા તં ન હાય, તેમજ કાલાતિમાતાદિ દોષ રહિત હોય અને ગૃહસ્થે પોતાને માટ ધનાધીને તેમા સાધુ નિમિત્તે વર્ફ પણ આરમ્ભ સમારમ્ભ ન કર્યા હોય અગર તો વર્ફ પણ વસ્તુ આધી-પાછી ન કરી હોય, કાજો પણ ન લીધો હોય તેથી વસતિ અત્પ્રક્રિયા વસતિ જાણથી આધી વસતિમા નિવાસ કરતા સાધુને વર્ફ પણ પ્રકારનો દોષ ન લાગ અર્થી 'અત્પ્ર' શબ્દ અભાવવાચક છે, પડલે અત્પ્રક્રિયાના અર્થે મિયારદિત અગર તો સર્વ દાપ રહિત ધમ્મતિ જાણથી આ જણાયેલ નથ પ્રકારની વસતિ પૈકી છટ્ટી ૭મી 'અત્પ્રક્રિયા' વસતિની પસંદગી કાચી, આ વસતિ મઠે ત્યા સુધી આઠ પ્રકારની વસતિનો ઉપયોગ પણ ન કરયો આ પ્રમાણ ઉત્સગમાર્ગ જાણવો.

હવે અપવાદમાર્ગે દશાવતા કહે છે કે-અત્પ્રક્રિયા નામનો ૭મી વસતિ ન મળે તો પ્રથમે કાલાતિમાત ધમ્મતિ પ્રદાન કરવો, તે પ્રથમ વસતિ પણ ન મળે તો ઘીજી ઉપસ્થાપના વસતિ સ્વીકારવી તે ઘીજી ન મળે તો શ્રીજી, શ્રીજી ન મળે તો ઘીધી, ઘીધી ન મળે તો પાચમી, પાચમી ન મળે તો છટ્ટી, છટ્ટી ન મળે તો સાતમી અને સાતમી ન મળે તો આઠમા વસતિ પ્રદાન કરવી, પરમ્તુ પ્રમાદ રાખી વસતિનો ગરવણા કર્યા વિના રહે તો વૃદ્ધ માથે-પ્રાયશ્ચિત્ત લેયું પડે જે આચાર્ય આવા પ્રકારનો ધમ્મતિનો સમ્રદ્ધ કરે તેને સદાચાર્ય જાણવા.

શ્યારપછીનુ ગણુ વિશેષણ જણાવતાં કહે વ-સાહુવર્ગ, સાધુઓના સમુદાય

યન સમ્રાટ પટ્ટે ન આચાર્યત, વિધવાપત્ર, સયમપ્રેમી માધુઆ હોય તેને રાત્રે, તનુ રક્ષણ કરે, તેની માધરી પાત્ર તથા યથાદિગતી મારસમાટ રાત્રે, ઔષધ ત્રિગરતી તપાસ રાત્રે પરંતુ જે દીનાગરી હાય, મયમયો પતિત થયેલા હોય તેવા સાધુન ન રાત્રે યન પાતાતી પ્રતિગ્રા ય યાદયાદન માટે ધ્યાતવા જેવાતેયા શિષ્યાના સમુદાય યથાર્થ ન કરે

દ્વય સદાચાર્યનુ છલતુ વિશેષણ ગણાવતા વદ ॥ કે-સુગ્રાધનુ ગિતવન કર પદલ ૪-આચારાગ, સુયગદાગાદિ સુધાના અર્થ, નિયુતિ, માધ્ય, જૂની, સપ દળી, મુક્તિ તથા ટિપ્પનાદિક જ પૂર્વાચાર્યપ રમલા છ તેન અવધારે-જાણ-સુધાર્ય ધિતવ અન શિષ્યપરિચારન પળ ત આપ-સમજાય, પરંતુ હુવિનીત શિષ્ય દાય તેને ન મળાશ-ન શીતવ આચાર્યજ્ઞાનવાળાએ આચાર્ય દાય ત સદાચાર્ય પદલ ૫ મોક્ષમાર્ગવાહી જાણવા આનાથી વિપરાત રીત યતનારા અનાચારી જાણવા તવા ધનચારી સુરિ શિષ્યના ધેરી શત્રુ મમાગ જાણવા શત્રુ સદુશ આચાર્યના લક્ષણો વ્યા દાય ત ય ગાથાવદે દર્શાવતા વદે છ ૫-

સગદોવગગહ ત્રિહિના, ન કરેઈ અ જો ગણી ।

સમળ સમર્થિ તુ દિમિલ્લતા, સામાચારિ ન ગાહ્ય ॥૧૫॥

ઘાલાણ જો ડ સીસાણ, જીહાણ ઉવલિપણ ।

ન સમ્મમગ ગાહેઈ, સો સૂરી જાણ વેરિઓ ॥ ૧૬ ॥

[સમ્રદોપગ્રહ વિધિના, ન કરોતિ ચ યો ગણી ।

અમળ અમર્ણી તુ દીક્ષિત્વા, સામાચારી ન ગાહ્યેત્ ॥ ૧૫ ॥

ઘાલાના યઃ પુનઃ શિષ્યાણા, મિત્વયા ઉપલિમ્પેત્ ।

ન મમ્યગ્માર્ગ ગ્રાહ્યતિ, સઃ સુરિર્જાનીતિ વેરી ॥ ૧૬ ॥]

ગાથાર્થ.-જે આચાર્ય આગમોક્ત વિધિપૂર્વક જ્ઞાનાદિક ઉપકરણો તેમન શિષ્યનો તેમના સરલણપૂર્વક સમ્રાટ ન કરે, તેમને આહારપાણી પ્રમુલ કે જ્ઞાન પ્રમુલતી પ્રાપ્તિ થાય તેવો આધ્ય ન આપે, સાધુ-સાધ્વીઓને દીક્ષા આપી તેમને અદ્ર પ્રવચનમાતાનુ પાલન કરવાની મમજ્ઞ પડે તેવી સામાચારી નિ સ્વાર્થપણે ન શીરમે, વહી વાલ-અન-અવોધ શિષ્યો પ્રત્યે, ગાય તેમ યાદરદાને જીમવડે ઘાટે-હુવન ફર તેમ મોહપૂર્વક હુમ્મનાદિક ચેષ્ટા કરે, યથાર્થ મોક્ષમાર્ગ ન બતાવે-ન સમનામે અને કોઈ સાધુ ત્રિસક્તા હોય તો તેનુ નિવારણ કરે-આવા લક્ષણવાળા સુરિ-આચાર્યને જનસાસનના શત્રુ જાણવા. આમ આચાર્યો મોક્ષ માર્ગમંત્ર હોય છે. ૧૫-૧૬

૧ ચાલક, ૨ પૂલ, ૩ નપુસક, ૪ કલાવ, ૫ જડ^૧, ૬ વ્યાધિગ્રસ્ત, ૭ સ્તન-ધોર, ૮ રાજગ્રોહી, ૯ અમત્ત-યક્ષ વિગેરેના રાપથી માઢા ચનલ, ૧૦ અધ, ૧૧ દામ, ૧૨ દુષ્ટ, ૧૩ મૂઢ-વિવક્ષ રહિત, ૧૪ કળાર્ત, ૧૫ સુગિત^૨ (હલવા મુઢનો), ૧૬ અપવદ્-શ્રંગાદિકથી પરચણ પડેલ, ૧૭ મૃત્યુ અને ૧૮ શિશ્યનિષેદિકા માતાપિતાદિના આજ્ઞા વિના-આ અદ્વાર પ્રકારના પુરુષોને દીક્ષા ન આપવી સ્ત્રીઓ આ અદ્વાર પ્રકાર ઉપરાત લે ભેદ (આગળીશ તથા ધીશ) વિશેષ જાણવા ૧૯ ગર્ભ ધતી અને ૨૦ સ્તનપાન કરતા ચાઢકવાઢી તેમને પણ દીક્ષા ન લેવો, છતાં કારણવશાત્ દીપ્તિ લેવી જ પડે તો અપવાદ તથા ઉત્સર્ગમાર્ગના વિચાર કરવો

૧ ચાલક—છ સાત વયનો હોય તે ચાલક લેવાય આવા લઘુચાલક દીક્ષા આપ તો જનશાસનની હીલના થાય, સચમપિરાધના થાય, સ્વાધ્યાયની દ્વાનિ થાય તેમજ આત્મધાતા પણ ઘને ચાલકવમાયસુલભ લલ્લ સિત્તાના કારણે વિશેષ હલન-ચલનથી અગર તો આવા-જાવાથી જીવાની વિરાધના થાય, સચમની પણ વિરાધના થાય, લાકમા પણ અપમાજના-નિદા થાય છાકા કદે લે—“આવા લઘુ ચાલકને દીક્ષા આપી પણ તે ચાલક તેમા શુ જાણે? જાવા-પીવાથી આ ચાલક શુ જી થાય તો પણ આ સાધુઆને દયા આપતો નથી આ સાધુઓ તો નિર્દય ધનીને પોતાના સ્વાર્થને માટે શિશ્યોનુ શુષ્ક લધારે છે ” લોકનિંદાના ભય ઉપરાત દીક્ષિત ચાલકના માતપિતા તની પાસે આવ સ્વારે પણ ત તેના પુત્રને પ્રલોભન આપતા નથીને ? વધી શકાયો તે લઘુશિષ્યની ધરાવર તપામ રાખવી પડે, અને તેને પરિણામ સ્વાધ્યાયની દ્વાનિ થાય જો ચાલકના માતા-પિતા રોષા વેશમા આપ્યા હાય તો દીક્ષા-શુદને હળવાનો-મારવાનાં પણ પ્રયત્ન કરે અને તેથી આત્મવિરાધના પણ થઈ જાય આ વધા રોષાનો વિચાર કરી ચાલકદીક્ષા ન આપવી ત જ ઉચિત છે આ સર્વધમા ચાલકદીક્ષાના હિમાયતો ફોફ ફહશે ક—“અતિમુક્તને છ વયની ઉમરે અને ત્રીવજ્રસ્વામીને પણ લઘુવયનો જ દીક્ષા લમ આપી.” આનો પ્રત્યુત્તર પછ ક—“તમને દીક્ષા આપનારા આચાર્ય આગમલ્લવહારી તેમ જ જ્ઞાની હતા વાઈ ચાલકને શ્રેષ્ઠ લક્ષણવત જાણી, તેના પ્રારા શાસનની પ્રભાવના-ઉદાત વશે લમ વિચારી શ્રેષ્ઠ આચાર્ય દીક્ષા આપ તો તેમા રાપ ન જાણવો—પ અપવાદ માગ છે કારણ કે તથો ઉલ્લેખ વંધકલ્પભાષ્ય તથા જૂર્ણામા લેરેજ છે કોઈની દેખાલેથી ચાલકદીક્ષા ન આપવી પ ઉત્સર્ગમાગ છે અયમતા મુનિ તથા ત્રીવજ્રસ્વામીનુ સક્ષિત વૃત્તાત નીચે પ્રમાણે છે—

૧ ત્રણ પ્રકારના જડ છે આપાજડ, શરીરજડ અને દ્વિયજડ

૨ દ્વિવિહીન અથવા તો સ્વાનર્થિ નિદ્રાના ઉદયવાઢો પણ જાણવો

૩ ત્રણ પ્રકારના સુગિત છે આતિહાન, કર્મહીન અને અજહીન આંકાલદિ શરૂદ્વ તે જાણિહી, કલાઈ, માઢીનાર વિગેરે કર્મહીન અને અવયવથી હીત તે અજહીત જાણવા,

અતિમુક્તક કુમારની કથા-

ભારતવર્ષના વિશાળ નગરોમાં પોલાસપુરનું સ્થાન મહારવરું ગણાતું રાજધાની શ્રીવિજય અને રાણી શ્રીમતી પોતાની પ્રજાને સ્વસત્તાન સદૃશ જાળીને તેનું મારી રીતે પાલન કરતા. ઘણપરપરાથી ચાલ્યા આવતા જન ધમના સત્કાર ઉભય દ્વપતીમાં પટલા થયા સુદૃઢ હતા કે શાસનનો પ્રમાણના નિમિત્તે અધારનવાર ધાર્મિક મહોત્સવો યોજાતા હોય કે દરિય નજરે પડતાં કે તેનું ધવળ થતાં જ રાજધાની તેના દારિદ્ર્ય નિધારણનો માંગ યોજતો અને એ રીતે સમગ્ર પ્રજા રાજધાની રાજ્યપ્રણાલિકાથી સત્કૃષ્ટ રહેતી પોલાસપુરની ઘણ-પતાકા પણ વેશ-વેશા-તરમા વિજયધ્વજની માફક, રાજધાનીના ગુણગાન ગાતી વરવરવા લાગી હતી.

આ સત્કારસપ્તન દ્વપતીના ઝીવરમા સમગ્ર રીતે સુખ હોવા છતાં એક માત્ર ધામી હતી 'સોનાની ચાલીમાં જોડાની મેલ' એ ડલિની માફક સસારસુખ મોગધતા થકુ ધર્ષા સ્થિતિત થઈ જયા નૂતા સસારસુખના કલ્પસ્વરૂપ સત્તાન તેમને પ્રાપ્ત થયું ન હતું કમના અગમ ને અવલ્લ મિદ્ધાતોના જાણવાર તેઓ તેથી ન તો શ્લાઠિ અનુભવતા કે ચિતામગ્ન રહેતા કલ્પ પ્રતિષ્ઠિત તેઓનો ધર્મ-માથના ને ધર્મજરણી ધુલિગત ભાવને પ્રાપ્ત થતી કમરારજા કેવા કેવા તમાસા યોજે છે અને પરાધીન જગજીવા નદની માફક આ સંસાર-રંગભૂમિ કુપર કેવા નાચ-નૃત્ય કરે છે તે મમભાવપૂર્વક ઉભય નિદાહિતાં સતસમાગમ અને તેમના ઉપદેશનુ ધવળ એ પણ તમનુ અદાનિશ આવશ્યક કતવ્ય થતી ગયું હતું.

છેલ્લે ભાગ્યયોગ તેમના સસારજીવનની ડળપ-કર્મો પણ દૂર થઈ રાણી શ્રીમતી-એ દિવ્ય કાંતિચાહા પુત્રવરગને જન્મ આપ્યો પુત્રજન્મની વધામણીમા રાજધાની એ દ્રવ્યને જલપ્રગાહની માફક થજેતુ મૂક્યું રાજાને પિતાવત્ ગણનારી પ્રજાએ પણ પૂર્ણ ડામ્નાદથી આ આનન્દ-પ્રમગમા પોતાના સાથ પૂયા રાજકુમારનું નામ અતિમુક્તક રાખવામા આવ્યું ગુણપ્રભની દ્વિતીયાના ચંદ્રની માફક તે પ્રતિદિન ધુલિ પામવા લાગ્યો બાલમુલ્લભ કાળી ઘણી વાણીથી અને પ્રિયિધ ક્ષીડા-કુતુહલથી તે રાજકુમાર સો કાંઈને આનન્દ ઉપજાવી પોતા પ્રત્યે આકર્ષી લેતો.

ભાગ્યવાન આતમાની પુત્ર તૈયારી જ અનેરી હોય છે તેમના આવાર-વિષાર અને ધવન ચિલ્લગળ રીતે મિશ્રમિશ્ર નજરે પડે છે ધશાદો પ્રસંગ સાપદતા તેઓ પોતાનું ડચ વશાય ચઢવાનું અધૂર રહેતું કાવ્ય પુન શરૂ કરે છે અને સપ જેમ કાંઘણી નો ત્યાગ કરે તેમ સસારસુખમાનોનો ક્ષણ માત્રમાં ત્યાગ કરે છે દારુગોઝા થી મરપૂર સોપને એક માત્ર ચીંગારોની જ જરૂર રહે છે, ચીંગારો પ્રાપ્ત થતાં જ તે પોતાનું કાર્ય શરૂ કરી દે છે તેમ પૂવજમના તસ્વારી આત્માઓને નિમિત્ત મઢતા જ પાતાનું મોક્ષમાગ પ્રતિનુ પ્રયાણ લયાવે છે ધાલ્પય એ નિરી

શ્રીમદ્ધાત્રી એ આ વચનો માલક દરેકે દરેક પચાંચાં નિરીક્ષણ કરી તેમાંથી શિક્ષણ મળે છે, અમુક પ્રકારનું તેનું વર્ણન નિશ્ચિત થતી જાય છે વરલે જ લોકોકિ છે કે-“ કુમળા છોડને જેમ ચાલીય તેમ વલે ”

અતિમુક્ત કુમારની વચ હવે છ વર્ષની થયા આવી હતી છતાં તેની નિપુણતા, ચાલાકી અને વાક્યશક્તિ દીર્ઘઅનુમયી યુવ પુરુષ જેવી હતી પચ્ચા તે પોતાની ઉમ્મરના ચાલકો સાથે ક્રીડા કરી રહ્યો હતો તેવામાં ગજધર શ્રીગૌતમસ્વામી મદ મદ પગલા મરતાં દ્યોતમિતિપૂર્વક તે યાજુ જ આવી રહ્યા હોય તેમ જણાયું શ્રીગૌતમસ્વામી નજીક આવતાં જ તેને ભાવપૂર્વક નમસ્કાર કર્યો ઉમ્મરના તેજો મટતા જ અતિમુક્તવચી મહત્તા ધોળાઈ ગયાં કે-“ હે મગવન્ ! હું તમારા જેવો થાશ ” વૃથાવચની તેવાની ધિતા, કુદરતના કૌશલ્ય સક્તિ પગર આનુ વચન શુ શક્ય છે ? શરેશ્વર જ્ઞાનીના રહસ્યપૂર્ણ વચનો અને વમરાજની ગદ્યતા અજ્ઞ જાતી પરગાતી થી ચાલકની દૃષ્ટાન્તો અપાવ આપતાં શ્રીગૌતમસ્વામીય કહ્યું કે-“ વત્સ ! તારી દગ્ધ લગુવચ છે ચારિત્ર તો સાદાની ધાર જેવું ઉગ છે ચારિત્રપાલન વલે મીણના વાતથી છોડાના ઘણા પાવવા જેવું છે ”

કુમારે પ્રત્યુત્તર આપતા કહ્યું કે-“ મગવન્ ! જો કે હું શિશુ છું છતાં મારી આત્મચરિત્ર કહે છે કે-હું જહર તમારા જેવો થાશ આપ મારે ત્યાં ગોચરી અર્થે પધારો આપને અનુવૃત્ત અજ્ઞપાન તૈયાર છે આપના પુનિત પગલાં કરી મારા પ્રાસાદને અને સાયોસાય મારા દુઃસ્વરૂપી આવાસને પવિત્ર થનાયો = અતિમુક્તવના આમદથી શ્રીગૌતમસ્વામી તેની સાથે ગયા અને ઉચિત આહાર થહોરી પદે પદ્યા

શ્રીગૌતમસ્વામી ગજધર મજરાતના ગમત થાદ અતિમુક્તવના દુઃસ્વરૂપી મગવન્ શરૂ થયું વિચારધારા વેગપૂર્વક શરૂ થઈ ગઈ એક જ માત્ર લગ્યધિ-વુ તેમની નજર સામે તરધરવા લગ્યુ-હું ગૌતમસ્વામી જેવો વર્તી રીતે થનું ! એટલે પશ્ચિત્તા વિચારો કરવામાં વર્તી મુશ્કેલી નથી, હવા તરંગો તો મન વલ્લ્યા જ કરે છે પરંતુ તેનો અમલ કરવામાં જ માન્યની મહત્તા છે શ્રીગૌતમસ્વામી જેવા મનવાનો વિચાર કરવામાં વર્તી મુશ્કેલી નહોતી પરંતુ ચારિત્ર સ્વીકારી, શુદ્ધ રીતે તેનું પાલન કરી, સાધુજીવનના પરીપદો સદન કરી તેમના જેવા થયું વર્તી નાનીસની વાત નહોતી પરંતુ મધ્યમ મન શું થયો સાધી શકતું ? મનના આધેન ને આધેનમાં અતિમુક્તવ ઊભી થયો અને શીઘ્ર સતિય શ્રીગૌતમસ્વામીની પાલક થયો તેમને પોતાની ચારિત્ર સ્વીકારતો મનોભાવના જણાવી શ્રીગૌતમસ્વામી તેને પ્રભુ શ્રીમદ્ધાત્રી સમીપ લઈ ગયા પ્રભુપ માત-પિતાની મમતિ લઈ આવવા કહ્યું અતિમુક્તવે માતપિતા વાસે આવી સર્વે હકીકત જણાવી પોતાની માગણી થૂકી કે-“ મને પરમાત્મા શ્રીમદ્ધાત્રી દેવ વાસે પ્રવક્તા અપાયો ”

માતૃ-વિતાને મન અતિમુક્તકની માગણી ધાર્મીકપના આંધવા જેવી હતી વિષુદ્ધપાત ક્ષણમાત્રમાં ચાલીને મસ્મ કરી મૂકે તેમ રાજકુમારના આ વિચારથી રાજદંપતીનો આજ્ઞા-મદ્દેઠ માગીને ચૂકી થઈ, અતો હતો પક્ષના પક્ષ લાઠકાયા પુત્ર પર તેમણે વેટગાંધ મનોરથ-મદ્દેલ ઘણ્યા હતા, ક્યારે પુત્રની વિદ્યા તો અનોઝી જ માલુમ પડી મસ્કારમપત્ર રાજવીને આનાકાની કરવાનું થઈ પારણ નહાતું, ડગ્ગટુ પુત્રના આસપ્તસિદ્ધિસ્થ અને પૂર્વમસ્કારિત્વ માટે માંડ ઉપજી, દૃઢ્ય પ્રમદ્રતા અનુભવવા લાગ્યું હતા પુત્રના સયમ-રંગ પંતગના રંગ જેવો ક્ષણજોયો છે કે મજીદતા રંગ જેવો દૃઢ છે તે સપાસવા માટે તેમણે કહ્યું કે-

“વહાલા પુત્ર ! આ તું શું ચોલે છે ? અધપુરુષનો લાકડી સમાન અને નિરાધારના આધાર તુલ્ય મુ અમારો લાઠકોડમા ઉછેરેગે પક્ષનો પક્ષ જ પુત્ર છે તું તો અમારી આલનો કોવી કંઈકો નહ થઈ અતા જેમ આપ નિરુપયોગી થઈ જાય છે તેમ તારા વિના અમને પણ આ રાજ્યયેમ્ભ નકામા થઈ પડશે અમારી કુટ્ટા ધર્યામા પણ તારી વિધાય અમારી સારમમાજ કોણ લેવો ? આ વિશાલ રાજ્ય અમે જોને સુપ્રત કરવું ? દીપ્તપ્રદનનો નમય અમારો છે કે તારો ? તેનો તો જગ વિચાર કર અમારા નેશ જ્યેત થયા છે અને તું તો વિકાસ પામતા હુસુમ સાચો છે માટે ઉતાવળ ન કર આ રાજ્યેમ્ભ ધોગથીને પછી તારુ મનોવાહિત સાધજે”

“વહાલા જાવ તથા જમની ! વિશિષ્ટ જ્ઞાન ધગર કેમ જ્ઞાની શકાય કે તમે ધૂદ છો અને જુ યાલક છું ! શું યમરાજ કંઈનું જ્યેતપણ નિરહી આમત્રણ મોકલે ને ? પશુ કામે આપણે જોઈ જણા છીય કે પગ જેના શક્તિહીન થ, ગયા છે, નેશ જેના પછી રહ્યા છે અને નાથ જેના મઠી જયા લાગ્યા છે પયા ધૂદને પહતો મૂકી, જેને સમારને નિહાલ્યા પૂરા પાવ થોમામા પણ નથી થયા, અરે ! જેના વેશની કાઝાશ પણ મનોહરતાને ધારણ કરવા છાની હોય છે અને જે દંડુ ડુનિયા કદ ચિદિયાનુ નામ છે એ જ્ઞાણતો પણ નથી યથા અમજને શુ યમરાજ નથી ડપાડી લેતો ! માટે જ નાના-મોટાના કે થયતા વિચાર નકામા છે

મઠી પૂજ્ય પિતામી ! વિચારો કે કોણ પુત્ર છે ને કોણ માતા કે પિતા છે ? સમારમમણમાં આ જીવને પયા વેટલાય સવયો થઈ ગયા તમ! કદ નોંધ છે ? આ જે માતા છે તે મૃતકાલમા પિતા, માતા કે પુત્રના સયધથી વેટગે એ ધાર જાહાઈ જ્યેલ છે વર્મરાજની જાલમા મગ્ધની સરખાઈ શોધી પણ જડે તેમ નથી થીતરાગના થચન મુજબ સય આત્મા પચિક તુલ્ય છે એ સિવાય ન તો માતા કે ન તો પિતા, નથી તો પ્રિયા કે નથી તો સત્તાન, અને તેથી જ રીતે તો માં કે ન તો થદેન શરણ આપનાર થઈ શકે છે ક્યાં પોતે જ પરાધીન છે ત્યાં ધોજાને શરણમૃત થાય પણ કેવા પ્રકાર ! રવ આત્મા કોટિ દ્રવ્યનુ દાન વયાથી કરી શકવાના ? શરણ તો તે મહાસ્માનુ લેતુ ઘટે કે જેને ત્રણ લાકમા પરમ પેશ્વર્યતા સાધી છે પથી પેશ્વર્યતાની સાધના અર્થે દે શિરદ્યુ !

આપનો અનુજ્ઞા થાહુ છું આપના હાર્દિક આશીર્વાદ વગર માત્ર દ્વિસત કાય સધાય તેમ નથી, તેથી આપ ઉભય રાજીસુશીથી મને રજા આપો તમે સારી રીતે સમજો છો કે આપ ઘડિલોની અનુજ્ઞા વિના મળવત દ્વિસત મારો સ્વીકાર કરે તેમ નથી થતી વિનયપ્રધાન જૈનધર્મમા મારા જોવાનું સ્વચ્છદો વર્તન તલ માત્ર થાલી શકે તેમ પણ નથી ધર્મ કરવું તે મારો પુત્ર સરિવેનો ધર્મ પણ નથી, માટે આપ અતરના ઉમલકાથી હપપૂવક મને અનુજ્ઞા આપો ”

માતાપિતા પણ અરિહતદયના ઉપામક હતા સસારનો પરિસ્થિતિને સમજ નારા હતા તેથી તેઓએ મહોત્સવપૂવક પુત્રને શ્રીમદ્ધાધારસ્વામીને હસ્તે પ્રવચ્ચા અપાડી કુમાર પણ ગુરુથીનું વહુમાન કરવાપૂવક શાસ્ત્રના અધ્યયનમા તેમ જ વિચારલાપમા સદ્ગુણ અતરના ઉદ્ધાસથી નાપુધમનું પાલન કરવા લાગ્યા વયમા બાલ હતા જ્ઞાનથી અવાલ (પંડિત) ધન્યો સ્વલ્પના વગર ચારિત્રધર્મમાં દિવસાનુદિવસ વિનુદિતે ધારણ કરી ગુરુ સાથે વિહરવા લાગ્યો આમ છતાં માત્રસ્થમાયસુલભ કેટલોય સ્વલ્પનાઓ-પ્રુદીઓ થા જતી

પરજા માત્ર કાલમા મુધાનુર વધાથી કોઈ એછીના વરમા અતિમુત્તક મુનિ મોચરી લેવા ગયા જ્યાં ‘ધર્મલાભ’ શબ્દનો ઉચ્ચાર કરી ક્રમા ત્યાં શેઠની પુત્રવધૂપ જાલ્ય કરતા પ્રશ્ન કર્યા કે-“ દે મુનિવર ! આટલી જલ્દી ઉતાવળ કેમ કરી ? ” તેની આથી અપૂવ ને માર્મિક થાળી સામઘી ચમત્કાર પામેલા જમારે જવાબ આપ્યો કે-‘ યજ્ઞાનામિ તન્ન જાનામિ ’ શેઠની પુત્રવધૂને આ વાક્ય રહસ્ય ન સમજાયું પટલે તેણે પુનઃ પ્રશ્ન કર્યો-“ આપે શું વદ્ય ? મને ધરાવર સમજાયો ’ ” મગિનો ! તમારા પ્રશ્નનો આશય તો એ હતો કે ‘ મને આટલી નાની વયમા દોષા લેવાની ઉતાવળ કેમ થા આથી ? ’ મેં જણાવું કે ‘ યજ્ઞાનામિ ’ પટલે મનુ ગમે તે સમયે જરૂર આવવાનું છે એ વાત જાણું છું પરતું ‘ તન્ન જાનામિ ’ વક્ત્ર જે નથી જાણતો તે પટલું જ કે એ વક્ત્ર અવસ્થામા આવશે ! વાચકાઠ પને માર્ફક આવશે કે વૃદ્ધાવસ્થાને તે પસંદ કરશે ? અને ક્યાં આ સ્થિતિ દોષ ત્યાં પછી ઉતાવળનો પ્રશ્ન જ થેવા ? મારો પાતે યંતું કોઈ વિશિષ્ટ જ્ઞાન નથી કે જેથી મૃત્યુના આગમનની ચાલસ તિથિ વાર અધધારી શકાય તેથી ઉતાવળ કહેવાય પણ કેમ ? ”

શેઠની પુત્રવધૂપ માત્રમાધુના આ રહસ્યપુણ વધનો શ્રવણ કરી મધ્યવધ મુઠ વાર પ્રધારના વ્રતયુક્ત વાચકધર્મ મહાન કરીને શુદ્ધ અધપાનાદિકથી મુનિધોને પ્રતિગમ્યા

પરજા વર્ષાઋતુમા ધમ્તી પર ચોતરફ જલ વધરાઈ રહ્યું છે, વિજલ્લીઓના ચમત્કાર ને વાદલના મર્જારિય પછી મુશલધાર વરસાદ વરસી રહ્યો છે જાણે

સૃષ્ટિસુંદરી હર્ષભર્યું સ્નાન કરી રહી હોય તેવું ચિત્ર ત્રજર સ મુખ યજુ થાય જનતા પાતાના આશાસમાથી ચર્પાકાઠનુ આ દૃશ્યગમ દશ્ય નિહાળી રહી પૌષ્પશાલાના મધાનમાથી ચાઢસાધુ અતિમુક્ત્યની દષ્ટિ પળ આ તરફ સ્વાભાવિક રીત ઝેંચાય છે ઘડીમર સ્વાસ્થ્ય ચાજુ પર મૂકી ડપાશ્રયમાથી નીચે ઉતરે છે અને પાણીના ઘણા જતા પ્રવાહ પર નજર મઢાય છે ઘરસાદ અટકતા જાણે કારાગૃહના ઘઘનમાથી છૂટ્યા હોય યમ નાની ઘયના યંટલા ય ચાઢકો ઘરમાથી બહાર આવી, પાણીના નાના નાના ઘાબોચીયામા ઘાગઢની ઘાઢીઓ ઘનાથી સાગરમા ઘઘાળ હકાર્યાં મુલ્ય આનંદ માળી રહ્યા છે આ દશ્ય જ્ઞાતા જ અતિમુક્ત્ય મુનિબર પળ ઘાઢપળની ઝૂમિં જાગૃત ઘનતા જ મમાન ઘયના ઘિયુઓના સાથે શરત કરી કાચલીનો હોઢી તરાગ્યામા લીન ઘને છે પોતે કહ કામા ઘતે છે, પોતે સચિત્તના ત્યામો સાધુ છે ય ઘાત તદન સ્મૃતિ ઘઘાર જાય છે આ સમયે જ્ઞાની સિવાય કોળ જાણી શક તેમ છે ક જલમા કાચલીનુ નાઘ તરાગનાર આ ઘાઢસાધુ અલ્પ કાઢ પછી સસારસાગર મા આત્મ-નાઘ તરાથી આરમસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરનાર છે ' અજ્ઞાની જનતા તા ડપાઢી આઘે જાદ રહી છે ઘ-મુનિપળાને ન છાજે, યમા ઘૂષળ લાગ તેણે અતિમુક્ત્યનુ ઘર્તન છે

ડપાશ્રયની ઘારીપથી જોદ રહેલા ઘ્રીગૌતમસ્વામીની દષ્ટિ અકસ્માત્ આ લધુ શિષ્ય પર પઢી તરત જ તેઓથી ત્યા અદ પઢાંઘ્યા ગુરુઘ્રીને જાતા જ અતિમુક્ત્ય શરમાયા ડમય મધુ ઘ્રીમઢાઘીરદેય સમીપે ગયા

જ્યા પ્રવેશ કરી ઈયાંપથિકા પઢિકમઘા લાગ્યા ત્યા અતિમુક્ત્ય સાધુપ ' દગમટ્ટી દગમટ્ટી ' ય પઢના અર્ધમા પુષ્કટ વિચારના કરી પોતે સાધુ ઝીઘનના ઘૂઘ્રીને અઘરાર્દ ઝૂપર ઘઢાગા, નાઘ તરાગ્યામા હમળા જ પાણી તથા માઢના ઝીઘ્રીને જે વિલામળા પઢોંઘાઢી છે ય આલુ ય દશ્ય ઘશુ સામ ઘજુ કરી ઘની સાઘા મનથી હમાપના આરમી તરુ જ કધુ છે ઘ- ' મન ઇવ મનુષ્યાણા, કારણ ઘધમોક્ષયો ' । ' કર્મઘધ કે મુક્તિનુ કારણ મનુષ્ય માત્રને પોતાનુ ઇક મન જ છે

' દગમટ્ટી 'ની વિચારનામા ને વિચારનામા જ અતિમુક્ત્ય મુનિ લ્પલ્પીન ઘની ગયા વિચારધારા પથી પ્કામ ઘની ગઈ કે પોતાની આસપાસ શુ ઘાઢી રહું છે તેનુ પળ તેમને માન ન રહુ પઢ્યાસાપના પાઘક વિશેષ પ્રઢીત ઘયો અને ય પાઘકનો જ્યાઢામા ઘમસમૂહ દગ્ધ ઘથા લાગ્યો છેઘટે ક્ષપકઘેળીનુ અઘલઘન પ્રહળ કરી, સકલ કર્મના ક્ષય કરી અલ્પકાઢમા કેઘટજ્ઞાન પ્રાપ્ત ઘર્યુ સમીપસ્થ દેઘોપ તેમનો કેઘઢજ્ઞાન મઢાતસઘ કર્યા જે તીઘ કર્મો ઘાટિ જન્મ સુધના તામ તપથી ઘાઢી શઘાતા ઘથી તે અર્ધો ક્ષળમા આત્મમાઘનારૂપી તીઘ તપઘઢ ને સમતાનુ અપહ્વત લઈ ઘાઢી શકાય છે.

યાદ અતિમુક્તક વેવછીય પૃથ્વીતલ પર વિહાર કરી, ઘણા મધ્ય જીવાને ઉપદેશવારિથી મિલિત કરી, અધોગતિમા પદ્મતા અટકાથી તેઓના ઉદાર કર્યો. આવી રીતે વિચરતા વિચરતા, શુશ્રુષા ગામ-નગરામાં ફરતા ફરતા સુવપુર સમીપ આવી ત નગરના યહારના ટંચાનમા સમયસર્યાં જિતશયુ રાજા શ્રેષ્ઠ જન સમૂહયુક્ત આવી, પ્રદક્ષિણા દા, યદન કરી, ધર્મધર્મણ કરવા ઘેટી મુનિના મુગદ્ધારા ઉપદેશધારા વહવા લાગી- 'ક્યા લગી આ વેદ સ્વસ્થ છે અને પૃથ્વીવસ્થા આવી નથી તેમજ દ્વિત્રિયા શિથિજ વદ નથી ને આયુષ્યમો અંત આપ્યો નથી ત્યાં સુધીમા આત્મવલ્યાણ અર્થે હ મળ્યો! જરૂર યત્ન કરો આગ લાગ્યા પછી ક્યાં મોદવો જેમ સૂપતાનુ કારણ ॥ તમ આ સ્થિતિ પલટાયા પછી-પાજી દાધમાયો ગયા પછી-ઉપમ શુ કામનો? જને તમા પોતાના માના છો તે તમારા રહેવાના નથી લક્ષ્મી ચલ્લ છે, ક્ષણભયુર છે, આયુષ્યનો મરોસો નથી, વેદ વ્યાધિમસ્ત વ્યાદે વનશે તે જાણી શકાય તહીં, પુત્ર પત્ની આદિ પરિવાર વળ સ્વાર્થપરાયણ છે આવા અસાર સસારમાથી સારરૂપ સયમનુ જ પ્રવળ કર્યુ તે સર્વ શ્રેષ્ઠ છે "

પ્રતિષ્ઠાસપ્ત અને અતિશયતાને વરેલા અતિમુક્ત વેવછીની દેશના પલ્લવતી યને ધમા દુ આશ્ચર્ય! કેવળ ય મલ્યાસ્મામાય સાધુધમનો સ્વીકાર કર્યો. ધાજાઓય પાર પ્રત્યુત આવકધર્મનો સ્વીકાર કર્યો આત્મવલ્યાણની આવી વેટલી ય પરપરા પ્રવર્તાથી પ્રાતે અતિમુક્તકુમારે મુક્તિપુરીમા પગલાં કર્યા

શ્રીમત્કૃતદશાગ સુવ્રતા છઠ્ઠા વર્ગમાં વયનો ૧૫ મો અધિકાર છે તેમાં અતદૃતવચ્છી યાને મોક્ષે ગયાનુ વહેલુ છે તત્ત્વ વચ્છીગમ્ય બાલકયમા ભાગ ધતી દીક્ષા સ્વીકારી, દ્વિત્રિયાવહી પદિક્રમતાં જ જેમણે વેવછજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યુ તે મહાત્મા અતિમુક્તકુમારને અનેકશ વદન હો!.

શ્રીરત્નરામચંદ્ર પૂર્ણાત-

સુસિદ્ધ માર્ગ દેશમા તુષર્વને નામનુ નગર હતુ તે નગરને ચિદે ધન નામનો વ્યવહારવિચક્ષણ અને પ્રદાણુ આવક ધસતો હતો તેને ધનગિરિ નામનો સદ્ગુણી પુત્ર હતો નરસમાગમને કારણે ધનગિરિનુ મન પ્રથમથી જ બેરાગ્ય પ્રતિ દેહનુ હતું પરંતુ શુધાવચ્ચાના આગનામાં પ્રવશ કરતાં જ પિતાના આપ્રદથી સુનદા નામની સુશીલ સુક્રમ્યા સાથે યાગિવ્રહ્મણ કર્યુ સુનવાના માર્ આર્ય સમિતે સસારની ચિલક્ષણતા નિહાળી સંયમ સ્વીકાર્યું હતુ

"કાર્યેષુ મત્રી કર્મણેષુ દાસી" ની માપક યનેનો મસાર સુસપૂર્વક ચાલવા તમયો ધનગિરિ સાથે સસારસુખ મોગપતા સુનદા સગમાં બની તિથગજૂબક દેવતા (જે દેવ અણપદ પર્વત પર શ્રીગૌતમસ્વામીના મુગદ્ધારા પુંડરીક અધ્યયન સામ્રજ્યુ હતુ તેનો) બીજ વચ્ચોને સુનદાની કુક્ષિમા અથત્યાં ઉત્તમ ગર્ભના પ્રમાવયો સુનદા ધર્મફરણીમા અતિશય આસક્તિ ધરવા લાગી તેને ઉત્તમ પ્રકારના મોહદો પ્રવજવા લાગ્યા, જે સર્વ ધનગિરિય પૂજ કર્યો.

પોતાની ભાયાંને મગર્મા નિહાળી ધનનિગિર્મિનો અત્યાર સુધા સુપુત રહેલો ઘેરાગ્યભાવ જાગૃત થયા પશ્ચાત્ પ્રમગ જોડ તેણે પાતાનો પ્રિયાને કહ્યું કે—“ હ સુલક્ષણી ! તારા અને તારા મર્મનું વલ્યાણ થાઓ તારા જાવનના આધારરૂપ સત્તાનનો તને પ્રાપ્તિ થઈ જુઓ છે હુ દેવે મારા આમહિન સાધવા તારા માઈ આર્યસમિતે જેમનો પાસે દીક્ષા પ્રદાન કરી છે તે શ્રીનિહનિગિર્મિ પાસે સર્વધિરતિ સ્વીકારીશ, ”

સુનદાએ ઘણા આશ્ચર્યપૂર્વક આજીજી કરી છતાં અમૃતપાનની દૃષ્ટાવાઝી ધનનિગિર્મિ તેણેના ચત્તરસમા આદ્ર ન થયો પત્નીને વિશેષ સમજાયતા હોયડે તેણે અનુમતિ આપી અને ધનનિગિર્મિ ચારિત્ર પ્રદાન કર્યું

યોગ્ય સમયે સુનદાએ એક સુદર અર્ભવને જન્મ આપ્યો પુત્રજન્મના સ્વભાવ રમે યોગે તેમની દેહ-કાંતિ દેવ સરસી દેદીપ્યમાન હતી પુત્રસુગનું અવલાકન કરી સુનદા અતિશય હર્ષ પામી ઘડોમર ત પોતાના પતિનું વિયોગબુદ્ધ પણ મૂલી ગઈ કુલના વિભૂષણરૂપ આત્મજને નિરપ્પો ક, માતાને હર્ષાશ્રુ ન આવે ? પણ ભાષીના ગમેમા શુ છુપાયુ છે તેમની સામાન્ય માનવીને શુ યવર પડ છે ! સુનદા પોતાના સત્તાનપ્રાપ્તિના સુગ્ધ ઉપર મનારચના કિલ્લા ઘણવા મઢી પઢી પણ તેને યવર ન હતી કે લિપિતમપિ હલાટે પ્રોજ્ઞિતુ કઃ સમર્થઃ ? અગર તો નિધિરેવ તાનિ ઘટયતિ યાનિ પુમાન્ નંચ ચિન્તયતિ ।

જન્મસમયે પાસે રહેલી કોઈ એક સ્ત્રીએ તને હશેની કહ્યું કે—“ યહાલા તનુજ ! તારા પિતાએ જો સયમ ન સ્વીકાર્યું હોત તો તારા જન્મોત્સવ એક રાજ કુમારના જન્મ જેવો ઉજવાત ” આ શબ્દો વર્ણપટ પર અવદાતા જ શિશુ સમયે સ્ત્રીએ ઉચારેલા શબ્દો પર વિશેષ ઋદ્ધાપાદ કરતા તને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું પાતાનો દેવ-ભવ સ્મૃતિપટમા આવેો ઘન, યાત્રવની મનાવૃત્તિ તરત જ ચદ્દાર્દ ગઈ દેવ નગ્ની દિષ્ય સુજા જેણે ભાગત્વા હોય તેને આ સત્તાર અસાર ન જણાય ને ? તેને દેવસુદ આક્રમણ કરવા લાગ્યું પરંતુ સયમ પાલન વિના દેવસુદ કયાથી પ્રાપ્ત થાય ? વિચારણાને અંત તેણે ચારિત્ર-પ્રદાન નો નિરધાર કર્યો પરંતુ જન્મ ધારણ કર્યાને માત્ર ગણત્રીના જ દિવસો વ્યતીત થયા હતા આ સ્થિતિમા શીઘ્ર ચારિત્ર-સ્વીકાર કરે રીત થઈ શકે અને એ માત્ર આધારરૂપ પોતાને માતા રજા પણ વસ આવે ? આકાશપુત્રની માફક તેની આશા મનમા ને મનમા જ શમી ગઈ

તેણે વિચાર્યું કે માતાને કટાઝો આપુ તા તે નક્કી મારો ત્યાગ કરશે, નહીં તો એકના એક પુત્ર પરત્વેના તેના મોહભાવ ઘણો નહીં તણે ઘાલોચિત રદન શરૂ કર્યું રદન સામઢી સુનદા તેનું રજા કરવા યાગી, તેને છાતા

રાણા યિધયિધ પ્રવત્રા કરવા લાગી, પરંતુ ઘાઝખુ રુદા યધ ૧ યધુ જે જાણી જાહન રુદા પરતુ હોય ત કયાંથી મમજે ? ઘાઝખુ ઘોઢો ધાર શાત યતુ પરતુ પાત્રુ તેનુ રુદન શરુ થઈ જતુ સુનદા આ જાતના પ્રતિદિનના વપ્રાત યી કટાટી ગઈ ધીમે ધીમે વાલ્લક છ મહિનાના થયો, પરંતુ નટલા સમય સુનદાને તા નુ વર્ષ જટના દોષ થઈ પડ્યો

ભાગ્યાનુયાય શ્રીનિદગિરિ પાતાના ધનગિરિ તથા આયસમિત પ્રમુલ શિષ્યા સાથ આ જ નગરમા આથી ચઢથા ગાચરીનમય થતા ધનગિરિયુ ગુદ-આપ્તા માગો શાપાતિશયયો ભાથી જાણી ગુદપ ધનગિરિન જાણાપ્યુ પે-“ આને તમોને જે ગોચરી પ્રાત થાય તે લાયજા સચિત્તક અચિત્તનો યિધાર ન કરશા ” ધનગિરિ મુનિ ગાચરી માટ પરિભ્રમણ કરતા કરતા સુનદાના શૃષ્ટે જ જાઈ ચઢથા સુનદા પોતાના પ્રતિદિન રુદન કરતા પુત્રથા પરિતાપ પામી હતી ધન ગિરિને જોતા જ તેના સ્વામાયિક ક્રોધ પ્રગટી નિકળ્યા અને કહ્યુ કે-“ હુ તા તમારા પુત્રથી કટાટી ગઈ છુ હવ તમ તને લઈ જાય અને વાલ્લો-પોપા ” આ પ્રમાણ વાલીને આયશ ન આયશમા તજ પુત્રને વહારાથી દીધો ધનગિરિ તરત જ ગુદ પાસે આથી પહોઢ્યા પુત્રના યજ્ઞનથી ધનગિરિને દાય નમી અતા હતો તે જોઈ ગુદપ કહ્યુ કે-“ આ પુત્ર યજ્ઞ જોયો મજયુત ને શક્તિશાળી યજ્ઞ મા ” તેનુ વજ્રસ્વામી યુ નામ રાણો ” લાલનપાલન માટે ગુદપ તને સાધ્વીઓ સોંપ્યા અને સાધ્વીઓ પળ શર્યાતરીમા ઉપાધય આપાર આવિધાઓ ,મ સાધ્વી તેઓ પુત્રયતુ તનુ લાલનપાલન કરવા લાગી અને ધ્રમશ યજ્ઞસ્વામીની યવજન યવ લગમગની થઈ સાધ્વીઓ અગિયાર અગતી આયુષ્તિ કરતા તેને વ્યાપ્ર ચિત્તથી અવધારી લેવાથી યજ્ઞસ્વામી પળ તીવ્ર પ્રતાપશક્તિના પ્રભાવ અગિયાર અગતા શાતા થની ગયા અરેલર કહ્યુ છે કે-‘ શુદિર્યસ્ય વલ તસ્ય । ’

અમુક સમય પમાર થયા થાદ શ્રીનિદગિરિ પ્રમુલ સાધુઓ પાછા તે જ નગરમા આથી ચઢથા પુત્ર સાંપતા તો સાંપાઈ ગયો પરંતુ ત્યારવાદ સુનદાનાં વધાસાપનો પાર ન રહ્યા કાંઈ પળ હિસાથે પુત્રને પાછા મેલ્લથવા તેણે મહેનત કરવા માટી પળ પાળી યલ્લાયવાની માફક તે સર્વ થૂયા થયુ છેવટે ગુદ સમુલ આથી પાતાના પુત્ર પાછો માગ્યા સઘ પાસે પળ વાત મૂકાઈ અને તેમા નિષ્પલ્લ નીયદતા છેવટે સુનદાપ રાજદરવારમા પળ પરિયાદ કરી રાજવીય યોગ્ય તોડ કાઢતાં ફરમાપ્યુ કે-“ રાજસમા મરવી અને તમા પુત્રને યને યથ ડમો રાજથા જે તરપ પુત્ર જાય તનો વચજા જાણથા ” સુનદા આ પમદ પદ્યુ કારણ કે તે જાણતી હતી કે-લખુ-અજ પુત્રા મિષ્ટ માજ્જન કે દ્રવ્ય આદિના પ્રલોભનથી તે પાતા તરપ આકર્ષા લયો આ પાતાની ધારણા પાર પડશ સુનદાપ તરત જ વિવિધ તરેહના સુદર રમકઢા અને અ ય મનગમતા વદાર્યા દર્શાથી પ્રતાપ આપનામિ વણી કલાશ ન રાણી છતા યજ્ઞસ્વામીય તેની સામે

નજર સરળી પણ કરી નહીં મજ્જેપ્ર પર આરોહણ કરનાર શુ મધ્ય પર થેતે ? છેપટે ધનગિરિય ફક્ત રજોદરણ થતાયતા તે તરત જ તેમના તરફ દોડી ગયો અને રાજવીય સિદ્ધિગિરિની તરવેળમા અભિમાય આપ્યો સુનવાણ પણ છેવટ સમજી ઝડે દોડ્યા સ્ત્રીથી ધીમે ધીમે વધ વધવાની સાથે શાસ્ત્રાધ્યાય કરતાં, યજ્ઞ સ્વામી પણ વ્યાખરણ, કાવ્ય, નિદાન્ત અને તથા વિમરેમા ઘણા જ વિજ્ઞાત ઘણા

યજ્ઞસ્વામી પદ્મદા ગાંધરી લેવા જતા હતા ત્યાં તેના વધ મિત્ર દેવે તેમનો યુદ્ધિનો પરીક્ષા કરી રસ્તામા દેવે રુદ્રમ વેદવીઆ વિનુર્થી બોલે માવયાજનું રૂપ ધારણ કરી પોતાની વર્ણકૃતીમાં વજોરયા વધારવા માટે આગ્રહ કર્યા યજ્ઞ સ્વામી ર્યાંનમિતિપૂર્વક મથા અને જોયું તો માર્યવાદના વગ મૂમિને સ્પર્શતા ન હતા નેત્રી પણ નિર્નિમેષ હતા યુદ્ધિશાલી યજ્ઞસ્વામીને માલુમ પડ્યું કે-આ માર્યવાદ નથી, પણ કોઈ દેવે આ વધી જાઝ રહી છે તેમણે તરત જ જ્ઞાત શબ્દોમા કહ્યું કે-“મહાનુભાવ અમને દેવર્ષિદેવ વલ્કે” યજ્ઞસ્વામીનું વચન સામઝી દેવ અરવત વિસ્મિત થયો અને સ્વસ્વરૂપ પ્રચ્છન્ન થઈ શ્રીવલ્લભસ્વામીને યેમિય છઠ્ઠિ આપી આવી જ રીતે ઘીજે પ્રસન્ન વેચર મવધી પરીખા કરતાં દેવે પ્રસન્ન થઈ આજ્ઞાશનામિનો પ્રિયા આપી હતી

પદ્મદા યજ્ઞસ્વામીમાં રહેલ જવાહોર ગુરની નજરે જ્યદ્યુ થાત વમ યમી કે તેમની સ્થલિભૂમિ મથા હતા અને અન્ય મથ શિષ્યો ગોચરી મથા હતા યજ્ઞસ્વામી ઘથા ઉપકરણોને મમવદ્દ મોટથી પાતે ઘવમા ઘેટા અને મમર્થ-શાસ્ત્રયક્ષા ગુર સ્વશિષ્યોને ઘાચના આપે તેમ મોટે સાદે અગિયાર ધંગની ઘાચના ઉપકરણોને ઉદ્દેશીને આપવા લાગ્યા ગુરમહારાજ ઘસતિ નજીવ જાણ્યા તેવામા નમણે મથ જેવા ગમીર ઘવનિ સામઝઘો સામઝતાં જ તેમનાં વર્ણો વમવચા છિન્નદારા જાતાં શ્રીવલ્લભસ્વામીનું ઉચ આધરણ નિરતરી અન્યત્ત દપ ધાગ્યા ઘાલમુનિ શ્રીવલ્લભસ્વામી ક્ષામ ન પામે તે માટે તેમણ દીર્ઘ સ્વદે નિહીદિ ઉચ્ચાની ગર્દ સામઝતા જ યજ્ઞસ્વામીય શીઘ્ર સર્થ ઉપકરણો જેમ હતા તેમ મોટથી દીધા અને વહાર આપી ગુરમહારાજની ચરણરજ વૂર કરી

યજ્ઞસ્વામીની આપી પ્રજ્ઞાશક્તિ અને વિમયશીલ્પણુ જોઈ આ ઘાલસાધુની કોઈ અવજ્ઞા ન વને તેમજ સમગી શક્તિનો અન્યન ઢવાલ આયે તે માટે તેમણે પદ્મ ઉપાય શોધી વાટયો વળાવ શિષ્યોને ઘોગયો વહુ કે-“અમો આમપાનના ગામહામા યિચરોષ છીય અલ્પ સમયમા પાછા આવશુ, માટ સમો સર્થ અંતે રહો અને ધમધ્યાનનો યુદ્ધિ કરો” શિષ્યોય પ્રશ્ન કર્યો કે-“આપનો મેર હાનરીમા અમને યાચના વોળ આપશે ?” ગુરુપ જ્ઞાત રીતે જવાય આપ્યો કે “શ્રીવલ્લભસ્વામી તમને ઘાજના આપશે ” ગુરુ સમ્ય વહે છે ધ આપનો ધવળ પ્રમ છે વમ યિચારી તેઆવ પુત્ર પૂછશુ છતાં ગુરુપ પ્રચમનો માવજ જ જવાય આપવાથી સર્થ કોઈ આશ્ચર્યના સાગરમા લીગ થી ગયા વલ્લભસ્વામીની ઘય વયા

અને ક્યાં યાચના આપવા જેવ મનોરથ વાર્ય ? ક્યાં સ્ત્રીય ચારિત્રપર્યાયવાટા સાધુઓ અને ક્યાં પક્ષ ઘાલનાધુ ? આથી શય્યા ધરાવતા છતાં ગુરુપ કહેલ મિથ્યા ન હોય તેથી ભાવનાથી તેઓપ તે સયથી વિશેષ પૃચ્છા ન કરી પ્રમાતે શ્રીયજ્ઞસ્વામીપ પથી ઉમદા રીતે યાચના આપો કે મદ યુદ્ધિયાટા સાધુ પગ મટેલાઈથી સમજો શકે. શ્રીયજ્ઞસ્વામી યાચના આપતા ત્યારે શિષ્યોને પથો પ્રમ થઈ ગયો કે ગુરુમહારાજ યાચના આપવા માટે પાછા આવ્યા કે નુ ? શિષ્યો શ્રી યજ્ઞસ્વામીની મુક્ત વઢે પ્રશંસા કરવા ઝામ્યા અલ્પ સમયયાદ ય્યારે શ્રીસિદ્ધગિરિ આવ્યા ત્યારે તેઓપ વદ્ય કે-“ હવેથી હમેશા શ્રીયજ્ઞસ્વામી જ અમોને યાચના આપે તેથી યદ્યોયસ્ત કરો તેમનો સમજાવત્થી જેમ મેઘાગમન સમયે મધૂર નૃત્ય કરે તેમ અમારા હૃદયરૂપી મધૂરા સ્પર્શરૂપ વને છે ”

યજ્ઞસ્વામીનો અધ્યાત્મ યધતા યધતા પૂર્વોનો થઈ ગયો તે સમયે હથ પૂજ સુધીનુ શાસ્ત્રાપ્યયન શેષ રહ્યુ હતુ અને તેનુ સવુશ જ્ઞાન શ્રીમદ્રગુપ્તસૂરિને હતુ પક્ષદા શ્રીસિદ્ધગિરિને વિચાર સ્પૃચ્યો કે-શ્રીયજ્ઞસ્વામીને મદ્રગુપ્તસૂરિ પાને મોકલીપ અને સર્વલ શાસ્ત્રપારગત યનાથીપ. ગુરુ આજ્ઞા યતા જ તેઓપ વિદ્યાર કયા અને રાત્રિ યદ્ જતા તેઓ નગર યદ્યાર રાતવાનો રહ્યા આ યાજુ મદ્રગુપ્ત સૂરિને સ્પન્ન આ યુ કે તેમના દ્વાયમાથી વૃધપૂર્ણ પાત્ર વોરેપ લઈ લીધુ અને તેનુ પાન કરી પ્રમોદ અનુભવ્યો શ્રીયજ્ઞસ્વામીપ આગમન-હેતુ વદ્યારી અધ્યાત્મ વર્ણો અને અલ્પ સમયમા જ પારગતપણુ પ્રાપ્ત કરી ગુરુ મમીયે આથી પદ્યોક્યા ગુરુપ વદ્ય પૂયમા નિષ્ણાત યયા જાણી આચાર્યપદ આપા ગચ્છનો માર પળ તેમના શિરે નાકયો.

પદ્યદા યજ્ઞસ્વામી યિલાર કરતા કરતા પાટલીપુત્ર નગરે આવ્યા ત્યાં વિષામપ્રભાવથી વદરૂપી વાયા યનાથી સુન્દર દેશના આપી દેશના સામલ્લયા પાદ નગરજનો ટીકા કરવા લાગ્યા કે દેશનાને અનુકૂળ રૂપ નથી યોજે દિવસે કામદેય સદશ રૂપ યનાથી દેશના આપી આ વ્યતિકર સામલ્લી તે નગરના ધનધેણીની રક્ષિમણી નામની વધ્યાપ મનથી નિરધાર વર્ણો કે “ પરણુ તો યજ્ઞસ્વામીને જ નદી તો વાટમયળ (મૃત્યુ) શ્રેષ્ઠ છે ” ધનધેણીને આ વાત કાને આવતા જ તેમણે શ્રીયજ્ઞસ્વામીને વદ્ય કે-“હુ આપને પક્ષ વરોડ રત્ન વધ્યાદાનમા સાપીશ માટે મારી આજીજી સ્વીકારો ” વાદ શ્રીયજ્ઞસ્વામીપ રક્ષિમણીને સમજાથી અને પોતાના સાલ્બીમયમા પક્ષ લાયક વ્યકિનો ઉમેરો વર્ણો

પક્ષદા તે પ્રદેશમા મયકર કુલજાલ પડ્યો પ્રાણીઓ હુ પી યયા લાગ્યા અને સર્વલ મધ પળ મુલમગ તેમજ અનેક આપસિઓને વારણે ત્રાસી ઉઠયો સાધુ-સમુદાયમા પળ મુલમરાપ સ્થાન જમાલ્યુ આ આપતમાથી યલાવયા માટે શ્રીમયે યજ્ઞસ્વામીને વિદ્યસિ કરી શ્રીયજ્ઞસ્વામીને સ્વધીય ફોરવવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો તેમણે તરત જ પોતાનો શક્તિથી વિશાલ પટ વિલુલ્યો અને તેના ઊપર સક્કલ સઘને વેસાડી મદાપુર ગમના નગરમા પદ્યાવાદ્યો

મહાપુર નગરમા થીઠોનું સામ્રાજ્ય ચાલતું હતું થોડાં લોકો જૈનોની સારી રીતે નિન્દા તથા રૂપ્યાં કરતા ધીમે ધીમે તે નગરના રાજાના વર્ણમા ફેર રેઢવામા આવ્યું અને કોઈ પણ પ્રકારે જૈનોને હેરાન કરવાનો મનસૂરો કર્યો પર્યું પણ પથ આઘતા રાજધીપ માલીઓને શુભ રીતે કહેવરાયું કે “ જૈનોને વ્રજ પણ વૃલ ન આપશો ” પર્યુંજે જોવા પધિત્ર દિધસોમા વ્રજ પણ પુષ્પ ન મલયાયો ધીર્મધનુ મન સતાપ અનુમત્રયા છામ્યુ શ્રીમતે વચ્ચસ્વામીને આ વૃતાત જણાવ્યો શામનપ્રમાણના અથ શ્રીવચ્ચસ્વામી આજ્ઞાશમાગ માહેશ્વરો નગરીપ ગયા અને સ્થા તેમનો મિત્ર તંદિગ નામનો માલી રહેતો હતો તેને ધીશ લાવ પુષ્પ તે જ સમયે અર્પણ કર્યા શુભદિમપત પથત પરથી લક્ષ્મીદેવીનું મહાપદપદ્યાર્થું કમલ જિનપૂજા માટે લાવ્યા આ ચમત્કાર જોઈ થોડાં લોકો મલયાણા પહો ગયા અને રાજા પણ જૈન ધર્માચલંચી થયો આ પ્રમાણે તેઓધીપ જૈનશામનનો મહા-પ્રમાણના કરી

વ્રજદા વચ્ચસ્વામીને શ્લેષમ રોગ થયો તેથી સુંઠના કટકો ઉપયોગમા લઈ, તેમાયો થોડો ઘાપરી ઘાકીનો સાજે ઘાપરવા માટે કાનના ભાગ પર રાગ્વી મૂક્યો દૈવયોગે તેની ચિસ્તુતિ થઈ ગઈ માજે પંદિલેહન કરતા મુદપસિ દ્વારા તે વ્રજદો નીચે પડ્યો તુજ વચ્ચસ્વામી સમજી ગયા કે હવે પોતાનું આયુષ્ય જોઈું છે

પથમા ધીજો મયંકર દ્વાદશવર્ષીય દુષ્કાટ પડ્યો શ્રીવચ્ચસ્વામીપ અજ્ઞાન કરવાનો ત્રિચાર કર્યો અને વ્રજ પર્યત પર ગયા અજ્ઞાન કરી સ્વત મચર્યા વ્રજે તેમના પ્રયેતા મતિભાવથી દ્વમ્મમાગજ ત્યા આયા અને પોતાના રથને ચારે તરફ ફેરવી વૃક્ષ તથા ગદન યનને સરગા કર્યા તે પથતનુ નામ ત્યારથી રથાર્થ પડ્યું છે અત્યારે દક્ષિણ માલ્લામા વિદિશા(ખેડસા)ની પાસે આ પર્યત આયો દોઘાનુ મનાય છે

તેમના સ્વાર્ગમનની માયોસાથ જ (૧) દશપૂર્વ (૨) થોયુ સદનન અને (૩) થોયુ નરધાન-પ પણ વસ્તુઓ વિલેદ પામી તેમનાથી વચ્ચસ્વામી શુભ થઈ તેમનો સમય સયમપ્રધાન હતો અને પુષ્પની સાતર તેમણે વમર વમી તે પરથી ફલિતાર્થ પ થાય છે કે ચૈત્યપૂજા પ ધર્મનુ અતિ આગદયક અગ છે

૨. યુદ્ધ-જેની વય ૭૦ વય ઉપરાતની હોય તેને વૃદ્ધ કહેવાય કેન્દલાવ આચાર્યા પમ પણ વ્રજે છે જે જેની દ્વિયો શિથિલ-નિગલ-શનિદાન થઈ ગઈ હોય તે ૬૦ વર્ષ ઉપરાતની ઉમ્મરવાઝા હોય તો પણ વૃદ્ધ જાણયો તેની વૈયા વચ્ચ ફરગી પડે, તે માયુ આચારનુ મારી રીતે પાલન કરી શક નહીં યલ્લી તેનામા સ્થાભાવિય રીતે દુષ્પદ-અભિમાન હોય કે દુષ્કાટ, થોજા તો લધુ છે, તેજાને હુ કેમ નમસ્વાર કરું? જ્યાદિ જ્યાદિ આમ છતા પણ કોઈ દહ-મજવૂત

સંઘયણયાત્રો દાય અને સાધુના આચાર-ચિત્તાર કરાવર પાત્રી શરે તેમ જનાતું
તોય તા અપનાદરૂપે તેવા વૃત્તને પળ દીક્ષા આપી જવાય આસંધમાં વિશેષ
વળત વધવદ્વપભાવમાં જાણાયેલ છે

૩. નપુમ્ન-જે પુરુષમા પણ ન હોય અને સ્ત્રીમાં પણ ન હાય તેને નપુમ્ન
જાણવો તે વીજા સાધુઆન દુરાચારી બનાવે, સંયમની વિરાધના વડે, ત્યોવામાં
દામી કરાવે માટે તેવા નપુમ્નને દીક્ષા ન આપવી વદ્વાજ અજાણતાં અપાર્
ર્ત હોય તો તેને વાદી મળ્યો વદ્વાજ તે સ્વય ન ચારવો જાય તો તેને માછ
ચીને-સમજાવીને પણ વાદવો વદ્વાજ તે નપુમ્ન રાજા પાને પોતાને વાદો મૂવધા
સમધી પરિવાદ કરે અને રાજા તનો પથ જડ તેને મદ્દમાં રાવધા આપદ વડે
ત્યારે સુજ આચાર અગર તો મુનિરાજે રાજાને સમજાવયા માટે વદ્વેયુ પ-“ આપના
વૌશાગરમાં વૌર મુજ માણસ તોય તો આપ તેને માટ વયાં પગલાં
મરો ? રાજા જવાય આપે કે તેને તરત જ વાદો મુજ રાજાનો આપો જવાય
સાંમલી સુજ સાધુ વદે વે-આ નપુમ્ન અમારા જ્ઞાન, દશન અને ચારિત્રરૂપી
મંદારને તૂદનાર-દોષિત વરનાર છે માટે તેને અમારે વદિષ્ટત કરવો
જ ઓદ્ય ” આ પ્રમાણે છેવટે રાજાને પણ સમજાય વદ્વાજ વેયાવચાદિવ વૌર
વારણ પ્રમગને અને નપુમ્નને દીક્ષા દેવો વદે તો વાય સધાય ત્યા સુધી રાવે,
પણ તેને મિયા વળાવ વડ પણ ન શીગરે પછી વાદી મુરે ન ચાલ્યો જાય તો
યોગીનો વેય વદેરાથી અચ્ચ મૂવી આય આ સમધી વિશેષ વિચરણ આવદ્યવ
વૃર્ણમાં તથા વૃત્તિમાં ‘ પારિદ્વાવણિયા ’ના અધિકારમાં આપયામાં આવેલ છે

૪. વલીય-સ્ત્રીના નિમગ્નધી સ્ત્રીના અગોપાનાદિના વર્ણનધી, સ્ત્રીઓ સાધેના
મિષ વાર્તાલાપધી જેને વામ ઉત્પન્ન થાય, સ્ત્રી સાથે ભોગ ભોગવધા તીવ્ર
અમિલાયા ઉદ્ભવે, વામના વેગને રોકી શરે નહીં-વિદ્યલ વનો જાય પરન્તુ
વામભોગને ભોગવી શરે નહીં તે વલીય જાણવો તે સ્ત્રીઓની પાછલ અંધ
વધેને વયાં વડે, જ્ઞાસનની દેલના કરાવે, સ્ત્રીઓમા નિદાતુ પાવ થને માટ
તેવા વલીયને દીક્ષા ન આપવી વદ્વાજ અપવાદ તરોવે દીક્ષા આપી હોય તો
પણ વાદી મૂવધો

૫. જડ-વ્રજ પ્રકારના જડ છે-૧ માયાજડ, ૨ શરીરજડ અને વરણ
જડ (૧) જે માયા વરાવર ન ચોરી શક તે માયાજડ વદેવાય તેના પણ
વળ મેદ છે-(અ) જલમ્વ (આ) મમ્મનમ્વ અને (ઇ) વળમ્વ જડમાં
વૌર દ્વવયા માટે ત્યારે જેવો ‘ વલ્લલ ’ વ્યનિ થાય તેનો માવ્વ યોલે તે
જલમ્વ જે વાલતા થવા વચ્ચે દ્યવ્વી વાજને-વચ્ચવાઈ યોલે તેને મમ્મનમ્વ જાણવો
તેમ જ જે વચરાઓની માવ્વ અચ્ચ વાલે, તેનું વચન ન મમ્મજાય, વયત
શરદ માત્ર વડે તેને વલ્લમ્વ જાણવો આવા જડને દીક્ષા ન આપવી વદ્વાજ
વેયાવચાદિન વારણ વૌક્ષિત વયાં હોય તો પણ તેને વાદી મૂવધો આ સમધી

વિશેષ સ્વરૂપ પચક્ષ્પમાત્રમા અને આશ્વયજ સૂત્રની વૃત્તિમાં આપવામાં આવેલ છે (૨) શરીરજઠ-શરારે વિશેષ સ્પૂર હોય, દૃષ્ટપુટ હોય, તથા ઘાકા ચૂકા અપયયવાળો હોય તો તે વિદ્યારમાં જન્મી ચાલી શકે નહીં, ગોચરી જાણવામાં પણ ઉપયોગી ન પડે તેમ જ આશ્વયજ પ્રિયા કરતા ઘાદના દેવાના સમયે ઊઠ-વેઠ ન કરી શકે માટે તેવા શરીરજઠને દીક્ષા ન આપવી પોતે વફલા હાય અને સદયાગાં તરીકે યાજ્ઞ સાધુની જરૂર જ હોય ત્ય સમયે તેને દીક્ષા આપે પરંતુ કાર્ય પૂર્ણ થયે તેને કાઢી મૂકવો (૩) વારણજઠ-સાધુના આચારન અને જે જે પ્રિયા યતાવીષ તે મૂલી જાય, સ્મરણમાં ન રહે, પઢિલેહન ન કરી શકે, પ્રતિક્રમણાદિ આશ્વયજ પ્રિયા વારવાર મૂલી જાય, ઘાતીય ત્યારે લક્ષ ન રાખે-આગ શરત્તને દીક્ષા ન આપવી વારણવશાત્ આવી હોય તો કાર્યની સમાપ્તિ થયે તેને કાઢી મૂકવો

૬. વ્યાધિગ્રસ્ત-અતિસાર, મગદર, કોઠ, શૂઠ, વીર્યજ્વર, જીર્ણજ્વર इत्यादि વ્યાધિવાળાને દીક્ષા ન આપવી તેથી સયમ તથા સ્વાધ્યાયાદિવની હાનિ થાય

૭. સ્તેન (ચોર)-ચોરી કરે, માગમાં લોકોના દીક્ષા કાતરે તેવા સ્તેન (ચોર)ને દીક્ષા ન આપવી, છતાં વાર્ધ ચોર પાતાનું વ્યસન મૂવી દે, ચોરી ન જ કરે, ચોરી ન કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરે તો તેને વારણવશાત્ દીક્ષા આપે પરંતુ જેનું ચોરી કરવાનું વ્યસન ન જ છૂટે તેને કદાપિ દીક્ષા ન આપવી

૮. રાજદ્રોહી-રાજાનો શુ દગાર હાય, રાજાનો મદાર લૂટ્યો હોય, રાજાનો ઘાત કર્યો હોય, રાજપુત્રનો દ્રોહ કરનાર હોય, અગર તો વાર્ધ પણ પ્રકાંને રાજદ્વને પાત્ર હોય તેને દીક્ષા ન આપવી

૯. ઉન્મત્ત-જેના શરીરમાં ભૂત, પ્રેત અગર તો વક્ષાદિવનો પ્રવેશ થયેલ હોય તથા મદામોહનીયનો જેને ઉદય હોય, મિથ્યાદષ્ટિ હોય, જેનું મન પરવશ-પરાધીન હોય તેને દીક્ષા ન આપવી

૧૦. અધ-જે અધ હાય, ધીળદ્વી નિત્રાવાળો હાય, વાળો હોય, ઝુડો હોય, નક્કા હાય તેને દીક્ષા ન આપવી ધીળદ્વી નિત્રાના ઉદયથી હસ્તી પ્રમુગ્ધના ઘાત મ્વચો વાદ, જીવોની દિમા કરે, સાધુઓનો પણ ઘાત કરી નાવે ઘઠી આથળો હાય તે જીવદયા ન પાળી શકે, લોકમાં નિંદા થાય અપવાદથી ધીળદ્વી નિત્રાવાળાને દીક્ષા આપી હાય તો તેને દૂર કરવો-કાઢી મૂકવો અપવાદ માત્રે વાળાને દીક્ષા આપી શકાય પરંતુ આથળાને તો સર્વથા દીક્ષા ન જ આપી શકાય જો આપે તો વિરાધક ગણાય આ મધ્યમાં વિશેષ દૃઢીકૃત પચક્ષ્પ માત્ર ધિગરે પ્રવાહારા જ્ઞાણથી

૧૧. દાસ—દાસીના પુત્ર હાય, વાપ આતા લીધા હાય, યાન (જામીન) તરીકે રાખેલા હાય અગર તો વાહના રોગ હાય તેવા કામ ચાપરને દીક્ષા ન આપવી કદાચ દાસના માલિક શ્રદ્ધે વ-દીક્ષા આપો તો દીક્ષા આપવી પણ તે અપવાદ માત્ર જાણતો

૧૨. દુષ્ટ—એ પ્રવારના દુષ્ટ છે-(૧) કપાયદુષ્ટ અને (૨) વિપયદુષ્ટ મહા વ્રાધ કરે, અભિમાની હોય, માયા-પ્રપચ્છમા પૂરા હોય તે કપાયદુષ્ટ જાણવો આ સ્વધર્મમાં પક્ક સક્ષિત્ત દેશ ત આપ છે વોઈ પક્ક આચાર્યને પક્ક કપાયદુષ્ટ શિષ્ય હતો પક્ક ઘડત ગાચરી માટ જતા તે શિષ્યને સરસયમી સ્વાદિદ્દ ભાજી મઢી ગાચરી લઈ પાછા યજ્ઞતા તેણે મનમાં વિચાર કર્યો કે-ભાજે તો આ ભાજી હુ જ જાઈશ સાધુના નિયમ પ્રમાણે ઉપાધ્યયે આવી તણે લાવેલ સર્થ ગાચરી ગુરુને યતાથી ગુરુપ ત સરસયના યથી ભાજી પોતાના આહારાર્થે લઈ લીધા તે સમય તો શિષ્યથી કહી પણ ચાલી શકાય નહીં પણ તે શ્રોધી શિષ્યે મનમાં સ્વસ્થ કર્યો કે આ ગુરુપ મારી લાવેલી સ્વાદિદ્દ ગાચરી આરોગી છે માટે તના દાંત પાઢી નાહુ તો જ હુ ચરાં આ પ્રમાણે માનસિક પ્રતિજ્ઞા કરી તે ગુરુને દેરાન કરવાના છિદ્ર જોવા લાગ્યો, પરંતુ દાંત પાઢી નાહવાનો પ્રસંગ માત્ર ન થાય ધીમ ધીમ આ શિષ્યની હીલચાલ અને તેના મનોભાવ ગુરુના જાણવામાં આવ્યા તણ પાતાની પાસે યીજોશિષ્ય રાખ્યો અને તેને મળામળ પૂઠક વદ્યુ વ-પલા કપાયદુષ્ટ શિષ્યને મારી સમીપે ન જ આવવા દેવો યવામાં ગુરુપ અત્તસમય નજીક જાણી પાતે અજણ જ્યોવારવાનો નિરધાર કર્યો અને પાસે રહેલા અથ શિષ્યને સુચના આપી કે-“ જીયુ ત્યા સુધી જ કપાયદુષ્ટ શિષ્યને મારી પાસે ન લાવવો તમજ ન આવવા દેવો ” આ પ્રમાણ વહીન ગુરુ તો સુદ ગયા આ વાતુ પલો કપાયદુષ્ટ શિષ્ય વોઈ વારણ પ્રસંગ થીજે ગામ થીજા સપાઢામાં ગયો આ સમય દરમિયાન ગુરુ વાઢધર્મ પામી ગયા શિષ્યો તમના દેહને વાસિરાથી આવ્યા પેલો શિષ્ય આવતાં તણે આ સમાચાર જાણ્યા તેના ઉદ્દેગનો પાર ન રહ્યો તેને ગુરુના સ્વર્ગ પાસનો શોક નહોતો થતા, માત્ર પોતાની પ્રતિજ્ઞા અધૂરી રહી ગઈ તેનો શાક યતો હતો વોઈ પણ દિસાવે પોતાની પ્રતિજ્ઞા પૂજ કરવાના નિરધારથી તેણે અથ શિષ્યને પૂછ્યુ કે-“ કયા સ્થળે ગુરુની વાયાને વોસિરાથી છું ? ” મયમીત વનેલા શિષ્યોપ જે સ્થાને ગુરુના શરીરને વોસિરાથી હતું તે સ્થાન વર્ણાવ્યુ પટલે કપાયદુષ્ટ શિષ્ય થીમ તે સ્થળે ગયા અને ગુરુના શરીર ને દાંત શ્રોધી કાઢીને પાઢા નાહ્યા અને પાતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરી-આવા કપાયદુષ્ટને દીક્ષા ન જ આપવી (૨) જે વરજીમાં લપટ હોય, વિપયાસજ્ઞ હોય તે વિપયદુષ્ટ કહવાય તવાન દાક્ષા ન આપવી

१३. गूढ—अज्ञानी हाथ, परवश हाथ, वस्तुने वस्तुस्वरूपे न जान, अतिशय स्नेह राखे, श्रममनस्क हाथ तने बीभा न आप

१४. प्रणार्त्ति—जे काइ राजादिकना दयादार हाथ, जेने साथ घणाभानु दुःख हाथ तेने दीक्षा न आपथी आथी व्यक्तित्व दीक्षा आपवाथी लोका निंदा कर व-वेवाळिया थइ गथा, घरमा गवाडु कह न रहु पटले हथ बीक्षा लोधी बढी घणा लणदार शरसो धकत्र यइन येप झुटवी ले, हासी वर माट दीक्षा न आपवा

१५. जुगित—ब्रज प्रवारना जुगित छ १ जातिजुगित, २ धर्मजुगित अने ३ शरीरजुगित (१) जे हल्की-नीच जातिना हाथ ते जातिजुगित कहवाय भगो, बडाल, बाजी, बमार, धनकर, भीळ, दरजी विगरे (२) धर्म जुगित-झीना पापक भद्रभा प्रमुख, मयूर, कुबडादिना पालक-पापक, यास ऊपर चढोन नृत्य करनार, शिकारा फूतरा प्रमुख राखनार तेमज बागुरी-जाळ नाख नार विगरे (३) शरीरजुगित-हाथ, पग, नाक तथा कानरहित तेमज पागला, कूबडा, ठांगणा तथा बाणा, ठुठा विगरे दशमा भेदमा नकनानो पण उल्लेख मरत छ यत्न जहाँ अनावल नथी, परन्तु ते पण समझी लेवा जाति तथा धर्मजुगित एनेने दीक्षा न देयी, कारण व ते हल्का कुठना होवाथी लोकमा निंदा थाय, आहारादिक न मळे तेमज तना कारणे श्रेष्ठ जातिना शिष्यो प्राप्त न थाय बीजा प्रकार ता सधथा निपधने पात्र न छे

१६. अवयव—काइ विद्या भणवा अगर तो शास्त्र जानवा तथा अमुक समय पय त उदरपूर्ति करवा माट गुरुने कहे व-हु अमुक समय पयस्त दीक्षा लइअ अने शास्त्राध्ययन करीअ, पछी चारित्र्य सूकी दइअ आथा धनार्थी न पण दीक्षा न आपथी कारण व आवा देखावथी लावा भ्रममा पडे व साधुआ ता आवा न वर्तनवाळा दइ, लाकान निंदा करवानु कारण मळे

१७. मृत्यु—जे काइ दविधान माट धनिक गृहस्थनी नोकरी करता हाथ सम दीक्षा न आपवा तनो स्वामी आज्ञा आपे ता आपथी

१८. शिष्यनिषेष्टिका—मात पितानी आज्ञा सिष्याय नमाढीन जे दीक्षा अपाय त शिष्यनिषेष्टिका (शिष्यको चारी न अपहरण) कहेवाय आथी रीत शिष्य चारी करी दीक्षा आप ता शासनहीलना थाय, सधमयो पतित कराथ, समयमनी विराधना थाय, राजदरबारमा फरियाद यता भय उत्पन्न थाय, आत्मविराधना थवानो पण प्रसंग आव माट शिष्य अपहरण करी

ધીક્ષા ન દેવી અપવાદ તરીકે શિષ્યહરણ કરવું પડે તા તની વિધિ શ્રોતિશા
યજુર્ણી પ્રમુલ પ્રસ્થમાં ॥ આવા પ્રવારનો શિષ્યનિષ્પેટિકા તોસલિપુત્ર આચાર્યે
આર્યરક્ષિતદ્વરિની કરી હતી જે સયધી સક્ષિત ધૃત્તાત નીચે પ્રમાણે છ
શ્રીઆર્યરક્ષિતદ્વરિનુ યુચાત—

દશપુર નામના સર્થ ઋદ્ધિસિદ્ધિસપ્ત નગરમાં ઉદાયન નામના સમય
જને પ્રતાપશાહી રાજવી રાજ્ય કરતો હતો તેને પદિત-શિરોમણિ અને શ્ય
ચદારણ સોમદેવ નામનો પુરોહિત હતો સોમદેવને સુશીલ અને સસ્કારી
રુદ્રસોમા નામની સદ્ગુણી પત્ની હતી જેના દ્વારા તેન આર્યરક્ષિત અને ફલ્ગુ
રક્ષિત નામના પુત્રરત્નોની પ્રાપ્તિ થઈ હતી જન્મથી જ શુદ્ધિશાહા આ યજુ-
ધેલહીને સુશિક્ષિત યનાથયા સોમદેવ પૂરો પ્રયત્ન કર્યો અને પાતામા રહેલ
સર્થ જ્ઞાન તેને વિષે ઠાણ્યુ, પરંતુ જ્ઞાનસાગરમા તરવાની રૂચ્છાવાળા આર્ય
રક્ષિતને આટલા માત્રથી તૃપ્તિ ન થઈ તજે માતાપિતાની સમતિ મળીથી વિશેષ
વિષાભ્યાસ માટે પાટલીપુત્ર નગરે પ્રયાણ કર્યું

પાટલીપુત્ર તે સમયે આચાર્યના પ્રથમ પતિના શહેરામા અમર્યાને હતું
પદ્મદર્શનના જ્ઞાતા વિદ્વાન પંદિતો ત્યા રહેતા અત્યારે જે સ્થાન કાશીનુ છે તેવું
સ્થાન તે સમયે પાટલીપુત્રનુ હતું સારા આચાર્યના દ્વાય નીચે રહી આર્યરક્ષિતે
વેદોપનિષદના અભ્યાસ કર્યો અને પોતાના ઉત્કૃષ્ટ પ્રજ્ઞા તમજ શોધ પ્રાદ્ય-
શુદ્ધિથી તેણે પોતાના સદ્ગ્રાહ્યાયીઆ તેમ જ આચાર્યના પળ જ્ઞાદ મળીથી લીધો
અભ્યાસ સયધી કાવ્ય પૂર્ણ થતા તે સ્વજન્મભૂમિ પ્રત્યે પાછો ફર્યો સોમદેવને
મન આ પ્રસંગ મહાત્સવરૂપ હતો એક તા પાતાના પુત્ર અને વિદ્યાભ્યાસ કરી
પાછો આવતા હતો, તેના યહુમાનને માટે તેને લાગણી ઉત્પન્ન થઈ રાજાને આ
સમાચારની જાણ થતા પાતાના પુરોહિતપુત્રના આદરસત્કારાથ રાજા પળ દ્વાયી
પર બેસી સામે ગયો અને યહુમાનપુરસ્સર રાજ-રિયાસત સાથે તેનો નગર
પ્રવેશ કરાવ્યો આર્યરક્ષિતને માટે પણ જીવનમા આ અમૂલ્ય પલ્લ હતી

સોમદેવ પુરોહિત હતો છતા રુદ્રસોમા જનધર્માનુયાયી હતા સાધ્વી
સગૃહના સસર્ગથી જૈનમત માટે અપૂર્ય સદ્ભાષ ઉપજ્યો હતો ધીમે
ધીમે અભ્યાસ કરતા તજી જીવાંજીવાદિય તત્ત્વોના સ્વરૂપને સમજનારી
આવિશા યનો હતી સોમદેવ આ જાણતો હતો છતા તે પણ સયધર્મ પ્રત્યે
સમમાન્યાળા હોવાથી યજે ન આવતો આર્યરક્ષિતના પુર-પ્રવેશ થયો ત્યારે તે
સામાયિક રૂઢને બેઠી હતી આર્યરક્ષિતે સ્વયંદે આવીને માતાને યિનયપુરસ્સર
પ્રણામ કર્યો પરંતુ સાસારિક વ્યાપારનો ત્યાગ કરી સામાયિકમા ઘેટેલ
રુદ્રસોમા તો પોતાના એક ધ્યાનમા જ લયલીન રહી આર્યરક્ષિતને
માતાના આવા યતનથી કાંઈ સ્વદ ઉપજ્યો તને વિચાર થયો ધ-મારા પાદિત્યને

કારણે રાજાએ અને પૌરજનોએ મારો સવિશેષ આદર સત્કાર કર્યો ત્યારે માતા મારા માટે પોતાના મુખમાથી આશીર્વાદનો એવ અક્ષર સરણો પણ ઉદ્ધારતી નથી તેને જ્યાર ન હતી કે સામાયિક પટલે ક્ષાયથી વ્યાપારનો ત્યાગ એક માત્ર ધર્મસ્થાન સિવાય તેમાં વ્યવહારોપયોગી કાર્યનો નિવેશ હોય છે સામાયિક પૂજા થયા ચાલ્યો થયો સમયે આર્યરક્ષિતે માતાને દર્પ નહીં થવાનું કારણ પૂછ્યું

કરસોમાયે જાણ્યું કે પુત્રને સન્માન થતાવવાનો આ ઉચિત સમય છે પટલે નમ્ર ધાનીમાં કહ્યું કે-“ પુત્ર ! યુગતિશાયક તારા અભ્યાસથી કે પાઠિયથી હું શી રીતે સંતુષ્ટ થાઉં ? ” માતાના આ વચનો મામલતાં જ આર્યરક્ષિત સમક્ષથી તેણે માતાના વચનમાં કઈ ઝડો મર્મ સમજાવ્યો

વિશેષ વૃત્તિ કરતા કરસોમાયે કહ્યું કે-“ પુત્ર ! આ ધૌતિક જ્ઞાન તને યદુમાત્ર અપાયશે, તારી કાર્તિક વેલાવશે પરંતુ જ્ઞાન તો તે જ છે કે જે આત્માની ઉન્નતિ કરે આત્માને સંમાર્ગના પથે ચાલે જૈનદશનના અભ્યાસ વિના તારું જ્ઞાન અપૂર્ણ જ રહેવાનું જેમ જલ વિનાનું સરોવર શીમે નહીં તેમ દૃષ્ટિવાદ વિનાનું તારું જ્ઞાન શીમેશે નહીં ” દૃષ્ટિવાદ પ શું કહેવાય તેમ પૂછતાં માતાએ કહ્યું કે-“ આપણા નગરને વિષે તોસલીપુત્રનામના જૈનાચાર્ય છે, તેની પાસે અને તે તને મધ્ય ચરતુ સમજાયશે ” “ શન કાલે જાઉંશ ” એમ કહીને માતાનો આદેશ આર્યરક્ષિતે મસ્તકે ચઢાવ્યો

માતા માથેના ધાર્તાલાપ પછી આર્યરક્ષિતનું મન ચક્રઢોલે ચઢ્યું તેણે વિચાર્યું કે-“ કાટલ ધર્મોની વિધાપ્રાપ્તિ માટેનો પરિશ્રમ માતાની દૃષ્ટિ તો ધૃયા જ નીપદ્યશે કઈ માતા પોતાના પુત્રના દિતને માટે ઉત્કટિત ન હોય ? જ્યારે માતાએ મને સંમાર્ગે લાવવા જ આ પ્રયાસ કર્યો છે, કારણ કે માતા કહ્યું ઔચક ઘાટકને પીવડાવે છે તે તેના સ્વાસ્થ્યને માટે જ માતાએ જનાયેલ તોસલિપુત્ર આચાર્ય પાસે જાવું અને તેની પાસે અવશ્ય અભ્યાસ કરવો પણ તોસલિપુત્ર પાસે વેચી રીતે જાવું ? કેમ થોલું ? જનાચાર્યના શુ આચાર-વિચારો ને વિધિપ્રણાલિકા દશે ? ” આ પ્રમાણે વિચાર-મથનમાં જ તેણે અર્ધો રાત્રિ સ્થગીત કરી અને તે જ વિચારમાં તેને નિદ્રા પણ આવી ગઈ પ્રાત વિધિ આગે પી લઈને જેવામાં મુદ્દમાથી ચઢાર નિષ્કલે છે તેવામાં પોતાના મિત્રનો મિત્ર શેરડીના સાંઢાનય સાંઢા લઈને સામો મલ્લ્યો આ શુભ શુકન થયા જાણી આર્ય રક્ષિત આગલ વધ્યો અને ઉપાધ્યય પાસે આવી પદ્મચ્છો વેચી રીતે ઊપર જવું અને શુ કરવું ? તેનો વિચાર કરે છે તેવામાં દરેક નામનો આધક ગુસ્તે ધંદન નિમિત્તે આવ્યો અને તેની પાછલ-પાછલ આર્યરક્ષિત પણ ગયો

દરેકની માફક તેણે પણ તોસલીપુત્ર આચાર્યને યંદન કર્યું તથા આગતુક સાળી આચાર્ય તેને તેનું નામ, ઘોષ અને ફૂલ સઘથી વૃત્તિ કરતા જણાવ્યું કે-

રાજાપ જેનો ચહુમાનપુરસ્સર નગર-પ્રવેશ કરાવ્યો હતો તે જ આ પુરોહિત પુત્ર આયરખિત છે. યાદ તેના આગમનનું કારણ પૂછતા આયરખિતે માતા માથેનો મપૂજ પાત્રોલાપ વહી સમઢાવી દિશાદ બનાવયા માટે પ્રાર્થના કરી. સોમલી પુત્ર આચાર્ય પળ આ મામઢી જ્ઞાનોપયોગ દોધો જ્ઞાનદષ્ટિ દ્વારા તેમને જણાયુ કે-શ્રીવઘ્નસ્વામી પછી આયરખિત પ્રમાયક આચાર્ય થશે. પચ્છે તેને જ્ઞાત થાળી દ્વારા જણાયું કે-“આયરખિત ! તારો ડરમાદ પ્રશમાપાત્ર છે તારી નેજસ્થિતા પળ આ અધ્યાસની લાયલાન પ્રદધાર વચે છે, પર તુ અમારી જાણજ્ઞા પ્રમાણે જે જોની દોષા સ્વીકારે તેને જ દિશાદનો અધ્યાસ કરાવી શકાય.”

આયરખિતને તો વોઈ પળ પ્રકારે વિધાધ્યાસનો લગનો લાગી હતો અને તેની પછાકાદે પૂજ્ય માતાની પ્રેરણા હતી. પડલે વિશેષ વિધાર વર્ધો વગર તેણે ગુહને પોતાની દોષા લેલાની સંમતિ દર્શાવી. આચાર્યશ્રીપ વિચાર્યું કે-“આયરખિત હમણા જ પાટલીપુત્રથી સુપંદિત પદવી રહી આવેલ છે, પ્રજાનો પળ તેના પરત્વે પૂરેપૂરો યાદ છે. પુરોહિતપુત્ર છે અને તેને કારણે રાજપીને પળ ચહુમાન્ય છે. પડલે જો તેને દોષા આપીને અહીં ને અહીં રાક્ષીશ તો તેના પ્રત્યે પ્રેમ ધરાવનારા વિઘ્નકારક થશે.” આ પ્રમાણે વિચારો તેણે આયરખિતને તે યાત જણાવી કહ્યું કે-“દોષા લાડને આપણે અહીંથી ગુપત્યુપ અયથ ત્રિહાર કરવો પડશે.” આયરખિતે તે પળ સ્વીકાર્યું અને યોગ્ય મુહૂર્તમા આયરખિત સસારી મટી મોક્ષમાગતા મુમાકર થયા. જૈનજ્ઞાનનર્મા આ પ્રમાણે આ પદેલ-વહેલી જ શિષ્યનિષ્કેટિકા થની.

જાણે પૂર્વે તૈયારી જ દાવ નેમ આયરખિતે અરુપ સમયમા જ પૂર્વોનો અધ્યાસ અવધારી લાધા. વિશેષ વિધાધ્યાસ માટે તોસલીપુત્રે તેમને શ્રીવઘ્નસ્વામી પાસે મોકલવાનો વિધાર વર્ધો અને આજ્ઞા પળ આપી આ યાજ્ઞ શ્રીવઘ્નસ્વામીને સ્વપ્ન આશ્યુ કે-પાયમ્મથી મરેલ પાત્રદ્વારા મેં વોઈ પળ અતિથિને પારણુ કરાધ્યુ પરતુ પાત્રમા શ્રેષ્ઠ અરુપ જ પાયમ્મ યાકી રહ્યું. આયરખિત તેમની નેથામા દાજર થયા અને અધ્યાસ કરાવયા માટે પ્રાર્થના કરી. શ્રીવઘ્નસ્વામીપ તેમને અધ્યયન કરાવતાં તેઓ નવપૂર્વના જ્ઞાની થયા.

આ યાજ્ઞ આયરખિતના યાદ્યા જયા યાદ નગરમા રહેજ ચઢખઢાન મચ્યો પરતુ આયરખિતનો મમનિધી જ આ થનાથ થનેલ દોયાધી તેનો વિશેષ ઠઠાપોહ ન થયો. રૂઢસોમાપ પુત્રવાત્મક્યથી દિશાદનો અધ્યાસ કરવા વની નાલ્યુ પરતુ લાયા મમથના વિરહથી તેનું યાત્મક્ય આયરખિતની મંથના કરો રહ્યું. દત્ત રૂઢસોમાને આયરખિતને મઢવાનો ડરવંઢા થઈ પચ્છે પચ્છુરખિતને તેમને તેડયા માટે મોકલ્યો.

પચ્છુરખિતે આથી આયરખિતને માનુસ્નેહનું સ્મરણ કરાધ્યુ. આયરખિતે

જણાવ્યું " આ ક્ષણભંજન સત્સારમા સ્નેહ ને મોહ કેવા ? હાથિય વહાર વાદેલા દાત શુ પાછા અંદર જાય છે ? આ સત્સાર જ આથી વિવિધ ધોનાઓથી ભર પૂર છે મોહરાજા આ જીવને વિવિધ રૂપે નચાડે છે અને આપણે નટની માફક આ સત્સાર-રંગભૂમિ ઊપર નાચીએ છીએ " થાદ વચ્ચુરક્ષિતને પણ પ્રતિયોધી પ્રશ્નન્યા પ્રશ્ન કરાચી

નથ પૂર્વનો અભ્યાસ તો સરલતાથી કર્યા થાદ આર્યરક્ષિતે દશમા પુણી શરૂઆત કરી, પરંતુ અભ્યાસ સુધી ન જણાયેલ તેવો શ્રમ હવે તેમને જણાયા લાગ્યો કઠિન ભાગાઓ, કુંગમ ગમક, દુષ્કર પર્વાય અને સમાન શબ્દોના અર્થ શીખતા તેમની યુદ્ધિ હવે વાક્યા લાગી, છતા પણ હદ મનોવલ્લથી અધ્યયન શરૂ રાખ્યું પરંતુ વંટાડો પ્રતિદિન વધયા લાગ્યો એકદા તેમણે શ્રીવજ્રસ્વામીને વ્યક્તિમા પૂછ્યું કે- " હે ધનવન્ત ! હજુ મારે વેચ્છુ અધ્યયન કરવું શોષ રહ્યું છે ? " વજ્રસ્વામીએ તેમનો હૃદયમતભાષ જાણી જઈ પટલું જ કહ્યું કે- " તેનો વિચાર ન કરો, અભ્યાસ શરૂ રાખો મનને ચષ્ટ ન વનવા ધો " આ પ્રમાણે વેચ્છુએ સમય સ્વતંત્ર થયા થાદ પુન પૂછ્યું સ્યારે શ્રીવજ્રસ્વામીએ જ્ઞાનવાણી દ્વારા જણાવ્યું કે- " હજુ સરમય પ્રમાણ મળ્યા છો અને મેહપર્વત પ્રમાણ વાકી છે અધ્યયનમા વંટાડો ન લાગે " જ્ઞાને ગીધે આર્યરક્ષિતે અધ્યયન શરૂ તો રાખ્યું પરંતુ મન પાશુ હટતું જતું જણાયું જેટલે માતાને મળ્યા જવાના આશયથી તેમણે શ્રીવજ્રસ્વામી પાસે વિદ્યા કરવાની આજ્ઞા માગી શ્રીવજ્રસ્વામીએ જ્ઞાનદમ્બિથી જોયું તો તેમને જણાયું કે આર્યરક્ષિત હવે વિશેષ અભ્યાસ કરી શકશે નહીં, કારણ કે સ્વપ્ન પટ મિથ્યા ન થાય નમ્ર પાવત્તમાથી શોષ વાકી રહ્યું હટતું પટલે આર્યરક્ષિત સમય દશે પૂર્વનો મારા જાગ લાભ પ્રાપ્ત કરી શકશે નહીં મારું આયુષ્ય હવે અતિ અલ્પ છે અને આર્યરક્ષિત પુન આ સ્થલે આપણે તે પહેલા તો દુ વાઙ્મયમ પામી જાશ ' માત્રિમાય જાણી શ્રીવજ્રસ્વામીએ તેમને આજ્ઞા આપી આર્યરક્ષિત વિદ્યાર કરી પાટનીપુત્ર આવ્યા અને દીક્ષાગુરુ તોમંગીપુત્ર આચાર્યને પ્રભ્યા ત્યાથી વિદ્યાર કરી અમસ્થાન દશપુર આવ્યા રાજાએ અત્યંત યત્નમાનપૂર્વક મામૈયુ પર્વે કેટલાક સમયની સ્થિરતા દર્શમિધાન તેમણે પોતાના માતા, પિતા, સ્વજનમયધીર્મ તેમ જ પટલાક મય પ્રાણીને પાન્મેશ્વરી દીક્ષા આપી

શ્રીવજ્રસ્વામીના વાલ્ક્યમ પામ્યાના સમાચાર આર્યરક્ષિતને મળતા તેમને પોતાના અપૂર્ણ રહી ગયેલા અભ્યાસ માટે પશ્ચાત્તાપ થયો, પરંતુ સ્યારે પાતે પ્રથમ ધાર ન તામલીપુત્ર આચાર્યને મળ્યા જતા હતા થાદે જ માદાનથ શેરહીના માઠા મલ્યા તનુ તારતમ્ય હવે તેમને સમજાયું માદાનથ માગ પ સ્ત્રવન કરતા હતા કે માદાનથ પૂર્વે પર્યન્તુ જ્ઞાન તમને પ્રાપ્ત થશે

પૂર્વના અભ્યાસને છીડે આર્યરક્ષિતની શક્તિ અનેક દિશાઓમા વિસ્તૃત

ઈ હતી તેમનું જ્ઞાન-ચક્ર અનેક શક્તિના સમાધાન કરવા શક્તિમાન ત્રીપદનું પદ્મ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં શ્રીસીમધરસ્વામીને ઘંટન કરવા ગયેલ શક્તિ પ્રભુને પૂછ્યા કરી કે-“હે સ્વામિન ! આપના જેવું નિગોદનું સ્વસ્થ સ્વરૂપ ભરતક્ષેત્રને વિષે કોઈ જાણે છે ?” પરમાત્માય શ્રીઆર્યરખિતમૂરિનું નામ આપ્યું પછી તેમને જોવાની રૂઝાથી રૂઝ થઈ દ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરી મધુરાનગરીમાં આવ્યા અને ગુરુ સમીપે જઈ નિગોદનું સ્વરૂપ પૂછ્યું પછી ભગવતના કથન મુજબ જ સુરિધીય ચચાસ્થિત નિરૂપણ કર્યું રૂઝ તેમની આવી શક્તિથી અત્યંત રજિત થયો યાદ વિશેષ પરીક્ષા માટે તેમને સ્વ આયુષ્ય મંડળી પૂછ્યા કરી ત્યારે ગુરુશ્રીય ચિહ્ન, આકૃતિ અને લક્ષણ વિગેરે જ્ઞાનથી જાણીને સાગરી પમનું આયુ જણાવ્યું આ સામ્રાજી અત્યંત હર્ષ પામેલા શક્તિ શ્રીસીમધરસ્વામીય કહેલ મધ સ્વતિત્વ તેમને સમજાવ્યો અને પોતાના આગમનનો નિશાની તરીકે ઘસતિનું દ્વાર ખેરવી લીધું ચહાર ગયેલા શિષ્યો ત્યારે આવ્યા ત્યારે તેઓ વિસ્મય પામ્યા અને ઉપાશ્રયનું દ્વાર શોધવા લાગ્યા ત્યારે ગુરુના દર્શાયવાથી શિષ્યોય પ્રવેશ કર્યો ત્યારે ગુરુય તેઓને રૂઝ-આગમ સયધી સ્વતિત્વ કહી સમજાવ્યો ત્યારે શિષ્યોના આત્મામાં આશ્રયની અવધી જ ન રહી તેમના જીવનનું મધ્યસ્થ કાચ તે જ્ઞાનજ્ઞાનને ચાર અનુયોગમાં વિભક્ત કર્યું- દ્રવ્યાનુયોગ, ધરણકરણાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ અને ધર્મકથાનુયોગ* શ્રીઆર્યરખિતમૂરિના સમય પૂર્વે સાધુઓ સાધુ પાસે અને સાધ્વીઓ સાધ્વી પાસે આલો થતા પ્રહન કરતો પરંતુ ત્યારવાદ સાધ્વીઓય પળ સાધુ પાસે જ પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રહન કરવાનો નિયમ થયો

શ્રીઆર્યરખિતમૂરિ જ્ઞાનપ્રમાણના કરી સ્વર્ગે સચચાં તેમના શિષ્યો પક્ષે દુષ્ટિકાપુષ્પમિત્ર, પગુરખિત અને વિષ્ણુમુનિ વિગેરે મહાપ્રાણ અને વિલખણ મુનિચરા જતા

આ અદાર પ્રવારો પુરવને લીક્ષા લેવા સયધી વિચારવાના છે ઊપર જણાવેલ અદાર પ્રવારના પુરવોને લીખા ન આપથી આ અદાર પ્રવારો સ્ત્રીમયધી પણ જાણના પરંતુ સ્ત્રી નપુંસક બોને જાણથી તે સયધી જણાવતા કહે છે કે-તે પુરુષ નપુંસકને સેયે તથા સેવાને તેમજ પુરુષનો યેશ ધારણ કરી સેયે તેમ જ સેવાયે તેને સ્ત્રી નપુંસક જાણથી તે સ્ત્રીવેદ તથા નપુંસકવેદ પમ યને યદની નદનારી હોય છે સ્ત્રીઓને માટે ઊપર જણાવેલ અદાર ભેદ ઉપરાત યોજા પણ એ ભેદ હોય છે જે નીચે પ્રમાણે-

૧૧ ગર્ભસ્ત્રી-ગર્ભવતી સ્ત્રીને લીખા ન લેવી કારણ કે અસતીપોષણનો

* આ ચાર અનુયોગન વિભક્ત કરવાની તેમ જ નિગોદના સ્વસ્થ સ્વરૂપ સયધી રૂઝીદત્ત કટલાક આવાયો લીક્ષાલક્ષણના નામે લખાયે છે તે સર્વ કેવલિગમ્ય છે

દોષ લાગ, ધાઝકને ત્યજી દેડુ પડે તમજ ઝુચા ઉદરને જાહેને લોકો નિંદા કરે

૨૦ સવન્સા—જે છત્રીને ધાઝક ધાવતુ હાય તને દીક્ષા ન આપવી અતરાય દોષ લાગ, લોકો અર્ચનવાદ થોલે

દશ નપુસક સપ્તધી વર્ણન કરતા 'શાસ્ત્રકાર' જણાવે છે કે-નપુસકો સોઠ પ્રકારના છે, તે પેઠી દીક્ષા માટે દશ યાગ્ય નથી, જ્યારે છ યોગ્ય છે જે દશ અયોગ્ય છે તે નીચે પ્રમાણે જાણવા—

૧ પડક ૨ ઘાતિક, ૩ ચ્છીય, ૪ કુમ્ભિક, ૫ ર્શ્યાશ્ત્રુ, ૬ શકુના, ૭ તત્કર્મસેવી, ૮ પાક્ષિકાપાક્ષિક, ૯ સૌગધિક અને ૧૦ આસન્ન-આ દશ પ્રકારના નપુસકા અશુભ પરિણામવાળા ઢાઘાથી દીક્ષા આપવા યોગ્ય નથી

૧ પડક, ૨ ઘાતિક, ૩ ચ્છીય, ૪ કુમ્ભિક, ૫ ર્શ્યાશ્ત્રુ, ૬ શકુના, ૭ તત્કર્મસેવી, ૮ પાક્ષિકાપાક્ષિક, ૯ સૌગધિક અને ૧૦ આસન્ન-આ દશ પ્રકારના નપુસકા અશુભ પરિણામવાળા ઢાઘાથી દીક્ષા આપવા યોગ્ય નથી

૧. પડક—જે પુરુષ પુરુષાવાર લિંગધારી હોય પરંતુ જેનો હાથભાથ, ગતિ ધિગરે છી જેવા હોય તે પડક-નપુસક કહેવાય તેના છ મેદ છે—(અ) મહિલા સ્વભાથ-ચાલવાની ગતિ મદ હાય, ચાલતા ચાલતા પાડુ ચાલી જુપ, શકા પૂર્વક ચાલે, શીતલ અને કામલ શરીર હાય, છત્રીની માપક હાથ હલાવવા પૂવક થાલે, છત્રીની પેઠ હાથના લટકા-મટકા-ચેનવાળા કરે, પેટ ઊપર તિચ્છો સમળો હાથ રાખે, તથા ઢાઘા હાથની કોળી પેટ ઊપર સ્થાપન કરી હથેલી ઊપર મુલ રાખી ઝમો રહે, પાતાના વસ્ત્રને ધારધાર હાથથી સ્પર્શ કરે, શરીરે ઘસ ધારણ ન કરેલ હોય તો હાથયદે છાતી, હૃદય ધિગરે ઢાઘે, ચોલવાના સમયે આસના મુઘા ઉચા-નીચા કરે, ટીના ઘરેણા પહેરવાનું વિશેષ મન કરે, પુરુષોની સમામા વેસતા મથ પામે-સકોષ થાય, છત્રીની સમામા વેસે તો આનંદ પામે, છત્રીના કામ જેવા વ-રાધતુ, પોરસતુ, છાદ્યુ, સાધ્યુ ધિગર વાય કરવામા પુશલ હોય તે મહિલાસ્વભાથ (ખી) સ્થરમદ-છત્રી જેવો અગર તો પુરુષ જેવો સ્થર ન હોય (ર્શ) વર્ણમેદ-છત્રી તથા પુરુષથી મિશ્ર વર્ણ હોય (ર્શ) પુરુષચિહ્ન મોટું તથા જાહુ હાય (ઊ) છત્રી સરસા કોમલ ધાળી હોય અને (ઊ) છત્રીની માપક પશાય કરે પટલે ક 'છરછર' શ્વનિ કરતા છત્રીના પેશાયની માપક માત્ર કરે તેમજ તેના પશાયમા ફીળ ન હોય-આ ૧ પ્રકાર પડક-નપુસકના લક્ષણ જાણવા

૨. વાતિક-જેનું લિંગ વારણે અગર તો ધગર પ્રયોજને પણ સ્તંધ-શાત હોય, છત્રીની સાથે મોગ મોગપતા દીર્ઘ સમયે મૈથુન કર્મ કરવા લાયક થાય

૩. ક્ષીય-તેના ચાર પ્રકાર છે (૧) નમ્ર સ્નાને નિરમ્ભો જેનુ મન ક્ષોભ પામ, મનના ઘગ રાફો ન શકે તે દષ્ટિક્ષીય, (૨) જે સ્ત્રીના ધ્વનિ માત્ર સામઝી મનનો ઘગ ન રાફો શય તે શબ્દક્ષીય, (૩) જે સ્ત્રીના સ્પર્શ મહન ન કરી શકે તે અભિષ્ણ ક્ષીય અને (૪) ક્ષીય ચાલાધ્યા માત્રથી જે મૈથુનના મના રથવાઢા ઢ આમશ્રિત ક્ષીય.

૪. કુમ્ભીરુ-જેને મોહનીયના પ્રયજ ઉદયથી ધાનુ નિકલ્લયાના સમયે લિંગ તથા અઢ યને કુમ્ભની માપક ફલી જાય-વિકારયત ઘની જાય તે

૫. ક્ષ્પાલુ-કોઈ ધીજાને સ્ત્રી સાથે ભોગ ભાગવતી જાણે તેની ક્ષ્પાલુ

૬. શકુની-ચપલા, પારેવાની માપક ચારધાર મૈથુન સંયત કર્યા કરે તેમ જ હમેશા વિવચમા જ આમત રહે

૭ તત્કર્મસેની-પોતાના લિંગમાથી ધીય નિકલ્લયા પછી, જેથી રીતે કૃતરા પોતાના લિંગને ષાઢ છે તેની માપક સ્વલિંગને ષાઢે

૮. પાક્ષિકાપાક્ષીરુ-શુક્લપક્ષમા કામ ભાગનો તોત્ર અભિલાષ હોય પરંતુ કૃષ્ણપક્ષમા શાત હાય અગર તો કૃષ્ણપક્ષમા મદ્રકામિચ્છાવાઢો હોય પરંતુ શુક્લપક્ષમા શાત હોય પઢલે ષે પક્ષ પક્ષમા નપુસક અને પક્ષ પક્ષમા પુરુષ અર્થાત્ જે પક્ષમા ઉદય તે પક્ષમા અસ્થત વેદોદય હાય તે પાક્ષિકાપાક્ષિક ષઢી ષઢલાક માસ તથા છ માસમા ષે પક્ષવાઢિયા સ્ત્રી તથા પુરુષવેદના ઉદયવાઢા હાય છે, તેમજ નપુસકવેદના પળ હાય છે તે પાક્ષિકાપાક્ષિક

૯. સૌગધિક-પોતાના લિંગને સાઢ જાણીને તેમજ લિંગને આંગઢી લગા ઢીન હય તે

૧૦. જાસક-ભોગ ભાગવતાં ધીર્ય સ્થલિત થઈ ગયુ, હવે ધીમી ચાર ભાગ કરવાની શક્તિ નથી સ્વારે પોતે સ્ત્રીને આલિંગન આપીને રહે

આ દશે પ્રકારના નપુસકા દીક્ષા આપવાન લાયક નથી

કોઈ શંકા કરતા કહ છે ષ-પુરુષમા પળ નપુસક કદા અને અર્ધ પળ નપુસક ષઢા તો તે ષને ષચ્છે શો તપાવત છ ? આનો જવાબ જાણાયતા કહે છે ષ પૂર્વ તો પુરુષના જેથી આકૃતિના નપુસક ષઢા છ અને અર્ધ તો નપુસક જેથી આકૃતિના નપુસકો ષળવા છે સ્ત્રીયા સઘથી પળ ધમ્મ જ જાણી લેવુ

હય દીક્ષાને લાયક ઢ નપુસકો જાણવતાં વહે છે કે-“ વઢિય ૧ ચિ ધિય ૨ ચેન, મતજોસહિઉવહય ૩-૪ । ઇસિસચે ૫ દેવસચે ૬, પન્વારેજ

નપુમ્ ॥ ૬ ॥ ” ૧ વદ્ધિતક, ૨ ચિપ્પિય ૩-૪ મધ્વોપધિમુપહત, ૫ ઋષિ શાપિત અને ૬ દેવશાપિત-આ છ પ્રકારના નપુસકોને પ્રધારાજિત કરવા.

૧ વદ્ધિતક-રાજાના અત પુરમાચોકી કરનાર(વચ્ચુકી)ની ધાટુપયમાથી જ અઢગાલકને છેદી ગામવામા આધ્યા હાય તે ટુચિમ નપુસક વદ્ધિતક જાણવા

૨. ચિપ્પિય-અગ્રતા થકા જ જેના અઢ આગતીયઢે મમઢી નાહવા હોય તે આ થને અણાયેલ મદમા ચાહમ નપુમ્કયેદનો ઉદય થાય તા શામાઢ દીક્ષા આપથી સોશ્વ ! ય શોકાના નિરમન માટે વહે છે કે-તેઆમા કેટલાકને ઉપશમ થઈ જાય છે યટલે તેઆ ઠુચિમ નપુસક છે પણ સકિલટ(અશુભ)પરિણામી નથી માટે દીક્ષાને લાયક છે

૩-૪ મધ્વોપધિમુપહત-મગ્રના પ્રમાથથી પુરુષવદ્ દળાયતાને કારણે નપુસક યદ્ થયો હોય યવા વેટલાક મગ્ર, અગ્ર હોય છે જેના યોગથી કુલઢી પ્રમુગ જામોનમા ઢાટ તા જિંગ નિ સત્ય થની જાય અને ટુચિમ નપુમ્ક યને યથી જ રીત ઔપથી તથરાથીને પણ નપુંસક થનાથી હોય આ થને પ્રધારના નપુમ્કા દીક્ષાને લાયક છે

૫. ઋષિશાપિત-કાઈ તપસ્વી ઋષિ આપ આપતા વશુ હાય વ-” મારી તપશ્ચાના પ્રમાથથી તુ નપુંસક થઈ જા ” ય પ્રમાણે જે નપુસક થનેલ હોય ત પણ પ્રગડયા છઢ શને છે

૬. દેવશાપિત-દેવ આપ આપીને નપુસક થનાયેલ હાય

આ ગીત વિચારતા ઈંઢનાઢીશ મેઢા દીક્ષા દેવાને યોગ્ય નથી આ તથથ મા અપયાદ અને ઉત્સર્ગમાર્ગ જાણવા હોય તો નિશીથપૂર્ણી પશ્ચવરુપભાષ્ય પૂર્ણા, ધ્યયદારપૂર્ણા પ્રમુગ પચામીના સુશ્રી તથા પ્રયો જાવા

જે આચાર્ય સામાચારી ન અણાય તે શુશુ સમાન જાણવા આચાર્ય નિહવા પ્રારા ચેલાને ઢાટ, જાઢ લહાયે તેને પણ વૈરી મરઢ જ જાણવા તે સરથે વિગેથ થુષ્તાત જણાયતા વદ છે-

જીહાણ વિલિહંતો, ન મદ્ઓ સારણા જહિં નરિથ ।

દ્ઢેળ વિ તાઢતો, સ મદ્ઓ સારણા જત્થ ॥ ૧૭ ॥

[જિહ્વયા વિલિહન્, ન મદ્રક* સારણા યત્ર નાસ્તિ ।

દળ્ઢેનાપિ તાઢયન્, સ મદ્રક* સારણા યત્ર ॥ ૧૭ ॥]

ગાથાર્થ-જે આચાર્ય શિષ્યોને સ્નેહપૂર્વક ચુવન કરે છે, પરન્તુ હિતમાર્ગ

મા પ્રવૃત્તિ કરાવનાર તથા સ્વકર્તવ્યનુ સ્મરણ કરાવનાર સારણા, વારણા, ચોયણા અને પદ્ધિચોયણા ન કરાવે-ન સમજાવે તે આચાર્ય શ્રેષ્ઠ નથી-કલ્યાણકારી નથી, પરંતુ જે સદ્ગુરુ સમીપે રહેતા છતાં સારણા, વારણાદિક થતા હોય અને કદાચને દહ આદિવડે તાડના કરે તો પણ તે શ્રેષ્ઠ-હિતકારી છે ૧૭

વિવેચન-સુવર્ણની કાચલા શા કામની ? શૃંગલા સોનાની દાંધા છતાં પણ તે ધધનપારણ જ છે કોઈ આચાર્ય શિષ્ય પ્રત્યે ગમ તેટલી ઘાતલ્પભાવ ધરાવતા દાંધ, સ્નેહભાવ રાખતા હોય, મસ્તક પર શુભનાદિવડે પ્રેમ દર્શાવતા હોય છતાં પણ શા તે શિષ્યને સંયમમાર્ગમાં પ્રવર્તાવે નહીં, સારણા, વારણા, ચોયણા અને પદ્ધિચોયણારૂપ ધર્મશૂન્ય સમજાવ નહીં તો તે આચાર્ય શુભેચ્છક ન ગણાય સારણા, વારણા રૂપાદિક પ્રિયા જો ન થાય તો સાધુ પ્રમાદી ધન, સુસંગીલિયા ધાવ અને ધીમે ધીમે અથ પતનના માર્ગે આગલ થયે સારણા-હિતકારી કાર્યમાં પ્રવર્તાવ, ઉપદેશ આપે કે-‘ તારે ગમન કરતી વસ્તુ રૂપાસમિતિપૂર્વક ચાલુ, આ કાચ તેં લોટુ કર્યું, તેનું સ્મરણ રાખજે અને કરી તેનું અર્ચન ન કરીશ ’ વારણા-વિપરીત માગથી નિવર્તવારૂપ ‘ દે સાધુ ! આનું અશુભ થાય હવથી કરશો નહીં, આ કાચ તમારે વરણા લાયક નથી, આ કાર્યથી તમારું અદિત-અવહ્યાન થશે ’ આ પ્રમાણે પાપવારી કાચથી પાછો પાછે તે વારણા ચોયણા-‘ તમારા જેવાને આમ કરવું અયુક્ત છે ’ વગેરે જે વહેવું તે ચોયણા દા ત ‘ દે સાધુ ! આનું અર્ચન ન કરશો, વગેરે જે વહેવું છતાં તમે કર્યું તો તમ કોપના ભાગી થયા, ચારિત્રમા સ્વલ્પન થયું, અતિવાર છામ્યો, તમારા જેવાપ તો આનું અર્ચન-અશુભ આચરણ ન કરવું જોઈય. ’ આ પ્રમાણે વારવાર કરાતી પ્રેરણા તે પદ્ધિચોયણા

આથી વારે પ્રવારની પ્રણાલિકા જે ગચ્છમાં નથી તે આચાર્ય હિતસાધક ન જાણવા વહી જે આચાર્ય દહે-તાડન-તજનાદિ કરે પરંતુ સારણા, વારણા દિક કરે તે આચાર્ય સારા જાણવા તે તાડનાદિક કરે છે તે પણ શિષ્યનો હિતને માટે, વહી ચારિત્રમાં વિરાધના થયા દેતા નથી તાડન-તજને કરે તો પણ સારણાદિક કરતા હોય તેવા આચાર્ય સમીપે રહેવું પરંતુ લાહ લઢાવતા હોય, રમત કરાવતા હોય પરંતુ ચારિત્રના આધારરૂપ સારણાદિક ન હોય તો તેવા આચાર્ય નો પાસે ન રહેવું પણ આ ગાથાના ભાવાથ છે ઉપર પદર તથા સોઢમી ગાથામાં આચાર્ય શિષ્ય-શુદ્ધ ક્યારે કહવાય તે જણાવ્યું, હવે શિષ્ય ગુરુનો ઘેરી કયો રીતે ધને ? તે જણાય છે -

સીસો વિ વેરિઓ સો ડ, જો ગુરું ન વિવોહય ।

પમાયમહરાધત્ય, સામાયારીવિરાહયમ્ ॥ ૧૮ ॥

[શિષ્યોઽપિ ધૈરી મ તુ, યો ગુરુ ન વિગોષયતિ ।

પ્રમાદમદિરાગ્રસ્તમ્, સામાચારીવિરાધકમ્ ॥ ૧૮ ॥]

ગાથાર્થ-નિદ્રા, વિકૃષ્ટાદિક પ્રમાદરૂપી મદિરાગ્રહે જેનું જ્ઞાન આશ્રિત થઈ ગયું છે તેવા તેમના સામાચારીના વિગ્રાધક ગુરુને હિતોપદેશ દ્વારા જે ધર્મમાર્ગમાં સ્થાપન ન કરે તે શિષ્ય પણ શત્રુ મદ્ય જ છે ૧૮.

વિવેચન-પદ્ધતિ તથા મોઝમી ગાથામાં શત્રુમદ્ય આધાર્ય સચ્ચી ઘર્ષણ કર્યું, હવે આ ગાથામાં શિષ્ય શત્રુ જેવો ક્યારે થતો-શિષ્યને શત્રુ ક્યારે જાણવો ? તે સચ્ચી નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. જો આચાર્ય અથવા ગુરુ નિદ્રા, વિકૃષ્ટાદિક પાંચ પ્રકારનો પ્રમાદરૂપી મદિરાગ્રામાં આત્મક હોય, તેમાં જ રચાપણી રહેતા હોય તો તેને સાચો ઉપદેશ આપવો, જ્ઞાનમાર્ગની ધેરણા કરવી તેમજ શ્રીકૃષ્ણ રાગ પરમાત્મા પ્રકૃષ્ટ નામાચારીનું યથાર્થ પાઠન ન કરે તો તેને પંચાચાર, પ્રતિગ્રમણ અને પહિલેદનાદિ ક્રિયામાં પ્રવૃત્તાવૃત્તિ, ચીજાને પણ પ્રવૃત્તાવૃત્તિ પ્રવૃત્તિ કરવી-આ પ્રમાણે જો શિષ્ય ગુરુને નમાગ ન કરે તો તે શિષ્ય શત્રુમદ્ય જાણવો આપણે આ જ પ્રમાણે શ્રીગાથાર્થનો વ્યાખ્યાન (૫ ૩૦ થી ૪૧) જો ગયા છીએ કે પ્રમાદી અને વિકૃષ્ટાદિક થતેલા શત્રુગાથાર્થને તેમના પાંચ નામના શિષ્યે પુનઃ સચ્ચમાર્ગમાં સ્થિર કર્યા હતા જો આ પ્રમાણે શિષ્ય શત્રુગુરુને પુનઃ સ્થિર ન કરે તો તે શિષ્ય પણ શત્રુમદ્ય જ મનાય. માતા-પિતાનો પ્રત્યુપકાર કરી કરી શકાતો નથી તેમ દીનાગુરુ, ક્રિયાગુરુનો પણ પ્રત્યુપકાર કોઈ પણ પ્રકારે કરી શકાતા નથી માત્ર જો ગુરુને સ્વધર્મમાં સ્થિર કરે, તેને પતિત ધર્મો અટકાવે અને મીઠામાઠના પચિત્ર ધર્મને તો જ કર્ષક અર્થ તમના ઉપકારનો ચલ્લો ચલ્લી જાય શ્રીસ્થાનાગલ્પમા (સ્થા. ૩ ઉદ્દેશો ૧, શ્લ. ૧૩-૧) આ સચ્ચી વિવચન કરતા જણાવ્યું છે કે-“તિષ્ઠ દુષ્પટિયાર સમણાઉમો ! ત-અમ્માપિડગો ૧, મહિસ્મ ૨, ધમ્માપરિયસ્સ ૩, સપાતોઽવિ ય ન કેઠ પુરિસે અમ્માપિયર સયપાગ સહસ્સપાગોહિ તિહોહિ અન્નમેત્તા સુરમિણા ગમ્મદ્વણ સ્વજિત્તા તિહિ ઉદગોહિ મજ્જાનિત્તા સ્વ્વાલકારિભૂમિય ફેરેત્તા મણુન્ન થાલીપાગસુદ્ધ અદ્ધારમરન્નાણાલ ભોયણ ભોયોત્તેત્તા જાગ્ગીયં પિટ્ઠિરહેમિયાણ પરિહેજ્જા, તેણાપિ તમ્મ અમ્મા પિડસ્મ દુષ્પટિયાગ દ્વડ ।” ત્રણ જણા દુષ્પટિયાર છે ઘટલે તે ત્રણના પ્રત્યુપકાર કરવો તે અતિ કઠિન છે ૧ માતાપિતાનો, ૨ ભર્તા-સ્વામી-માલીકનો, આપણને સુખી કરે તેના અને ૩ ધર્મપિતા-ધર્મગુરુનો, જેણે આપણને મમકિત પમાડ્યું હોય તેનો

(૧) કોઈ પુણ્ય પોતાના માતાપિતાનું સહસ્રબાજુ તેલચંદે મર્દન કરે, એમ કરીને

તેનો સંતાપ-કષ્ટ દૂર કરે, પછી સુગંધી પદાર્થગટે ઉઘટ્ટણ કરે-પીઠી કરે, પછી શુદ્ધ સુગંધી અલ્લગટે પણ વચ્ચત સ્નાન કરાવે, પછી ઉત્તમ આભૂષણો અને શ્રેષ્ઠ વસ્ત્રો પહેરાવે, પછી મનપમદ પહે તેથી સ્વાદિષ્ટ અદાર વ્યજન (પદાર્થ) યુક્ત મોજન કરાવે, તેમની જિંદગી પયત પગવધી રૂસ્વાદિય વેચાવચ કરે, પોતાના સ્વધ પર યેમાદી ચાલે અર્થાત્ તેમને લેશમાત્ર પણ દુઃખી ન થવા દે છતાં પણ શાશ્વતકાર મનયત કહે છે કે તે પુત્ર માતપિતાના ઉપકારનો યદ્દલો યાત્રી શય મહી પરન્તુ જો તે પુત્ર માતપિતાને ત્રેષલિપ્રરૂપિત ધર્મ સમજાવે, તેમા સ્થિત કરે, ધર્મનિયામા અનુમોદન આપે તો તે પુત્ર માતપિતાના કરેન્ ઉપકારનો યદ્દલો યાત્રી શયે, કારણ કે વસુ છે કે-ધર્મસ્થાપનસ્થ મહોપકારક-ત્યાત્ । અર્થાત્ ધમપ્રાપ્તિ કરાવવાથી મહાઉપકાર થાય છે આ પ્રથમ દુષ્પ્રતિકાર જાણથી

(૨) કૌંઠ પદ્ય શ્રેષ્ઠી પોતાના દરિદ્રી ગુમાસ્તાને-નોકરને પોતાની સંપત્તિથી ધનપત્ર ઘનાવે, પછી તે ક્રમ ક્રમે અનેક પ્રકારે ધનપ્રાપ્તિ કરી અમુલ સમૃદ્ધિવાલો થને અને વિવિધ પ્રવારના મોગધિલાસો મોગવે ત્યારબાદ જે પ્રથમ શ્રેષ્ઠી હતો તે કર્મપ્રમાણે નિધન-દરિદ્રી થની માથ અને વિચારે કે-‘મારો નોકર વિપુત્ર ધનરાશિધાત્રો થયા છે માટે સ મને વર્દવ આપશે’-આ પ્રમાણે ધારણા કરીને પોતાના પૂર્વના ગુમાસ્તા પાસે જાય ત્યારે તે નોકર વિચારે કે-‘હુ દરિદ્રી હતા ત્યારે આ શેઠના જ પ્રતાપથી ધન-સપ્તિવાલો થયો છુ માટે આ મય સપ્તિ તેમને આપી દઉ ?’ આ પ્રમાણે વિચારી સઘ સ્વાદિત્રી શેઠને અર્પણ કરી દે તો પણ પોતાના શેઠના ઉપકારનો યદ્દલો ન થતી શય પરન્તુ જો તે શેઠને ધીજિનેશ્વરભગવતભાષિત ધમ પમાદે તેને સમવિતી ઘનાવે તો તેના ઉપકારનો યદ્દલો યાત્રી શય આથી જ રીતે ત્રી પોતાના પતિને ધમ પમાદે, પ્રધાન રાજાને ધર્મ પમાદે રૂસ્વાદિય ધીજો દુષ્પ્રતિકાર જાણથી

(૩) કૌંઠ શુદ્ધ ચારિત્રપાત્ર, ત્રિયાતગ્વર, પાર મહામતોનુ ચયાર્થ પાલન કરનાર સાધુ હાય, તેની પાસે કૌંઠ પણ અવ્ય પ્રાણી આથી વટે અને તેમની પાસેથી ચીતરાગ ધમનુ વચન મામલીને તેની સદ્ગુણા કરીને, તેનો કુદી રીતે સ્ત્રોકાર કરીને, તેનુ ચયાથ રીતે પાલન કરીને તેમજ પ નાતા આયુષ્યે મુનુ પામીને ચાર નિવાય પેલી (મયપતિ, વ્યતર, ઝયોતિષી અને યેમાનિય) કૌંઠ પણ પદ્ય નિવાયમા દેય તરીય ઉપજે યાદ અવધિજ્ઞાનથી જાતા તેને જણાય ય-મારા ધમગુદ અમુલ સેવમા છે, પરન્તુ ત્યા દુષ્કાલ ઘત કે વળે પોતાના ગુને લેશમાત્ર વજ ન પહે તે માટે તેમને ત્યાથી ઉપાડીને સુમિશ્ન-સુચાલવાજા દેશમા મય અથવા તા મયકર અગ્નીમા મૂલ્યા પદયા તાય ત્યાથી ઉપાડીને યમતિયાલ્લા સ્થાનમા મૂર અગર તો તેમના શરીરમા ઘણા સમયનો વ્યાધિ દોય તે દૂર કરીને તમને નિરોગી ઘનાવે તો પણ તે ધર્માચાય કરલા

ઉપકારનો ઘડલો ઘડી શકે નહીં, પરંતુ કદાચ તે ધમગુહ મયમથી પતિત થયા હોય, તેમની ધર્મશ્રદ્ધા ઓછી થતી જતી હોય, ઉગ્માર્ગનું ભેદન કરી રહ્યા હોય ત્યારે વેપલોકથી આવીને, વૈચલીમગ્નતપશ્વરૂપિત ધર્મ કદીને તેમા તેમને પુનઃ સ્થિર કરે તો પૂર્વ કરેના તેમના ઉપકારનો ઘડનો ઘડી શકે.

આ મયમમા વિશેષ ઝીઝા અજાણતા કહે છે કે-માતાપિતા યિગેરેની પ્રત્યુપકાર થઈ શકે છે પરંતુ ધર્મગુરુના તો આ લોક અને પરલોકમા પણ પુરેપૂરો પ્રત્યુપકાર થઈ શકતો નથી, અને આ મયમમા ગુરુ અગ્નિશેષ દુઃપ્રતિકારક કે શ્રીઉમાસ્થાતિગાન્ધ-મદાગમે શ્રીપ્રમરસતિપ્રથમા વચ્ચે કે જે-“દુઃપ્રતિકારૌ માતા-પિતૌ સ્વામો ગુરુશ્ચ લોકેઽસ્મિન્ । તત્ત્વ ગુરુરિદામ્નુત્તમ ચ, સુદુષ્કરતર-પ્રતિકારઃ ॥” જટલે કે માતાપિતા, પોષણ કરનાર શ્રેષ્ઠ તથા ધમગુહ આ લોક ને યિયે દુઃપ્રતિકાર છે, તેમા પણ ધમગુહ તો આ લોક અને પરલોકમા પણ દુઃખે કરીને પ્રતિકાર કરવા યોગ્ય કે અર્થાત્ માતાપિતા યિગેરેને જા ધર્મમા સ્થાપન કરીય તો આ લોકમા અનુગ્રી થયાય પરંતુ ગુરુના અનુગ્રી આ લોક ને પરલોકમા પણ થઈ શકતુ મુશ્કેલ છે.

આટલા માટે જ આ અદારમી ગાથામા કહ્યું છે કે-જો આશાય ઉગ્માર્ગ ગામી થયા હાય, યિપરીત યિચા કરતા હોય તો તેના શિષ્યે તેમને પુનઃ ધર્મ માર્ગમા સ્થાપન કરવા, તેમને સ્થિર ન કરે તો તેમા નેલાને ધેરી-શત્રુ મદદશ આજ્ઞાઓ આ અદારમી ગાથામા ગુરુને પ્રતિયોધ આપવાનો શિષ્ય માટે નિર્દેશ કર્યો, પરંતુ શિષ્યે પોતાના પ્રમાદી ગુરુને કેવી રીતે સમજાવવા તે માટે નીચેની ગાથા દર્શાવતા કહે છે કે-

તુમ્હારિસા વિ મુણિવર !, પમાયવસગા હવંતિ જઈ પુરિસા ।

તેણાનો કો અમ્હં, આલવણ હુજ સસારે ? ॥ ૧૯ ॥

[પુત્રમાદગા અપિ મુણિવર !, પ્રમાદવઝાગા ભવન્તિ ચદિ પુત્રપાઃ ।

તેનાઽન્ય. કોઽસ્માકમા-લમ્બન ભવિષ્યતિ સસારે ? ॥ ૧૯ ॥]

ગાથાર્થ-હે મ્યામિન્ ! હે ગુરુદેવ ! જાપના જેમા પુરુષ પણ જો પ્રમાદવશ થઈ જાય તો પછી આ અપાર સસારમાગરમા પડતા મદમાગી પવા અમને નાંકા સમગ્રા આપ મિવાય ધીજા કોનો આવાર ? અર્થાત્ અમને મનુદુઃસ્વમાંથી કોણ છોડાવશે ?

નિવેચન-આપણામા કદેયન પ્રચરિત છે કે-“જેનો નાથક આધરો તેનું

કટક (સૈય) કૃયામા ” આ ઉક્તિ થરાયર પ્રમાદી ગુહને લાગુ પડે છે જો ઉત્તમ પુરુષ-ગાહનાયક પુરુષ પ્રમાદવશ થઈ જાય ત્યારે તેમનો ધોધ વશુ પળ પાટ નિપજાવી શકે નહીં અને તેમના આચારવિચાર જોઈ કેટલાય શિથિલ ધનતાં શિષ્યો પણ વિશેષ પતિત થાય, માટે સારા શિષ્યની ય પરજ છે કે તેણે ગુરુને પ્રતિયોધવા-સમજાવી પન નુદ્ધ માગમા સ્થાપિત કરવા સમજાવવાના પ્રમતે શિષ્ય કહે કે-“ હે ગુરુતેષ ! તમ તા આ ચાર ગતિરૂપ અગાધ ભયમાગર માયો અમારો ઉદાર કરવામા જહાજ મમાન છો જહાજ અ સમુદ્રમા અચલવન રૂપ છે જો જહાજ તુટે અગર દુધે તો તેના આથવે રહેલા પધિકો પણ પોઢા પામે અગર તો દુધી જાય પયો રીતે જો આપ પ્રમાદવશ ધનશો તો પછી અમારે વાનુ શરણ સ્વીકારયુ ? ” આ પ્રમાણે વિવિધ મિષ્ટ વચનથી ગુરુને પ્રતિયોધવા પ્રયત્ન કરવો પરન્તુ કટિન કે વઢનુ વચન ન કહેય સ્તુતિ કે પ્રાથનાપૂર્વક કહેવામા આવે તો તેની શુ પ્રત્યે શીઘ્ર સારી અસર થાય છે તેમની સ્તુતિ વેયો રીતે કરવી અગર તો ગુરુના વેયી રીતે ગુણ દર્શાવવા તે સવધો ષણન કરતા કહે છે કે-

પુઢર્વાનિવ સચ્ચસહ, ચેરુચ્ચ અકપિર ઠિય ધમ્મે ।

ચદુચ્ચ મોમલસ, ત આયરિય પસસન્તિ ॥ ૧ ॥

અપ્પરિસારિં આલો-યનારિહ હેઉન્નરણાવિહિન્નુમ્ ।

ગમ્મોર દુદ્ધરિસ, ત આયરિય પસસતિ ॥ ૨ ॥

ફાલન્નુ દેસન્નુ, માવન્નુ અતુરિઅ અસમતમ્ ।

અણુવચ્ચ અમાય, ત આયરિય પસસતિ ॥ ૩ ॥

લોહિયસામદ્દણ્ણુ, સત્થેસુ જસસ નત્થિ વક્કેવો ।

સસમયપરસમયમ્મિ અ, ત આયરિય પસસતિ ॥ ૪ ॥

મારસહિં તિં અગેહિં, મામાહિયમાહપુચ્ચન્નિવદ્ધે ।

લહ્હદ્ધ ગાહિયદ્ધ, ત આયરિય પસસતિ ॥ ૫ ॥

આયરિયસહસ્સાહ, લહ્હદ્ધ અ જોવા મેવેહિં નહુણ્ણેહિં ।

વમ્મેસુ ય સિપ્પસુ ય, ધમ્માયરણેસુ નો કહ્મરિ ॥ ૬ ॥

જે પુણ જિણોવહ્મદ્ધે, નિમ્મથે પરયણોમ આયરિયા ।

સમારણુક્કસમગ્ગસસ, દેસગા તે હુ આયરિયા ॥ ૭ ॥

દેવા તિ દેવલોણ, નિમ્મથ પવયણ અણુસરત્તા ।

અચ્છરગ્ગમજ્જગયા, આયરિણ ચદયા હિતિ ॥ ૮ ॥

જહ દીવો દીપસય, પડપ્પણ દિપ્પઈ ૪ સો દીપો ।

દીપસમા આપરિયા, અપ્પ ચ પર ચ દીપન્તિ ॥ ૯ ॥

દેવા મિ દેવલોણ, નિચ દિબ્બોહિણા વિયાણતા ।

આપરિયમણુમરતા, આસણમયણાણિ મુઝ્ઞન્તિ ॥ ૧૦ ॥

અથાન્ પૃથ્વીની પેટે સર્થ પ્રકારના માતાપમાન સહન કરે, ધમન ત્રિપે
ત્રેરુપથેતની માફક અવપિત-અઢગ-ઢઢ રહે, ચંદ્રની સરસી સૌમ્યતા-શીતલતા
અવ, ઘોડનો પળ રહસ્યમય ઘાત અચને ન કરે, આલોચણ દગ યાગ્ય શ્રીજન
શાસનના સૂત્રને ત્રિપે દર્શાવેલા હેતુ તથા કારણો જાણે અગર તા સયમ આરાધનની
વિધિ જાણે, સાગરનો સમાન ગામીય ગુણધારક હાય, પાગડી-મિથ્યાત્વોઆને
દુર્ધર પટલે થે પરવાદી જા ઘાદ કરવા આને તા ઝીતી શકે મહીં, પૂર્ય ઘર્ણવેલ
સુકાલ અગર તા દુષ્કાલ વિગરેને જાણનાર હોય, વિવિધ દશાને જાણે, મનુષ્યના
ભાષા જાણે, ધગર વિચાર્યુ વાય ન કરે, ઘ્રાન્તિ રહિત હાય, શ્રીતીર્થકરપરમારમાની
આત્મા પાત ઘર્તતા હોય અને પારવાને ઝર્તવા પ્રેરણા કરતા હોય, માયા-વપટ
રહિત હાય, લૌકિક સગ વ્યવહાર તેમજ સ્વશાસ્ત્ર અને પરદશનના જ્ઞાણનાર
હોય, સામાયિકાદિ ચોદપૂવ સચુક દ્વાદશાગીધૃતના જ્ઞાતા હોય અને તેના અર્થને
જાણનાર તેમજ પરપરા પ્રમાણે પૃચ્છા કરાને અથવા નિર્ણય કરનાર હોય-આવા
પ્રકારના ગુણવાળા આચાર્યની ધ્યાતાર્થકર પરમાત્મા પણ પ્રશંસા કરે છે અંચ
પ્રકારના આચાર્ય લેપટ શિષ્ટાચાર્ય, કર્માધાર્ય એમ થાંતેર કલા શિષ્ટશાહનારા તથા
લુહારીકામ, સુતારીકામ વિગેરે હુમર શિલ્પશાહવાળા આચાર્યો તા હજારો ભવામા
મમે છે પરમ્તુ ધર્માચાર્ય પટલા યથા ભવોમા ભ્રમણ ન કરે શ્રીજિનશ્વરપ્રરૂપિત
નિર્ઘય માર્ગનુ પ્રરૂપણ કરનાર હોય પટલ ક પ્યો ઉપદેશ આપનારા હોય, જેમ
કે-કોઈ હિસાદિ પાંચ આશ્રવામા રક્ત રહશ ત સસારાન્ધિમા કૂચ અને પાંચ
આશ્રવોના જે ત્યાગ કરશ તેમજ ભગવતના કરમાન મુજબ તપ અને ધમાનુષ્ઠાન
કરશે તે મોક્ષમાર્ગની પ્રાપ્તિ કરી શકશે થલ્લી અપ્સરાઓની મધ્યમા સુલલિલાસ
ભોગવતા દેવો પણ નિર્ઘય પ્રવચનની પ્રશંસા કરે છે ક-આ બીતરાગમાપિત ધર્મેના
અનુસરણથી અમ આશી દિવ્ય દેવ-ઋદ્ધિ પામ્યા આ ઉપરાંત આચાર્યનો પાતા
પ્રત્યે થયેલ ઉપકાર જાણી ક્યા આચાર્ય વિચરતા હોય ત્યા સપરિવાર આવીને
તેમને ત દેવ થાદે છે અને ય રીતે શાસનપ્રભાવના કરે છે આગ ગુણશાહી
આપ આચાર્ય છા થલ્લી આપ જલદલતા દીપક સમાન છા જેમ એક દીપક
અંચ સેકઢો દીવાને પ્રકાશિત કરે તેમ આપ પાતે દીપા છો અને શિષ્ય
સમુદાયને દિપાવા છો અર્થાત્ આ લોકમા જૈનવર્મન પ્રકાશીને દીપો છા
અને પરલોકમા દેવગતિ પ્રાપ્ત કરા છા તેથી રીતે અંચ મવ્ય માણિઓનો
ઉદ્ધાર કરી પરલોકમા તેમને દેવગતિના ભાજન બનાવા છો થલ્લી દેવ
અધધિશાન યુક્ત હોય છે અને જ્યારે તના વિચારવામા અગર તા દેવશ્રામા

ઉપકારી આચાર્ય આપ ત્યારે જ પોતાના સિદ્ધાસનાદિનો ત્યાગ પારી, માત-આઠ દગલા આગળ ચાલી ધન કર છે તેવા મમર્થ શનિશાસ્ત્રી આચાર્યપદમાં આપ વિરાજા છો માટ આપ જેવા સ્વપરઉપકારીય પ્રમાદવશ ધનનુ ઉચિત જ નથી હ પ્રમા ! જો આપ પ્રમાદાચરણ કરશો તો અમારા ઉદ્ધાર કાળ કરશ ? (૧-૧૦) આ દશ ગાથા ચત્રકચેધ્યક પ્રવર્ણિકની છે આ પ્રમાણે મધુર વાણીથી શિષ્યે પ્રમાદી યનતા આચાર્યનું શિથિલપણ દૂર કરાય

દ્વયે ઉત્તમ આચાર્ય અને અધમ આચાર્ય યજ્ઞેના તપાવતું પર્યન ધાર નાથાના દ્વારા દર્શાવવામાં આવ છે-

નાળમ્મિ દસળમ્મિ ચ, ચરણમ્મિ ચ તિસુ વિ સમયસારેસુ ।

ચોણ્ઠ જો ઠવેડું, ગળમપ્પાળ ચ સો અ ગળી ॥ ૨૦ ॥

[જ્ઞાને દર્શને ચરણે ચ, ત્રિપ્લપિ સમયસારેસુ ।

નોદયતિ યઃ સ્યાપયિતુ, ગળમાત્માન ચ સ ચ ગળી ॥ ૨૦ ॥]

ગાથાર્થ-શ્રીજિનશાસનમાં પ્રધાન-શ્રેષ્ઠ સ્વરૂપ જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર તથા ચારિત્રાચાર તેમજ તપાચાર અને ધીર્યાચારને વિષે પોતાના સાધુસમૂહને, પોતાને તેમજ શ્રોતાસમૂહને સ્થિર કરવા જે રાતભરી પ્રેરણા કરે તેને જ શ્રી-તીર્થંકર તથા ગળધર પ્રમુલ આસજનોએ આચાર્ય કહેલ છે.

વિવેચન-આઠ પ્રકારનો જ્ઞાનાચાર છે, દશનાચાર પણ આઠ પ્રકારનો છે, 'ધ'વાર શબ્દથી માર પ્રકારનો તપાચાર પણ સમજવો, આઠ પ્રકારના ચારિત્રાચાર છે અને ધીજ્ઞા 'ધ'વાર શબ્દથી છત્રીશ પ્રકારનો ધીર્યાચાર જાણવા આ પ્રમાણ આચાર તો પાંચ થયા અને મૂઠ ગાથામાં તો 'તિસુ વિ' શબ્દથી ત્રણની જા મર્યાદા દર્શાવી છે તો કોઈને શકા ઉદ્ભવે કે ત્રણને બદલે પાંચની સરવાળુ પ્રદળ થમ કર્યું ? આ શકાના ઉત્તર ય છે ધ-અથવારે ત્રણની અતર્ગત જ તપાચાર અને ધીર્યાચારને જણાવ્યા છે અલગ પાઢ્યા નથી માટે મૂઠ ગાથામાં જણાવેલ શબ્દ 'તિસુ' ત્રણવાચક થરાતર ઘટિત જ છે આથી ત્રણ પ્રકારના સિદ્ધાસના સારમૂલ યદલે જૈનદર્શનમાં જેના કરતા વિશાળ વાદ નથી તેવા ત ત્રણ પ્રકારના જો પોતાના આત્માને, પોતાના સાધુસમુદાયને તેમજ 'ધ' શબ્દથી શ્રોતાસમૂહને પણ પ્રથતાય-પ્રેરણા કરી આચરણમાં ઉત્સાહવત યનાયે તેવા આચાર્યન તીર્થંકરમગધતાય ઉત્તમ આચાર્ય જણાવેલ છે

હવે પ્રથમ જ્ઞાનાચારનું સ્વરૂપ વર્ણવતાં કહે છે કે-“ કાલે ૧ ત્રિણ ૨

વહુમાણે ૩, ઉવહાણે ૪ તથા અનિદ્ધવણે ૫ । વજ્રણ ૬ અત્ય ૭ તદુભય ૮, અદ્ધનિદ્ધો નાણમાપારો ॥ ૧ ॥ ” ૧. કાઢ-અગપ્રયિષ્ટ અને અનગપ્રયિષ્ટ પમ ધે પ્રકારનું જે સૂચ છે તેની મજ્જાચ માટે જે કાઢ ઝળાચ્યા હોય તે મમયે જ સ્વાધ્યાય કરવા પર તું અકાઠ સજ્ઞાય ન કરવી જા અકાઢે સ્વાધ્યાય કરવામા આવ તો પ્રયશિત્ત લાગ આ મગ્ધમા શકા કરતા વોઈ વહે વે-” જ્ઞાનનું પઠન-પાઠન કરવામા કાઢ-અકાઢના વિચાર જ્ઞા માટે કરવો ? પ તો પ્રતિદિન પઠન કરવાયોગ્ય જ છે પડે તેને માટે કાઢ-અકાઢનો પ્રતિગ્ધ ન હોઈ શક ” આના જવાબમા ઝળાયજામા આવ છે વે-અકાઢે કરેલ સ્વાધ્યાય નિષ્ફળ નીવડે છે ધર્પાન્નુમા ક્ષેત્ર ચેદપુ હોય તો તે ક્ષેત્ર સારો પાક નિષ્પન્ન કરી શકે પરંતુ ધર્પાન્નુમા પ્રમાદી વની, ચેદ્વૃત્ત કાર્તિક માસમા ક્ષેત્ર ચેદવા માટે તો તેને કશો લાભ ન થાય તેમ અકાઢે કરેલ સજ્ઞાય પણ નિષ્ફળ જ નીવડે આ ઉપરાંત અકાઢે સ્વાધ્યાય કરવાથી મિથ્યાત્વી દેવ છઠ કરે, યુદ્ધિયલ પટે, વિષા પઠ ન આપ, આયુષ્ય આદુ થાય, તીર્થંકર ભગવતની આજ્ઞાના ભગ થાય કૃત્યાદિ દોષાપત્તિ આવે આ સગ્ધમા પય મક્ષિત દટાગ્ત ઝળાયતા પ્રયકાર કહે છે વ-વક સાધુ હતા તેમણે જ્ઞાનાધ્યાન હીક કર્યા હતા પરંતુ તેઓ હમેશા અકાઢે જ સ્વાધ્યાય કરતા પકદા નગરની દેવીને આ દવીવતની જ્ઞાન થતા તેણે વિચાર્યું વે-કોઈ મિથ્યાત્વી દેવ આવી અંશે તો સાધુને પીડા કરશે માટે તેમને સમ જાણ્યા જાણ, પરંતુ સાધુ સ્પષ્ટ કહેવાથી માનશે નહીં પમ વિચારો નગરદેવીય વક મરયાદ્ધનનું રૂપ ધારણ કર્યું અને સંધ્યાસમય છાશનું જાસણ મસ્તક પર છાઈ વર્ષા આગલ પેલા સાધુ સજ્ઞાય કરી રહ્યા હતા તે સ્થાનની આસપાસ ” કોઈ છાશ હ્યો, કોઈ છાશ હ્યો ” ય પ્રમાણે ઠક સ્થરે થાલી પરિભ્રમણ કરવા લાગી આ પ્રમાણે ચારચારના શબ્દોચારથી સાધુના સ્વાધ્યાયધ્યાનમા વ્યાયાત થવા લાગ્યો પડેલે તેમને સ્થાનાયિક પ્રૌથ ઉદ્ભવ્યો તેમણે આજ્ઞાશૂંચક પેલી મરયાદ્ધનને વશુ વે-” હમણા તારી કોણ છાશ લશે ? શુ આ સંધ્યાસમય છાશ યેચવાનો કાલ છે ? છાશ વચારે વધાય તેનું પણ તને માન નથી ? અત્યારે તને કોણ પ્રાદક મલશે ? તારી મહેનત યુથા અંશે ” આ પ્રમાણે સામઢી દેવીસ્વરૂપ મરયાદ્ધને વશુ વે-” હમણા તમે અધ્યયન કરવા માદ્યુ છે તા શુ તે યોગ્ય છે ? અધ્યયન કરવાનો આ સમય હાઈ શક ? શું આ અકાઢે કરાતી સજ્ઞાયનું પઠ મજ્જશે ? ” સાધુન પોતાની મૂલ સમજાઈ દેવીય તરત જ પ્રવચ્ચ થઈને સાધુને સમજાવતા વશુ વે-” હુ નગરદેવી છુ તમને સમજાવ્યા માટે મારે આ ક્યા તર વરયુ પડયુ અકાઢ સ્વાધ્યાય કરવાથી મિથ્યાત્વી દેવના ઉપવ્રવનો મય રહે છે, અકાઢે મરણ પણ થાય છે, માટે હવથી અકાઢે સજ્ઞાય ન કરશો ” સાધુ દેવો-વચનથી સમજ્યા અને ત્યારબાદ કાલે જ સ્વાધ્યાય ધ્યાન શરૂ

રાગ્યુ ૨. વિનય-જે શ્રુત-સિદ્ધાંતનું અભ્યસન કરાવે તે ગુરુનો વિનય કરવો, તે આવે ત્યારે ઝુભા થવું, તેમાનું પાદ-પ્રધાલન કરવું, તેમની આજ્ઞાનો તરત જ અમલ કરવા દિવાદિ ૩. યદુમાન-જે સુત્ર મળાવે તેને પાતાના હૃદય મત ભાવ જણાવી, તેમને ઉચ્ચ આસને ઘેસારી શાસ્ત્રાભ્યાસ શીખવો તે પ્રમાણે કરવાથી વિદ્યા તથા વિદ્યાદાતા ગુરુનું પળ યદુમાન થાય છે અને તેને પરિણામે સુદ્યુર્વક વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય છે ૪. ઉપધાન-ઉપધાન તપ કરવો સુત્રો મળવા માટે જે જે પ્રકારના તપ શાસ્ત્રમાં જણાવેલ હોય તે તપ કરીને મળવું તેનું યોગ્ય નામ જોગ પણ કહેવાય ૫. જે જે શાસ્ત્રાભ્યાસનોને માટે આગાદજોગ અને અત્યાગાદજોગ વધ્યા હોય તે તે અભ્યાસનોના પટન નિમિત્તે જોગ કરીને પછી સુત્ર મળે-શીખે તો તેનું જ્ઞાન મદદી પ્રાપ્ત થાય છે ઉપધાન કર્યા વિના અભ્યાસ કરે તો વિરાધક થાય ૫. અનિહિત-ગુરુને ઓલવવા નહીં જેમની પાસે શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો હોય તેનું જ નામ પ્રહણ કરવું પરન્તુ મળ્યા હોયે કોઈકની પાસે અને નામ લઈએ અથવા કોઈનું તો કોય લાગે, માટે ગુરુનું સત્ય નામ જાહેર કરવું ૬. વ્યજન-શાસ્ત્રાભ્યાસમાં અગર તો શ્રુતમાં જે અક્ષરો હોય તેનો ભેદ-ફેરફાર ન કરવો જે પ્રમાણે ભાષાવદ્દ હોય તે પ્રમાણે જા ઉચ્ચાર કરવો પરન્તુ તેમાં પરિવર્તન ન કરવું દુષ્ટાત્તરીકે 'ધમ્મો મંગલમુક્કિદ્ધ' પદો પાઠ છે તેને ઘડલે તેવા જ ભાવવાળો પાઠ કેરવીને ઘોલ કે 'પુણ્ણ કલ્લાણમુક્કોસ' તો દાષ લાગે ઘટલા માટે આવો વ્યજનનાનો ફેરફાર કદાપિ ન કરવો ૭. અર્થ-અર્થભેદ ન કરવો ઘટલ સુત્રનો જે અર્થ થાય તેથી વિપરીત-ઠુલ્લો અર્થ ન કરવો દુષ્ટાન્ત સ્વરૂપ શ્રીઆચારાનસૂત્રના પાઠ છે કે-"આવતી (યાવતી) લોગસિ વિપ્પરામુસન્તીતિ"-અર્થાત્ ઘટલાપદ પાલડી લોકો છ જ્ઞાપના નીધાન અનેક પ્રકારે હળી રહ્યા છે, ઘટલે કે ઝેટલા પાલડી મિથ્યા રહી લોકો છે તે જ જ્ઞાપના હળનારા છે આ પ્રમાણે આ સૂત્રનો અર્થ હોવા છતાં તેનો વિપરીત અર્થ કરતા કહે કે-અવતીદેશમાં જે લોકો છે તે એક-ધીજાવી ઘૂર રહે છે આ પ્રમાણે ઠુલ્લો અર્થ કરે તો દાષ લાગ ૮. તદુભય-સૂત્ર અને અર્થ મનેનો વિપરીત અર્થ કરે દા ત ધર્મો મદ્દમલમુક્કિદ્ધ, અર્થ સાપર્વતમસ્તક-ઘટલે ધમ વ ઉત્તર મંગલ ૯ અને અર્થના તે પર્વતમસ્તક (શિવર) છે આમાં મનેનો ભેદ (ફેરફાર) કદ રીતે થયા તે આવળે તપાસીય પ્રથમ તો પાદ માન્ય હોવા છતાં તેને કેરવીને સંસ્કૃતમાં વધુ અને અર્થ પણ શુદ્ધ સંસ્કૃત કહેવાથી પાઠભેદ થયા ધીજ્ઞા પાદમાં પાઠભેદ અને અર્થ ભેદ યને ૧૦ માટે કદાપિ આ પ્રમાણ ફેરફાર ન કરવો; કારણ કે વ્યજનનો

વેરપાર થાય પટલે અક્ષર ફરી જાય, અક્ષર ફરી જાય પટલે અર્થ ફરી જાય
 અને આ પ્રમાણે અર્થભેદ થાય તો વિચારભેદ પણ થાય, વિચારમા પરિવર્તન
 થતા મોક્ષનો અભાવ થાય, મોક્ષનો અભાવ થતા સયમ-ગ્રહણ નિષ્ફળ નીવડે
 આ પ્રમાણે પરપરાય આચારહીન ધર્મી જગાય, વેવલિમગમતમાયિત માર્ગતા લોપક
 થઈ જાય અને મહાપાતક લાગે માટે જોડાપિ અર્થ તથા સૂત્રનો ભેદ ન કરવો

દર્શનાચાર પણ આઠ પ્રકારનો વધ્યો છે-“નિસ્માકિષ ૧ નિકારિય ૨-
 નિવ્યિતિગિચ્છા ૩ અમૂહદિદ્ધી ૪ ૫ ઉવમૂહ ૫ ચિરોક્ષણે ૬, વચ્છછ ૭ પમા
 ષ્ણે ૮ અદ્ધ ૧૧ ૨ ૧૧” ૧. નિઃશક્તિ-દેશશક્તા અને સર્વશક્તા રહિત દેશ
 શક્તા પટલે જીવ નો યથા સરળા જ છે, તો સૂત્રમા મધ્ય અને અમધ્ય ધર્મ
 બે પ્રકારના જીવો કેમ વધ્યા ? સરળા સ્વરૂપમા ભેદ ન હોવો ઘટે-આ પ્રમા
 ણેમી જે શક્તા તે દેશશક્તા કહેવાય શાસ્ત્રકાર કહે છે કે-આ દેશશક્તા ન
 કરવી, કારણ કે જીવનું લક્ષણ તો એ જ છે પરંતુ સ્વભાવનું વિચિત્રપણ
 દાવાથી મધ્ય અને અમધ્ય ધર્મે પ્રકાર ઘટી શકે છે સ્ત્રીઓ ઘણી હોય પરંતુ
 પેટલીપક્ષ વાંછણી હોય છે જ્યારે પેટલીપક્ષ સતાનવાટી હોય છે સર્વશક્તા
 પટલે શુ ? તે દર્શાયતાં કહે તે કે-જેનસુત્રો તો યથા પ્રાકૃત માપામા છે માટે
 કોણ જાણે કોણે તે યથાવ્યા હશે ? ઠંડા પ્રવરના ગપાડા લાગ છે શાસ્ત્રમા
 જળાવેલ અંગુલના અસરયાતમા ભાગનું શરીર, સમયન પ્રમાણ રૂપાદિય યુદ્ધિમાં
 ન ઠતરે તેવો દક્ષીકત છે-આવી શક્તા તે સર્વશક્તા કહેવાય આવી શક્તા
 જોડાપિ ન કરવી, કેમ કે તેમ કરવાથી જેનશાસન પરત્યેનો પ્રેમ અભોષ થઈ
 જાય છે થઈ ચિત્તારુ વે-ગણધરમહારાજાઓ પરોપકારી અને એક માત્ર પર-
 હિત સાધવામા તત્પર હતા તેમને અશમાત્ર પણ સ્વાર્થ ન હતો તેમણે જાણ્યું
 કે સંસ્કૃત ભાષા પાલજનોને, જીવર્ગને, મધ્યુદિવાળા તેમજ અપવુદિવાળા
 પ્રાણીઓને સમજવામા કઠિન પદાર્થો-આવદર્શો નહીં માટે સુગમ પવો પ્રાકૃત
 માપામા જ સૂત્રપ્રણેત્રે શુક્તિ કર્યા સંસ્કૃતમાપાના તો તેઓ પરગત હતા પરંતુ
 આ ઉપકારક યુદ્ધિ લખમા રાક્ષીને જ તેઓ પ્રાકૃતમાપામા જ સુવરચના કરી
 છે થઈ દેશશક્તા અને સર્વશક્તા થીજી રીતે પણ જળાવતા કહે છે કે-પાણીમા
 અસરયાતા જીવ વધ્યા છે તે હશે કે નહીં ? વધી શક્તા તે દેશશક્તા અને જેન
 ધર્મ આ જ છે કે વધીજો પણ હશે ? વધી શક્તા તે સર્વશક્તા જાણથી આ ધર્મે
 પ્રકારની શક્તાઓ રહિત જીવ અરિહત પરમાત્માનું શાસન પામીને વશનાગરનું
 શુદ્ધ રીતે આચરણ કરી શકે છે-આ પ્રમાણે સમવિત્તી અને સમ્યક્ધર્મનો અભેદ
 દર્શાવ્યો ૨. નિર્ફાલિત-અન્ય મતની યાચા રહિત યાચા-વાક્ષા બે પ્રકારની
 છે-(૧) દેશવાક્ષા અને (૨) સર્વવાક્ષા દેશવાક્ષા પટલે યુદ્ધધર્મ પણ સારો
 જણાય છે, કારણ કે તેમા પણ દયાધર્મનું પ્રરૂપણ કરવામા આવ્યું છે-આ પ્રમા

નેની રૂઢિ તે દેશકાયા મયકૌશા ઘટલે યેધર્મ, શિવધર્મ, બુદ્ધધર્મ રૂપાદિ સર્વ ધર્મા સારા છે કારણ કે યથા ધર્મમા મોક્ષમાર્ગ વહો છે-આ સર્વકાયા જાણવી આ ધર્મે પ્રવારનો કાયા રહિત વર્તન રામયુ વહો પિયારતું કે-કેવહી મગધતના માર્ગ (જૈનધર્મ) સિવાય કોઈ બીજા મતમાં મોક્ષ નથી જ પંદર પ્રકારે જે સિદ્ધ થયા છે તે સય સમભાવમાલિત આત્મા પાંચે મુક્તિ સ્થાનમા વિરાજ્યા છે અને તેવા સમભાવમાલિત આત્મા ઉપદેશોનો ધર્મ તે પક્ત જૈનધર્મ જ છે માટે તે સિવાયના અન્ય સર્વકોઈ ધર્મો મિથ્યાત્વી માગ છે

૩. નિર્વિચિકિત્સા—ધમપલ્લના સંદેહ રહિત, તથા સાધુ-સાધ્વીના મલિન ગાત્રની ધુગ્ધા ન કરનાર પ્રતિમ્મળ, પહિલેહનાદિક ધાર્મિક અનુષ્ઠાન કરુ છુ, પરમ્તુ તે ક્રિયા કઠિન છે અને તેનુ શુ ફલ પ્રાપ્ત થશે ? ફલ પ્રાપ્ત થશે કે નહીં ? કારણ કે પરલોકથી આવીને કોઈ યમ વહેતુ નથી કે અમુક ક્રિયાના ફલથી મને આથી શુભ ગતિ પ્રાપ્ત થઈ યોજા ધર્મમા પણ પાપ કરનારા લોકો સુખી જનાય છે અને આપણે તો આથી વધુ ક્રિયા કરોપ છીય છતાં સુખ માસતુ નથી વહી આવતાં ધર્મો સુધી આ પહિલેહન, પ્રતિમ્મળનાદિક ક્રિયાઓ કરી છતાં તેનુ કશુ ફલ પ્રાપ્ત થતુ જનાનુ નથી-આ પ્રમાણે ફળનો સંદેહ વધારી ન કરવો તેમજ સાધુ યા સાધ્વીની ‘ આ તો સ્નાનાદિક કરતા નથી તેથી મલિન ગાત્રવાળા છે, દત્તધાવન પણ કરતા નથી તેથી તેમનું મુખ ધુગ્ધવાળુ હોય છે ’ આ પ્રમાણે તેમની ધુગ્ધા પણ વધારી ન કરવી તે નિર્વિચિકિત્સા

૪. અમૃદદૃષ્ટિ—મિથ્યાત્વીના અજ્ઞાન તપસ્યાદિક કષ્ટ તથા ધમસ્કાર દેહો ધ્યામોદિત ન થનાર અન્ય મતના કોઈ પાત્ર તપસ્વીને ઉગ્ર તપશ્ચર્યા (અજ્ઞાન કષ્ટ) કરતો નિહાળી તેના પ્રત્યે આદરભાવ ન દાખવે તેમજ તેવા કોઈ સંપાતી, યાયા રૂપાદિકના મંત્ર-તથા ધમસ્કાર દેહો ધ્યામોદિત ન થાય પત્તે કે ધર્મમા જ સ્થિર રહે ‘ આ રૂપ ધર્મ પણ સારો છે માટે આપણે તેનુ પણ અનુકરણ કરોપ આ રૂપ ધર્મ પ્રમાણવાળો જનાય છે તો તાત્કાલિક પલ્લની અપેક્ષા તે ધર્મનુ સેવન કરતું સાહ છે ’ યમ પણ ન વિચારે જો તે પ્રમાણે સ્વધર્મમાં સ્થિર ન રહે તો સમકિત થાતુ જાય અન્યધર્મો તપસ્વીઓની તપસ્યા પ ચરેસર સમજણપૂર્વકની તપશ્ચર્યા નથી, તે તો અજ્ઞાન તપ માત્ર છે તથા પ્રવારના દેહદમનપૂર્વક જો બીતરાગમાર્ગનુ અનુકરણ કરે તો અજ્ઞાન તપમાત્ર થતી સિદ્ધિ કરતા અનેકગણુ પુણ્ય ઉપાર્જન કરે અજ્ઞાન તપ અને જયનાપૂર્વકના તપ થતે એક અને સરસ્થ જેટલું અતર છે

૫. ઉપરૂહક—સરસ્થ ધર્મે પાત્રવાપાળા સાધર્મિક યથુમા શુભની પ્રશંસા કરવી કોઈ પણ સાધર્મિક યથુપ અણદિક મહોત્સવ કર્યો હોય, સારી તપશ્ચર્યા કરી હોય, પ્રતિષ્ઠાદિ મહોત્સવ આરમ્ભો હોય, સાધર્મિક વાત્સલ્ય કર્યું હોય, દીક્ષામહોત્સવ

ધોડ્યો હોય-આપા આપા ધાર્મિક શુભ પ્રસંગોપ તે તે કૃત્ય કરનારનો પ્રશ્નસાપૂર્વક વહેવું જે-“ ધન્ય છે તમને તમે તમારી સપત્તિનો આપા પુણ્યકાર્યમાં સદુપયોગ કર્યો તમારા જેવા મહાનુભાવથી જ શાસનશોભા વધે છે ’ આ પ્રમાણે ગુણાનુવાદ કરવાથી તે તે કૃત્ય કરનારનો ભાવના વૃદ્ધિ પામે છે તથા હૃદય પ્રફુલ્લિત થને છે ૬. સ્થિરીકરણ-સાધર્મીવિધુને ધર્મમાં સ્થિર કરવો કોઈ દીન માણસ આશિર્વાદાચારથી શક્યતો ન હોય અને દુઃખને કારણે ‘ ધીજો ધર્મ પાડું તો સુલો ધઈશ-મને મદદ મળશે ’ યથી આશાથી સ્વધર્મ ત્યાગતો હોય તા તેને ધધો-રાજગાર આપી, મદાય આપી સ્વધર્મમાં સ્થિર કરવો આધુનિક સમાનાર્માં ઘણા લોકો સ્વધર્મનો ત્યાગ કરો મુસ્લીમ અગર તો ખ્રિસ્તિયન ધર્મ સ્વીકારે છે તેમને તેમ કરતા અટકાવી સ્વધર્મમાં સ્થિર કરવા અથગ તો કાંઈ શકા કરીને ધર્મનો ત્યાગ કરવા હુન્નતો હાથ તો તેને પણ ઉપદેશ આપીને સમ્યક્ત્વમાં વૃદ્ધ થતાયયો ૭ સાધર્મિક વાતસલ્ય-સાધર્મી યધુ પ્રત્યેની પ્રીતિથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તેના પર ઉપચાર કરે, ખોજન કરાવે, પહેરામણી આપે, યખીસ આપે, સદાય આપે ૮. પ્રમાવના-ધર્મના ઉપદેશદ્વારા, ધર્મકથાદ્વારા ધર્મનો પ્રચાર કરે, લોકોને સત્ય ધર્મ પ્રમજાવે, રચનાત્રાદિ મહોત્સવો યોજે, તીર્થતી સ્થાપના કરે હન્યાદિક પ્રજારોધી સમ્યક્ત્વને વિપાવે આ જળાયેલ આઠ પ્રકારો પૈકી પ્રથમ ચાર અમ્યતર દર્શનાચાર છે જ્યારે છેલ્લા ચાર વાઘ દર્શનાચાર છે

ચારિત્રાચાર પણ આઠ પ્રકારનો દર્શાવ્યો છે-“વણિદાનજોગનુષ્ઠો, પચહિં સમિહિં તિહિં શુચિહિં । એસ ચરિતાયારો, અટ્ટપિહો હોટ નાયવ્વો ॥ ૩ ॥” પ્રણિધાન યટ્લે ચિસની ચચટતા રહિત અને જોગ યટ્લે આદારાદિક વ્યાપાર અર્થાત્ આદારાદિક કાર્ય કરવામાં ચચટતા રહિત વ્યાપારયાલો આ યાચત-મા શકા દર્શાયતા વહે છે જે-આથી વ્યક્તિ તો અગિરતસમ્યગ્દષ્ટિ પણ હોય આ હોપાપત્તિ નાલયા માટે કંઈ છે જે ૧-૫. પાંચ મમિતિ અને ૬-૮ ત્રણ શુભિ યુક્ત હોય. ૧. ર્ધ્યાસમિતિ-માર્ગમાં અતા-આયતા જીવાની રક્ષા અર્થે સાઢાત્રણ હસ્તપ્રમાણ આગલ નજર રાખીને ઉપયોગપૂર્વક ચાલે ૨. ભાપા સમિતિ-નિરવય-પાપરહિત, કોઈ પણ જીવને દુઃખ ન થાય તેમ વિચારપૂર્વક થોલે, જેમતેમ અવ્યયસ્થિત ન ગોલે તમજા ઉઘાટે મુખ ન ચોલે ૩. એપણાસમિતિ-ચેતાલીશ દોષ રહિત મોચરી છે, યલ્લ, પાત્ર પણ વિધિપૂર્વક પ્રહણ કરે ૪. આદાનમહમત્તનિલેપણાસમિતિ-ચલ્લ-પાત્રાદિક જાણ્યા જોઈ, પ્રમાર્જી છે-મૂવે ૫. પારિણાપનિકાસમિતિ-જીવનીતિ તથા યદોનીતિ તેમજ શ્લેષ્માદિક શુદ્ધ

મેદો સ્વમતિઅનુસાર સમજી લેવા વગીશ કોઢિયા લેવા તે પ્રમાણોપેત
 માજન વદેધાય, તેથી વધારે વક પળ વચલ્લ લે તો તે અતિમાત્રાહારી કહે
 વાય વકગ્રીશ વચલ્લ સુધી જ ઋણોદરિકા જાણવી આવી જ રીતે પાણી
 પીવામા વળ ઓગ્નુ પીતુ તે પાણકુળાદરિકા (૩) માધકુળોદરિકા-ક્રોધ, માન,
 માયા અને લોભ ધિગરેના ઉદય સમયે તને વશ ન થતા તેનો ત્યાગ વરવો
 રે. વૃત્તિસંક્ષેપ-વૃત્તિનો મક્ષેપ કરવા જે દ્રવ્યાદિક સારવા દોય તેમા ઘટાડો કરવો,
 ઘોંદ નિયમાદિક ધારવા-આ શાયકને માટે સમજવું સાધુને માટે તો ગૌચરીની
 વૃત્તિ છે તેથી તનો જ સંક્ષેપ વરવો શ્રીઉવવાદ્મૂત્રમા કહ્યું છે કે-‘ મિષ્ટા
 યરિયા અણેગરિહા પ૦ ત૦-દ્વ્યાભિગ્રહચરણ, રોચાભિગ્રહચરણ, કાલાભિગ્ર
 હચરણ, ભાવાભિગ્રહચરણ ।’ મિષ્ટાન્નયાં અનેક પ્રકારની વહેલી છે-(૧) દ્રવ્યા
 ભિગ્રહ, (૨) ક્ષેત્રાભિગ્રહ, (૩) કાલાભિગ્રહ અને (૪) માયાભિગ્રહ (૧) દ્રવ્યાભિગ્રહ-
 દ્રવ્યનો અભિગ્રહ વરવો તે-લેપકૃત દ્રવ્યનું પ્રમાણ કરવું પટલે લેપ લાગેલા માજન
 ઘટે આપ તો લેવું, ઘી આદિયાં વરદિત (લેપ લાગલ) લેવું થીજુ ન લેવું તેમજ
 અલ્પરદિત લેવું હયાદિક અભિગ્રહ તે દ્રવ્યાભિગ્રહ (૨) ક્ષેત્રાભિગ્રહ ક્ષેત્રના અભિગ્રહ
 પૂર્વક ગોચરી વરવો, અમુક સરવાના ઘરે જ વધારવા માટે જરૂં, તેથી વિશેષ
 સ્વચ્ચાયાલા ઘરે મિષ્ટાન્ન ન જવું હયાદિક વિવિધ પ્રકારે ક્ષેત્રના અભિગ્રહપૂર્વક
 ગોચરી પ્રદળ વરવો તે (૩) કાલાભિગ્રહ-કાલનો અભિગ્રહ વરવો તે થીજા
 પહોર પહલા મલે તો આહાર લેવો તથા થીજા પહારે મલે તો જ આહાર લેવો
 વ રીતે મનમા ચિત્તવેલા સમયે આહાર મલે તો પ્રદળ વરવો, પરંતુ તે સમય
 વ્યતીત થઈ ગયા થાદ આહાર ન પ્રદળ વરવો તે કાલાભિગ્રહ (૪) માયાભિગ્રહ
 પયા અભિગ્રહ વરવો વ સંગીત કરતો થવો, અગર તો હસતો થવો, અગર તો
 રદન કરતો છતો કોઈ વળ મનુષ્ય અગર તો તથાપ્રવારની સ્ત્રી આહાર વહો
 રાયે તો જ પ્રદળ વરવો અથવા તો કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી, આશ્રુવળ પહેરેલી
 સ્ત્રી અગર તો તિલકઘાલી સ્ત્રી આહાર વહોરાય તો જ પ્રદળ વરવો હયાદિ
 વિવિધ પ્રકારે અભિગ્રહ ધારણ કરી તની પૂર્તિ થાય ત્યારે જ આહાર પ્રદળ
 વરવા તે માયાભિગ્રહ આ માયાભિગ્રહ ચરમજનપતિ શ્રીમહાવીર પરમાત્મા
 વર્ણો હતા વ રાજકુમારો હાય, હાયવળમા ઘેડી હાય, રદન કરતી હાય, વ્રજ
 દિવસની થૂલી હાય, મસ્તક મુઢન વરેલ હાય તેથી સ્ત્રી અહદના થાવડા
 વહોરાય તો જ આહાર પ્રદળ વરવા અને આપણે જાણીય છીય તમ વદન
 યાત્રા પરમાત્માના તે માયાભિગ્રહ પૂળ વર્ણો હતા ૪ રસત્યાગ-ધિગવાદિ રસ
 ના ત્યાગ વરવા આ રસત્યાગ અનેક પ્રકારનો છે શ્રીઓપપાતિક-સૂત્રમાં વહું
 છે કે-“ નિવ્યત્તિય પળીયરસપરિચાઈ આપવિલિય આયામસિત્થમોઈ અરસા-
 હારે વિરસાહારે અતાહારે પતાહારે લુહાહારે । ” નિવિ, આયધિલ, અરસાહાર,

ચિરસાહાર, અતાહાર, પતાહાર, લુપ્તાહાર इत्यादि चीकणा रसनो त्याग करयो
 ॥ नियि, आयंघिलमा जळमा बोळीने आहार करयो ते आयंघिलआयाम
 सि-यभोजन, रसरहित ते अरसाहार, जेनो रस बगडी गयो होय ते चिर
 साहार, छेळ्हुं घळ्यु-जळ्यु तथा खरढायेलु भोजन करयु ते अताहार, तुच्छ
 आहार लेवो ते लुखाहार ५. कायक्लेश-कायाने कष्ट उपजे तेथी क्रिया,
 बीरासने तथा उभद्वय बेसतु, एक ज आसन पर स्थिर, कायोत्सर्गमा, तढकामा,
 ठढोमा अने बलविहीन रहेयु, खरज आध्या छता घणवु तथा धूकवु नही,
 लोच करयो, शरीरजी कोई पण प्रकारती शुशुषा न करवी इत्यादिक कायक्लेश
 जाणवो ६. सलीनता-इद्रियादिकने गोपवची तेना चार प्रकार छे १ इद्रिय
 मल्लीनता-पाचे इद्रियोना श्रेणीश विषयामा राग-द्वेष न करे प्रशसात्मक
 निंदारमक शब्द साभळी, स्वरूपयान या वदरूप रुप जोडने, कहवो या मीठो रस
 चाखीने, सुगंध दुर्गंध मुपीने, शीत तथा उष्ण स्पर्श करीने तने सारा नठारा
 न कहे तेमज खराय पण न वहे, तने विषे दर्प या तो शोक धारण न करे
 २ वषायसलीनता-मोघ, मान, माया अने लोभादिना प्रसंग-उदयसमये तने
 उपशमाये ३ जागमलीनता-अशुभ कायमा मन, यचन तथा कायाना योगने
 रोक परवु शुभ कायमा योगीने प्रवर्तवि ४ विभक्तधर्मासलीनता-आराम,
 उद्यान, उपवन, चैत्य प्रमुख ज्या स्त्री, पशु के नपुंसक न होय तेथा पक्कात
 स्थानमा रहे तेमज शय्या-मयारादिकना दोषी दूर करे

आ प्रमाणे छ प्रकारजी बाध तप जाणवो आ तप करनारने अग्य लोको
 जाणी शक छे माटे तने बाध तप जाणवो आ तप अग्यतीर्थिक पण करे छे,
 पण विपरीतपणे करे छ-विधिपूर्वक करता नथी

हय ॥ प्रकारना अभ्यतर तप कहे छे के-“पापञ्चितं १ विणओ २,
 वेयारुष ३ तहेर सज्जाओ ४ । ज्ञाण ५ उस्समो ६ वि य, अर्म्मितरओ
 तरो होइ ॥ ६ ॥ ” १. प्रायश्चित्त-जे अतिचार लाग्या होय ते दूर करवा माटे
 शुद्ध कहल तप करवा ते २. विनय-गुरुने बादणादिक् देवार्कष धिनय
 तप, तेथी कर्म-मल दूर थाय छे ३ वेयारुष-धिनयशाली होय ते ज वेयावज
 करे भात-पाणी लावी आपया, पगचपी करवी, शुद्धप्रमुख यदील मनता काय
 करवा ४. सज्जाय-शुभ मनथी शास्त्रपाठोनी स्वाध्याय करवा ५. ध्यान-
 धर्म तथा शुक्लप्यान ध्याववा ध्यान ध्याववाथी त्यागबुद्धि थाय छे ६.
 कायोत्सर्ग-कायाने वासतावची अर्थात् काया परत्ये ममत्वमाव दूर करवो

આ છ પ્રકારનો શબ્દાથ જનાવ્યા પછી હવે તેનું વિચેન કરતા ટીકાકાર જનાય છે કે-૧. પ્રાયશ્ચિત્ત-પ્રાયશ્ચિત્ત દશ પ્રકારના છે “ આલોચનારિહે ૧ પઢિક્રમનારિહે ૨ તદુભયારિહે ૩ ત્રિવેગારિહે ૪ ત્રિઠસ્તગ્ગારિહે ૫ તવારિહે ૬ છેદારિહે ૭ મૂલારિહે ૮ અણવદ્વપ્પારિહે ૯ પારચિયારિહે ૧૦ । ”

૧ આલોચના-પ્રાયશ્ચિત્ત-ગોચરી આદિમા જે દાષો લાગ્યા હોય તે મનની શુદ્ધિપૂર્વક ગુરુમહારાજ સમક્ષ માહેર કરવા અને ગુરુ જે આલોચના કરમાવે તે કરવી ૨ પ્રતિક્રમણપ્રાયશ્ચિત્ત-જે અતિચારાદિક દાષો લાગ્યા હોય તે શુદ્ધ મનથી ગુરુ સમક્ષ પ્રવાશવા અને ગુરુ કહે કે ‘મિચ્છામિ દુઃકર’ આપો ત્યારે શુદ્ધ હૃદયથી મિષ્ટવા દુષ્કૃત આપવો ૩ તદુભયપ્રાયશ્ચિત્ત-આલોચના પળ કરવી અને પ્રતિક્રમણ પળ કરવું તે ૪ ત્રિવેગપ્રાયશ્ચિત્ત-અશુદ્ધ માત-પાત્રી પ્રમુખનો સ્થાન કરવો ૫ ત્રિઠસ્તગ્ગપ્રાયશ્ચિત્ત-વાયોત્સર્ગ કરવો તે ૬ તપપ્રાયશ્ચિત્ત-ઋષર જનાયેલાં પાંચે પ્રકારોથી જે દોષોનો શુદ્ધિ ન થાય તે માટે ગુરુમહારાજ તપપ્રાયશ્ચિત્ત આપે છે તે પ્રમાણે તપ કરે તો લાગેલા દોષો પૂર થાય તપમા નિશિ અગર આચરિલ કરવાના હોય છે ૭ છેદ પ્રાયશ્ચિત્ત-તપશ્ચર્યાદ્વારા પળ જો દોષોની શુદ્ધિ ન થાય તો તેને માટે પાંચ વિચરનો છેદ આપે પટલે દીક્ષાપર્યાયમા પટલા વિષય ઓછા કરે ૮ મૂલપ્રાયશ્ચિત્ત-છેદ પ્રાયશ્ચિત્તથી પળ વ્યારે દોષોનું નિરસન ન થાય ત્યારે તથી જ દીક્ષા આપે અને નવદીક્ષિતની માફક તેનો ચારિત્રવર્ણવ ગણાય પટલે કે પૂર્વે ગમે તેટલો દીક્ષાપર્યાય પાળ્યો હોય તે સર્વ નિષ્ફલ થને ૯ અણવદ્વપ્પ પ્રાયશ્ચિત્ત-જ્યા સુધી આપેલ આલોચનનો તથ પૂરો ન કરે ત્યા સુધી વ્રતપાલન ન ગણાય તે ૧૦ પારાચિકપ્રાયશ્ચિત્ત-પૂર્વ કહેલા પ્રાયશ્ચિત્તોથી પળ શુદ્ધિ ન થાય તો છેસ્તુ પારાચિકપ્રાયશ્ચિત્ત આપવામા આવે છે આ પ્રાયશ્ચિત્તમા ચાર વર્ષ સુધી ગુપ્ત વેષો રહી જાતનપ્રભાવનાનું મહાકાર્ય કરવાનું અગર તો રાજાને પ્રતિષેધધાનું હોય છે કોઈ આધાયના ઘાતવને, રાજાને હનનારને અગર તો ડત્તવપ્રકરૂપકને આ જાતનું પ્રાયશ્ચિત્ત આપવામા આવે છે ૨. વિનય-પૂજ્ય વ્યક્તિ તરફ મન, વચન અને શરીરથી નમ્રભાવ દર્શાવવો વિનય સાત પ્રકારનો છે “ જ્ઞાનવિનય ૧ દસળ ૨ ચરિત્ત ૩ મળ ૪ વચ ૫ કાય ૬ લોગોવચારવિનય ૭ । ” ૧ જ્ઞાનવિનય, ૨ દશનવિનય, ૩ ચારિત્રવિનય, ૪ મનવિનય, ૫ વચનવિનય, ૬ કાયવિનય અને ૭ લોકોપચારવિનય [૧] જ્ઞાનવિનય પાંચ પ્રકારનો છે-૧ મતિજ્ઞાનનો, ૨ સૂતજ્ઞાનનો, ૩ અધ્યક્ષજ્ઞાનનો, ૪ મત પદ્યજ્ઞાનનો અને ૫ કેવલજ્ઞાનનો વિનય-આ પાંચે પ્રકારના જ્ઞાનનું વિપરીત વર્ણન ન કરવું તે જ્ઞાન વિનય [૨] દર્શનવિનય બે પ્રકારનો છે-૧ શુશ્રૂષાવિનય પટલે કે સમકિતી ઝીવની શુશ્રૂષા કરવી, સમકિતીના સામે ઝાંઝે આદર અને સમાન આપવું, હાથ જાઢી

પ્રણામ કરવા, ઝડીને જાય ત્યારે સાત-આઠ ઢગલા વઢાવવા જર્ણુ રત્યાદિ અનેક પ્રકારે જાણું ૨ અનાશાતનાચિનય-તે પિસ્તાલીશ પ્રકારનો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ અરિદંતની આશાતના કરવી, ૨ અરિદંતે કહેલ ધર્મની, ૩ આચાર્યનો, ૪ ઉપાધ્યાયનો, ૫ સ્થવિરનો, ૬ કુલનો, ૭ ગણનો, ૮ સાધુની, ૯ મિયા પાદીની, ૧૦ સંભોનો એક સામાચારીની, ૧૧ મતિજ્ઞાનની, ૧૨ ધૃતજ્ઞાનની, ૧૩ અધિજ્ઞાનની, ૧૪ મન પર્યવજ્ઞાનની અને ૧૫ વેવલજ્ઞાનની-આ પંદરેની આશાતના ટાલ્યો અને પ્રક્તિ કરવી પ્રક્તિ પટલે યાદ્યપ્રતિપત્તિ અર્થાત્ રૂમા યથાદિક વિનય માધ્યમો, ૫ જ પ્રમાણે ૫ પદરેનુ ચહુમાન કરવું પટલે થ નિર્જરાને અર્થે પ્રીતિપૂર્વક વિચાર કરવી, તેથી જ રીતે ૫ પદરેના ઘર્ણ યાદ-તેની પ્રશસ્તા કરવી, કીર્તિ વેળાવવી આ પ્રમાણે પીસ્તાલીશ પ્રકારે થીજો મેદ જાણવો [૩] ચારિત્રવિનય પાંચ પ્રકારનો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ સામાયિક, ૨ હેદોપસ્થાપનોય, ૩ પરિહારવિશુદ્ધિ, ૪ સૂક્ષ્મસપરાય અને ૫ યથા ક્યાત ચારિત્રનો વિનય કરવો આ પાંચે ચારિત્રની વિપરીત પ્રરૂપણા ન કરવી તે તેનો વિનય કરવો કહેવાય છે [૪] મનવિનય છે પ્રકારનો છે-૧ અપ્રશસ્તમન-વિનય અને ૨ પ્રશસ્તમનવિનય અપ્રશસ્તમનવિનય ચાર પ્રકારનો કહેલ છે-
 “જે ય મળે સાવજે ૧ સકિરિય ૨ સરુકમે ૩ કહુણ ૪ નિદુરે ૫ ફરસે ૬ અળ્યકરે ૭ હેયકરે ૮ મેયકરે ૯ પરિતાવળકરે ૧૦ ઉદ્વળકરે ૧૧ મૂતોવ-ધાણ ૧૨ તદ્વપ્પમાર મળ નોપધારેઆ, સે ત અપ્પસત્થમળવિળા ॥” ૧ સાધવ દિસાદિકમા મન થતે તે, ૨ સમ્મિય-કાવિકાદિક પાંચ વિચાર્યા મન થત તે, ૩ કર્વક-કઠોર, ૪ કદુક-બોજાને તથા પોતાને કદ્યુ લાગ, ૫ નિદુર-બોમલ નહીં તેયુ, ૬ પદપ-સ્નેહ વિનાનુ, ૭ અશુભ કર્માપ્રયમા રક્ત, ૮ હેદક-હસ્તા દિક હેદન કરવાનુ મન, ૯ મેદક-નાસિકાવિનુ મેદન કરવાનુ મન, ૧૦ પરિ તાપકારક-જીવોને સતાપ-સંકટ ઉપજાવવાનું મન, ૧૧ ઉપદ્રવકારી-કોઈને મારણાતિવ વટ ઉપજાવ્યુ અનર તો ધન હરણ કરી ઉપદ્રવ કરવાનુ ચિત્ત અને ૧૨ મૂતોપયાત-પ્રાણિઓના વધની રુદ્ધા આવી રીતે અસંયતની માફક જે મન તે અપ્રશસ્તમનવિનય વદેવાય અને આ ચાર પ્રકાર રહિત જેનુ મન હોય તે થીજા પ્રશસ્તમનવિનય જાણવો [૫] વચનવિનય-ઠપર મન સંવધે જે ચાર પ્રકારો ધર્શાવ્યા તે યથાલિખિત વચાવિનય સમધી પણ જાણી લેયા [૬] કાવ્યવિનય છે પ્રકારે છે-૧ અપ્રશસ્તકાવ્યવિનય અને ૨ પ્રશસ્તકાવ્યવિનય અપ્રશસ્તકાવ્યવિનય સાત પ્રકારનો છે-“અળાઉત્ત ગમળે ૧, અળાઉત્ત ઠાળે ૨, અળાઉત્ત નિસીદળે ૩, અળાઉત્ત તુપકૂળે ૪, અળાઉત્ત ઉલ્લઘળે ૫, અળા-ઉત્ત પલ્લઘળે ૬, અળાઉત્ત સલ્લિદિયકાવ્યજોગજુજળતા ૭, સે ત અપ્પસત્થકાવ્ય

વિણા । ” ૧ ઉપયોગ વિના જ્ઞેમતેમ ધાલે, ૨ જ્યા ત્યા ઝમા રહે, ૩ થેસયાની જમ્યાપ પૂજ્યા-પ્રમાજ્યા વિના થેસે, ૪ પૂજ્યા વિના શયન કરે, ૫ ઉપયોગ રહિત ઉલ્લપન કરે થા ફાઠ મારીને જાય, ૬ ધારધાર આ પ્રમાણે ઉલ્લપા કરે અને ૭ રૂપિયોને વિષયાદિકમા પ્રવર્તાય-આ પ્રમાણે અગ્રસ્તકાયચિનય વદેધાય આ જ સાત પ્રકારનો ઘરાધર ઉપયોગ રાખો પ્રવૃત્તિ કરે તે પ્રશસ્તકાયચિનય વદેધાય [૭] લોકોપચારચિનય સાત પ્રકારનો છે-“ અભ્યાસનાતિય ૧, પરછ-દાણુવત્તિય ૨, કઝહેડ ૩, કયપડિકિરિયા ૪, અચમવેસણયા ૫, દેસકાલ ણુયા ૬, સવ્વત્થેસુ અપ્પહિલોમયા ૭ ॥ ” ૧ અભ્યાસવર્તિતા-સમીપ રહેતું તે, ૨ પરામિપ્રાયવતન-ચીજા સાધુનો જે પ્રમાણે અમિપ્રાય હોય તે પ્રમાણે વર્તેલું (પછી જ રીતે યુદ્ધસ્ય સયધી પળ સમજી લેલું) ૩ કાર્યહેતુ-જ્ઞાનાધ્યયનાદિ કાર્યે નિમિત્તે આદાર-પાળી વહોરાવયા તે ૪ કૃતપ્રતિવિધિયા-આમણે મને જ્ઞાન જ્ઞાન આપ્યું છે પછી યુદ્ધિધી આદાર-પાળી વહોરાવયા તે ૫ આર્તગવેષણા-દુઃખી જ્ઞાણીને ધાર્તા સમારે ૬ દેશકાલજ-જેથી દેશ હોય તેને અધસરોચિત વર્તન રાલે ૭ સર્થ અથસરે નર્થ પ્રયોજનોને વિષે સયધીઓને અનુકૂલપણે વર્તીને રહે ૩. પેપાવચ્ચ-આદાર-પાળી ચિનેરે લાધી આપયા, જ્યાધિપ્રસંગે શરીર થાપલું, ઘોઝડુ વિં દશ પ્રકારે કહેલ છે “ આયરિયવેયાવચ્ચે ૧, ઉવ-જ્ઞાય ૨, સેહ ૩, મિલાળ ૪, તવસ્સિ ૫, થેર ૬, સાહમ્મિય ૭, કુલ ૮, ગળ ૯, સઘવેયાવચ્ચે ૧૦ । ” ૧ આયરિયવેયાવચ્ચ-આચાર્યની, ૨ ઉપાધ્યાયની, ૩ વૃત્તન દીક્ષા લેનાર શિષ્યની, ૪ મ્હાન, રોમી, નિર્વેઝ તેમજ અપંગ સાધુની, ૫ અદ્ભુમાદિય તપસ્વીની અને ૬ સ્થવિરની વેયાવચ્ચ સ્થવિર વ્રણ પ્રકારના છે-(ઁ) ધયસ્થવિર-ધૃઙ, (ઋ) ધારિવસ્થવિર ઘટલે ધીશ વર્ષ જેટલા ધારિવ્રપર્યાયલાઠા અને (ઋ) ધુતસ્થવિર ઘટલે શ્રીશ્વાનાગદ્વત્રના જ્ઞાતા ૭ સાધર્મિક-પદ સામાગ્રી પાઠતા સાધુ-સાધ્વીની વેયાવચ્ચ કારણ પ્રસંગે ધોજા સામાધારીલાઠા સાધુ-સાધ્વીની પણ વેયાવચ્ચ કરથી ૮ પદ આચાર્યના સમુદાયની, ૯ અનેક આચાર્યોનો સમુદાય પટલે જે ગળ તેની અને ૧૦ ઘળા ગળાનો સમુદાય તે સઘ તેની વેયાવચ્ચ કરથી આ દશ પ્રકારે વેયાવચ્ચ આગયી આ પ્રમાણે વેયાવચ્ચ કરવાથી કર્મની સારી રીતે નિર્જેરા થાય છે વાઈ સ્થલે ચૈત્યવયાવચ્ચ પણ જણાયેલ છે પટલે ૪ જિનપ્રતિમાની વેયાવચ્ચ કરથી ૪. સજ્ઞાય-પાવ પ્રકારે કહેલ છે-વાયણા ૧, પડિપુચ્છણા ૨, પરિ-યટ્ટણા ૩, અણુપેહા ૪, ધમ્મકહા ૫ । ” ૧ વાચના-નયોન નયોન શાસ્ત્રપાઠ કર ૨ પૂજના-તેમ્મા ઉદ્ભવેલી શકા પૂછ, ૩ પરાવતન-કરેલ અભ્યાસનું ધારં ધાર પુનરાવતન કરે, ૪ અનુમેક્ષા-પોતે જે શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો હોય તેનો

અર્થ (રહસ્ય) વિચારે અને ૫ ધર્મકથા-પોતે મમજેલ શાસ્ત્ર યોજાને મમ જાવે-વ્યાખ્યાનાદિક થાવે અને પ્રતિવાધ પમાટે ૫ ધ્યાન-ચાર પ્રકારે છે “અદૃજ્ઞાણે ૧, રુદ્ધજ્ઞાણે ૨, ધમ્મજ્ઞાણે ૩, મુક્તજ્ઞાણે ૪ ॥” ૧ આર્ત ધ્યાન-શોક, દુઃખ, આત્મ-દ અને વિલાપ કરવો તે આર્તધ્યાનના ચાર પ્રકાર છે ૧ અનિષ્ટસયોગાર્તધ્યાન-પોતાને ગમ નહીં તેવાનો મયોગ થાય ત્યારે તેને દૂર કરવાનો વિચાર કર્યા કરવો છી કુમાર્પાં મઢી દોય, પુત્ર કુપુત્ર મીઠ થયો હોય, તે પ્રતિદિન તુલ્ય આપતા હાય ત્યારે વિચારીય કે ‘આ દુઃખ માયો હુ ક્યારે છુટીશ ?’ અથવા તો કરાલ નામના વસવાટ થયા હોય અંગ તો શબ્દાદિ વાચ ત્રિપયાનો અનુમ સયથ મર્યો હોય ત્યારે તેઓના વિયોગ નો વિચાર કરે તે ૨ રૂઢિયાગાર્તધ્યાન-શ્ત્રી, પુત્ર, મામ તેમન શબ્દાદિ વિયયો સારા પ્રાપ્ત થયા હોય ત્યારે વિચાર્યુ કે ‘આ સયનો વિયોગ ન થાય તો સાહ’ અને માન્યયોગે વિયોગ થઈ ગયો તો તેનુ સ્મરણ કર્યા કરયુ પટલે કે ‘મારી માયા સુરખણી હતી, પુત્ર વિચક્ષણ ને કમાઈ હતો’ તે પ્રમાણે થાદ કર્યા કરયુ તે આર્તધ્યાનનો યોજા પ્રકાર છે ૩ રોગચિત્તાર્તધ્યાન-વાત, પિત્ત અને શ્લેષ્મના સંનિપાતરૂપ નિમિત્તથી ઉત્પન્ન થતો શુલ્ક, મસ્તકપીઢા, ક્યર, અતિસાર, નમ્રહળી રૂપાદિ અનેક પ્રકારના રાગો થયા હોય ત્યારે ‘આ રાગો ક્યારે છામી જશે ? કયા કયા ઔષધોપચારથી આ વ્યાધિઓ નાશ પામશે ? આ રોગો મને કયાથી થયા ?’ રૂપાદિ પ્રકારે ચિંતા કર્યા કરે તે યોજો પ્રકાર ૪ અપ્રજ્ઞાચાર્તધ્યાન-જામાદિકથી વ્યારુલ્ય થનેલા પ્રાણિઓ દર્ધેન્દ્ર, ચમ્રજર્તી વિનેરેની ધ્રુદિ ભવાતરમા પ્રાપ્ત કરવાના હેતુપુરસ્સર નિયાણુ વાંચે, મવિલ્પમા પૌદ્ગલિક સુગ મઝ ત માટે નિદાન કરે તે જાણા પ્રકાર આર્ત ધ્યાનના ચાર લક્ષણ છ-૧ વદનયા-મોટી પીકાર કરે, ૨ સોયળયા-ઢીન થાને થેસી રહે, ૩ તિળળયા-છૂદન કર્યા કરે અને ૪ વિલ્લળયા-વિલાપ કર્યા કરે, ક્રિષ્ટ ભાષણ કરે, અદૃહાસ્ય કરે રૂપાદિ રૌદ્રધ્યાન-મહાઅનુમ પરિણમ તેમા પળ ચાર પ્રકાર છે ૧-દિલાનુગ્રધીરૌદ્રધ્યાન-પ્રાણિઓના ઘથ, ઘથન, પરિતાપ-વદ સંવધી અથવા અમુક પ્રાણીને મારી નાશ તો મારી કાર્યસિદ્ધિ થાય તેમ વિચાર કર્યા કરવો ૨ મૃધાનુગ્રધી રૌદ્રધ્યાન-અસત્ય યોલીને યોજાને પામા મા પસાયવાના, પારવાનુ ઘન દરો લેવાના વિચાર કર્યા કરવો ૩ અદત્તાનુગ્રધી રૌદ્ર ધ્યાન-વ્રથળી યા અથ પદાર્થની ચારી કરવાનો સતત વિચાર કર્યા કરવો ૪ લોમ કપાયતા ઉદયને કારણે વ્યગ્ર ચિત્તથી ઘન-પ્રાપ્તિના વિચારો કર્યા કરવા ૫ રક્ષ ણાનુગ્રધી રૌદ્રધ્યાન-પ્રાપ્ત થયે વ્રથાદિક ઘસ્તુઓના મરક્ષણનો વિચાર કર્યા કરવો ‘ચોર જો માઠ ઘન ચારી જશે તો મારી નાશીશ, યોજા કોઈ ટૂટી જશે તો પરિવાદ કરીશ’ રૂપાદિ વિચાર કર્યા કરવો આ રૌદ્રધ્યાન ચાર પ્રકાર આ પ્રમાણે છે-“ઓમચદોસે ૧ બહુદોમે ૨ અચાણદોસે ૩ આમરણતદોમે ૪ ।”

૧ આસન્નદોષ-યજ્ઞ કરીને દિસા, અમત્ય, સ્તેય ધિગરેમા રક્ત રહ્યા કરે,
 ૨ યદુદોષ-યજ્ઞ દિસાદિક વાર્યમા ઘતતો રહે, ૩ અજ્ઞાનદોષ-કુશાલના સામઝ
 વાધી, શીઘ્રવાધી દિસાદિક અધર્મ પળ ધર્મવુદ્ધિથી કરે દાસલા તરીકે અશ્વ
 મેધાદિ યજ્ઞામા દિસાનું સામ્રાજ્ય દોષા છતા તેને ધર્મ જાણીને કરે ૪
 આમરનાતદોષ-કાલ્પકસુરિયા વસાઈનો માફક જિંદગી પર્યંત જે દિસા
 દિક વાર્યમા જા રચલીન રહે, મનમાં લેશમાત્ર પણ દયા ન રાખે આ
 યો પ્રકારના (આત્મ અને રોષ) ધ્યાનનો ત્યાગ કર્યો, કારણ કે તે ધને
 અગાધ સમાર-સાગરમા પ્રાણીને પરિભ્રમણ કરાવે છે આ ધ્યાનનો ત્યાગ કરી
 સાધુપ તો ધર્મ અને શુભધ્યાનનું જ અવલંબન લેયુ આ સયધમા શર્પા કરતા
 પ્રતિષાદી કહે છે કે-‘ તમે આર્ત અને રોષને ધ્યાન શામાટે કર્યો છો ?
 તને ધ્યાનના ભેદમાં શા માટે ગણાવ્યા ? અર્થ્યંતર તપમા તો ધ્યાન કરવાનું
 જણાયે છે તો આર્ત અને રોષનો તો ત્યાગ કરવાનો હોવાથી તેનો સમાધેશ
 અહીં શા માટે કર્યો ?’ આનો જવાબ આપતા શાસ્ત્રકાર જણાયે છે કે-ધ્યાન
 પટલે ચિત્તની પદ્માવતા આર્ત, રોષ તેમજ ધર્મ, શુભ ય વારેમાં ચિત્તની પદ્મા
 વતા વાય છે માટે ધ્યાન શબ્દનો વ્યાખ્યાનુસારે તેને ગણવા તો જાઈએ, પણ
 પ્રથમના બે અશુભ દોષાથી તે ત્યાગ્ય છે ચલી કેટલાય મદ્યુદિવાલા પ્રાણિઓ
 ધ્યાનને વિષે રહેલ તપાવત જાણી શક્તા નથી ચલી અ-યમતિ આવા ધ્યાનવાળા
 પ્રાણિઓમા ધર્મ જાણી તેમની સેવા કરે છ તેમના બોધને માટે પણ વિષેચન કરયુ
 પડયુ છે હવે ધર્મધ્યાનનું સ્વરૂપ વર્ણવતા કહે છે કે-ધર્મધ્યાનના ચાર પ્રકાર છે
 “આણારિજ્ઞ ૧, અવાયરિજ્ઞ ૨, વિવાગવિજ્ઞ ૩, મઠાણવિજ્ઞ ૪.” ૧ આજ્ઞાવિષય
 જિનરાજની આજ્ઞાનું રહસ્ય વિચારયું, તેના ગુણાનો પ્રશંસા ચિંતધથી લા ત
 લેરેલર જિતેશ્વર પરમાત્માપ અસાધ્ય નિષ્કૃતિ ધણી જ રહી રીતે વર્ણવી,
 જિનધર્મ જેવા ઉત્પૂર્ણ કોઈ ધર્મ નથી, તેના આગમપ્રથી સરેલર બ્રેષ્ટ અને સત્ય
 તથોથી ભરપૂર છે, હત્યાદિ અગર તો થીતરાગ પરમાત્માનો આજ્ઞા તે જ ધર્મ
 છે યથી માયનાપૂર્વક તેમની આજ્ઞાઓનો વિચાર કરવો ૨ અપાપવિષય-ગારય,
 વિશયા, પ્રમાદ, પરીપદ્મ હત્યાદિકથી પતિત ૭ થયાય તે માટે ચિંતન
 કર્યા કરયુ અથવા મિથ્યાત્વથી આધુત થયેલા પ્રાણિઓ તેવા ઉપાર્ગથી
 યથી રીતે દુર રહે તેનો વિચાર કરવો તે ૩ વિષાકવિષય-શુભાશુભ કર્મનું
 પલ મોગડ્યા નિશાય છૂટકો નથી તે સંબંધી વિચાર કરવો તે અને ૪ નસ્યાન
 વિષય-શૌંદ રાજલોકનો આકાર તેમજ ક્રોધ સમુદ્રોનું સ્વરૂપ ચિંતયું તે ધર્મ
 ધ્યાનને ઓલખાયનારા ચાર લક્ષણો છે, તે જા પ્રમાણે-“ આણાર્હ ૧ નિસ
 ગાર્હ ૨ ઉપદેસાર્હ ૩ સુચાર્હ ૪ ॥ ” ૧ આજ્ઞાવિ-ધ્ય, નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય
 હત્યાદિ પચાગીમા કહેલ તત્ત્વની ઘડ્યા, ૨ નિસર્ગદિ-જેને સ્વભાવથી જ તત્ત્વની
 ઘડ્યા પ્રગટી પટલે કે ઉપદેશ વિના જ તત્ત્વજ્ઞાન થયુ, ૩ ઉપદેશદિ-

મુનિરાજ સમીપ ધર્મોપદેશ સામગ્રીને તત્ત્વની જગ્યા થઈ તે અને ૪ બ્રુતરુચિ-
 યુષ્ઠો યાચવાની, તત્ત્વની પ્રતીતિ થઈ તે હવે ધમધ્યાનના ચાર આલ્પન દર્શા
 વતા વહે છે કે-“ વાયણા ૧, પિચ્છણા ૨, પરિયટ્ટણા ૩, ધમ્મકહા ૪ । ”
 આનું ધર્પન અગાઉ આયો ગયું છે જેમ મહેલ પર ચઢવા માટે આલ્પનની
 જરૂર પડે તેમ મુક્તિરૂપી મહેલમાં જવા માટે આ ચારે આલ્પના છે. હવે ધમ
 ધ્યાનની ચાર અનુમેક્ષા પટ્ટે વિચારણા જણાવે છે-“ અણિચાણુપ્પેહા ૧ અસ
 રણાણુપ્પેહા ૨ એકત્તાણુપ્પેહા ૩ સંસારાણુપ્પેહા ૪ । ” ૧ અનિવાણુમેક્ષા-ધર્મ
 વિના સર્વ અનિત્ય છે, ૨ અશરણાણુમેક્ષા-સમારમા જૈનધર્મ સિવાય બીજા
 કોઈનું શરણ સાચું નથી ૩ પક્કવાણુમેક્ષા-આ જીવ પક્કો જ છે, સમારમા
 યત્નું બીજું કોઈ નથી ૪ સંસારાણુમેક્ષા-આ જીવ સંસારમાં અનાદિકાઠથી પરિ
 ભ્રમણ કરે છે અથવા આ સમાર ચાર ગતિરૂપ છે. હવે કર્મ રહિત જીવ
 જે શુદ્ધલધ્યાન કરે છે તેનું ધર્પન કરતા વહે છે કે-તે શુદ્ધલધ્યાન પણ ચાર
 પ્રકાર છે “ પહુત્તનિયકે સવિચારી ૧, એગત્તવિચકે અનિચારી ૨, મુહુમકિ-
 રિય અપ્પહિવારે ૩, સમુચ્છિન્નકિરિય અનિચટ્ટી ૪ । ” ૧ પૃથક્કલ્પવિતત્ત્વમપ્રિ
 ચાર શુદ્ધલધ્યાન-ચૌદ પૂર્વના યુત્ત સચ્ચી અથ, વ્યજ્ઞન અને યાગના પરસ્પર
 સંક્રમણ પરસ્પરે વિચાર કરવાપૂર્વક દ્રવ્ય, પર્યાય અને ગુણોના સંચાર સચ્ચી
 વિચાર અર્થાત્ પરનો આશ્રય ત્રીધા સિવાય નિર્મલ અને શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપનું
 સતત ચિંતન અથવા જીવ અને અજીવના સ્વભાવ તેમજ વિભાવને પૃથક્
 પૃથક્ કરવાપૂર્વક દ્રવ્ય અને પર્યાયનો ભિન્ન ભિન્ન વિચાર કરતા પર્યાયનો
 ગુણમાં અને ગુણના પર્યાયમાં સંક્રમણ કરવારૂપ સતત વિચાર ત્રૂવમાં વહીવ
 તો દ્રવ્યાનુયોગમાં જ જેમના મન પ્રમુખ રક્ત રહે તે ૨ પક્કલ્પવિતર્કમપ્રિ
 ચાર-અર્થથી વ્યક્તનમાં અને વ્યક્તનમાંથી અર્થમાં અથવા મન, વચન અને
 કાયાના યોગમાંથી પક્-બીજામાં નહીં જવારૂપ ધ્યાન અર્થાત્ પયન ન
 લાગતા દીપકની પેઠે સ્થિર સ્થાવરૂપ ધ્યાન ૩ સુદ્ધમવિયામપ્રતિ
 પાતી-મન અને વચનનો સપૂર્ણ રાધ કરી પક્ત વાયવ્યાપારનું જે ધ્યાન
 તે યેગથી ચાલતા જાગરે વાઈ અટકાવે તો જેમ વિંચિત્ત જલનસ્વભાવ
 રહે છે તેમ વિંચિત્ત વાયવ્યાગ રહે છે અપ્રતિપાતી શબ્દ લગાડવાનો હેતુ
 ૫ છે કે-પાછા પડવાના સ્વભાવ નથી આ ધ્યાન માટે જવાના અવસરે જ
 પ્રાપ્ત થાય છે ૪ સમુચ્છિન્નમિયાઅનિચુત્તિ-વાયાની જે સુદ્ધ શ્વાસોશ્વાસરૂપ
 વિચાર હતી તે કથીને, જેમ પર્યંત નિષ્પક્ષ રહે છે તેમ અને યોગ કથીને
 શલેશી અવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈને અ, હ, ઓ, ઈ અને ઇ ૫ પાંચ હ્રસ્વ સ્વરા
 યાગતા જેટલા સમય લાગે તેટલા કાલ પર્યંતનું ધ્યાન શુદ્ધધ્યાનના ચાર લક્ષણા
 છે-ધિપે ૧, વિહસ્સમો ૨, અન્વહે ૩, અસમ્મોહે ૪ । ” ૧ ચિયક-આત્માને

શરીરથી મિત્ર જાણવા અને સય મયોગથી વિમુક્ત માનવો ૨ ધ્યુસ્તર્ગ-
આત્માને કોઈનો સંગ થયો ધમ વિધારીને દેહરૂપી ઉપાધિના ત્યાગ ૩ અધ્યા-
દેવાદિકનો ઉપસર્ગ થાય તો પણ ચઢાયમાન ન થાય અને ૪ અસમાદ-
દેવાદિકના માયા-પ્રપચથી છુદ્ધ પદાધના વિષયમાં શંકા લાયકોને મૂઠ ન થઈ
જાય હવે શુદ્ધધ્યાનના ચાર આલયન જણાયતા વહે છે ય-“ રતી ૧, મુત્તી
૨, અઞ્જે ૩, મદ્વે ૪ । ” ૧ ક્ષમા, ૨ નિર્લામતા, ૩ મરણતા-માયા રહિત
પણુ અને ૪ માત્ર રહિત હાય યથી જ રીતે ચાર અનુપ્રેક્ષા જણાયે છે
ક-“ અવાયાણુપ્પેદા ૧, અસુમાણુપ્પેદા ૨, અણતગતિયાણુપ્પેદા ૩, વિપરિ-
ણામાણુપ્પેદા ૪ । ” ૧ અવાયાનુપ્રેક્ષા-હિંસાદિજ પાપજન્મથી કમચંધ થાય, તેથી
જીવને કષ્ટ થાય છે, ૨ અસુમાનુપ્રેક્ષા-સત્તાર મિથ્યા છે, ૩ અણતગતિયાણુપ્રેક્ષા-સત્તા
રતી પદ્મપરાં પાર થયો અર્થાત્ જીવ આ સત્તારરૂપી ઉદ્ધિમાં અમતા મથ વહે
છે અને ૪ વિપરિણામાનુપ્રેક્ષા-જે વિષયાર્થો છે તે ક્ષણ ક્ષણ પલટા-સ્વમાત્રવાઢ્યા છે
યથી સદા વિચાર કરવો તે ૬. કાવોત્સર્ગ-કમચંધાર્થ શરીરનો ત્યાગ અર્થાત્
દેહ પરથી મમત્યમાય ત્યાગ કરવો તે યે પ્રકારના છે-૧ પ્રવ્યધ્યુત્તર્ગ અને ૨ માત્ર
ધ્યુત્તર્ગ પ્રવ્યધ્યુત્તર્ગ ચાર પ્રકારે વહે છે “ સરીરવિઢસ્તર્ગે ૧, ગણવિઢસ્તર્ગે
૨, ઉવહિવિઢસ્તર્ગે ૩, મત્તપાણવિઢસ્તર્ગે । ” ૧ શરીરનો અને ૨ ગણનો
ત્યાગ કરવા પડેલે સ્થવિરવસ્ત્રીપણના ત્યાગ કરી જિતવસ્ત્રીપણુ પ્રદળ કરવું,
૩ ઉપધિના ત્યાગ કરે વસ્ત્રે જિતવસ્ત્રીપણુ સ્વીકારે અને અમિત્રદ પળ કરે
અને ૪ માત-પાણીનો ત્યાગ કરે માવધ્યુત્તર્ગ યળ પ્રકારના છે “ કસાય-
વિઢસ્તર્ગે ૧, સત્તારવિઢસ્તર્ગે ૨, કમ્મવિઢસ્તર્ગે ૩ । ” ૧ ચાર પ્રકારના
ક્રોધાદિ કપાયોનો ત્યાગ, ૨ ચારે ગતિનો ત્યાગ પડેલે મારક ગતિના દેતુરૂપ
મિથ્યાત્યાવિકનો ત્યાગ કરવા, તિર્થંચગતિના દેતુરૂપ વારણનો ત્યાગ, મનુષ્ય
પણુ પ્રાપ્ત થાય તથા નિમિત્તોનો ત્યાગ તમજ જોનાથી ચગતિ પ્રાપ્ત થાય તેવા
પુણ્યકર્મના પણ ત્યાગ તે સત્તારધ્યુત્તર્ગ જાણવા ૩ જ્ઞાનાવરણીય, દર્શના
વરણીય, યદનીય, મોહનીય, આયુ, નામ, ગોત્ર અને અતરાય-પ આઠ પ્રકારના
ક્રોધ યાધવાના દેતુરૂપ વારણોના ત્યાગ માવધ્યુત્તર્ગના આ યળ મેદ્ર પેયી વોદ
શંકા કરતા પૂછે “ ક-ચીજા સત્તારધ્યુત્તર્ગ અને પ્રીજો કર્મધ્યુત્તર્ગ શા માટે
જુદા જુદા દર્શાવ્યા ? સમારના ધ્યુત્તર્ગ વરવાથી આપોઆપ ધમધ્યુત્તર્ગ થઈ
જાય છે અથવા કર્મધ્યુત્તર્ગ થવાથી સ્વયમય સંસારધ્યુત્તર્ગ થઈ જાય છે આ
શંકાના સમાધાન માટે જ્ઞાનવારમગર્થત જણાય છે કે-તે યંન મેદા અલગ
દર્શાવોને કાર્ય તથા કારણુ મિત્રપણુ દર્શાવ્યું છે

આ પ્રમાણે અમ્યતર તપ છ પ્રકારના દર્શાવ્યા હોવાના જાણવામા આ તપ આશ્રતો નથી, મિષ્ટાત્વી—અ યતોર્થિકા આપા પ્રકારના તપનું સેવન કરી શક્તા નથી તેમજ માક્ષપ્રાપ્તિના અતરંગ કારણમૂલ હોવાથી તને અમ્યતર તપ કહેવામા આવે છે

હવે ધીર્યાચારના ત્રણ મેદા કહે ને—“અણિમૂહ્યિયત્તવીરિઓ, પરકમહ જો જહુત્તમાઉત્તો । જુજડ ય જહાયામ, નાપવ્વો સો ધીરિયાપારો ॥૭॥” પાતાનું યત્ન ધનં શરીરનું મામધ્ય અને ધીર્ય ઇત્ત મનના ઉત્તમા આ તા યાદ મામધ્ય અને અમ્યતર મામધ્યન ગાપડ્યા વિના તોર્થિકર પરમાત્માપ ઉપદેશેલ છત્રીશ પ્રકારના આચારમા (જ્ઞાનાચાર ૮, દર્શનાચાર ૮, ચારિત્રાચાર ૮ અને તપાચાર ૧૨=૩૬) પાતાનો શક્તિ પ્રમાણે પ્રવર્તે, ઉપમશીલ રહે, ઉપયાગયત રહે, ચેતનને આપો-પાછા ન થયા હે તે ધીર્યાચાર જાણવો આ પ્રમાણે છત્રીશ પ્રકારના આચારમા પાતાનું (૧) યત્ન અને (૨) ધીર્ય ગાપડ્યા વિના (૩) યથાશક્તિ પ્રવર્તન ય ત્રણ પ્રકારો થયા આ પાંચ પ્રકારના આચારને પાતે પાલે અને ધીજ્ઞાન પછાવે તે સુઆચાર્ય જાણવા આ પાંચ પ્રકારના આચારમા જ ચારિત્રાચાર કયા તે શુદ્ધ પિંડાદિકના ગ્રહણથી પાય છે, માટે તેનું સ્વરૂપ દર્શાવતા કહે છે ન-

પિંડં ઉવહિં સિજ્ઞં, ઉગ્ગમઉપ્પાચણેસણાસુદ્ધમ્ ।

ચારિત્તરક્ષણટ્ટા, સોહિંતો હોઈ સ ચરિત્તી ॥ ૨૧ ॥

[પિંડમુપધિ શય્યા, ઉદ્ગમોત્પાદનૈષણાશુદ્ધમ્ ।

ચારિત્રરક્ષણાર્ય, શોધયન્ ભવતિ સ ચારિત્રી ॥ ૨૧ ॥]

ગાથાર્થ—ચાર પ્રકારનો પિંડ, ઉપધિ (સયમ-ચારિત્ર પાલવામા ઉપયોગી ઉપરુણો) અને શય્યા (વમતિ)-આ ત્રણે વસ્તુને ઉદ્ગમ, ઉત્પાદન અને ઇષ્ણારહે શુદ્ધ, ચારિત્રની રક્ષા માટે ગ્રહણ કરે તે જ સાચો ચારિત્રવાન છે.

વિવેચન—૧ અશળ, ૨ પાળ, ૩ ત્વાદિમ અને ૪ ક્વાદિમ-ય ચાર પ્રકાર નો પિંડ છે ઉપધિના છે પ્રકાર છે-(૧) ઔષધિક અને (૨) ઔષધિક ઔષધિક ઉપધિ ત્રણ પ્રકારે છે-૧ જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ ૧ મુદ્ધપત્તિ, ૨ પાત્રાની પૂજણી તે પાત્રપસરિકા, ૩ ગુલ્લક યત્તે પાત્ર ઉપર યાધવાનો થલપ્રદ અને ૪ પાત્રનું મૂલપાત્રો થલપ્રદ-આ પ્રમાણે જઘન્ય ઉપધિ જાણવી મધ્યમ ઉપધિ છ પ્રકારે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ પટલ, ૨ રજજાળ-પાત્રા રાખવાની છોલી, ૩ પાત્રાનું યાધવાની છોલી, ૪ ચોલપટ્ટો, ૫ માત્રક પટલે નદિપાત્ર અને ૬ રજોદરણ-૧૮

આપા ઉત્કૃષ્ટ ઉપધિ ચાર પ્રકારે છે-૧ પાત્રા અને ૨-૪ ત્રણ વાજો (જે સુતરના અને પક્ક ઝનનુ) આ પ્રકારની ઔષધિક ઉપધિ સ્થવિરવૃત્તી મુનિને હોય યીજી ઔષધિક ઉપધિ પણ જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એ પ્રમાણે ત્રણ પ્રકારની ॥ ૧ પીઠ-પાછલ રામવાનુ પાટિયુ, ૨ પાદપ્રાચ્છન, ૩ દંઢક-પ્રમાર્જન, ૪ ઢગલ (માટીનુ), ૫ સોય, ૬ નસહરણો (નસ વાપવાની નરણી) અને ૭ કર્ણ શોધની-કાનમાથી મેલ કાઢવાનો કાનખાતરણી-આ સાત પ્રકારની જઘન્ય જાણથી મધ્યમ તથા પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણ-૧ સધારો, ૨ સધારા ઊપર પાચરવાનો ઉત્તરપટ્ટ, ૩ દાહો, ૪ માતરુ કરવાનુ ભાજન, ૫ સ્થહિલનુ ભાજન, ૬ મલ-શ્લેષ્મનુ ભાજન, ૭ યોગપટ્ટ-ઉપધિ ઊપર વાધવાનુ ઘટ્ટ, ૮ સન્નાહપટ્ટ-શરીરે વાધવાનુ ઘટ્ટ અને ૯ ચિલિમિલી-મટ્કરાદિકથી રક્ષા કરવાના પટ્ટહો ઉત્કૃષ્ટ ઔષધિક ઉપધિ જે પ્રકારની છ-૧ સ્થાપનાચાપ અને ૨ પાચ પ્રકારના પુસ્તકો આને લગનુ વિશાળ ધર્મેન રૂઢરુપ તેમજ યતિજીતકરુપની ટીકાદ્વારા જાણતું જે ઉપધિ પાસે જ રહે, ગૃહસ્થના માગતો સ્ત્રી-દેવી ૭ વૃત્તે તે ઔષધિક ઉપધિ અને જરૂર પડ્યે ગૃહસ્થ પાસેથી માગી લે અને પઢી પાછી પણ આપે તે ઔષધિક ઉપધિ જાણથી શાસ્ત્ર-વસતિ-રહેવાનુ સ્થાનક આ ૧ પિંઢ, ૨ ઉપધિ અને ૩ શાસ્ત્રા ઉદ્ગમ, ઉત્પાદન અને વ્યવહારના દોષ રહિત સ્ત્રીકારવા ઉદ્ગમના સાઠ દોષ છે અને તે ગૃહસ્થથી ઉત્પન્ન થાય છે, ઉત્પાદનના પણ સાઠ દોષ છે અને તે સાધુથી જ ઉત્પન્ન થાય છે અને વ્યવહારના દશ દોષ તો માનુ અને ગૃહસ્થ મનેથી થાય છે આ દશ દોષ પૈકી જે શક્તિ અને અપરિણત સાધુથી લાગે છે અને યાકીના આઠ ગૃહસ્થથી લાગે છે આ પ્રમાણે ચેતાલીશ દોષ રહિત પિંઢ, ઉપધિ અને વસતિ પ્રદાન કરે તે આચાર્ય ચારિત્રધત જાણવા દશ ચેતાલીશ દોષ કયા કયા તે જણાયે છે—

સોઠ ઉદ્ગમ દોષ—“આહાકમ્ ૧ હેસિય ૨, પૂઢકમ્ ૩ ય મીસ જાણ ૪ । ઠગ્ના ૫ પાહુડિયાળ ૬, પાઓયર ૭ કીય ૮ પામિચે ૯ ॥ ૧ ॥ પરિયટ્ટિ ૧૦ અમિહદ્ ૧૧-ક્રિમ્ ૧૨ માલોહદે ય ૧૩ અન્ઠિજ્જે ૧૪ । અણિસિદ્ધ ૧૫ જ્ઞોપરણ ૧૬, સોલસ પિંઢુગમે દોસા ॥ ૨ ॥” ૧ આધાકર્મ-કંચલ સાધુને માટે જ છત્રાય જીવની ચિરાધનાવડે અજ્ઞાનદિવ આદાર તૈયાર કરવાની મિયા આ પ્રમાણેની વાપક્રિયાથી તૈયાર થયેલ આદાર દોષ અને દોષવાનની અમેશ્વ વિચક્ષાપ વૃષિત ગણાય એ જ પ્રમાણે આગળના દરેક દોષોમાં પણ સમજી લ્યું ૨ ઔદેશિક સર્પ સાધુઓને ઉદેશીને કરવામા આવેલ ૩ પુતિકર્મ-શુદ્ધ આદારમા અશુદ્ધ આદારનો મયોગ, શુદ્ધ આદારમાં આધાકર્મિક આદારનો પક્ક પણ વળ મિથ થાય તો તે પુતિકર્મ થઈ જાય ૪ મિથજ્ઞાત-શરૂઆતથી જ ગૃહસ્થ અને સાધુ ઘનેને માટે મેળા ઘનાયંલ ૫ સ્થાપના-ચેટલોવ સમય

साधुने अये आहारादि राखी मूकवा ६ प्राप्तिवा साधुनो राम लेवा माटे
 विवाहादिनो काठ आगळ-पाळळ राख्यो ७ प्रादुष्करण-साधुने बहोरायवानी
 स्थानमा वस्तुने प्रगट करवा माटे कीपक वरे, घारी-घारणा होय तो उघाडे
 ८ प्रीत-साधुने बहोरायवा निमित्ते अग्न्यादिथी वस्तुओ खरीदथी ९ पामित्य-
 बहोरायवा माटे वस्तु उधार लाये १० परिवर्तित-साधुने बहोरायवा निमित्ते
 वस्तुनो बदलो-बदलो करे ११ अभ्याहत-साधुन बहोरायवा निमित्ते ज्या
 साधु वसता होय म्यां सामो आहार लई जाय अथवा बीजा गामथी मगाये,
 पक्क स्थानथी योजे स्थाने लई जाय १२ उन्मिन्न-माटी विगरेथी छादेल पडाने
 आलीने आहार आपे १३ मालाहत-भोयरामाथी, कोटारमाथी अगर ता माल
 ऊपरथी लावोन आपे १४ आच्छेय-पानाना पुत्रादिवनी साधुने बहोरायवानी
 अनिच्छा छता तेना पासेथी बळसवरीथी ग्रहण करीने आप १५ अनिमृष्ट कोरपक
 पदार्थनी मालीकी घणाओनी होय छता तेओनी अनुमति बिना आपे अने १६
 अव्यवपूरक-गहवये पोतानी रसोईनो शरुआत कर्वा पटी 'साधु जायतो' एम
 विधारी साधुने निमित्ते विशेष रसोई राखथी

उत्पादनना मोळ दोष-“ धाई१६२निमित्ते३, आनी१४वणीमगे५
 तिगिच्छा ६ य । कोहे ७ माणे ८ माया ९, लोमे १० य हवन्ति दम एण
 ॥१॥ पुष्पिपच्छामथ ११, निजा १२ मते य १३ बुध१४जोगे १५ य ।
 उप्पायणाइदोसा, सोलसमे मूलरुमे १६ य ॥२॥ ” । धाथी-धाटकने रमाहोन
 आहार लेवा २ वृत्ती-एक बीजाना मंदेशा परस्पर वहीने आहार लेवा
 ३ निमित्त-भूतकाल तथा भविष्यकाळ मरथी निमित्त वहेथु ४ भाजीविवा-
 दातार पुढपनी पाने पातानी जा वादिवना प्रकाश करयो ५ यतोपक्व-अथ
 मिष्टुवनी माकक लोवने गमती प्रशमा करे या दातार व्यक्तिते जे साधुपुत्र
 पूज्य होय तेनो पोने मस ते तेम दशाव ६ पिबि-सा-कोर पण प्रकारनी
 व्याधि पुर करीने अशनादि स्वोकारे ७ प्रीध-गेवरीया* साधुनी माकक

* इतरीक्य नमरणा एक मुनि मावक्षमणे पाण गोचरी माटे नीकळ्या परता
 परता एक ब्राह्मणो रवो मृत्युमोजन इतुं त्यां जई चल्या मृत्युमोजनमां घेवर करवाता आख्या
 इता मुनिप त्या जई 'चर्मलम' थाप्यो परंतु जैनमुनि प्रवेना देवथी दिने तेमो आहार
 बहोराव्यो नही एजे मुनि कोषपूर्वक बोल्या के-“ जाई नही, बीजी वारा मृत्युमोजन समये
 बहोरावजे ' आ प्रमाणे रोपपूर्वक कहीने मुनि वाह्या गया मोढा दिवलोने आंतरे ते अ
 ब्राह्मणने त्यां बीज मरण वयु अने तेना मृत्युमोजन समये दिवयोगे स ज मुनि जाथी चल्या,
 परंतु ते समये पण ते दिजे तेमो आहार बहोराव्यो नही एजे विशेष दुःख थई लेमजे
 वंतु के-“ जाई नही, बीजा मृत्युमोजन समये बहोरावजे ” मावक्षसात् यंतुं एतु के ते
 दिजो त्या बीज मरण पण वयु ओ तेना मृत्युमोजन समये पुन ते ज मुनि अचाक त्या

માથ કરીને આદાર પ્રદર્શ કરે ૮ માન-સેવિયાઃ શુભ્ર સાધુની માફક માન-

આવી વૃદ્ધા તે સમયે પણ તે દિવે તેમને આદાર નહોરાવ્યો તદ્દીં એન્ને રોષપૂર્વક મુનિ પાછા જતા હતા એવામાં દારપાઠની તેમની પર નજર પડી તેણે બરાબર મુનિને બોલણી લીધા તરત જ તેણે પોતાના માલીક પાસે જઈ કહ્યું કે-“ આ સાધુ તે જ મુનિ છે, અમના કથા પ્રમાણે બરાબર મૃત્યુ થયા કરે છે મોટે તમે તેમને ધર જાવી સંતોષો ” દિવ દારપાઠનું વધન માંમુ અને બહુમાનપૂર્વક મુનિને પાંજા વાઢી ધેર નહાવા મા પ્રકારે ક્રોધ કરીને પિંડ પ્રદર્શ કરાશે તે દર્શિત છે ધેર નહોરાવે અને તે મુનિ ધરવીયા મુનિ તરીકે પ્રખિદ્ધ થયા

૫ કોરાલ્દેશના ગિરિપુષિત નગરમાં કોઈએક ઝરમવ નિમિત્તે મૃદે-મૃદે રોવતુ ભોજન થયું હતું તે સમયે તે નગરમાં રહેલા સાધુઓ વિચાર્યું કે-“ આજે મોચરીમાં સેવ મઢશે, પણ કોઈ માધુ પોતાની શકિતથી ધી, સાકર બિંભેરથી મુક્ત સેવ બેઠાનર લાવેને આદાર કરાશે તો તે શ્રેષ્ઠ ગણાય ” આ વાત સાંભળી એક શુભ્ર સાધુ અભિમાનપૂર્વક પ્રતિજ્ઞા કરી કે-“ હું પૂત-સાકરમાં મિશ્રિત સેવનો આદાર લાવી દમણા જ તમને ભોજન કરાવું છું ” બાદ તે ફરતા ફરતા દ્વદશ નામના થેઠને ધેર ગયા ત્યાં તેની પ્રિયગુમતી નામની સ્ત્રી કહ્યું બહોરાવ્યું નહીં ત્યારે સાધુ તેને માનપૂર્વક કહ્યું કે-“ તારે ધેરથી આદાર પ્રદર્શ કર્ય જ સૂત્રો ” ત્રિયગુમતીએ સ્ત્રીપૂર્વક કહ્યું કે-“ આદાર ૭ બહોરાવું તો જ હું સ્ત્રીગતિ સરી ” આ પ્રમાણે વાત વધી પડતી શુભ્ર સાધુએ કહ્યું કે-“ હું સરી સાધુ હૈંશ તો તારે સ્ત્રી જ ધી-સાકરમુક્ત સેવ મધેચ્છ ભોજન પ્રદર્શ કરીશ ” આ પ્રમાણે વહાને તે સાધુ પર બહાર ચાલ્યો ગયો તવાધ કરતાં દ્વદશ સમામાં છે તેવા સમાચાર મળ્યા સમામાં જઈને સાધુ પૂછ્યું કે-“ અહીં કોઈ દ્વદશ યેઠી છે ? ” ત્યાં હાજર રહેલ નામ સ્મરિઓએ કહ્યું કે-“ તે કૃપણનું શું કામ છે ? ” કૃપણ શબ્દ સાંભળી શાઠમુનિ ધમકવા પર તે પ્રતિજ્ઞા પાલન તો કર્યું જ હતું, એન્ને પુનઃ કહ્યું કે - ‘ મારે તમનું કામ છે પરંતુ તે આપાતગ્રનક છે અધમ પુરુષ એવો ૭ શાય તો તેની પાસે માંગની કર ” બીજાઓએ કહ્યું કે-“ તે તેણે જ છે ’ આ પ્રમાણે પોતાની પ્રતિજ્ઞા લીલામ થતુ નીહાળી દ્વદશને ચાકક ચડી એન્ને એકાન્ત મુનિ સમીપ આવી કહ્યું કે-“ હું તમે કહો તે કરીશ, પરંતુ પ્રથમ તમે મને છ પ્રકારના અધમ પુરુષોની વાત કરો ’ શુભ્ર મુનિ ૧ બેતાગુલી, ૨ બકોશામી ૩ તીર્થસ્નાતક, ૪ કિંકર, ૫ હદાક અને ૬ મુદ્રાવર્ચસી-૭ ૮ પચારના દ્વદશ વધ્યા એન્ને દ્વદશને પોતાની પ્રેક્ષા સાધિત કરવા ઇચ્છા જાણત થઈ અને તે મુનિ સાથે મૃદ પ્રતિ ચાલી નીકળ્યો માર્ગમાં શુભ્ર મુનિએ તેની સ્ત્રી સાથે થયેલ સર્વે જ્ઞાત કહી સમજાવ્યો દ્વદશે તેનો યાગ્ય રસ્તો નોંધી કાઢ્યો મૃદ પામે આવી પહોંચતાં મુનિને બહાર રાહી, ધરમાં દારાલ થઈ પાતાની ધ્વનિ કહ્યું કે- ‘ જલ્દીથી ધી સત્કર વિષે મેઠા પરથી સાવ ’ સ્ત્રી એવી નીસરણી મુઠી મથા પર નહીં કે તરત જ દ્વદશે નીસરણી હૈંડી લીધી આ વાત મુનિએ પ્રેશ કરી ધી-સાકર મુક્ત સેવનો આદાર પ્રદર્શ કર્યો એવામાં સ્ત્રી જુએ છે તો જ મુનિને પાતે નિવેશ કર્યો હતો તે જ મુનિને આદાર બહોરાવતા દેસી તેણે દ્વદશને ત બહોરાવવા આમદ કર્યો એન્ને શાઠમુનિએ પોતાના નાસિકા પર નાગળી મૂકી જુએ રહેવા સ્વચ્છ અને સાધોવાધ ગમિત રીતે સ્વચ્છ ગળ કર્યું કે-મેં તાર નાક કાપ્યું છે આ પ્રમાણે માનપૂર્વક આદાર પ્રદર્શ કરાશે તે દર્શિત છે એ બહોરી લાવવાથી તે મુનિ સારથી ‘સેવિયા મુનિ’ તરીકે પ્રખિદ્ધ પામ્યા

અમિમાન કરીને આહાર સ્વીકાર ૯ માયા-આપાઢામૂતિની માપક કપટ કરીને આદાર છે ૧૦ રામ-૬ નિહચેમરિયા મુનિનો માપક સારા આહારની

+ રાજગૃહીમા કોઈ આવાર્ષના પરિવારની સાથે આપાઢામૂતિ મુનિ પણ વિદાર કરતા કરતા આવી ચડયા તદ્દતા મોચરીપ્રમથે આપાઢામૂતિ વિદ્યકર્મા નામના નટના ધરમાં દાસજ થયા અને 'ધર્મેશામ' કહો કયા રથા ગાચરીમા માદક મળ્યા તે રહ્ બહાર થયા પત્ની તેમને વિચાર થયો કે- 'આ મોદક તો આવાય પ્રહણ કરશે ફળે બીજા મોદકની દુષ્કાથી રૂપ પરિવર્તન કરી, તક આંધે જાણે કાળા હાથ તરી દેશાવ ધારણ કરી પુન આ-યા અને બીજો મોદક પ્રહણ કર્યો બહાર નિકળી વિચાર્યું કે- 'આ તો ન્યાધ્યાય પ્રહણ કરશે' ત્યલ બીજા મોદકની દુષ્કાથી કુલદાતુ રાપ ધારણ કરી આઠવા અને ત્રીજો મોદક મહાર્યો ઘડી 'આ તો સવાળક પ્રહણ કરશે' એમ વિચારી રૂપ પરિવર્તન કરી ચોથી વાર આઠવા અને માદક મહાર્યો આ મધુ દરમ મોહમા બટેલા વિશ્વકર્મા ને મીઠાલુ તને વિચાર આ યો કે- 'આવો માનસ જો નર થાય મો મને સારી દ્રવ્યપ્રાપ્તિ થાય, એલે તેમને પંચાવનાની દુષ્કાથી તે તદ્દમ નીચ આંધ્યો, પુન આપ્રદ કીત થયા મોદક મહાર્યો દીપા અને વારનાર પોતાના ઘરે લામ દેવાનો આપદ કર્યો મુનિરાજના જવા બાદ ને તેમની કુશલતાના વચ્ચાણ કરી પોતાની પત્ની તથા ૪ પુત્રીઓને કહ્યું કે- "કાદવળ ઉપાડે તમે તન વશ વાજા" વાસ્વાના આપાઢામૂતિના આવામનથી અને પુત્રીઓના આ રહસ્યારથી ટ્રેક્ટે આપાઢામૂતિ સાનુ-માર્ગ ચૂકયા અને નર-પુત્રીના સાંચે સસાર-ધ્યવહાર શરૂ કર્યા તેમની કુશલતાથી વિદ્યકર્માને સારા દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ પણ વર રાજા પાંચે પણ આપાઢામૂતિનું માન અત્યલ થયો થયુ વિદ્યદમાએ પોતાની પુત્રીઓને જેનાથી આપા હની કે- "તમે કદિ મદિરાપાન વરશે ૧હી, ૧હી તો આપાઢામૂતિ તમારો સાથ વરશે" પદ્ધત ૪ ગુણ્યુ કે- આપાઢામૂતિને રાજસમામા નાટક વરશાતુ આમત્રણ મળ્યુ તે પ્રથમનો નામ લઈ અને નર પુત્રીઓએ યોગેન્દ્ર સુરાપાન કર્યું તેના વેનમા વલ્લવિહીન બનાવે માઢ ઉપર અને સૂત્ર ગ. આ જાતુ રાજસમામા પરરાષ્ટના દૂત આવવાયા વિચ્છવ પડ્યા અને નાટક-ગમરથ મુલતશ રહ્યો આપાઢામૂતિ પૃદે અવતા પોતાની પત્નીની રિવતિ જાઢ આધર્થના વરકાન થઈ થયા તે પોતાના મુનિ અવત્યા વાદ જાત્રી, પોતાની મૂલ સમજાઈ અને પાને પાલી નીરવ્યા વિદ્યકર્માને આ દુષ્કાની સ્થિતિ વન્ટા જ તેમે પોતાની પુત્રાઓને ટપકો આપનાં કહ્યું કે- "જાવ, થન આપાઢામૂતિ પામે ઓજનિવાદ મળે ૪ યની યાવના કરા" આપાઢામૂતિ પાંચે કોઈ દત્ત જ નહીં પરતુ પત્નીઓની માગણી સ્વીકાર્યા મિત્રાય સ્પન્ના ૩ હસો છે-લે એક નાટક મત્રવી તેગી ટપક ધીઓને આપ વાગો વિચાર કરી તમને મરત અવસ્થાનું નાટક મરવશ નિર્મલ્ય કર્યો રાજા પાંચે વાંચ છે રાજપુત્રાની માગણા કરી નાટકની શરૂઆત સુદર કરી અને પ્રેક્ષકા દેરત પામી થયા છેવટ મરત મદારાજાના આરિશામુત્રામા આવનાં આંગનામાંથી મુદિકા નાકલી વડવા જે ચાકવા માશે દત્તી તેવા જ આવના આવતા આપાઢામૂતિને તત્પણે કેવલજ્ઞાન ઉત્તમ થયુ વાનમો રાપુત્રોન વળ કેવલજ્ઞાન ઉપર્યું દેવોએ આપાઢામૂતિનો કવલજ્ઞાન-મહાસ્થવ કર્યો આશ રાને માકાર્થી આશર મદળ કરવા તે પણ દુષિન છે

૬ ચપાનગરીમાં આવેલા કોઈ એક મુનિએ એકદા મોચરીપ્રમથે મનમા અમિપ્રદ કર્યા કે

શ્રીગણેશાર-પયગ્રા સવિવેચન

૧૮૪૫થી ૧૮૪૬ ઓગસ્ટ ૧૧ થી ૧૨ સુધી ૧૧ પૂર્વપશ્ચાત્સંસ્તવ-
આહાર પ્રદાન કર્યા પૂર્વે અને આહાર પ્રદાન કર્યા પછી પણ દાતાર પુરુષની
પ્રશસ્તા કરે છે-“ તમને ધન્ય છે તમે સાધુઓની સ્તુતિ મક્તિ કરનારા છો
સ્તુતિ ૧૨ વિજ્ઞા-વિદ્યા શીખવા માટે સાધના ચતાવે ૧૩ મન્ન-દેવા
ધિષ્ઠિત મન્ન શીખવે ૧૪ પૂર્ણ-નેત્રાજનાદિક પૂર્ણ દર્શ આહાર સ્વીકારે
૧૫ યોગ-અમ્યુદય કરનાર, સુખ અર્પનાર પદો પ્રવ્યસમૂહ પ્રાપ્ત કરવા માટેનો
યોગ દર્શાવે અને ૧૬ મૂલક્રમ-દશ પ્રકારના પ્રાયશ્ચિત્તા પેલી આઠમું મૂલ
નામનું પ્રાયશ્ચિત્ત જેથી પ્રાપ્ત થાય તે મર્મપાત વરાવવા માટે ઔષધ કરે અથવા
વનસ્પતિનું છદ્દન કરી જોવાને આપ અને ‘ આ મૂલિયાના જાળથી સ્નાન
કરવાથી સંતાનપ્રાપ્તિ થાય ’ તેવા ઉપદેશ આપે તેને આ પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રાપ્ત થાય છે

૮૫૫નાના દશ દોષ-“ સકિય૧મકિય૨નિક્ષિત૩-પિહિય૪સાહ
રિય૫દાયગુધ૬મ્મીસે૭ । અપરિણય૮લિત૯છઙ્ગિય૧૦, એસણદોસા દસ હવતિ
||૧||” ૧ શક્તિ-આધાત્મિક દોષની શલાષાળા અજ્ઞાનાદિ સ્વીકારે ૨
પ્રક્ષિત-સચિત્તાદિથી જરૂરિત (ત્રીપાચેલ) ૩ નિક્ષિત-સચિત્ત પદાર્થ પર સ્થાપન
કરેલ ૪ પિહિત-સચિત્તાદિકથી દાચેલ ૫ મહત્ત-સચિત્તવસ્તુવાળા ભાજનમાથી
તે સચિત્ત પદાર્થો ધીજા ભાજનમા વાઢી નાખી પ્રથમના ભાજનદ્વારા આહાર થઈ
રાયે તે ૬ દાયક-શાશ્વત્ત દાન આપવા માટે નિષિદ્ધ કરાયેલ શાલક,
ગન્ધવતી છી, સચિત્ત પદાર્થવાળી, ચાઢતી, દઢતી, કાતતી પદો છી ઉઢી દાન
આપે તે અથવા તો આધાત્મિક થપતી છી ઉઢી દાન આપે તે ૭ ઉમિધ-સચિત્ત
વસ્તુઓ યુક્ત ૮ અપરિણત-અચિત્ત નહીં થનેલ પ્રાયશ્ચિત્તો તો સૂતવાદિ દોષ

‘ જો જાને સિંહકેસરીયા મોદક મળે તો જ પ્રાપ્ત કરવા આ પ્રમાણે નિર્ણય કરી એક
પુરુષી ભાજન પુરે પરિભ્રમણ કરવા લાગ્યા પરંતુ વાંચિત મિત્રા મળી નહીં સિંહકેસરીયા
મોદક મેલવાના એક માત્ર તપ્તીતપને કારણે કેટલો સમય પસાર થઈ ગયો છે તેણે પણ તેમને
માન ન રહ્યું સમ્પ્રાસમય થઈ જવા વ્યાખ્યો છતાં તેમને મનોવાંચિત ગોષરા પ્રાપ્ત ન થઈ
કોઈએક સુત ધાત્રકે તેમની ત્યાગા રિષિત નીદાઢી મનમાં નિર્ણય કર્યો કે-મુનિએ મોદકનો
અભિપ્રદ કર્યો જણાય છે અને તે પ્રાપ્ત ન થવાથી સમયના પણ જ્ઞાન વચર તેઓ એક ઘરથી ધીમે
ધીમે મમી રહ્યા છે આજકે તરત જ સિંહકેસરીયા મોદક તૈયાર કરાવી મુનિને પોતાને પુરે
નામપ્રણ આપ્યું મુનિ પણ છેકટે મોદક મળ્યાથી હર્ષિત થયા વિચારણ થાત્રકે તેમને સમયનું માન
કરાવવા માટે કહ્યું કે “ મુનિરાજ, પુરિમુદ્રના પચ્ચક્ષણને કેટલો સમય છે? ” આ શબ્દ સાંમળતાં
જ મુનિએ આકાશ પ્રત્યે દર્શિત કરી તો ચંદ્ર અને તારા મગનપટમા પ્રદ્યગ્નિત થઈ ગયા હતા રાત્રિ
પડી ગઈ હતી હવે જ તેમને પોતાની કિંદવલ સ્થિતિનું જાણુ માન થયું મોચરીસમય થીતી જતાં
માદક પરટવનો જ રહ્યો તરત જ તે મોદક રૂંદ પરટવવા થવા અને પરટવતાં પરટવતાં આરમ્ભિતા
કરના કંચકદ્વારા પ્રાપ્ત કર્યું આ પ્રમાણે લીમથી પણ મિત્રા પ્રદાન કરવી તે પણ દુષિત છે

અગર તો દાતાર પોતાના ભાથ વિના આપે તે પણ અપરિણત જાણવું ૧ હિત લેપદ્રવ્યથી શરદાયેલ માનન અગર હસ્તદ્વારા અપાથ તે અને ૧૦ છર્તિ-આદાર ચદારાવતી થવતે દાતારના હાથમાથી છાટો ભૂમિ ડપર પડ્યા છતા સ્વીકારે તો આ દોષ ત્રાગે

દ્વય પ્રસંગથી પ્રાસિપ્પાના પણ પાંચ દોષો દર્શાવ છે—“મંજીયણા ૧ પમાણે ૨, ફગાલે ૩ ધૂમ ૪ કારણે ૫ પદમા । યસદિવહિરતેરે ગા, રમહેડ દવ્વમજીમા ॥ ૧ ॥” ૧ મયોજના-રમનો લોડુપતાથી વાઙ્ મનમા રમ ચધારવા માટ થીજુ પ્રત્ય નામે દા ત કુધના રમ ચધારવા તમા માકર નામ ૨ પ્રમાણ-ચત્રીશ કથઠથી વિશેષ સાથ ૩ ફગાલ-રાગપૂર્વક આદાર કરે ૪ ધૂમ-આદાર દ્રેષપૂર્વક સાથ અને ૫ કારણિક-કારણ વિના પડતે ક ચયાથક પ્રમુખ છ કારણ સિવાય મોજન કરે પ્રથમ મેદ મયોજના એ પ્રકારનો છ ૧ અતરમયોજના અને ૨ ચહિરસયોજના ઉપાચય આર્થોને મયોજના કરે તે અતરમયોજના અને યસતિ ચદાર વધ મઠ્યા પછી માકરનો ફગાટાથી પરિભ્રમણ કર્યા કરે ત ચહિરમયોજના આ પ્રમાણ સુદતાત્રીશ દાવાનુ વિશેષ વિચરણ પિંડનિર્ણુક્તિની ટીકા ધિગરેદ્વારા જાણવું જોઈ રીતે આ દાવાપિંડને આશ્રયોને જણાવ્યા તેથી જ રીતે ઉપધિ તમજ પસતિની અપમાથ પણ જાણી લેવા

દ્વયે આ સુદતાત્રીશ દોષ પૈકી કયા કયા દાવ માટા અને તપુ છે તે દર્શાવ છે—મૂઠકર્મ સૌથી મહાદાવ છે, તેનુ પ્રાપચિત ૧૮૦ ઉપ યાસદ્વારા થાય અન્ય પ્રથમા નથી દીક્ષા પણ જણાવ છે તેનાથી આછા દાવવાળા-આધાકર્મ ઓદેશિકના મેદા પૈકી છેલ્લા ત્રણ, મિથના છેલ્લા એ મેદ-પામદમિથ અને ચરમિથ, વાદગ્રામૃતિકા, મપ્રત્યયઅપાપઅમ્યાહત, ગામ પિંડ, અનતકાયમા નિશ્ચિત, પિહિત, મહતમિથ, અપરિણત, હરિત, મયોજના, અગાર, ચતમાન તથા મયિપ્યકાટ મપ્રથી નિમિત્ત, આનુ પ્રાપચિત યૂઝ પ્રાપચિતથી ઉપવાસ પર્યંત જાણુ તેનાથી આછા દાવવાળા-કર્મદેશિકના પહેલા મેદ, મિથના પ્રથમ મેદ, ધાત્રી, દુતી, મૂતકાલનુ નિમિત્ત, આર્જીપિકા, ચનીપક, પાદર ચિકિત્સાકરણ, ક્રોધ તથા માનના પિંડ, મયથી મસ્તક, ચિદા, જૂર્ણ, એ પ્રકારનુ પ્રકટીકરણ, દ્ર ચકીત, માયકીત, લૌકિક પ્રમિથ, પરાપતિત, ધીજા ગામથી લાવજ તે પ્રત્યપાય, પિહિતઉદ્ગિથ કપાટઉદ્ગિથ, ઉત્કૃષ્ટ માલાપદ્ધત, મય પ્રકારનુ આષ્ટેય, સય પ્રકારનુ અનિષ્ટ, પુરકર્મ, પચ્ચાત્કર્મ, સૂતક મયથી પહિત, મમત્તપ્રક્ષિત પ્રત્યેક ચનસ્પતિમા નિશ્ચિત, પિહિત, મહતમિથ, અપરિણત, હરિત, પ્રમાણ રહિત મોજન, મધૂમ, કારણ વિના મોજન કરે—આનુ પ્રાપચિત ઉપવાસથી આર્યવિલ પયંત જાણવું તેનાથી આછા દોષવાળા-અધ્યયપૂરકના છેલ્લા એ મેદ, કૃત્તકના ચારે મેદા, મક્ષપાનપૂતિક, માયાપિંડ, અનતકાયઅધ્ય

દિત, નિમિત્ત, વિદિત વિગરે-આનુ આયચિલ્થી વકામળ પર્યન્ત પ્રાયશ્ચિત્ત જાણતુ
તનાથી આછા દાયવાલા-ઓદ્દશિષ્ક ઉદિષ્ટના ચાર મેદ, ઉપકરણપૂતિકા, ઘના
કાલના સ્થાપનાનું પ્રકટકરણ, લાકાત્તર પરાયતિત, અપ્રામિત્ય, પરમાયત્રીત,
પાતાના ગામથી મામે લાગલ આદ્ય, દર્વરાદિગ અયમ્પમાટાપદ્યત, પ્રથમ
અધ્યયપૂરક, સૂક્ષ્મચિકિત્સા ગુણમસ્તવકરણ, મિશ્રવર્દમ, લયજ તથા ચઢાથી
મિત્તિ અલ્પ દાયક દાય, પ્રયેક ધનસ્પતિમા પરપર રહેલ, મિશ્રમા અતર
રહલ-આનુ પ્રાયશ્ચિત્ત વકામળાથી પુરમર્ફે પર્યન્ત જાણતુ તેનાથી આછા દાય
વાલા-ચાર પ્રકારની સ્થાપના સૂક્ષ્મપ્રામાત્રીત્વા મિત્તિ મહામિત્તિ, પ્રયેક
મિશ્રમા પરપર રહલ-આનુ પ્રાયશ્ચિત્ત પુરિમર્ફેથી વિગરના ત્યાગ પર્યન્ત જાણતુ
હજુ પણ આધાયના ગુણો દર્શાવતા વદ છ વ-

અપરિસ્તારી સમ્મ, સમપાસી ચેવ હોઈ કજેસુ ।

સો રક્તજ્ઞ ચમ્બુ પિ વ, સવાલબુદ્ધાઉલ ગચ્છમ્ ॥ ૨૨ ॥

[અપરિશ્રાવી સમ્પ્રક, સમદર્શી ચેવ મન્તિ કાયપુ ।

સ રક્ષતિ ચક્ષુરિય, મન્ત્રાલબ્ધાકુલ ગચ્છમ્ ॥ ૨૨ ॥]

ગાચાર્ય-અન્યની ગુણ ગતને પ્રકાશિત ન કરનાર તેમજ આગમ વ્યાખ્યા-
નાદિક સર્વ કાર્યોમા સમદષ્ટિ રાગનાર આચાર્યમહારાજ, જેમ ચતુ સાઢાદિકમા
પડતા જીવાને વચાવી ઝાકે છે તેમ વાઠ તથા વૃદ્ધ સાધુઓથી યુક્ત ગચ્છને
દુર્ગતિરૂપી સાઢામા પડતા રાસી શકે છે

ત્રિવેચન-જેથી રીત પોતાનું ગુણ વા, ન કરે નહીં તેમ ધીજાવ વહેલ રહ્ય
પ્રકાશિત ન કરે જેથી રીતે જાના દ્રહની ચતુર્ભંગી ધીઆધારાગ સૂક્ષ્મા
કરી છે તેના ધીજા મગ તુલ્ય આધાયમગયત જાણવા તે ચતુર્ભંગી આ પ્રમાણે
મમજથી-૧ શીતા-શીતોદાના દ્રહ જેમા પાણી આવ છે અને પાણી વહાર વહે
પણ ૩, જધી નદા નીકલ છે ૨ પશ્ચદ્રહ જેમા મચીત પાણી આવતુ નથી પણ
વહાર નીકલ છે ૩ લયજમુદ્ર વ જેમા પાણી આવ છે પરન્તુ વહાર નીકલતુ
નથી અને ૪ મનુષ્ય લાકની વહાર રહલ સમુદ્ર વ જેમા વહારથી પાણી આવતુ
પણ નથી અને તેમા રહેલ પાણી વહાર જતુ પણ નથી આ ચતુર્ભંગી આધાય
આધયોન આ રીત ઘટાથી શકાય-૧ સૂક્ષ્મ આગ્રવાને પ્રથમ મગ મરલા કામગ
ત પાત ધ્રુત મળ અને ધીજાને પણ મળાય ૨ કપાયનો અપેક્ષા ધીજા મગ
તુલ્ય કારણ વ કપાયના ઉદય ન હોય ત્યારે કર્મચક્રના અમાય દાય
છ અને કાયોત્તમગાદિક તપશ્ચર્યાથી કર્મનો ક્ષય કરે છે ૩ આલોચનાના અપેક્ષા
ધીજા મગા સરસા કારણ વ પોત આલોચના જાણે છે પરન્તુ ધીજાને મળાયતા

નથી તેમજ ૪ કુમાર્ગને આધારીને ત્રાયા ધર્મ મરણા સમ કે તેમને કુમાર્ગમાં જવાના અને નિવૃત્તિવાનો અભાવ જ છે કેવળ સુત્રને આધારીને પણ ચાર ભાગા ઘટાવી શકાય ૧ સ્થવિરજ્ઞપી ૨ તીર્થસ્થાનગતો ૩ ચર્ચાલ્પિક (જેઓને કાંઈ પાતનો નિર્ણય ન થયા હોય તો આચાર્યાદિકને પૂછીને નિર્ણય કર તે) અને ૪ પ્રયેક્ષ્યુદ્ધ-તેમને કોઈને કાંઈ કહેવું પણ નથી (ઉપદેશ આપવો નથી) અતઃ કાંઈને કાંઈ પૂછવાવળું પણ નથી વળી સારા આચાર્ય તથા વાચનિ વિષે યથાસ્થિત દેશનારા હાય વ્યાસ્યાન, સાધુઓની ચારીક તપામ રૂપાદિજ શાસ્ત્રાત્ત કાર્યોમાં પાતે પ્રવર્તે અને અન્યને પ્રવર્તાય જેમ નેત્ર વિના પાતાનું તેમજ પરનું રક્ષણ ન થઈ શકે તેમ થાલ, ઘૂંટ, ઝાન, તપસ્વી રૂપાદિજ સાધુઓની વ્યાન ગચ્છતું રક્ષણ કરવામાં આચાર્ય નેત્ર સરસ્વા છે. આ પ્રમાણ સારા આચાર્યનું સ્વરૂપ દર્શાવી દેવે અપ્રમ આચાર્યનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે, કારણ કે પીતઢની ધાતુ જં જા ન હોત તો સુવર્ણની કિંમત વડે રોતે આવી શકાય ?

સીધાવેહ વિહારં, સુહસીલગુણેહિં જો અચુદ્ધીઓ ।

સો નવરિ લિંગધારી, સજમજોણ ગિસ્તારો ॥૨૩॥

[સીધયતિ વિહાર, સુરશીલગુણેયોઽપુદ્ધિકાઃ ।

સ નવરિ લિંગધારી, મયમયોગેન નિસ્તારઃ ॥ ૨૩ ॥]

ગાથાર્થ-સુરશીલપણ તથા શિથિલપણ આદિ ગુણોરહે જે નવકલ્પી તમજ ગીતાર્થરૂપ વિહારને નિથિલ કરે છે તે આચાર્ય સમયયોગરહે નિઃમાર અને કેવળ દ્રવ્ય લિંગધારી છે

વિરેચન—તત્ત્વજ્ઞાન રહિત અને આચાર્યનો અનપ્રિય આચાર્ય માણ્યાવાળી ઘટ થાય છે અને પામ્યાદિકના સુરશીલપણથી નવકલ્પી તેમજ ગીતાર્થ પ્રમુખમાં વિહાર કરતા નથી શ્રીકૃષ્ણકલ્પસુત્રમાં વિહારનું વર્ણન જણાવતા કહ્યું છે કે—“સે ગામસિ વા નામ પુદમેયણમિ વા સપરિક્ષેવસિ અવાહિરિયસિ કપ્પહ નિગ્ગયાણ હેમન્તગિમ્હાસુ એક મામ વત્થણ ॥” જે ગામ, નગર ચાલતું શબ્દથી પુર, પાટણ રૂપાદિક ફિલ્લાયુક્ત હાય અને વિદ્વાનો ઘદાર વસતિ ન હાય તેવા ગામ-નગરાદિકમાં શિષ્યાઓમાં (માગશર, પાંચ માહ અને પાગણ) તમજ ડનાટામાં (વેત્ર, વૈશાખ, જેઠ અને અમાઠ) ફક્ત એક મામ વર્ષત જ વિચરવાસ કરવા કલ્પે, તથી વિશેષ મમય રહેવું કલ્પ નહીં “મે ગામસિ વા નામ રાયહાણિમિ ત્વા સપરિક્ષેવસિ સવાહિરિયસિ કપ્પહ નિગ્ગયાણ હેમન્તગિમ્હાસુ

દોમાસે વત્થા, અતો એક માસ વાહિં એક માસ, અતોવસમાણાણ અતોભિક્ષા
 યરિયા વાહિંવસમાણાણ વાહિંભિક્ષાયરિયા । ” જે ગામ, નગર યાવત્ રાજધાની
 પ્રમુખને ફરતા કિલ્લા હોય અને તે કિલ્લાની યહાર પળ વસતિ હોય તો તે
 ગામ-નગરાદિકમા શિયાળા તેમજ ડનાડામા સાધુઓને યે માસ પયગ્ત રહેવું
 વળે એક માસ કિલ્લાની અદર અને એક માસ કિલ્લાની યહાર રહે થી જે
 માસમા કિલ્લામા રહ્યા હોય તે માસમા કિલ્લા અદરની વસતિમાં ગાચરી કરે,
 યહાર ન જાય, અને યહાર રહ્યા હાય ત્યારે ત્યાં જ ગાચરી કરે, કિલ્લાની
 અદર ગોચરી લવા ન જાય પરંતુ એક માસમા કિલ્લાની અદર તેમજ યહાર
 યને રથલે ગાચરી કરી હોય તો તે ગામ-નગરાદિકમા એક માસ જ રહેવું
 વળે વિશેષ નર્ત સાધુ સયધી પણ શિયાળા તેમજ ડનાડામા આ પ્રમાણ
 જાણવું વિશેષ એક-જેની યહાર વસતિ ન હાય તથા કોટવાળા નગરમાં જે
 માસ અને યહાર પણ વસતિ હાય તો યે-યે માસ યગ્ને ચાર માસ રહેવું વળે
 અને ગાચરી પણ યે માસ કોટમા અને યે માસ કોટ યહારમાં વસતિમા કરે
 “ કપ્પહ્ નિમ્ગથાણ વા નિમ્ગથીણ વા પુરત્થિમે ણ જાન અગમગહાઓ એત્તએ ૧,
 દક્ષિણે ણ કપ્પહ્ નિમ્ગથાણ વા નિમ્ગથીણ વા જાવ કોસથીઓ એત્તએ ૨, પશ્ચ
 ત્થિમે ણ જાન યુણાનિસયાઓ એત્તએ ૩. ઉત્તરે ણ જાન ટુણાલાનિસયાઓ એત્તએ
 ૪, એત્તાવતા વ કપ્પહ્ એત્તાવતા વ આયરિયરોસે જો સે કપ્પહ્ એત્તો વાહિં,
 તેણ પર જત્થ ણાણદસણચરિત્તહ ઉસ્સપ્પતિ । ” સાધુ યા સાધ્ધાન પૂર્વે દિશામાં
 અગ તથા ભગધેશ સુધી વિચરવું વળે, દક્ષિણ દિશામાં જૌશાયા નગરી સુધી,
 પશ્ચિમ દિશામાં યુણાની નીમ સુધા અને ઉત્તર દિશામાં ટુણાલાની નીમ પર્વત
 વિહાર કરવા વળે આટલું જ આયક્ષત્ર દાવાથી તમા વિચરવું પરંતુ તેથી
 વિશેષ ક્ષેત્રમા નર્ત કારણ કે તે અનાયક્ષેત્ર છે અપચાદમાર્ગથી તો જાણાવ્યું
 છે કે-જો જ્ઞાન, દશન અને ચારિત્રના વૃદ્ધિ થતા હોય તો આયક્ષેત્ર ઉપરાત
 પણ વિહાર કરવો આ પ્રમાણે વૃહત્સ્વરૂપસૂત્રમા વહલા ઉદ્દેશામા જણાવલ છે આ
 વામતમા શકા કરતા કોઈ વદેશ કે-આ માનવરૂપી વિહાર તો યાયા આદામાં
 દત્તો રમણ તો નથી તેને જવાય આપતા ઔદરિમદ્સુરિજી મહારાના પાતાના
 પચવસ્તુક પ્રથમ ટોકામા ‘ નિરતરની કિયા ’ નામના દ્વારમા પદિલેદળ તથા
 પ્રમાજનાના અધિકારમા જણાવ છે કે-“ અવલચિહ્ણ કંજ્જ, હાં કિંચિ સમાપ
 રન્તિ મી-અરથા । થોવાનરાહવહુગુણ, સલ્લેસિં તે પમાણ ॥ ૧ ॥ ” આગમના
 જ્ઞાતા ગોતાય આચાર્ય કોઈ મહાકાવ્યન અગ અલ્પ દાવ અને વહુ ગુણનો સમ્ભવ
 જાણીને જે આચરણ કરે તે સથ જિનમતાનુયાયીઓપ પ્રમાનભૂત માનવું જોઈએ
 કહેવાનો આશય છે કે-કોઈ એક ગજ્જમાં વિદ્વાન સાધુ મળવામા ઉચમવાળા

છે. હવે જો તે માસકરુપી વિહાર કરે તો તેના અભ્યયમા અતરાય પડે તેથી ગીતાથ આચાર્ય તેને માત્ર ઉપરાત રહેવાનો અનુષ્ઠા આપે આ આચરણમા દોષ અલ્પ છે અને ગુણ વિશેષ છે. પટલે તેને પ્રમાણભૂત મનનું કારણ કે ધીજિનેશ્વર મગધેતનો માર્ગ તો ઉત્સર્ગ તેમજ અપવાદરૂપ ને પણ તેનો અર્થ યથો નથી કે માસકરુપી વિહાર ન કરવો અપવાદ તો કારણરૂપ છે, અને તેને જે તે ગીતાથ વારવાર અગીકાર કર્યા કરે તો તે જોડને અર્થ ગીતાથા પણ તનુ અનુકરણ કરે અને ઉત્સર્ગમાગનું ઉત્થાપન થાય આ ઉપરથી સાચિત થાય છે. વ-ધીદરિ મન્નદ્વરિજાના સમયમાં (સ્વર્ગપાસ થી. ૩ ૧૦૫-૬) પણ માસકરુપી વિહાર હતો.

હવે ગીતાર્થનિશ્ચય વિહાર કરવા સચ્ચો ધર્મજ વરતા. વહે છે. વ-

“ગીત્યો ય વિહારો, બીજો ગીયત્યનિસ્સિઓ મણિઓ. ઇતો તદ્યવિહારો, નાણુશ્ચાઓ જિણવેરેહિ ॥ ૧ ॥” ૧ ગીતાર્થ જેણ સૂત્રનો અર્થ ઠૂઠી રીત જાણ્યા છે તે જિનકત્તી મુનિના પાતાનો ઇચ્છામા આપે તે પ્રમાણે વિહાર, ૨ ગીતાથ નિશ્ચિત પડેલે આચાર્ય ઉપાધ્યાય આદિની આજ્ઞામા રહીને, ગચ્છમાં થમીન કરવાનો વિહાર આ બંને પ્રકારના વિહાર ઉપરાંતના ત્રીજો પડેલે સ્વચ્છંદા વારી, અગીતાથ, પામ્તથાદિકની જેમ વિચરે તે વિહારના ધીજિનેશ્વરમગધતોષ નિપેદ કરેલ છે. નિર્મુલ્કિનો ગાથાદ્વારા ગીતાથ વિગેરેનું સ્વરૂપ ઘણવતા કહે છે-“ગીત મુણિતેગઢ, મિદિયત્થ સલુ વપતિ ગીયત્થ. ગીણ ય અત્થેણ ય, ગીયત્થો વા મુય ગીય ॥ ૧ ॥” ગીત અને મુણિત શબ્દનો અર્થ પક્ષજ છે. પડેલે જે છેદસૂત્રાદિનો અર્થ સમ્યક્ પ્રકારે જાણે તે ગીતાર્થ કહેવાય, અથવા ગીત અને અર્થથી જે યુક્ત થાય તે ગીતાર્થ ગીત પડેલે શુ? મુત-સૂત્ર “ગીણ હોડ ગીઈ, અત્થી અત્થેણ નાયવ્વો. ગીણ ય અત્થેણ ય, ગીયત્થ તં વિજાણાહિ ॥ ૧ ॥” આના રહસ્યાર્થ મંવધમાં ચતુર્ભંગી જણાય છે-૧ સૂત્રને જાણ છે પણ અર્થને જાણતા નથી, ૨ અર્થને જાણે છે પણ સૂત્રને જાણતો નથી, ૩ સૂત્રને જાણ છે તેમજ અર્થને પણ જાણે છે અને ૪ સૂત્ર તેમજ અર્થ યનેને જાણતા નથી આ ચાર ભાગમા વાચો ભાગો તા શુન્થ છે. વસ્તુસ્વરૂપ નથી જે ત્રીજા ભાગને ધારણ કરે છે. તે જ ગીતાથ છે. પક્ષજ જે સૂત્ર મળ છે તે ગીતો કહેવાય, જે પક્ષજા અર્થ જાણે તે અર્થિક કહેવાય અને જે સૂત્ર તેમજ અર્થ યને જાણે તે ગીતાથ કહેવાય. ગીતાર્થ અને ગીતાથનિશ્ચિત વિહાર મયધા વહે છે. વ-“જિણપ્પિઓ ગીયત્થો, પરિહારવિસુદ્ધિઓ વિ ગીયત્થો. ગીયત્થે ઇહિ દુગ, સેસા ગીયત્થનીમા ॥ ૧ ॥” જિનકત્તી, પરિહારવિસુદ્ધિ ચારિત્રવાળા, ‘અપિ’ શબ્દના પ્રદ્વનથી પદ્ધિમાધારી તમજ યથાલ્લકત્તી કારણ કે તેઓ અઘયથી તથા પુર્યનો આચાર ગામનો ત્રીજો વસ્તુ પર્યતના જ્ઞાતા થાય છે, અને ગચ્છમાં પ્રતિમત પડેલે આચાર તથા ઉપાધ્યાય-આટલાને ગીતાથ વિહાર થાય

છ, યાત્રીના સાધુઓને ગીતાર્થનિશ્ચિત વિહાર દોય છે “આયરિયગણી રૂઢી,
સેસા ગીતા પિ રોન્તિ તસ્મીસા । ગચ્છમયનિગમ્યા વા, ઝાળનિઉચ્ચાનિઉત્તા વા
॥ ૧ ॥” આચાર્ય અને ઉપાધ્યાય ગચ્છમા ઋદ્ધિમત-ધ્રેષ્ટ છ અને યાત્રીના
સાધુઓ ગીતાર્થ દ્વાય તો પણ સમણ આચાર્ય-ઉપાધ્યાયની આત્મામાં જ વિચરવું
યાત્રીના સાધુઓ કોણ તસવધી ગાથાના ગ્રીષ્મા તથા ચાંથા પાદમાં અજાય છે
ક-ગચ્છમા રહેલ, કોઈ કારણે ગચ્છમાંથી વહાર નિવલ્લો પકલા વિચરારા,
કોઈ કારણે પ્રથતક, સ્થવિર, ગળાથચ્છદ્ધ રૂપાદિ પશ્ચીધર સાધુઓને આધ્યાય
ઉપાધ્યાયે સ્થાપકમાં રાખ્યા હોય તે તેમજ પદ્મી વિનાના સાધુઓ-આ મર્થ
આધ્યાય-ઉપાધ્યાયનો આજ્ઞામાં જ વિચરે તેમાં કેથી રીતે વિચર ? તે સવધમાં
અજાય છે કે-“આયારપકપ્પધરા, ચોદસપુન્ની અ જે ય ત મજ્ઞા । તસ્મીસા
વિહારો, મમલલુહુસ્સ ગચ્છસ્સ ॥ ૧ ॥” ૧ આચારપ્રકલ્પધર-નિશીથ
અધ્યયનના જાણકાર ત અથ પગીતાથ, ૨ ચોદપૂર્વી-ચોદ પૂવના જ્ઞાતા તે
ઉત્કૃષ્ટગીતાથ અને ૩ આ અથ ય તથા ઉત્કૃષ્ટગીતાર્થની મધ્યના ત મધ્યમ
ગીતાર્થ તેઓ વ્યવહારસ્ત્ર, દશાશ્રુતસ્વધના જ્ઞાતા દ્વાય છે-આ ગ્રણ પ્રકારના
ગીતાર્થનો નિષ્કામાં ચાલ તથા વૃદ્ધ સાધુવાળા ગચ્છ વિહાર કરવા કલ્પ આ
ગ્રણ પ્રકારના ગીતાર્થને પણ સ્વચ્છદ્વષે વિહાર કરવો યોગ્ય નથી આચાર્યની
નિષ્કાપ જ વિદ્યા જ્ઞાનાદે કરવો ? તે જ્ઞાનાના સમાધાનમાં અજાય છે કે-
“દગવિહારી અઝ્ઞાય-કપ્પિઓ જો મવે ચવણકપ્પે । ઉવસપન્નો મદો, હોદિ
વોસદ્ધવિટ્ઠાણો ॥ ૧ ॥” પક્કલવિહારી અગીતાથ જાણવો તમજ તેને ચારિત્ર
થી ગ્રહ પથાને અગ જ્ઞાન દશન તથા ચારિત્ર પ્ર રત્નપ્રવીને રવજો દેવાના માથ
યાય છે અને પાસઠ્યાદિકપણ વિચરવાથી બુદ્ધિદોષ પણ થન છે આ ગાથા
નિયુક્તિની છે તેથી તેના પર વિચરણ કરતા કહે છે ક-“મુત્તૂળ ગચ્છનિગમ્ય,
ગીપસ્સ વિ એકગસ્સ માસો ઉ । અવિમીય ચઉગુરુગા, ચવણે લહુગા ય મગદ્ધા
॥ ૧ ॥” ગચ્છથી નિવલ્લેલા મિનકલ્પી સાધુ સિધાયના ગીતાથ જા પક્કલ
વિચરે તો પણ માસ લઘુદ્ધ, અગીતાર્થ પક્કલ વિચરે તો ચારમાસી મુદ્ધ
અને જે મનમાં પાસઠ્યાદિકપણે વિચરવાની રૂચ્છા માથ કરે તેને ચારમાસી
લઘુદ્ધ માથે, અર્થાત્ આ ગાથામાં ગચ્છની નિષ્કા સિધાય વિચરવાનો સદતર
નિષેધ કર્યા છે આ સંવધમાં શ્વેતકલ્પવૃત્તિની પીડિકાની માથા “ગીઅર્થો અ
વિહારો” અને તેનો અર્થ ઉપર (પૃ ૧૪૭) અજાયો ગયા હોય વલ્લી આપનિયુક્તિમાં
પણ તેનો તે જ ગાથા અજાયો વિશેષ અજાયુ છે ક-“સજ્જમઆયપિરાહણ, નાણે
તદ્ દસણે ચરિત્તે ય । આણાલોહુ જિણાણ, કુલ્લદ્દી દીહ ચ સસારમ્ ॥ ૨ ॥”

एकला विचरणाधी मयम तेमस आत्मानी विराधना थाय, शान, दर्शन अने चारित्र प र-नप्रयीनु खडन थाय, तीर्थकरमणवतनी आशाना लोप थाय तमस दीर्घ काळ पर्यन्त ससारपरिभ्रमण वधे आ सय कई रीत थाय ? “ मज्जमओ छकाया, आया कठट्टिजीरेगेलभे । नाणे नाणायार, टमणवरगाडबुगाहे ॥ ३ ॥ ”

एकलविहारीने उपयाग सरखो न रहे तेथी छत्रायना आरम जागयाथी मयम विराधना, इद्रिया बलबलर बलयाथी काइ स्थळे मार न्हाय, लाभथी वधारे पदता आहार करवाधी अजीण थाय, व्याधिभस्त थाय ना कोण उपचार करे ? बजे अनर्थ करता होय ती जाण अटकाये ? आ प्रकारे आरमविराधना थाय, बळी आठ प्रकारतो शानाचार रुढी रीत न पाळे, चरक, परिभाषादि मिश्रवाक्यांआ भ्रमित घनायान समवितथी भ्रष्ट करे तेथी दशनाचार पण शुद्ध न रहे अन चारित्र तो शुद्ध पळे न नही, माने कहापि पक्ष्म न विचारु सुखशीलिया माधु यथी होय ? तेना लक्षण सधधी उपदेशमागना थोधा शनवधा विस्तारथी वसुं न क—

“ चापालमेसणाओ, न रकरई धाडसिअर्पिड च । आहारेइ अभिक्ख, विग-
ईओ समिहिं छाड ॥ १ ॥ सुग्गमाणमोई, आहारेइ अभिक्खमाहारम् । न य
मढलीइ झुजइ, न य मिक्ख हिंढई अलसो ॥ २ ॥ कीओ न कुणइ लोप,
लज्जइ पडिमाइ जल्लमवणेइ । सोवाहणो य हिंढइ, चयइ कडिपट्टयमक्खे
॥ ३ ॥ गाम देस च कुल, ममापण पीठफलगपडिबद्धो । घरसरणेसु पम-
ज्जइ, विहरइ सक्किचणो रिको ॥ ४ ॥ नहरतकेमगेमे, जमेइ उच्छोलघोयणो
अजओ । वाहेइ अ पलियक, अदरेगपमाणमच्छरइ ॥ ५ ॥ मोउ य सच्चराइ,
नीसट्टमचैयणो न वा सरइ । न पमजतो पविसइ, निसीहिआउस्मिय न करे
॥ ६ ॥ थाय पेह न पमज्जइ, जुगमायाण न सोहए इरिय । पुढविदगअगणिमा
रुय-वणस्मइतमेसु निरात्रिकर्यो ॥ ७ ॥ सव्व थोव उपाहि, न पेहए न य कोइ
सज्जाय । सहकरो झझकरो, लहुओ गणभेयतत्तिहो ॥ ८ ॥ गिमाईय झुजइ,
कालाईय तहेन अविदिअम् । गिण्हइ अणुइयसूरे, असणाई अहर उउगरण
॥ ९ ॥ ठवणकुले न ठेई, पासत्येहिं च सगय कुणइ । निचमयज्झाणरओ, न
य पेहपमज्जासीलो ॥ १० ॥ रियई य दनदराए, मूढो परिमवइ तह च राय-
णिण । परपरिवाय गिण्हइ, निट्ठमासी विगहसीलो ॥ ११ ॥ विज मन्त
जोग, तेगिच्छ कुणइ भूइक्ख च । अक्खरानिमिच्चजीरी, आरमपरिग्गहे रमइ
॥ १२ ॥ कजेण पिणा उग्गह-मणुजाणावेइ दिवसओ सुयइ । अजियलाम झुजइ,
इत्थिनिसिज्जासु अभिरमइ ॥ १३ ॥ उचारे पामवणे, खेले मिघाणय अणाउत्तो ।

સધારમડવહીણ, પડિકમ્પડ વા સપાડરણો ॥ ૧૪ ॥ ન પટેર પદે જયણ, તનિ
 યાળં તહ કોદે પરિમોગ । ચરદ અણુપદ્ધવાસે, સપસપપરપકમ્પમોમાણે ॥ ૧૫ ॥”
 પપનાના ચેતાલીશ દાપ રહિત આદાર ન લે નાપુના મોલ દાપ પેની પ્રથમ
 જે ધાત્રીવિદ ન ગાય, શાળ્યાનરના વિદ તાય, ચારવાર વિગથના આદાર જરે,
 રાત્રિને ચિધે ચાર આદાર ગાત્રીન ઘાય, શુચોદયથી પ્રારભા શુચાગ્ન સુધી
 ચારવાર આદાર જરે નાપુની મહલીમાં આદાર જરવા થેન નહી, જાણ
 કે તમા તા જેવા આદાર આન તવા નાથો પટે, આગમન ગ્રંથ ગાત્રીય ન જાય
 જાય જગતાં દુગ્ધ ધણ વમ જાણી લાચ ન જર, શરમથી જાડમાગ ન પડે મેન
 ઉતાયાં જરે પગમા મોજદા મોજાદિય પડે, વિના જાગળ કઝિત્ર વાંધે,
 દશ, ગામ જૂલ માગ છ ધરી જાતનો મયત્થમાથ ધરાય, શેન સમયમાં પણ
 પાટ-પાટ્યાદિય મય જૂઠશ્યાવસ્થામાં ખોમવળ માગ વાદ જરી પ્રમથ ઘાય,
 તાપુ-કપુ કપ્યાદિય પારગ્રજ શાસ્ત્ર, નમ્, દાન, વડ, શરીરના રોમ તથા શરીરન
 યરાવર ગાવમુપ રાગે, અગાદિય પ્રમથે ક્ષમાત જરે, જૂઠશ્યાવી માપદ માંગવિજામ
 જરે, સધારા ઉત્તરપદ્ધા ઉપરાત શાસ્ત્રા પાથર આ શાસ્ત્રા પણ પ્રમાણમાં
 માગ પાથર, સમગ્ર રાત્રિ મુર રદ પ્રમાદી ચત્રીન નિશ્ચય થેમી રદ, જસતિ
 માંધા નિશ્ચયતાં ‘આવશ્યદા’ અને પ્રમથ કરતા ‘નિમીત્તિ’ ન જરે, ગામમાં કે
 જસતિમાં પસતાં પગ પ્રમાર્જ નહીં જ્યાંસમિતિપૂવક (ધુમરા પ્રમાળ આગલ દહિ
 રાત્રીન) ન ચાલ, વુધ્વી, અપ, તડ, વાડ, ચત્રસ્પતિ અને વ્રમકાપ-ય છજાવતા
 જીયનો રથા ન જરે, ઉપધિની થાટી પણ પડિલેદળ ન જરે, સ્થાપ્તાય ન
 જરે વિજાલે પટેલે વાધિય અથવા અકાલ કુંચ જરે સ્થાપ્તાય જરે જાલદ-
 વકામ જરે જેથી અગ્ન સ્થાપ્તાયમાં અતરાય ઘાય, મદ્દતન વિપ મેદ્દ વદાવધામો
 દુશિયાર, યે ગાડથી વિશેષ જુ આપાર લેવાના નિયમ છ છતાં જાય, પટેલી પોર
 સીમાં લાયજા આદાર થાથી પારમીમાં વાપર, અળદીધો આદાર લે, શુચોદય
 થયા અગાડ આપાર તેમજ ઉપજરણ જહોરે, સ્થાપનાપરમાં રદ નહી, વાસ્તવ્યાનો
 મેન જરે, મિરતર દુષ્ટ કૃતિ રાદ, પુત્રયા-પ્રમાજવામા પ્રમાદી રદ, ઉતાવળો ચાલે,
 મૂગ હોય, આચાર્યાદિકનાં પરાધય જર-તેમનો આજ્ઞામાં ન રહે, પારજાની નિંદા
 જર, વજામ-વજેશ જર, જહોર માયા થોલે, વિદ્યા મજ, સંત્ર, જૂળ તથા
 ચિવિસ્ત્રા જરે, વામળ-ટૂમળ જરે, ચીટી-દારા જર છાકરા મળાયે, નિમિત્ત
 જોડ આપે, આરમ-પરિમદ્દ જર, જારણ વિના અવગ્રહ માંગ, દિવસે પણ શયન કરે,
 માધ્વીય લાથી આપલ આદાર જરે, જ્યાં સ્ત્રી થેટી હોય ત્યાં યે થટી થયા
 અગાડ થેમે, સ્થદિલ, માતક, થદ્યો (વધ) તથા જ્ઞેષ્ઠ થિનરે જયણા રહિત
 વરદન, સધારા ઉપધિ ઊપર થેટા થેટો મિયા જરે અગર શરીર દાકી પ્રતિપ્રમણ
 જરે, માર્ગમા ચાલતા જયણા ન પાલે પગરત્યાં પટેરી ચાલ, ચર્વાકાલિમાં પણ વિદ્વાર
 જરે, પજ જ ગામમા ચારવાર થોમાસા જરે, પોતાના થા પારજા પક્ષ પર મમત્થ

રાત્રે, આ વધા લખણા પામતથાના છે આથા પ્રવારની નવજાતીની તેમજ ગોતાર્થની વિહારભર્યાદાન જે આચાર્ય પાગતા નથી તે વેચલ વેપધારી માધુ જ જેમ ઘાયીને નાચી દોડેલ શોલહી નિ સત્ય પની ઝાય છે તેમ આથા આચાર્ય મયમમ્રદ હાથાથી નિમાર કે દજુ પળ તેવા આચાર્યના વિશેષ લખણો દર્શાવતા વદ ૭ વે—

કુલગામનગરરજ્જ, પયહિય જો તેસુ કુણદ્દ હુ મમત્ત ।

સો નવરિ લિંગધારી, સજમજોણ નિસ્સારો ॥ ૨૪ ॥

[કુલગામનગરરાજ્ય, પ્રજાપ યસ્તેપુ કરોતિ હુ મમત્તમ્ ।

સ નવરિ લિંગધારી, મયમયોગેન નિસ્સાર ॥ ૨૪ ॥]

ગાથાર્ય—જે કુલ (ઘર), ગામ, નગર અને રાજ્યસાધારી ત્યજી દડેને પુન તેને વિષે જ મમત્તભાવ ધરાવે—‘તે સર્વ મારા જ છે’ એમ માને તો તે આચાર્ય મયમયોગરહે નિમાર—શૂન્ય છે, માત્ર સાધુવેપને જ ધારણ કરનાર છે.

વિવેચન—કુલ પટ્ટે ઘર, રહેવાનું સ્થાન, જેમા કર આપવા પટે અથવા શુદ્ધિન હીન કરે તે ગામ, જેમા અદાર પ્રવારે કર ન લવાય તે નગર, જેમા રાજા રહે તેમજ કયા ભક્તિગ હાય તે રાજ્ય કહેવાય આ ઉપરાત દોઢાકાર ધીજા પળ મળાવે છે વ-પૂઠા કિલ્લાવાલુ તે સ્વદેવ, ચોટું નગર તે વર્ચદ, જેની ચારે ઘાતુ અડી ગાડ સુધીમા ધીજુ ગામ ન હાય તે મહલ (કૃત્રિમ), જલ્લમાં થડને જે સ્થળે જવાનું હોય તે જલ્લપત્તન (કીપ), સ્થાપમા થડન માગ જતા હોય તે સ્થલ-પત્તન, કોઢા પ્રમુલ ધાતુઓની કયા ગાળ હાય ત આકર, જેમા સ્થાન તેમજ જલ્લમાર્ગે જવાય તે ક્રોળમુલ, કયા વિશેષ વળિલ વસતા હાય તે નિગમ,—આ સર્વના ત્યાગ કરીને સાધુ થયા થાદ તેના વિષે મમત્તભાવ—આસક્તિ રાગે તા તથા આચાર્યને પળ પ્રપ્તિંગી જ જાણવા હય સારા આચાર્યના લખણો દર્શાવતા વદે છે વ—

વિધિના જો ડ ચોણદ્દ, સુત્ત અત્થ ત્વ ગાદ્દઈ ।

સો ધન્નો સો અ પુણ્ણો અ, સ વધૂ મુક્તવદાયગો ॥ ૨૫ ॥

[વિધિના યસ્તુ ચોદયતિ, સૂત્રમર્થ ચ ગ્રાહયતિ ।

સ ચ ધન્યઃ સ ચ પુણ્ય ણ્વ, સ વન્ધુમોક્ષદાયકઃ ॥ ૨૫ ॥]

ગાથાર્ય—જે આચાર્ય શિષ્યસમૂહને કરવાલાયક સારણા મારણાદિકમા પ્રેરણા કરે છે તેમજ સૂત્ર ને અર્થ મળાવે છે તે જ આચાર્ય ધન્ય, પરિગ્ર, વધુ સમાન અને મુક્તિદાયક છે

વિવેચન-સૂત્રાક વિધિવદે શિષ્યાદિકન પ્રેરણા કરવી તે વિધિ કઈ ? ત માટે કહ છે કે-“ ધમ્મમહાદિં અદ્ધસુદરેદિં, કારણગુણોવળીર્ણદિં । પલ્લાયંતો અમળ, સીસ ચોણ્ણ આપરિઓ ॥ ૧ ॥ ” ધમ્મબુદ્ધિથી મિટ માધાવદે શિષ્યા દિકના મનન હર્ષ ઉપજાવોને પ્રેરણા કરે-શુદ્ધ ધમ્મક્રિયા કરવા વહે સૂત્ર મળવાની વિધિ વ્યવહારસૂત્રના ઉદ્દેશામા આ પ્રમાણે જણાવી નુ-“ ણો કપ્પતિ ણિમ્મથાણ વા ણિમ્મથીણ વા સુહગસ્સ વા સુહિયાણ અવજજણાયસ્સ આયાર પક્કપે ણામ અઙ્ગયણે ઉદિસિત્તે ૧, કપ્પતિ ણિમ્મથાણ વા ણિમ્મથીણ વા સુહગસ્સ વા સુહિયાણ વા વજજણાયસ્સ આયારપક્કપે નામ અઙ્ગયણે ઉદિ સિત્તે ૨

ત્રીસવાસપરિયાણ સમણે નિમ્મથે સઘસુઆણુવાદી ભવતી ત્યાદિ ॥

જેન મુદ્ધ, દાઢી કે વાલમા રામ નથી તેવા લઘુ શિષ્યને તેમજ જેને જ્ઞાન ઉપસ્યા નથી તેવી લઘુ સાધ્વીને આધારાગ સૂત્ર ન મળાયવું જેને વ્રજ વપનો દીમાપર્યાય થયો હોય તથા સુયાગ્ય શિષ્યને આધારાગ મળાવવું ચાર વપની દીમા વાલ્લાન સુયગઢાગ, પાંચ વપવાલ્લાને દશાકલ્પ અને વ્યવહારસૂત્ર, આઠ વર્ષવાલ્લાને દયાનાગ અને સમવાયાગ, દશ વપવાલ્લાને મગધતી, અગિયાર વપવાલ્લાને સુહિ વાલિમાનપ્રવિભક્તિ, મહાહિયાવિમાનપ્રવિભક્તિ, અગધૂલિયા, ધંગધૂલિયા અને વિવાદધૂલિયા, ચાર વર્ષવાલ્લાને અદળોપપાત, વઢળોપપાત, ગઢહોપપાત, ધરણાપપાત, યેષ્ઠમળાપપાત અને ચેલધરાપપાત, નેર વર્ષવાલ્લાને ડરયાનધુત, સસુ ધાનધુત, દર્ભેપ્રાપપાત, નાગપરિવાવળિકા, ચૌદ વર્ષવાલ્લાને મહાસુમિળમા વના, પદર વપવાલ્લાને ચારણમાવના, સોઠ વર્ષવાલ્લાને આશીવિષમાવના, સત્તર વપવાલ્લાને દટિવિષમાવના, ઓગળીશ વપવાલ્લાને દટિયાદ અગ અને ઘીસ વપના ચારિત્રપર્યાયવાલ્લાને સર્વે સૂત્ર મળાવવું આ તો સૂત્ર મળાવવાના સમય વચ્ચે પરંતુ તે સમયથી ઉપધાન-જાગની જે વિધિ કહેલી છે તે પ્રમાણે યોગ વદન કરાવાન સૂત્ર મળાવવું આ પ્રમાણ સૂત્રામ્યાસ કરાવ્યા પછી અમુકમે નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, જૂર્ણો, સગ્રહણીયુક્તિ અને ટિપ્પનિકા-૫ પચામી પ્રમાણે અર્થ મળાય, પરંતુ પાતાની મતિકલ્પનાથી ન મળાયે જે પચામીને ન માને તે મિથ્યા દટિ ગણાય ધીમગધતીજીના પચીશમા ચતત્તવના ત્રીજા ઉદ્દેશામા કહ્યું છે કે- ‘સુત્તથો સલ્લ પદમો, વીઓ નિજ્જુત્તિમીસિઓ મણિઓ । તદ્દઓ અ નિરવમેસો, એસ વિહી દોહ અણુઓમે ॥ ૧ ॥ ’ પ્રથમ સૂત્રનો અર્થ વધાવ, યોજા નિર્યુક્તિ યુષ્ઠ પચાપ અને ત્રીજો વાકીના પદ્મ ભાષ્ય, જૂર્ણ અને ટીકા સહિત મળાવે થકી ધીનદિગૂચ તેમજ આશ્ચર્યકનિયુક્તિમા જણાવેલ વિધિ પ્રમાણે મળાય આયા જે આચાર્ય હોય તે જ પદ્ય, પુન્યવર્ત-પવિત્ર, કુમતિનું નિવારણ કરી સુમતિમા શોકનાર વધુ તેમજ શિવસુલના કારણભૂત જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રનો પ્રાપ્તિ

કરાવનાર હોવાથી મોક્ષદાતા પણ છે હજુ પણ લક્ષણ-ગુણ સંબધી વિશેષ વર્ણન કરતા સખાય છે કે—

સ એવ ભવ્યસત્તાણ, ચક્ષુર્મૂળ વિઆહિણ ।

દસેઈ જો જિણુદિટ્ટ, અણુટ્ટાણ જહદ્ધિઅં ॥ ૨૬ ॥

[સ તથા ભવ્યમત્તજાના, ચક્ષુર્મૂલો વ્યાહતા ।

દર્શયતિ યો જિનોદિટ્ટ-મનુટ્ટાણ યથાસ્થિતમ્ ॥ ૨૬ ॥]

ગાથાર્થ—શ્રીજિનેશ્વર પરમાત્માણ પ્રકાશિત રત્નત્રયી અનુટ્ટાણ યથાસ્થિત દર્શાવે છે તે જ આચાર્ય મન્ય પ્રાણિઓને ચક્ષુ સમાન કહેલ છે.

વિવેચન—નેત્રહીનને સર્વ વિશ્વ અધકારમય માણે છે, તેને સમ્પદ સુદ્ધતી નથી સમ કાર્યોમા સમપ્રથમ નેત્રની જ જરૂર પડે છ પરંતુ થી રૂપિયોમા તેને અપ્રસ્થાન મળ્યુ છે સુઆચાર્ય તીર્થંકર પરમાત્માના સમ્પદદર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્રરૂપી રત્નત્રયીના દર્શાયનારા હોવાથી તેમને ચક્ષુની ઉપમા આપી છે હવે નીચેના શ્લોકમા એ પાદપદે ગુણી આચાર્યને તીર્થંકર સદૃશ અને વાકીના એ પાદમાં આજ્ઞામણી આચાર્યને નીચે પુરુષ-વાપુરુષ સદૃશ દર્શાય છે—

તિત્થયરસમો સૂરી, સમ્મ જો જિણમય પયાસેઈ ।

આણ અઢ્ઢકમતો સો, કાઠારિસો ન સત્પુરિસો ॥ ૨૭ ॥

[તીર્થંકરસમ. સૂરિ, સમ્યક્ યો જિનમત્ત પ્રકાશયતિ ।

આજ્ઞામનિગામન મ, કાપુરુષ. ન મત્પુરુષઃ ॥ ૨૭ ॥]

ગાથાર્થ—જે આચાર્ય જિનેશ્વર મત-અનેકાત દર્શન પ્રકાશે છે તે તીર્થંકર સમાન છે અને જે (જમાલીની માફક) પરમાત્માની આજ્ઞાનુ ઉત્તરણ કરે છે તે અધમ પુરુષની ગણનામાં આવે છે.

વિવેચન—ગુણી યુક્ત આચાર્યને તીર્થંકર સદૃશ શા માટે કહ્યા ? તીર્થંકર પરમાત્માને તો ચોખ્ખીશ અતિશય હોય છે તેમની અતુલ શ્રદ્ધિની વાત કહીના પણ થઈ શકતી નથી તો આચાર્યને તેમની ઉપમા કઈ રીતે આપી શકાય ? આથી રૂઝા કરનારને શાસ્ત્રકાર કહે છે કે—જેમ તીર્થંકર અથ પ્રકાશે તેમ જ આચાર્ય અર્થ કહે છે, વળી વચલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી જેમ તીર્થંકર મોક્ષરીષ જાતા નથી તેમ આચાર્ય પણ મિત્સાર્ય સતા નથી રૂપાદિ અનેક પ્રકારોની સામ્યતાથી આચાર્યને તીર્થંકર

તુલ્ય કદો શકાય શ્રોમહાનિશીય સુત્રના પાંચમા અધ્યયનમા માધ્યાચાર્યને તીર્થંકર સદશ કહ્યા છે—“સે ભયવ ! કિં તિત્યરસતિઞ્ચ આણ નાહકમિજ્ઞા, ઉદાહુ-આયરિયસતિઞ્ચ ? ગોયમા ! ચઝવિહા આયરિયા ભવતિ, ત૦-નામાયરિયા ઠગ્ગાયરિયા દવ્વાયરિયા માવાયરિયા, તત્થ ણં જે તે માવાયરિયા તે તિત્યરસમા ચેવ દદ્ધવ્વા, તેસિં સતિઞ્ચ આણ નાહકમેજ્ઞ ”તિ૦ હે ભગવન્ ! તીર્થંકર સવધી આજ્ઞા ન ઉલ્લઘ્ઘી કે આચાર્ય સગ્ગી ? હે ગૌતમ ! નામાચાર્ય, સ્થાપનાચાર્ય, દ્રવ્યાચાર્ય અને માધ્યાચાર્ય એમ ચાર પ્રકારના આચાર્ય કહ્યા છે તે પૈકી માધ્યાચાર્ય તીર્થંકર સદશ હોઈ તેમની આજ્ઞાનું કદાપિ ઉલ્લઘન ન કરવું, કારણ કે તેવા આચાર્ય સાત નય, ચાર નિરોધ, ઉત્સર્ગ અને અપવાદમાર્ગના જ્ઞાતા તથા નિષ્ઠા અને વ્યવહારના જ્ઞાણ હોય છે

સાધ્યાચાર્યની કથા—

જે તીર્થંકરની આજ્ઞાનું ઉલ્લઘન કરે તે આ લોકમા સૌ અધમ પુરુષ કહેવાય છે અને પરલોકમા પણ તુ ક્ષણિક સ્થિતિ ભાગવવા ઉપરાંત તેને અનત સંસારમા પરિજનન કરવું પડે છે આ સમયમા મહાનિશીયના પાંચમા અધ્યયનમા સાધ્યાચાર્યનું વૃત્તાંત જણાવેલ છે, તે આ પ્રમાણે—ગૌતમસ્વામી શ્રીમહાવીર પરમાત્માને પૂછે છે કે—‘હે ભગવત ! સાધ્યાચાર્ય સંસારમા અનતા કાલ સુધી શા માટે મન્થો ?’ પરમાત્મા તેનો વૃત્તાંત જણાવતા કહે છે કે—‘હે ગૌતમ ! શ્રીશ્રવમદેવથી પ્રારંભો જે વતમાન ચાવીશી છે તેનો પૂર્વે અનતી ચોવીશીઓ થઈ ગયેલ છે તથો કોઈ અનતમી ચોવીશીમા ધર્મેશ્રી નામના ચોવીશમા તીર્થંકર વરાવર મારા જેવા થયા તેમના તીર્થમા સાત આશ્ચર્યો થયા, તેમા અસ્યતિની પૂજા પણ એક આશ્ચર્ય થયું અસ્યતિના આવકોને ઉપદેશ આપી, દ્રવ્યવ્યથ કરાવી જિનચૈત્ય કરાવ અને પછી તેમા પોતે વસવાટ કરે સાધુઓપ જિનચૈત્યમા વાસ કરવો ઉચિત નથી, કારણ કે તેથી મહાઆશાતના થાય વ્યવહાર તથા વસ્ત્રભાષ્યમાં જણાવ્યું છે કે—સાધુઓપ ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવદન કરવા જેટલો સમય જ ચૈત્યમા ગાળવો, તેથી વિશેષ સમય રોકાવું નહીં તેમના સમયમા ઘણા અસ્યતિઓ ચૈત્યવાસી થની ગયા આ માત્રુ પ્રામાન્યમા વિહાર કરતા કરતા ઘણા શિષ્યોના પરિવારયુક્ત કુળલયપ્રભં નામના ઉગ્ર વિહારો અને તપસ્વી આચાર્ય ત્યા આવી ચઢ્યા, ઘન્ટે ચૈત્યવાસી ઓપ તેમને વદન કરીને વિજ્ઞાપિ કરી કે—‘આપ અહીં જાતુમાંસ કરો, તથો અતીથ ઉપવાર થશે તમારા ઉપદેશથી ઘણા વૃતન ચૈત્યો યથાશે’ આચાર્યે કહ્યું કે—‘આ સાધ્ય કાય છે તેમા હું કવન માન્યથી પણ સમતિ ન આવું તો ઉપદેશ દેખાની વાત જ શો કરવો ?’ હે ગૌતમ ! આ પ્રમાણે કહેવાથી તે કુલલયપ્રભાચાર્ય તીર્થંકરનામ કર્મ ઉપાસન કયું, અને એક મથ જેટલો જ તેમનો નમાર રોપ રહ્યો યથા ચૈત્ય વાસીઓપ આ કવન સામક્ષીને ત આચાર્યનું નામ ‘માવસાચાર્ય’ રાખ્યું સાધ્યા

ચાર્યને તેથી લેશ માત્ર પણ દ્વેષ ન થયો અને ત્યાથી વિહાર કરી ગયા પછી તે ઘણધારી ચૈત્યવાસીઓમાં સુત્રાર્થ સ્વધર્મા પરસ્પર વિવાદ ઉદ્ભવ્યો પટલે પવે વહુ-‘ શ્રાવક ન હોય તો સાધુ ચૈત્યની સમાજ રાખે, સમરાયે તેમજ ચૈત્યમાં વા. કરવા યોગ્ય હોય તે કરવામાં તેને દોષ નથી ’ બીજાપ વહુ-‘ આ પ્રમાણે કરવાથી મોક્ષપ્રાપ્તિ નથી શુદ્ધ સયમના આરાધનથી જ મોક્ષ મળે છે ’ ત્રીજાપ વહુ-‘ પૂજા, સત્કાર, ઘલિયિધાન અને યૈનાદિ વિવિરતા કરીને ચૈત્યની ઉપજ ધધારથી અને તેથી જ મોખપ્રાપ્તિ થશે ’ આ પ્રમાણે વિવાદના અત્ત ન આ-યો ત્યારે સર્વેય નક્કી કર્યું કે-આપણે સાવધાનચાર્યને ઘોળાયવા અને તેઓ જે વહે તે પ્રમાણ માનવું સાવધાનચાર્ય તે સમયે દુર દેશમાં હતા છતા તેઓના આગ્રહથી સાત માસ પર્યંત ઉગ્ર વિહાર કરીને ધ્યા આવી પહોંચ્યા ચૈત્યવાસીઓ સામે ગયા અને ઘહુમાનપૂવક થદન વ્યું પ સમયે પક સાધ્વીપ પણ પ્રદક્ષિણા આપીને સાવધાન ચાર્યને થદન વ્યું તેવામાં તેનું મસ્તક તેમને અઢી ગયું ચૈત્યવાસીઓપ આ સઘટ્ટાનો દોષ નજરે નિહાળ્યો

પછી ચૈત્યવાસીઓની પર્યદામાં સુત્રાર્થ કરતા તે સાવધાનચાર્ય મહાનિશીથ ના પાલમાં અધ્યયનની આ ગાથાની વ્યાખ્યા-“ જતિવત્થીકરકરિસ, અતરિય કારણે વિ ઉપ્પમે । અરિહા વિ કરિઅ સય, ત ગચ્છ મૂલગુણમુર્ક ॥ ૧ ॥ ” કરતા પૂર્વે વિચાર્યું કે-મને થદન કરતા સાધ્વીનો સપટ્ટો થયો છે અને તે આ સર્વ ચૈત્યવાસીઓપ નજરે નિહાળ્યો છે આ ગાથાનો જેવો અર્થ છે તેવો જ અર્થ વહીશ તો પૂર્વે તો મને સાવધાનચાર્યનું ઉપનામ આપ્યું છે પણ હવે તો ઘોજું જ વહુ ઉપનામ આપશે ઓ જેઓ છે તેવો અર્થ વહીશ નહીં તો અરિહતપરમાત્માની આજ્ઞાભગના દોષ લાગશે, તા હવે મારે શું કરવું ? ડેવટે તેણે નિર્ણય કર્યો કે- જે થવાનું હોય ન થાય પણ ઘોટો અર્થ તો ન જ કરવો વાદ તેણે અર્થ કરતા વહુ કે-‘ મહાકારણ આવી પહચે છતે પણ જે ગચ્છમાં સાધુ સ્ત્રીના હસ્તનો સ્પર્શ કરે છે તે ગચ્છ મૂલગુણ રહિત (ઘટ્ટ) જાણથી ’ આ કથન સામઢી ચૈત્યવાસી આપ વહુ કે- ‘ હે આધાર્ય ! તો તમો પણ મૂલગુણ રહિત જ છો, કારણ કે સાધ્વીપ તમને થદન કરતા તનો સ્પર્શ થઈ ગયો ॥ ’ આ સામઢી સાવધાનચાર્ય વિચાર્યું કે-હવે શું ઉત્તર આપવો ? આચાર્યપણામાં વ્રણ થોગ અને વ્રણ કરણ ઘટે વોઈ પણ પાપસ્થાનક સેષનું ઘટે નહીં આ પ્રમાણે તેમને વિચારમાં પડેલા ઓઈને ચૈત્યવાસીઓપ વહુ કે-‘ કિમ ઘોલતા તથી ? શું વિચારમાં પડી ગયા છો ? ’ ત્યારે સાવધાનચાર્ય મનમાં વિચારીને વહું કે-‘ અયોગ્યને સુત્રાર્થ ન સમજાવવો આમે ઘટે નિહિત, જહા જલ ત ઘટ વિનાસેદ્ । દ્વઝ સિદ્ધન્તર હસ્ત, અપ્પાહાર વિનાસેદ્ ॥ ૧ ॥ જેમ વાઘા ઘટામાં માલેટુ જઢ ઘટાનો જ વિનાશ કરે ॥ તેમ અલ્પબુદ્ધિવાળા પ્રાણીને વહેજ સુત્રાર્થ તેનો જ નાશ કરે છે અર્થાત્ જઢ પ્રાણિયોને સુત્રાર્થ ન સમજાવવો ’ આ સામઢીને ચૈત્યવાસીઓપ

કયુ કે- 'આવુ અવ્યવસ્થિત ને સમસા વિનાનું શું થોલો છે? સત્ય હરીવત
 વહો, નહીં તો અહીંથી ચાલ્યા જાતા ' પોતાનો આ પ્રમાણે અપયશવાદ થનો
 માળીને સાવધાચાર્યે અનતસમારના દેતુમત વચન ઉચ્ચાર્યું કે- 'પ્રગત મિચ્છુષ,
 જિણાણ આળા અણેગચમ્ । ઉત્તમ અને અપવાદ પમ જે પ્રજારનો જિનાગમ વહા
 છે પક્ષાંતવાદમા મિથ્યાત્વ છે, જિનેશ્વરનો આદેશ તો બોલાત છ માટે પક્ષાત
 આગ્રહ ન કરવો ' સાવધાચાર્યના આ વચનથી ચેત્યથામીઆપ માન્યુ કે-સરેસર
 પમ જ હશે અનેકાતધર્મવાદ્યા જિનાગમમાં સાધ્વી-સધદાને માટે પક્ષાત નિવેશ નહીં
 હોય તથા સાવધાચાર્યનો આગમમજ્ઞાતા સરીક ઘણી જ પ્રશસ્તા પળ કરી પરન્તુ
 આચાર્યે તો એક મિથ્યા વચન કહેવાથી અનતસમાર-પરિધમળ વૃદ્ધિ પમાદ્યુ
 તોર્થકરનામકમને ઉપાજેન કરનાર આચાર્યે એક માત્ર ઉત્તમ-પ્રકૃપજાવી અનત
 સંસાર મમે છે, મહો ! ઉત્તરીયતાની મયંકરતા કયી? શાદ ત હોપને આલોક્યા
 વિના મૃત્યુ પામ્યાથી સાવધાચાર્ય મરીને ચ્યતન નિલાપમાં ઉપજ્યા ત્યાંથી
 વ્યથીને શાસુદેવના પુરોહિતની વિધવા પુત્રીનો કુક્ષિમાં ઉપજ્યા, કલ્પકતા
 મયથી પુરોહિતે પુત્રીને ચરમાથી પાટી મૂકી વાઈ પણ સ્થલે તેને આમ્રપ ન
 મળ્યો પટલે તેણી વહ્નપાલ (મધ-માસ યેજનાર)ના ઘરે દાસીતરીકે રહી (પા
 તેને ગર્ભ-પ્રમાવથી મધ, માસ, મદિરા પીવાના દાહલા ઉપજ્યા મધ-પાન પીનારા
 ઘણા લોકોના જડવાદમા આવતાં મધ-માસ તે જાવા લાગી છતાં તેની વૃત્તિ ન
 થઈ પટલે કોટના પરમાંથી પામળ તથા વહ્ન ચોરી-ચારીને તેના પ્રત્યક્ષાર
 માસમાજન કરવા લાગી, આ ચાતની તેના માલિકને જાહર પડતા તેને રાજાને
 કરિયાદ કરી રાજાએ તેને ગર્ભવતી માળીને શાંકાલને લોપી અને કહ્યું કે-
 ' પ્રસવ થયા શાદ તેને મારી નાશજે ' શાંકાલ લોકોની પણ એ મર્યાદા છે
 કે-ગર્ભવતી સ્ત્રીને મારવો નહીં પુરોહિતની પુત્રી પણ પુત્રને જન્મ આપીને ત્યાંથી
 શીઘ્ર નાચી ગઈ રાજાએ શાંકાલને પાંચસા પ્રથ્થ આપીને પુત્રને ઉછેરાવ્યો કાલક્રમ
 તે શાંકાલ મૃત્યુ પામતા આ શાંકાલને તેના સ્થાન પર નિયુક્ત થયો આ પ્રમાણે
 શાંકાલનો ધીસો ભવ થયો (૨) ત્યાંથી મૃત્યુ પામીને ત્રીજા સાગરાપમના આયુષ્યથી
 સાતમી નારકમા ઉપજ્યો (૩) ત્યાંથી નિકળી અતર્ધીપમા ' પલાદક ' જાતિમાં
 ઉપજ્યો (૪) ત્યાંથી મૃત્યુ પામી પાટો થયો (૫) ત્યાંથી છપોસ થપના થયા
 શાદ મરણ પામી મનુષ્ય થયો (૬) ત્યાંથી મરી શાસુદેવ થયો, (૭) મરીને સાતમી
 નરકે ગયો (૮) ત્યાંથી નિકળી માસાહારી નમકર્ણ મનુષ્ય થયા (૯) ત્યાંથી
 સાતમી નારકમા પ્રતિષ્ઠાન નામના નરકાયાસમા ઉપજ્યો (૧૦) ત્યાંથી મરી પાટો
 થયો (૧૧) ત્યાંથી ચાલવિધવા ' યધવી ' નામની દ્રાક્ષણીની કુક્ષિમા ઉપજ્યો
 ત્યાં ગમ પાડ્યા માટે અનેક ઔષધોપચાર કર્યાથી અનેક રોગોથી વ્યાપ્ત અને
 પોદિયો થયો શરીરમાં કોદા પડો ગયા આ પ્રમાણે મહાદુહી થઈ,
 સાતસા થપ, ચે મદિના અને ચાર દિવસનુ આયુ મોગથી મૃત્યુ પામ્યા
 (૧૨) ત્યાંથી જ્યેતરદેવ થયા (૧૩) ત્યાંથી શાંકાલનો સ્થામી મનુષ્ય

યથો (૧૪) બાદ સાતમી નરકે ગયો (૧૫) ત્યાંથી માઠુ કરવાવાળાને
 ઘરે વળે. યથો (૧૬) માદાનો ભાર વહન કરાવતા તેની કાંધ સહી
 ગા તેથી માલિકે તેને કાઢી મૂક્યો. વાગઢા તેને ચુંટવા લાગ્યા, કીડાઓ
 સાધા લાગ્યા અને કૂતરાઓ બચકા મરવા લાગ્યા. આથી દુઃખદ સ્થિતિમા
 ઓગળગ્રીશ વર્ષનુ આયુ પૂરું કરીને પણ શ્રેષ્ઠીને ઘરે મહારોગી પુત્ર તરીકે
 મળ્યો (૧૭) ત્યાં અતિશય જાહા અને ડહાંડી આદિના દુઃખને મોગવતા
 મનુષ્ય ભવ પૂરો કર્યો આ પ્રમાણે ચૌદ રામલોકમા અનંતો વાલ પરિભ્રમણ
 કર્યા બાદ પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા મનુષ્ય તરીકે ઉપજ્યા ત્યાં લાંકોની
 દેવાદેવીઓ તીર્થંકરપરમારમાને વાદવા મયો પ્રતિબોધ પામી ચારિત્ર સ્વીકાર્યું
 અને જાહુ જોષીશીના શ્રીપાર્શ્વનાથ તીર્થંકરના સમયમા તે સિદ્ધ થયા 'આ
 દક્ષીણત સાધ્વી ગૌતમસ્વામીપ ભગવત મહાવીરને પ્રશ્ન કર્યો કે-“ હે સ્વામિન્ !
 જામાટે સાવધાચાર્યે આટલું વધુ દુઃખ મોગ્યુ ? ” “ હે ગૌતમ ! તેણે ઉત્તર્ગ
 અને અપવાદથી આગમમાર્ગ છે પમ કહ્યુ તેથી જો કે સિદ્ધાંતમા અપવાદ અને
 ઉત્તર્ગમાર્ગ અનેકાત સ્વરૂપે ફેરેલ છે છતાં પણ (૧) સચિત્ત જાહ, (૨)
 અનિકાયનો પરિભોગ તથા (૩) મૈથુનસેવનના તો વ્યાકાત નિવેધ જ છે
 આ જાહાના ભંગથી અનંત સસારી થયો ” “ હે ભગવત ! શુ સાવધાચાર્યે મૈથુન
 સેવ્યુ હતુ ? ” “ હે ગૌતમ ! તેણે મૈથુન સેવ્યું નથી પરંતુ સાધ્વીનો સ્પર્શ થયો
 રવારે તેણે પોતાનો પગ જોઈ લીધો નહીં, જેમ હતો તેમ જ રાહ્યા તેથી
 તે સેવ્યા સદશ જ ગણાય ” “ હે ભગવત ! સાવધાચાર્યે તો તીર્થંકરનામ-
 વર્મ ઉપાગ્યુ હતુ અને વ્રત જ મળ્યા પાકી હતો તો જા માટે આટલો અનંત
 સસાર મળ્યો ? ” “ હે ગૌતમ ! પોતાના પ્રમાદથી વધુ છે કે - જોહસપુજ્વી
 આહારમા વિ, મળનપ્રાણિવીયરામા ય । કૃતિ પમાયપરવસા, તયળતરમેવ જડગદ-
 આ ॥ ૧ ॥ ચૌદપૂર્વો, આહારક શરીરધારી, ચાર જાતના ધણી અને વીત
 રાગ પડેલે ઉપજાતકણથી પણ પ્રમાદના પરવશપણથી ચાર ગતિમા મળ્યા છે
 માટે આચાર્યે તો સદા અમમસપણે જ રહેવું ” વળી શ્રીભગવતીસુવ્રતા અઢારમા
 જાતકના સાતમા ઉદ્દેશમા મહુઆ આવકન ઉદ્દેશીન કહ્યુ છે કે-“ જો જ
 મહુઆ ! અઢ વા હેઉ વા પસિણ વા વાગરણ વા અજ્ઞાય વા અદિઢ વા અસ્તુપ
 વા અપરિચાપ વા મહુજળમજ્જે આધવેદ પળ્ણવેદ પરુવેદ દસેદ નિદસેદ, ઉવદસેદ,
 સે જ અરિહતાણ આમાયણા વડુદ, અરિહતપળ્ણત્તસ્સ ધમ્મસ્સ આસાયણા
 વડુદ, કેવલીણ આસાયણા વડુદ, કેવલિપળ્ણત્તસ્સ ધમ્મસ્સ આસાયણા
 વડુદ । હે મહુઆ આવક ! જે વોઈ અર્થ, હેતુ, પ્રશ્ન તથા પજ-
 વચ્ચ જાણ્યા વિના, જોયા વિના, સામજ્યા વિના, નેના સપૂર્ણ જ્ઞાન વિના
 વધુ જોકોની મધ્યમા કહે, પ્રકર્યપણે જાણાવે, પ્રરૂપે, 'આ અર્થ આમ જ છે' તેમ

દેખાડે, સાક્ષાત્ દેખાડે તે અરિહતની, અરિહતપ્રરૂપિત ધર્મની, વેચલીની અને વેચલીપ્રરૂપિત ધર્મની આશાતના કરે છે ” વળી શ્રીનેદિસપ્રમા વર્ણુ છે ૧—
 “ઈચ્છેદ્ય દુવાલસંગ ગણિપિઢગ તીષ્ઠ કાલે અણતા જીવા આણાઈ વિરાહિતા
 ચાઉરતમમારકતાર અણુપરિચઢિંસુ ૧ । ઈચ્છેદ્ય દુવાલસંગ ગણિપિઢગ પઢુપ્પ
 ન્નકાલે પરિતા જીવા આણાઈ વિરાહિતા ચાઉરત સસારકતાર અણુપરિચઢિંસુ ૨ ।
 ઈચ્છેદ્ય દુવાલસંગ ગણિપિઢગ અણાગણ કાલે અણતા જીવા આણાઈ વિરાહિતા
 ચાઉરત સસારકતાર અણુપરિચઢિંસુ ૩ । ઈચ્છેદ્ય દુવાલસંગ ગણિપિઢગ તીષ્ઠ
 નાલે અણતા જીવા આણાઈ આરાહિતા ચાઉરત સસારકતાર વીઢવઢિંસુ ૪ । ઈચ્છેદ્ય
 દુવાલસંગ ગણિપિઢગ પઢુપ્પન્નકાલે પરિતા જીવા આણાઈ આરાહિતા ચાઉરત
 સસારકતાર વીઢવઢિંસુ ૫ । ઈચ્છેદ્ય દુવાલસંગ ગણિપિઢગ અણાગણ કાલે અણતા
 જીવા આણાઈ આરાહિતા ચાઉરત સસારકતાર વીઢવઢિંસુ ૬ ॥ ”
 બ્રાહ્મણીના મળનાર છતાં પણ આજ્ઞાના વિરાધક થયાથી અનત સસારમા
 મળ્યા ૧, ઘતમાનકાલમા પણ આજ્ઞા-વિરાધક થાર ગતિમા મળે છે ઘતમાન
 કાલમા સક્યાતા જ હોય માટે મૂલ્યમા પરિતા શબ્દ વચ્ચે છે ૨, અધિવ્યકાલમા
 મળશે ૫ શ્રીઓ મેદ ૩, આજ્ઞાપૂર્વક થાર અગતું અધ્યયન કરતા કેટલાય
 મળ્ય જીવો મોક્ષે થયા ૪, વર્તમાનકાલમા પણ સરવાતા જીવ આણાઈ આરાધીન
 મોક્ષે જાય છે ૫ અને અધિવ્યકાલમા પણ અનતા જીવો મોક્ષે જશે ૬ ” અરિ
 હતની આજ્ઞા વિરાધવામાં કેટલું ભયકર જાણ્યમ રહેલું છે તેનો આ શ્રીવદ્વારા
 વિચાર કરી માક્ષામિલાથી આચાર્ય, ઉપાધ્યાય તેમજ પ્રવર્તેકે આગમનો અથ
 વયાથ જાણાયો પણ વોતાની મતિકટપમાના ઉપયોગ ન કરવો કેવા આચાર્ય
 મગધતની આજ્ઞાનું ઢલુધન કરે તે જાણાયે છે—

મટ્ટાચારો સૂરી ૧, મટ્ટાચારાણુચિક્ષ્વઓ સૂરી ૨ ।

ઉમ્મગ્ગઠિઓ સૂરી ૩, તિન્નિ વિ મગ્ગ ણ્ણાસતિ ॥ ૨૮ ॥

[અષ્ટાચારઃ સૂરિર્અષ્ટાચારાપેક્ષકઃ સૂરિ ।

ઉન્માર્ગસ્થિતઃ સૂરિસ્ત્રયોઽપિ માર્ગ પ્રણાશયન્તિ ॥ ૨૮ ॥]

માયાર્થ-જ્ઞાનાચારાઢિક આચાર જેના શિથિલ થઈ ગયા છે તે અષ્ટાચારી
 અધમાચાર્ય, આચારઅષ્ટ થયેલા સાધુ-સાધ્વીઓની ઉપેક્ષા કરનાર મદાચાર્ય
 તેમજ ઉન્માર્ગમા રહેલ-ઉત્સુ પ્રરૂપનાર અધમાધમ આચાર્ય-આ ત્રણે પ્રકારના
 આચાર્ય મોક્ષમાર્ગનો વિનાશ કરનારા છે

વિવેચન-જેના નાયકમા જ શિયિરુપણું હોય તેના આશ્રિત જનોમા સ્વા માયિક રીત જ મદતા આવી આવે છે. આપણામા કહેવત પ્રચલિત છે કે— 'જેના નાયક આધજો તેનું વટકું કૂધામા' પડેલું જ ગણ્યતા અપ્રણીય તા જ્ઞાનાધારાદિક આધારોમા મતત પ્રચરનશાલિ જ રહેવું જોઈય તમન પ્રિયાચત જાણને વર્જક મદ પડેલા સાધુ-સાધ્વીઆ પળ કરીયો સ્વધર્મમા સ્થિર થઈ જાય છે આ નાવાના અથમા આગળને યજ પ્રચારના આધાર જણાયા હય તેન સેવનારની શી સ્થિતિ થાય ત જણાવતા કહે છે કે—

ઉન્મગ્ગઠિય સન્મગ્ગ-નાસણ જો ઉ સેવણ સૂરી ।

નિઅમેણં સો ગોઅમ !, અપ્પ પાડેહ સસારે ॥ ૨૯ ॥

[ઉન્મર્ગસ્થિતાન્ સન્માર્ગ-નાશકાન્ યસ્તુ મેન્તે સૂરીન્ ।

નિયમેન સ ગૌતમ !, આત્માન પાતયતિ મમાર ॥ ૨૯]

શાધાર્થ-ઉન્મર્ગગામી અને સદ્માર્ગનો નાશ કરનાર આચાર્યને જે સેવે ટે-તેમના કહેલ અનુષ્ઠાનોને એ કોરે છે તે હ ગૌતમ ! પોતાન આ સમારસાગર મા રહ્યાવે છે.

વિવેચન-સન્માર્ગના લાપક આચાર્ય પામેથી આમદશ્યાગની કદ પાત મમજાય ? તે પોતે તો પતિત થયેલા જ છે અને પાતાની ઉપામના કરનારા, પાતે રહેનારાઓન પળ પતિત થનાય છે, ઘાટ પથરના મહાજ તુલ્ય મહા મ્યય સમારસાગરમા દૂધે જે અને અન્યને પળ ડુવાય જ કુપરની જ દલીલતનુ દશાતશ્રા સમર્થન કરતા કહે છે કે—

ઉન્મગ્ગઠિઓ પક્કો વિ, નાસણ ભવ્વસત્તસધાણ ।

ત મગ્ગમણુસરત, જહ કુતારો નરો હોહ ॥ ૩૦ ॥

[ઉન્મર્ગસ્થિત પક્કાઽપિ, નાશયતિ ભવ્યસત્તમદ્વપાતાન્ ।

તન્માર્ગમનુસરન્ત, યથા કુતારો નરો મપતિ ॥ ૩૦ ॥]

શાધાર્થ-જેમ નરહો તરવાપાહો પોતાને તેમન પોતાના આશ્રિત થનેલા જનોને નદી વિગેરે જગાશ્રયમા ડૂબાડે છે તેમ કુમત-કદાગ્રહથી મરપૂર આચાર્ય પોતાને અનુસરનારા મન્ય પ્રાણીઓને સસારસાગરમા રહ્યાવે છે.

વિવેચન-જે પૂરેપૂર તરવાનું જાણતો ન હોય ત પોતાની પાછક જાગલા પ્રાણીઓનો વિનાશ કરે છે તેમ ઉત્સૂક માયણ કરનાર, કદાગ્રહી આચાર્ય પોતાના આશ્રિત માધુઓને તેમજ મત્તવર્ગ ધાવકજનોન અનેતા મથામા રહ્યાવે

યથાના હેતુભૂત યથાથી સ્વરેક્ષર નેના વિનાશભૂત યાય છે ઉન્માર્ગે ગમત કર નારનુ નુ અહિત યાય છે ? તે દર્શાવતાં કહે છે—

ઉન્મગ્ગમગ્ગસંપટ્ટિઆણ, સાહૂણ ગોઅમા ! નૂણમ્ ।

સસારો અ અણતો, હોઈ ય સમગ્ગનાસીણ ॥ ૩૧ ॥

[ઉન્માર્ગમાર્ગસમ્પ્રસ્થિતાના, માધુનાં ગૌતમ ! નૂનમ્ ।

સસારઆનન્તો, ભવતિ સ-માર્ગનાશિનામ્ ॥ ૩૧ ॥]

ગાથાર્થ—ઉન્માર્ગે વર્તનારા અને સન્માર્ગનો નાશ કરનારા સાધુઓને હે ગૌતમ ! જરૂર સસારમા અનર્તી વાર પરિભ્રમણ કરવું પડે છે

વિવેચન—ગોશાલાય પ્રક્રુપેહો મત, દિગંવરોપ પ્રવતવિલ મત ય ઉન્માર્ગ કહે યાય તેવા ઉન્માર્ગ આલનારા નિહચોનો સંસારમાં ભ્રમતા ભ્રમતા પણ પાર આવે નહીં એકલા પરિભ્રમણ માનથી જ યમ નહીં પરંતુ અનેક પ્રકારના બુલ્હો-કપ્પો મદન કરવા પડે શુદ્ધમાર્ગના છેદનારા સાધુઓ પણ અનતસસારી યાય છે આ મયગ્ધમા ધીમહાનિગીચસુત્રમા કહેલ મુનિચત્ર મુનિનુ કૃત્તાત જાણવા યોગ્ય છે ભગવત ધીમહાવીર ગૌતમસ્વામીને ઉદ્દેશીને કહે છે કે— હે ગૌતમ ! આવા સાધુ આચાર્યા માત્ર લિંગધારી-સાધુવેશને ધારણ કરનારા જ જાણવા 'કદાચ કાંઈ પ્રમાદપણાથી જિનેશ્વરભાષિત ક્રિયા ન આચરી શકે પરંતુ જો મમ્ય જોનેને યથાથ જિનમાગ દર્શાવે તો તે પોતાને કયા માર્ગમા રચાવે ? તે જણાવતાં કહે છે કે—

સુદ્ધ સુસાહુમગ્ગં, કહમાણો ઠવહ તદ્અપક્કલ્લમ્મિ ।

અપ્પાણ ફયરો પુણ, ગિહત્થધમ્માહ સુક્ક ત્તિ ॥ ૩૨ ॥

[શુદ્ધ સુમાધુમાર્ગ, કથયન્ સ્થાપયતિ સુત્તીચપક્ષે ।

આત્માનમિતરા પુનો, ગૃહસ્થધર્માદ્ અષ્ટ ઇતિ ॥ ૩૨ ॥]

ગાથાર્થ—શુદ્ધ સાધુમાર્ગની પ્રરૂપણા કરનાર પોતાના આત્માને સવિજ્ઞ-પાક્ષિક નામના ત્રીજા (સાધુ અને શ્રાવકની અપેક્ષા) પક્ષમાં સ્થાપે છે અને તેથી વિપરીત—ઉત્સવમાયક ગૃહસ્થ અને સાધુ ઉભય ધર્મથી અષ્ટ યાય છે.

વિવેચન—યદ સાધુ ધર્મ, ધીમો ગૃહસ્થ ધર્મ અને ત્રીજો સવિજ્ઞપાક્ષિક નો ધર્મ છે પોતે શરીરની અશક્તિથી અથવા પ્રમાદશીલતાથી શુદ્ધ અનુશાનનુ આચરણ ન કરી શકતા હોય પરંતુ તે પ્રત્યેના અતરણ માવથી શુદ્ધ ધમનુ પ્રરૂપણ કરતા હોય તો તેને ત્રીજા પક્ષમાં ગણવો તેથી વિપરીત પ્રરૂપણ કરનાર

પાસરપો જાણવો પ્રમગ્ધશાત્રુ ત્રણે પક્ષનુ વર્ણન કરતા વહે છે કે—“ સુન્દર
 જઈ સુચરણો, સુન્દર સુસ્તાવઓ વિ ગુણકલિઓ । ઓમચરણકરણો, સુન્દર
 સચિન્નપક્ષરૂઈ ॥ ૧ ॥ સચિન્નપક્ષિયાણ, લક્ષણમેય સમાસઓ મણિય ।
 ઓસન્નચરણકરણા વિ, જેણ કમ્મ વિસોહતિ ॥ ૨ ॥ સુદ્ધ સુમાહુધમ્મં, કહેઈ
 નિંદા ય નિયમમાયારમ્ । સુતવસ્તિયાણ પુરઓ, હોઈ ય સવ્વોમરાહિણીઓ ॥ ૩ ॥
 વદાઈ ન ય વંદાવદાઈ, સિદ્ધકમ્મ કુણા કારવે નેવ । અત્તહા ન વિ દિક્ષદા, વેદા
 સુમાહુણ બોહેડ ॥ ૪ ॥ ઓસણો અત્તહા, પરમપ્પાણ ચ હણા દિક્ષતો । ત છુદાઈ
 દુગ્ગદાઈ, અદિપપર સુદ્ધ સય ચ ॥ ૫ ॥ સાવજ્જોગપરિવજ્જાડ, સવ્વુત્તમો જઈ
 ધમ્મો । સીઓ સાવગધમ્મો, તદાઓ સચિન્નપક્ષમહો ॥ ૬ ॥ સેસા મિચ્છાદિટ્ઠી,
 મિહિલિંગકુલિંગદન્વલિંગેહિ । જહ તિલ્લિ ઉ મુક્કપપહા, સસારપહા તહા તિલ્લિ
 ॥ ૭ ॥ ” શુદ્ધ ચારિત્રનો ધારક સાધુ, ગુણવાનુ આચર્ય અને કર્મના ઉદયથી ચરણસિ-
 સ્તરી કે ચરણસિસ્ટરી પાઠ્યામાં શિષિલ થયું પરંતુ પ્રદ્યાયુક્ત શુદ્ધ પ્રરૂપણા વર
 નાર સચિન્નપાક્ષિક શોમે છે (૧) સચિન્નપાક્ષિકનુ લક્ષણ સંક્ષેપથી આ પ્રમાણે કહ્યું
 છે કે—જે ચરણ અને ચરણમિસ્ટરીથી પતિત થવા છતા શુદ્ધ માર્ગનો ઉપદેશ
 કરવાથી કર્મશ્રય કરી રહ્યા છે (૨) શુદ્ધ ધર્મનો ઉપદેશ આપી પાતાની નિંદા
 કરતા વહે કે—‘ હુ આચર્ય છું તે તો મિથ્યા માગ છે, શુદ્ધ સાધુધર્મ મારાથી
 પાઠી શકાતો નથી ’ (૩) વઢી પોત ન વદાવે પરંતુ શુદ્ધ સાધુને પોતે વાંદે
 તમજ સ્વઉપદેશથી વાદ પ્રતિવોધ પામી દીક્ષાનો અમિલાપી થાય તો સ્વય
 દીક્ષા ન આપે પણ શુદ્ધ સાધુઓને સોંપે (૪) કારણ કે જો તે પોતે પોતાના
 સ્વાયત્તે અને અન્યને પ્રતિવોધ આપી દીક્ષા આપે તો તે સચિન્નપાક્ષિક તેને
 સસારરૂપી મહાગર્ભમાં નાલે ૩ અને સ્વયં પણ સસારસાગરમાં અનેક વાર
 મૂકે છે (૫) મર્થ પાપકામી વાર્યના નિપેધરૂપ ૧ ચત્તિધર્મ સૌથી ઉત્તમ છે
 ૨ શુદ્ધસ્થનો ધર્મ અને ૩ સચિન્નપક્ષનો માર્ગ ૪ ત્રણ માધ્યમાર્ગે જણાયેલ છે (૬)
 આ ત્રણ માગથી વિપરીત ૧ શુદ્ધસ્થલિંગી, ૨ ચરવાદિ કુલિંગી અને ૩ પાસસ્થા
 દિક દ્રવ્યલિંગી મિથ્યાદષ્ટિ છે, સમારમા પરિભ્રમણ કરાવનારા છે (૭) છેલ્લા
 માતમા પ્રજ્ઞોકના અર્થ મયથી શંકા કરતા મૂઢ છે કે—‘ શુદ્ધસ્થલિંગી અને કુલિંગી તો
 સસારમા મમાડે તે તો ઠીક પરંતુ પાસરપો તો મગ્ધતનો મેષ્ઠ ધારણ કરનાર
 છે તે કેમ સમાર થયારે ? ’ તેનો જવાબ આપતા કહે છે કે—“ સસારસાગરમિર્ષં,
 પરિભ્રમતેહિ સવ્વજીવેહિ । ગદિયાણિ ય મુક્કાણિ ય, અણતસો દન્વલિંગાઈ
 ॥ ૮ ॥ ” સમારસાગરમા પરિભ્રમણ કરતા સર્વ જીવોષ (મનુષ્ય મવ પામેલા
 જીવો, અન્યથહારી જીવો નહીં) મર્નતી વાર દ્રવ્યલિંગો ધારણ કર્યાં અને મૂકી
 ૨૧

પણ દીધા, પરંતુ જ્યાં સુધી મન્યવૃત્ત્યુપી જહાજ પ્રાપ્ત ન થયું ત્યાં સુધી મીયાનો ઉદ્ધાર થાય નહીં પટલે પાસત્યાનો માર્ગ ય નસારમાગ છે, મોક્ષનો માર્ગ નથી શકી-મોક્ષના ત્રણ અને સંસારના ત્રણ પદ છ માર્ગ તમ વદ્યા, પરંતુ જે પ્રાણ સાધુ પળે ઘણા વાઙ્ઙ સુધો વિચર્યા વાદ વર્મના વશવર્તીપણાથી શિથિલ થઈને પાસત્યાપળે રહે છે તેને કયા પદ્ધતિ ગણવા ? ઉત્તર-“સારણચર્યા જે મઠ્ઠ-નિમાયા ય વિહરતિ પાસત્યા । જિણચણવાહિરા નિ ય, તે ડ પમાણ ન કાયન્વા ॥ ૯ ॥” માર્ગનું ઉલ્લેખન કરીને જે પાસત્યાપળે વિચરે છે તે જિનમાગથી પ્રમુ થયેલા જાણવા, નેમનું કોઈ પણ વચન પ્રમાણભૂત ન માનવું. આ સયધમા દશાત આપતા કહે છે વ-વિહાર, મંદિર વિગરે અનેક રમણીય સ્થાનોથી શોભિત તુંગિયા નગરીમા ક્ષમાપત, દયાપત, રૂપિયોને કીતનાર, પાથ નમિતિ તથા ત્રણ ગુણિના ધારક, અદાર દુઝાર શીલાગમા ધરનાર-મદ્યચર્ય પાછનાર, મમતા અને વલન રહિત, વજાત રહનાર, મિષ્ટાન્વયથીને છદનાર, આમવના રાધ કરનાર, પાપરૂપ લેપ રહિત, શાસની માફક નિરજન-રાગ રહિત, જીવ જેમ કોઈ સ્થળે ન રોકાય તેમ અપ્રમત્ત વિહાર કરનાર-આ પ્રમાણે અનેક ગુણવાદ્યા એક સાધુ મધ્યાહ્નસમયે ગોચરી અર્થે મમતા મમતા એક માવજન ઘેર ગયા મુનિને આપેલા જોઈ આધિકા ઘણા હપ પામી અને વહોરાવવા અર્થે આદાર લેવા રમાદામા ગઈ તેવામા નજર કરતા દ્વાર નીચું જોઈને મુનિચય આદાર પ્રદાન કયા વિના જ થાડ્યા ગયા આધિકા વહાર આવી જુવ છ તો સાધુ ન મળે, તથી તે ઘણો જ અફસોસ કરવા લાગી તેવામા એક થીસા સાધુ આવી થદ્યા તેમને આદાર વહોરાવીને આધિકાપ તમને પહેલા સાધુના સમગ્ર ધૂસાત વહી ‘તેમણે ન વહોરાવા’ અને તમે વહોરાવા’ કારણ પૂછવું જણાયમા તે થીસા સાધુએ વધુ વ-‘જગતમા દુખા લાકો ઘણા છે તેમા મોઢા લાકાને ઠગ છે આ પ્રમાણે એક ઘરે વહોરે અને એક ઘરે ન વહોરે પટલ જગતમા જડ પ્રસરે વ ‘અમુક સાધુ તો પળા જ શુદ્ધ ચારિત્રપાત્ર છે,’ પરંતુ હું તો ઢાંગને તિરસ્કાર છું પટલે જે સ્થળે જેથી ગોચરી મળે તેથી પ્રદાન કરી મડ છું’ થીસા મુનિની આવી થાત સામઢી આધિકા ઘણી દુઢી થઈ વિચારવા લાગી કે-‘સાધુ-સાધુ વધ્ધે પણ સપ નથી એક-થીસાની નિંદા કરે છે’ આ પ્રમાણે વિચારે છે તેવામા થીસા સાધુ આવી થદ્યા તેમને પણ ગોચરી વહોરાવીને આધિકાપ ઉપર્યુક્ત થને માધુજાની દુઢોક્ત વહી કારણ પૂછવું જણાયમા થીસા મુનિએ વધુ વ-‘તે આધિકા’ તમારા રસોઢાનું દ્વાર નીચું છે અને પ્રવાશ આવતા નથી તથી પ્રથમ સાધુએ આદાર વહોર્યો નથી, કારણ કે વદ્ધ છે વ-“નીચદુવાર તમસ, કોઢ્ઢગ પરિવજ્ઞ ૧ । અવસ્થાવિસરો જત્ય, પાળા દુપ્પહિલેહમા ॥૧૧॥” જે વરમા દ્વાર નાચુ દોય, અધવાર દોય, કાઢાર દોય ત વરમા સાધુએ ગોચરી માટ ન જવું, કારણ

કે તેવા ગૃહમા આપથી યરાચર દેસાતુ ન હોવાથી નથી ' આધિકાપ તેમને પુન પુછ્યુ કે- ' તો પછે તેમને કયે પ્રદાન કર્યો ? ' મુનિપ ઉત્તર આપ્યો કે- ' હુ તો માત્ર દેસાતુ સાધ્યાચાર પઢાતો નથી માત્ર જોધિતવ્ય નિષ્પલ્લ હે તેને તે મુનિના આચાર પાઠે છે અને મહાતપસ્વી પણ છે ' આ સાધુ પણ ગયા આ જ દળાત ધ્યાયકુમાર ચરિત્રમા પણ એવું જ વર્ણન પડ્યો જ છે કે- ' ઉપર જે યીજા સાધુ છે તે ત્યાં જોઈને કથાનો ઉપનય પ છે કે- પ્રથમ સાધુ શુરભાષિન થઈ પાશો યને યાજુ ષ્ઠેત હોય છે તેમ શુક્લપાશિક કાઢી નિર્મલ હોય છે યીજા સાધુ કૃષ્ણપાશિક કાઢી યને યાજુ દ્યામ હોય છે તેમ કૃષ્ણપાશિક સાધુ દ્યોય ॥ ત્રીજા સવિશ્વપાશિક સાધુ ચમ્રવાક ઉપરથી મલિન હોય છે પણ અદર ષ્ઠેત હોય છે ચારહીન હોય છે પણ તેનુ અત વરણ નિર્મલ હોય છે ગાથાના અર્થમા તેને ત્રીજી કોડિમા જાણવેલુ શકાય તો તેને શુ કરતુ ? તે સમથી રહી જાય

जह नवि सक काउ, सम्म जिज्जनिं दुखद

तो सम्म भासिजा, जह सपिह बॅग्यु '३३

[यदि नापि शक्यं कर्तुं, सम्यग्]

तत् सम्यग् भाषते, यथा ~~अथैव~~ अथैव ।

साधारण-कदाच कोई साधु ऐसी बातें नहीं कहता है कि
पूर्वक सर्वश्रमापित क्रियाकलापने इसके कारण से मैंने ऐसा किया है।
जो सत्य कथन कर्युं छे ते प्रमाणे सम्बन्धित हैं।

विप्रेयन—कर्मोदयने कारण नृणां नृणां दत्तं सत्त्वि
त्रिकरण शुद्धिपूर्वक पालन न इमे शान्तं नृणां नृणां नृणां
प्ररूपेण तरंगधरूपने वृद्धकपट नृणां नृणां नृणां
स्वात्मवद्व्याण साधी शके ह्ये नृणां नृणां नृणां
मानदाति ध्याना भवधी शान्ते नृणां नृणां नृणां
वृद्धि धाय पोत प्रमादी हृद नृणां नृणां नृणां
साधुने तु फलप्राप्ति धाय नृणां नृणां नृणां

ઓસન્નો વિ વિહારે, કમ્મ સોહેદ્ધ સુલભવોહી ય ।
ચરણકરણ વિસુદ્ધ, ઉવવૂહિંતો પરૂવિંતો ॥ ૩૪ ॥

[અવસન્નોઽપિ વિહારે, કર્મ શોધયતિ સુલભયોધિશ્ચ ।
ચરણકરણં વિશુદ્ધં, ઉપવૃદ્ધયન પ્રરૂપયન્ ॥ ૩૪ ॥]

ગાથાર્થ—સાધુ યોગ્ય ક્રિયાકલાપ કરવામા પોતે શિથિલ હોય છતાં નિર્દોષ ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરીની પ્રગટા કરનાર તેમજ અશમાત્ર વાહા રહિત તેની શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરનાર જ્ઞાનાપરણીયાદિ કર્મને પાતક્યા કરે છે-અથ કરે છે અર્થાત્ સુલભયોધિ થાય છે.

વિવેચન-ચરણનિત્તરી અને કરણનિત્તરીના મેદોની પ્રમપૂયક એ ગાથા-
“ વય ૫ સમણધમ્મ ૧૦ સજમ ૧૭, વેયાવચ્છ ૧૦ ચ ધમગુત્તીઓ ૯ ।
જાણાહિતિય ૩ તવ ૧૨ કોહ-નિગ્ગહાહ ૪ ય ચરણમેયમ્ ॥ ૧ ॥ પિંડવિસોહી ૪
મમિદ્ધ ૫, માવણ ૧૨ પઢિમા ૧૨ ય હિદિયનિરોહો ૫ । પઢિલેહણ ૨૫ ગુત્તીઓ
૩, અમિગ્ગહા ૪ વેવ કરણ જુ ॥૨॥” ૫ પ્રત, ૧૦ યતિધર્મ, ૧૭ પ્રકારનો સંયમ,
૧૦ પ્રકારની વેયાવચ્છ, ૯ મલ્લચયની ગુત્તિ ૩ જ્ઞાન, ૫ જ્ઞાન અને ચારિત્ર,
૧૨ પ્રકારનો તપ, ૪ મોખાદિ નિગ્ગહ-આ પ્રમાણે ચરણનિત્તરીના ૭૦ મેદ થાય
છે ૪ પ્રકારની પિંડવિશુદ્ધિ, ૫ સમિતિ, ૧૨ માવના, ૧૨ પ્રતિમા, ૫ હિદિયોના
નિરોધ, ૨૫ પ્રકારની પઢિલેહણ, ૩ ગુત્તિ ૪ અમિગ્ગહ-આ પ્રમાણે કરણનિત્તરીના
૭૦ મેદ થાય છે હવે પ્રમપૂયક તેનું સક્ષિત સ્વરૂપ વહે છે-પાંચ પ્રત-૧ મન,
વચન અને કાયાથી દિસાનો ત્યાગ પડેલે પોતે ન કરે, ન કરાવે તેમજ કરનારને
સારો ન કહે તે સંબંધી પ્રાણાતિપાતવિરમણ, ૨ યજ્ઞો જ રીતે મૃત્યાવાદ
વિરમણ-જૂઠું ન ચોલ્યુ, ૩ અદક્ષાદાનવિરમણ-ચારી ન કરવી, ૪ મૈથુન
વિરમણ-છોસસર્ગના ત્યાગ અને ૫. પરિગ્રહવિરમણ ધન, ધામ્યાદિકનો ત્યાગ
વશ યતિધર્મ-૧ ક્ષમા-મોષને ભીતે, ૨ મુક્તિ-લોભ ન રાખે, ૩ આર્જવ-કપટ
ન રાખે, ૪ માર્દવ-અદકારનો ત્યાગ, ૫. ગ્રાધવ-પરિગ્રહ(અધિક ઉપકરણ)નો
ત્યાગ, ૬ સત્ય થાલે, ૭ સયમ-જયનાપૂર્વક વર્તે, ૮ તપશ્ચર્યા કરે,
૯ સુવિદિત સાધુઓને પોતાના વસ્ત્રાદિય વહોરાવે અને ૧૦ મલ્લચય પાલે
સત્તર પ્રકારના સંયમ-૧ પૃથ્વીકાયની રક્ષા કરે તે પૃથ્વીકાયસયમ, ૨-૫. પત્ની
રીત અપ્પાપ(જલ), તેડકાય(અગ્નિ) વાડકાય (વયન) અને ધનસ્પતિકાય
(હોહોતરી)ની જયના, ૬-૯. મેહાપ્રિય, તદ્દપ્રિય, ચૌરેપ્રિય તેમજ પર્વેપ્રિયની જયના,
૧૦ અમીવસયમ-પંચપુસ્તક તથા પંચધમના ઉપયોગ ન કરે, વદાવ કરે તો જય

જાપૂર્યક કરે અથવા સુવર્ણાદિકનો ત્યાગ, ૧૧ પ્રેક્ષા-ઝમા રહેતા, યેમતા, શયન કરતા મેત્રદ્વારા તપાપત્તું-જાતુ, ૧૨ ઉપેક્ષા-તે ક્ષેત્રકારની છે [૧] કોઈ માધુને ચારિત્રમા શિથિલ દેસે તો તેને પ્રેરણા કરે પણ તેને અશુદ્ધ ક્રિયા કરતા જોઈ ઉપેક્ષા ૪ કરે તેમજ કોઈ ગૃહસ્થ આરમ્ભુ વાય કરે તો તેને પ્રેરણા ન કરે, ૧૩ પ્રમાર્જના-મૃમિનો, પોતાના ચરણની તથા ઘસતિની પ્રમાર્જના, ૧૪ પરિણાપના-અશુદ્ધ મોચરી આવી ગઈ હોય તો તેને તેમજ છઠ્ઠીનીતિ અને ઘડીનીતિને વિધિ પૂર્યક પરઠવે, ૧૫-૧૭ મન, વચન અને કાયાનો સયમ-મિથ્યા કાર્યમા મન ન પરોય, પાપકારી વચન ન બોલે તેમજ આરમ્ભના કાપમા મહ્યાગ ન લે વાચકચર્ય ડમાસ્વાતિવાચક યોગ્યશ્મરતિ પ્રથમા વહુ છ વે—“ પચ્ચાશ્રયા-દ્વિરમણ, પચ્ચેન્દ્રિયનિગ્રહઃ કપાયજયઃ । દળ્લભ્યપરિતિથે-તિ સયમઃ સત્તદશમેદ. ॥ ૧ ॥ ”

પાંચ આશ્રયનો ત્યાગ, પાંચ ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ, ચાર વપાયનો કપ, મનદહ, વચનદહ અને કાયદહ-ય ત્રણ દહનો ત્યાગ-ય સત્તર પ્રકારનો સયમ છે પરમાર્થથી તો યને પ્રકારો સરસા છે દશ પ્રકારની વૈયાપચ-૧ આચા યનો, ૨ ઉપાધ્યાયનો, ૩ સ્થવિરનો, ૪ તપસ્વીનો, ૫ રજાન માધુનો, ૬ લઘુ અથવા તો વૃત્તન લીક્ષિતની, ૭ વુલ્લનો, ૮ ગણનો, ૯ મધની અને ૧૦ માધ મિત્રયન્ધુની નવ પ્રકારની પ્રણચર્યની ગુતિ-૧ સ્ત્રી, વશુ અને તપુમક રહિત સ્થાનમા વસવુ, ૨ સ્ત્રી સાથે કથા ન કરવી, પક્લી સ્ત્રીઓની જ સમા હાય તો તેવી સમામા ધર્મવધા પણ ન કરવો, જે જે સ્થાને સ્ત્રી યેતી હોય તે તે સ્થળે એ ઘડી પૂર્વે ન બેસવુ, ૪ સ્ત્રીઓની ઇન્દ્રિયા જોવી નહીં, ૫ મીતને આતરે સ્ત્રી-પુરુષ કામગીરી કરી રહ્યા હોય ત્યાં ન રહેવુ, ન સામઠ્ઠુ, ૬ ગૃહસ્થપણમા પૂર્વે માગવેલા ભોગો યાદ ન કરવા, ૭ મદા છ વિગવાદિક સ્નિગ્ધ આહાર ન કરવા, ૮ ઘણો પટલે ઘણીશ કોઢિયા ઉપરાત આહાર ન કરવો, ૯ શરીરની વિમૂષા-ટાપટોપ ન કરવી ત્રણ જ્ઞાના દિવ-જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર ચાર પ્રકારે તપનુ વળત અગાડ પૂછ (૧૫) પર આવી ગયેલ છે ભોધ, માન, માયા અને લોભ-ય ચાર વપાયોનો નિગ્રહ-આ પ્રમાણે ચરણસિત્તરીના સિત્તર મેદ હવે કરણસિત્તરીના મેદો કહે છ ૪ પિંદ વિશુદ્ધિ-૧ વસ્ત્ર, ૨ પાત્ર, ૩ વસતિ અને ૪ ચાર પ્રકારનો (અજન પાન, સાદિમ અને સ્વાદિમ) આહાર દોષ રહિત ગ્રહણ કરે પાંચ સમિતિ (ઈંચાં, માપા, પચળા, આવાનમટમસનિસેપના અને પારિણાપનિકા) રૂઢી રીતે પાઠે, ચાર પ્રવાતની માવના માય-૧ અનિત્ય-સત્તારને અનિત્ય વિચારે, ૨ અશરણ-સમા રમા કોઈ કોઈનું નથી, ૩ સત્તાર-અનતા અવ કર્યાં અને અશુભ કમમંધયયો કરવા પડશે, ૪ પક્તવ-હું પક્લો આપ્યો છું અને પક્લા જવાનુ છે, ૫ અ-યત્ય-આ યધો દેવતાતો ઘસ્તુઓ અમ્મ છે, મારી નથી, ૬ અશુચિ-સત્તારમાં કાંઈ શુચિ-પવિત્ર સ્થાન નથી, ૭ આશ્રવ-પાપથી લીધેને કર્મવધ થાય છે, ૮ સયર-પાપને

અટકાયવાના માર્ગની વિચારણા, ૧ નિર્જેરા-ધર્મોનો ક્ષય કરવાનો માધના, ૧૦ ધર્મે સ્થાપ્યાતતા-વર્ણલિખિત ધર્મનું સ્વરૂપ, ૧૧ લોકમાધના-ચૌદ રાક્ષસોનું સ્વરૂપ અને ૧૨ યોધિમાધના-સમગ્રિત મધધી માધના મિશ્રની ચાર પ્રતિમા-૧ પદમા સિંધી-૫૬ દાત આદાર અને ૫૬ દાત પાળી લેતુ, ૨ યે માસની તેમા યે યે દાત, ૩ યજ માસની તેમા યજ યજ દાત, ૪ ચાર માસની ૫ પાંચ માસની, ૬ છ માસની, ૭ સાત માસની, ૮ પહેલા માત રાત્રિદિવસની, ૯ યોજા સાત રાત્રિ દિવસની, ૧૦ ગ્રીષ્મા સાત રાત્રિદિવસની, ૧૧ એક અદારાત્રિની અને ૧૨ એક રાત્રિની પાંચે દિવિયાને ધમે-વશ કરે અને તેના વિષયો પર રાગ-દ્રેષ ન કરે પચીશ પ્રવારની પદિલેહના-“દિટ્ઠિપદિલેહ એગા, છત્ઠપક્ષોઢિતગતિમ તરિઆ । અકરોહપમગ્ગણયા, નવ નવ મુહપ્પચિપણવીસા ॥ ૧ ॥” ૧ દિટ્ઠિપદિ લેહના-મુહપ્પચિ યોલીને હવતુ ૨-૭ ત મુહપ્પચિને ઝુલે વજ્જી રાક્ષીને યજ પાર આ થાજુ અને યજ યાર પેલી થાજુ ચત્તેરયી-દ્વાવધી, ૮-૨૫ પછી હયે ઝીને અઢે નહીં તેથી રોતે નવ અવજાઢા કરવા અને પછી હયેલીને સ્પર્શીને પ્રમાજના કરતા નવ પક્ષોઢા કરવા ૫ પ્રમાણે મુહપ્પચિની પચીશ પ્રતિલેખના જાણથી શરીરની પચીશ પ્રતિલેખના આ પ્રમાણે-“પાપાહિણેણ તિઅતિઅ, વામેયર થાહુસીસમુહિઅણ । અસુહ્ઠાહોપિટ્ઠી, થત્ઠપ્પયદેહપણવીસા ॥ ૨ ॥” ઢાથી મુજાની યજ, જમણી મુજાની યજ પ્રસ્તજની યજ, મુસની તથા હૃદયનો યજ-યજ, ઢાયા તથા જમણા પદખાની વચ્ચે, ઢાયા તથા જમણા પગની યજ યજ કુલ ૨૫ યજ ગુસિ-૧ મનગુસિ, ૨ યજનગુસિ અને ૩ કાયગુસિ ચાર અમિપ્રહ ૧ દ્રવ્યામિપ્રહ-દ્રવ્યનો મિપ્રમ, ૨ ક્ષેત્રામિપ્રહ-ક્ષેત્રનું પ્રમાણ, ૩ કાળામિપ્રહ-કાળનું પ્રમાણ અને ૪ માવામિપ્રહ-અમ્ય વ્યસ્તિના માવ (પરિણામ)નો વિચાર કરવા ૫ પ્રકારે કરણસિસરીના સર્વ મેવો ૭૦ થયા હયે સવિજ્ઞાપીનું કર્તવ્ય વર્ણવતા જણાયે છે કે-

સમ્મગ્ગમગ્ગસંપાટ્ટિઆણ, સાધૂણ કુણ્ઠ વચ્છહમ્ ।

ઓસહમેસજોહિ ય, સયમજ્ઞેણ તુ કારેહ ॥ ૩૫ ॥

[સન્માર્ગમાર્ગસપ્રસ્થિતાના, સાધૂના કરોતિ વાત્સલ્યમ્ ।

ઔપધમેપજ્ઞેશ્ચ, સ્વય અન્યેન તુ કારયતિ ॥ ૩૫ ॥]

માથાર્થ-સયમમાર્ગનું સાવધાનપણે સેવન કરતા સાધુજનોનું સવિજ્ઞાપાક્ષિક મુનિ ઔપધ-મેપજ્ઞવડે વાત્સલ્ય પોતે કરે અને થીજા પાસે પણ કરાવે.

વિવેચન-મગ્ગમોહ મહાત્મા પુરુષોપ સેવેલા અને પ્રવાશિત કરેલા સયમ ધમને વિષે જે સાધુજા પ્રવતમાન હોય તેવા સાધુને કર્મવશાત્ યોગ પણ પ્રવારનો વ્યાધિ પડો હોય તો તેમની સમાધિને માટે તથા ‘શરીર ધર્માયતન છે’

પ હેતુને લક્ષ્યમાં રાખીને ઔષધ અથવા મેષજ આપીને શાતા પમાડે એક દ્રવ્ય થાટું ઔષધ કહેવાય અને જેમાં અનેક દ્રવ્યો મિશ્રિત થયા હોય તે મેષજ કહેવાય અથવા સદાસ્તના ઉપયાગમાં આવે તે ઔષધ અને અતરમાં મોન્ય વસ્તુ તરીકે ચપરાય તે મેષજ કહેવાય એ છે તો મુરચ ગળાડગા, પરંતુ તદુપરાત અનેક પ્રકારે સાધુઓને સાતા ઉપજે તેવા વાર્ધા કરે ઘણી 'મહામુનિની ભક્તિ કરવાથી કર્મના નિર્જેરા થશે' એ પ્રમાણે અન્યને પણ ઉપદેશો કોટા પાતે પણ ઔષધાદિ કરાવ અને પાતે અનુમાદના કરે આથી પ્રકારના અભ્યસ મક્ષિમાયથી ચાતમલ્ય કરનાર મવિજ્ઞપશુના જાણવો, પરંતુ આવી રીતે પારકાનું વાતમલ્ય કરનાર ઘોઠા જ હોય છે તે દર્શાવે છે—

ભૂષ અસ્થિ મવિસ્સંતિ, કેઈ તેલુકનમિઅકમજુઅલા ।

જેસિં પરહિઅકરણિક-ચલ્લલક્ષણા વોલિહી કાલો ॥૩૬॥

[મૃતાઃ સન્તિ મરિપ્યન્તિ, કેચિત્ ત્રૈલોક્યોપન્યતત્ક્રમયુગલ્લ ।

યેવા પરહિતકરણૈક-ચલ્લલક્ષણા વ્યતિચકામ કાલ ॥ ૩૬ ॥]

ગાથાર્થ-સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળમાંથી લોકોએ જેમના ચાલુ કરી નમસ્કાર કરેલ છે એવા પેટલાક શ્રેષ્ઠ જીવો મૃતકાલમાં થઈ ગયા, જેને કાલે વિદ્યમાન છે અને મરિપ્યકાલમાં થશે કે જેઓનો કાલ (પ્રજ્ઞા) અન્યનું હિત કરવા માત્રના લક્ષ્યપૂર્વક વ્યતીત થાય છે

વિવેચન-રાધાવધ સાધવાની દૃષ્ટાવાહ્યાનું પરમાત્મ દર્શન દર્શન પૂતળીના હલન-ચલનમાં જ મગ્ન હોય છે, પાતાની અમરતા પ્રકટ કરી દેવાનું સમાનમૂલ્ય પ્રત્યે તનુ દુલ્લભ હાય છે તેથી રીત અર્થ નિર્ણય રહે યનેલા શ્રેષ્ઠ સાધુપુરુષોનું મનમાત્ર પરમાત્મમાં જ સ્થિર રહે છે અને દીક્ષાપર્યાયમાં મોટા હાય છતાં પણ રત્નપ્રયોનું આરાધન કરતાં અલ્પપર્યાયમાં મુનિનો પણ વૈયાવશ્ય નિરભિમાનપણે દર્શન કરે છે, પરંતુ આથી નિસ્વાધ માધવાહી અને પરહિતામિલાપી અધિક, જે અભ્યસ કરે હાય છે, પેટલાક તો પણ સાધુઓ હોય છે કે જેના અભ્યસમાં તે દર્શન દુઃસ્વને અનુભવ છે

તીઆણાગયકાલે, કેઈ હોહિંતિ ગોયમા । મુને ।

જેસિં નામગ્ગહણે ત્રિ, હોઈ નિયમેણ પચ્છિનમ્ ॥૩૭॥

[અતીતાનાગતકાલે, કેચિદ્ ભવિષ્યન્તિ મૌનમ ! સૂરયઃ ।

યેવા નામગ્રન્થેઽપિ, ભવતિ નિયમેન પ્રાયશ્ચિત્તમ્ ॥ ૩૭ ॥]

ગાથાર્થ-હે મૌનમ ! મૃત, મરિયપ અને વર્તમાનકાળમાં જ્યાં કેટલાક આચાર્યપદ નામધારક સાધુઓ હોય છે કે જેમના નામસ્મરણ માત્રથી પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે અર્થાત્ તમનો પરિચય કરવાથી તો પ્રાપ્ત થતી દુ સ્વપરપરાનુ વર્ણન શુ કરવું !

વિવેચન-મોમહાનિશીયદ્યુતના પાપમા અપયમમા કષ્ટ છે કે-“ ક્ષિપ્ર ચાપરિયાણ, પળપળા હોતિ કોઢિલક્ષ્મીઓ । કોઢિસહસ્રે કોઢી-સપ્ત ય તદ્દ દષ્ટિએ ચેન ॥ ૧ ॥ એતેસિ મજ્જાઓ, એં નિબ્બુદ્ધ ગુણગણાણ્ણે । મચ્ચુત્તમ મગ્ગેણ, તિથયરસ્સાણુસારિગુરુ ॥૨॥” પંચાવન લાલમોઢ, પંચાવન દ્વાર મોઢ, પાલ ના મોઢ અને પંચાવન માઢ ઘટના આચાર્ય પેઢી કેટલાક આચાર્યો આ સમારૂપી સમુદ્રમાં દૂયશે અને સપ્ત રીત ઉત્તમ યથા તીર્થસ્થમગર્વતતા માર્ગે જોઈ અનુસરણ તઓ તરી જશે યથા તરી જનારા આચાર્યોને જ જોઈલા ગુરુ જાણવા યીજા આચાર્યો તો પોતે દૂવનારા અને યીજાને કૂવાઢનારા હોવાથી તનુ નામસ્મરણ પણ પાપકારી જ નો તેવા આચાર્યોનો પરિચય કરાય જ વધ !

જઓ-સયરી ભવન્તિ અણત્રિક્ષયાઈ, જહ મિચ્છવાહના લોપ ।

પઢિપુચ્છાઈ ચોયળ, તમ્હા ઉ ગુરુ સયા મયઈ ॥ ૩૮ ॥

[યત્-સ્વેચ્છાચારીણિ ભવન્તિ અનપેક્ષયા, યથા મૃત્યુવાહનાનિ લોકે । પ્રતિપૃચ્છામિશ્ચોદનામિ., તસ્માત્તુ ગુરુ સદા મજ્જતે ॥ ૩૮ ॥]

ગાથાર્થ-જેમ નોકર-ચાકર તથા હાથી, ઘોઢા અને વૃષમાદિક શિશા ત્રિના સ્વેચ્છાચારી થની જાય છે તેમ શિષ્ય પણ સ્વેચ્છાદાચારી થની જાય છે મોઢે ગુરુપ્રતિપૃચ્છાદિદ્વારા શિરસામળ આપી તેમને હમેશાં કાચૂમા રાસવા

વિવેચન-દસ્તોને પણ અકુશનો અકર છ પ્રાણીના સ્વભાવ જ વધો છે કે તેને સ્વ-છદતા પ્રિય થઈ પડે છે, પરંતુ તેને સમ્માર્ગે ચાલવામાં આવે, કેટલે વયમાં આવે તો તે સુ દર પરિણામ નિપજાવી શકે છે આપણે જાણીએ છીએ કે અશ્વ, ધૂતમ ત્રિનેરેને પ્રથમ પલોટયા પછી જ વાહનમાં જાડે છે, પરંતુ તદ્દન મધ્યોત જ પઠવ કે અશ્વને જોડાયો હાય તો ત ગાઢાને કે ઘાઢાગાડીને અવલે માર્ગે જઈ જઈ માગી નારો છે તનો માપક શિષ્યને પણ સ્વેચ્છાચારી વિચરવા ન દેવા તમને પણ પૃચ્છા, પ્રતિપૃચ્છાદિવધી પાતાના અકુશમાં રાસવા અને દ્વિતશિશ્મામળ આપવા જા આ પ્રમાણે આચાર્ય ન કરે તો શિષ્ય ઉમ્માર્ગે ચઢી જઈ દુગતિમાં જાય અને તમા પાપના માગીદાર આચાર્ય પણ થને આવા પ્રકારની

प्रेरणा आचाय न करे ता तथा आचार्येने शु फळ प्राप्त पाय ? ते क्षणाचे छ—

जो उ प्रमादोसेणं, आलस्सेण तद्देव य ।

सीसवग्ग न चोणइ, तेण आणा विराहिया ॥ ३९ ॥

[यस्तु प्रमादोपेणा-लस्येन तथैव च ।

शिष्यवर्ग न प्रेरयति, तेनाज्ञा विराधिता ॥ ३९ ॥]

गाथार्थ-जे आचार्य, उपाध्याय अने गणावच्छेदकादिक प्रमाद अथवा आलस्यी शिष्यवर्गने सयमानुष्ठान माटे प्रेरणा करता नवी ते जिनाज्ञाना विराधक जाणा.

विवेचन-वडोल्वर्गनु काय हमशा मत्कायनी प्रेरणा करणानुं छे आचार्ये, उपाध्याय विगरे गच्छती मुख्य व्यक्तिव पोतानी निधामा रहेल शिष्य समूहन मारणा, धारणा, धायणा, पडिचोवणादिक प्रेरणा कर्या ज करयी जेथो शिष्यवर्ग प्रमादी व शिथिल न वन पर तु आचाय प्रमुख प्रमाद, आलस्य, भय शोक, हुनुहल विगरे तेर काटियाभा पाशमा फत्ताने प्रेरणा न करे, येदरकारी दशांय तो तेया आचाय प्रमुख जिनाज्ञाना विराधक होइत अनतससारी पाय उ आ प्रमाण गुहना लयणा दशांय या याद तनो उपमहार करी, हय गच्छता लक्षण वर्णयता वहे छे—

सखेवेण मए सोम !, वन्नियं गुरुलक्खणम् ।

गच्छस्स लक्खणं धीर !, सखेवेणं निसामय ॥ ४० ॥

[सक्षेपेण मया मौम्य !, वर्णितं गुरुलक्षणम् ।

गच्छस्य लक्षणं धीर !, सक्षेपेण निशामय ॥ ४० ॥]

गाथार्थ-हे सौम्य गौतम ! आ प्रमाणे सक्षेपधी में गुरुना लक्षणो कहा हे धीर ! हवे हु गच्छनु लक्षण कहीछ ते तु एकाग्रपणे सामळ

आचार्यस्वरूपनिरूपण नामनो
प्रथम अधिकार समाप्त

॥ यतिस्वरूपनामा द्वितीयोऽधिकारः ॥

गीअत्थे जे सुसविग्गे, अणालस्सी दढवण ।

अक्खलियचरित्ते सययं, रागदोसविवज्जिए ॥ ४१ ॥

निट्ठविअअट्ठमयट्ठाणे, सोसिअकसाए जिह्मंदिए ।

विहरिज्जा तेण सद्धिं तु, छउमत्थेण वि केवली ॥ ४२ ॥

[गीतार्था य सुमज्जिः, अनालस्सी दढवण ।

अस्सलितचारित्र्यं सततं, रागद्वेषविवर्जितं ॥ ४१ ॥

निष्ठापिताष्टमदस्यानः, शोषितकपायां जितेन्द्रियः ।

विहरेत्तेन सार्धं तु, छद्मस्येनापि केवली ॥ ४२ ॥]

गाथार्थ—जे गीतार्थ सरेगवान, बैयावध करवामां आळस रहित-
उद्यमी, दढवती, निर्दोष चारित्रवाळा, निरंतर राग-द्वेष रहित, आठमद रहित,
पातळा पडी गयेल कपायवाळा अने जितेन्द्रिय होय तेवा छद्मस्थ गुणशाळी
साधुनी साथे केवली भगवत विचरे छे

विवेचन—पहला अधिकारमा आचार्यनां अभ्यासा दर्शाव्या परं मु आचार्य
हाय तां ज गच्छ कहवाय माट हय गच्छ-यतिओना समुदायसु वणन करे
छ जे गृहसूत्रना अथन यरावर जाण अवका खूब तमज अथ उभयना सारी
रीत ज्ञाता हाय त गीताथ कहवाय गीताथनी विशय नमज्जण माटे श्री
बृहन्वल्परभाष्यपीठिकानी जे गाथा “गीश सुणितेगट्ठं, विदिअत्थं खलु वर्यति
गीयत्थम् । गीएण य अत्थेण य, गीअत्थो वा सुअ गीअ ॥ १ ॥ गीएण होई
गीई, अत्थी अत्थेण होई नायव्वो । गीएण य अत्थेण य, गीअत्थं त
विआणादि ॥ २ ॥ पृ १४७ ऊपर दर्शावाद गद छ आथा गीताथ जा
अनिशय भयगवाळो, बैयावधादिकमा अग्रमादो, निश्चछ उत्तरगुणवाळो, जति

ધાર રહિત ચારિત્રયાળા અર્થાત્ શુદ્ધ મૂલગુણયાળા, આટલમટ રહિત, ધાર કપાય-
મોષ, માન, માયા અને ગેમ તથા નષ નોકવાય-દાસ્ય, રતિ, અરતિ, મય,
શોષ, દુગણા, છી, પુષ્પ અને નપુંમક વેદ જેમણે પાતડા-ક્ષીણ કરી
નાલ્યા હોય, તમચ પાચ દ્વિયોના ગ્રેષીશ વિષયાને જેણે જીત્યા હાય
તેવા પ્રકારના ગીતાર્થ સાધુ હ્રદયસ્થ હાય પડેલે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત ન કર્યું હોય
છતા પણ તેમનો માથે વેચડજ્ઞાની મુનિ વિષરે તેમજ ધામ કરે હ્રદયસ્થ સાધુ
તો વેચડી માથે વિષરે તેમા વિશેષતા નથી પણ જે જાણ મગતના માયોને
પોતાની હૃદયલીમા રહેલા જલ્દિદુનો જેમ સમયે સમયે જાણે છે તેવા વેચડી
મગચત પણ ઉપર્યુત્ત ગુણજ્ઞાત્રી ગીતાર્થ મુનિ માથે વિષરે તે જ ચરેચર આશ્ચર્ય
કારક પડતા છે. હવે વેચા માધુજી માથે વિહાર ન કરવો તે જણાવે છ—

જે અણહીઅપરમત્યે, ગોઅમા ! સજાઈ ભવે ।

તમ્હા તે ત્રિ વિવર્જિજ્ઞા, દુગ્ગદ્વપથદાયગે ॥ ૪૩ ॥

[યેજ્ઞધીતપરમાર્થા, ગૌતમ ! સયતા ભવન્તિ ।

તસ્માત્તાનપિ વિવર્જયેત્, દુર્ગતિપથદાયકાન્ ॥ ૪૩ ॥]

ગાથાર્થ—હે ગૌતમ ! સયમમા વર્તતા છતા જેણે જ્ઞાત્રનો પરમાર્થ
જાણ્યો નથી અને તેને પરિણામે જે પ્રાણિઓને દુર્ગતિના માર્ગે દોરી જાય છે તેવા
અગીતાર્થ સાધુથી સદતર વેગલા જ રહેવું.

વિરેચન—આગમના રહસ્ય કટલા પ્રકારના છે તે નયધી બ્રીઆચારાગ
સૂત્રના ચોથા અધ્યયનમા વધુ છે કે—“જે આસવા તે પરિસ્મવા ૧, જે પરિ-
સ્સવા તે આસવા ૨, જે અણાસવા તે અપરિસ્સવા ૩, જે અપરિસ્સવા તે અણાસવા
૪ ॥” જેનાથી આટ પ્રકારનાં કર્મો યથાય તે આશ્રય કદેબ્રાય, અને કાળા
પદામાથી જેમ પાણી દ્વારે તેમ કર્મ દ્વારે તેને પરિશ્રય કદીપ જે આશ્રય છે તે
પરિશ્રય છ, ૧, જે પરિશ્રય છ તે આશ્રય છે ૨, જે અનાશ્રય છે તે અપરિશ્રય છે
૩ અને જે અપરિશ્રય છે તે અનાશ્રય છે ૪ તેના પરમાર્થ ૫ ને વે—(૧) શુદ્ધ
જેમ માલા, પુષ્પ, ચન્દન, વિલેપન, ચી તેમજ ભોગાપભોગના પદાર્થોને સુગન્ધ
વારણ જાણી તેમજ જ રત્ન રહે તો તે આશ્રય છે, ક્યારે તત્ત્વના જ્ઞાનનારાને

* ૧ જાતિ—દુ કંધી જાતિનો છુ, ૨ કુલ—દુ બેષ કુલમા જ મ્યો છુ, ૩ કપ-
માર્દ સોશ્વર્ધ અતિશય કટુ છે, ૪ ચલ—દુ અતિશય ચલવત છે ૫ તામ—મારે પળો તામ
છે, ૬ શુભ—દુ સર્વ શાશ્વત્ત પારગામી બની ગયો છુ, ૭ તપ—મારા જેવો કોઈ તપસ્વી નથી
બન ૮ પૈશ્વર્ધ—મારી બેટલી કોઈને શ્વદિસિદ્ધિ નથી—આ પ્રમાણે અનિમાનના આટ રવાનક છે

કર્મયથના તે જ કારણો અસારમૂત જાણાય છે અને ચિરંતિ પામ છે પટલ નિજરાતા સ્થાનક થાય છે (૨) જૈન મુનિનો તપ, ચારિત્ર તથા દશવિધ ચક્રચાલ સામાચારી રૂપાદિક નિજરાતા કારણ છે પરંતુ કોઈક અશુભ અપ્પ વસાયલાલાને અનુમ વમના ઉદયથી મિથ્યા પરિણામ થાય તો તે સ્વરૂપનો કરે છે તો પણ મન વ્યાકુલ્લ હોવાથી આવધ કરે છે (૩) જેમા અનામક થાય-કર્મયથ ન થાય તેવા મહામત્તાદિકને વિષે પણ અશુભ વર્માદયથી અપ્પ વમાય વદલાય સ્યારે તે તેને કર્મયથનુ કારણ થાય દષ્ટાત તરીક-પ્રસન્નચત્ર રાજર્ષિ પ્રમદ્વચ્ર રાજર્ષિ વાઉસ્મગ્ગ ધ્યાનમા સ્થિત રહ્યા છ તેવામા દુર્મુલ્લ નામનો વૃત્ત સ્થાયી નિવલ્લયો અને ચોલ્લયો કે- ' તમારા વાલ્લપુત્રનુ રાજ્ય મૃદથી લેવામા આવ્યુ છે ' આ વચન સામ્બલતા જ પાતાની મુનિ અવસ્થાનુ વિસ્મરણ થઈ જવાથી તેન ત જ મિથિતિમા શશુરાજ્ઞા સાથે માનસિક યુદ્ધ કરવા નામ્યા આ પ્રમાણે પચમહામત્તાધારી હોવા છતાં અશુભ અવ્યયસાયથી તેમને કર્મયથ થયો (છેલ્લે તો પાછી વિચારધારા વદલાઈ અને જ્ઞાન માત્રમા સ્વલ્લ વમનો ક્ષય કરી કલ્લ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું) (૪) કર્મયથના કારણ હોવા છતાં કર્મયથ ન થાય તા ત જ્ઞાનનની હીલના અટકાવવા માટે વજેરની વામહી વેરવતાર લ્લુ શિષ્ય અથવા જ્ઞાનનની ઉત્પત્તિ કરવા માટે કરાતો પ્રયાસ પરંતુ તેમ પાતાની પૂજ્યતા વ મહત્તાનો અંશ માત્ર રહ્યો હોય તો અવશ્ય પાપવન્ધ થાય આવા પ્રકારના આગમના રહસ્યને જે જ્ઞાને નહીં તેને અગીતાર્થ જાણવો વલ્લી ઉપ્પજે હ વા ૧ વિગમે હ વા ૨ ધુવે હ વા ૩ । આ ત્રિપદીનો અથ વરાવર જાણે ઉત્પત્તિ ચાર પ્રકારની છે-૧ જીવથી જીવની ઉત્પત્તિ, જેમ માતાપિતાથી પુત્રની ઉત્પત્તિ, ૨ જીવથી અજીવની ઉત્પત્તિ, જીવતા માણસના શરીરથી નલ, વંશની ઉત્પત્તિ ૩ અજીવથી જીવની ઉત્પત્તિ, વાણ(ગાદા)થી ધુળાની ઉત્પત્તિ અથવા વ્રાત્તથી ર્વલ્લની ઉત્પત્તિ તેમજ ૪ અજીવથી અજીવની ઉત્પત્તિ, પ્રયોગ થકે ત્રાપામાથી સોનાની ઉત્પત્તિ વિનાશ પણ ચાર પ્રકારનો છે ૧ જીવથી જીવનો વિનાશ, સપ્પસથી માણસનુ મૃત્યુ, ૨ જીવથી અજીવનો વિનાશ-નોલ્લિયા ના સંધારથી વૂધ અથવા ધોમદાના યોગથી લોહનુ વિનસી જવુ, ૩ અજીવ થી જીવનો વિનાશ, શેરથી માણી મૃત્યુ પામે અને ૪ અજીવથી અજીવનો નાશ, છ શથી વૂધનો નાશ ધુવપણુ પણ આ પ્રમાણે જાણવુ-સોનાના વજ્રણ માગીને વેચૂર થનાથરામ્યા તેમા વજ્રણનો વિનાશ થયા, વચૂરની ઉત્પત્તિ થઈ પરંતુ સોનુ તો ધુવપણે રહ્યુ જ છાશના યોગથી વૂધનુ દહી થયુ તેમા વૂધનો વિનાશ ને દહીનો ઉત્પત્તિ થઈ પરંતુ જે સ્તિન્ધવળાના પુદ્ગલો હતા ત તો ધુવપણે રહ્યા જ અથવા જીવ મેરુવર્ણત, દેવલોચના વિમાનો વિગરેથી પ્રલ્પાસ્તિત્ત નયના મતથી ધુવપણુ સાવિત જ ને આ પ્રમાણે ત્રિપદીનો મમોરાથ છે હવે ઉત્તર્ગ અને અપ વાદ સવધી વર્ણન કરતા વદ છે કે- ' ઉત્તર્ગમસુઅ કિંપી, કિંચી અન્વાદઅ

મને સુત્ત । કિંચી તદુભયસુત્ત, સુત્તસ્ત ગમા મુળેયવ્યા ॥૧૧॥ ” ઉત્તર્ગ, અપચાદ
 અને તદુભય પરમે ઉત્તર્ગ અપચાદ અને અપચાદ ઉત્તર્ગ-પ્રમાણે આગમના
 ચાર પ્રકાર છે. થલો આગમના રૂપના પદો એવા ન થોડાંય ને માટે ઉત્તર્ગ
 ઉત્તર્ગ અને અપચાદાપચાદિષ્ પ એ મેદ મેદ પ્રત્યક્ષતા કુલ છ મેદ દર્શાયે છે ૧
 મોઘરી કરવા નિષ્કલેષ માધુને એ ઘરનો ચક્રમા એમનું ન કર્યે તે ઉત્તર્ગ, ૨ ત્રણ
 માધુઓને એમનું કર્યે ને અપચાદ, ૩ રાત્રિને વિષે અથવા ચિકાલે માધુ
 સાધ્યોને શરવા-મથારા પ્રહન કર્યો ન કર્યો વગર પચ દિવસ પૂર્વે જો તે
 પહિલેદીન રાત્રીયો હાય તો પ્રહન કર્યો કર્ય ને ઉત્તર્ગપ્રપચાદ, ૪ કેટલા
 પ્રમુલ્ક લાવા પલ પાકા ન વિધિપૂર્વક દેહન-મેદન કરાયેલ હાય તે કર્ય પણ
 અવિધિય દેહન-મેદન કરાયેલ ન ત્યા ને અપચાદઉત્તર્ગ, ૫ પ્રથમ પોરમીમાં
 પ્રહન કરેલ ગાઘરી થોલો પોરમી પર્યંત ન રાત્રી, વધાય રહી ગઈ હોય તો
 તને પાત વાય નહીં, થોજાને જથરાયે નહીં અને જાનારના અનુમાદના કરે નહીં
 કરે તો ચારમાની પ્રાયશ્ચિત્ત લાગ તે રૂત્તર્ગઉત્તર્ગિક, ૬ જો સપ્રમા અપચાદ
 દર્શાવીને તેઓને વિષે થલો અર્ભથી આજ્ઞા થાય તો અપચાદાપચાદિષ્ આ દુષ્કીકતને
 લગતુ વિશેષ વર્ણન ક્ષીરહત્કલ્પની કૃત્તિમા જણાયેલ છ થલો આ શુભ્રની છ મગી
 નિશીવૃષ્ણીના સોલ્કમા ઉદેશામા પણ વર્ણવેલ છે આ પ્રમાણે ગીતાય જાત્ર-રહસ્યના
 જાણ હોય થલો સાત નયના ગમીરાયને પણ જાણવ્યાલ્યા જાય- “નૈગમ ૧
 સગદ ૨ વ્યવહાર ૩-ઋજુસુષ ૪ એવ ઠોડ મોઘવ્યે સદેપ અ સમમિરુદે ૬, એવંમુષ
 ૭ અ મૂલનયા ॥૧૧॥ ” ૧ નૈગમ-મામાન્ય વિશેષના મેદ પાહોને ન થાલે ૨
 સપ્રદ-સર્વ વસ્તુઓને મામાન્ય રૂપે કર ૩ વ્યવહાર મર્થ પ્રત્યોનો મેદ પાહોને
 કાદે ૪ ઋજુસુષ વતમાન થાલમા એવું ૭ તેવું કરે ૫ શબ્દ-વતમાનમા એ થર્મે
 છ તેને જ પ્રમાણ માને ૬ સમમિરુદ-વસ્તુનુ બીજી વસ્તુમા મક્કમણ થાય
 ૭ એવમૂત-શબ્દને અર્થવટે વિશેષ પ્રકારે દર્શાયે અને અથને શબ્દવટે વિશેષ
 થળવે-આ પ્રમાણે મૂલ સાત નય છ તના દરેકના ૧૦૦-૧૦૦ મેદા પાલે
 સાત મા મેદા થાય છ થોજા મત પ્રમાણ થાય મો મેદ જણાવ્યા છે-નૈગમ, સપ્રદ,
 “વ્યવહાર” અને ઋજુસુષ-આ ચારના ચાર સા મેદ તથા શબ્દ, સમમિરુદ અને
 એવમૂત વ ત્રણ પદ્ધતિઓ તેના સા ગણતા પાંચસા થલી છ મો, ચાર મા અને ઘમો
 મેદ પણ દર્શાયેલ છે, તે આ પ્રમાણે-સપ્રદ અને વ્યવહારને એક ગણવાથી છ મા,
 સપ્રદ, વ્યવહાર, ઋજુસુષ અને શબ્દ વ ચાર પદ્ધતિઓ ૧૦૦ અને થાકોના ત્રણના
 ત્રણ મો-કુલ ૪૦૦ નૈગમ, સપ્રદ, વ્યવહાર અને ઋજુસુષ વ ચાર પ્રધાસ્તિષ્
 નયના ૧૦૦ અને શબ્દ, સમમિરુદ અને એવમૂત પર્યાયાસ્તિષ્ નયના ૧૦૦ કુલ
 ૨૦૦ ક્યારે ઘરણ, ધમ, સરુયા અને પ્રધ્ય-આ ચારે અનુચીત મયુક્ત દક્ષા ત્યારે
 પરસ્પર વિમર્શાદ દૂર કરવા માટે આ પ્રમાણ ગણત્રો થઈ શકતી વાગતુ ક્યારથી

શ્રીમદ્ધાત્રય-પ્રથમ સર્ગ (૭૪) ૫ અનુયોગ વિષય કયાં ત્યારથી
 પ્રાપ્ત આપ્યો ત્ય-વળગી જઈ સુખ નવાના મમાયેશ થયા થાય છે-અવધારત્ય ને
 તિશ્વનય અથવા પ્રાપ્તનય અને માન્ય થા જ્ઞાન અને ચારિત્ર આ સર્વતમાના પ્રકા
 રના સાર શુ ? ત જ્ઞાપના કહ ન કે-“ મધ્વેસિ પિ નયાણ, મહુપિહવત્ત્વય
 નિસામેતા । ત સત્ત્વનયવિસુદ્ધ, સ્વ ચરણગુણદ્વિત્રો સાદ્ ॥ ૧ ॥ ” સર્વ પ્રકા
 રના નયો યગા પ્રકારના ન ત મામલોને અવધારીને જે ચારિત્રપાત્ર માપુ
 દોષ તેને જ નય નયવિસુદ્ધ પ્રાપ્ત્યો, અર્થાત્ ચારિત્રનય અને જ્ઞાનનયમા જ
 મધે નયોના મમાયેશ થઈ જાય છે શ્રીઆવશ્યકનિયુક્તિમા આ માત્ર નયને
 મમજાવતુ પદ દર્શાવ આપ્યું છે તે આ પ્રમાણે-દેવદત્ત નામનો કોઈ પુરુષ
 કહાલી જાને અટકી પ્રથે ચાલ્યો તથામા તેને કોઈ અન્ય પુરુષ મળ્યો તેણ
 પૂછ્યું-‘ કયા જાઓ છો ? ’ દેવદત્તે જવાબ આપ્યો-‘ પાપલા (પદ જાતનુ
 તાકદાનુ માપ) માટે જાઉં છું ’ આ જવાબ ને અવિશુદ્ધ નેગમનય જાણ્યો પાદ
 અન્વીમા લાકટુ વાપતા ધીજો કોઈ પૂછે છે-‘ શુ કરો છો ? શુ છેલો છો ? ’
 ત ધીજો-‘ પાપલા કાપુ છું ’ આ વિશુદ્ધનેગમ પાદ તે લાકટાને છોલી જ્યો
 છે તેથામા કોઈ શ્રીજાય પૂછ્યું-‘ શુ છોલો છો ? ’ તેણે જવાબ આપ્યો-‘ પાપલો
 છોટું છું ’ આ વિશુદ્ધતર નેગમ વળી કોઈક ધીમાપ તેને પાપલો જોદતા જોઈને
 પૂછ્યું-‘ શુ જોદો છો ? ’ તેણે જવાબ આપ્યો-‘ પાપલો જોદુ છું ’ આ વિશુ
 દ્ધતર નેગમ પછી તેને મમારતા દેખીને કોઈક પૂછ્યું-‘ શુ મમારો છો ? ’
 ત્યારે જવાબ આપતા કહ્યું કે- પાપલો મમાર છું ’ આ વિશુદ્ધતર નેગમ આ
 પ્રમાણે પાપલો ત્યાર કરીને ત ઘેટા જે તેથામા કોઈક પૂછ્યું-‘ શું લઈને ઘેટા
 છો ? ’ તેણે કહ્યું-‘ પાપલો લઈને ઘેટા છું ’ આ પ્રમાણે નામનિર્દેશપૂર્વક કહેયુ
 ત વિશુદ્ધતર નેગમ છે છેલ્લા પ્રકાર વિશુદ્ધ છે અને ત પ્રથમ નય કહેવાય આ
 પ્રમાણે પાપલાને પાપલો જ્ઞાપ્યો તે ધીજો વ્યવહાર નય છે, પદલે કે યથાસુધી
 પાપલા ન થયો હાય ત્યાસુધી તેને પાપલા ન માને પરંતુ પાપલો થયા પછી
 જ માને તે ધીજો નય તે પાપલો ધાન્યધી ભરેલ હોય અગર તો માપ માપ
 થાના થામમા આપ્યો હાય ત્યારે મમદત્તનય પહેલા થે નયમા તો પાપલા થયો
 પદલ પાપલા કહ્યો પરંતુ મમદત્તનય તો ય્યાર ત પાપલાનુ કાય કરતા થયો
 પદલે કે ધાન્યાદિકનુ માન કર્યું ત્યારે પાપલા કહ છે શ્રીમદ્ધાત્ર તો જે
 પાપલો છે તેને અને તેના દ્વારા અપાતા ધાન્યાદિકન પળ પાપલો માને છે
 છેલ્લા પ્રકાર, મમમિદ્ધ અને પદધૂત-પ્ર પ્રકાર નય તો પાપલાનો અધિકાર
 જ્ઞાપવાવાલ્લાને પણ પાપલા જ્ઞાપ્ય છે, આ માનનય છે વળી શ્રીઅનુયોગદ્વાર
 સુત્રમાં જ્ઞાપ્ય ધીમા દર્શાવતારા આ જ વિષય જ્ઞાપ્ય છે-દેવદત્ત નામના
 પુરુષને કોઈક પૂછ્યું કે-‘ તમ કયા રહો છો ? ’ તેણે જવાબ આપ્યો-‘ લોકમાં
 રહું છું ’ આ અવિશુદ્ધનેગમ પ્રકાર પુન પૂછ્યું-‘ અધોલોક, તિર્થલોક અને

અપ્વલોક-વમ યન ત્વાં નુ તે યનમા તુ વસે છે ? ' ત્યારે તેણે કહ્યું- 'તિષ્ઠા
 ત્વાકમા રહુ હુ ' આ વિશુદ્ધતર નૈગમ તંને ફરી પૂછ્યું- 'તિષ્ઠાલાકમા તો
 જંબૂદ્વીપથી પ્રારંભીને સ્વયમ્ભૂતમણ સમુદ્ર સુધી અમલ્યાતા દ્રોણ સમુદ્ર છે તે
 સર્વમા તુ રહે છે ? ' દેવદત્તે કહ્યું- 'હુ જંબૂદ્વીપમા રહુ હુ ' આ વિશુદ્ધતર નૈગમ
 ' જંબૂદ્વીપમા તો ભરત, પેરવત, મહાવિદેહાદિ ક્ષેત્રો છે તે સર્વમા તુ વસે છે ?
 જંબાવમા તંને કહ્યું વ- 'હુ ભરતમ્ભ્રમા રહુ હુ ' વિશુદ્ધતર નૈગમ તંને ઘઝી
 પૂછ્યું- ' ભરત તો વે છે દક્ષિણાદ અને ઉત્તરાર્ધ તો તે યનેમા તુ રહે છે ? '
 તળ કહ્યું- 'દક્ષિણાર્ધ ભરતમા રહુ હુ ' વિશુદ્ધતર નૈગમ તંને ફરી પૂછ્યું-
 ' દક્ષિણાદ ભરતમા તો અનેક નગર, ગ્રામ તથા સનિવશાદિ છે તે સર્વમા તુ
 રહે છે ? ' તળ જવાબ આપ્યા- 'હુ પાટલીપુત્ર નગરમા રહુ હુ ' વિશુદ્ધતર
 નગમ તંને પુન પૂછ્યું- ' પાટલીપુત્ર નગરમા તો સેવડા ઘર છે તે સર્વમા તુ રહે
 છે ? ' દેવદત્તે જવાબ આપ્યા- 'દેવદત્તન ઘરે વસુ હુ ' વિશુદ્ધતર નૈગમ પ્રશ્નકાર
 ઘઝી પૂછ્યું- 'દેવદત્તના ઘરમા તો અનેક કાઠા (આરઠા) 'તે સર્વમા તુ રહે છે ? '
 દેવદત્તે જવાબ આપ્યો- 'હુ મધ્યગમમા રહુ હુ ' આ વિશુદ્ધતર નૈગમ તંને
 જાણવો જેના ઘરમા વસે તે તેનું જ ઘર દાય તે વ્યવહાર, પૂર્વે પૂછ્યા તમ
 સર્વ પ્રશ્નો પૂછીને છેલ્લે પૂછે કે તારા ઘરમા તુ સર્વત્ર વસે કે ? ત્યારે જવાબમા
 તે જગાવે કે ગાદીતલિયા પર કે ઢાલિયા પર થેસુ છું-આ સમ્પ્રદાય સનુ
 સુવશ્ચારા તો જેદલા આકાશપ્રદેશને અવગાહીને રહ્યો હાય તેટલા માત્રમા જ
 વસના કહે અને પીતાના આરમ્ભમાવમા વસતા કહે તે માત્રનય પટલ શબ્દ,
 સમન્નિકૃત અને વ્યમૂત જાણવા એ જ પ્રમાણ સત્તમગીનું સ્વરૂપ જાણે, તે આ
 પ્રમાણે-૧ સ્વાદસ્તિ-બ્રહ્મ, ક્ષેત્ર, જાઠ અને માથ એ ચાર પાતાની અપેક્ષા
 સ્વાદસ્તિ, ૨ સ્વાન્નાસ્તિ-પારવાની અપેક્ષા સ્વાન્નાસ્તિ, ૩, સ્વાદસ્તિનાસ્તિ-
 ઘનની અપેક્ષા, ૪ સ્વાદસ્તિ-વનના એક કાલની અપેક્ષા, ૫, સ્વાદસ્તિ-
 અવત્ત-એક પદમા અસ્તિ છે પણ કહેવામા ન આવ, ૬, સ્વાન્નાસ્તિ-અ
 ન્ય-વમ જ નામ્તિ છે પણ કહી ન શકાય અને ૭ સ્વાદસ્તિનાસ્તિ-અવત્ત
 આ પ્રમાણે સાત ત્રય, સત્તમગી, ચાર નિષ્કેષા રૂપાદિકના રહસ્યને જાણે તે
 ગીતાર્થ કહેવાય હવે ગીતાર્થના ઉપદેશ સરૂપ દિતકારક ઘાય છે તે સર્વથે વે
 ગાથા દર્શાય છે-

ગીઅત્થસ્સ વયણેણ, વિસં હાલાહલ પિવે ।

નિઠ્ઠિવકપ્પો ય મન્નિજ્ઞા, તમ્મલ્લે જ સમુદ્ધવે ॥ ૪૪ ॥

પરમત્થઓ વિસ તો ત, અમયરસાયણં સુ તં ।

નિઠ્ઠિવ્વથ જ ન ત મારે, મઓઽવિ અમયસ્સમો ॥ ૪૫ ॥

[ગીતાર્થસ્ય વચનેન, વિષ હાલાહલ પિવેત્ ।

નિર્વિકરપશ્ચ ભક્ષયેન્, તત્ક્ષણે યત્ સમુદ્રાધયેત્ ॥૪૪॥

પરમાર્થતો વિષ ન તદ-મૃતરસાયન રહ્યુ તદ્વિષ ।

નિર્વિઘ્ન યદ્ ન તદ્ મારયતિ, મૃતોઽપિ અમૃતસમઃ ॥૪૫॥

ગાથાર્થ—ગીતાર્થ પુરુષના વચનથી બુદ્ધિમાન તરત મરણ નિપજાવનાર હજાહલ ફેર પણ નિઃશકપણે પી જાય અને તેજો પદાર્થ પણ સ્વાઈ જાય કારણ કે પરમાર્થથી તો તે ફેર ફેર નથી પરંતુ નિર્વિઘ્નકારી અમૃત સમાન રસાયણ જ હોય છે કારણ કે તે વિષ સ્નાનારને મારતું નથી, અને રુદાવ મરણ નિપજે તો પણ તે અમર જ મનાય છે.

વિવેચન—ગીતાર્થ સાધુપુરુષ હજાહલ તાલપુટ વિષ ઘિંગરે પીવાનું કહે તો પણ શકારહિતપણે પી અથવા તે પ્રજા ન જાણતું પણ અમૃત જાણતું કારણ કે ગીતાર્થ તો મહાઉપકારી છે અને તેના ઉપદેશશ્રાવણ કરાતી ક્રિયા અજરામર સ્થાનને-શાશ્વતસુખને આપનાર છે, માટે તેના વચનમા કદાપિ શકા ન કરવી આપા ગીતાર્થ સાધુ અને સચમો શક્ય હોય ? કયા લક્ષણવાળાને તેના જાણી શકાય ? તેને માટે આશયી દર્શાય છે—“સંવિગ્મા નામ ઇમે નો ગીયત્થા ૧, નો સવિગ્મા નામ ઇમે ગીયત્થા ૨, સવિગ્મા નામ ઇમે ગીયત્થા ૩, નો સવિગ્મા નામ ઇમે નો ગીયત્થા ૪ ॥૧॥ ૧ ચારિત્રવાન છે પણ ગીતાર્થ નથી, ૨ ગીતાર્થ છે પણ ચારિત્રવાન નથી, ૩ ચારિત્રવાન છે અને ગીતાર્થ પણ છે, ૪ ગીતાર્થ પણ નથી અને ચારિત્રવાન પણ નથી પહેલો ભાગો કામનો નથી, કારણ કે શુદ્ધ ॥૫॥—“પદમ નાથ તમો દયા, એવ ચિદ્વિદ મન્વસજા અભાષી કિં કાદી, કિંવા બાદી સેવવાય ॥૧॥” પહેલું જ્ઞાન અને પછી કયા ૫ પ્રમાણે મયમમા વર્તે સાધુમાર્ગના અજાણ શુ દિત સાધી શકશ ? જ્ઞાન કયા વિના જીવદયા વધી રીતે પાછી શકાય ? જ્ઞાન હોય તો ન સયમમામમા ચયેન્દ્ર રીતે પ્રવૃત્તિ કરી શકાય માટે જ પ્રથમ જ્ઞાન અને પછી ચારિત્ર કહેલ છે વળી ‘જો હેઊવાય સિદ્ધતિરાહમો અનો ॥૧॥’ જે હેતુ તમજ પરપથને જાણે તને આગમિક-આગમજ્ઞાતા વહોય પરંતુ જે પાતાના સુત્રની પ્રરૂપણા કરે અને યોજો ઉપાય ૧ જાણે તેને સિદ્ધાંતનો વિરાધક કયા છે, પરંતુ કે જાણ્યા વિના ત્રિપા કર, તેની પ્રરૂપણા કરે પણ તે સચમો જ્ઞાન ન હોય તો વિરાધક ગણાય

વહી પૂર્વે થયેલા છ પ્રવારના અપવાદાદિય સૂત્રો ન જાણતો હોય તો તે વેધી
 રીત ચારિત્રનું પાલન કરી શકે ? વહી “સાવજ્ઞાણ દેસણ કાઠ ॥ ૧ ॥”
 જે ‘આ ઘચન માધવવારક છે અને આ નિરવધ છે’ તે જાણી શકતા નથી તો તેના
 ઉપદેશ લેવાને-શ્યામ્યાના ઘાઘવાને ફરિ રીતે અધિકારી થઈ શકે ? માટે જ્ઞાન-
 પ્રાપ્તિ વિના ચાલવું ઉપદેશ લેવા તે સાધુને માટે અર્થ છે આગમના રહસ્યથી
 અજ્ઞાત ગચ્છનો ત્યાગ કરીને વિચરે ત પાતે સત્તારમા દૂધે છે અને ધીજા મધ્ય
 પ્રાણિજાને પણ કૂચાદે છે મધરૂપી અધારા કૂચામાથી પાતે વહાર નિષ્કલતા નથી
 અને યોજાને નિષ્કલતા લેતા નથી વિશેષ શુ વહીય ? છ-છ માસનો અતિ દુસ્વર
 તપશ્ચર્યા કરવા છતાં પણ જા તે અગીતાર્ય હોય તા, વિપત્તિ જેમ ત્યાગ કરોય તમ
 તેનો ત્યાગ કરવા, સર્વથી જેમ દુર નાસીય તમ તેનાથી દુર માગવું, તુલ્યા પુરુષનો
 સંસર્ગ ન કરોય તેમ તેના સંગ ન કરવો વહી અકુલીન ઘણું ભર્યકર રમજાન,
 મહાકુલ પિતાય તથા યજ્ઞના અરણ્યનો માફક તેના ત્યાગ જ કરવો રૂઢ છે આ
 પ્રથમ માંગ અગુઢ છ-અસ્વીકાર્ય છે ધીજા માંગો પણ નિષ્કલ છે, કારણ કે સુત્ર
 મળે, અર્થ જાણ, મૂતન અધ્યયન કર્યો કરે પરંતુ ચારિત્ર-પાલન વિનાનું તે સય
 નિષ્કલ છે કારણ કે તથા તો કલ્પ વઢજાય જ થાય ॥ કોઈ કહેશે કે-તેથી
 અમ્મવાળી તો મળે છે ન ? તો શાસ્ત્રકાર કહે છે કે-ધર્મના નામે જેના ઘરના
 આદાર-વાળો થાયરે છ તેન ત્યાં ડુ, પાટો ધિગરે થડને માર વહન કરવો
 પડ છે માટે ચારિત્ર વિના જ્ઞાન કેવળ કામનું નથી આ સવધમા કહુ છ કે-
 “જહા છરો ચદણમારવાહી, મારસ્સ માગી ન હુ ચદણસ્સ । ઇય સુ નાળી
 ચરણેણ હીળો, નાણસ્મ માગી ન હુ સુમર્શિ ॥૧॥” ગથેહો પોતાની પીઠ પર
 ચદનના માર વહન કરે છ પણ ચદનની શીતલતાનો-સુગંધનો તેને લાભ
 મળતા નથી તમ ઘણું મળત હાથા હતા ગ્યા સુધી ચારિત્રપાલન કરતો
 નથી ત્યા સુધી ત મદુમતિરૂપી શીતલતાનો લાભ મેલ્લી શકતા નથી
 વહી “આઉજ્જનદુ ચરણહીળો ॥” નાચ-તાનમા પ્રવીણ થવા નદી જો
 જાનાર લોકાને હપ ન પમાડા શક, પાતાના અવધનોનો હાથમાથ ન દર્શાય
 અને નૃત્ય તથા મગીત ન કરે તા ત લોકાને રીક્ષાય કે પોતાની નિંદા
 કરાયે ? તેથી જ રીતે માધુ પણ નદીના માફક થેસી રહે, કોઈ પણ
 આવશ્યક ક્રિયા ન કરે પટલે ચારિત્ર ન પાટે તા મોક્ષમુખને પ્રાપ્ત ન કરે
 પણ ઊલટી પાતાનો, પોતાના ગચ્છનો નિંદા કરાયે અને સઘની ફીલના થાય
 વહી તરિયા જાણે છ કે હાથ-પગ દલાવવાથી જ નદીમા તરી શકાય પરંતુ
 નદીમા પડયા પછી હાથ-પગ ૭ દલાયે તો જેમ વૂઢી જાય તેમ સત્તારરૂપ નદીના
 પ્રવાહમા પડયા પછી ચારિત્રપાલનરૂપી ક્રિયા (તરવાની ક્રિયા) ન કરે તો
 ત માર્તાર્ય પણ સત્તાર-નદીમા દૂધી જાય, પટલે પણ ધકલું જ્ઞાનકામ ન આવે

માયાસાય ક્રિયા પણ જાઈએ જેમ મહાકષ્ટપૂર્ણક શાલિ નિપજાવ્યા હાય, તેને કાઠારમા ભરી મૂક્યા હોય, આ તેનો ઉપભોગ ન કરે તા તે સમગ્ર નિષ્ફળ નિષ્કટે તમ જ્ઞાનચક્રે દેય, ઉપાદેય અને જ્ઞેયન જાણાન ત પ્રમાણે આધરે નહીં તો જ્ઞાન પણ શાલિસમગ્રદની માફક નિષ્ફળ છે આથી સચિવપદ્ધતી પોતે જા અન્ય સાધુન વદાય નહીં પણ પાત ઘાટે તા મહિષ્યમા ત સુલભબોધિ થાય ત્રીજો ભાગો શ્રેષ્ઠ છે ગણધર મગધત અને ચીદપૂર્વધારીઆ આ ભાગમા સમા ઘણિત થાય છે વર્તમાનકાલે તા જેટલું જ્ઞાન છે તેમજ સુધાય જાણ્યા હાય, તેનું પ્રદાન કર્યું હાય, પરમાય જાણ્યા હોય તેને ગીતાય વહીવે 'પાંચમા આરા તો હુસમ છે, હવડું સઘયણ છે માટે કમ કરીય ?' એમ શિથિલ થની ક્ષીયન મોવે ૧૬૧, પણ ચારિત્રમા છતુ યજ્ઞ-ચાર્ય ફોરવ તન સચિવ વહીવે. કહ્યું છે કે- "કો, યા જર્ણવ સયા ॥૨॥" તીર્થવન પરમાત્માય વહ્યા પ્રમાણે સંધે કરવાન અશક્તિમાન હોય પણ યથાશક્તિ (પાતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે) ચારિત્ર-પાલન કરે પડલ કે આહારપાણી લેવામા અને આરોગવામા શૂરા, શરીરે પુષ્ટ થનવામા પ્રવાજ અને પ્રતિક્રમણ-પદિલેદનાદિ ક્રિયાઓ કરવામા શિથિલ ન હાય પરંતુ ચારિત્ર પાલન કરવામા દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાળો હાય, વાલ પ્રમાણ જયળા પૂર્વક થતે, સ્વર્ણરહિતપણે ઉપમગ્ન હાય અને લોકદુષ્ટાચ માટે ક્રિયા ન કરે તે જ સાધા યતિ-સાધુ છે જયળા કરતા છતા પણ ક્યંચિત્ પ્રમાદના યોગથી, દુસમકાલ, દીનદુષ્ટિ અને હવડું સઘયળના કારણથી હાપ લાગી જાય તા પણ તેન ચારિત્રપાત્ર સમજવા, પણ વિરાધક ન સમજવા, કારણ કે પાતાના વલ્લ-ધીય પ્રમાણે ચારિત્ર પાલ છે, હાપ લગાડવાના રુદ્ધુક નથી, સુત્રાત્ત અપવાદ સય છે તેને આલોચે ॥ આ મંચધમા દશાત જનાવતા વહ છે કે-વાડાવાળા મગમા ધાલતા ઘની જ સાવચેતી રાખે તા પણ પૂરી જાય તેમ ચારિત્ર-માર્ગે કટકવ્યાપ્ત છે વાઈવ અપવાદમાગુ પણ સવન કરી શક છે, કારણ કે વાડ સમ ક્રમા ક્રમા કરવાનું કથન છે છતા અસમથ હાય તા યસીન કરે અને તેમ પણ કરવાને અશક્તિમાન હાય તા સુતા સુતા પણ કર આ પ્રમાણે કરવાથી તે ચારિત્રના વિરાધક ગણાતા નથી આ મંચધમા વિશવ વર્ણન શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણ પૂર્ણમા કરલ ॥ ચોથો ભાગો લિંગધારીને જ હાય છે, જે યવમાત્ર ધારણ કરીને પેટ મરે છે તથા લિમિયાન શુદ્ધ માનવાથી તા મિથ્યાત્વ લાગ આ ચાર ભાગ પૈકી ત્રીજા ભાગવાળા જ સાધુ સરેવર ગાતાય છે અને તેમના વધનનું મરણાત કેવ આય તા પણ પાલન કરવું જ આ પ્રમાણ ગીતાયની મહત્તા જનાવી, હય મગાતાર્થના ઉપવંશ થયા દુસદાયક થાય છે તે જણાય છે—

અગીયત્થસ્સ વયણેણ, અમિયપિ ન ઘુટ્ટણ ।

જેણ નો તે મને અમય, જં અગીયત્થદેસિય ॥ ૪૬ ॥

પરમત્યઓ ન તં અમય, વિસં હાલાહલં ચુ ત ।

ન તેણ અજરામરો હુજ્જા, તમ્સ્વળા નિહળં વપ ॥ ૪૭ ॥

[અગીતાર્થસ્ય વચનના-મૃતમપિ ન પિપેત્ ।

ધેન ન તદ્ ભવેદમૃત, યદગીતાર્થેદેશિતમ્ ॥ ૪૬ ॥

પરમાર્થતો ન તદમૃત, વિષ હાલાહલં ચલુ તત્ ।

ન તેનાજરામરો ભવેત્, તત્ક્ષણાત્ નિઘન વ્રજેત્ ॥ ૪૭ ॥]

ગાથાર્થ—અગીતાર્થના વચનગઢે કોઈ અમૃત પણ ન પીવે કારણ કે તે પોતે જ દોષિત હોવાથી તે અમૃત વાસ્તવિક અમૃત હોતુ નથી. પરમાર્થથી તો તે અમૃત પણ હલાહલ ત્રિપ જેવું હોય છે, જેથી અજરામર થવાતુ નથી તેમજ મૃત્યુને પણ દૂર હટાવી શકાતુ નથી—તત્કાલ મૃત્યુ જ નિપજે છે.

વિવેચન—ઊપરની ગાથામાં દર્શાવેલા ચાર ભાગ પૈકી ચોથા ભાગમાંથી સાધુ અગીતાર્થ જ્ઞાનથી તેના દ્વારા ઉપદેશાતી તપશ્ચર્યાદિ ક્રિયા પણ, જરેશ્વર તો તે અમૃતસ્વરૂપ છે તા પણ, ફેર સદશ મ્મ યનં છે તેના દ્વારા તપનુ પશ્ચ-કળાણ પણ ન હેતુ તો પછી તેની પાસે વ્રતાદિ ઉચ્ચરવાની તો ઘાત ન કયાથી સમયે ? વૃથાના ગુણ તો તેના તે જ હોય છે, પરંતુ ડ્યારે તે સપના ઉદરમાં જાય છે ત્યારે ફેરરૂપે પરિણમ છે તેમ તપસ્યા, વ્રત રૂપાદિક ધાર્મિક અનુષ્ઠાનો તો અમૃતસ્વરૂપ છે પરંતુ ડ્યારે તે અગીતાર્થદ્વારા ઉપદેશાય છે ત્યારે ફેર સદશ યની જાય ને તેનાથી અજરામર પદ-મોક્ષની પ્રાપ્તિ થતી નથી પરંતુ અનંત સંસારમાં પ્રમણરૂપ મૃત્યુ ॥ થાય છે શ્રીઉપદેશમાળામાં કહ્યું છે કે—“ જ જ્યહ અગીયર્યો, જ ચ અગીયત્થનિસ્સિઓ હોઈ । વઙ્ગવેઈ ય ગચ્છ, અળતસસારિઓ હોઈ ॥ ૧ ॥ રૂહ ડ અયતો સાદ્, વઙ્ગવેઈ ય જો ડ ગચ્છં તુ । સજમજુતો હોઈ, અળતસસારિઓ મળિઓ ॥ ૨ ॥ દવ્વર સિત્ત કાલ, માવ પુરિસપહિસેવળાઓ ય । ન વિ જાણઈ અગીઓ, ઉસ્સમ્મવવાઈય ચેવ ॥ ૩ ॥ અહિટિયદવ્વ ન યાણઈ, સચિત્તાચિત્તમીસિય ચેવ । કપ્પાકપ્પ ચ તહા, જોગ વા જસ્સ જ હોઈ ॥ ૪ ॥ ” જે અગીતાર્થ હોય અને પોતાના ગચ્છ વધારે તે તમજ અગીતાર્થની નિપ્રાપ્ત પણ એ રહે તે અનતસંસારી થાય છે ગચ્છને વધારતો ઉપમયત અગીતાર્થ અનંત મંસારી કેમ થાય ? તે પ્રશ્નના જવાબમાં કહે છે કે—બ્રહ્મ, ક્ષેત્ર, કાલ, માવ, પુરિમ, પ્રતિભેષણા (ધારણે હોય લગાડયો)—આ છ પ્રકાર અગીતાર્થ ન જાણે,

तेमज अपवाद अने उत्सर्ग मार्ग न जाणे, जेवा प्रत्य होय तेवा यथास्थित न जाणे, सचित्त, अचित्त अने मिश्र न जाणे, 'आ करुण अने आ न करुण' ते पण न जाणे, जाग पण न जाणे-आ प्रमाणे ते पोते न अज्ञानी हावाधी स्वयं अनत संसारमा परिभ्रमण करे छे अने पोताना आश्रितने पण परिभ्रमण कराये छे आवा अगीतार्थनो सग न करवा ते मणावतां वहे छे—

अगीत्यत्कुसीलेहि, संग तिविहेण वोसिरे ।

मुक्खमग्गस्सिमे विग्घे, पहम्मि तेणगे जहा ॥ ४८ ॥

[अगीतार्थकुशलैः, सङ्ग त्रिविधेन व्युत्सृजेत् ।

मोक्षमार्गस्येमे विघ्नाः, पथि स्तेना यथा ॥ ४८ ॥]

गाथार्थ—मन, वचन अने कायाधी अगीतार्थ तथा कुशीलियानो सग सदा त्यजी ज देवो, कारण के चोर अथवा डाडुओ जेम मुसाफरीमां विम्रकारक छे तेम ते पण मोक्षमार्गमा हानिकारक छे.

विवेचन—पाच प्रकारमा अगीतार्थ छे पासस्थो, आसन्नो, कुशीलियो, संसक्त अने यथाच्छदनक जेम ब्राह्मणागी मध्य दाही ऊचीकरता आपोआप वग्ने बाजुता शमवा ऊचा नीचा थाय ज छे तम अहीं मूळगाथामा अगीतार्थ कुशील मध्यमा सूचकवाधी स्वयमेव पूर्व अने पश्चिमना थे-थे अगीतार्थो प्रहण कराई न जाय छे आ पाचे प्रकारमा अगीतार्थनो सग त्रिविधे त्रिविधे (मन, वचन, कायाधी करबु, करावहु अने अनुमोदवहु) कदापि करवा नहीं श्रीमद्भगवद्गीतामा छद्वा अध्ययनमा कथु छे क-आवा जेनी पूटी गई छे तेवी स्थितिमा लाख वर्ष रहैवु साह परतु अगीतार्थनी पासे एक क्षण (दश सेकड) के अदधी क्षण पण न रहैवु काई शका करवापूर्वक पूछे थे-पाताना गुरु पाछछधी पासस्था बह गया होय तो शिष्ये शु करबु । आ संवधमा श्रीउपदेशमालानी ३७६मी गाथाती हेयोपादेय लखनी टीकामा कथु छे के— “गीयत्य सविभग, आयरिय मुपइ वलइ गच्छस्स । गुरुणो य अणापुच्छा, ज किंचि विदेइ गिण्हइ वा ॥ १ ॥” मोक्षना अमिलाधी सविज्ञगीताथ आचार्यने विना कारण छोटे, गच्छनो त्याग करे तेमज आशा विना कई पण दे अगर तो ले तो दोषभागी थाय परतु आ अगीतार्थनो त्याग करवामा दोषनो लेशमात्र समथ नयी श्री स्वामागजीना भोजा स्वानकमा पण कथु छे के—प्रमादी आचार्यनो त्याग करवो आवा अगीताथ साधुओंन चोर, छूटारा सरखा मणाव्या छे एक नगरयो यीजा नगरे जता रस्तामा डाडुआ मळे तो ते विचन करे अने नपसि होय तो

હૂંટી લે તેમ આ અગીતાર્થ માધુરૂપી ચોરો મોક્ષમાર્ગરૂપી નગરમા પહોંચતા
ઉપગ્રસ્થ કરે છે અને શુદ્ધ ધર્મરૂપી આત્મિક સંપત્તિ છૂટી રહે અગાધ સમાધ
સાગરમા રણઢાંચે છે માટે આવા વિપ્નવાસ્થ અગીતાધનો મગ મદદ થજશે

પરજલિયં હ્રુયવર્હં દદતુ, નિસ્સંકો તત્થ પવિસિડં ।

અત્તાણ નિદ્દહિજ્જાહિ, નો કુસીલસ્સ અહિણ્ણ ॥ ૪૧ ॥

[પ્રજ્વલિત હુતચક્ર દૃષ્ટ્વા, નિઃશંક તત્ર પ્રવિશ્ય ।

આત્માન નિર્દરેત્, નૈવ કુસીલમાલીયેત્ ॥ ૪૧ ॥]

શાચાર્ય—ધગધગતી અગ્નિ-જ્વાલામા નિઃશંકપણે પ્રવેશીને પોતાના દેહને
મસ્મસાદ કરી નાશવો સારો પરન્તુ કુશીલ-અગતિાર્થનો સગ ન જ કરવો.

વિગ્રેચન—અગ્નિમા પાત કરવાથી એક જ ક્ષણે મૃત્યુ પ્રાપ્ત થાય છુ ક્યારે
કુશીલિયા પાસત્યાદિકના સસર્ગથી અનત સસારમા અનત ધાર જન્મ-મરણ
કરવા પડે છે, અત્યંત દુઃખ-કષ્ટપરપરા મહત્ત કરવી પડે માટે જ કહ્યું છે કે-
એક ધાર મરણ પમાડે તેઓ અગ્નિ સારો શ્રીમદ્દાનિશીય સ્વચ્છતા ધીમા અધ્યયનમા
કહ્યું છે કે—“ જીવે સમગ્ગમાદ્ધણે, ધોર ધીર તવ ચરે । અચયતો હમે પચ્ચ,
કુજ્જા સચ્ચ નિરત્થય ॥ ૧ ॥ પાસત્યોસજ્જહાહ્મદે, કુસીલે સચ્ચલે તહા । દિટ્ઠીય
વિ હમે પચ્ચ, ગોયમા ન નિરિક્કણ ॥ ૨ ॥ ” કે ગૌતમ ! કોઈ વ્યક્તિ મન્માર્ગ
મા રહીને તોત્ર તપશ્ચર્યાદિ ધમકરણા કરે પરન્તુ જા તે પાસત્યો, ઓસન્ના, કુશી
લિયા, યથાવ્હદનક અને સસન્નો—એ પાંચનો સસગ કરે તો તેના ધર્મકરણી
નિષ્ફલ જે તે પાંચ પ્રકારના લિંગિયા તો દષ્ટિમાત્રથી જાણા લાયક નથી તો
તેના પરિચયની તો વાત શા માટે કરવી ? કુશીલિયાના મગ મગધમા શ્રી મહા
નિશીયતા સ્વોદ્યા અધ્યયનમા મગધત શ્રીમદ્દાધીરસ્થામીય ગૌતમસ્થામાને સુમતિનુ
જ્ઞાપયિલ દષ્ટાન્ત અતીય વિધારણીય છે

અગીતાર્થના સમથી મહાત્તિપમ ફલ પામેલ સુમતિનુ વૃત્તાંત—

કુશસ્થલ નામના નગરમા નામિલ અને સુમતિ નામના એ ભાઈઓ રહેતા
હતા તેઓ જીવાત્તિવાદિ નવ તત્ત્વના જ્ઞાતા હતા ધનેય સંપત્તિ પણ સારા
પ્રમાણમા મેલ્લથી હતો, પરન્તુ કોઈક સમયે અંતરાયકર્મના ઉદયથી તેમનુ
ધન નાશ પામ્યુ આમ છતા પણ તેઓનો ધર્મચક્ષુ અચલ હતો ધ્યાપારમા વૃદ્ધ
કપટ કરતા નહીં, અસત્ય યોરતા નહીં, દાનાદિય ચાર પ્રકારના ધર્મનુ યથાર્થ
પાલન કરતા, મરસર, દ્રેષ, રૂપ્યાદિ કદ કરતા નહીં, સ્વજન—સંબંધીઓને ધર્મો

પદેશ આપતા—આ પ્રમાણે ચતુર રાણવાણી અશુભ કર્મના ઉદ્ધવો તેમને ધન પ્રાપ્ત ન જાયું આગા રીતે ચતુરાવ વર્ષો વ્યતીત થઈ ગયા પટલ ત્વી-પુત્રાદિ પળ સમનો અનાદર કરવા લાગ્યા તમના પ્રયે કુદુષીજનોનો સંચાર પણ ઓછો થઈ ગયો પવદા પવંતમા તે થઈ માફા વિચારવા લાગ્યા કે—“જો વિદ્યો તા પુરિસસ્સ, હોઈ આણાપદિચ્છઓ લોમો । મલિઓદય ઘળ, રિજ્જુલા રિ દૂર પરિચયદ્ ॥૧॥” એવા સુધી પુરુષ પાસે ધન હોય ત્યાં સુધી તની માફા પુત્ર-પરિવારાદિક માને વરગ્તુ ધનવિદીન સ્થિતિમા તો તેની અવજ્ઞા થાય જેમ જલ્લયુક્ત મેઘ હોય તો થીજછી તનો મગ વર છે, વરગ્તુ જલ રહિત સ્થિતિમા તે પણ તેના ત્યાગ કરી જાય છે થાદ નાગિલે વધુ— “પુરિસેળ માળઘળવાલ્લિણ, પરિહીળમાગધિજ્ઞેણ । તે દેસા ગતગ્વા, જરથ સવાસી ન દીસન્તિ ॥ ૧ ॥” આદરભાવ તથા ધન રહિત અને દીનમાગધાલ્યા પુરુષે પાતાના વંશનો ત્યાગ કરીને જે દેશમા પોતાના ગામનો વનનારો કોઈ ન હોય તથા ગામમા વળવાટ કરયો જાય “આ વચન સામટી સુમતિય વધુ—“જસ્સ ઘળ તસ્સ જળો, જસ્સરથો તસ્સ ધધવા બહેયે । ઘળરહિઆ જ મળૂસો, હોઈ સમો દાસપેમેહિ ॥ ૧ ॥” જેની પાસે ધન છે તેને ઘળો પરિવાર છે, ધનવાનના ધંધુઓ પણ ઘળા થાય જે વરગ્તુ જે ધન રહિત છે તેને તો સંધામાત્ર ફવીવારયા પટે છે માટે આપણે દેશાતર જાય જા સ્વયં મારા મલ્લજ તો ઠીક, નહીં તો ચારિત્ર અગીવાર વરશુ ’ આ પ્રમાણ વરસ્પર વિચારીને થન માફા કુશસ્થલનો ત્યાગ કરો થાલી નિવલ્યા

માગમા થાલતા તેમણે પાલ સાધુ અને વધુ આવજને થાલ્યા જતાં જોયા વળે નાગિલે વધુ—“માફ ! સાધુનો સાથ મલ્લો છે તો આપણે તેમની સાથે જાય ” સુમતિય નમનિ દર્શાવી આ પ્રમાણે થાલતા હજો વધુ મુકામ પૂર્ણ થયા નહીં તેવામા નાગિલે સુમતિને વધુ વ- હરિયજ્ઞના તિલ્લસમા યાધીશમા તીયજર ધીઅરિપ્તેમિય વધવા વરમાત્મ્યુ હાતુ તે મુજબ આપણે જેના સાથે થાતી રહ્યા છે તથા સાધુઓ કુશીલિયા હોય છે કુશીલિયા સાધુને દુષ્ટિમાત્રથી નિરપ્તયા પણ યામ્ય નથી તો તેમના મગ તો વમ જ કરાય ? આ સાધુઓ કુશીલિયા જણાય છે માટે આપણાથી હથ ક્ષણમાત્ર પણ સંમતી નાથે રહેવાજ નહીં ” આ પ્રમાણે વહીને, સુમતિના હાથ સ્વેચ્છીને નાગિલ તેને થીજો થાજુ લઈ ગયો તથા આગલ શુદ્ધ મૃતિ તથાધીન યજ્ઞે થેટા ત્યારે સુમતિય જણાવ્યું વ- દે માફ ! મુરને, માતા, પિતા, ક્યેષ્ઠ માફ અને મોટી મગિનીન ઉત્તર ન આપયા (નામું ન થાલતુ) વધી આજ્ઞા છે તો છે થલીલ થધુ ! હુ હથ તમને શુ વહુ ! કપર વહેલા શરમો જે વહ તને (તહનિ) પ્રમાણમ્ત માનતુ તે જર છે કે થાતુ છે ?

તે સચથી વિચાર ન કરયા આમ કહીને સુમતિનાગિલ પ્રાંતે વફા વહેતુ હતુ છતા યોગી શકયા નહોં ફગિતાવાર જાળવામા ડુશઝ નાગિલ વિચાર્યુ કે-સુમતિને વફા વહેતુ 'ઝ, પણ લજ્જાથી કહી શકતો નથી ને ધૂયા કપાય કે-છ હમણા તના ઘાથ શાત થયા દા હમણા ડુ વફે તને દિત-શિષ્યામણ આપોશ તા ન માનશ નહોં થલો વિશેષ વિચાર કરતા તેને જણાયુ કે-તેના મનનો શકા હમણા જ ટાલ્યો સારા છે, કારણ કે ને માંડા દુદયના હોવાથી પાપટ્યન જાણો શકતા નથા આ પ્રમાણે વિચારી તેજે સુમતિને ફરી વદ્યુ કે-“ માહ ! હુ તને દાપ આપતા નથી કમનો જ દાપ છે કારણ કે સગામાહેને પણ શિષ્યા મળ આપતા વિપરીત લાગ છે અને ઘાથ પણ થતા નથી આ સથ રાગ, દ્રેષ, અને મિથ્યા આગ્રહ-મિથ્યા-વનો જ વેદ્યા છે ” નાગિલનુ આનુ વચન સાંભળી સુમતિય વદ્યુ-“ માહ ! તુ સત્યવાદી અને સુત્રનો સાંભળનાર છે, પણ તુ ત સાધુજાના અષળવાદ કરે છે તે યોગ્ય નથા ત સાધુઓ તો ઉદ્ધ, અદ્ભુત તથા માસલમણાદિ તપસિયા કરે છે, ચોરાસન, ઉત્કલુકાસન પ્રમુગ વદ્યમિથ્યા કરે છે થલો અનેક પ્રકારના અપિગ્રહ કર છે આથા સાધુઓને તુ કુશાલિયા વફે છે તા તાય શાન થનુ જાણનુ ? ” નાગિલે જવાબમા વદ્યુ-“ માહ ! યરા યાદ્ય તપસ્યાથીતુ ઠગાઈશ નહોં ચાલ તપ અને આ ઉત્સુત્રપ્રરૂપણમા શા ફરક છે ? મારે શુ તઓના પર દ્રેષ છે કે હુ ધમના અષળવાદ ગાનુ ? તીર્થંકર મગધતની આજ્ઞા મુજબ જ હુ વદ્યુ 'તુ ૩-આથા કુશાલિયા જોયા યામ્ય નથી ” સુમતિય આ પ્રમાણે સાંભળો વફેક ઉદ્ધરાઈને વદ્યુ-“ જોયા તુ યુદ્ધિહીન છે તમ તા તથુ વદ્યનારા તીર્થંકર પણ યુદ્ધિહીન હશે ” આ વધન સાંભળતા જ નાગલ સુમતિના મુખ આગલ પાતાના હસ્ત આહો થરા ચાલવાના નિપેથ કર્યા અને વદ્યુ-“ માહ ! આમ ન ચાલ તેથી તા તીર્થંકર પરમામાની આજ્ઞાતના ઘાય મને તારે જમ વદ્યુ દાય તેમ વદ્ય પણ તાર્થંકરની નિદા વદ્યાપિ ન કરીશ ’ આ સાંભળી સુમતિય નાગિલને પૂછ્યુ-“ આ સાધુમા કુશાલિયા હતા તો જગતમા કાઈ સુશીલ માધુ છે કે નહોં ? ” આ પ્રમાણ રાપિત સુમતિન શાત કરતા નાગિલ વદ્યુ-“ માહ ! ધમ ન થોલ તાર્થંકર પરમામાના શાસનની ફોલના ન થર જિનધ્વર મગધતનુ વચન વદ્યાપિ લયનીય નથા તમના શાસનમા તા અનેક શુદ્ધ ચારિત્રપાત્ર મુનિપુગથા વિધમાન હાય છે ત સાધુઓ કુશાલિયા હતા તેના કારણ તુ સાંભળ-અધિક ઉપકરણ રાલયા ત પરિગ્રહ છે સાધુઆપ તા પરિગ્રહપરિમાણ નામનુ ઘત સ્વાકારંતુ હાય છે, છતા આ સાધુઓપ યોગી મુદ્ધપતિ રાલો ॥ યવ મુદ્ધપતિ સ્વાયાદ જાય અગર તા વાટો જાય તા થોજા ઉપયાગમા આવ તેવા વિચારથી તઆપ રાલો છે, પરંતુ શુદ્ધ સયમ-પાલન કરનાર સાધુન કદી પણ ઉપકરણનો પિતા મોગવથી પદતોજ નથા આ તમનુ રમાર્ગ આપરણ છે થલો તે હમણા જ માધુ કે માંગ વશવાલ્લ ત માધુપ લાથ

કરવા નિમિત્તે ઘઘોરામ્યા સિયાયજ મસ્ત્ર લીધી થઢી પેલા મપટિત વાનવાઢા મુનિપ સૂર્ય ત ડ્રગ્યા છતાં 'સૂર્યોદય થઢ ગયો, ચાઢો આપણે ઝર્પ' પમ કહીને મૃપાપાદનુ સેવન કર્યુ ત તો તુ ઝાણે અ છ થઢી પેલા સાધુપ રાત્રિસમયે અગ્નિવાયનો ડ્યોતમા કપઢા સાધ્યા, પ્રાત કાઢમા લીંગ વનસ્પતિ અને ષોજ શાપ્પા-આ યધી ઉપયોગશુ-વ શ્રિયા જ તમનો ચારિત્રહોનતા સુચવવા માટ પચાપ્ત છે સુવિદિત સાધુપ તો છઢાવતા સૂમ માદર ઝોવાનાં સવળાપૂર્યક ચામ્લુ, સુખું ષિંગેરે શ્રિયા કરવાી ઝોરૂપ આ માધુઆ પેત્રી પદ પળ તેવા શુદ્ધાચારવાઢા ઝળાતા નથી છઢાવનુ મદન કરનાર સાધુ વરતા વમાદ પળ સારો, માટ હ માર્દ સુમતિ ! આવા કુશીલિયા સાધુન ઝાળાત થદા વરવાની ઘાત પળ પેમ ઘની રૂપે ? આવા માધુના સત્તગ ક થદનથી આપણુ પળ ચારિત્ર પ્રટ યને અને અનત સસાર પ્રમળ ઘધે " આ પ્રમાણે નાગિલે સમસ્યા છતાં સુમતિ ષોદ્યો કે—“ માર તા તેમનો પાસે દીશા લેવા છે તુ જેવા ધમ વદે છે તવા ધર્મ ઝાજે વાળ પાઢા શુષ તેમ છે ? માટ હય મન રાજ નહીં ” આ પ્રમાણે કહીને સુમતિ ગયા અને દીક્ષા લાધી દીક્ષા લીધાને પાઘ માસ ક્યતીત થયા તેવામા ઘાર વપના મશ્વર દુવાઢ પઢવા અને આલાયળ, પ્રતિગ્રમળ કર્યા યિના ત કુશીલિયા સાધુઆ વાઢધર્મ પામાન ઘાળક્યતરઝાતિના મૂત, યક્ષ, રાક્ષસ અને વિશાવના ઘાદન તરોફ ઉત્પન્ન થયા તવાથી ક્યધોન મ્લછુ થયા તવા માનાહાર કરીને સાતમી નરકમા ઉપડયા તવાથી નિશ્ઢીને પ્રાઝો ચાવીશીમા સમવિત પામશે સમેવિત પામ્યા પછો પ્રાઝ મય ચાર ઝવા મોશે ઝશ પળ પાચમો જે ત વાયમો અમેસર હતા ત પશાત મિધ્યાષ્ટિ ન અમય હાવાથી મોક્ષ નહીં પામે

આ પ્રમાણે સામઢી ગીતમસ્વામીય પૂછયુ કે—‘હ મગવન્ ! સુમતિ મરોને કયા ઉપડયા ?’ મગવતે વહુ—‘પરમાધામી દેવ થવા ” ગીતમસ્વામીય પુન પૂછયુ—‘દે મગવત ! કયા વારણથી ઝીવ પરમાધામી દેવ તરોફે ઉપજે ?’ મગવત કહુ—“ જ માણો તામ રાગ, પ્રવ તમજ મહામિધ્યાલનુ સેવન કરે છ તવા શાઢના ગમોરાધને સમસ્યા વિના ઉત્ત્થાપના કર છે ત પરમાધામી દેવ થાય છે નાગિલ કુશીલિયા સયધી વદવા છતાં સુમતિય વહુ—‘ ત કુશીલિયા નથી, ઝા તેમો કુશીલિયા હાય તા ઝગતમા સુશાલ કોળ દાર શુષ ? માર તા તેના પાસે દાક્ષા લધી છે ’—આ પ્રમાણે વહુ ત ઉત્થાપના કરી થઢી તેળ નાગિલન કહુ કે— તુ જેવા નિશુદ્ધિ છ તેવા તીર્થેવર મગવત પળ શુદ્ધિદોન દશે ’ આ પ્રમાણે આશા તના કરવાથી દીઘ તપશ્ર્યા કરવા છતાં પળ તેના ષોકળા કમ છૂટયા નહીં અને પરમાધામી દેવ થવા માદ ગીતમસ્વામીય પૂછયુ કે—‘દે સ્વામિન્ ! સુમતિ પરમાધામી દેવમાથી કયાં ઉપજશે ? મગવત કહુ—‘દે ગીતમ ! અનાધારની પ્રશસા કરવાથી અને સન્માગનુ ઉત્થાપન કરવાથી ત મદમાગી સુમતિય અનેત સસાર ઉપાનન કર્યો તમા જન્મ-મરણનો ઢેઢો નથી તેના

કટલા કટા તને મળ્યું ? સનત પુત્રગલપરાયર્થ સુધી તે ચાર ગતિરૂપ સસારમા રમઝરો, છતાં પણ તને સક્ષયથી કહું છું તે તું સાંમઝ-પરમાધામી દેવમાથી વ્યવહારે તે જઝમનુષ્ય થયો આ જઝમનુષ્ય ક્યા થાય છે ? તેને કેયા મતાપદાયક કટા મોગયયા પડે છે તે તું ધ્યાનપૂર્વક સમજી લે આ જઝમીપની ફરતો ચારે યાજુ લયણસમુદ્ર ઘીટલાયેલા જ તે લયણસમુદ્રને જે સ્વલે નિધુ તથા ગંગા નદી મટે છે તની વખિણમા પધાયન યોજન દૂર ઘડિકાની મધ્યમા દાણીના કુસ્મસ્વલ્લના આકારયાજુ સાદાચાર યોજનપ્રમાણવાજુ પહિસતાપદાયક ગામનુ સ્થાન છે તે સ્થાનમા અત્યંત મયકર, અધકારવાળી અને ઘડિયાળના જેવા આકારવાળી કુદનાલ શ ગુફાઓ છે તે ગુફામા નિરતર ધારધાર જઝધારા મનુષ્ય રહે છે તે મનુષ્યા યજ્ઞપ્રપભારાવસયયણવાળા, મહાચલિષ્ઠ, પરાક્રમી, સાદાચાર દક્ષતપ્રમાણ દ્વદમાનયાજી, સરયાતા ચપના આયુષ્યવાજી, મધ, મદિરા અને માસના અત્યંત લાલુપી, શ્ચોમા આસક, ચરાવ ધનવાજી, અસ્તિથ્થ કચા શરીરવાજી, દસ્તીના જેવા મુપવાજી, નિહા જેવી મયકર દહિયાજી, ચમરાજના જેવા ઘોદામળા, મજ્જત પીઠવાજી તેમજ અત્યંત અભિમાની હોય છે તેમાના અતરઢગાઝી(અડજના ગોઝી)ને ધહન કરીને, તે ગોઝીને ચમરા ગાયના ષ્થેત શાલ્થા ગુધીને જે માણસ પાતાના કળમા પડેગી રાલ્થે તે સમુદ્રના ગંગાધજઝમા નાય તો પણ કોઈ પણ મગરમચ્છ, મહામત્સ્ય, જલધોદા વિગરે શિકારી પ્રાણિયો લેશમાત્ર ઉપગ્રથ કરી શક નહીં તે અડગાલકના પ્રભાવથી તે હિમક પ્રાણિયા મજીક આવા શક્તા નથી અને તેથી તે અડગાલકને ધારણ કરનાર માનથી રૂચ્છા પ્રમાણે જઝમા ધિધરી જ્ઞાતિધત-રત્ન ધહન કરી શક છે આ અતરગોલકના કારણે જ જઝમનુષ્યને અતીય કટ મોગયયુ પડે જ તેઓ પટલા યથા પરાક્રમી હાય છે કે તેમી પાસેથી અડગાલક સહલાઈયા મઝવી શકાતુ નથી પડેલે તને અતીય કટમા પાહોન, તેન શક્તિદીન કરીને પછી તના પાસેથી અડગોલક મેઝવી શકાય છે તે સમયે તે જઝલ્લર મનુષ્યને નારકીના જેવું ધાર કટ મોગયયુ પડે છે તે ગૌતમ ! અડગાલકને કોણ ધહન કરે તે હવે તને જ્ઞાતુ છું લયણસમુદ્રને ઘિયે તે પહિસતાપદાયક સ્થાનથી વક મો વકઝીશ યાજન દૂર રત્નદ્વીપ નામના દ્વીપ છે તેમા ઘીસ, આગળીસ, અદાર, ખાઠ અને સાત ધનુષ્યના પ્રમાણવાળા, ધટીના આકારવાજી યજ્ઞયુક્ત યજ્ઞશિલાઓ છે તે શિલાઓને ઉપાધીને, પૂર્વસિદ્ધ ક્ષેત્રના સ્વમાયયા તેને સિદ્ધ કરીને, તે શિલાઓને માસ-મદિરા અને મધુધી લિત કરે છે આ જઝલ્લર મનુષ્યો માસ-મદિરામા અત્યંત આસક હોય છે તેને વજ્જે કરધા માટે રત્નદ્વીપયાસી લાકા મામ અને મદિરાના કુદા મરીને પહિસતાપદાયક સ્થાનમા લાય જ જેવામા જઝલ્લર મનુષ્યો રત્નદ્વીપયાસી માનથીઓને જુધે છે તે તરત જ તેને મારયા દાઢે છે રત્નદ્વીપના લાકા માસ-મદિરાના કુદા ત્યા મૂકી દફન

રત્નદ્રોપ તરફ પાછા વળી જાય છે જલ્લચર મનુષ્યો તે જુદાને જોડેને ત્યાં થમી જાય છે અને તેમાના પદાર્થે જાણ જાય છે જાણીધા પછી પણ તરત જ રત્નદ્રોપવાસી પ્રાણિયોની પાછળ દોડે છે ઘટલે તેઓ પાછા માસ-મદિરાના જુદા મૂકી દૂર નાંચી જાય છે આ પ્રમાણે કરતા કરતા તમો રત્નદ્રોપ મમીપ જલ્લચર મનુષ્યાને જોવા જાય છે તે લોચાણ વચ્ચેશિલાઓમા પણ મામના લોચા ચોંટાડેલા હાય છે, માછ લિઓ રાસી મૂકી હોય છે, મધુ ચારે વાજુ લેપન કરેલ હાય છે રત્નદ્રોપ પાસે આવતા જ આ શિલાઓ જલ્લચર મનુષ્યની નજર પડે છે ઘટલે તમો માસ-મદિરાની આનંદિયો ત શિલામા દાખલ થાય છે આ શિલાઓનો આકાર ફાટેલો મુલ જેવા હાય છે જલ્લમનુષ્યો તે માસ-મદિરાને જોડેને અત્યંત પ્રસન્નપણે સુખપૂર્વક તમા રહી આરામ છ આ પ્રમાણે દશ-પદ્મ દિવસ વ્યતીત થાય છે તથામા રત્નદ્રોપના મનુષ્યા યાજ, ગરુડ, ખાલા પ્રમુખ શરણાધારી સજ્જ થઈને ત શિલાઓ ફરતા સાત-આઠ વરાત થીંટલાઈ થઈ છે યોજા વટલાવ ત શિલાઓમા રહલા જલ્લચર મનુષ્યાને ધક્કા કરાય છે જા જલ્લચર મનુષ્ય પૈકી વધુ પણ વચ્ચેશિલાના ધંત્રીમાથી છટકી જાય તા ત રત્નદ્રોપવાસી મમમ પ્રાણિયોનો સદ્વાર કરી નાલે શાદ વચ્ચેશિલા વચ્ચે શિલામય ઘડીના પદ વધતા કરીને ત જલ્લચર મનુષ્યાને દલ્લયા લાગ તમોમા શાદ ઘટલા મજબૂત હાય છે ક-આ પ્રમાણ વધુ વધુ પર્યંત સતત પીમાયા છતાં દાય ફાટી જાય નહા ક પીમાય પણ નહા શરારના યથા સાધાઓ શિથિલ થઈ જાય ત્યારે ઘડીની પાછળ આગળાનુ હાલકુ જોડેને રત્નદ્રોપવાસી મનુષ્યા અત્યંત આનંદ પામે પછી દલ્લયાનો પારખમ છાંડી દઈ, ઘડીની શિલાઓ જલ્લચર કરી ત જલ્લચર મનુષ્યાના અડગાલવ જાઈ છે પછા ત અડગાલવ પુષ્કળ પ્રત્યક્ષ થઈ નાલે વચ્ચેશિલાની મધ્યમા વધુ વધુ પર્યંત પીસાતા ત જલ્લમનુષ્યાને નારકીય ભયકર યાતનાના અનુભવ થાય છે "

આ પ્રમાણ હૃદય-વિદારક વર્ણન સામગ્રી ગૌતમસ્વામી પુનઃ ભગવતને પૂછે છે ક- હ મગવત ! આ પ્રમાણ વધુ વધુ પર્યંત વચ્ચેશિલાની ઘડીમા પીસાવા છતાં આદાર-પાળો વિના ત જલ્લચર મનુષ્યા કેમ જાણે શય ? " ભગવત જવાબ આપ્યા ક- "હે ગૌતમ ! કરેલા કમના સ્વભાવથી તમોને આનુ વધુ સહન કરવું પડે છે, અર્થાત્ કરેલા કમો ભાગવવા માટે તમા વધુ વધુ પર્યંત જોધત રહ ન " આ સયધી વિશેષ અધિકાર પ્રત્યક્ષાકરણની ટીકામાથી જાણ થઈ ગૌતમસ્વામી પૂછ્યું ક- "હે ભગવત ! સુમતિના જાણ જલ્લચર મનુષ્યમાથી મરણ કેવા કેવા ઉપજ્યા ? " ભગવતે જવાબ ક- " જલ્લમનુષ્યવર્ણામા ઉપાર્જેલા કમોને કારણ તના જ સાત મવા વર્ષો શાદ તનો જીવ ૨ શિકારી શ્વાન વચ્ચે, પછા ૨ વાગદાનો મવ વચ્ચે, પછા ૩ વાળવ્યતર ૪ લંબિયાના વૃક્ષમા, ૫ મનુષ્યની છત્રી, ૬ છટ્ટી નારકીમા, ૭ કોદિયો મનુષ્ય, ૮ વૃષાધિપતિ હસ્તી, ૯ ત્યાં મૈથુનમા આસક્ત થઈને અનતકાય (સાધારણ વનસ્પતિ), ૧૦ શાદ અનતકાલ પરિભ્રમણ

કરોને નૈમિનિક, ૧૧ સાતમા નરક, ૧૨ મહામત્સ્ય, ૧૩ સાતમી નરક, ૧૪ ઘટ્ટ, ૧૫ મનુષ્ય, ૧૬ વૃક્ષ કોવિલ, ૧૭ જલાય ૧૮ તંદુલ મત્સ્ય, ૧૯ સાતમી નરક, ૨૦ ગધેદો, ૨૧ શ્વાન, ૨૨ કોહા, ૨૩ ડંદર, ૨૪ અગ્નિકાય, ૨૫ કુચુઓ, ૨૬ મધુકાર, ૨૭ વજ્રો, ૨૮ ડંદર, ૨૯ યનસ્પતિકાય, ૩૦ સ્ત્રીરત્ન, ૩૧ છત્રી નરક, ૩૨ હસ્તી, ૩૩ યેમામદિય નામના નગરમા ઉપાધ્યાયના ઘર પાસે ગીવદાના વૃક્ષરૂપ યનસ્પતિકાયમા ઉપજાયે, ૩૪ કુન્દા છો, ૩૫ નપુમ્સક મનુષ્ય, ૩૬-૩૭ દુરિત્રી માનથી, ૩૮ વૃષ્ણીરાય, ૩૯ મનુષ્ય, ૪૦ મનુષ્યમયમા પાલ્લતપ્તથી, ૪૧ ષાળમયતર, ૪૨ પુરોહિત, ૪૩ સાતમી નરક, ૪૪ મત્સ્ય ૪૫ સાતમી નરક, ૪૬ ઘટ્ટ, ૪૭ મનુષ્ય તરીકે મહામત્સ્યવિત્તી અધિરતિ અપ્યર્થા, ૪૮ પટેલી નરક, ૪૯ શ્રેણી, ૫૦ સાધુ, ૫૧ અનુત્તર વિમાનમા ડેચ, ૫૨ અપ્યર્થો વદ, કામમોગોતો સ્વાગ કરી હીમા અમોઘાર કરશે અનેતી ધંવર મગધે ઉપદેશોગ ચારિત્ર પ્રમાણે નેનુ યવાય પાલા કરી મોક્ષે જશે દે ગૌતમ ! આ પ્રમાણે જો સાધુ-સાધ્વિઓ તથા બ્રાહ્મ-બ્રાહ્મિકા પાસદોનો પ્રશ્નમા કરે, નિદ્રા અથવા તો ઉત્સુકપ્રકૃપકની પુષ્ટિ કરે, તેવાનો માથે ઘોલે-ચાત્રે, તથાને મળાય, તેઓને ધમતિ આપે, તેવાય રંગેલા શાસ્ત્રને પ્રરૂપ, તેઓના વાયવ્યેશ, તપ, મયમ, જ્ઞાન અને વિદ્વત્તાના ઘણાન કરે તે પણ સુમતિની માફક પરમાધામી થાય ” વિશેષ વૃત્તાત મહા નિશોધના ધાયા અપ્યયનથી જાણવું

આ પ્રમાણે સુમતિની મયધરપરા મામઝી ગૌતમસ્ત્રામીય નાગિલની ગતિ સયધી પૂછા કરી પચ્છે મયધતે જણાવ્યુ થ- ‘કુશીલિયાનો સગ સ્વમી દ્વિને ત નાગિલ નિદ્ર તથા વિદ્યાઠ પુત્રાથી વ્યાપ્ત તે મયધર અટવીમા પરમામાના ધચનને પરમ દિતવારી સમગ્રી જીવ રહિત પૃથ્વાપીઠ પર પાદપાપગમન અનજન સ્વીકારીને રહ્યો તત્તો તવો રિપતિ જાણીન, તન મય્ય જીવ જાણીને ઘાષીશમા તાર્થકર શ્રીઋષિનેમિ તના પર ઉપકાર કરવાની કુદ્ધિથી જાકર્ષાઈ ત્યા પધાર્યાં અને મય જીવી ગમીર મિરાવડે ઉપદેશ આપ્યો તે ઉપદેશને સદ્દત્તો, શુભ અપ્યય માયપુવક ક્ષપકચ્રેણીય ચટ્ટીને નાગિલ અતકુચયલી થયા અને માક્ષ ગયો હે ગૌતમ ! કુશીલિયા અગર તો પાસતવાનો મગ થેનુ મયમ્રમણ કરાય છ ત સુમતિ અને નાગિલના કુશાન્ત પરથી સારી રીત સમગ્રી શ્યાય છે, માટે અગ્નિમા મપાપાત કરવી મારો પરન્તુ કદાપિ પામત્યાનો પરિચય ન કરવા ” દને કથા ગચ્છને સારો ગચ્છ ન જાણવો તે સૂચવે છે—

પજલતિ જત્ય ધગધગ-સ્સ ગુરુણા વિ ચોઙ્ગ સીસા ।

રાગદોસેણ વિ અણુ-સણ તં ગોયમ ! ન ગચ્છમ્ ॥ ૫૦ ॥

[પ્રજ્વલન્તિ યત્ર ધગધગાયમાન, ગુરુણાપિ નોદિતિ શિષ્યાઃ ।

રાગદ્રેપેણાપિ અનુશયેન, સ ગૌતમ ! ન ગચ્છ ॥ ૫૦ ॥]

ગાથાર્થ-હે ગૌતમ ! 'તમારા જેવાને આમ કરવું યોગ્ય નથી' એ પ્રમાણે ગુરુ પ્રેરણા-સૂચના કર્યા છતાં પણ જે ગચ્છમા શિષ્ય રાગી, દ્રેષી અને જાલ્પ લ્યમાન અગ્નિની માફક ક્રોધી હોય તેમજ દીક્ષા લીધા સંઘી પશ્ચાત્તાપ કરે તે ગચ્છ વાસ્તવિક નથી.

વિવેચન-આચાર્યની વરજા જે-શિષ્ય ઉન્નયને ચાલતો હોય, ચારિત્ર્યની શુદ્ધિ ન જાળવતો હોય તો તેને સૂચના કરવી-હિતશિલામણ આપવી પરંતુ શિષ્ય શિલામણ અગોચર ન કરતા ગુરુ પ્રત્યે દ્વેષ કરે, ડાહ્યા મોઢી થને અને મામા વિચારે જે-સાધુપણ તો પડ્યાનું નથી, માથું ન મુંઢાડ્યું હોય તો સાગ હતું, સુસુપ્ત બોજા કરત અને આ પ્રતિજ્ઞામણ, પહિલેદન તથા વૈયાથ વ્યાધિ વગેરે મટી જાત આવા અવિચારી શિષ્યાવાળા ગચ્છ સુગચ્છ ન કહેવાય પોતાની ભૂલ હોય અને ગુરુ શિલામણ આપે તો પોતાની ભૂલ વધુ કરી ગુરુના ઉપકાર માનવો ન જ સુચિહિત શિષ્યાની વરજા છે પશ્ચાત્તાપ ન કરતા 'પોતે કયા દીક્ષા લીધી?' પણ કુચિચાર મનમા લાયકો ય પોતાની અધમગતિની નિશાની છે આવા રોષી અને અપિનીત શિષ્યો સ્વપરંતુ હિત સાધો શકતા નથી, માટે તેવા શિષ્યોવાળા ગચ્છને સારો ગચ્છ ન સમજવો આ સમય મા કોઈક કહે જે-ગચ્છમા વસવું જ નહીં, કારણ કે વૈયાથિકના પ્રસંગથી કર્મવધ થાય માટે વ્યવહારી થવું જ જોઈ છે ? તો તેના જવાબ મા છે જે-વૈયાથ વ્યવહારના કારણથી રાગ-દ્વેષ થા તો વૈયાથ ઉદ્ભવે તો પણ ગચ્છના ત્યાગ કરવા યોગ્ય જ નથી, કારણ કે વ્યવહાર વિચરવાયા સ્વચ્છદતા આવી જાય છે, વ્રજ્ય ચારિત્ર્ય પણ જનુ રહે અને મહાઅનર્થનું કારણ પ્રગટે માટે જા ગચ્છમા રહે તો આલાયણાદિકથી અગર તો હિતશિલામણથી શુદ્ધિ થાય તેથી ગચ્છના તો કદાપિ ત્યાગ ન કરવા પણ સારા ગચ્છમા જ નિવાસ કરવો ગચ્છમા રહેવાથી જુ ફાયદો થાય છે તે જણાવતા કહે ॥ ૧-

ગચ્છો મહાણુભાવો, તત્થ વસંતાણ નિજ્જરા વિડલા ।

સારણવારણચોઅણ-માઈહિં ન દોસપહિવત્તી ॥ ૫૧ ॥

[ગચ્છો મહાણુભાવ-સ્તથ વસતા નિર્જરા વિપુલા ।

સ્મારણાવારણાચોદના-દિભિર્ન દોપપ્રતિપત્તિઃ ॥ ૫૧ ॥]

ગાથાર્થ-ગચ્છ મહાપ્રમાદશાલી છે કારણ કે તેમા નિવાસ કરવાથી મહા નિર્જરા થાય છે તેમજ સારણા, વારણા અને પ્રેરણાદિક પ્રગટે નવા દોષોની ઉત્પત્તિ થતી નથી

વિવેચન-સુવિદિત સાધુઓનો સમુદાય તે મચ્છ કહેવાય પરસ્પરના આલ-
યનથી શુદ્ધ સયમ-ત્રિયામા ચિત્ત મલગ્ન રહે પટને વધુ નિર્જરા-કમકસ થાય વળી
નિરતર સારણાદિકથી પણ જાગૃતિ રહે પટલે નયોન કર્મવધ ન થાય સારણા
પટલે સ્મરણ કરાવતુ-સ્વાધ્યાય, પ્રતિષ્ઠમણ, પઠિલેહણ, ચૈત્યવદન, ધ્યાન રૂપા
દિશ ન કર્યાં હોય તો યાદ કરી આપવા ચારણા-સયમક્રિયામા સ્પાલના કરતા
હોય તેને હૃદયથી કહે કે-આ કામ કરવું તમને ઘટતું નથી, માત્ર પ્રમુલ
ચરાચર પરદગજા-આ પ્રમાણે કહેતું ત ચારણા ચોયણા-ચારિત્ર અભીકાર કર્યા
છતા ન કરવા યાગ્ય કાચ કરે તો તેને ઉપદેશ આપે, કઠોર તેમજ મિદ્ર પચન
થી ભગવાયે અને પઠિચોયણા-ચારવા ભગવાયે અને વિશેષમા કહે કે-આ
પ્રમાણે જા તમારું અનુચિત યતન રહેશે તા પ્રાયશ્ચિત્ત આવશે, માટે
મહામૃદ્યપત ચારિત્રધર્મ ચરાચર શુદ્ધિપૂર્વક પાછા આ પ્રમાણે ગુરુ આદિકના
સારણા-ચારણાદિકથી સયમ-પાલનમા જાગૃતિ રહે અને કર્મવધ ન થતા કમ
નિર્જરા થાય તે નિર્જરા કવા સાધુઓને થાય તે સયથી ચાર ગાથા દર્શાવતા
કહ છે કે-

ગુરુણો હંદણુવત્તી, સુવિણીણ જિઅપરીસહે ધીરે ।

નવિ થદ્દે નવિ લુદ્દે, નવિ ગારવિણ વિગહસીલે ॥ ૫૨ ॥

સ્વતે દત્તે ગુત્તે, મુત્તે વેરગ્ગમગ્ગમહીણે ।

દસવિહસામાયારી, આવસ્સગસજમુજ્જુત્તે ॥ ૫૩ ॥

સ્વરપરુસકક્કસાણ, અણિદ્દુદુદ્ધાદ નિદ્દુરગિરાણ ।

નિવ્વમ્મચ્છણનિદ્ધાહણ-માઈહિં ન જે પડસ્સતિ ॥ ૫૪ ॥

જે અ ન અકિત્તિજણણ, નાજસજણણ નાકજ્જકારી અ ।

ન પપ્પણુહાહકરે, કઠગ્ગયપાણસેસે વિ ॥ ૫૫ ॥

[ગુરો હંદાનુવર્તિનઃ, સુવિનીતા જિતપરીપલા ધીરા ।

નાપિ સ્તબ્ધા નાપિ લુબ્ધા, નાપિ ચૌરચિત્ત ચિન્તયત્તીત્તા ॥ ૫૨ ॥

ક્ષાન્તા દાન્તા ગુપ્તા, મુક્તા વૈરાગ્યમાર્ગમાલીના ।

દશવિધસામાચારી-આવશ્યકસયમોદયતાઃ ॥ ૫૩ ॥

સ્વરપરુપર્કકંશયા, અનિષ્ટદુષ્ટયા નિષ્ટુરગિરા ।

નિર્ભત્મનનિર્ધાટના-દિભિઃ ન યે પ્રદિપન્તિ ॥ ૫૪ ॥

યે ચ નાકીર્તિજનકા, નાયજોજનકા નાકાર્યકારિણશ્ચ ।

ન પ્રવચનોદ્ઘાટકરાઃ, કણ્ઠગતપ્રાણશેષેઽપિ ॥ ૫૧ ॥]

ગામ્યાર્થ-આચાર્યના આગ્રયને અનુમરનાર, વિનયી, પરીપદને જીતનાર, ધૈર્યશાલી, નિરભિમાની, લોભપતા રહિત, મારવ રહિત, વિકથાનો ત્યાગ કરનાર, ક્ષમાવાન, જિતેન્દ્રિય, ગુણિયત (બ્રહ્મચારી,) નિર્ભોભી-સતોષી, વૈરાગ્યપ્રાપ્તિ, દશવિધ સામાચારી તથા આગ્રયક કરણી તેમજ સયમયોગોમા સામધાન, રસ (આક્રી), પરુષ (રુઠોર), કર્કશ (કસવત જેવી અસહ), અનિદ્ર તેમજ દુષ્ટ વાળી દ્વારા અગર તો તિરસ્કાર કે ગચ્છવાદ કરવા છતાં જે લેશમાત્ર દ્વેષ ન કરે, અપક્ષીતિ ન કરે, અકાર્ય ન કરે તેમન પ્રાણનો સશય આવી પડે તો પણ શામનની હીલના થાય તેટલું કાર્ય ન કરે તેના શિષ્યો-સાધુઓ નિર્જરા કરે છે.

વિવેચન-યાદીશ મત્તારના પરિપદો છે, તના થે વિભાગ છે ૧ શીતપરીપદ અને ૨ ઉષ્ણ પરીપદ આચારાગચ્છની નિયુક્તિમાં વધુ છે કે-^{૧૬} "સ્ત્રીસહાર-પરીસહા ય,દો ભાગમીયલા એ. | સેસા ધીસ ઉણ્હા,પરીસહા હોન્તિ ણાયચ્ચા ॥૧૧॥" શ્રીપરીપદ અને સત્ત્વારપરીપદ પ બને પરીપદ શીત-ટકા છે પત્તે તે શરીરાદિકને કષ્ટ ઉપજાવતા થી પરતુ ચારિત્રમા સ્વલ્પના પમાદે છે ક્યારે યાદીના ધીશ પરીપદો ઉણ છે બદલે તે ચારિત્ર તથા શરીરને દુઃખ ઉપજાવે છે જો ચારિત્રથી ચલાયમાન થાય તો દુઃખ અને ન ચલાયમાન થાય તો દુઃખ નથી પરતુ શરીરને તા દુઃખ છે જ થલ્લી આ મધધી ધીકી ગાથા દર્શાય છે કે-

"જે તિલ્લપરિણામા, પરીસહા તે ભવન્તિ ઉણ્હાઓ । જે મદપરિણામા, પરીસહા

તે મયે સીયા ॥ ૨ ॥" જેનાથી રાગ-દ્વેષાદિક અધિક થાય તે ઉષ્ણપરીપદ

અને જેનાથી મદકપાય થાય તે શીતપરીપદ આવા પરીપદને જીતનાર શિષ્ય કેમ

નિર્જરા કરી શકે છે મારવ વ્રજ જાતના છે-૧ રસ, ૨ ઋદ્ધિ અને ૩ સાત્તા

'મારા પ્રભાવથી મરમ આહાર મળે છે' તેનું ગૌરવ વરણુ તે રમ-મારવ, 'મારા

ઉપદેશથી થાવકો વોધ પામ્યા, સાધુઓની સરયા વધી' આ પ્રમાણે વહેલુ તે

ઋદ્ધિમારવ અને 'મારા પ્રભાવથી શર્યા, યસતિ સવધી સુસ પ્રાપ્ત થાય છે' તેનું ગૌરવ

લેલુ તે સાત્તામારવ આ વ્રજ પ્રવારના મારવ રહિત મુનિ કેમક્ષય કરી શકે છે

થલ્લી 'સ્વદ્વાચાર્યના પાપ સો શિષ્ય અગર તો સ્વદ્વા મુનિની જેમ ક્ષમાશીલ

૧ વોસમા સીર્યેન્દ્ર શ્રીમુનિગુરુત્ત્વામી પાસે સ્વદ્વા વાવના રાજપુત્રે દીક્ષા લીધી અત્પદાક્રમમાં સતત કાશ્વ પચનથી તેઓ આગમન થયા તેમને પાંચ સો શિષ્યોના આચાર્ય બનાવવામાં આશ્ચર્યા એકદા પોતાના બનેડીને પ્રતિવોધક માટે કુમ્ભરકટનગરે જવાના શુદ્ધ સમય આસા માગી ગુરુપદાન-

શબ્દથી જોઈ કહ્યું કે—ત્યાં જવાથી તમારા સ્વનો નાશ થશે સ્વદકમુનિએ પુનઃ પ્રશ્ન કર્યો—તમા ઘરે કે દાનિ ? ગુણ કહ્યું કે—તમારા મિત્રાથ સર્વને સ્થમ થશે સ્વશિષ્યોને તમા જાતી તેઓ વિદાર કરી કુમારકટનગર આવ્યા ત્યાંના રાજા દ્વદકનો પ્રધાન પાતક પૂર્વે જ્યારે સ્વદક રાત્રપુત્રની રાજધાનીમાં ગયલ ત્યારે કુમારે તેને વાદમાં પરામર્થ વમાવ્યો હતો ત્યારથી તે તેમના પ્રયે રોધે મરાયેલો હતો સ્વદકને સપરિવાર અધેરા જાળી મેરનો વદતા ઝેવાનો તેને મનસૂબો કર્યો જ તપ થનમાં તે ઉતરવાના હતા તે સંધાનમાં પોતાના ગુપ્ત માળધોદ્ધારા રાત્રિમાં ને રાત્રિમાં જ ગજો ભૂમિમાં વદાત્મા થીન દિવસે રાત્રિમાં ઉત્કૃષ્ટ સમગ્રાણ્ય કે—દે ગજન ! આ સાધુઓ નથી પણ ત સાધુઓના છુપા લેશાશની નીચે મહાશુભને છે તેઓ પ્રથમ જોઈ તમારું રાજ્ય પ્રદાન કરવા દરે છે જો તે દુષ્ટીકૃતની છાત્રી કરવી હોય તો તેઓ જ્યાં ઉતર્યા છે ત્યાં નપાસ કરાયાં જાવને સતારેલા શત્રો મઠી આપશે રાજાએ તે પ્રમાણે તપાસ કરાવી અને સાધુઓનું આ કારણવાન છે એમ ધમની પ્રધાનને ઈચ્છા રિક્ષા કરવાનો હુકમ આપ્યો પાલકને જોઈનું દુનું તે મઠી ગયું તેને તરત જ થાણી અગાધને સાધુઓને તેમાં પોલી નાંખવાનો આદેશ આપ્યો અપક મુનિનો આ ઇમમ શુભના વચનો માફ આવ્યા, અપક મુનિએ પાલકને કહ્યું કે—ઝીણા પ્રથમ મને પીલા નાંખ બેલા મારે મારા શિષ્યોનું દુઃખ જોઈું ન પડે પ્રધાનને તો તેમને જ વિશેષ રૂઝ આપનું દુનું દુલે શિષ્યોને દુક પછા દુક તેમની નજર સમજી પીળવા માલ્યા દરક શિષ્યો અજબ સમા ધારણ કરી રાત્રદુષ્કને માં આવતા રમ્યા ૪૬૧ તો પીલાઈ ગયા છેજ્જા દુક માલકાનું માલો રમ્યા ત્યાર અપકમુનિએ પુનઃ વિજ્ઞાપિ કરી કે—આ માલકાનું પડેનાં મને પીલા નાંખ, તેમનું દુક મારી નજરે મહીં જોવાય પ્રધાને આવા નજીવી માળથી પણ નામદાર કરતા અપકમુનિનો અચાર કુપી શાત રહેશે ક્રોધ સંપટા આવ્યો તેને ત્યાં ન છાં જ નિયતનું કર્યું પ્રધાને માલકાનું અને છેવટે અપકમુનિને પીલી માલકા નિયાળના પ્રમાણે અપકમુનિ અમિતુમાર નિકાલના દેવ થયા પૂર્વમથના દ્રેષથી તેમણે તે ધમસ્ત નગરી માલો દીધી જાને તે દ્વદકારણના નામે ઓઝણાય છે જીવનના પ્રાતમણે અપકમુનિનો રોધ શાંત ન રહ્યા શ્વયો, પરંતુ તેમના ૫૦૦ શિષ્યોએ તો અજબ શાંતિ ધન કમા ધારણ કરી સ્વહિત સાધુ

૧ આવસ્તી નગરીના કનકેનું રાજાના તેઓ પુત્ર હતા નૈરાયમીના થતી તેઓએ ધ્યમ સ્વીકાર્યું માલકા સ્વાકાયા વાદ સ્થમક રાત્રકુમારે પૃથ્વી-પર્વટન ચર કર્યું વિદાર કરતાં કરતાં તેઓ પોતાના મહેન-બનેવાના રાજનગર નજીક આવી પહોંચ્યા રાજા-રાણી આ સમયે રાજમહેલના અગાધીમાં બેઠા વર્તા-વિનાદ કરી રમ્યા હતા અચાનક રાણીના નજર પોતાના માફ કપર પકા સાધુનેવર્ધાં રહેલા પોતાના સાલોને રાજા માલકી અધ્યા નહીં માફ પ્રથેના વારસવર્ધી રાણીના નેત્રમાંથી આંધુના કે—ચાર વિન્દુ સરકી પડ્યા રાજાએ તે જોતાં જ તેના મનમાં રાકાળ સ્થાન લાધું રાજાએ કાતના પુત્રાઓ કયા સિવાય જ માનકિક નિશ્ચય કરી ઝીણા કે—સાધુના કેવળાં આદેશ આ નવીન આભુતક રાજીનો પૂર્વનાં એમાં હતો સર્વે શેર કરતાં તેમનું શેર વિરોધ કાતાજ હોય છે અનેશમાં ને અનેશમાં તત્ત્વજ્ઞ ત્યાંથી કમા મર્દ રાજાએ વાદાલને માલકા યા અને સ્વદક મુનિની જીવતાં જ વાદના ટટારા લેવાનો આદેશ આપ્યો વર્ગાલો મુનિરાત્ર પાછે ગયા અને રાજાનાં આદેશ સમઝ્યાનાં ધમાતીલ મુનિરાત્ર જા દુકાકન સામલને લેરામાત્ર રાજકાયા સિવાય ચોલ્યા—“તમે તમારું કાર્ય સુધીથી રજાનો કદો હું કવી રીતે

કરાયે ત્યારે મિથ્યા લુપ્ત દેખી અને મનમાં ' મન ધિક્કાર હો ! ' વમ ચિત્ત થયું ૮ તથાકાર-ગુહમહારાજ જ વહે તેન ' તદ્વત્તિ ' કહી સ્વાધાર્યુ ૯ અમ્યુ સ્થાન-ગુહમહારાજ આય ત્યારે ઊભા થાને આદર આપ્યા, તેમનું યજ્ઞમાન કર્યું તેમજ ગ્લાનાદિક સાધુની ધૈયાધર્મ્ય કર્યો, તને આદાર પાળી છાપી આપ્યા ૧૦ ઉપસપત્-પોતાના આધાય પાસેથી યીજા આચાર્ય અગર તા ઉપાધ્યાય પાસે રહેયુ હોય તા કહે- ' તુ આટલા સમય પય ત આપની પાસે રહીશ ' બી ઉત્તરાધ્યયન્યપ્રમા ઉપર પ્રમાણ દશ પ્રકારનો સામાચારા જણાવો છ પરંતુ પદ્યવસ્તુક તથા પ્રય ચનસારોદ્ધાર પ્રમુલ પ્રયોમા યીજી રીતે પણ દર્શાવા છે, તે આ પ્રમાણે—

“ પઢિલેહના ૧ પમજળ ૨-ભિક્ષુરેરિયા ૩ લોય ૪ ઝુંજળ ૫ વેવ ।

પત્તમધુનળ ૭ ત્રિયારા ૮, ધદિલ ૯ આવસ્મયાડપા ૧૦ ॥ ૧ ॥ ” ૧ પઢિલેહના વિધિપૂર્વક ઉપધિની પઢિલેહના કર્યો પઢિલેહના મયધો િ શોષ વર્ગ કરતા જણાય છે ૫-પ્રાત કાલમાં સમજ થાયા પ્રદરમા રિયાવદા કદીન મુદ્દપત્તિ પઢિલેહથી પછી કાયા પઢિલેહથી યાદ રજાદરણ તથા ગુદા ઉપર પઢિલેહથી યાદ ગ્લાનાસાધુ તથા નથીન લઘુશિષ્યના ઉપકરણ, પોતાના યજ્ઞો, ઉત્તરવદ્દા, સધારા, પછી ગુદના સધારા-વમ અનુમમ પઢિલેહથી આસયધમા ચાર પ્રકાર કહે છે-(૧) ઊષ્વ-ઉત્કટ આસને ઘેસી, મીઘલા છદા વર્તેત યજ્ઞ ઊના વીને પઢિલેહયુ પણ યજ્ઞને ભૂમિ પર સ્પર્શ કરવા દેયુ નહીં (૨) સ્થિર-વચ્ચનાથળ ભાગ વીને સ્થિર દિષ્ટિથી જાયુ (૩) સ્થિરિત-વદ્દાન એક વાજુ તપાસી યીજી વાજુ તપાસતાં ઉતાયજ ન કર્યો, વમ ૫ સમ કરવાથી યીયુવાયના અયળા ન મચવાય (૪) સ્પશ-વદ્દાને સર્થ વાજુ સ્પર્શ કરીને ઘરાવર ૫૬ ધ્યાનથી તપામયુ આ પ્રમાણે સારી રીતે વદ્દા ન તપાસે તો વીઢા, ડુધુમા પ્રમુલ જલજીવનો નાશ થાય જો ઝીવજન્યુ માલૂમ પડે તો વિધિપૂર્વક પૂજી તેન વર્ગત ધ્યાનમા મૂકે. આ પછી પપ્કોઢા કરવા તમા મીઘેના ચાર દાપાના સ્થાન કર્યો (૧) અળધાધિઅ-વદ્દાને થાલ્યુ નહીં તેમજ શરાદન દલાવયુ નહીં (૨) અવલિઅ-વદ્દાને થાલ્યુ નહીં. (૩) અનુવધિ-નિરતર એક વાજુ જ ઝીયુ નહીં (૪) માલિ-તિચ્છો અગર તા ઊધો સઘદ્દો કરવા નહીં યાદ છ પુરિમા વરે-ચન વાજુ થળ પ્રળ ચાર જુયે યાદ નય પપ્કાઢા વર તે પ્રળ પ્રળન આતરે હાથ ઉપર ફટકા આપે-આ પ્રમાણે હસ્તનુ પ્રમાર્જન કરવાથી ઝીવના રક્ષા થાય આ સયધમા છ દોષ જણાયે છે-(૧) આરમ્બ-ઉપર વહેલ વિધિ કરતા વિપરોત વરે અથવા પપ્કાઢા દિશ આયા-પાછા વરે, યટલે ૫ પહેલા આયા પઢિલેહે વચ્ચે યીજુ પઢિ લેહે અને વાજુ અમ્ય કાય વરે (૨) સમદના-પઢિલેહજ વરલ યજ્ઞ ધળપદિ લેહેલા યજ્ઞ સાથે મૂકે, તેનો ઉપર ઘેસે અને મદ્દન વરે (૩) અસ્થાન-સ્થાપના-પઢિલેહેલ ઉપધિ ગુદના અવપ્રદમા મૂકે. (૪) પ્રસ્કાટના-ધુલ ધિગરેથી મિથિત યજ્ઞને દ્વાપટે (૫) વિક્ષિત-પઢિલેહીન ક્યા ત્યા રાહી મૂક. (૬) વેદિકા

દોષ-તેના ધાત્ર્ય મેદ લ, તે આ પ્રમાણે-(૧) ઋષ્યવેદિકા-ઢોંચણ ઋષર દાપ રાણી પઢિલેહે, (૨) અદાવેદિકા-ઢોંચણ નીચે દાપ રાણા પઢિલેહે (૩) પદ્યવેદિકા-પદ્ય દાપ ઢોંચણની મધ્યમા અને પદ્ય વહાર રાણી પઢિલેહે (૪) દુહડ (અમડ)વેદિકા-ચને ઢોંચણ ધણે દાપ રાણી પઢિલેહે (૫) અતાદ્યા (અતપદિકા)-ચન ઢોંચણને મધ્યમા રાણીને પઢિલેહે પઢિલેહણ સવધી ચીજા પણ દાપ દશાગતા વહે ડે કે-(૧) પ્રમિથલ-પઢિલેહણ યજ્ઞન કિનારથી પ્રહણ ન કરે, (૨) પ્રલય-પછવાડેથી પ્રહણ કરે (૩) લોલા-ભૂમિમ અદાદે, ભૂમિ પર મૂકે અગર તો હસ્ત ઋપર મૂક (૪) પગા મોમા લેંચયા-મૂક ધામા, મામા-ય વચ્ચને ગોંગમા ગંગ માગડીથી પકડગાન ચડલે પક માગડી થી પકડે, (૫) અનકપુળા પપ્પાટા કરના વચ્ચને ધૂજાવે, ઘણા વચ્ચને ધૂજાવે અગર તો પક જ વચ્ચને ઘણા વચ્ચને ધૂજાવે (૬) પ્રમાણાપ્રમાણ-પપ્પોડા કરતા શંકા કર ન-મેં પક વાર વ્યાં વ કે વાર-આ પ્રમાણેના પ્રમાણથી શકા થાય અને ગણતરી કરે આ થયા પ્રકારના દાપ રહિત પઢિલેહણ કરે તો જ તે પદ્ય વતો થાય નિર્યુક્તિકાર કહે છે કે-૧ અયુન, ૨ અનાધિક અને ૩ અવિપ રીય-આ ત્રિપડીના આઠ ભાગા થાય છે, તે પૈકી પ્રથમ ભાગો શુદ્ધ અને યાકીના યીના અશુદ્ધ જાણવા તેની સ્થાપના નીચે પ્રમાણે છે

સ્થાપના

— — —
| — —
— | —
| | —
— — |
| — |
— | |
| | |

— આથી ગોંઠી શુદ્ધ અને ૧ આથી લીંટી અશુદ્ધ સમ જયી પઢિલેહણ ક્યારે કરવી તે સવધી શુદ્ધા શુદ્ધા મતો ડે પક કહે ડે-પ્રતિષ્ઠમણ કરીને, ચીજો વહે-સૂર્યોદય થાય ત્યારે, ચીજો વહે-પ્રકાશ થાય ત્યાર, ચાંચો વહે-હસ્તની રેલા દેખાય ત્યારે આ સત્તથમા શુદ્ધમપ્રદાય પવા છ કે-સૂર્ય દેખાય, હસ્તની રેલા દેખાય વિગેરે હકોક્તતા વરાવર નથી અગચ્ચક વ્યાં પછી જે થોવા કહીય છોય ત્યારે

પઢિલેહણનો સમય આવે તેની રીતે આચર્યકા કરવા ત સમયે દશ વસ્તુઓ પઢિલેહણી અને તે પઢિલેહણ પૂર્ણ કરે ત્યારે સૂર્યોદય થાય, દશ વસ્તુઓ નીચે પ્રમાણે સમજથી-૧ મુહરપતિ ૨ આવા ૩-૪ વને નિશીચિયા, ૩ વાટપટ્ટા, ૬ મથારિયુ, ૭ ઉચ્છાપટ્ટા, ૮-૧૦ ગ્રણ વપટ્ટા કેટગાક અગિયારમા દાદો પડ ખળાય છ આ સમય કરતા વહલી-મોડી પ્રતિલેખના કરે તો અવિપર્યય હોય તાગ પુસ્તપવિપર્યય પણ ન કરવા, તેના ક્રમ નીચે પ્રમાણ ડે-૧ પ્રથમ દુરરા ઉપકરણ પઢિલેહ, ૨ તપડીના, ૩ મ્લાન સાધુના, ૪ અને પછી ડિપ્પાદિદ્યુ આ પઢિલેહણ-મામાચારીમા વિરાધના કરે તો તોર્યકરની આજ્ઞા વિગદ્ધ કહેવાય માટે પ્રથમ પઢિલેહણ-સામાચારી યથાચોત્તય સમગ્રી લેવી ૨ પ્રમાણ-પઢિલેહણ કરીને પ્રમાત વસતિ પૂજવી અને દિવસના ચાંચા પ્રકર પ્રથમ વસતિ પૂજવી અને પછી પઢિલેહણા કરવી આ પ્રમાણના વેદના દેવગ્રન્થની

ત કરવી પછી વાજો ચરાયર તપાસણાં ઓ આ પ્રમાણે પ્રમાણના ન કરે તો
 લોકમાં તિદા થાય, ઝીવનાત થાય, ધૂટીની વૃદ્ધિ થવાથી વપટા મેટા થાય અને
 પ્રજાલનનો આરંભ થાય વિ० આત્મવિરાધના થાય ૩ મિથ્યા-વિધિપૂર્વે પાત્રા
 પદિલેહીને ગોચરી અર્થ જાય આ વિધિ પચવસ્તુક પ્રથમાં આપી છ પટલે તે
 સ્થલેથી જાણી લેખી ૪ ર્થાપિવિત્રી-સૂત્રના ઉદ્યાપૂર્વક કાપોત્તર્ગ કરે
 આ સવધી પણ વિશેષ વિધિ પચવસ્તુક પ્રથમાં જાણાય છે ૫ આલ્યાપન-
 ગોચરી લાખ્યા થાય 'અમુક અમુક સ્થલેથી આ મિથ્યા મળી છે' તે પ્રમાણે
 ગુદમદારાને અભાવયુ ૬ મોક્ષન-આ ત્રિપય તો પ્રસિદ્ધ જ છે ૭ પાત્રવધાવન-
 પાત્ર વિગેરે સાક કરવા ૮ વિચાર-સ્થદિલ વિધિપૂર્વક જાય ૯ સ્થદિલ-
 સ્થદિલ જવા માટે જીવરહિત તેમજ ક્યા યોજાતુ અનાગમન સમયે તેવા મૂર્તિ
 પસદ કરવી ૧૦ આવશ્યક-પ્રતિજ્ઞમળ વિગેરે આવશ્યક અવશ્ય કરવા
 આવશ્યક સવધી સવિસ્તર ચળન પચવસ્તુક પ્રથમાં ધીજ્ઞા દ્વારમાં સળાયેલ
 છે આવશ્યક પટલે અવશ્ય કરવા યોગ્ય કાય, અથવા આત્માન ગુણથી
 શક્તિ કરે આવશ્યક સવધી ધીજ્ઞાનુમાનદ્વાર ચત્રમાં સ્વરૂપ ધર્મનુ ઉ, ત
 આ પ્રમાણે-૧ નામ આવશ્યક, ૨ સ્થાપના આવશ્યક, ૩ દ્રવ્ય આવશ્યક અને ૪
 માપ આવશ્યક ૧ નામ આવશ્યક-કોઈ પણ સીય કાચવા અનીયનુ, ધના ઝીવાતુ
 અથવા અઝીયોનુ, આવશ્યક યુ નામ ૨ સ્થાપના આવશ્યકના દશ મેદો છે
 (૧) વાણ (લાકડા)ને વારીને સાધુ પ્રમુખનુ સ્વરૂપ દર્શાવે, ૨ ચિત્રકર્મ-
 માધુ પ્રમુખનુ ચિત્ર આલેશે, (૩) પાતકર્મ-દહના છંદા પ્રમુખ વાલીને ઢાંગલી
 પ્રમુખના આકાર દર્શાવે, (૪) લેપકર્મ-લેપ કરાને મૂર્તિ વિગેરેના આકાર દર્શાવે, (૫)
 મેધિમ-ચતુરાશી ગથીને આકાર દર્શાવે દાસલાતર કે પુષ્પી જ માલ્લા (૬) વેધિમ-
 પુષ્પ ઘોટોને અગર તો પક્ષ થે થા ત્રણ વજો ઘોટાછ ન વોઈ સ્વરૂપ દર્શાવે (૭)
 પૂરિમ-મરતચક્રવર્તી વિગેરેય મરાયેલી પીતલના મૂર્તિ વિગેરેની સ્થાપના (૮)
 સ્વાતિમ-ધના દહના દુકડા પકટા કરીને ધનાથાયેલ કપુક (લાટી)નો
 ઝેમ, (૯) અમ્મ ચદનનુ અક્ષ યુ નામ સ્થાપનુ અને (૧૦) ઘરાન્ય-વાદિયાની
 સ્થાપના આ પ્રમાણે ધીજ્ઞા સ્થાપના આવશ્યકના દશ પ્રકાર દર્શાવેલ ॥ મતા-
 તરે દત્તકર્મ વિગેરે સ્થાપના પણ જાણાય છે આ વાણકર્મ વિગેરે મેદોની સમુદાય
 સ્થાપના સ્થાપીને જે મિથ્યા કરે તે સમયમાં સ્થાપના થે પ્રકારની સમજથી
 ૧ મદ્માપસ્થાપના અને ૨ અસદ્માપસ્થાપના, તે આ પ્રમાણે સમજવું-વાણ
 પ્રમુખમાં સાધુના આધેહુય-સાક્ષાત્ આકાર કોતરે તે સદ્માપસ્થાપના કહેવાય અને
 અમમાં સાધુના અવયવોના આકાર નથી તેથી તે અસદ્માપના સ્થાપના
 કહેવાય ત્ય પ્રતિજ્ઞાની પૂછે છે કે-નામ આવશ્યક અને સ્થાપના આવશ્યકમાં
 વિશેષ તપાસન જા છે? તેનો ઉત્તર એ છે કે નામ તો ચાત્કવિધ પટલે
 સચક છે રહેના છે અને સ્થાપના તો અરૂપ સમયની પણ હોય અને સર્વ કાલની
 પણ હોય દાસલાતરીકે-શાશ્વતી પ્રતિમા ચાત્કવિધ કહેવાય, અને ધેત્યમાં

રહેલી જિનપ્રતિમાનો તો વાઙ્માતરે વિલય થઈ જાય થીજી દશાત-પ્રાણવાદિક સ્થાપના સ્થાપે ત દ્વિતરિક (અલ્પ વાઙ્માત્ર) અને સાધુ પોતાના ગુરુની સ્થાપના સ્થાપે ત યાગ્યકથિક વહેવાય હવે થીજી પ્રત્યક્ષાવશ્યક જણાય છે- પ્રત્યક્ષાવશ્યક થે પ્રકારનું છે-(૧) આગમ અને (૨) નાઆગમ આગમપ્રત્યક્ષાવશ્યક-આવશ્યક સૂત્રથી પ્રારંભને ક્રિયા સુધી મર્ચ શીખ્યા હોય, તને મૂલે મહા, દ્વિતરિક સ્થિત થઈ ગયે- હોય, અર્થ કોઈ પૃષ્ઠ તો તત્કાલ વહે, શ્વાસ, પદ તથા અક્ષરનો સંલગ્ન પણ જાણે આદિથી અત પર્યંત અને અતથી આદિ પર્યંત પાઠ કરી શકે વટલે ક્રમાત્ક્રમ મળી શકે, પોતાના નામથી કોઈ વાળાય તો ક્રમમાં પણ જાણે કે માદ નામ કોઈપણ સ્ત્રીધુ તમ શાસ્ટ્ર-પાઠ તેના દ્વિતરિક જામી ગયા હોય ક્યારે પૂછે ત્યારે જવાબ મળે જેથી રીત ગુરુ શીખ્યે તેથી રીતે જ ચરાચર મહાન કરી છે, પણ પણ અક્ષર રહી ન જાય તેમજ અધિક પણ ન થોલે, વ્યવહારમાં વ્યવહારમાં અક્ષર મળી જાય તમ ન થોલે, અસ્ખલિત-ધારાવદ્ રીતે થોલે, સૂત્ર વાળતા પદ મિત્ર મિત્ર થોલે તમજ સ્થાન અને વિરામનો ધરાવર ત્યાં રાખીને થોલે, ચિંતુ કે માત્રા પણ ન્યૂન ન થાય તેમજ અર્થ અધ્યાત્મ ન રહે, વાપવશ્યક પણ થોલે, સ્પષ્ટ રીત થોલે અર્થાત્ સુનો કે થોલે થોલે તમ ન થોલે, ગુરુ પાસે વાચના કરીને મળેલ દાવ વટલે કે કાનુ સામળીને અગર તો પાતાની મેલે મળેલ ન હોય, અર્થાત્ વાચના, પૃષ્ઠના, પ્રતિપૃષ્ઠના, ધમકયા અને અનુમેષા-પ પાઠ પ્રકારદ્વારા શાસ્ત્રાધ્યયન કર્યું દાવ અહીં અનુમેષાનો અર્થ ઉપયોગપૂર્વક મળ્યું ત થાય છે અને ઉપયોગપૂર્વક પઠન કર્યું તે પ્રત્યક્ષાવશ્યક નથી પ્રત્યક્ષાવશ્યક છે તા વિરામ નહીં આવે ? આ શકાનો ઉત્તર આપતા જણાયે છે કે-ઉપયોગ વિના પૂર્વે થયેલા પા ૧ થયા ગુણયુક્ત થોલે પણ ઉપયોગ નથી માટે તને પ્રત્યક્ષાવશ્યક જાણવું આ નવધર્મમાં ભાત નયનો પ્રસંગ થતાથી ત કથાની પુષ્ટિ પણ કરે ॥ ૧ નેગમનયના મતે તા વેદ અનુપયોગી તે વેદ આગમપ્રત્યક્ષાવશ્યક, તથી રીત થે, ત્રણ અનુપયોગી ત થે ત્રણ આગમપ્રત્યક્ષાવશ્યક થથી જ રીતે જોડલા અનુપયોગી ૧૮લા આગમપ્રત્યક્ષાવશ્યક જાણવા ૨ પથી જ રીતે વ્યવહારનયનો પણ મત જાણવા ૩ મમહનયના મતે પા ૩ ક-વક હોય અથવા વળા અનુપયોગી દાવ તો પણ વક જ પ્રત્યાવશ્યક માને ૪ ક્રમસૂત્ર પણ વક જ વહે, તથી વિશેષ ન માને ૫-૭ શબ્દ, સમમિરુદ્ધ અને વ્યવહાર પ ત્રણ નયા તા આગમપ્રત્યક્ષાવશ્યક માનતા જ ૧થી, કારણ કે તેનું પ્રથમ પડ્યું છે કે-જે જાણે છે તે અનુપયોગી હોય જ નહીં આ પ્રમાણે આગમપ્રત્યક્ષાવશ્યકનું સ્વરૂપ સંક્ષિપ્તમાં જાણવું હવે નાઆગમ-પ્રત્યક્ષાવશ્યકનું સ્વરૂપ દર્શાવે છે તેના ત્રણ મેદ છે-(૧) જાણગશરીરપ્રત્યાવશ્યક, (૨) મયગશરીરપ્રત્યાવશ્યક અને (૩) જાણગશરીરમયગશરીરપ્રતિરિક (મિત્ર) ૧ જાણગશરીરપ્રત્યાવશ્યક-પ્રત્યાવશ્યક સર્વોનું સુન્દર અધ્યયન કર્યું

હોય તેવું શરીર, આ શરીર કંવુ છે ? અચેતન-જીવ વિનાનું, શ્વામોન્દ્યાસ રહિત, અદો હાથની શર્યા પ્રમાણવાલું અણગ્રાણ સ્વીકારીને મોક્ષે પહોંચેલ-આવા શરીરને જોઈને કોઈ ચિત્તારે કે-પૌદ્ગલિક દેહદ્વારા આત્મહિત સાધી, કમનિર્જરા કરી ભૂતકાલમા આ શરીરમા રહેલા જીવે આયશ્યકસૂત્રનું અધ્યયન કર્યું, શિષ્યને ને સૂત્રો શીખવાદ્યા પદ્ધિલેહનાદિક પ્રિયા કરી સ્વશિષ્યોને દર્શાવ્યું શિષ્ય કાઈ અર્થ ન સમજી શકે તો તેના પ્રત્ય અનુકંપા લાધી વારવાર તેને સમજાવ્યું-આવા પ્રકારનો ગુણી આ શરીરનો શ્વામી આયશ્યકનો જ્ઞાન હતો તેમ કથન કરવું ત જ્ઞાનગશરીરદ્રવ્યાવશ્યક જ્ઞાનયુ આ સવધમા પૂરતું આપે છે કે-મધ્ય કે ધો મરીને લાવેલા ઘડામાથી મધ કે યા ત્રાલી કર્યા પછી પણ જેમ ત મધનો કે ધોનો ઘડો કહેવાય છે તેમ જીવ રહિત શરીર હાથા છતાં આયશ્યકનો જ્ઞાતા આ દેહમા હતો તેમ નિરૂપી ગણાય છે ૨ ભવ્યશરીરદ્રવ્યાવશ્યક-’ આ ધોનો અને આ મધના ઘડો ઘડો ’ ધમ ઘડાને જોઈને ભવિષ્યકાલનો વસ્તુના વસ્તુમા આરે ૩ તમ આ શરીર પણ આયશ્યક જ્ઞાનગાર ઘડો તેવા ઉપચાર કરવા ૩ જ્ઞાનગશરીરભવ્ય શરીરવ્યતિરિક્તતા જ્ઞાન પ્રકાર દર્શાવ્યા છે (૧) લૌકિક-રાજા, કોટવાલ, માહલિશ રાજા, નગરશેઠ, સેનાપતિ, સાયવાહક વિગેરે સુન્દર અને રમ્ય પ્રમાતકાલ થયે છતે મુલપ્રશાસન કરે, દત્તધાયા કરે કેશ સમારે ધૂર કરે, પુષ્પમાલ પહેરે, સુન્દર ધારી ધારણ કરે, વિગેર પ્રિયાઓ કરી રાજસમામા, વૈષ્ણુવ્રજમા અગર તો ઉપધનમા જાય-આ લૌકિક (૨) કુમાવચનિક-૧ જમતાં જમતાં જાલે તે ચરક, ૨ માગમા પહેલા ઘડના ઘડકાઓની વધા પછેનીને જાલે તે ચારિકા ૩ જામદાના ઘડ રાજ ન વર્મરદિકા, ૪ મિશા મલે તે જાય તમજ ગાય પ્રમુસનુ દૂધ પ્રહણ કરે તે મિશેઢા, ૫ શરારે ભસ્મ જાલે તે પામુરાગા ૬ ગાનવડા થલદને ધમે જગાડવું વિગેરે વડા શીશ્વરીને જાકાના ચિત્ત વશ કરી મિશા માગ ત ગૌતમા ૭ ગાય જાલે તમ જાલે, તેને અનુસરે ગાય ઝમી રહ તો ઝમા રહ, ઘેસે તો ઘેસી જાય, ગાય સૂન, પત્ર-પત્રાદિક જાય તો ત પણ જગાદિક જાય તે મોપ્રતિકા, ૮ ‘શૂદ્રસ્થ ધર્મ જ સારા છે’ ધમ જ્ઞાને તેનો પ્રરૂપના કરે ત શૂદ્રસ્થધર્મી, ૯ જાજ્ઞવલ્કયાદિક ક્રપિઓપ વના ચેલ ધર્મસદિતા પ્રમાણે વ્યવહાર જાન્યે ત ધર્મોચેતકા, ૧૦ દેવ, રાજા, માતા, પિતા વિગેરેનો વિનય માધ્ય, તે ધેનવિકા, ૧૧ પુણ્ય, પાપ, પરલાદિક નહીં માનનારા નાસ્તિક, ૧૨ સાપત દૃત્યાદિક યોજા પણ પાપદીઓ પૂર્વે ઘડો તથા સુન્દર અને રમ્ય પ્રમાતકાલ થયે છતે દ્રુમ, ચંદ્ર, શકર, વૈભ્રાજ નાગ, સ્પતર, વિષ્ણુ વિગેરે વધા તેમજ દુર્ગા વિગર દેવોજાના મૂર્તિ સમીપે જરૂન ગધોદ્ધ છાન, ધૂપ કરે, પુષ્પમાલ ઘડાયે વિગેરે પ્રિયા કરે તે કુમાવચનિક (૩) સોલોતર-પ્રવ્રજ્યા અગીવાર કર્યા છતાં સાધુના ગુણ રહિત (વામસ્થા), વૃક્ષાય

ની અનુકંપા રહિત, જગામ વિનાના અશ્વના માપક ઉગ્માર્ગગામી, નિરુશ હસ્તી-
ની માફક સ્વચ્છદાચારી, કેશને તેલ તથા ધાણીથી મિશ્રિત કરનારા, સીતકાઠના
પાત્રી ગયેલ ઓષ્ઠપ્રમુખને માણ લગાવનારા-આવા માધુઓ લોકાના દેશાદેશમાં
જ ઉભય દષ્ટિ આવશ્યક થિયા કરે પરંતુ તમને છરછરી રાત તા આલપવાનું
દાનું નથી એમ કે જિનાશાને માનનારને આલાચના કરવાની દોષ પરંતુ આ પટ
મરાઓને તા લોકાને દેશાદેશ પૂરતી જ થિયા કરવા છ-આવી થિયા તે
લોકોત્તરદ્રવ્યાવશ્યક થય આવા માયાવશ્યક જણાય છે, તમા પણ કે
પ્રકાર છે-(૧) આગમ અને ૨ નોઆગમ પ્રથમ આગમમાયાવશ્યક આગમ
દ્રવ્યાવશ્યકની જેમ જાણે લ્યા પટલે આવશ્યક સુગ્રાધને જાણવાયા
ચૈરામ્ય, સંયેગ, ચિશુદ્ધ પરિણામયાટી યને છે અને ૨ નોઆગમમાયાવશ્યકના પણ
દ્રવ્યઆવશ્યકની માફક જ ગ્રણ ભેદ છે (૧) લૌકિક-મધ્યાદ પહેલા મહામારત
વાંચે અને મધ્યાદ પછી સામાવળ વદ, (૨) કુમાવલનિક-પૂષ જ્યા ત ચરકાદિક
પાત્રક્રિયો પૂજાકરે, હામ કર, જાપ કરે, ગાયત્રીનો પાઠ કરે, વગ્દ જેમ માંજે
તેમ મહાદેવની મૂર્તિ સમમ્મ ગાન-તાન રૂપાદિક થિયા કરે (૩) લોકાસર
ચારિત્રપાત્ર,તપસ્યા કરનાર માધુ તથા સાધી, અને ધીજિતરાજ પ્રરૂપલ પક્ષાગી
મા વહેજ શુદ્ધ સામાચારી માધુ પાસે મામલે ત આવશ્યક અને ધ્યાયિકા આ
પ્રમાણે યતુવિધ સ્વ આવશ્યક થિયામા વ્યવચિત્ત થન શુભ લેહ્યા-પરિણામ
પાઠો થને, થિયા કરતા વચત ક્ષણે ક્ષણે આનંદિત થાય શરાંરથી જિનમુદ્રા
થિગરે સાચયે, રજાદરણ (માયક પરચલા) થા પ્રમાજના કરે, મુદપતિ માટે
રાણીને વોલે થિગરે ઉભય ત્વ આવશ્યક કરે આ સયમમા પ્રતિવાદી શકા
કરતા વદે છે કે-આવી દર્શીકત તો આગમદ્રવ્યાવશ્યકમા જણાયો છ તા આ
નોઆગમમા પ્રકારમા શુભ એમ જણાયો છો ? તેનો જવાબ થ ધ-મુલ્યચિન્થા
પહિલેહવી, રજાદરણથી સદાસા કરવા રૂપાદિક થિયા કરવાનો જે દંદ છ
ત નોઆગમપણુ છે તેથી નોઆગમાવશ્યકમા આ દર્શીકતનો સમાવેશ થાય
છે અને જગતી વિશેષ દર્શીકત આવશ્યકપૂર્ણી તથા તમા ટીકામા વિસ્તાર
થી જણાયો છે, પણ પ્રયત્નિસ્તા-ના મયથી અર્હા જતા ફરી છે

આ પ્રમાણે સામાચારીનું સ્વરૂપ દર્શાયા સયમનું ધર્મ કરતા જણાયે છે-
પચાસવેરમણ, પંચિદિયનિમ્મહો કસાયજઓ । તિવ્વદ્ધવિરમણાઓ, સત્તરસહા
સજમો હોદ્દ ॥૧॥" સત્તર પ્રકારના સયમ છે-પાંચ આશયના ન્યામ કર, પાંચ
દિગ્વિધાનો નિમ્મદ કરે-દમે, ચાર વપાવાને ગોતે અને ગ્રણ દદ (મનદદ, વચન
દદ અને વાયદદ) થી વિરમે આવા પ્રકારના ગદ્દમા રહેલ સાધુ વિર્જના કર
વળી ગુદમહાગ્ર (૧) માંય લાગી જતા જથા વેદમા થાય તથી વદના
ઉપજાવનારા સર ધાણી વદ (૨) ધાણ લાગ્યા એવી વરુવ યાણા (૨) મોલાના
પ્રદાર જેવા વર્કશ ધાણા (૪) કાગદાનો શબ્દ ન ગમ તથી રાત જે ધાણો

સામઘી ન ગમે તેથી અનિષ્ટ ઘાળી (૫) વ્રાધિત થયેલ ઘાથ એથી મર્યંકર શબ્દ કરે તથી મર્ય ઉપજાવનારી દુષ્ટ ઘાળી (૬) પત્થર લાગવા એથી નિષ્ઠુર ઘાળી-આથા પ્રકારનો ઘાળીયદે નિર્મઘ્ના કરે, તિરસ્કાર કરે અગર તા ગચ્છમાથા થદાર કાઢી મુક તા પળ જાય તદ્દી અને મનમા વિચારે ધ-‘મારા આત્મદિત્ત ચાતર જ ગુરુ શિષ્યાચન વદે છ’ પરંતુ ધમ વિપરાત ન વિચારે ધે-‘આ ગચ્છ ઉપર યયા દેતુ કર્યુ છે, માં પળ ઘીજે સ્થાને રોટલા મઢી રહેશે તમ મનમા ન લાયે થઢી અયળવાદ ૭ થાલે, મરણાત વદ્દ આ તો પળ જ્ઞાનમદ્દોલના થાય તથુ કાય ન કરે ત જ સુશિષ્ય ધમની નિજરા કરી શકે છે આ પ્રમાણે સુશિષ્યનુ સ્વરૂપ દર્શાવી દશે ગચ્છનુ સ્વરૂપ દર્શાવે છે—

ગુરુણા કજ્જમકજ્જો, સ્વરકક્કસદુદ્ધનિદ્ધુરગિરાણ્ ।

મણિણ્ તહાત્તિ સીસા, મણંતિ ત ગોયમા ગચ્છમ્ ॥૫૬॥

[ગુરુણા કાર્યાકાર્યે, સ્વરકર્કસદુદ્ધનિદ્ધુરગિરા ।

મણિતે તથેતિ શિષ્યાઃ, મણન્તિ સ ગૌતમ ! ગચ્છ ॥૫૬॥]

ગાથાર્થ-કરવા લાયક અગર ન કરવા લાયક વાર્યમાં કઠોર, કર્કશ, દુષ્ટ અને નિષ્ઠુર માપાદારા ગુરુમહારાજ જો કહ પળ કહે તો “હે પ્રમો ! આપ થહો છો તે વાસ્તવિક જ છે ” એ પ્રમાણે યયા શિષ્યો વિનયપૂર્વક વર્તે છે તે ગચ્છ જ હે ગૌતમ ! સ્વસ્વ ગચ્છ છે.

નિવેચન-આ ગાથા સ્પષ્ટાથવાઢી દોશાથી તેના વિવચનની વિશેષ ક્ષર નથી સ્વર, વદ્દ ધિગર ઘાળોના પ્રકારના અથ ઉપયુક્ત ગાથામા આથી ગયા છે આચાર્યા આદશ સામ વ્રાધાયમાન ન થાય, રાધ ન લાયે અને સિદ્ધ સુરિના શિષ્યાની માવક ગુરુવચન ‘તહાત્તિ’ કદામ અગીવાર કરે-ધયા શિષ્યો જ ગચ્છમા થાય ત ગચ્છન તીર્થવર મગવતા તથા મળધરાદિકો મુગચ્છ વદે ” ગચ્છનુ વિશેષ સ્વરૂપ દર્શાવતા વદ્દ છે ક—

દૂરોઝ્ઞિયપત્તાઇસુ મમત્તણ્ નિષ્પિહે સરીરે વિ ।

જાયમજાયાહારે ઘાયાલીસેસણાકુસલે ॥ ૫૭ ॥

[દૂરોઝ્ઞિતપાત્રદિમમત્યો નિષ્પ્રહઃ સરીરેઽપિ ।

જાતાજાતાદારઃ દ્વિચત્વારિંશદેયણાકુસલઃ ॥ ૫૭ ॥]

ગાથાર્થ-વસ્ત્ર-પાત્રદિકને વિષ મમત્વ રહિત, શરીરને વિષે પળ સ્પૃહા વિનાના, એપણાના વેતાલીશ દોષ રહિત શુદ્ધ આદાર મઢે તો જ ગ્રહણ કરનારા અને તેના અમારમાં તપસ્યા કરનાર હાય તે જ કુશલ મુનિ કહેવાય છે.

નિવેચન-ચારિત્રપાત્રન કથ્યમાકુશલ મુનિ તો શરીરપ્રત્યે યળ નિર્મોહી હોય આહાર તો કવ્વ ' ધર્મયુતન શરીરમ્ ' એ વાક્ય વિચારીને તેના ધોષણાર્થે જ પ્રહળ વરે અને તે પળ શુદ્ધ મલેતો જ "અલન્ધે તપસો વૃદ્ધિ-ર્લન્ધે દેહસ્ય ધારણે ।" શુદ્ધ મોહરી ન મળે તો વિચારે વ-આજે તપર્મા વૃદ્ધિ થઈ, અને મલેતો માને કે દેહ દશે તો સયમ ધણા કાઠ પર્વત પાઠી શકાશે, સ્વાધ્યાય પળ છુપે થઈ શકશે સાધુપુરુષને ૩૨ કવલ, સાધ્વીને ૨૮ અને નપુસક સાધુને ૨૪ કવલપ્રમાણ આહાર હોય આટલા આહાર કરવાથી તે ધૂન્યા ન રહે આથી વિશેષ આહાર લગાના નિવેધ છે દેહ કવલ કોન કહેવા ? તે સયમી ધણન કરતા કહે છે વ-કુશ્કુટીના ૬૬ પ્રમાણને એક કવલ કહેલ છે કુશ્કુટીના જે મેદ છે-(૧) પ્રત્યક્કુશ્કુટી અને (૨) ભાવકુશ્કુટી, પ્રત્યક્કુશ્કુટીના પળ જે વિભાગ છે-(૧) ઉદરકુશ્કુટી અને (૨) ગલકુશ્કુટી ઉદરકુશ્કુટી પટલે જે આહાર કરવાથી સાધુનુ ઉદર ન ઘૂન રહે કે ન વૃદ્ધિ પામે અર્થાત્ સાધુને સ્વાંદરપૂર્તિ પ્રમાણે જ આહાર હોય ગલકુશ્કુટી પટલે કવલ લેતા સરલતાથી ગઠામા પ્રયેશ કરી માય તે, અથવા ઘડુ મુક્ષ ફાઢીને નહીં તેમજ આલ, મૃકુટી કે કપાલ વિકૃતિ ધારણ ન વરે તે કવલને ગલકુશ્કુટી કહેવાય ભાવકુશ્કુટી પટલે જે આહાર કરવાથી ન ધૂન્યો રહે વ ન તો પ્રમાદ થને પર નુ ઉદરને શાંતિ ધાય, દેહમા નિર્વલતા ન દેશાય તેમજ જ્ઞાન, દશન અને ચારિત્રની આરાધનામા ઉમગ રહે-તેટલા પ્રમાણપાઠો જે આહાર લેવાય તેને ભાવકુશ્કુટી કહેવાય આ આહારનો ઘત્રીશમા ભાગ તે અઢક(કવલ) કહેવાય ધ્રીવિહનિર્વૃક્તિની ધ્રીમજયગિરિજીકૃત ટીકામા તેમજ ધ્રીમગવતીસૂત્રના સાતમા શતકના પ્રથમ ઉદેશાનો ધૃષ્ટિમા પળ કહ્યુ છે કે-"કુશ્કુટિઅઢગપમાણમેષાળ" કુશ્કુટીના ૬૬ ના પ્રમાણ જેટલા આહાર તે કુશ્કુટીઅઢગપ્રમાણ કહેવાય તેના ઘીજા અર્થે વરતા એ પળ સૂચય કિ-કુટી પટલે નાની મૂપડી મૂપડી જેમ રહેવાના વામર્મા આય છે તેમ જીઘને રહેવાને માટે આ શરીરરૂપી મૂપડી 'કુ' શબ્દ કુસ્મિત અર્થે સૂચયે છે વ-આ દેહરૂપી મૂપડા મલ્લ, મૂત્ર તથા ઘશુચિધી પૂણ છે, આ શરીરને ૬૬ના પ્રમાણ જેટલા આહારથી ધોષનુ તે કુશ્કુટીઅઢક કહેવાય છે

ઘલી એક અભિપ્રાય ધવા પળ છે વ-જે પુરુષને જેટલો આહાર હોય તેનો ઘત્રીશમા ભાગ અઢક કહેવાય વાદ પુરુષ વિશેષ આહાર વરતો હોય તો તેને તેટલા આહાર વિના તૃપ્તિ ન થાય પટલે તેના આહારના ઘત્રીશમા ભાગને કવલ કહેવો ઘલી વાદ પુરુષ અરુપ પાતો હાય, ગળે ન ઉતરતુ હોય અને મદ પાચનશક્તિથી અધિક માંજન લઈ શકતા ન હોય તેને તેના આહારના પ્રમાણમા ઘત્રીશમા ભાગ કવલ સમજવો મગાઠ જે કહ્યુ કે-"ગઠામાં સરલ રીતે ઠતરે તને ન કવલ કહેવા" એ વચન પ્રાચિન સમર્થ

जायमजायाहारे(जातमजाताहार.)आनु विशेष स्वरूप दर्शावता यह छ के-
साधु ज्ञातापारिष्ठापनिका अने अज्ञातापारिष्ठापनिकानी जाण हाय श्रीआचर्यक
नियुक्तिमा कह छै क-“आहारम्मि उ जा सा, सा दुविहा होइ आणुपुच्छीए । जाया
चेव सुविहिआ, नायच्या तह अजाया य ॥ १ ॥” आहारने विषे पारिष्ठापनिका
के प्रकारनी छै (१) सदोष आहारने विधिपुष्प परठवानी मिया ते ज्ञाता
पारिष्ठापनिका अने (२) निरुष आहार परठवानी विधि ते अज्ञातापारिष्ठा
पनिका ज्ञातापारिष्ठापनिकानी विधि जणावे छै क-“आहारुम्मे अ तहा,
लोहविसे आभिओगिए गहिए । एण होइ जाया, वोच्छ से निहीइ वोसिरण ॥ २ ॥”
आधार्मिक लायधीअधिक ग्रहण करेला, विषमिश्रित, मक्षिकादि पटेल हाय
तेवा, कामणदृमणवाला अथवा अन्य रीते दोषित आहार हाय ता लेने यासराय
पानी विधि नीचे प्रमाणे करवी “एतमणाराए, अघिते यडिले गुह्वइहे ।
छारेण अबकमिता, तिहुण सारण बुज्जा ॥ ३ ॥” क्या स्त्री, पुण्यनु आगमन
न हाय तवा पक्वत स्थानमा गुरुमहाराननी यथावल अवित भूमिमा राखवी
अशन मिश्रित करे अन पछी ‘आहार अमुक दाषवाळो छै, माटे हु तने वोसराय
हु’ आ प्रमाण त्रण बार उक्चार कर आ विधि ग्रास करीने विषमिश्रित
अने कामणदृमणवाला आहार माटे कराय छै आधार्मिक आहार माटे
वर्णन ७२ मो गायामा दर्शावत आ प्रमाण ज्ञातापारिष्ठापनिका जाणवी हय
अज्ञातापारिष्ठापनिका जणानता कह छै क-“आयरिए अ गिलाणे, पाहुणए
हुह्वे सहसलाभे । एसा उ रल अजाया, वोच्छ से विहीइ वोसिरण ॥ ४ ॥”
आधारन अर्थे, ग्लान साधुने निमित्ते अथवा अनिवि साधुता निमित्ते विशेष
आहार ग्रहण कर्या जाय, दुर्लभ पदार्थ मळा जता वधार लीधो होय, विशिष्ट
द्रव्य विशेष लीउ हाय तो छ अधिक आहार स्त्री-पुरुष रहित पक्वत स्थानमा
वस-स्थानादिक जीव रहित भूमि शोधी त्या शुद्ध आहार होय तो तनात्रण
पुज करवा मृत्तगुणदायित आधार्मिक आहार हाय तो एक पुज करवा अ
वस्तरगुणद्वित हाय तो के पुज करवा पछी ‘दाष रहित आहार अगर तो आधा
कमादिक दाषवाळो आहार हु वोसराय हु’ एम त्रण बार बालुं हालमा तो
मस्ममा मिश्रित करीने आहार परठवानी प्रणालिका प्रचलित छै आ जे
प्रमाणे चख तवा पात्र परठवानी जाता-अज्ञातापारिष्ठापनिका जाणवी

पषणाना बेतालीश तथा प्रसेपणाना पाच-एम सुदतालीश प्रकारना दोष
रहित आहार ग्रहण करवामा साधु चतुर हाय पषणा बार प्रकरनी ३
१ नामेपणा-स्त्री आदिक वस्तुनु नाम, २ ठवणेपणा-पषणाना जानार साधु प्रमुख

સ્થાપ થે-^૧ આ યજ્ઞના છે ^૨ ત સ્થાપનેષણ, ૩ દ્રવ્યેષણ-અચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર યમ યજ્ઞ પ્રકારે છે, ૪ ભાવેષણ-ગોષણ, ગ્રહણ અને ઘાસ-યમ યજ્ઞ પ્રકારનો છે ગયેષણ યજ્ઞનાના ૩૨ મેદ છે-૧૬ દાતારના અને ૧૬ લેના રના આ ૩૨ દોષાનુ યજ્ઞન આ જ પ્રથમા અગાઉ પ્રમુ ૧૩૮ પર જાણી ગયું છે ગ્રહણેષણના સ્થિતિ, પ્રક્ષિત મેદો યજ્ઞ પૂર્વે પૃથ્વ ૧૪૨ પર યજ્ઞવાઈ ગયા છે પ્રામેષણના મયોજનાદિ પાત્ર દોષો ૩

દયે પ્રસંગોપાત દેનાર મયધી દોષાનુ યજ્ઞન કરતા કહે છે ય-આલાદિક આલીશ જળના દાઘથી આદાર નેચા કર્યે નહાં અપવાદથી ૨૫ ના દાઘથી લેવા પરંતુ પદરા દાઘથી તો લેવા જ નહાં, અપવાદથી પરીશના દાઘથી લેવાનુ કહ્યું તેમા યજ્ઞ યજ્ઞના જાણથી, ત યજ્ઞના આ પ્રમાણે-૧ યાજ્ઞ પાનેથી આદાર ન થદોરયા પરંતુ યાજ્ઞ ચતુર હોય, તેનો માતાની ગરહાજરી હોય અથવા તેની મા પાછટ થેટી દાઘ અને ઘોત મુનિન યજ્ઞોરાયતા હોય, યજ્ઞી આદાર યાદા હોય અને ઘોજાને આયાના જે નેના વિચાર યજ્ઞ યજ્ઞોરાય ત્યારે સાધુ તેને કહે નુ આદરો યજ્ઞ આદાર થદોરયા નહાં, યોજાને આદાર કરવાનો હશે તે સમયે તેની માતા અનુપુર યજ્ઞન યાજ્ઞ ય-તમો આદાર થદોરો, આદાર યજ્ઞા છે આ પ્રમાણે યજ્ઞી માનુકૃતતા દર્શાય તા જ ગોચરી નેચી ક-પે, નહાં તો ન લેવી ૨ યુદ્ધના દાઘથી આદાર ન લેવા, પરંતુ તે સ્થિતિથી હોય અગર જા ન યુદ્ધતા હોય અને તેના દાઘ યોજાય પદ્ધતિ હોય તો લેવા ૩ જે લેશમાત્ર મક્ત હાય પરંતુ અધિદેવ (મન આનુષાંગુ ન હોય તો) જાય અને કાઈ અય ગૃહસ્થ જાતા ન હાય તો કલ્પ ૪ જ મક્ત અને યાજ્ઞા પામયા ન લેવા પરંતુ તો તે શુદ્ધ અને અદિકપરિણામી હોય તો લેવો કર્યે ૫ શરીર-વપલાજા પાનેથી ન લેવો પરંતુ જો વૃદ્ધ હસ્તથી આપે તો કલ્પ ૬ તાવલાજા પાનેથી ન લેવો પરંતુ તાવ ઉતરી મયા હોય તો કલ્પ ૭ અથ પાનેથી ન લેવો પરંતુ યોજાય તેને પદ્ધતિ દાઘ અને તે અદ્યાત્મ હોય તો કર્યે ૮ કુપ્તો પાનેથી ન લેવા, પરંતુ સામાન્ય રોગી પાનેથી લેવા કર્યે ૯ પગરર્ષા પહેરેલો ત્યા ન ત્યા કુમારહીન આપે તાકલ્પ ૧૦ જેના પગ યધાયા હોય અગર તારોગથી અકદાર ગયા હાય પરંતુ આમતેમ જવામા સમય દાય અને તથી પાદા ન થતી હોય તો લેવો કલ્પ ૧૧ આઘાપાદા જવામા અશક્તિમાન હોય પરંતુ ત્યા થેટી થેટી જ આપે તો યજ્ઞ કર્યે, યજ્ઞ ત્યાં કોઈ યોજા ગૃહસ્થ ન દોષા જારીય થને દાઘે યાથેલો તા આદાર થદોરયા શરૂ જ નહાં, તેમા પ્રતિવેધ છે-મક્તના નથી ૧૧ દાઘ કાપેલો દાઘ પરંતુ ત્યા યોજા ગૃહસ્થ ન હોય તો કર્યે ૧૨ પગ કાપેલા દાઘ તેનાં આદાર લેવા ન કર્યે, જા તે થેટા થાને આપ અને અય ગૃહસ્થ દાસર ન હાય તો કર્યે ૧૩ ૧૫મકનો ન કર્યે પરંતુ જા તે લિંગ પ્રમુખનુ નેષન કરનાર ન હાય તો કર્યે ૧૪ ગમયતી સ્ત્રીને નવ માસ થયા જાયા હોય

તો ન કલ્પે પરંતુ સાત-આઠ માસનો ગર્ભ હોય અને તે સુલ્પૂર્વક આપી શકે તેમ હોય તો સ્વચિરવસ્ત્રી સાધુઓને કલ્પે ૧૫ જેનું થાઢક સ્તનપાન વરતો હોય તેના હસ્તથી આહાર ન કલ્પે પરંતુ જો તે થાઢક આહાર પણ કરતા શીક્ષી ગયો હોય તો કલ્પે જો ધાયતા થાઢકને ત્યજીને ચહોરાયે તો ન કલ્પે નિતકલ્પી સાધુઓનો તો સૌદમા તથા પદરમા થયે પ્રકારનો આહાર લેવો કલ્પે નહીં ૧૬ સ્ત્રી જમવા બેઠી હોય પરંતુ મુક્ષમા કાઢિયા ન નાચ્યો હોય તો તેના હાથનું કલ્પે ૧૭ વોર્ડ સ્ત્રી ઘડ, ઘણા આદિક શેકતી હોય અને શેકીને ડતારી નાચ્યા હોય અને નથા ચોસા ઘડ, ઘણાદિક લીધા ન હોય તેવામાં સાધુ આવી પહોંચે તો તેના હાથનો આહાર લેવો કલ્પે ૧૮ સચિત્ત મગ પ્રમુક્ષ દલ્લતા દલ્લતા ઘંટી છોડી દીધી હાય અને તે સમયે સાધુ આવી પહોંચ્યા હોય તો તેને આહાર લેવો કલ્પે અગર તો અચિત્ત પડલે મૌંજેલા અથવા શેવેલા મગ પ્રમુક્ષ દલ્લતી હોય અને ઝૂમી યાને આહાર ચહોરાયે તો પણ કલ્પે ૧૯ સાઢવા માટે તૈયારી કરીને સાચેલું ઉપાઢયુ હાય અને તે સાચેલાને પક પળ કળ લાગેલો ન હોય તે વચ્ચે તે સ્ત્રી સોચ રહિત પ્રવેશમા સાચેલાને ચૂકી આહાર આપે તો કલ્પે ૨૦ દલ્લણુ પૂન થઈ રહ્યું હોય અગર તો અચિત્ત દલ્લણુ વરતી હોય તો પણ કલ્પે ૨૧ સાઢ પહોરનો અદરનું દહીં વલોવતી હોય તેવી સ્ત્રીના હસ્તનું કલ્પે ૨૨ વાતતી વચ્ચે તારને શ્વેત કરવાને માટે શણનું જૂન હાયે છગાઢયુ ન હોય અને લગાઢયુ હાય તો પણ તેને અશુદ્ધ માથ્યા વિના હાય ધોયા વિના ચહોરાયે તો કલ્પે ૨૩ કપાસ લોદતી, ૨૪ કપાસને છૂટો પાઢતી અને ૨૫ કપાસને પીંજતી ઝૂમી રહી હોય, તથામા સાધુ આવે અને હસ્ત ધોયા વિના ચહોરાયે તો પણ કલ્પે યાકીના પદરમા છઠ્ઠાપથી સ્વાસ્ત્ય હસ્તવાઢીનો આહાર કદાપિ-શ્વાસ અપવાદ માર્ગે નિધાય-ચહોરાવો ન નહીં આ પ્રમાણે પ્રદળ પચનાનું ઘણન કરી હયે પ્રાસેપના નમધી વહે છે—

મેંતાલીસ હોય રહિત આદાર લાગ્યા પછી તેનું ભોજન કરતા પ્રાસેપનાના પાંચ હોય ઘનવા ૧ સયોજના ૨ અપ્રમાણ, ૩ રૂગલ, ૪ ધૂમ અને ૫ અજારણ ભોજન આ પાંચ પૈકી સયાજના તથા અપ્રમાણ-૫ ઘનનું વર્ણન કરે છે ૧ સયોજના-અનિશય સ્વાદને માટે દૂધ, દહીં, માતમા શ્વાદ, મસાલો વિગરેનું મિશ્રણ કર્યું તેના યે વિભાગ છે—(૧) ઘનતિમા કરે તે અત સયોજના અને (૨) ઘનતિ ઘઢાર વરે તે બહિર્સયોજના અત સયોજના જળ પ્રકારે માળયો (૧) પાત્ર-પાત્રમા રાટલી ધી વિનેરે મેટ્રયોને શાય, (૨) કચલ-ઝૂપર વહેલ ઘસ્ટુને હાયમા મેલવાને શાય, (૩) ચદન-મુક્ષમા કાઢિયા ચૂક્યા પછી શ્વાદ માટે શાક, વાઢ ચાપરે અથવા મુક્ષમા રાટલી પ્રમુક્ષ મૂક્યા પછી મોઢ, સાકરનું મિશ્રણ કરીને શાય (૨) બહિર્સયોજના દૂધ મલ્લયા પછી સાંઢની પ્રાપ્તિ માટે કર્ષા કરે ઉપકરણ સયોજના આવી રીત જ્ઞાળયો-ઉપવરળન માટે

પરિપ્રમણ કરતા માધુને ચોલપટ્ટાદિય મળ્યા શબ્દ શોમાને અર્થ અતરવપટ્ટ માગીને ભોગયે તો તે ચહિરૂપકરણસયોજના અને ય પ્રમાણે ધમતિમા આવોને તે પ્રમાણ ભોગયરો કરે તો અતરરૂપકરણસયોજના જાણવી આ પ્રમાણે સયોજનાનું સ્વરૂપ દર્શાવ્યું છતા ટીકાકાર કહે છે કે-પ્રમણે તો સયોજના પણ સ્વીકારયો પટે છે જશું છે વ-“ રસહેડ સજોગો, પદિસિદ્ધો કપ્પણ મિલાણદ્વા|| જસ્ટ વ અમત્તછદો, સુહોચિઓઽપ્રાપિઓ જો ય || ૧ || ” રમશૂદ્ધિના કારણથી સયોજનાનો નિષેધ છે, પરંતુ જ્ઞાન માધુને આહારનો ક્ષિપ્ત માટે કરવી વળે જેને માત્ર જ્ઞાયાની ટેથ છે તેને તેના ચિન્તા ક્ષિપ્ત ય પાપ જલ્દી ફેરું રાગપુત્રે કીકા લીધી હોય અને તે સુલમા ડહોરેડ હોવાથી તેને મોક્ષનની ક્ષિપ્ત ન થતી હોય તો તે સયોજના કરે વળી કાઠ મધોન કીક્ષિત સાધુની જ્ઞિપ્તે અર્થે સયોજના કરવી વળે પરંતુ રમશૂદ્ધિયો જા તેમ કરે તો વમવધ થાય હવે થીજા અપ્રમાણ દોષ દર્શાવે છે-ઉદરના છ ભાગ વળ્લવા તેમા ત્રણ ભાગ જેટલો આ હાર કરવો, થે ભાગ જેટલું પાણી પીવું અને યક ભાગ થાયુના સ્થાવળ માટે જાલી રાસથા કાઢીને અપેખાપ તમા પણ ફેરફાર કરવા અત્યંત કીતકાઢમા પાણીનો યક ભાગ, આહારના ચાર ભાગ અને યક ભાગ જાલી, મધ્યમ કીત કાઢમા થે ભાગ પાણી ત્રણ ભાગ આહાર અને યક ભાગ જાલી અત્યંત ઉચ્ચ કાઢમા ત્રણ ભાગ જલ્લ, થે ભાગ આહાર અને યક ભાગ જાલી અને મધ્યમ ઊચ્ચકાઢમા થે ભાગ જલ્લ, ત્રણ ભાગ આહાર અને યક ભાગ જાલી રાસથો આ પ્રમાણે આસતાવનમી ગાયમા કુશલ મુનિ નિર્દોષ આહાર સ્વીકારે તેમ દર્શાવ્યું પણ આહાર રૂપ, રમ વિગેરેની વૃદ્ધિ માટે કરવાનો તથા તે માટે જણાવે છે કે-

ત પિ ન રૂવરસત્યં, ન ય વળ્ણત્ય ન ચૈવ દપ્પત્ય ।

સજમભરવહળત્ય, અક્કલોવગ વ વહળત્યમ્ ॥ ૫૮ ॥

[તમપિ ન રૂપરસાર્થ, ન ચ વળ્ણાર્થ ન ચૈવ દર્પાર્યમ્ ।

મયમભરવરનાર્થ, અક્ષોપાહગમિવ વરનાર્થમ્ ॥ ૫૮ ॥]

ગાથાર્થ-ઊપરવક્ષો નિર્દોષ આહાર પણ રૂપ તથા રમને માટે નહીં, શરીર ની કાન્તિ વધારવા માટે નહીં, કામ-વિષયવાસનાની વૃદ્ધિ માટે નહીં પરંતુ અસોપા-ગની માફક ચારિત્રનો માર વહન કરવા નિમિત્તે શરીરને ધારણ કરવા માટે પ્રહણ કરે

વિવેચન-આહાર કરવાથી શરીરની વાતિ વધશે, રુદ્ધિયો મશળ થશે તથા રુદ્ધિયાથી પણ નિર્દોષ આહાર ન કરે પરંતુ શરીર-શક્તિ હશે તો રૂપા મમિતિ આદિ પાઢી શકાશે, સયમનું આરાધન કરી શકાશે થયો રુદ્ધિમાત્ર

थी आहार करे गाहना पैहानी मध्यमा नाभिनी धरीमा माखण अगर तो जे तल मूक्यामा आये ते तेथी गाहु सुखपूर्वक चाली शरें छे अने भार बहन पाय छे तेम आ शरीररूप शक्तमा मयम-भार बहन करवाने माटे माखण अगर तेलरूप आहार म्योकार्या घिना चाने तर्ही जो देहने आधाररूप आहार न लेवाय तो दशविध मामाचारी न पळाय, स्वाध्याय ध्यान न पाय आ प्रमाणे मयमना नियांदाथें आहार लेगे उचित छ परंतु रूप, रसगोवृद्धि माटे लेखो नही हय क्या छ कारणथी साधु आहार स्वीकारे त कहे छे-

वेअण १ वेयावञ्चे २, इरिअट्टाए य ३ सजमट्टाए ४ ।

तह पाणवत्तिआए ५, छट्ठं पुण धम्मचिंताए ॥ ५९ ॥

[वेदनावैयावृत्त्ये-वार्थ च सयमार्थम् ।

तथा प्राणप्रत्ययार्थम्, पण्ड पुनो धर्मचिन्तार्थम् ॥ ५९ ॥]

गाथार्थ-क्षुधावेदना शमापना, गुरु, बाळ, ग्लान, बुद्ध तथा तपस्वी साधुनी वैयावच करवा, ईर्याममिति जाटववा, सयम निर्वहवा, जीवितने राखवा तथा धर्मचिन्तन करवा माटे साधु-आहार ग्रहण कर.

विवेचन-‘ नास्ति क्षुत्मदृशी वेदना ’ जगतमा भूवनी वेदना जेथी बीबी एव एण पीवा नथी कहु छ २-“ पथसमा नत्थि जरा, दारिदसमो अ परि भवो नत्थि । मरणसम नत्थि भय, छुट्टासमा वेयणा नत्थि ॥ १ ॥ त नत्थि ज न वाहइ, तिलतुसमिचिपि एत्थ कायस्स । सन्निज्झ सव्वदुहाइ, दिति आहार-रहिअस्स ॥ २ ॥ ” चान्हु-परिग्रमण करवु न मसान बुद्धावस्था नथी, दारि ग्रथ समान होइ पराभव नथी भू-सु समान वाइ भय नथी अने भूख समान थीहु वाइ बुद्ध नथी, आहार रहित शरीरने तिल-तुल्य मात्र एवु कई नथी जे पीवा न उपजाव अर्थात् भूग्याने सर्व प्रकारना दुख पाय छ आवा प्रका री क्षुधाने नियाववा अथे ज साधु आहार करे, आहार करे तो ज स्वगुरु, बाळ साधु, ग्लान तेमज तपस्वी मुनिराज विगरेगी पैयावञ्च करी शके. बळी तो ज ईर्याममिति पाळयापूर्वक सत्तर प्रकारे सयम आराधी शके अहार लेवाय तो ज प्राणा टकी शक अने स्वाध्यायादिकमा मन रक्त रहे भूखा-भूख्या स्मरणशक्ति भद पडो जाय, धर्मचिंतनमा पण मन आसक्त न गये, आ प्रमाणे ॥ दारया माटे साधु निर्दोष आहार करे हय जमगोपात्त क्या छ पाणथी साधु आहार न कराकारे त पण जणावे छे-“ आयके १ उवसगो, ति तिकखया २ चमचेरगुचीसु ३ । पाणिदया ४ तवहेउ ५, सरीरवोच्छेअणट्टाए

६ ॥ १ ॥ ” १ आतक-अपराधिक रोगों आध्या होय तो न भाय, २ उपसग-पाताना कुटुम्बीमनो, राना अथवा देव, तिर्यचादिक सिंहयो उपद्रव यये छत ते सहन करवा माटे आहारादिकना त्याग करे ३ ब्रह्मचर्यगुप्ति-ब्रह्मचर्यनी नव घाट पाळवा माटे आहार न वापरे ४ प्राणिदया-धर्मादि बहु धरमतो होय, झाकळ-धुदरी पडती हाय, सुदम डेडवीओ उपजी हाय, कुथुआदिकनी घणा उरपत्ति घई गड हाय तां तनी विराधना टाळवा आहार न करे, ५ तप-तपश्चर्यानि निमित्ते आहार न वापरे अन ६ शरीरन वासगायवा अथ घट्ट न आयुना मयध जाणी अनशन स्वीकार. हय गच्छु ज विशय ध्वङ्ग देखाडता वहे छे रे—

जत्थ य जिद्वकणिद्वो, जाणिज्जइ जिद्वयणवहुमाणो ।

दिवसेण विजो जिद्वो, न य हीलज्जइ स गोअमा । गच्छो ॥६०॥

[यत्र य ज्येष्ठ* कनिष्ठो, जायते ज्येष्ठश्चनयहुमान* ॥

दिवसेनापि यो ज्येष्ठो, न च हीर्यते स गौतम । गच्छ ॥६०॥]

गाथार्थ—जे गच्छमां नाना-मोदानो तफायत जाणी शकाय, मोदाना वचनहु बहुमान थाय तेमज एक दिवसे पण दीक्षापर्याययी मोटो होय नने लघुतर छातां गुणरुद्ध होय तेनी हीलना न यती होय तेनो गच्छ हे गौतम ! वास्तविक गच्छ समजो.

निर्देशन—नाना माटा पत्रे वयमा नाना-माटा नहीं परतु दीक्षापर्याय गुह-लघु जाणवा ये जणा साथे दीक्षा लेता हाय तेमा प्रथम ल त माटो अने पछी के ॥ नाना समस्रवा आ प्रमाण चिनय-वियवादिबडे नाना-माटानो तफायत जणातो होय तेमज ज्येष्ठ स्थविर प्रत्ये बहुमानादिक त्याग करवामा आयतु हाय ते गच्छ सुगच्छ जाणवा वळी जेम सिंहगिरिना शिष्या दीक्षापर्यायमा वृद्ध होया छता अल्प दीक्षापर्यायी श्रीवज्रस्वामीउ बहुमान* कर्तुं-तेमनी हीलना न करी तेम गुणवान् छाता लघुपर्यायी माधु प्रत्ये आदरभाव दर्शायता हाय ते गच्छ ज वास्तविक कहेवाय हय माध्वीना परिचय १ करे ते गच्छ प दक्षीकत दर्शायवा माटे प्रमश दश गाथा कहे छे

जत्थ य अज्जाकप्पो, पाणच्चाएणि रोरदुब्भिससे ।

न य परिभुज्जइ सहसा, गोयम । गच्छं तयं भणियम् ॥६१॥

[યત્ર ચાર્યાકલ્પઃ, પ્રાણત્યાગેऽપિ રૌરવુર્નિક્ષે ।

ન ચ પરિભુજ્યતે સહમા, ગૌતમ ! ગચ્છઃ સકો ભણિત' ॥૬૧॥]

ગાયાર્ય—મયકર દુષ્કાલ હોય તેવા સમયમાં પ્રાણત્યાગ જેવું સકદ આવી પહે તો પણ સાધ્વીઓ આળી આપેલ આહાર સાધુ વગરવિચાર્યે ન વાપરે, તેવા ગચ્છને હે ગૌતમ ! મેં વાસ્તવિક ગચ્છ કહેલ છે,

નિવેચન—મહામયકર દુષ્કાલ પ્રવર્તતો હોય, ગૌતમી મહત્તી ન હોય, ધ્રુવા-વદનાથી પ્રાણ કઢે આવી અતા હાય તો પણ સાધુ વગરવિચાર્યે સાધ્વીઓ આળી આપેલ આહાર ન સ્વીકારે સર્વ પ્રકારે સયમની જ રક્ષા કરવી કહી છે આ સયમમાં ઓઘનિયુક્તિમાં કશું છ ક-સયમમાં ભગ પડવા છતાં પણ જા આત્મા રક્ષાતો હાય તો રક્ષવો—“સન્વત્ય સજમ સજમા ઉ, અપ્પાણમેવ રમ્ભેજ્ઞા । મુષ્ઠ અઘ્વાયાઓ, પુળો વિ સોદી ન યાવિરહ્ ૧૧” મર્થ પ્રકારે સયમની રક્ષા કરવો પરંતુ કાંઈ કદ આવી પડ્યે સયમ તથા આત્મા ઉભયની હાનિ થતી હાય તો મયમમાં દુષ્ણ જગાડોને પણ આત્માની રક્ષા કરવી મયમહાનિયી જે દાષ લાગે તે પ્રાપક્ષિત લેવાથી દુર કરી શકાય, પરંતુ યમ ન વિચાર્યું કે-હુ અભિરતિ થયા મનમાં તો સયધિરતિનું માથ હાવાથી માથવારિત્ર તો છે જ અને પ્રત્યધારિત્રમાં જે દોષ લાગે તે આલોચનદ્વારા દુર થાય અર્નિકાપુત્ર આચાર્યની માફક નિરુપાયે માધ્વીનો લાવેલો આહાર જાય પરંતુ વગર કારણે, પોતાથી બનેતુ હાય ત્યાં સુધીમાં જો સાધ્વીના લાવેલો આહાર વાપરે તો તેને પાસરથી જાણવો થલો પાતાના થવાવમાં અર્નિકાપુત્રનું રુદાત રમ્બ વરે તેને પણ પાસરથી જાણવો અર્નિકાપુત્રનું વૃત્તાત નીચે પ્રમાણે છ—

અર્નિકાપુત્ર આચાર્યનું વૃત્તાત—

ઉત્તરમથુરામાં દેવદત્ત નામનો થનિક રહેતો હતો તે થાનિજ્વાર્યે યકદા દક્ષિણમથુરામાં ગયો ત્યાં તેને જયસિંહ નામના થનિકપુત્ર સાથે મિત્રતા થા સયસિંહે યક દિવસે તેમ મોજન માટ આમત્રણ આપ્યું અમતી થલતે જયસિંહની યહેન અનિકા પીરસવા આવી, જેનું રૂપ-લાવણ્ય જાતા જ દેવદત્ત તેના પ્રત્યે અનુરાગી થયા થલતે દિવસ દેવદત્તે જયસિંહ પાસે તેની અનિકાની પ્રાપ્તી વરી જયસિંહે તે વચ્ચલતા પહેલા યક શરત મૂકી ક-અનિકા મને પ્રાણ વરતાં પણ અનિકા મિય છે જે પરણીન મારા થરને વિયે રહે તેને હુ પરજાયવા રજ્યુ છુ દેવદત્તે તે શરત વચ્ચલ વરી અને જીમ દિવસે તેજો થને લપ્રપ્રવીથી જોડાયા સાસારિય સુખ મોગથતા તે દયતીના દિવસા સુખપૂથક થયતીત યાં રક્ષા છે તેવામાં દેવદત્તના થુદ પિતાનો તેમ તેડાવવા મથધી યત્ર આમ્પો યત્ર થાથતા અને સાયોસાય પાતાની પ્રતિક્ષા સમારતાં તેના જેત્રમાથી અધુધારા

[૨૦૧]

અર્જુનાપુત્ર આચાર્યનું વૃત્તાંત

યહી નિકળી અગ્નિકાષ્ણ કારણ પૃથ્વ્ય પળ મયસિંહ મવાય ન આપી શક્યા ત્યારે સ્વયં પણ વાક્યો અને પોતાના માથેને સમજાવવાનું થીડું સદાપી પતિને આશ્વાસન આપ્યું અગ્નિકાષ્ણ પોતાના માથેને સમજાવી શ્વશુરગૃહે જવાની અનુમતિ મેઢગી લીધી અને શુભ દિવસે સપરિવાર પ્રયાણ પણ કર્યું

અગ્નિકા ગર્ભવતી હતી રસ્તામાં જ તેને પુત્રપ્રસૂતિ થઈ અગ્નિકાષ્ણ વહુ પ-પુત્રનું નામ મારા સાસુ-સસરા પાડશે પરંતુ સાથેના સ્વજનવર્ગ તો તેને ' અર્જુનાપુત્ર ' એવા નામથી સંબોધવા લાગ્યો શ્વશુરગૃહે આવી પહોંચ્યા ઘાદ તેઓ આનંદથી જીવન સ્વતંત્ર કરવા લાગ્યા પુત્રનું સંધીરણ યજ્ઞ નામ રાખ્યું પણ લોકોમાં તો તે ' અર્જુનાપુત્ર 'ના નામથી વિશેષ પ્રસિદ્ધિ પામ્યો અનુ ક્રમે તે ધૌધનવય પામ્યા સદ્ગુણસંયોગ તેની ધર્મમાયના વિશેષ વૃદ્ધિ પામી અને છેવટે ભીમ બિલાસા દિનો તૃણાને તુચ્છ માની સંધીરણે મયસિંહ નામના સુરિવય પાસે સયમ સ્વીકાર્યું એક ધિસે સતત શાસ્ત્રાભ્યાસથી તેઓ આગમજ્ઞાન મા પારગત થયા ગુરુપ્ત તેમજ આચાર્યપદથી આપી તેમની શિષ્યસમુદાય પણ વૃદ્ધિ પામ્યા પૃથ્વીપીઠ પર પરિભ્રમણ કરી તેઓ જનસમાજ રૂપર ઉપકાર કરવા લાગ્યા હવે તો તેમની વૃદ્ધવય પણ થઈ ગઈ હતી તેવામાં તેઓ વિદ્યાર કરતા કરતા મગનહીના તટ પર આવેલ પુષ્પમત્ર નગરમાં આવી પહોંચ્યા અને ત્યાં જ રહ્યા

આ નગરનો રાજા પુષ્પકેતુ હતા અને તેની રાણીનું નામ પુષ્પવતી હતું પુષ્પવતી પુત્ર-પુત્રીના પક્ષ યુગલના જન્મ આવ્યો પુત્રનું પુષ્પજૂલ અને પુત્રીનું પુષ્પજૂલા યજ્ઞ નામ રાખવામાં આવ્યું અને સાથે બીઠા કરતાં અને ઘણા વૃદ્ધિ પામતા રૂપમાં પણ તેઓ અને એક એકથી વધારે હતા તેઓ પરસ્પરનો એક ક્ષણમાં જનો વિયોગ સહન કરી શકતા નહીં આવી સ્થિતિ નિહાળી રાજાએ વિચાર્યું કે-નો પુષ્પજૂલાને થીજે પરનાથીજ તો તેઓ અને એક-બીજાનો વિયોગ સહન કરી શકશે નહીં માટે તે બંનેના પરસ્પર વિવાહ કર્યો હોય તો સાથે આ પ્રમાણે વિચારી રાજાએ થીજે દિવસે રાત્રસમામાં પદિતોને પૃથ્વ્ય કે-“ અત પુરમાં જે રત્ન ઉત્પન્ન થાય તેનો સ્થામી કોણ ? ” રાજાના શૂદાશયને નહીં સમજનારા તેઓએ મવાય આવ્યો કે-“ સ્વામિન્ ! સમગ્ર દેશના રત્નાના આપ સ્થામી છો તો અત પુરના રત્ના માટે તો પૃથ્વ્ય જ શું ? ” રાજાએ તરત જ પોતાના પુત્ર-પુત્રીના વિવાહનો નિશ્ચય સાદર કર્યો પદિતો દિગ્મુદ્ધ જેવા ધની ગયા રાણીએ સહન વિરાધ સાદર કર્યા પરંતુ રાજાથી પાસે તેનું કશું વાક્યુ નહીં રાજાના તિર સ્ફારથી રાણીએ વૈરાગ્ય પામી દીક્ષા સ્વીકારી તમ તપશ્ચર્યા કરી પુષ્પવતી રાણીના સીધ સ્વર્ગને વિષ્ણુ દેવપણે ઉપજ્યો વાલ્મીકે પુષ્પકેતુ રાજા મરણ પામ્યો પટલ પુષ્પજૂલ રાજા થયા

પુષ્પવતીનો સીધ જે દેવ થયો હતો તેને અવધિજ્ઞાનદ્વારા પોતાના સત્તામીનું

અકૃત્ય જોઈ તેને પ્રતિયોગધા માટે પુષ્પપૂજાને સ્વપ્નમા મરવનું નીચે પ્રમાણેનું સ્વરૂપ
 વર્ણવ્યું સાકડા મુલકાળા કુમ્ભોમાથી પરમાધામી દેવો, જેમ લોટાના તારને
 યજ્ઞમાથી રેંચે તેમ, નારવજીવાને સેંચતા હતા, કેટલાક નારવીઓને કૂટતા
 હતા, કેટલાકની છાતી પર શિલા મૂકતા હતા, કેટલાકને વજ્ર સરણા
 વાટા મોકતા હતા, કેટલાકના પગ પકડી, ધોધી જેમ શિલા પર ઘણ પછાડે તેમ
 પછાડતા હતા, જેમ શેલડો પોંલે અને ઘાળીમા તલ પીંલે તેમ કેટલાકને પોલતા
 હતા, કરચતથી વાળને ઘેરે તેમ કેટલાકને વિદારતા હતા, કેટલાકને તપાવેલા લોટા
 ની છી સાથે આલિંગન કરાવતા હતા, કેટલાકના દેહને કૂતરા પાસે કરડાવતા
 હતા, કેટલાક મૂલકા યવેલા નારવીને ધગધગતા અગારા ચઘરાવતા હતા,
 કેટલાકને તપાવેલા તેલની કડાઈમા મજિયા પુટીની માપક તઢી રહ્યા હતા,
 જેમ પાપક્ર માને તેમ કેટલાકને મોગરના મારથી ભાળી રહ્યા હતા, કેટલાકને
 વેતરણી નદીમા ડુવાડા રહ્યા હતા, તે વેતરણી નદી તપાવેલ તાલુ તથા
 સીસાના ડબ્બ રસ જેથી પાળીચાલી હતી — આઠા આઠા પ્રકારની ચોર
 કણ્ઠાયક ચાતનાઓ અથ વિગેરે પદ્મ પ્રકારના પરમાધામી દેવાને અલગ અલગ
 કાવ કરવાનું હાય છે ૧ અથ-કેટલાક નારવ જીવાને દોડાવે, લાકડી પ્રમુ
 સથી પ્રહાર કર, દહાની પડે આવાશમા ઉછાલે ૨ અથર્પી-નારવીના હોઠ,
 ચામડી વિગેરે વાતરથી વાપે, વેસારીને વિદારે ૩ શ્યામ-નારવીઓને ઢંધેથી
 નીચે પછાડે, તેમના હાથ-પગ ખાલાદિકથી ધીંધ ૪ સયલ-આતરડાઓ કાઢે,
 વાલનું તલવારથી કાપ, ગદા, ખાલા પ્રમુસથી હજો ૫ રત્ન-સરવારથી
 માડુ કાપે, ગદાથી મારે, ત્રિશૂલથી વાપી સાંપના વાળામાં પ્રવેશ કરાવ
 ૬ ઉપરત્ર-નારવીના હાથ, પગ, પ્રમુખ અંગોપાંગ ભાગે, વાતરથી વાપે
 ૭ વાલ-કુમ્ભીમા પકાવે ૮ મહાવાઠ-સિંહાદિકનું રૂપ ધરીને જાણ
 ૯ અસિ-હાથ, પગ, જાંઘ, ઘાહુ, શિર તેમજ અંગોપાંગને છવે ૧૦
 અસિપત્ર ધનુ-કાન, નાક, હાઠ, પગ વિગેરે વાપે, હાત પાડે, નાથ છવે
 ૧૧ કુમ્ભ-કુમ્ભીમા નારવીઓને પકાવે લાહીમા પકાવીને પટ્ટી ચાત કરે-
 વાપે ઘઢી અગ્નિમા પગ પકાવે ૧૨ વાલુ-નારવીઓને અત્યંત ડબ્બ રેતીમા
 ફેંકી ચળાની જેમ શેક ઘઢી આવાશમા ઉછાલીને પછાડે ૧૩ વેતરણી-જેમા
 માસ, રસ, ફેશ, હાડકા છે અને તપાવેલા સીસાના ડબ્બ રસ જેવું પાળી છે
 તેથી વેતરણી નદીમા ડુવાડે, તેમા સ્નાન કરાવે ૧૪ સરસ્વર-કરચતથી વાપે,
 શાંઘલી નામના યુક્ષ ઊપર ચઢાયા તેના મહાકટકદ્વારા વેદના પમાડે અને પદ
 રમો ૧૫ મહાધાવ-મય પામીને માસી સતા નારવીઆને ઘેરો ઘાલીને રોકે, તેને
 તર્જના કરી યહુ વધ પમાડે

આઠા પ્રકારનું રૌદ્ર સ્વપ્ન નિહાલી પુષ્પપૂજા રાખી મય પામતો આગી ડઠી
 તેજો તરત જ પુષ્પપૂજાને સ્વપ્નમાં વાત કરી પુષ્પપૂજા શાંતિ નિમિત્તે આર્મિક વાર્યો

કરામ્યા દેવે તો નિરતર તેને નારવીના મયવર દુઃખ દેખાડવા શુરુ રાત્ર્યા પટલે પકડા રાત્રાપ સય ધમના આચાર્યાને યાલાવીને નારવીનું સ્થરૂપ પૂછ્યુ કોઈકે કહ્યું-ગર્ભાવાસ જેવુ નારવીનું દુઃખ છે, કોઈપ દારિદ્ર્ય જેવું તો કોઈપ પરતપ્રતા જેવુ કહ્યુ આ પ્રમાણે વિધવિધ અભિપ્રાયો દર્શાવ્યા પરંતુ રાણીપ તે સર્વ હસીકત સામઢી પોતાનુ મુક્ત મચકાઢ્યુ-પોતાનો આત્મસતોષ દર્શાવ્યો નહીં યાદ અર્ણિકાપુત્ર આચાર્યને નારવીનુ સ્થરૂપ પૂછતા તેમણે જાણવ્યુ કે-સાતે નરવને ચિપે ક્ષેત્રવેદના તેમજ પ્રહરણવેદના વિના જરીરથી ચયેલી અ-યો-યકૃત વેદના છે પ્રહરણકૃત વેદના તો પહેલી પાષ નરવમા જ છે પહેલી ત્રણ નરવને ચિપે પરધામીકૃત, પ્રહરણકૃત, અમ્યો-યકૃત અને ક્ષેત્રકૃત વેદના છે ચોવી તથા પાષમી નરવને ચિપે પ્રહરણકૃત, અ-યો-યકૃત અને ક્ષેત્રકૃત વેદના છે તેમ જ છઠી તથા સાતમી નરવમા અમ્યોમ્યકૃત અને ક્ષેત્રકૃત વેદના છે પહેલી નરવમા અઘ-ય દસ હજાર ઘર્ષની અને ડત્કટ્ટી પક સાગરોપમની, ચીઝીમા સઘમ્ય પક સાગરોપમની અને ડત્કટ્ટી ત્રણ સાગરોપમની, ચીઝીમા જઘમ્ય ત્રણ સાગરોપમની અને ડત્કટ્ટી સાત સાગરોપમની, ચોથીમા અઘ-ય સાત સાગરોપમની અને ડત્કટ્ટી દશ સાગરોપમની, પાષમીમા અઘ-ય દસ સાગરોપમની અને ડત્કટ્ટી સસર સાગરોપમની, છઠીમા જઘ-ય સસર સાગરોપમની અને ડત્કટ્ટી યાવોસ સાગરોપમની તેમજ સાતમી નરવે યાવોસ સાગરોપમની અને ડત્કટ્ટી તેત્રોસ સાગરોપમની સ્થિતિ છે આ ઉપરાંત પરમાધામી વિનેરેનુ ષણન પણ યથાસ્થિત ષણથી વતાવ્યુ

ગુરુ નરવ મયધી આતુ સુદર ન યથાસ્થિત ક્યન સામઢી રાત્રાપ કહ્યુ છે-“ શુ આપે પણ સ્વપ્નમા નરવ જાઈ છે ?” આચાર્યે કહ્યુ-“મેં સ્વપ્ન જોયુ નથી, ચીંતિનેશ્વર મગવતના આગમમાયિત જ્ઞાતથી નરવકાદિ સ્વરૂપ યથાર્થ સમજાય છે ” યાદ પુષ્પપૂલાપ પૂછ્યુ-“હે મગવન! કયા કમથી નરવગતિ પમાય?” ત્યારે અર્ણિકા પુત્ર આચાર્યે કહ્યુ-“મહારમથી, મહાપરિગ્રહથી, શુરુની નિંદા કરવાથી, પર્વેન્દ્રિય જીવના ઘાતથી, મામના આહાર તેમજ રૌદ્ર ધ્યાન કરવાથી સીધ નરવમા જાય છે ”

હવે દેવે પુષ્પપૂલાને દેવલોકનુ સ્થરૂપ દેખાડવા માહ્યુ મણિમય વિમાનોની શોભાયમાન ઓળિયો, શ્રાવ્યા, કલ્પવૃક્ષાનો સમૂહ વિનેરે દર્શાવ્યા પઢી કાનમા રત્નના શુદ્ધલઘાઢા, મસ્તક પર મુરુટલાઢા કઠમા હીરાના દારલાઢા, અતિશય કાતિલાઢા, સય દિશાઓને પ્રકાશિત કરતા, સદા સુશોભિત યજ્ઞ સહિત, નિર્નિમેષ નેત્રલાઢા, ન કરમાય નેવી પુષ્પોનો માઢા પહેરેલા, દેવોઓના પરિવાર સાથે વિધવિધ પ્રકારની લીલા-ઝીઢા કરતા, વિધવિધ સંગીતનો લામ લેનારા, જઢ ઝીઢા કરનારા-આ પ્રમાણે વિવિધ ત્રિષયસુયો મોગવતા દેવોને પણ તેણે સ્વપ્નમા દ્રશ્યમાન કર્યા આવુ સ્થાન જાઈ પુષ્પપૂલા જાગી ડડી અને પૂર્વનો માપક રાજાને અજાણતા તેણે સઘ દશનના પઢિતોને ઘોલાધી પુન ત સયધી પ્રશ્ન કર્યો, ત્યારે વેટલાવ કહ્યુ કે-મિષ્ટાન્ન આહાર કરવો તે સ્વર્ગસુખ મમાન છે, વેટલાવે ઉત્તમ પટકુલાદિનુ પરિધાન, વેટલાવ ઉત્તમ આસન કે યાદામા થેસતું ત્યાદિ

સાત્તારિક મુખોને સ્વર્ગસુખની ઉપમા આપી આ સામઠી રાણીય વહુ-કે "આ સર્વ પદ્ધિતા મિથ્યા છે. 'યાદ અર્જુનાપુત્ર આચાર્યને પૂછતાં તેઓય રાણીય સ્વપ્નમાં જે પ્રમાણે ઓયુ હતું તે જ પ્રમાણે મય હવીજત કળાવી પડેલે રાણી અતીય પ્રસન્ન થા યાદ રાણીય દેવલોકની ખુશિ અને તેની પ્રાપ્તિ મયંથી પ્રશ્ન કરતા અર્જુનાપુત્રે વહુ ય-“પહેલા સૌધર્મ દેવલોકમાં યત્રીશ લાલ વિમાન છે, પીજા ૧૩૫૦માં અઢી ધોસ લાલ, પીજા સનત્નુમારમા ચાર લાલ, ચોથા માર્દેપ્રમાં આઠ લાલ, પાંચમા પ્રદ્ય દેવલોકમા ચાર લાલ, છઠ્ઠા લાલકમા પચાસ હજાર, માતમા મહાશુભમાં ચાલીશ હજાર, આઠમા સદ્યારમાં છ હજાર, નવમા આગત અન દશમા પ્રાણત યત્રેમા ચારસો અગિયારમા આરણ અન ચારમા અચ્યુત ય ચનેમાં પ્રણસો વિમાન છે સમ્યક્ પ્રકારે આરાધેલા ચાર વ્રતરૂપ આયકધર્મ અને પાંચ મહાવ્રતરૂપ સાધુધર્મના પાકનથી સ્વર્ગસુખનો પ્રાપ્તિ થાય છે

આ પ્રમાણે ધૂત્તાત નામઠી રાણી પુષ્પચૂલા પ્રતિયોધ પામી પડેલે તેને સ્વ-સ્વામી પુષ્પચૂલ પાસે દીક્ષા ત્રપાવવા માટે વિદ્યસિ કરી સ્યારે તેને વહુ કે-“જો ૧૧ દીક્ષા લઈશ તો તારો વિષાગ દુ ક્ષણમાત્ર પળ મહન કરી કાઢીશ નહીં જો તું દીક્ષા સ્વીકારીને આ જ નગરમા રહે તા દુ તને આજ્ઞા આપું” રાજાનું આ વચન અગીવાર કરી તેને દીક્ષા લીધી અન પેંતાલીશ રૂપ રહિત આદાર પ્રદન કરવા લાગી તેમજ શુદ્ધ વ્રજ યોગથી નિર્દોષ સંયમ પાલવા લાગી

અર્જુનાપુત્ર આચાર્ય હવે ધૃત્તાવસ્થાના શિલરે પહોંચી ગયા હતા પચામા તેમને જ્ઞાનદ્વારા જાણ્યું કે “મહામયકર દુવાલ પદ્મો” તરત જ તમને પોતાની અશક્તિ છતાં સમગ્ર શિષ્યસમૂહને દેશાતર માફલાથી દીધો પુષ્પચૂલા તેમને નિરતર શુદ્ધ આદાર આપી આપતી શુદ્ધી ઉત્તમ પ્રકારનો નિરતરની પૈયાવચ્ચને કારણે તેને વૈષ્ણવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ છતાં પણ તેણ શુદ્ધી સેવા તપની નહીં વૈષ્ણવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ છે એમ છદ્મસ્થ ન જાણે ત્યાં સુધી વૈષ્ણવીય શુદ્ધ-આદાર-વાળી છાથી આપી વિનયાદિ કર્યું પવી આગમાત્તા છે સાધ્વી પુષ્પચૂલા પણ આ આજ્ઞાને અનુસરી આદારાદિ છાથી આપતી

પચ્ચદા મુશલધાર ધરસાદ વર્ણતો હતો છતાં પણ પુષ્પચૂલા સાધ્વીય આદાર આપી આપ્યો ત્યારે અર્જુનાપુત્રે તેમને વહુ કે-“હે શ્રુતજ્ઞાને ! ધરસાદ ધરમયા છતાં તમે કેમ આદાર આપ્યો?” તેણીય વહુ-“ક્યા ક્યાં અવિષ્ણ અપ્પાચ (પાણી) હતુ ત્યાંથી યત્નપૂર્વક દુ આવી છું” શુરુપ પુન પૂછ્યુ-“તેં અવિષ્ણ પ્રદેશ કયાથી આપ્યો?” જવાબમાં તેણીય વહુ-“આપના પ્રસાદથી” શુરુપ વહો પૂછ્યુ-“શુ તમને જ્ઞાન થયુ છે?” સાધ્વીય વહુ-“હા, અપ્રતિવાહી (વૈષ્ણવજ્ઞાન) થયું છે” આ વચન સામઠી શુદ્ધ શીઘ્ર ક્રમા થઈ, મિથ્યાદુષ્ટ આપ્યુ અને આત્મનિંદા કરતા પહેલા લાગ્યા કે-“મેં વૈષ્ણવીની આજ્ઞાતના કરી” યાદ સાધ્વીને તેમને પૂછ્યું કે-“હુ સિદ્ધિ પામીશ કે નહીં?” નાધ્વીય વહુ-“ધીરજ રાખી, આપને ગયા નદી

ઉત્તરતા જ જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ થશે" યાદ આપાય થના લોકોની સાથે ગંગા નદી પાર કરવા નાથમા ઘેઠા જે જે સ્થળે તેઓ થેસવા કાચ છે ત્યાં નાથ નીચે બેસી સ્નાન લાગ્યું. જોકે દુષ્કા લાગ્યા પડેલે લોકોએ તેમને ઉધવની પાળીમા નાખી દીધા તેમની દુર્ભાગી પૂર્વભવની છી જે મૃત્યુ પામીને મૃત્યુથી થઈ હતો તેણે જ આ સમયે ઝુક્યું થયું હતું. પાળીમા પડતા જ તે અત્યંતરોએ તેમને શ્રુતીમાં પરાધી લીધા. તેમના શરીરમાથી દધિરતી ધારા વહેવા લાગી પોતાને અમદ્ય વેદના થતો હતો તેને જ્ઞાનમા ન હોતા તેઓ વિચારવા લાગ્યા કે—“અદા! મારા દધિરથી અપ્કાપના સીધોની ધિરાધના થશે હું કયો મદમાનો છું” આ પ્રમાણે પદ્યાસાપ ને આરમ્ભિદા કરવાપૂર્વક તેઓ ક્ષણકાલેની પર આદિદ થયા અને સર્થ કમ ક્ષણ પામતા કેવલજ્ઞાન થયું આયુષ્ય પૂર્ણ થતા તેઓ તરત જ અતજન્ન કેવલથી થઈ મોક્ષે ગયા. કેવલે આથી તેમનો કેવલજ્ઞાન મહોત્સવ થયો.

આ કથાનો સારાશ ય થયો કે—કારણે-અપવાદમાર્ગે સાધ્વીપ આળી આપેલ આદાર કરવો ઉચિત છે, પરંતુ પોતાની સગવડની દ્વાર કારણ વિના સાધ્વીપ લાવી આપેલ આદાર છે તો તેને પાસથી જાળવો થલ્લી સાધુ સાધ્વી સાથે મમાપણ ન કરે તેમ જ ગચ્છ જાળવો, તે નથથી ગાથા વદ છે કે—

જત્ય ય અજ્ઞાહિ સમ, થેરા વિ ન ઉહ્લવતિ ગયદસના ।

ન ય ક્ષાયન્તિ ત્થીણ, અગોવગાઈ ત ગચ્છમ્ ॥ ૬૨ ॥

[યત્ર ચાર્પાભિઃ સમ, સ્થવિરા અપિ નોહ્લપન્તિ ગતદશનાઃ ।

ન ત્ર વ્યાપન્તિ સ્ત્રીણા-મદ્ગોપાદગાનિ સ ગચ્છઃ ॥ ૬૨ ॥]

ગાથાર્થ—ધરી ને ગચ્છમાં યુવાન તો શુ પણ જેમના ઢાત પડી ગયા છે એવા શુદ્ધ મુનિજનો પણ સાધ્વીઓની સાથે નિષ્કારણ વાર્તાલાપ કરતા નથી તેમજ સ્ત્રીઓના અમોષાંગને સરામ દષ્ટિથી જોતા નથી તે જ ગચ્છ વાસ્તવિક છે.

વિવેચન—ગાથાર્થ સ્પષ્ટ છે. અગા આટ છે—જે મુક્તા, જે સાધ્વ, એક પીઠ, એક મસ્તક, એક હૃદય અને એક હૃદય (પેટ) વાન, આંધ, માત્રિકા, આગતીઓ પ્રમુખ ઉપાગો વહેવાય છે. સુગચ્છવામી મોક્ષાર્થ મુનિજન સાધ્વી સાથે સમાપણ ન કરે તેમ તેના અમોષાંગનું સ્મરણ પણ ન કરે સ્ત્રીઓના સ્મરણથી ચિત્ત વ્યાકુલ થન છે અને સ્વધર્મ કે સ્વાધ્યાયમા સ્થિર રહી શકાતુ નથી આ જ સમયમા વિશેષ સાવચેતી રાખવા શાસ્ત્રપાર કરમાય છે કે—

વજ્રેહ અપ્પમત્તા !, અજ્ઞાસંસગિ અગ્નિવિસસરિસી ।

અજ્ઞાણુચરો સાહુ, લહહ અકિર્તિં શુ અચિરેણ ॥ ૬૩ ॥

[વર્જપતાપ્રમત્તા !, આર્પાસંસર્ગીઃ અગ્નિવિપસદશીઃ ।

આર્યાનુચર સાધુ-લેખનતઃક્રીતિં શ્વ અચિરેણ ॥ ૬૩ ॥]

ગાયાર્ય—અરે અપ્રમાદી મુનિવરો ! તમે અગ્નિ અને વિપ(ક્ષેત્ર)ની જેવી અનર્થકારી સાધ્વીઓનો સસર્ગ ત્યજી ધો, કારણ કે સાધ્વીને અનુસરનારો માધુ થોડા જ સમયમાં અવશ્ય સર્વત્ર અપકીર્તિ પામે છે.

નિવેષણ—અપ્રમાદી મુનિઓને પણ સાધ્વી-મંગનો નિવેધ કર્યો છે તો પ્રમાદી સાધુઓની તો શાત જ શા માટે કરવી ? તેને પણ સપૂણતથા નિવેધ સમજી જ લેવો જોઈએ એમ અગ્નિ પોતાને અને પાસે રહેનારને યાદે છે તેમ સાધ્વી-સસર્ગ ઉભયના ચારિત્ર્યને સ્વયં કરે છે એરનું વદાપિ પારરતું કરવામાં આવતું નથી, કારણ કે તેના સ્વધાવ જ મૃત્યુ પમાડવાનો છે તેમ છો-સસર્ગનો હોય દૃષ્ટિથી વિચાર કરીને જ શાસ્ત્રવારોય નિવેધ કર્યો છે ઘડી છોને ધાવ અને સર્પનો પણ ઉપમા આપવામાં આવી છે ‘તદુલલેષચારિય પ્રવીર્ણવમ્’ વધુ ને વધુ—“ જાઓ ચિય દ્વાઓ દ્વિયયાઓ અણેગેહિં ક્ષ્વરસહસ્તેહિં વિવિહપાસ પહિપદ્મેહિં કામરાગમોદેહિં વશ્વિયાઓ નિ પરિસાઓ ત જહા-પગદ વિસમાઓ, પિયરૂસનાઓ, પિયગયણગહ્વરીઓ, ક્ષ્વરવેપમગિસ્તિહીઓ, અવરાહસદસ્તધ-રણીઓ, પ્રમ્નો રોગસ્ત અસલિલપ્પલાવો સમુદ્ધરઓ ॥” આ વાક્યો છોને ઘણું વિશેષણો આપવામાં આવ્યા છે—૧ વિષમ-કોઈને સ્વર ૭ પડે તેવા સ્વભાવવાળી, ૨ મનોહર દસનાવાળી-રાવ, ઘોષ કરે તો પણ મલી લાગ તરી, ૩ મિષ્ટ વચનની વેળ, ૪ વૃથિમ પ્રેમની નહી, ૫ દસારા અપરાધોની મૂર્તિ, ૬ રોગોના કારણમૂત, ૭ યજ્ઞનો નાશ કરનારી ૮ પુરુષાનો વિનાશ કરનારી હોવાથી જાદવી સદૃશ, ૯ સ્વજ્ઞાનો નાશ કરનાર, ૧૦ અવિનયનો આવાસ, ૧૧ કપ દનો ત્રાણ, ૧૨ એરનું નિમિષ, ૧૩ શાકનું સ્થાન, ૧૪ અમર્યાદાનો આશ્રમ, ૧૫ રોગનું ઘર, ૧૬ વૃષ્ટ ચારિત્રી, ૧૭ મોહાદિકની માતા, ૧૮ જ્ઞાનથી ચઢાવનારી, ૧૯ શીઝના નાશ કરનારી, ૨૦ ધમમાં વિષ્ણુકારી, ૨૧ સાધુઓની શત્રુ, ૨૨ આચારશીલ પ્રાણિઓને ક્રુષિત કરનાર, ૨૩ કર્મરૂપી રક્ષના યગીદા સમાન, ૨૪ મોક્ષપ્રજ્ઞાના જનારને રાવણા માટે પાટિયા સમાન, ૨૫ દારિદ્ર્યનું સ્થાન, ૨૬ નપ સમાન અત્યન્ત શેરવાળી, ૨૭ કામદેવનાં પરશ, ૨૮ મિષ્ટ જેવો દુષ્ટ હૃદયવાળા, ૨૯ ઘાસથી બાળાદિત કૂવો જેમ માલુમ ૭ પડે તેમ અપ્રગટ આશયવાળી, ૩૦ વપટીનો માફક સેંકડો યથનામાં ઘાઘનારી, ૩૧ વાઘમાં પડેલ મતિનિષ્ઠ પ્રદક્ષ ન થઈ શકે તેમ અપ્રાપ્ય માનસિક વિચારવાળી, ૩૨ યજ્ઞતરીયા સ્વધાવવાળી, ૩૩ પર્યંતના પ્રાણની પડે અનેક સ્થલે વિચરનારા

ચિત્તવાલી, ૩૪ છોટા હૃદયવાલી, ૩૫ કૃષ્ણ સર્પની માફક અધિશ્વસનીય, ૩૬ સખ્યાના રંગ જેવી ક્ષણગ્રીવી પ્રીતિવાલી, ૩૭ સમુદ્રના તરંગ જેવી ચચલ સ્વભાવવાલી, ૩૮ મત્સ્યની માફક શુભ છછવાલી, ૩૯ બાનરની માફક ચપલ ચિત્તવાલી, ૪૦ મૃત્યુનો માફક વિશેષતા રહિત, ૪૧ ચમરાજની માફક નિષ્ક કૃષ્ણ, ૪૨ ચરુણદેવની જેમ યને હસ્તમા પાશવાળી, ૪૩ નદીની માફક અધોગમન કરનારી, ૪૪ કૃષ્ણ જેવી, ૪૫ નરવની જેવી પ્રાસદાયક, ૪૬ ગધેદાના જેમ દુષ્ટ આધારવાળી, ૪૭ દુષ્ટ અશ્વની પેટે દમનોય, ૪૮ દુષ્ટ સર્પની માફક અસ્થિર અત કરણવાળી, ૪૯ અધ્ધરમા જેમ પ્રવેશી ન શકાય તેમ ન પ્રવેશ કરી શકાય-આળી ન શકાય તેવા વિચારવાળી, ૫૦ વિપવેલોની માફક અસ્વાર્થીય, ૫૧ પ્રાદ્ય નામના મત્સ્યવાળી વાયમા પ્રવેશ ન કરી શકાય તેમ અપ્રાદ્ય વિચારવાળી, ૫૨ સ્થૂળભ્રમ રાજાની જેમ અપ્રશ્નનીય, ૫૩ વિપાવના વલ્લની જેમ મધુર પળ પરિણામે દુઃખ દાયક, ૫૪ જેમ જાલી મુઠ્ઠી બાલકને માહિત વડે તમ લોભ પમાડનારી, ૫૫ માતની પેશીની માફક ઉપગ્રસ્ત કરનારી, ૫૬ સ્વચ્છતા પ્રસાદની માફક ઉપ સ્વભાવવાળી, ૫૭ કુષ્કર રીત રક્ષણીય, ૫૮ વળી વિચવાદ કરનારી, ૫૯ યુગચ્છા ઉપજાવનારી, ૬૦ ધાતુ ચાલનારી, ૬૧ અગમીર, ૬૨ અધ્યક્ષનીય, ૬૩ અસ્થિર, ૬૪-૬૫ દુઃપ્રવૃત્ત રજાય સેધી તમજ રક્ષણ કરાય તરી, ૬૬ પ્રમાતા વારક, ૬૭ મહાવૃત્ત-વઢોર, ૬૮ વૃદ્ધ વેર રાજનારી, ૬૯ રૂપ તથા સૌભાગ્યને અંગે ઉન્મત્ત, ૭૦ સર્પની માફક વધગતિવાળી, ૭૧ અટવાના માફક વિષમ માગવાળી, ૭૨ સંજન તથા મિત્રમા ભેદ પટાવનારી, ૭૩ પરદોષપ્રજ્ઞાશ, ૭૪ કૃતધી, ૭૫ યજ્ઞને શોધનારી તથા છટ્ટા જોનારી, ૭૬ વજાતમા ચમરાજ સરસા, ૭૭ ચચલ, ૭૮ જાતિભ્રષ્ટ કરાવનાર, ૭૯ ક્ષણમા રાક્ષી ને ક્ષણમા રાપિત, ૮૦ વિપત્તિનુ સ્થાન, ૮૧ પુરવને માટે દોરદા વિનાનો ગઢાકાસો, ૮૨ વાઘ વિનાની અટવી જેવી, ૮૩ વૈતરળી નદા જેવી, ૮૪ અપૂર્ણ સ્વાધિ, ૮૫ નિત્યનુ હૃદય, ૮૬ અદૃશ્ય ઉપસંગ, ૮૭ ક્ષણમાત્ર રતિ-આનન્દને ઉપજાવનારી, ૮૮ ચિત્તના ભ્રમ કરાવનારી, ૮૯ સવ પ્રકારના દાહ સ્વરૂપ, ૯૦ વામને ઉત્પન્ન કરાવનારા, ૯૧ વશ જેવી સીધળ અગ્નિ સદૃશ, ૯૨ સ્વરહિત સમુદ્રના વાવ જ્યાં મયપ્રદ વિગરે વિગરે

ચટલાક છોવાયક શબ્દાના અથ પળ જાણવા જેવા દાહ અગ્નિ નિર્દેશ્યો છ-

૧ નારી=ન+અરિ=વામ, મોગ અને સ્નેહરાગી પુરુષને વધ, વધન વિગરે વધ પમાડે તથો તેથી છો પુરુષને માટે ઐરિ ઘટલ શત્રુ સદૃશ છે ૨ મહિલા=શિવ્ય વિગરે અનેક પ્રકારની કલાઓદ્વારા પુરુષોને મોહ ઉપજાવે ૩ પ્રમદા=પુરુષને મશામત વડે ૪ મહિલિયા=અત્યંત કલ્પ ઉત્પન્ન વડે ૫ રામા=દાવભાવદ્વારા પુરુષોને રમકઢાની માફક ચથેષ્ટ રમાડે ૬ અગની=પ્રાણિયાને પાતાનુ અગ દેહાદી અપ્રારાગ ઉપજાવ, ૭ હલના=હોને અર્થે યુદ્ધ વડે, ધૂલે મરે, તટક

ગુરુ નિમર્શના કરવાથી તે સ્વામી વાક્યો ગયો અને છી રહિત પૂર્ણત સ્વામીની ચોપ કરતો એક નદીને સામે કિનારે જઈ આત્મના લેવા લાગ્યો તેને કોઈ પણ પ્રકાર ગુરુ-રૂપન મિષ્ટા થયું હતું તેની તપશ્ચર્યા તોમ હતી તેના સમ તપના પ્રભાવથી નદીનો પ્રવાહ, તેની તરફ વહેતા હતો તેને વહેલે ધીજી દિશામાં વહેવા લાગ્યો એટલે લોકોએ તેની ' કુલ્લાલુક ' એ, નામની પ્રસિદ્ધિ કરી

દેવ-પ્રમાદથી ટ્રેનિક મહારાજને દિવ્યકુદરત, અઘાર સરનો દાર, દિવ્ય વજ્રો અને સેવનક હસ્તોની પ્રાપ્તિ થયેલ તે તેમણે પોતાના પુત્ર દક્ષ-વિદ્યને અર્પણ કરેલ કુળિની પત્ની પદાવતી હમેશા તેના આગળી કયા કરવી એનિકના મૃત્યુ વાદ કુળિકે દક્ષ-વિદ્ય પાછે તેની માગણી કરી કુળિક સ્વચ્છતાપૂર્ણ હતો એટલે દક્ષ-વિદ્ય પોતાના માતામહ પેટક(નિકારાજા)ના આશ્રયે ચાલ્યા ગયા કુળિકે તેઓને ધોળી દેવા કહેવામ્યું પેટક મહારાજાએ શરણાગત લોકોને ધોળવાનો ફકર કયો કુળિકે વિશાલા નગરી પર હતો કયો, અને માત્ર નિવુલ ધેન્યસનુદ્દ એક જ થયો અને મહારાજા અને સમર્થ રાજવી હોઈને એકબાજાથી પાંચા જાય સેવા ન હતા પેટક મહારાજાને લેવાએ અમોષ થાળ કાઢેલ, કે જેના પ્રદારથી અવરજ ગયું થાય જ તેમને હમેશાં એક જ થાળ મૂકવાની પ્રતિજ્ઞા હતી શરણાગતના દર દિવસના મુદ્દમાં હમેશાના એક એ પ્રમાણે પેટક મહારાજાએ ટ્રેનિકના કાઢ, મહાચલ વિગેરે દર મહાજોને હળી નાખ્યા આ કરણ થનાવથી ચોક્કસત થવી કુળિકે મદ્દમતપદ્રામાં ધોળમેંદ્ર અને ચમરેત્ર આરાધન કર્યું તેમોએ આવી કહ્યું કે-પેટક મહારાજા જેન હોવાથી અમારા સાધર્મી છે, અને તેમને મારી શક્ય નહીં પરંતુ તમારા વચાવને મોટે વજ્રમય કથક કરણ, આ પ્રમાણે કહીને તેને શિલાકટક અને રથમૂળક આપ્યા તેના પ્રમાણ એ હતો કે શત્રુને ચર્મા એક કાંકરી નાક્યો હોય તો તે માઠાં શિલા જેવો થઈને અને એક કાઠો કાઠકળ થાને સહાર કરતાં તેના આવા પ્રમાણથી જેના મહારાજાના થના મુસદો મરી ગયા. પેટક મહારાજાએ જાણે મુદ્દમાં આવા કુળિક કંરર થાય છોશ્યુ પણ તે વજ્રમય કથકને કારણે નિષ્પ્રક્ટ થયું ધીજે દિવસે પણ તેમજ થયું એમ પ્રીજે દિવસે તેમણે વિશાલા નગરીના દરવાજા મથ કરામ્યા

વિશાલા નગરાના મન કબ્જે કરવો તે અત્યંત કુલ્કર કાર્ય હતું કુળિકે ધેરો નાક્યો થાર થય કુલી ધેરો થામ્યો છતાં પરિણામમાં શૂન્ય કુળિક ગહન વિચારમાં પકી ગયા તપાસને ઓતે અજાયુ કે-વિશાલા નગરીમાં જે સીમુનિમુખનસ્થામીનો સ્તૂપ છે તેના પ્રમાણથી વિશાલ્યનુ પતન થઈ ગયા, જો તે સ્તૂપને જદમૂલથી છોડી કાઢવામાં આવે તો જ વિશાલ્યનુ પતન થાય પણ આ કાર્ય કોણ કરી શકે ? લોકોની ધદ્દાનો ધેરલામ લે તેવો કોઈ ધાતુપુરુષ હોય તો જ આ કાર્ય થવો શકે, પણ સમરધૂમિ પર ધાતુ કાઢવા કયાથા ? તેણે પોતાના ચરપુરુષોને ચારે દિશામાં તપાસ કરવા મોકલ્યા તપાસને થીતે તેને કુલ્લાલુક મુનિની માતમી મળી તેને પતિત કરવા અને કોઈ પણ દિશાને પોતાની પાસે કાઢવા પોતાની પતુર માર્ગાધિકા નામની યનિકાને કહ્યું

માગધિકા પોતાના મુરકેલ કાર્યથી અજાણી નહોતી. તેણે ધાતુને વાશમાં પકડવા ધાધિકાનો સ્વામ થયો અને જે થયેલે કુલ્લાલુકમુનિ આતાપના કઈ રહ્યા હતા ત્યાં ગઈ મુનિને વદના

મુનિ પતિત થયા નેટલાઈ પુલ્લ પળ દુર્ગુણો હોય છે, તેથી માધ્વીપ પણ તેવાથી સાધવેત રહેયુ આ સધધમા +મનિરયનું દટાત જાણવા યોગ્ય છે આ

કરી કહ્યુ કે-હે મુનિવર ! સ્થાને સ્થાને જૈયો તથા મુનિઓને વધન કરીને મારે મોજન હવાનો નિયમ છે તો આપ કૃપા કરી, ત્રિદોષ આહાર-પાણી સ્વીકારી મને દુતાર્થ કરો કુલવાલુક મુનિએ તેની વિનંતિ માન્ય રાખી આહાર પ્રદાન કર્યો ચતુરાર્ધથી માગધિકાઈ મોદધના આહારમાં નેપાઢાના ધૂણીની નાની નાની મોઢીઓ મિશ્રિત કરી દીધી હતી તેથી મુનિને તે આરોગનાં પ્રતિધાર(કાલ)નો સ્વાધિ હત્યજ થયો

માગધિકાની યુક્તિ જરાજર સફલત ચઈ તેણે અન્ય ગણિકાઓદ્વારા કુલવાલુક મુનિની સેવા-શુભ્રુવા શરૂ કરાવી મુનિ પણ માનના સ્વાધિધી અલૈત વીઢાતા હતા તે આ ગણિકાઓના સપચારથી પ્રમોદ્ધ અનુમજ્જા તાગયા પ્રતિધિનના આ ક્યવસામથી કુલવાલુક મુનિ ચારિત્રથી પ્રદ થયા પછી તો તે કુણિક પાસે ગયા અને વિરાઢામાં કપટથી સ્તુત પણ સોશાની નજામ્મો વિરાઢાનુ પતન થયું કુલવાલુક મુનિ પણ દુર્ગતિગાથી બન્યા આ સર્વથે વિરોધ જુતાંત જાળવાની દષ્ટા વાઢાઈ અપદેશપ્રાસાદ પ્રથના પ્રથમ સ્થેમનું ચૌદમું સ્વાધ્યાન ચાંચુ

+ સુદરૈનપુર નામના નગરમાં મનિરય યજ્ઞથી હતો તને યુગવાહુ નામનો રુદ્રુ રુદ્રો તે યુગરાજને કપમાં રમા શરૂથી ધૌન્દર્શવતી મદનરેખા નામની સ્ત્રી હતી તેના મત્થાંત કપરાશિ-ધી મોહિત થયેલ રાજાઈ મનમાં વિચાર્યું કે-“ આ મદનરેખાને મારે કોઈ પણ પ્રકારે પ્રદાન કરવી તેના સિવાયનો મારો જ-મ અને રાજ્યસામ્રાજી કૃપા છે ” તેણે મદનરેખાને પોતાના પાશમાં કણાચવા માટે ઇક વિવક્ષણ લાચીઢાતા ડામ તાંતૂલ,વક્તામરણ, પુલ્લ વિધેરે મોકલાવ્યા મદન-રેખા રાજાનો પ્રાશય સમજી શકી થઈ તેણીઈ રાજાનો “પ્રસાદ” સમજી તે સ્વીકારી સીત્રુ પાશા દિવસ વાદ રાજાઈ તે લાચીઢાતા પોતાની વદનાનુર સ્થિતિ કહેવરાવી લાચીના મજ્જ લેવા કટોર લચન સાંમઢી તેણીઈ કહ્યુ કે-“ગણિકા પ્રમુલ્લ સ્ત્રીઓનાં ચંધુજન પણ મોગ માટે તેઓની પાસે જલા સમર્થ થતા નથી,તો તારા રાજાને સુન્દર અત પુર છતાં તે મૂલ નારકી પ્રપાવનાર પર સ્ત્રીમાં કેમ રાધે છે ? રાજાઈ તો પરસ્ત્રીની કલ્પી પણ દષ્ટા ન કરવી, કેમકે વિધને વિધે છોકો તેનું જ અનુકરણ કરે છે જો કદાચ રાજા મારા પર ચત્પ્રાકાર કરશે તો હુ માફ શરીર આપ થાને વદલે મારા પ્રાણ જ આપીશ ’ લાચીઈ આ સર્વે હકીકત રાજાને કહી રાજા વિરોધ લામા તુર થયો, પરન્તુ યુગવાહુની હૈયાતિથાં તે કઈ કરી શકના સમર્થ નહોતો ઇટલે તે તેને દળવાનાં અપાયો શોભવા લાગ્યો

ઇકદા યુગવાહુ મદનરેખા સાથે ક્ષીલ કરવા ડાયાનમાં ગયેલ જઢઢીઢા કરી રામિના સમયે તે કદનીઈદહમાં સુતો ઇવામાં મનિરય પણ યુગવાહુને દળવાનો પ્રુદ્ધિથી સઢ્ગ લઈ લો આમ્મો યુગવાહુ માથે કૃત્રિમ લાગાલપ કરી, પ્રસય સાધી તેના પ્રાયે તેણે સઢ્ગવનો પ્રદાર કર્યો યુગવાહુ પાયલ થઈ તીને પડયો મદનરેખાના હાહાકારથી પાસેના મુમટો લોડો આમ્મ્યા,પણ યુગવાહુઈ કહ્યુ કે-મરે મુમટો ! મારા સઢોદરને દળશે નહીં તેના કઈ લોષ નથી, મારા પૂર્વ કર્મનું જ આ પરિણામ છે મનિરય પણ પોતાનુ કાર્ય સિદ્ધ થયુ જાળી ર્થિન થઈ થરે આમ્મો ત્યાં તેને અક-રમાઈ સર્વ-લસ થયો, કહ્યુ છે કે-મલ્લવસ્ત તમ પુન્ય લ પાપનુ પલ્લ આ લોકને વિધે જ પ્રળ

हकीकतना यथायमा पासत्यादिक कोई कहे के-आजा दोपो तो जे अज्ञानो
होय तन लागे, परन्तु बहुसुत होय, जेने ज्ञान परिणामी गयु होय तेने होपोत्पत्ति
नयी, ता तेने जयाव आपता मयकार कहे छे के-

थेरस्त तवस्तिस्त व, बहुस्सुअस्त व पमाणभूयस्त ।

अज्ञासंसगीए, जणजंपणय हविज्जाहि ॥ ६४ ॥

किं पुण तरुणो अवहुस्सुओ अ, न य वि हु विगिट्ठतवचरणो ।

अज्ञासंसगीए जणजंपणयं न पाविज्जा ॥ ६५ ॥

माठ, त्रण पय, त्रण दिवस के जण अहोरात्रो ज मने छे मणिरय मस्यु पामी बोधी नरके गबो
युगबाहुने घायल यथेक छामकी तेनो पुन चद्रयथा पण खां आवयो तेने तथा मदन
रेखाए तेने शास्त्रन भाष्यु अतथमयनी आराधना करबी एटले शुभ ध्यानपूर्वक मस्यु पामी युगबाहु
मदनरेखाकोमा रेख ययो मदनरेखाए विचार्युं के हवे मणिरय मने छोटसे नहीं, माठ ग्रत रीते
ते जघानमापी ज छटकी गई ते समये ते समयमा हती रयायी कोई महादबीमा जता पुन-
प्रसव ययो तेने रत्नकलमां छोटकी, तह नीचे गूडी सरोवरमां जता अलहस्तीए तेने आकाशमां बह्माकी
कोई विचारये तेने पकडी लीपी छे पण तेना रूपपी मोहित ययो छेवने नदीसरद्वीपे जता
विचार प्रतिबोध पावयो मदनरेखाए दीक्षा लीपी प्रसव यथेक पुनने पचारय राजा लदु ययो
तेने ७मि एवु नाम राक्षु पचारये दीक्षा लेता नमि राजबी ययो तेना प्रतापपी सर्व राजाए
तेने बरा यया एकदा तेनो हस्ती आखानस्तम उखेनी नाखाने नाडा तेने चद्रयशाए कब्जे करी
मदनरेखापुरमां राख्यो नमिए ते सौपी देवा कहेवराभ्यु चन्द्रयशाए न मानता बने नवे अरमा
मुद मकायु आ नातनी साध्वी सुमता (मदनरेखा) ने अबर मळता ते मुदनेशन पर
भापी अने बने मर्दभोने समझाव्या छेवटे बने प्रतिबोध पाव्या नमिने राज्य सौपी चन्द्रयशाए
सयम लीधु आ रीते नमि विज्ञात राज्यनो स्वामी बयो तेने एक दिवस दाहजकर ययो तेना उपरा
मन निमित्ते तेनी राणीओ बंदन घसवा गयी वलनयो ध्वनि अत्यंत मरा लाग्यो, ते
कक्षरा जणाता तेने तेनो निवेव कराव्यो छेवटे राणीओना हस्तमां सौभाग्यसूचक एक ज कक्ष
रहेरा दीधु, एटले ध्वनि बध यया तेनामां तेने पुन प्रश्न कयो-भु राणीओ कैदत पसती नयी ?
जवाबमां मत्रीए कथु के-बसे छे परन्तु एक ज रखय हस्तमां होवापी अवाज यनो नयी
नमि राजबी आ ययन सांगती विचारवा लाग्या के-एकमां ज शान्ति छे अनेकमां वयाधि
छे जो हु व्याधिमुक्त मर्दश वा आ सर्व उपाधिना त्याग करी दीक्षा लदुस भाग्ययोगे भावो
विचार करता ज तेमने ऊँच आवी गई अने लयारे आशुन क्या ह्यारे व्याधि नाश पाव्यो
हता तेमने तरत ज समय स्वीक्यु देवोए समने रजोहरण आप्यु, अने तेओ नमि राजपि तरीके
प्रतिष्ठि पाव्या चार प्रत्येकजोगां तेमनो नंबर प्रथम छे वा सबधी विशेष हतात जागवाना
एकके भरहेसरकाहुखली दसि भाषांतरमां 'मदनरेखानी कथा' तेमज प्रत्येकमुद चरित्र वाचवुं

[સ્થવિરસ્ય તપસ્વિનો યા, યદુશ્રુતસ્ય ચા પ્રમાણભૂતસ્ય ।

આર્યાસસર્ગ્યા, જનવચનીયતા ભવેત્ ॥ ૬૪ ॥

કિં પુનસ્તરુણોઽવદુશ્રુતશ્ચ, ન ચાપિ દુ વિકુષ્ટતપશ્ચરણઃ ।

આર્યાસસર્ગ્યા, જનવચનીયતા ન પ્રાપ્નુયાત્ ॥ ૬૫ ॥]

ગાથાર્થ-શુદ્ધ, તપસ્વી, યદુશ્રુત અને સર્વ જનને માન્ય મુનિરાજને સાધ્વીનો સસર્ગ લોકનિદાનો હેતુ થાય છે તો પછી જે યુવાન, આગમબોધ વિનાના, ત્રિકુટ (અદ્ધમ ઉપરાત) તપ નહીં કરનારા એવા મુનિ લોકનિદાને પાત્ર કેમ ન થાય ?

વિવેચન-વિધવિધ પ્રકારની ઉમ્મ તપસ્યા કરનાર, આગમના જ્ઞાતા અને પોતાના ચારિત્ર-પાલનથી તેમજ ધ્યાનયાનશૈલી આદિ કુશલતાથી યદુમાનને ધીમ્ય, પૂજ્ય એવા સાધુ પણ જો સાધ્વી સાથે પરિચય રાખે, તેનો આનેજો આદાર થાપે તો લોકો નિંદા કરે છે કે-તેઓને પરસ્પર મેલ દોવાથી કંઈક દેવો, સ્નેહના કારણ વિના કોઈ સયથ ઘરાયે નહીં આ પ્રમાણે કુશલતા વમજમા પડી લોકો કમવધ કરે છે અને સાધુઓ તેમા નિમિત્તભૂત થને છે સાધ્વીસગથી આગમજ્ઞાતા અને દીર્ઘપર્યાયી સાધુ જો નિંદાને પાત્ર થતી શકતા હોય તો તરણ અને મૂતન સાધુની તો યાત જ શા માટે કરવી ? આ સયથી વિશેષ યજ્ઞન જાણવતા કહે છે કે—

જહ્વિ સય ધિરચિત્તો, તદ્ધવિ સસગિલદ્ધપસરાય ।

અગ્નિસમીપે વ ઘયં, વિલિજ્જ ચિત્ત સ્વ અજ્ઞાય ॥ ૬૬ ॥

[યથાપિ સ્વય સ્થિરચિત્તસ્તથાપિ સસર્ગ્યા લબ્ધપસરયા ।

અગ્નિસમીપે હ્ય ઘૃત, વિલીયતે ચિત્ત સ્વ આર્યાયાઃ ॥ ૬૬ ॥]

ગાથાર્થ-કદાચ સાધુ દદ્ધ અતઃકરણવાલો હોય તો પણ સાધ્વીનો સસર્ગ વધવાથી, અગ્નિ સમીપે જેમ ધી ઓગલી જાય તેમ તેમનું ચિત્ત જરૂર ઢગી જાય.

વિવેચન-સાધ્વી સાધુ પાસે ચારધાર આવે-જાય કે સાધુ સાધ્વી પાસે ચારધાર આવે-જાય ત્યારે પરસ્પર સમાપણ થયે, પદ્મ સીમાના અવયવો જોવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય અને ઉમયમાથી કોઈ પણ દદ્ધ મનઘલ્લવાળા હોય તો રક્ષલના પામવાનો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થાય શાસ્ત્રકારોષ સર્વ પ્રતોમા શક્તવતને સપથેષ્ટ કહ્યું છે તેનું કારણ પણ પણ છે કે અગ્નિ સમીપે ધી મૂલતા તન્ત જ તે પોગલ્યા માદશે તેમ મોદરાજાની દૂતી સમાન છી-સસર્ગરૂપી અગ્નિ પાસે કોઈ ધિરલ પુદ્ગલ જ મનરૂપી ધી અક્ષય રહી શકે. તેવા પુરવો તો ઘરમથેચલી શ્રીજમ્

સ્વામી, સ્થૂલભદ્રજી, શ્રીયજ્ઞસ્વામી इत्यादिक આગળીને ટેરવે ગળી શકાય તેટલા જ હોય છે આ સયથમા રાજીમતી ને રથનેમિનુ દણત સારું અજવાળુ પાઢી ગયે છે યાચીશમા તીર્થવર શ્રીઅરિષ્ટનેમિ સયમ સ્વીકાર્યા બાદ તેના ઘટાલ ઘડુ રથ નેમિ રાજીમતી પાસે પાતાના પાણિગ્રહણ સયધી પ્રસ્તાવ મૂક છે રાજીમતી દર મનોવલ્લયાલી હોવાથી તેન મોગવિલામની માયના જાગૃત જ થતી નથી રથનેમિ ઘારઘાર રાજીમતી પાસે મોગની રૂચ્છા દર્શાવયા જાયા પડેલે એક દિવસે તેને પ્રતિયોધયા માટે રાજીમતીએ એક ઉપાય યોગ્યો મિલણ આઠાર કરીને જ ઘેટી હતી તેવામા રથનેમિ આગ્યા પડેલે મદનફાટ (મીંદોલ) સુઘીને તેને તરત જ ડાહી કરી અને રથામિન વજુ વ-હ દિવર ! આ અગ્ર તમે રનેદૂર્યક આરોગી રથનેમિએ વજુ વ-વમન વરેલુ ધાન્ય તો વાગદા-પૂતરા સાય, ચીન્ના તો તેની રૂચ્છામાત્ર પણ ન વરે આ જયાય સામઢી રાજીમતી વાલી વે—મને તમારા માફ અરિષ્ટનેમિએ વમી છે તો તમે જા માટે મને રૂચ્છો છો ? રથનેમિ તરત જ પ્રતિયોધ પામ્યા અને યનેએ મગરત પાસે દીક્ષા લીધી રથ નેમિ દ્રાવિકાનગરીમા મોઘરો લઈ પાછા ચલતા હતા તેવામા ધૃષ્ટિ વધાવી તેઓએ એક પર્વતની ગુફામા આશ્રય લીધો રાજીમતી પણ મગયતને વાઢી વસતિમા પાછા ફરી રહ્યા હતા તેવામા તેમના પણ વજુ મીંજાફ જયાથી તેને સુકવયા અને આશ્રય લેવા જે ગુફામા રથનેમિ હતા તે જ ગુફામા દાવલ થયા ઉતાવટમા કોઈ છે ક નહીં ? તની તપાસ કર્યા વિના જ વજુ ઉતારીને સુકવા ખાન્યા અને પોતે નમ્ર દશામાં રહ્યા

આ દશ્ય જોતા જ રથનેમિનો પૂયનો સુપુત્ર રહેલો વામ ડાહી આગ્યો તેઓએ તરતજ રાજીમતી પાસે મોગની પ્રાર્થના કરી રાજીમતી તરત જ શરમાઈ ગયા, વજુ પરિધાન કરી તેમને જ્ઞાત વિસથી વજુ વ-“અહ વ મોગરાયસ્સ, ત વ સિ અધગરહિણો । મા કુલે મધના હોમો, સંજમ નિહુજો વર ॥૧॥ ” હુ મોગકુલમા અમ્મો હુ, ઉગ્રસેન જેવા મારા પિતા છે, તું સમુદ્રવિનયનો પુત્ર છે જાવા ઉત્તમ કુલમા ઉત્પન્ન થઈને આપને મધન સર્પ જેવા અગ્રમ ન થયુ માટે નિશ્ચયતાપૂર્વક સયમનુ પાલન કરો વે જાતિના સય છે-એક મધન અને એક અગ્રમ મધન જાતિનો સર્પ કોઈને ઢસ્યો હાય અને જો મત્રવાદી ઉપચાર વરે તો પાછો આથીને શેર થૂસી જાય અને અગ્રમ જાતિના સર્પ વાદી ગમે તેટલો મત્રોપચાર વરે તો પણ મૃત્યુ પામતુ વસદ વરે પણ શેર વાલુ ન થૂસે, તેમ હે રથનેમિ ! તમારૂં પૂર્વ જે મોગવિલાસો વમ્યા છે તેને ફરી ઘાર ગ્રહણ વરવાનો યાંઝામાત્ર પણ વરવી ડચિત નથી રાજીમતીના આવા ઉત્તમ શોધદાયક વચનથી રથનેમિએ પરમાત્મા પાસે આથી પ્રાયશ્ચિત્ત સ્વીકાર્યું રથનેમિ જેવા મુનીશ્વર પણ વયો ચલાયમાન થઈ ગયા ત્યાં આ વાલના સામાન્ય સાધુઓનો પાત જ જામાટે વરવી ?

સવ્વત્ય ઇત્થિવગ્ગંમિ, અપ્પમત્તો સયા અવીસત્થો ।
 નિત્થરહ્ વમચેર, તવ્વિવરીઓ ન નિત્થરહ્ ॥ ૬૭ ॥
 સવ્વત્યેસુ વિમુત્તો, સાહૂ સવ્વત્ય હોહ્ અપ્પવસો ।
 સો હોહ્ અણપ્પવસો, અજ્ઞાણ અણુચરંતો ડ ॥ ૬૮ ॥
 खेलपडिअमप्पाणं, न तरह् जह् मच्छिआ विमोएउ ।
 अज्झाणुचरो साहू, न तरह् अप्पं विमोएउ ॥ ६९ ॥

[સર્વત્ર સ્ત્રીયર્ગે-પ્રમત્તઃ સદા અવિશ્વસ્ત્ન ।
 નિસ્તરતિ વ્રહ્મચર્યે, તદ્વિપરીતો ન નિસ્તરતિ ॥ ૬૭ ॥
 સર્વાર્થેષુ વિમુક્તઃ, સાધુઃ સર્વત્રાત્મવશો ભવતિ ।
 સ ભવત્યનાત્મવશ આર્યાયા અનુચરન્ તુ ॥ ૬૮ ॥
 श्लेष्मपतितमात्मान, न शक्नोति यथा मक्षिका विमोचयितुम् ।
 आर्यानुचरन् माधु-न शक्नोत्यात्मान विमोचयितुम् ॥ ६९ ॥]

ગાથાર્થ-સર્વત્ર સ્ત્રીયર્ગની અદર હ્રમેશા અપ્રમત્તપણે વિશ્વામ રહિત વર્ત-
 નાર સાધુ વ્રહ્મચર્યે પાઠી શકે છે, વિપરીતપણે વર્તે તો વ્રહ્મચર્યે શુમારી થેસે
 છે. સર્વ પદાર્થમા મમતા રહિત સાધુ સ્વતઃ-સ્વાધીન હોય છે પરન્તુ જો તે
 સાધ્વીના પાશમા બધાય-સાધ્વીના કબન પ્રમાણે અનુસરે તો તે પરતઃ-સેવક
 બની જાય છે. જેમ મઠ(શ્લેષ્મ)મા ચોંટી ગયેલ માછી છૂટી થઈ શકતી
 નથી તેમ સાધ્વીના સ્નેહપાશમા ફકડાયેલ સાધુ તેમાથી મુક્ત થઈ અન્યત્ર
 વિહાર કરી શકતો નથી.

રિતેચન-કોઈ શંકા કરતા પૂછે કે-સ્ત્રીનો પરિચય બધવાથી સ્ત્રી પુરુષને
 શુ કરે ? તેના અવાજ થ છે કે-સ્ત્રી પોત તો યાદ કરતી નથી પરન્તુ પુરુષ તને
 લેછીને ઘટિત થાય છે પુરુષનો લાગણીઓ અને ઘિત્તવૃત્તિઓ ઘણા હાય છે,
 ક્યારે સ્ત્રીને મૈયુનની અમિલાયા વિશેષ હોય ॥ તેમજ તેન માહનીયકર્મનો
 ઉદય અધિય હાય છે માટે શાસ્ત્રવાચ્ય જગન્ને તેણે સાવચેત રહેવાનો
 ઉપદેશ આપ્યો છે ક્ષાધિકા કરતા સાધ્વીની સ્થિતિ ઊંચી ॥ આશ્રવાપ્ર છે
 તેણે જિનેશ્વર મળયતનો યથ ધારણ કર્યા છે. તન ગ્રહ કરવાથી તોર્થકરની
 આજ્ઞાતનારૂપ મહાદોષ ઉપજે છે, સમન્વિતના નાશ થાય છે, સસાર પરિભ્રમણ

વધે છે જેમ સ્વેતરત્ન રક્ષણ કરવા માટે તેને ફરતી ઘાટ, વરવામા આધે છે તેમ બ્રહ્મચર્યરૂપી ક્ષેત્રને સુરક્ષિત રાખવા માટે ગ્રાહકારોષ *નવ ઘાટ ૩૧ દેશો છે તેનું જો ચર્ચાર્થ પાલન કરવામા આવે તો દ્વતશિરોમણિ બ્રહ્મચર્યથી કદી પણ વતિત ન થવાય

શ્લેષમા પહો ગયેલ મક્ષિકા જેમ પાતાની જાતને મુક્ત કરી શકતી નથી તેમ સાધ્વીમા અનુરાગો બનેલ સાધુ પરત્ર જની જાય છે નવચર્યથી વિદ્યાર કે શોષ રહિત આદારની ગવણા કરી શકતો નથી તેમજ મોક્ષમાર્ગ પણ સાધી શકતા નથી માક્ષમાગના પધિને તો સર્વ સાધ્વી-સમને ઘડ્ય જ ગણવો

આ સવધર્મા વાદ વહેશે ક-સાધ્વી યધનરૂપ છે તો પછી તને દાક્ષા જ ન દેવી, તેને વધા આધારવિધાર શીજવો છો, અધ્યયન અર્થે માધુ પાસે આવે, સાધુ તની સાર-સભાલ લેવા માટે યસતિસ્થાનમા જાય ક્ષ્યાદિક કારણોમા સાધ્વી-સર્ગ કરવા પડે છે તો તેમા શા લાભ સમજવા ? તેનો જવાબ પ છે કે-વિધિપૂર્વક સાધ્વાઆન રાખી તેનો સારસભાલ લેવી તે તા અતીથ નિજરાનુ કારણ છે વધુ છે ક-

સાહુસ્સ નતિય લોષ, અજાસરિસી હુ વધળે ઉવમા ।

ધમ્મેણ સહ ઠવતો, ન ચ સરિસો જેણ અસિલેસો ॥ ૭૦ ॥

[સાધોર્નાસ્તિ લોકે, આર્યાસદશી હુ ચન્ધને ઉપમા ।

ધર્મેણ સદ્ સ્થાપયતો, ન ચ સદશો જાનીછ્યશ્લેષઃ ॥ ૭૦ ॥]

ગાથાર્થ—આ જગતમા સાધ્વીને અવિધિ અનુસરનાર સાધુને સેના સમાન બીજી યધન નથી અને સાધ્વીને ધર્મમાર્ગમા સ્થાપન કરનારને યના સમાન બીજી કોઈ નિર્જરા નથી

વિવેચન—સઘ સાધધનુ પ્રત્યારવાન કરી સર્વવિરતિ સ્વીકારનાર સાધુને આ જગતમા ધોઈ પણ યસ્તુ યધનવારક નથી, પક્ક પક્ક સાધ્વી જ યધનકર્તા

* શીલવ્રતની ત્રણ વાંકો આ પ્રમાણે જાણવી ૧ સ્ત્રી, ૫શુ અને નર્પુષક રહિત સ્થાનમાં રહેવું, ૨ સ્ત્રીની સાથે સરાગપણે વધા કરવી નહીં, ૩ સ્ત્રી બેઠી હોય તે આધને પુરુષ પે વધી પચત થશે નહીં તેમજ પુરુષ બેઠો હોય તે આધને સ્ત્રી ત્રણ પ્રહોર પર્વત થશે નહીં, ૪ સરાગપણે સ્ત્રીના અગોપાય જોકા નહીં, ૫ જ્યાં સ્ત્રી-પુરુષ સૂતા હોય તથા કામકામ વિષે વાતો કરતા હોય ત્યાં મીંત પ્રમુચ્છને આતરે રહેવું નહીં, ૬ પૂવ પ્વક્ષી સાથે ભોગવેલા કામભોગ ચમારે નહીં, ૭ વિકાર જાગે તેવો ધરણ-રિનચ માહાર કરે નહીં ૮ નીરસ અધિક આહાર નહીં તેમજ ૯ સારાની ટાપડીય-વિધૂણા પણ ન કરે

છ મો તેને ન અનુમતે અને ધમમા સ્થિર કરે તો સાધુને અતીથ નિર્જરાનું કારણ થાય ક્ષીનિશીયસૂત્રના પદરમા વહેશાના માપ્ય તથા જુગિમા કહ્યું છે કે—“ પુચ્છ સહુમીઅપરિસો, ચડમમે પદમમે અણુણ્ણાતો । સેસતિમે નાણુણ્ણા, ગુરુણા પરિયટ્ટમે જ ચ ॥૧૧॥ ” શિષ્ય પૂછે છે કે—હે ગુરુ ! સાધુ તથા સાધ્વીના ધર્મને મિત્ર મિત્ર ક્ષેત્રમા રાક્ષસાનુ આગમમા પરમા યુ છે કે જેથી દોષ ન જાગે પરંતુ સાધ્વીઓ કરીય જ નહીં તો દોષાન્મય કયાઈ થાય ? વહ્લી આગમમા આભિકામે દોષા દૂરાના નિપેથ કર્યો નથી તો પછો તેઓન સમાઠ્યોઈ રીતે ? આઘાય તેના કથાય આપતા વહે છે કે—જુદા જુદા ક્ષેત્રમાં જ રાક્ષસા ધર્મા નિયમ નથી દીક્ષા લીધા ઘાદ વિધિપૂર્વક પ્રવર્તન કરે તો મહાનિર્જરાનો લાભ જ છે, જો અધિધિય પ્રવર્તાયે તો મહામોહનોય વ્રમ ધધાય અને સત્સારમા ચિર વાઠ પયત મમે ધર્મા સાધુ સમાઠ રાક્ષો જાન ? સાધ્વીના પાલનની વિધિ કશું છે ? ત સધ્વી હું તને સક્ષિતમા સમજાવુ છું સહુ મીયપરિસો—નાવાર માગા થાય છે ૧ સહુ મીયપરિસો, ૨ સહુ અમીયપરિસો, ૩ અસહુ મીયપરિસો અને ૪ અસહુ અ મીયપરિસો પ્રથમ મળતા પરમાથ પ છે કે—ધેયવત, વલ્લવત, કિતેન્નિય, સમદ શીલ (વહ્લ, પાત્રાદિકના સમદ વરવામા સમર્થ), સ્થિરચિત્ત, અપાદારી, ઉપધિક્ષેત્રના ગરેપક હાય ત સેહુ વહેવાય, તેમજ જેનાથી સર્થ સાધ્વીઓ મય પામે, કરને ળંગ વડે પળ અકૃત્ય ૧ કરી જાને, તેની મુલ્યમતિમાથી ધૂમતી રહે તેને મીયપરિસો વહેવાય આજા સાધુના વ્રજામા સાધ્વીઓ રહી શકે યાકીના વ્રજ માગાવાઠા સાધુઓ સાધ્વીઓનુ યથાર્થ પાલન કરી શકે નહીં જો તઓ તન રાવે તા ચારમાનો ગુદ પ્રાથશિત્ત જાય યીજા માગાવાઠા સાધુ પોતે ધેયવત બિગર ગુણવાઠા છે પરંતુ સાધ્વીઓને અકૃશમા રાક્ષો જાને નહોં, ગ્રીમા માગાવાઠા પાતે જ સમર્થ નથી—શુદ્ધ ચારિત્રવાત્ર નથી તો સાધ્વીઓને કદ રીતે અકુશમ રાક્ષો જા ? અને જાયા માગાવાઠા સાધુ તા સમર્થ નથી તેમ મય પળ ઉપજાથી શક તેમ નથી પટલે પ્રથમ મળ નિવાવના છહા વ્રજ માગાવાઠા સાધુઓ સાધ્વીની સારસમાઠ રાક્ષો શક નહીં પહેલા માગાવાઠા સાધુપ યાથ જમીવ સાધ્વામાન રાક્ષથી આપ્ય, જા ન રાક્ષી શક તો ચારમાનો ગુદ દદ આથ પહેલા પ્રજારમા સાધુપ સાધ્વીને દીમા આપ્યા ઘાદ જા તેની રૂઝા જિનકરૂપીપણુ સ્વીકારવાની થાય તો અન્ય ગચ્છમા તેમા સાધુની નિશ્ચામા સાધ્વીને સાપ્યા પહી જ પ્રદળ કરી શકે યથો વાદ યામ્ય સાધુ ન હોય તા શાસ્ત્રકાર જિનકરૂપીપણુ સ્વીકારવાના નિપેથ કરે છે જિનકરૂપીપણામા જો નિર્જરા થાય તેમા કરતાં અધિક નિર્જરા સાધ્વીઓના સરક્ષણથા થાય છે કહ્યું છે કે—“ જિગકપ્પટ્ટિ અસ્સ જા નિજરા તઓ વિધીઈ સર્જંતીઠ અણુપારેતસ્સ વિઠલતરા ધિસરા મવતિ ॥ ”

હવે પ્રસંગોપાત્ત ધ્રીનિશીથસૂત્રના આઠમા ઉદ્દેશના માપ્ય તથા જૂનિમા જનાયલ સાધુ સાયેના સાધ્વીવિહારને લગતુ ધર્મન કરવામા આવે છે એક ક્ષેત્રમાયી યીમા ક્ષેત્રમા સાધ્વીઓને જાડ મળી હોય અને માર્ગમા મય જે ઉપગ્રય થવાની શકા ન રહેતો હોય તો સાધુ પદ્ધતિ તે ક્ષેત્રમાં જાય અથવા તો અમુક અમુક આતરે મુકામ કરે માગમા મય હાય તો સાધુ આગલ અને પાછલ પમ સર્થ પ્રકારે વિચરે સાધ્વીના સસારો પક્ષગ કાદ સયધીય દીક્ષા લીધી હોય તો તેને સાથે રાહીને આચાર્ય યીમા જે ગ્રન સાધુઓ સાથે વિચરે ધલ્લી વિગ્નનો મય હોય તો સાર્યનો આમય છે સહજયાધો સુમટે દીક્ષા લીધેલ હોય તા તેને સાથે લઈને જાય કોઈક આચાર્ય આ સવધમા પમ પળ વહે છે કે-સાધ્વીઓ આગલ જાય તે સાદ, કારણ કે લગુડીકાદિનુ નિચારણ કરવામા હરવત ન આવે આ તો સામાન્ય વિહારની વાત યાદ, વિશેષ વૃત્તાત તા વૃદ્ધકલ્પની રીકાના પહેલા રુદ્ધના પ્રાતમાગદ્ધારા માળયી

ઘ્રીસ્થાનાગસૂત્રના પાલમા સ્થાનકમા વધુ છે કે-પાંચ કારણે સાધુ-સાધ્વી પકઠા રહે તો પળ મિનાજાનુ ઉલ્લપન થાય નહીં-૧ કાદ મહામટવીમા સાધુ-સાધ્વી સાથે રહે, ઘેલે, હવે તથા નેપેધિકી કરે, ૨ કોઈ ગામમા નગરમા મગર તો રાજધાનીમા જતા ચાતુર્માસમા સાધુઓને રહેવા વસતિસ્થાન મર્યુ હાય અને સાધ્વીઓને ન મલ્યુ હાય તો સાથે રહી શક અથવા સાધ્વીઓને રહેવા ઉપામય મદ્યો હાય અને સાધુઓન ન મર્યો હોય તો સાથે રહે, ઘેલે, નેપેધિકી કર્યાદિ કરે, ૩ વર્ષાદ આવતો હોય અને યીમા જગ્યા ન મલ્લી શકતી હોય તો સાધુ-સાધ્વી નાગકુમાર તથા મુવર્ણકુમારના મંદિરમાં પકત્ર રહી શકે, ૪ સાધ્વીઓના ઘલ્લો ચોરાઈ જવાનો મય રહેતો હોય તો સાધુ-સાધ્વી પકઠા રહી શકે, ૫ સાધ્વીઓને યુવાન તથા રૂપવતી દેહી કોઈ કામી પુરુષ તેની સાથે મૈથુન સેવનની અભિલાષા કરે તો ઘત્તે પકત્ર રહી શક આ પાંચ કારણો મહામુનિઓને સેવવા ઘટે સામ્રતવાલે તો મેગા રહેલુ મહામોદનું કારણ છે તેથી તે પ્રજાલિકાનો સર્વથા નિયંધ કરવામા આધ્વી છે મિનવલ્લો મુનિ (જે વલ્લરહિત હાય છે તે) પાંચ પ્રસંગોમા ઘલ્લ સહિત સાધ્વીઓની સાથે રહી શક-તેમા મિનાજાનો મંગ થતા નથી તે કારણો આ પ્રમાણે-૧ કોઈ સાધ્વીનુ ચિત્તમ્રમ વદ ગયું હોય, ૨ કામાતુર હાય, ૩ મૂતાદિકનો પ્રવેશ થયેલ હોય, ૪ ડગ્મારી થતી ગદ હાય અને ૫ કાદ સાધ્વીને દીક્ષા આપી હોય અને યીમા સાધ્વીઓ તે સ્થલે ન હોય આ કારણોમા તો વિચિત્રમાત્ર વૃષણ લગાડે તો મહાવલ્લનો માલ્લન થાય ઉપર્યુક્ત વૃત્તાતના અનુસંધાનમા જ વહે છે કે—

વાયામિત્તેણ વિ જત્થ, મટ્ટચરિઅસ્સ નિગ્ગહ વિહિણા ।

વહુલલ્લિજુઅસ્સાત્રી, કીરદ્ધ યુરુણા તયં ગચ્છમ્ ॥ ૭૧ ॥

[વાદ્માત્રેણાપિ યત્ર, બ્રહ્મચરિતસ્ય નિગ્રહો વિધિના ।

મહુલબ્ધિયુતસ્યાપિ, કિયતે ગુરુના સકો ગચ્છઃ ॥૭૧॥]

ગાથાર્થ—વચનમાત્રથી પણ ચારિત્રબ્રહ્મ થયેલ મુનિ કદાચ ઘણી જ લબ્ધિવાળો હોય તો પણ જ્યાં વિધિપૂર્વક તેનો નિગ્રહ કરાય છે તેને જ સુરેશ્વર સદાચારી ગણી કહેવાય.

વિરેચન-શાસ્ત્રકાર કહે છે કે-શિષ્ય ગમે તેવો શક્તિશાળી યા તો લઈ જારી હોય પરંતુ જો તે વ્રતમા વૃષણ લગાડે તો તેના પ્રત્યે અશમાત્ર રહેવા રાહમાં સિંચાય તરત જ તેનો ત્યાગ કરવો અથવા ઉચિત દંડ (શિક્ષા) કરવો આ સયમમા યજ્ઞ ક્ષુલ્લક સાધુનું દૃષ્ટાન જાણવા જેવું છે

વસંતપુરમા દેવમિય નામનો એટ્ટી હતો. તેની સ્ત્રી ગુણવસ્થામા જ મૃત્યુ પામી પચામી રહ્યા યજ્ઞ મુનિરાત્ર પધાર્યા તેની દેશના મામલતા તેને ધૈરાગ્ય હપજ્યો પડેલે એટ્ટિયે પોતાના આઠ વચના પુત્ર માયે ક્ષીણા લીધી સયમ-પાલન કરતા થોડા દિવસો પસાર થયા તેવામા યજ્ઞ (ક્ષુલ્લક) સાધુપ પિતાને કહ્યું કે-પિતામ્ની ! હું પગરજા પહેર્યા વિના ચાલો શકતો નથી, મારા પગમા થોડા થાય છે ત્યારે પિતાપ કહ્યું કે-ટીક, તું પગમા પગરજા પહેર થોડા દિવસ થાડ પુત્રે કહ્યું કે-હું ત્યાં સહન કરી શકતો નથી પિતાપ કહ્યું-હવે પારણ કર પુત્રે પુનઃ કહ્યું-હું ગોચરી લેવા જઈ શકતો નથી પિતાપ ગોચરી લાવી આપવી શકુ કરી ક્ષુલ્લકે વહી કહ્યું-હું ભૂમિશયન કરી શકતો નથી પિતાપ છૂંચા માટે પાટિયુ લાવી આપ્યું પુત્રે પાટું વચું-હું લોચ કરાવી શકતો નથી પિતાપ તેનું મુઠન કરાવ્યું પછી તો તે સર્વિષ્ણ જાળી સ્નાન કરવા લાગ્યો, મલ્લિન વહો ધોષરાવવા લાગ્યો આ પ્રમાણે ચાલી રહ્યું હતું તેવામા તેને યજ્ઞ દિવસે તેના પિતાને કહ્યું કે-હું સ્ત્રી વિના રહી શકતો નથી, મને પરણાવા પિતાપ જાણ્યું કે-આ અયોગ્ય છે તેને હવે રાજકો ઉચિત નથી, યમ વિધારી તેને કાઢી યુક્ત્યો તે પણ ચારિત્ર વિરાધી, મૃત્યુ પામી પાડો થયો દેવગ્રિય એટ્ટી ચારિત્ર પાડી, સ્વર્ગ લોકમા ગયો અગ્નિજ્ઞાનથી પોતાના પુત્રની સ્થિતિ જોતા તેને પ્રતિષોધવા તેને સાર્થવાહનું રૂપ લીધું અને પાદાને ચરીદો જઈ તમા પર અત્યંત માર મરજા લાગ્યો અતિશય મારથી પાદાની ગતિ મદ પડી ગઈ, તેને વધુ થવા લાગ્યું તે સમયે સાયંથાદ ' હ પિતા ! હું ડહાડે પને ચાલ્યા સમર્થ નથી, હું ગોચરી લેવા જઈ શકીશ નહીં, હું કેશલુચન કરાવી શકીશ નહાં ' બિગરે ક્ષુલ્લકના મથના શબ્દો ધારવાર તેને સમઢાવવા લાગ્યો, જે મામલતા જ પાદાને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું પછી તે પાદા પથાસાપ કરા, અજગળ સ્વીકારી વધ થયો રજ્ઞાંતનો પરમાર્થ પ છે કે-પિતાપ પુત્રમાહ ન કરતા જેમ તેના ત્યાગ કર્યો તેમ શક્તિધારી, લબ્ધિધારી શિષ્યનો મોહ ન કરતા તેવા સમર્થ શિષ્યને પણ

यश्चित्त आपधु अर्ही प्रसगधी लब्धिओनु वणन करतां कहे छे वे-

आमोसही १ विप्पोसहि २, खेलोसहि ३ जल्लओसहि ४ चेव ।
 सन्वोसहिसंमिधे ५-६, ओही ७ रिउट विउलमइलद्धी ९ ॥ १ ॥
 चारण १० आसीविस ११ केवली अ १२, गणधारिणो अ १३ पुन्वधरा १४ ।
 अरिहंत १५ चक्कवद्धी १६, बलदेवा १७ वासुदेवा १८ य ॥ २ ॥
 खीरमहुसप्पिआसव १९-कोट्टयवुद्धी २० पयाणुसारी य २१ ।
 तह वीयपुद्धि २२ तेयम २३-आहारग २४ सीयलेसा य २५ ॥ ३ ॥
 वेडन्निदेहलद्धी २६, अक्खीणमहाणसी २७ पुलागा य २८ ।
 परिणामतववसेण, एमाई हुन्ति लद्धीओ ॥ ४ ॥

१. आमपौपधिलब्धि-मुनिना हाथ, पग बिगेरे अवयवना स्पर्शधी रोगीना
 सर्व व्याधिओ नाश पामे आ लब्धिधारी मुनिनो स्पर्श ज औपधि जेयो
 होय छे २. विष्टुडौपधिलब्धि-मल्ल-मूत्रना स्पर्शधी अथवा व्याधिना ह्याने लगा
 हवाधी सर्व व्याधिओ नाश पामे ३. खेलौपधिलब्धि-श्लेष्म पटले धूक, बढ्या
 के लौटना स्पर्शधी सर्व रोग नाश पामे ४. जल्लौपधिलब्धि-कर्णनो, दंतनो,
 नासिकानो, जिह्वानो तथा शरीरनो मेल ते जल्ल, तेनाधी व्याधियो बिनाश
 पामे ५ सर्वौपधिलब्धि-वेश, रोम, नख आदि सय शारीरिक पदार्थद्वारा
 रोगो नाश पामे लब्धिधर मुनिना केश, रोम, कधिर बिगेरे पदार्थों सुगंधी
 होय छे कलिकालसर्वज्ञ-धीमदूहेमचन्द्राचार्य योगशास्त्रना प्रथम प्रकाशनी
 वृत्तिमा कथु छे के-“ योगिना कायसस्पर्शः, सिञ्चन्ति सुधारसैः । क्षिणोति
 तत्क्षणं सर्वा-नामयानाममाविनाम् ॥ १ ॥ योगिना योगमाहात्म्यात्, पुरीष-
 मपि कल्पते । रोगिणां रोगनाशाय, कुमुदामोदशालि च ॥ २ ॥ तथाहि योग
 माहात्म्या-योगिनां कफबिन्दवः । सनत्कुमारादेरिव, जायन्ते सर्वरूक्षिदः ॥ ३ ॥
 मलः किल समाग्नातो, द्विविध सर्पदेहिनाम् । कर्णनेत्रादिजन्यैको, द्वितीयस्तु
 वपुर्मयः ॥ ४ ॥ योगिनां योगसम्पत्ति-माहात्म्याद् द्विविधोऽपि सः । कस्तूरिका
 परिमलो, रोगहा सर्वरोगिणाम् ॥ ५ ॥ नखाः केशा रदाश्चान्य-दपि योगिशरीर-
 गम् । भजते भेषजीभाव-मिति सर्वापधिः स्मृता ॥ ६ ॥ तथाहि तीर्थनाथानां,
 योगभृशकवर्तिनाम् । देहास्थिशूलस्तोमः, सर्वस्वर्गेषु पूज्यते ॥ ७ ॥ ”
 योगोपुरुषनो कायस्पर्श जाने अमृतधी सिञ्चा होय तेवी होय छे, तेनाधी

सर्व प्रकारनी व्याधियो नाश पामे छे (१) साधुपुण्यना योगना माहात्म्ययी तेमनु स्पष्टिल पण कमळ जेसु मृगधी अने व्याधियिनाशक बनो जाय छे (२) बळी योगप्रभावयी कफना विदुमात्रयी अस्तनकुमार चयप्रतीनी माफक

* एकदा देवसभाया नाटक कई रघु दत्त देवोना राजा इह तथा अय देवो ते ओइ रक्षा इता सेवामा एक अयन्त तेजस्वी इव तया आग्यो तेने जोईने बीजा देवो अजाई गया सोबी बारे ते देव बाग्या गयो तेना गथा पछी दशोए ईहने पृच्छु-आगो ह्यवत बीजा कोई देव इरो ? इहे कर्णु-सनत्कुमार बकरसीना रूप जागळ आ सौंदर्य हा हिचावमा छ । इहकचननी साक्षिती मटे के देवो माहात्म्य रूप कई मर्त्यताकमा आग्या हस्तिनापुर भावी, राजाहा मगावी तेसो राजमहेलमा गया देवो पक्षवर्तीतु रूप ओइ चकिन यई गया अने मस्तक प्रजाप्यु बकीए तेमने तेम करवर्तु कारण पृच्छु एटले तेमोए कर्णु के-विश्वमा तमार्ब रूप वक्षाय छे ते जोवा भाते अने आग्या हना खरेखर तमारा यता वक्षाय करता पण रूप अत्यंत मनोहर छे चकीने आ शब्दो सोमळी अभिमान उद्गम्यु गर्वना प्रतिरेकमा अ तेने तेसोने कहु-माव रूप ओतु हनु तो अत्यारे रामाटे आग्या ? खान करी, पोशाक पहरी हु राम खमामा अइत त्वारे माव ओखई रूप बोजो,

हानादि विधि पूने करी बकी राजसभामा गया देवो पण आग्या परन्तु तेमना वदन ऊपर उल्लासने बइले उदासीनता छवाई यह बकी पोतानी प्रयत्ता सोमळवा इनेजार बनी रगो इतो तेवामा तेसोना सुख ऊपर भ्रमनि छवाई गेवेल ओइ तेणे अ रामो प्रभ कर्णो-ओरे भाङ्गो । पकीक पहेला आनन्दमा इता अने इमणा उदास केम यई गया ? भाङ्गलोए स्पष्ट कर्णु-राजन् । तमारा देहमा अवाक करपार यई गयो छे, तमरु रूप पणु अ निकृता यई गयु जगाय छे अमने जागे छे के तमारा देहमा पया रोगा उपग्र यरो आ प्रमाणे कहिने देरो बान्या गया

तेमना गथा बाद सनत्कुमारे गोगाना दइ तरफ इष्टि फँदी तो शरीरनी क्षाति क्षीण गयेली जणाई देहनी अवधारता निचे विचार करता कलाओ पसार यई गया तेमने भविष्यवी देह प्रत्ये खरेखर पुगा उपजी अने संवम स्वीकारी तेसो बानी निच्छय ।

संपम-मह्य बाद तेमने आ देहो जेटखो राम लेवाय टेटलो लई लेवा मांडयो छट ऊपर छट करवा लाग्या अने गारगाना दिवये पण मात्र बचा ने बकरीना रूपयो छाव लेवा लाग्या तपश्चर्या ए अ तेमनो जीवम-मत्र कई पडयो उप तपशी अने तुष्ट आहारपी तेमना शरीरमा भयकर घात रोग लागु पड्या आधा शरीरे खस फूटी निकळी, छात्र पण तेमनु दारुद य कप्यु नही तेमने पूर्ववत् तपश्चर्या नाठु अ राखी आधा इह मनोबळपी अने तपश्चर्यापी तेमने अनेक प्रकारनी लब्धिओ प्राप्त यह हवे पहेलाउ अभिमान ओगरी गयु दत्त बारे तो तेमना रोगो लब्धिपी दूर करी शकन परन्तु आ नि छार देह प्रत्ये हवे तेमने भ्रमत्वमाव नहोतो रगो

एकदा तेसो बेठा हता तेवामा ने देवा आधीने कहैवा लाग्या के-मने धर्मवेदो छीए कई पण बदलानी भाषा वगर मफन दवा करीए छीए भाषना आ भयकर रोगोनी अने चिकित्सा करवा मागीए छीए सनत्कुमारे तेमने स्नेहमाने जवाब आग्यो-माइ रोनी वात करो छो ? शरीरनी के आत्मानी ? शरीरना रोयो तो हुं मयबी शक छु, अत्यन्त रोगोनी उपचार करी

મર્થ રોગો નટ થાય છે (૩) સર્વવેદધારીઓને મલ કે પ્રકારનો રોગ છે-પ્રજાપતિ તથા નેત્રાદિકથી ઉત્પન્ન થનારો અને યોજો શરીરથી ઉત્પન્ન થનારો (મશ્વેદ) છતાં પણ યોગોઓનો અને પ્રકારનો મલ, યોગ-પ્રમાથથી, વસ્તુરો જેથી સુગંધી અને વ્યાધિવિનાશક હોય છે (૪-૧) યાગીના તલ, વેશ, દાંત અને યોજા પણ જે અવયવો છે તે ઔષધિભાવને પામેલા હોય (૬) તથા જ રીતે ધર્મચતુર્થી તાર્થકરોના અસ્થિઓનો સમુદ્ધ દેવલોચને વિષે પણ પૂજાય છે તે અસ્થિઓ પુણ્ય-પરમાણુના નિષ્પન્નેલા હોય છ તેથી સર્વ દેવો તેનો પૂજા કરે છે અને ઉપદ્રવ થયે છતે તનુ મ્હવળમ્મલ છાટવાથી વિદ્યોષ શાંતિ થાય છે (૭) થ્લી કહે છે કે-જેમ મેઘવૃષ્ટિનું મલ નદીના જલમાં મળ્યાથી જેમ નદીનું પાણી રોગ દૂરનારુ થાય છે તેમ સર્વ લઘ્વિધારી મુનિના શરીર ને સ્પર્શીને આવેલા યાયુદ્ધારા પણ ક્ષેરથી મૂર્છા પામેલ પ્રાણી સ્વયમેષ સ્વેત થઈ જાય છે વિષમિશ્રિત આહાર નક્કર સામે સોવામાં આપ્યો હોય તા તે અન્ન પણ નિર્વિષ થઈ જાય છે થ્લી કોઈ પણ જ્ઞાતનો વિકાર હોય કે વૈર હોય તે પણ તુરંત છામી જાય છે હવે ૬ સંમિશ્રિતશ્રોતમૂલ્લઘ્વિ-સામલ્લવાનુ વાય કળનું છે છતાં કોઈ પણ દ્રવિયદ્ધારા સર્વ દ્રવિયોના વિષયા જાણ થાની શક્તિ થયું છે કે-“ સર્વેન્દ્રિયાણાં વિષયાનુ, ગૃહ્ણાત્યેકમપીન્દ્રિયમ્ । યત્રમાવેળ સંમિશ્ર-શ્રોતોલ્લઘ્વિસ્તુ સા મતા ॥૧॥” જે લઘ્વિના પ્રમાથથી એક દ્રવિયથ્લી સર્વ દ્રવિયોના વિષયાને પ્રહળ કરી શકે તે સંમિશ્રશ્રોતસુ તામની લઘ્વિ જ્ઞાણથી થ્લી ચાર યાજનમાં પડેલા થ્લવર્તીના સૈ યના વિસ્તારમાં સ્થ થયેલે એક સાથે યાજિત્રી યાગતા હોય તે સયને જુદા જુદા સમજવાની શક્તિ પણ સંમિશ્રશ્રોતસુલઘ્વિ કહેવાય છે ૭ અવધિજ્ઞાનલઘ્વિ-દ્રવિયોની ક મનની મદ્દ લીધા વિના આત્મા રૂપી દ્રવ્યોને આત્મસાક્ષાત્ જાણે અથવા દેવે ૮ ક્રજુમતિમનઃપર્યવજ્ઞાનલઘ્વિ-દ્રવિય તથા મનના સદાય વિના અઢી આગુલ ન્યૂન અઢી દ્વાપમા રહેલા સજી પેર્ષેન્દ્રિય જીવાના મનોગત ભાષોને જાણે તે મન પર્યવજ્ઞાનલઘ્વિ કહેવાય પરંતુ તેમાં જે સામાન્યથી અલ્પ પર્યાય જાણે તે ક્રજુમતિમન પર્યવજ્ઞાનલઘ્વિ કહેવાય અઢી આગુલ ઉત્તરેર્ષાંગુલ સમજવા ૯ નિપુલમતિમનઃપર્યવજ્ઞાનલઘ્વિ-સપૂર્ણ અઢીદ્વાપમા સજી પેર્ષેન્દ્રિય જીવોના મનોગત ભાષો વિશેષરૂપે જાણે ૧૦ ધારણલઘ્વિ-આવાશમાં નમન કરવાની શક્તિ, શક્તા હો તો કરો આમ કહી તેમણે પોતાની કોઈ મયેલી ધાંગળી પર માત્ર થુંક લગાડ્યું કે તારાજ તે ધાંગળી કનકવર્ણી થઈ ગઈ વેણે તેમની શક્તિ આઈ તેમના ચરણમાં નમી પડ્યા તેઓએ કહ્યું કે-અમે વેણના રૂમાં દેવો છીએ પહેલા આપડું રૂપ જોવા અને આવેલા માનના જેવા શા જગતમાં કોઈ વિરલા જ હોય છે આ થ્લવર્તી વિશેષ જ્ઞાત જાણવાના દષ્ટકે ત્રિપથિશાલાકાપુલ્યચરિત્ર માધાતર પર્વ ૪થું, સર્વ ૭ મો, પૃષ્ઠ ૧૦૬-૧૧૩ પર્વત જોયું

તે કે પ્રકારની છે—(૧) જળાધારણ અને (૨) વિદ્યાધારણ યદ્યપિ વિસામો લીધા વિના જ તેરમા કચક દ્વીપ સુધી જઈ, ત્યાં શાશ્વત ચૈત્યને ઘડના કરી, પાછા ઘડતા એક વિસામે આઠમા નદીશ્વર દ્વીપે આવી, ત્યાં શાશ્વત ચૈત્યોને ઘાદી, ઘોડું ઉઠુપન કરી સ્વસ્થાને ઘાયે તે જળાધારણ કહેવાય પ્રથમ ઉઠુપને માનુષોત્તર પર્વતે જઈ, ત્યાં શાશ્વત ચૈત્યોની ઘડના કરી, ઘોડા ઉઠુપને નદી શ્વરદ્વીપે જઈ ત્યાં શાશ્વત ચૈત્યોને ઘાદે અને ત્યાંથી પાછા ઘડતા એક જ ઉઠુપને સ્વસ્થાને આવ આ પ્રમાણે તિલ્હાગતિ સયધી માણતુ ઋષ્યગતિમા જળાધારણ મુનિ એક જ ઉઠુપનઘડે મેઠપવતના શિખર પર રહેણ પાહુકવન સુધી જઈ, શાશ્વત ચૈત્યોને ઘડના કરી, પાછા ઘડતા એક ઉઠુપનથી નહન ઘનમા આવી, ત્યાં શાશ્વત ચૈત્યોને ઘાદી ઘોડા ઉઠુપને સ્વસ્થાને આધે વિદ્યાધારણ તા પ્રથમ ઉઠુપન મૂમિથી ૫૦૦ યોજન પર આવેલા મેઠપવતના નહનઘનમા જઈ, ત્યાં શાશ્વત ચૈત્યોને ઘાદી, ઘોડા ઉઠુપનઘડે મેઠના શિખર પર ઘટલે નહનઘનથી ૯૮૫૦૦ યોજન ઊપર રહેલા પાહુકવનમા આવી, શાશ્વત ચૈત્યોને ઘાદી, પાછા ઉતરતા એક જ ઉઠુપનથી સ્વસ્થાને આધે જળાધારણ મુનિની ગતિ અત ઘડત વિશેષ હાય છે અને પાછા ઘડતા ઓછી હોય છે તેનું કારણ એ છે કે જળાધારણ પ્રથમ ઘાદે પ્રમાણમા હોય છે અને પછી યાક લાગ તેથી ઘટી જાય છે વિદ્યાધારણને પ્રથમ વિદ્યામ્વાસ અત્ત હાય છે અને પછી જેમ જેમ વિશેષ જાપ કરવામા આવ તેમ તેમ વિદ્યા વિશેષ અમ્યસ્ત (તાજી) ઘવાથી ગતિ ઘટે છે ઘટલે પ્રથમ ગતિ વિસામાયાલી હાય છે અને સ્વસ્થાનક તરત પાછા ઘડતા ઘાજી ગતિ વિસામારહિત હાય છે ઘડા પદ્માસનથી કે કાચોત્સર્ગાસનથી શરીરને દલાંબા વિના આવાશમા ઉદ્ધવાની શક્તિયાલ્લા ધ્યોમધારણ કહેવાય ॥ આ ઉપરાંત ઘીમા પળ ઘળા મેઠા છે કમુ છક—જલે ૧ જહા ૨ ફલ ૩ પુષ્પ ૪ પત્ર ૫ શ્રેષ્ઠ ૬-ગિનશિલા ૭ ધૂમ ૮ નીહારા ૯ વશ્યાય ૧૦ મેષ ૧૧ ચારિધારા ૧૧ મર્કટક-તન્તુ ૧૩ જ્યોતીરદિમ ૧૪ પવનાધાલમ્બનગતિપરિણામકુશલાઃ ૧૫ । (૧) જળધારણ—ગાય, નદી, સરોવર અને સમુદ્ર વિગેરે જળાશયોમા અપ્કાચની વિરાધના કર્યાં વિના જેમ મૂમિ ઊપર પગ ઉપાડીને ચૂકીને ચાલે તેમ જળમા (જલની સપાટી ઊપર) પગ ઉપાડીને ચાલે (૨) જળાધારણ—મૂમિ ઊપર ચાર આગલ ઠુકા રહીને ચાલવાનો શક્તિ (૩) ફલધારણ—અનેક પ્રકારના ધૂક્ષા ઊપર રહેલા ફળાને અઘલમ્બોને ચાલવા છતા ફળના જીવને અશમાત્ર યાધા ન પહોંચે (૪) પુષ્પધારણ—અનેક ધૂક્ષાદિકના ફળા ઊપર પગ ચૂકીને ચાલવા છતા પુષ્પના જીવન કંઈ પણ પીડા ન થાય (૫) પત્રધારણ—પત્રો (પાદપા) ઊપર પગ ચૂકીને ચાલવા છતા કષ્ટ ન થાય (૬) યોગિધારણ—ચાર મો યાજન ઠુકા નિપધ અને ગોલપત ધયતની ત્વચ્છિન્ન શ્રેણિઓના અઘલપનઘડે (વિપમ દેકરાઓ સને મહાશિલાથીને અઘલથીને) પગ ચૂકીને ઘડે તેમજ હસે (૭) શિલાધારણ—

અમિની ક્યાલા પર પગ મૂકીને આકાશમા ગમન કરે તો પળ અમિકાપના
 જીવને પરિતાપ ન થાય તેમજ મુનિને દાહ પળ ન થાય (૮) ધૂમધારણ-ધૂમાદો
 ઉઘો જાય, તિલ્છો સાથ તો પળ તેને અઘલ્યોન આકાશમા અસ્પ્રલિત ગતિ
 કરી શકે (૯) નીહારધારણ-ધૂમસ કે જે જલ્દુ રૂપાતર છે તેને અઘલ્યોને
 અપ્કાયના જીવને કિલમળા કર્યા સિવાય વિચરી શકે (૧૦) અવધાય-
 ચારણ-શ્વાકલના પાળીને અઘલ્યોને બુલ્હ ઉપજાવ્યા સિવાય આકાશમા વિચરી
 શકે (૧૧) મેઘધારણ-આકાશમા ચઢી આવેલા પાળાવાલા પાડ્યાના અપ્કા
 યના જીવાને કદ ઉપજાવ્યા સિવાય આકાશમા વિચરી શકે (૧૨) વારિધાર
 ધારણ-ધરસાદ ધરસતા હાય ત્યારે પળ જલ્દવૃષ્ટિના અપ્કાયના જીવને ઉપગ્રય
 કર્યા સિવાય વિચરી શકે (૧૩) મર્કટતલુધારણ-વાજા-તેઢા વૃક્ષોના આત
 રાઆમા ફરાલિયા જે જાલ મૂથે છે તે જાલ ઉપર પગ મૂકીને ચાલ્યા છતા
 તેના પદ તાતળા પળ તૂટ નહિ-તેથી રીતે આકાશમા ગમન કરી શકે (૧૪)
 ક્વાતિરશ્મિધારણ-ચન્દ્ર, સૂર્ય, પ્રદ, નક્ષત્ર અને તારા વિગેરેના કિરણાનું અઘ
 લંબન લઈ આકાશમા વિચરી શકે શ્રીમોતમસ્વામી આ લંધિપ્રભાવથી અઘા-
 પદ પર્વત ઉપર ચઢ્યા હતા તે પ્રસિદ્ધ જ છે (૧૫) વાયુધારણ-વાયુઊર્ધ્વ ઘાતા દ્વાપ,
 તિલ્છો ઘાતો હોય, ઉત્કૃષ્ટ ગતિય ઘાતા હોય, સાધો ગતિય ઘાતો હોય કે કોઈ
 પળ દિશામા ઘાતા હોય તે દિશાની વાયુમેળિને અઘલ્યોને વાયુકાય જીવની
 તિરાધના કર્યા વિના વિચરી શકે શ્રીસમવાયામ સૂત્રમા કહ્યું છે કે-ધારણ
 મુનિઓ વડેક અધિય સત્તર હજાર વાજન ઊર્ધ્વ ગતિ કરીને પછી તિલ્છો
 ગતિ કરે વધુ છ ય-“શ્રીમેષેણ રણપ્પમાણ પુઢવીણ વહુસમરમણિજ્ઞાઓ
 ભૂમિમાગાઓ સાઝેગાઈ સત્તરસજોઅણસહસ્સાઈ ઉદ્ધ ઉપ્પહા તઓ પચ્છા ચા
 રણાણ તિરેયગતી પરચતિ તિ ૦ ૧૦” ૧૧ આશીવિપલબ્ધિ-મુનિના દાત-દાદામા
 શેરના જેવા શક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે અમને શિક્ષા કરવા માટે દાતથી કરદતા
 ત મૃત્યુ પામે છે ૧૨ કેરલજ્ઞાનલબ્ધિ-દુગ્ધિયા અન મનનો સદાપ વિના લોક
 અન અલાકના સથ પદાર્થોના ચતલા, ચતતા અને ચતનારા સર્થ ભાવને જાણે
 ૧૩ મળધરલબ્ધિ-ગળધરપણુ પ્રાપ્ત થાય ૧૪ પૂર્વધરલબ્ધિ-ચૌદપૂર્વરૂપ બ્રુત
 જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય ૧૫ તીર્થકરલબ્ધિ-તીર્થકરપદના પ્રાપ્તિ થાય ૧૬ ચક્રવર્તિ-
 લબ્ધિ-ચક્રવર્તીપણુ પ્રાપ્ત થાય છ સદ રાજ્ય, ચૌદ રત્ના, નયનિધિ વિગેરેનો
 પ્રાપ્તિ થાય ૧૭ બલદેવલબ્ધિ-ચલદેવપણુ પ્રાપ્ત થાય ૧૮ વાસુદેવલબ્ધિ-વાસુ
 દેવપણુ પ્રાપ્ત થાય ચન્દ્ર વગેરે સાત રત્નો તથા ત્રણ ઘણ્ઢ ભૂમિનો પ્રાપ્તિ થાય
 ૧૯ ક્ષીરાશ્રગાદિલબ્ધિ-આ લબ્ધિ ત્રણ પ્રકારની છે (૧) ત્રીરાશ્રવ, (૨) મધ્યાશ્રવ
 અને (૩) વૃતાશ્રવ શેરડીના ચારા ચરનારી પદ લાલ્હ ગાયને દાહીને તેનું વૃધ પચાસ
 દહાર ગાયને પાય, તેને પાછી દાહીને તેનું વૃધ પચીશ હજાર ગાયને પાય, તેનું
 વૃધ પાહુ સાઠાનાર હજાર ગાયોને પાય પમ અર્ધો અર્ધો કમ કરતા છેવટ પદ

ગાયને પાય અને નેને દોષાથી જે દૂધ પ્રાપ્ત થાય તેની મિઠાશ અજોડ હોય છે આ લલિતના પ્રભાવથી મુનિસનનુ આવું મિષ્ટ વચન થાય છે પટલે શ્રોતા જો શારીરિક કે માનસિક દુઃખ મોગવતો હાય તા તે શીઘ્ર દૂર થઈ જાય છે અને મિષ્ટાન્ન જમ્યા હોય તેવો આનન્દ ઉદ્ભવે છે ઘણી જ રીતે મધુ જેવા મિષ્ટ વચન જણાય તે મધ્વાશ્રય અને રૂપર જણાવેલ ગાયની સ્મર્યાના ધમે છેવટ એક ગાયના દૂધનુ પો જેમ મિષ્ટ અને ઘીયવાનુ થાય છે તેમ શ્રોતાજન પણ શક્તિમાનુ અને સત્તુષ્ટ થાય છે ઉપલભળથી દુત્તવાશ્રય અને અમૃતાશ્રય નામની લલિતઓ પણ છે જેથી શેરહો અને અમૃત જેવા મધુર વચન લાગ વઢી મુનિના વાત્રમા પડેલો તુચ્છ આહાર પણ દૂધ વિગરેનો જેવા મિષ્ટ બની જાય તે પણ શ્રીરામવાદિ લલિતઓ કહેવાય છે ૨૦ કોટ્યુદ્ધિલલિત-ધાત્ર મરવાના માટા કોઠારમા નાંખેલું અનાજ જમ થયું સુધો ઘિનાશ પામતુ નથી અને તેની તે જ સ્થિતિમા રહે છે તેમ મુનિપ શીખેલા સુશ્રાવ્યો વર્ષા પચેન્ત સ્થિર રહે-મુલાય જ નહાં ૨૧ પદા-નુસારિણી લલિત-તેના ત્રણ પ્રકાર છે-(૧) પ્રથમી શરૂઆતનુ પદ સામઢીને સ્પર્શ પ્રથમો ઘોષ થાય તે અનુશ્રોતપદાનુસારિણી, (૨) છઠ્ઠા પદને સામઢવાથી સ્પર્શ પ્રથમો ઘોષ થાય તે પ્રતિશ્રોતપદાનુસારિણી અને (૩) મધ્ય પદને સામઢવાથી સ્પર્શ પ્રથમો ઘોષ થાય તે ઉભયપદાનુસારિણી ૨૨ ધીજરુદ્ધિ લલિત-જેમ સારા ક્ષેત્રમા વાંચેલ ધીજ અનેક ધીજ પ્રગટાવે તેમ ધીજમૂત પવા એક જ અર્થપદન સામઢીને ધીજુ સર્વ મૂત ઘથાય જાણી શકે કોઈ કહેશે કે તો પછી પદાનુસારી લલિત અને આ લલિતમા તફાવત શો ? તેનો જવાબ એ છે કે-પદાનુસારીમા તો એક પદ જાણવાથી ધીજા પદ જાણી શકાય ત્યારે ધીજ રુદ્ધિધારી તા એક પદાવને જાણવાથી અનેક પદાર્થોનો જ્ઞાતા થાય આ ધીજ રુદ્ધિ લલિત ગળધર મગધતોને હાય છે પટલે તીર્થંકર મગધતના મુલથી " ઉપ્પન્નેદ વા વિગમેદ વા ધુવેદ વા " એ ત્રિપદી સામઢીને પ્રાદશાનીની રચના કરી શક છે ૨૩ તેજોલેશ્યાલલિત-અત્યંત ક્રાધને લીધે અનેક યાત્રાન પ્રમાણ ક્ષેત્રમા રહી પાતાના શત્રુ વિગરે પદાર્થોને દગ્ધ કરી શકે, અગ્નિ જેવા ઉષ્ણ પુદ્ગલોને કેંદ્રવાની શક્તિ તે તેજોલેશ્યા જે સાધુ છટ્ટને પારણે છટ્ટ કર અને પારણાને દિવસે પણ એક મુઠો અદ્વદના થાકઢા ચાય અને એક ચુલુક માત્ર પાળી પીધ-આથી વિશેષ શાય-પીવે નહીં-આ પ્રમાણે છ મહિના પર્યંત તપશ્ચર્યા કરે ત્યારે તેજોલેશ્યા લલિત પ્રાપ્ત થાય ૨૪ આહારકલલિત-સૌંદ પૂર્વધર મુનિ મુતશકા ટાલવાને અર્થે અથવા જિનેશ્વરની સમવસરનાદિ શ્રદ્ધિ જાણાને માટે પોતાના શરીરમાથી એક હાય પ્રમાણ શરીર ચિકુર્ષી શકે વાર્ય સમાપ્તિ થયે આ દેહનુ ચિત્તર્જન કરે એક મયમા જે વસત આ પ્રમાણે

वाय अने जो धीजी धार कर ता अवश्य मान्ने जाय २५ शीतलेश्यालब्धि-
तेजालेश्यायी बळता जीव प्रत्ये करुणा उत्पन्न थये छते आ लेश्या मूकयायी
बळता; जीवो अगर तो पदार्थो जळना सिंचननो माफक शान्ति प्राप्त करे छ
२६ वैक्रियलब्धि-विविध प्रकारनो क्रियाया करवानी शक्तिवालु वैक्रिय
शरीर विकुर्वी शकाय आ लब्धि अनेक प्रकारनी शक्तिवाली छे (१)
अणुत्व-अत्यन्त सूक्ष्म शरीर बनावी, कमळनो नाळना छिद्रमा पण
दाखल थई त्या चक्रवर्तीना जेवा भोगा भोगवी शकाय (२) महत्त्व-
मेरुपर्वत जे एक लाख याजन ऊंचा छे तेना करता पण मोटु शरीर
बनावो शकाय (३) लघुत्व-वायु करता पण लघु घटल हलु शरीर बनावो
शकाय (४) गुह्यत्व-बस करता पण अत्यंत भारे शरीर बनावो शकाय क
जेन इन्द्रादि देवो पण पोताना उरकट बळथो उपाडी शक नहीं (५) प्राप्ति-
भूमि ऊपर रहोने पोताना हस्त घटलायथा लबाध क मेरुपर्वत ऊपरना शिखरने
स्पर्शा शक. (६) प्राकाश्य-जळमा भूमि पर चालवानी माफक चालि तेमस
भूमि पर डुबकी मारवानी माफक डुबका मारता चाली शक (७) इशित्व-
तीर्थकर, इन्द्र अन चक्रवर्त्यादिकनो शक्ति विकुर्वी शक (८) घटित्व-सब
जीवाने पोताने आधीन करो शक. (९) अप्रतिघातत्व-सुखा भागमा जेम अ
स्खलित गतिप गमन करी शकाय, तम बच्चे पथतादि विघ्ना आववा छता
पण अस्खलित गमन करी शक. (१०) अतर्धानत्व-अदृश्य थई जाय के जेथी
कोई पण जाई शक नहीं (११) कामरूपत्व-एक साये अनक प्रकारना
विविध रूपा बनावो शक आ प्रमाण वैक्रियलब्धि अनक प्रकारना समजवी
२७ अक्षीणलब्धि-काई पण पदार्थ खूट नहीं तना ये प्रकार छ. (१) अक्षीण
महानसो-पोताना पात्रमा अरुप आहार हाय ता पण आ लब्धिता प्रभावधी
अनेक मणाम जमाई ता पण खूट नहीं परंतु छबट ब्यार पात न आहार करे
त्यारे न खूट धीगोतमस्वामीय अष्टापदवी नीच उतरता १५०३ तापसोन आ
ज लब्धिता प्रभावधी पारणु करावु हतु (२) अक्षीणमहालय-परिमित भूमिमा
पण असंख्य देवो तिर्यचा अन मनुष्या पातपाताना परिहार सहित एकयाजामे
पोडा उपजाव्या सियाय सुखपूर्वक बेसा शके जेमक अतीर्थकरादिकना तम
बसरणमा असंख्य देवादिक समाई शक छ २८ पुलाकलब्धि-चक्रवर्तीना
सैम्यन पण चूण करा नाखे आ प्रमाणे अट्टाधीश लब्धिआनु स्वरूप साणवुं

धीजी पण मजलब्धि, वचनलब्धि, वायलब्धि बिनेरे लब्धिआ अतिशय
शुभ परिणामथो अन तपना प्रभाववी प्राप्त थाय छे ज्ञानावरणोय तथा वीर्या
स्तराय वर्मना असाधारण क्षयापशमवी अन्तर्मुद्रत मात्रमा सर्व भुतसमुद्रनु
अवगाहन करवानी शक्ति त मनालब्धि ' भुतज्ञाननो सब वस्तुभावे अन्तर्मुद्रत

માત્રમા ઉચ્ચારવાનો એ શક્તિ તે વચનલઘ્વિ આ લઘ્વિથી ચૌદપૂર્વનું પરાશતંત્ર (આવૃત્તિ) થાય છે અથવા પદ વાક્ય અને અર્થકામ મુજબ વચનો મોટા સ્વરે બોલ્યા હતા લાળીની ધારા અસ્પર્શિત રહે, વચ્ચેના પદ પણ અભરાદિ વૃદ્ધે નહીં તેમજ પ્રારમ્ભમા વદ જોયો હોય તેવો અતપર્યન્ત શ્વિધાલો રદ-હીન ન થાય ચૌદાન્તરાયના અભાધારણ ક્ષયોપશમથી શાહુચ્છિની માફક વર્ષ સુધી કાયાત્સતત્ત્વ્યાનમાં નિશ્ચલ ઠકા રહે અથવા વેઠા હોય તો પણ પરિશ્રમ ન લાગે તેવો ઘનિ કાયલઘ્વિ વહેવાય અતજ્ઞાનાવરણ અને ચૌદાન્તરાય વચ્ચેના ઉચ્છ્વ શ્વયોપશમથી પ્રગટેલ અભાધારણ મહાસુદ્ધિને અને મુનિ શ્રાદ્ધશાળી કે ચૌદ પૂર્વ ન મળ્યા હાય તો પણ ચૌદપૂર્વધરની માફક વુર્ગમ ભાષાર્થો જાણી શકે તે પ્રાક્તમગ્ન વહેવાય અર્થ વિશેષ મળેલ હોય અને પોતે અલ્પ મળેલ હોય તો પણ વિધાયેગને કારણે ચીજાના વચ્ચેના ન આવે તે વિધાયેગમગ્ન વહેવાય

ક્રુપર જળાવલ અઢાવીશ લઘ્વિઓ પૈકી વેટલો વેટલો લઘ્વિ કોને હોય તે જળાવતા વહે છે એ-મ્મય પુરુષને અઢાવીશ લઘ્વિઓ હોય મમ્મ્ય છીને (૧) તીર્થવર, (૨) વક્ષતો, (૩) વાસુદેવ, (૪) વલ્લદેવ, (૫) સંનિમ્નપ્રોતમ્, (૬) ચારણ, (૭) પૂવધર, (૮) ગજધર, (૯) પુલાક અને (૧૦) આહારક શરીરલઘ્વિ-આ પ્રમાણે દશ લઘ્વિઓ ન હોય, પટલે અઢાર લઘ્વિ હોય છે અનંતવાલે કોઈ કાંઈ વચ્ચે અચ્છેરાક્રમે છો તીર્થવર થાય છે, જેમ કે પાત્રુ ચૌદાવીશના આગળીશમાં ક્ષિતેશ્વર મહિનાથ, પરંતુ તેને આશ્ચર્યમા ગજવાધી છીને તોયધરલઘ્વિ ન હોય તેમ વર્ણાશ્રુ છે અમમ્મ પુરુષને ૧૮ લઘ્વિ જ હોય છે ક્રુપર જળાવેલ દશ લઘ્વિઓ ઉપરાંત (૧૧) કેવલી, (૧૨) ઋણુમતિમત્ત પર્યવજ્ઞાન અને (૧૩) વિપુલમતિમત્ત પર્યવજ્ઞાન એ તેર લઘ્વિ સિવાયની પદ્મ હોય અમમ્મ્ય છીને ૧૪ ચૌદ લઘ્વિઓ હોઈ નથી અને ચૌદ હોય છે ક્રુપર વહેલ તેર લઘ્વિઓ ઉપરાંત (૧૪) મુક્તીરાશ્વલઘ્વિ પણ હોતી નથી

લઘ્વિઓનું વિશેષ સ્વરૂપ પ્રવચનમારોદ્ધાર તેમજ યોગશાસ્ત્રની ટીકામાંથી જાણવું આવી લઘ્વિવાલો શિષ્ય પણ આ ચારિત્રમા હોય લગાડે તો તને આચાર્ય વદ આવે હજી પણ શિક્ષાપ્રદાન અને સદ્ગુણવર્ણનવદે મરહતું સ્વરૂપ વહે છે

જત્ય ય સંનિહિત્વલ્લ-આહુમાર્ષણ નામગહ્ને વિ ।

પૂર્વકમ્મા મીતા, આડત્તા કપ્પતિપ્પેસુ ॥ ૭૨ ॥

મડણ નિહુઅસહાવે, હાસદવવિવજિણ વિગહમુક્કે ।

અસમંજસમકરંતે, ગોઅરમૂમટ્ટ વિહરન્તિ ॥ ૭૩ ॥

મુણિણં નાણાભિગ્ગહ-દુક્કરપચ્છિત્તમણુચરંતાણ ।

જાયઙ્ગ ચિત્તચમક્ક, દેવિંદાણ વિ તં મચ્છમ્ ॥ ૭૪ ॥

[यत्र च संनिध्युपस्कृत-आहृतादीना नामग्रहणेऽपि ।

पूतिकर्मणः भीता, आयुक्ताः कल्पत्रेपयोः ॥ ७२ ॥

मृदुका निभृतस्वभावा, हास्यद्रवचिवर्जिता विकथामुक्ताः ।

असमञ्जसमकुर्वन्ता, गोचरभूम्यर्थ (गोचरभूम्यष्टकं) विहरन्ति ॥

मुनीना नानाभिग्रह-दुष्करप्रापश्चित्तमनुचरन्तानाम् ।

जायते चित्तचमत्कारो, देवेन्द्राणामपि स गच्छः ॥ ७४ ॥]

गाथार्थ—जे गच्छमां रात्रि ए अशनादि राखवामां तेम ज औदेशिक, अग्न्याहृत, पूतिकर्म विगरे आघाकर्मी उद्वगम दोषोनु नाम लेतां या स्पर्श थई जतां भय उपजतो होय तेम ज कल्प एटले पात्रा ने त्रेपमां-हस्तादिकने साफ करवामां सावधान, विनयवान, निश्चल स्वभावी, हांसी-मशकरीथी विरमेल, विकथाथी दूर रहेनार, नगरविचार्यु नहीं करनार, गोचरी अर्थे परिभ्रमण करनार, विविध प्रकारना अभिग्रह तथा दुष्कर प्रापश्चित आचरनारा मुनिजनो होय छे ते इन्द्रोने पण आश्चर्ययुक्त करे छे. हे गौतम ! तथाप्रकारना गच्छने ज वास्तविक गच्छ जाणवो.

विवेचन—साधु रात्रि पोता पासे अशनादि राखी मूक ते सनिधि दोष कहेयाव. आ दोषना सपथमा धीनिशीथसूचना अनियारमा उद्देशमा कछु छे के-
“ जे भिक्षू असण वा पाण वा खाइम वा साइम वा दिया पढिगाहेत्ता दिया भुजइ १, जे भिक्षू असण वा ४ दिया पढिगाहेत्ता राओ भुजइ २, जे भिक्षू असण वा ४ राओ पढिगाहेत्ता दिया भुजइ ३, जे भिक्षू असण वा ४ राओ पढिगाहेत्ता राओ भुजइ ४ । चउसु वि भगेसु आणादिया य दोसा चउगुरु च पच्छित्त तवकालविसेसिय दिअति ॥ ” १ जे साधु-साध्वी अशनादिक चार माहार दिवसे ग्रहण करीने दिवसे खाय, २ दिवसे ग्रहण करीने रात्रे खाय, ३ रात्रे ग्रहण करीने दिवसे खाय अने ४ रात्रे ग्रहण करीने रात्रे खाय-आ चार भागामा प्रथम भागो शुद्ध छे अने अण रात्रिभोजनना दोषथी दूषित छे आ प्रमाण वर्तनारने जिज्ञासाभंगनो होय लागे, चारमासी शुद्ध प्रापश्चित्त लाग चली पण वहे छे के-“ जे भिक्षू पारियासिय पिप्पलि वा पिप्पलित्तुण्ण वा मिरिय वा मिरियत्तुण्ण वा सिंगवेर वा सिंगवेरत्तुण्ण वा पिल वा लोण उन्मिय वा लोण आहारेइ आहारन्त वा साइज्जइ ॥ ”
जे साधु-साध्वी रात्रि राखेळ आखी पीपर के पीपरनु चूर्ण, आया तोया के तोयातु चूर्ण, मूठ अथवा मूठनु चूर्ण जे देशमा नमक (मोठु) न होय ते देशमां

મારો પક્ષ છે તેનું લૂણ (મીઠું) થાય છે તે, સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થનારું લૂણ (મિઠવ) વિગેરે चीना રાત્રે રાત્રીને ધીજે વિષસે થાપરે અગર તો થાપરનારને મારો જાણે તે જ્ઞાતામતને પાત્ર થાય શ્રીકૃત્-વક્તવ્યના પાંચમા ઉદ્દેશમાં પણ વધુ છે કે- દિવસે લાગીને રાત્રિય રાત્રી મૂકે-તો આહાર અશમાત્ર વક્ષી થાય નહીં પણ અપ્રાદરરૂપે વ્યાધિગ્રસ્તને વક્ષી થાય, પરંતુ અ યને તો મનથી નિવેધ જ જાણવા નિર્બુજિત્વાર આ મનથી વિશેષ અજવાલુ પાદતા કહે છે કે-અશનાદિક રાત્રિય રાત્રેલા ઓરને વૃત્તન શિષ્ય તથા વાદ બ્રહ્માવાન મિત્રપાત્ર્ય પામે તેના પાપમાનન માધુ થાય થકી ઉપદામનુ કારણ થાય જેમકે 'જુઓ આ નિષ્કરિયથી સાધુ રાત્રિય આહાર રાત્રી મુખ છે, પાળીના થકા મરી રાત્રે છે, વૃતાદિકના સમય કહે છે અને પાછા કહે કે અમે તો અપરિગ્રહો-સત્ય વિમાના છીય ' થકી સયમવિરાધના તથા આત્મવિરાધના પણ થાય રાત્રે આહાર રાત્રી મુકવાથી ઓરનિ થાદિ પ્રાણિયોનો ઉત્પત્તિ થાય, રોટલી આદિકમાં લાલિયા કીધો ઉપજે, કદરો તેના મશ્વળ માટે જાય, તન થકી ચિલાહો પ્રમુખ પોદ જાય, થકી જાટ રાત્રી મુક્યું હોય તો તેમા કોહિયા દૂધી મરો જાય-આ પ્રમાણે પાપના માનીદાર થનવાથી સંપમવિરાધના થાય થકી રાત્રિય આહારમા સપ તથા કદરો લાલ માથો જાય-ધ્રાવો ફેરી આહાર થાપરવાથી આત્મપાત્ર પણ થાય આ પ્રમાણે સનિધિ દોષતા વિચાર કરી તેનો ધ્યાન જ કરવો

દવે ઉદ્દેશકનું સ્વરૂપ દર્શાવતાં કહે છે કે-તેના બે મેદ છે (૧) ઓષ-ઉદ્દેશિક અને (૨) વિભાગ-ઉદ્દેશિક પાતાને અર્થે રસાદ પચાયતી થયે તે કોઈ આવશે તેને આપવાને માટે કાક આહારની વક્ષના કરી રાત્રે તે ઓષ-ઉદ્દેશિક ધીમા વિભાગ-ઉદ્દેશિકના ત્રણ મૂળમેદ અને ચાર ઉત્તરમેદ છે (૧) રશિષ્ટ, (૨) વૃત્ત અને (૩) વમ પ ત્રણ મૂળમેદ છે તે દરેકના ઉદ્દેશ, સમુદ્દેશ, આદેશ અને સમાદેશરૂપ ચાર-ચાર મેદ છે પટેલે ૧ ઉદિષ્ટોદ્દેશ, ૨ ઉદિષ્ટસમુદ્દેશ, ૩ ઉદિષ્ટાદેશ, ૪ ઉદિષ્ટસમાદેશ, ૫ વૃતોદ્દેશ, ૬ વૃતસમુદ્દેશ, ૭ વૃત્તાદેશ, ૮ વૃતસમાદેશ, ૯ વર્મોદેશ ૧૦ વર્મસમુદ્દેશ, ૧૧ વર્મદેશ અને ૧૨ વર્મસમા દેશ વમ ચાર મેદ થાય મર્થને ઉદ્દેશોને જે અશનાદિક કારણ તે ઉદેશ કહેવાય, તે ગૃહસ્થ, મિશ્રુ અને પાસદી વિગરને નિમિત્તે કરાયેલ ચરક, પરિવ્રાજકાદિને નિમિત્તે કરેલ અશનાદિક સમુદ્દેશ કહેવાય પિર્મિય, શાક્ય, તાપન, ગૈરિક, આજીયિકોન નિમિત્તે કરેલ અશનાદિક આદેશ કહેવાય અને સાધુઓને નિમિત્તે કરેલ સમાદેશ કહેવાય દવે ચાર પેન્નમેદ ધન્યતા કહે ૩ ધ-વિયાદાદિક સારા પ્રમણે સ્નેહી સયધોઆ સય જમો ગયા પછી અશનાદિક ધવે ત્યારે ગૃહસ્થ મનમા ચિત્તવે કે-‘ આ સય રાત્રીને જુ કામ છે ? મિશ્રુ પિર્મરેને આપશુ ’ આ પ્રમાણ વિચારીને જા મિશ્રુઓને માટે રાત્રે તો (૧) ઉદિષ્ટોદેશિક, પાસદીઓન માટે રાત્રે તો (૨) ઉદિષ્ટસમુદેશિક, સાધુઓને દેવા માટે રાત્રે તો (૩) ઉદિષ્ટાદેશિક અને પિર્મિયોને માટે રાત્રે તો (૪) ઉદિષ્ટસમાદે

શિક વહેવાય આવી જ રીતે અશ્નાદિક વધ્યા પછી મોટક બિગેરેમાં નવો માલ મેલવથો પડે તો મેલવે, થો મેલવે, સેવથુ બિગેરે ત્રિયા વરે, માતમા દહાં બિગેરે તાવે અને પછી પુવની માફક સ્વરૂપ વરે ત્યારે આ મિશ્રુઓને આપવું ધમ કહે તે (૫) કૃતોદેશિક, પાગડોઓને આપવાનું વરે તે (૬) કૃતસમુરેશિક, સાધુઓને માટે કહે તે (૭) કૃતાદેશિક અને નિર્ધ્ર સ્થાને અર્થ કહે તે (૮) જનસમાદેશિક વહેવાય આવી જ રીતે ઘિયાદાદિક શુભ પ્રસંગે અશ્નાદિક વધ્યા પછી તે વધેલા લાહુ, માત, મગ બિગેરે પશ્યોને અગ્નિ પર પુન તપાય, મોદરમા ગોઠ માલે, મગ બિગેરેને પુન રાય-ઝીરા-મસાલાથી વધારે દૂધ્યાદિ મિયા કરીને પૂર્વ પ્રમાણે સ્વરૂપ વરે ત્યારે મિશ્રુઓ માટેના સ્વરૂપ તે (૯) કર્મોદેશિક, પાગડોઓને માટેનો (૧૦) કર્મસમુરેશિક, સાધુઓને માટે (૧૧) કર્મોદેશિક અને નિર્ધ્રસ્થાને માટે (૧૨) જનસમાદેશિક કહેવાય.

અમ્યાહત દોષના બે પ્રકાર છે- (૧) આત્મીય અને (૨) અનાત્મીય આત્મીય અમ્યાહતના ત્રણ પ્રકાર છે અથ વ, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ મોટા જમણ સમયે સેવકો માણસ બેઠા હોય અગર તો મોટું ઘર હોય અથવા પત્નિવદ્ધ ત્રણ ઘરો માથે હોય તેવા પ્રસંગે સાદાવની અદરના જાતરામાંથી આહાર વહોરાવે તે ઉત્કૃષ્ટ આત્મીય, એક હાથ પ્રમાણથી વહોરાવે તે અથવ્ય અને તે બંને વચ્ચે નુ પ્રમાણ તે મધ્યમ આત્મીય અમ્યાહત માણસ આ ત્રણે પ્રકાર વહરી શક વારણ કે તેમા ઉપયોગ રહેવાનો નમ્રવ છે અનાત્મીય અમ્યાહત તા સો હાથ ઉપરાંત દૂરના સ્થલેથી આહાર આવેલ હાય તો વહ્યે નહીં, વારણ કે તેમા સયમબિરા ધના અને આત્મવિરાધના બંને થાય છે કોઈ ગૃહસ્થ અથવા ગ્રામાદિકથી અશ્નાદિક આહાર લાવતા થકા જલમર્ગથી આવે તો અપ્કાયની તેમજ છકાયની બિરા ધના થાય સ્થલમર્ગે આવે તો પણ છકાયની વિરાધના થાય, વાર હરણ કરી જાય, ચિકારી વશુ વાદ જાય, માર્ગના પરિક્ષમથી ક્વરાદિક રોગાદુભવ થાય, આ પ્રમાણે કૃતિત દોષથી અનાત્મીય અમ્યાહત આહાર વદાપિ પ્રહણ કર્યો તર્હો

હવે પૂતિકર્મનું સ્વરૂપ જણાવે છે-આધાકર્મી, ઉદેશિકના છેલ્લા ત્રણ ભાગા, મિધ્નજાત, અધ્યવપૂર્વક, પૂતિવાદર અને પ્રાભૃતિક આ વધા અવિશુદ્ધ વોટિના છે જેમ ક્ષીરમા મૂત્રનો છાટો પડો જતા સર્વ ક્ષોર અશુદ્ધ થઈ જાય, શુદ્ધ આહારમા અવિશુદ્ધ આહારનું એક ચિદુ જા આવી જાય તો સર્વ શુદ્ધ આહાર પણ અશુદ્ધ બની જાય તે પૂતિકર્મ કહેવાય છે, તેમા બે ભેદ છે-(૧) સૂક્ષ્મપૂતિકર્મ-આધાકર્મી હોંગ પ્રમુખ અશ્નાદિકનો ગંધ, આધાકર્મી અગ્નિનો વધાહા તથા ધૂમાડા શુદ્ધ આહારને લાગે તા તે સૂક્ષ્મપૂતિકર્મ કહેવાય પરંતુ તે આત્મીય છે-સાધુને વહોરવા યોગ્ય છે વારણ કે આ દોષા અશક્યપરિહાર છે (૨) વાદરપૂતિકર્મ-તેમા બે પ્રકાર છે એક ઉપવરણ-પૂલો, વદછો, તાવડો, ચમચા બિગેરે રસોડ કરવાના સાધનો તેમજ ઘડી, લાંબેલુ બિગેરે

ઉપકરણો હોય તેમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ અશ્વનાદિક આહાર શુદ્ધ હોય તો પણ વૃષ્ટિ છે થોડો અત્પાનપૂતિકર્મ-આધાર્કર્મી વધાર, હીંગ, નિમ્બ, સીંદુર વિગેરેથી ધ્યાત્મ આ વસ્તુને પ્રકાર સાધુઆને વસ્તુ નહીં

હવે વસ્તુના અધિકાર દર્શાવે છે-મોક્ષન કયા વાદ પાત્રા માફ કરવા ત કલ્પ સામાન્યપણે સાત વસ્તુ ધોવાનાં વસ્તુ છે વિશેષથી તો તેના અગ્રમ્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એમ ત્રણ ભેદ દર્શાવ્યા છે (૧) માત, ગટલી, મગ, ઘાલ, ગાલ, ઘણા, તુર વિગેરેનો આહાર પાત્રાને વિશેષ લેપ ન કરે પટલે તે જગત્ત વસ્તુ તેમાં પાત્રા ત્રણ વાર ધોવા, એક ગાર અંદર, બીજો વાર ગહાર અને ત્રીજી વાર અંદર અને વહાર (૨) મગ તથા અહરની દાલ, જાતી, દહીં વિગેરેના અલ્પ લેપ લાગે ન મધ્યમ વસ્તુ, તેમાં પાત્રા પાંચ વાર ધોવા એ વાર વહાર, એ વાર અંદર અને એક વાર અંદર અને વહાર (૩) વૃષ, દહીં, કીર, ઘી વિગેરેના વિશેષ લેપ લાગે તે ઉત્કૃષ્ટ વસ્તુ, તેમાં પાત્રા સાત વાર ધોવા ત્રણ વાર અંદર, એ વાર વહાર અને એ વાર અંદર અને વહાર વધે

ત્રેપ પગલ હસ્તને મણિવધ(પહાંવા) સુધી જણાવેથી ધોવા સ્થંદિલ તથા માત્રાદિક પ્રસંગ હસ્ત ધોવા પડે તથા બીજીયોયદ્વચના ધોવા ઉદ્દેશમા આ સચ્ચો ધર્મેન કરતા જણાવ્યું ■ વ- ' જે મિત્ત્ ૨ સાણુપાં ઉચારપાસવળભૂમિ ન પહિલેહે ન પહિલેહત વા સાહજાહ । જે મિત્ત્ ૨ તઓ ઉચારપાસવળભૂમિઓ ન પહિલેહે ન પહિલેહત વા સાહજાહ । જે મિત્ત્ ૨ સુદ્ધાગસિ થંદિલસિ ઉચારપાસવળ પરિઠવ પરિઠવત વા સાહજાહ ॥ ' સાધુ યા સાધ્વો વૃષત્ત ના ઘોવા ભાગના ઘાથા વિભાગ જેટલા દિવસ રહે ત્યારે સ્થંદિલ તથા માત્રાનો ભૂમિ પ્રમાણથી જો તે પ્રમાણે ન પહિલેહે અન ન પહિલેહારની અનુમાદના કરે તો તે પ્રાયશ્ચિત્તન પાત્ર વને છે જે સાધુ યા સાધ્વો ત્રણ ઉચારપાસવળ ભૂમિ ન પ્રમાણે તમજ ન પહિલેહનાન સારા કહે તે પણ દંડન પાત્ર ધાય છે જે સાધુ યા સાધ્વો સુદ્ધ સ્થંદિલભૂમિમાં ઉચારપાસવળ વાસરાવ અને વાસરાવનારને સારા કહે તે પણ પ્રાયશ્ચિત્તને યામ્ય ગણાય જગમ્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ-એમ ત્રણ પ્રકારનું સ્થંદિલપ્રમાણ છે પ્રસાદિક ઓવથો રહિત ભૂમિ તે સ્થંદિલભૂમિ એક દાવ રાગી-પદાલો અને ચાર આગલ ઠંદો અવિત્ત સ્થંદિલ-ભૂમિ જગમ્ય કહેવાય આ પ્રમાણથી એક આગલ ગૂન ભૂમિમાં સ્થંદિલ-માત્ર પરઠવ તા દાવભાજન ધાય આ પ્રમાણ કરતા વિશેષ ભૂમિ ન મધ્યમ માન જાણ્યું ઉત્કૃષ્ટ સ્થંદિલપ્રમાણ વાર યોજનનું દાવ, કારણ કે ચક્ષુર્ત્તીનો સેના વાર યોજન વિસ્તાર થાલો હોય છે જ સાધુ યા સાધ્વો ઠંદા યા માત્ર અવિધિપૂર્વક પરઠવે તા એક માત્રા લઘુદંડ અને આજ્ઞાભગના દાવપાત્ર વને તેની વિધિ દર્શાવતા કહે છે વ-ગૃહસ્થ પ્રમુખના રિતિનું નિયંત્રણ કરવું અને તે માટે ઈર્ષ્ય, અધા અને તિર્ષ્ણ સય

દિશામા અચલોક્ષન કર્યા પછી ઠલો માતલ પરઠયું જે લોકો તે કાર્ય કરતા જોય તો તેઓ હાસી કરે અને આત્માને કલુષિતતા પ્રગટે થઈ સ્થદિલ પ્રમુખ યાત્રા રાધીને યજ્ઞના વટકાથી શુભાગ જો સાફ ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત લાગ, પણ જાણીથી, યાત્રાના સપાડિયાથી, આગલોથી અથવા લાકડાનો સલીથી સાફ કરે અથવા માફ કરનારને સારો માને તેને વ્યવસાયી લઘુદ્ધ આવે થઈ જો કોઈ સાધુ યા સાધ્વી સ્થદિલ પ્રમુખ પરઠયીને પછી જલદ્વારા હસ્ત માફ કરે નહીં કે ન કરનારને સારા જાણે તો દડપાત્ર બને થઈ સ્થદિલ પરઠયાનો મળ્યાપ માધુ યા સાધ્વીએ આચમન ન લેવું આચમન લે કે લેનારનો અનુમોદના કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે પરંતુ તો હાથના આતરામા તમ્બ કરો શકાય, તથા વિશેષ દૂર આચમન કર તો પણ દાવભાગી થાય સ્થદિલ-માતલ પરઠયો જળ જોવા પ્રમાણ જલથી શુદ્ધિ કરવી વિશેષ જલ ન મળે ત્યારે વિશેષ જલ વપરાય તો કીડી પ્રમુખ જોયોની વિરાધના થાય, ત્રસજોષને પીડા ઉપજે, ઘૂસના ફૂલ-પત્રાદિક તેમા પડે અને પૃથ્વીવાયાદિકની પણ વિરાધના થાય, જેટલાક આચાર્યો પમ પણ કહે છે કે-અસલિના જળ મામ કરવા, પહેલા ભાગથી મલદ્વાર સાફ કરે, યોજા મા ગયા અથવા માફ કરે અને ત્રીજા ભાગથી સર્વ શુદ્ધિ કરે જેને થોડે થોડે સમયને આતરે સ્થદિલ જવું પડતું હોય, 'હરન જેવો વ્યાધિ હાય તેવા આપણાદિક માગમા વિશેષ જલ વાપરો શકાય સક્ષિતમા પડતું સમજવાનું કે-દુગધ ન રહે, મલના લેપ ન રહે તેટલા પ્રમાણમા મલનો ઉપયાગ કરવા કારણપ્રસંગે મૂત્રથી પણ મલશુદ્ધિ કરી શકાય છે સ્વદત્તવના પાંચમા વહેશામા કહ્યું છે કે-જો કમ્પદ નિગમયાણ વા નિગમયીણ વા અણ્ણમણ્ણસ્સ મોય આદ્યપ્પણ વા આ-યમિત્તણ વા ણ્ણતથ માટેસુ અમાટેસુ વા રોગાયકેસુ ॥ સાધુ યા સાધ્વીને પર સ્વરના મૂત્રનો ઉપયાગ કરવા ન કર્યે પરંતુ વિશુષિકા (ડહાડી) થઈ હાય સર્વ વરદથી હાય, ડહાડિક રોગાદુશ્વ થયો હોય તો તેવા અનિવાર્ય પ્રસંગોમા મૂત્રનું આચમન લેવું યા મલશુદ્ધિ માટે પ્રહણ કરવું જરૂર આ વિષયમા કાઈ શંકા કરતા વરુ કે-આ મૂત્રનું આચમન યા પ્રહણ અશુભિકારક ન કહેવાય ? તો તને જવાબ આપતા પ્રથમકાર કહે છે કે-વેલકશાસ્ત્રમા પણ મૂત્ર-પાન ઉપ-યાગ જન થયું છે થઈ ગામૂત્ર તો પવિત્ર મનાય છે અને ઔષધમા પણ વપરાય છે સાધુ તો કારણ વિના રાત્રિય પાણી રાત્રિ જ નહીં, પરંતુ કાઈ વૃત્તન દીક્ષિત હોય, વિદ્યાહિત ન હાય તેને મૂત્ર પ્રહણ કરવામા દુગછા થાય માટે તેને અથ રાત્રિય અચિત્ત જલ રાત્રિ, પરંતુ જે માતરાનો વિધિના જાણ દાય, સાધુપણુ વરાતર પરિણમી ગયું હાય તેને અર્થે પછી પાણી રાત્રિવાનો જરૂર નથી કોઈ શિષ્ય ઘણો વચ્ચત સ્થદિલ જાય અને મૂત્રથી શુદ્ધિ કરવામા અશક્ત હોય તને માટે જલ રાત્રિ પડે કારણ કે જો જલ ન રાત્રિવામા આવે તો તથા શિષ્યને સ્થદિલનો શકા થવા છતાં દુર્ગછાથી સ્થદિલ માય નહીં અને મલના અવરોધ કરવાથી

પરિતાપ પામે, મૃત્યુ પણ પામે માટે તેણે પ્રસંગમા જાણી જોઈ રાખ્યો કોઈ કોઈ આચાર્ય વસ્ત્રપ્રેપનો અર્થ ચૈત્ર માસની અમરદ્યાય ઉત્તયા વહી વર્તવ્ય કરવાનું સૂચન છે કોઈ એમ કહે છે કે-આ પરપરાગમ્ય છે અને સર્વથ વર્તવ્ય છે યહી સાધુ વિનયશાળી હોય, નિઘ્ન-ગમીર સ્વમાયણા હોય, જેથી પ્રાયશ્ચિતાવિકનો અર્થ પામે પ્રકાશ કરે નહીં દાસ્ય-બોજાનો ઉપદાસ ન કરે ચાર પ્રકારની વિકળા (જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦) થી વિરમેલ હોય ગુદની આઘા શિરાધાર્ય ગળે-ગ્રગરવિચાર્યે સ્વમતિથી વિરુદ્ધ વતન ન કરે યાટી ગોચરી અર્થે યાગ્ય ભૂમિમા પરિવ્રમણ કરે આઠ પ્રકારની ગોચરભૂમિ કહેલ છે, તે આ પ્રમાણે- ૧ શ્રદ્ધા, ૨ મત્વાપ્રત્યાગતિકા, ૩ ગામૂષિકા, ૪ પતંગચીચિકા, ૫ પેટા, ૬ અદ્ધપેટા, ૭ અન્યતરશયુકા અને ૮ યદિ શયુકા યહી અનેક પ્રકારના અભિપ્રદના ધારક તેમજ મહાકટિન પ્રાયશ્ચિત્તને જગતી તપશ્ચર્યા કરનારા હોય આજી આધાર-પરાયણ અને સયમી સાધુચર્યોને જોઈને દુઃ સરસા પણ ચમત્કાર પામે તો અર્થ જનનુ થુ કહેતું ?

અભિપ્રદ ચાર પ્રકારના છે ૧ દ્રવ્યાભિપ્રદ, ૨ ક્ષેત્રાભિપ્રદ, ૩ વાઙ્મા-ભિપ્રદ અને ૪ માધ્યાભિપ્રદ ૧ દ્રવ્યાભિપ્રદ-આજ મારે લેપવાટા મગ ધિગદે અથવા લપ(રસ) વિનાના પાણ, ચણા ધિગર મઠે તો પ્રદાન કરવા, આજ શેદછો કે તના માદા મઠે તો ન મિશ્તા પ્રદાન કરવો, કદછો, ધમધો અથવા તો માલનાં અળીદારા કાદુ વહોરાવે ત્યારે ન વહોરુ શ્રીમદ્દાધીરસ્વામીય જ્ઞેમ સુપદાના મૂળામા શ્દેલ અદ્ધના વાજટા પ્રદાન કર્યા હતા તેમ વિષયિષ્ઠ પ્રકારના અભિપ્રદા ધારણ કરવા અને તે પ્રમાણ ન જો મિશ્તા મઠે તો પ્રદાન કરવો, તે દ્રવ્યાભિપ્રદ કહેવાય ૨ ક્ષેત્રાભિપ્રદ-પૂર્વે કહી તે આઠ ગોચરભૂમિમા તથા જો ગામમા હાય તમા અગર પરગામમા અમુક મવાદા વાધી ગાચરી પ્રદાન કરવો તે ક્ષેત્રાભિપ્રદ કહેવાય હવે આઠ ગોચરભૂમિનુ વિશેષ વર્ણન કરતાં અણાય છે કે- ૧ શ્રદ્ધા-વજ દિશાના અભિપ્રદ કરીને ઉપાસ્યમાથી નીકળ્યા કાદુ સીધે માર્ગે સમભેળીમા આવતા ગૃહાને વિષે મિશ્તાઈ જતા તે પકિના છેલ્લા ગૃહ સુધી જાય તદ્દલા ગૃહોમા જો ઉચિત મિશ્તા મઠી જાય તો પ્રદાન કરે અને ન મઠે તો તે ન ગતિય પાછા આવે ૨ મત્વાપ્રત્યાગતિકા-પક્ષ પકિમા મિશ્તાઈ કરતા તેના છેલ્લા ગૃહ સુધી જાય અને તેમ કરતા ઉચિત ગોચરી ન મઠે તો પાછા પરતા ધીજા ધરોની શ્રેણીમા પરિવ્રમણ કરે, ૩ ગોમૂષિકા-જમણા ધરની પકિમાથી કાચી પકિમા અને કાચીમાથી પાછી જમણી પકિમા તેમ પક્ષથી પકિમા ગાચરી અર્થે કરતુ ચાલતી ગાય અને વહ્વદના મૂત્રના આકારે આ ગોચરી પતી દાવાથી તને ગામૂષિકા કહેવાય છે ૪ પતંગચીચિકા-ત્રણ ચાર ઘર મૂકીને યદોરે, યહી ત્રણ-ચાર ઘર આગલ્લ અર્થે વહોરે પર્તગિયુ ડહ્લ્લી ડહ્લ્લીને ૩૧

અનિશ્ચિત ગતિ કરે છે તેનો માફક્ર આ ગોચરી થતો હોવાથી તેને પતંગયોયિકા કહેવાય છે ૫ પેટા-પેટીના આકારે ગાંધરી કરે તે પેટા પેટીના ચાર સૂળાનો માફક્ર ચારે દિશાના ગૃહોને ચિપે જાય પરંતુ તે દિશાના મધ્યમા રહેલા ગૃહોને ચિપે ન જાય ૬ અર્ધપેટા-ચાર દિશાને ચડતે છે દિશાને નિશ્ચિત કરીને મમે પળ તેનો મધ્યમા આવતા ગૃહોમા ન જાય ૭-૮ અમ્યતરશયુષા ને ઘદિ શયુષા-શયની પેઠ જે ગાંધરી કરથી તે શયુષા શયના મધ્ય ભાગના આવતેની માફક્ર ગાંધરી કરથી પટલે મધ્ય ધરોમા ભમતા ભમતા ક્ષેત્રના યદારના ભાગમા આવતુ તે અમ્યતરશયુષા અને ક્ષેત્રના યદારના ભાગમાથી ગાંધરી પ્રદળ કરતા કરતા મધ્ય ભાગમાં આવતુ તે ઘદિ શયુષા ઘલ્લી ' ઘરના ઉઘરા માત્રમા હોય તો મારે ગાંધરી લેવી ' પણ જાતનો પણ અભિગ્રહ લેવી તેના ક્ષેત્રાભિગ્રહમા સમાવેશ થાય છે, ક્રીમહાધીર પરમાત્માય આવા અભિગ્રહ ધારણ કર્યો હતા અને પક પગ ઉંઘરમા અને પક પગ યદાર રાણેલ રાજપુત્રી વસુમતી ઉર્પે ઘદનયાલ્યાય આ અભિગ્રહ પૂર્ણ કર્યો હતા ઘલ્લી પોતાના નામ સયધી પણ ધારતુ કે-મારે અમુક સહવાના ઘરમાં જ ગોચરી માટે જવુ, અગર તો યોજે નામ મિશ્નાર્થે જવુ આ સર્વ પ્રકાર ક્ષેત્રાભિગ્રહના જાણવા ૩ કાલાભિગ્રહના ત્રણ પ્રકાર છે આદિ, મધ્ય અને અત ગોચરીના સમય પહેલા પર્યટન કરવુ તે આદિ, મિશ્ના મલ્લે તેવા સમયે ગોચરી કરવા જવુ તે મધ્ય અને ગાંધરીનો સમય સ્વતંત્ર ચડ ગયા પછી ચહો રવા જવુ તે અવસાન-અત આ સયધી ગુણ-દાય દર્શાવતા કહે છે કે-માદિ અમ અત ય કે પ્રકારની ગાંધરી અર્થે ન જવુ, કારણ કે વલ્લત વિના આયલ સાધુ માટે ચહોરાત્રનાર ગૃહસ્થાદિકની અમોતિ થાય ઘલ્લી સાધુને પુરા-કર્મ અને પશ્ચાત્કર્મ રૂપાદિ દોષો પણ લાગ માટે મધ્ય કાલાભિગ્રહ જ ઉચિત છે ૪ માયાભિગ્રહ-જે ઘાસનમા રાખ્યુ હોય તે ભોજનમાથી ધીજાન માટે પૂર્વે કાઢીને રાણેલ હોય તેવા જ આહાર લેવો, અમુક ગળત્રીયાલ્લો જ આહાર લેવો, જેની સામે નજર પડે તે જ આહાર લેવો-આથી જાતનો વિવિધ પ્રકારનો અભિગ્રહ પ્રદળ કરથી તે માયાભિગ્રહ કહેવાય અથવા તો નાચન ગાતા ગાતા યદારાયે તા લેતુ, ઘેઠો ઘેઠો આપેતો લેતુ, આમૂષણ પંદેરેલ સ્વર્ણ આપે તો જ આહાર પ્રદળ કરથી રૂપાદિક અભિગ્રહ ધારવા તે પણ માયાભિગ્રહ જ છે તીચકર મગવતોપ પણ આવા અભિગ્રહો ધારણ કરેલ છે, માટે જાપી-સયમી સાધુપ અવશ્ય અભિગ્રહો ધારણ કરવા (આ ચાર પ્રકારના અભિગ્રહનુ સ્વરૂપ પ્રકારાતરે અગાઉ પૃષ્ઠ ૧૨૮ ઉપર આવી ગયુ છે)

હવે દશ પ્રકારના પ્રાયશ્ચિત્તનુ સ્વરૂપ દર્શાવ છે-૧ આલોચના-આહારાદિક પ્રદળ કરતા, સ્થાદિલ માત્રુ કરતા, વેદર ઉપાધ્યે જતા, પીઠફલકાદિક પાછા આપતા, ઉપામ્નયથી સો હાથ દૂર જતા જે દોષ લાગે તે શુદ્ધને જનાથી, તેમો જે પ્રમાણે પ્રાયશ્ચિત્ત જનાવ તે આલોચના. ૨ પ્રતિષ્ઠમણ-મિચ્છાદુકલ્પે આપવાદ્રારા હોષથી છૂટ તે અવસ્માત્ તથા ઉપયોગશૂન્યપણે પાશ સમિતિ તથા ત્રણ ગુપ્તિને વિષે પ્રમાદ થાય, શુદ્ધમાણા-મગ થાય, રૂચ્છાવારાદિક દશ પ્રકારની સામા

ધારીમાં કૃપણ લાગે, લઘુમૃષાવાદ, અદત્તાદાન તથા પરિવ્રટની મૂલ્યાંકાય, અધિધિપૂર્વક શ્વાસ લે, છીંક શ્વાસ, ઘમાસુ શ્વાસ, હાસ્યાદિક વિક્રમ્બા કરે
 રૂપાદિવ જે દોષો લાગ તે માટે પ્રતિક્રમણ કરવું લઘુમૃષાવાદના પદર પ્રકાર
 ધીનિશીયદ્વત્રી પીઠિકામા દર્શાવ્યા છે અનિકાચિત્તપણે (અચોક્ષિતપણે) કોલે
 તે લઘુમૃષાવાદ અને નિકાચિત્તપણે કોલે તે શાદરમૃષાવાદ કહેવાય આજ્ઞા વિના
 તૃણ, રાગ, રૂપ પ્રમુલ્ક પ્રદાન કરે તે લઘુઅદત્તાદાન અને કપડા, સારા પાત્રા,
 વસતિ, સંધારો રૂપાદિકને વિષે મમત્વમાય રાસે તે લઘુપરિવ્રટ કહેવાય છે
 પ્રતિક્રમણદ્વારા આ દોષો દૂર થાય છે ૩ તદુમય-સહસાત્કાર પટલે અચાનક,
 અનામોગ-ઉપયોગ રહિતપણે, સ્વપ્ન-મૂલથી તેમજ સિદ્ધાદિકના ભવથી મતમા
 જે અતિચાર લાગે તેમજ છોટું ચિત્તવચાવી અને તે પ્રમાણે છોટું વર્તવાથી જે
 પ્રાયશ્ચિત્ત લાગ તે આલોચના અને પ્રતિક્રમણ ઉભયદ્વારા તાશ પામે માટે
 તદુમય ૪ વિષેક-અશન, પાન, શ્વાદિમ અને રૂપાદિમ ૫ ચાર પ્રકારનો
 આહાર, વસ્ત્ર, પાત્ર, ઉપધિ, કૃપ્યા પ્રદાન કર્યા પછી 'આ તો અશુદ્ધ છે, કાલા
 માત્ર છે પટલે સૂર્ય કૃપ્યા પહેલા અપવા તા સૂર્યાસ્ત પછી પ્રદાન કરેલ છે'
 ૫મ વિચારી તે અશન પ્રમુલ્કને યથાયોગ્ય સ્થલે યોસરાવે તે વિનયપ્રાયશ્ચિત્ત ૬,
 કાઉસમ-ઉપાશ્રયથી સા દાવ કરતા વિશેષ દૂર જાય કે આવે, નાશમા મેલે, જડી
 પાર કરે, સાવ્ય સ્વપ્ન લેતી જાતી ડહે—આ સવધી જાગૃત અતિચારકાચોરસંઘી
 દૂર થાય ૬ તપ-છ પ્રકારનો યોગ અને છ પ્રકારનો અમ્પતર ૫મ ચાર પ્રકાર
 રના તપથી અતિચાર દૂર થાય તે તપ પ્રાયશ્ચિત્ત (આતુર્ ચર્ણન અગાઝ પૃષ્ઠ ૧૨૬
 ઉપર આવી ગયલ છે) ૭ છેદ-આટલી તપ કરવી ૫ શુ માત્ર છે ? ૮ ૫મ
 ગર્થોમ્મલ યનેલને અથવા તપ કરવામા અનમર્થ સાધુને પાંચ દિવસની દોઢાનો
 છેદ કરવો તે ૮ મૂલ-પર્વેત્રિયનો ઘથ કરે, મૈથુન તેષવાની અભિલાષા કરે
 અગર તો સેવ, અભિમાનથી પાંચે મહાવ્રતીનો ભગ કરે તેને ફરીથી સ્ત્રીજ્ઞા
 આપવી ૯ અનવસ્થાપ્ય-દુષ્ટ વર્તન કરે, પ્રત્યાદિકનો રૂપાદિકનો અશાન નિમિત્ત
 પ્રવાશે, જ્યોતિષ ભોઈ આવે, કોઈને વિગ્ર કરવા અથવા વિગ્ર હોય ત દૂર કરવા,
 ધનાદિકની રૂપાદિકની મગ્નપ્રયોગ કરે તને આ પ્રાયશ્ચિત્ત અપાય છે આ પ્રાયશ્ચિત્તના
 માગી ઉપાધ્યાય જ દાવ છે ત્યા સુધી આપેલ આલોચના પૂજા ન કરે ત્યા
 સુધી તેના પારિત્રપર્યાય ન મળાય ૧૦ પારાચિત્ત-તીર્થંકર, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય
 દિકની આશાતના કરનાર, રામાનો ઘથ કરનાર, ઘોળદ્વિ નિદ્રાયાઠાને, આ
 દશમુ પારાચિત્ત નામનુ પ્રાયશ્ચિત્ત હોય છે આ પ્રાયશ્ચિત્તના માગી આચાર્ય જ
 હોય છે અનવસ્થાપ્ય અને પારાચિત્ત ૫ વે પ્રાયશ્ચિત્તો તો ધમ્મપ્રપન્નનારાચ
 મધ્યપણાઠાને અને ચૌદપૂર્વીને હોય છે દાલમા તો તેજા અમાય દોષથી
 વિચ્છેદ મમજયા લિંગક્ષેત્રવાલઅનવસ્થાપ્ય અને લિંગક્ષેત્રવાલપારાચિત્ત તો જ્યા
 સુધી શ્રીધીરશાસન પ્રવર્તે ત્યા સુધી મમજયા આ દશ પ્રાયશ્ચિત્તનુ સ્વરૂપ
 અગાઝ પ્રકારાતરે અમે પૃ ૧૩૦ ઉપર જણાવો ગયા છોય

આ પ્રમાણે જે ગચ્છમા સાધુ સ્વચ્છંદે ન ઘાટતા આચારના આદેશને આધીન રહી વૃષ્ણ લાગે તો પ્રાયશ્ચિત્ત અગોકાર કરે તેવા ગચ્છને જ સુગચ્છ વદેશો પ્રાયશ્ચિત્ત સંબંધી વિશેષ ધર્મેન શ્રીજીતકરુપમાથી જાણવું હવે છકાયાનો રક્ષા સરથી શિક્ષા આપતા મળાવે છે કે—

પુઠવિદગઅગણિમારુઅ-વાડવણસ્સઙ્ગતસાણ વિવિહાણં ।

મરણંતે વિ ન પીઢા, કીરઙ્ગ મણસા તથં ગચ્છમ્ ॥ ૭૫ ॥

[પૃથિવીદકાગ્નિમારુત-વાયુવનસ્પતિત્રસાનાં વિવિધાનામ્ ।

મરણાન્તેऽપિ ન પીઢા, ક્રિયતે મનસા સકો ગચ્છા ॥ ૭૫ ॥]

ગાધાધ-પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, અગ્નિકાય, વાડકાય, વનસ્પતિકાય અને વૈદ્રિયાદિક ત્રસકાયને જ્યાં મરણાંતે પણ મનદ્વારા પીઢા કરવામાં ન આવે-સર્વ જીવોને સ્વાત્મા સમાન ગણવામાં આવે તેવા સાધુસમુદાયવાળો ગચ્છ જ સુગચ્છ છે.

વિવેચન—અર્થ સુગમ છે પડેલે તેના વિશેષ વિવેચનની આવશ્યકતા નથી ધારિત્રનો સાથો જીવી આત્મા તો ચિત્તરણ ચિત્તરણથી વીરે પણ જીવની દિસા ચિત્તવે જ નહીં તો કરે તો કયાથી ? યજ્ઞાદિક દિસવ ક્રિયાવાદ કરનારા અન્ય વર્ણનીયો માટે આ ગાથા યોધરુપ છે પાપાણ, રતન, પારો, સર્પ પ્રકારની માટી તે પૃથ્વીકાય, પાણીના જીવો તે અપ્કાય, અગ્નિ, તળાવ, વિદ્યુત, અગારા ય તેડ વાય, જ્ઞાપાત, મદકાય, ઉદ્ભ્રામક વાયુ વિગેરે વાયુકાય કહેવાય છે વનસ્પતિ વાયના થે ભેદ ૬ સાધારણ અને પ્રત્યેક, એક શરીરમા અનતા જીવો હોય તે સાધારણ વનસ્પતિકાય, કોમલ ફળ, અકુર, ગામર, ઘડાટા, મૂલ્લાની ભાસી વિગેરે વદમૂઠ સાધારણ વનસ્પતિ કહેવાય છે એક શરીરમા એક જ જીવ હોય તે પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય છે, વાઘ, વઢ, ફૂલ, છાલ, પાદદ્વાં વિગેરે શલ, વોડા, જાળો, અઠસીયા વિગેરે વૈદ્રિય (સ્પર્શ અને રસેન્દ્રિય), વીડો, માફડ, ધનેડા, દ્યવલ વિગેરે તેદ્રિય (સ્પર્શ રસ અને ઘ્રાણેન્દ્રિય), ચીંછો, ભમરો, માલી, તીડ વિગેરે ધોરેન્દ્રિય (સ્પર્શ, રસ ઘ્રાણ અને નેત્ર) તેમજ મનુષ્ય, નારક, દેવ અને તિર્યકો (ગાય, વઢદ, મેંસ, પક્ષી, સર્પ, નોઢીયો, મત્સ્ય) પચેન્દ્રિય (સ્પર્શ, રસ, ઘ્રાણ, નેત્ર અને ધોરેન્દ્રિય) ત્રસકાય કહેવાય છે ત્રસ પડેલે જે પોતાનું રક્ષણ કરવા હલન-ચલન કરી શકે તે પૃથ્વીકાયાદિક વૈદ્રિયો સ્થાવર કહેવાય છે, તે સ્થિર હોય છે, તે પોતાનું રક્ષણ કરવા હલન-ચલન (ગતિ) કરી શક્તા નથી આ પ્રકારના સર્વ જીવો વિષે અશમાન વૈરભાવ ન દાખવે તેવા સાધુવાળો ગચ્છ જ સુગચ્છ છે વિશેષ ધર્મેન વરતા કહે છે કે—

खज्जूरिपत्तमुंजेण, जो पमज्जे उवस्सयम् ।

नो दया तस्स जीवेसु, सम्मं जाणाहि गोअमा ! ॥७६॥

[खज्जूरीपत्रेण मुंजेन, य उपाश्रय प्रमार्जयति ।

न दया तस्य जीवेषु, सम्यग् जानीहि गौतम ! ॥ ७६ ॥]

गाथार्थ-खज्जूरीनी के मुंजनी सावरणीवती जे साधु उपाश्रयने साफ करे प्रमार्जे तेने जीवो प्रत्ये बिलकुल दया-अनुकपा नथी, एम हे गौतम ! तु परावर समजी ले.

विवेचन-मुनिओ माटे खज्जूरीनो के मुंजनी सावरणी वापरवानो सदतर निषेध छे, कारण के तेनी सीक्षेण अणीयो वसजीयोनी घात थाय छे वसजीयो ना सरक्षेण माटे पुंजनीयो अथवा तो डढामन (मोटी डाढीबाळा लाया धरबळा) यी काजा लेयो जोरप अने ते पण पूणतया तपासीने ज्या कोईनो विशेष पदरथ-हालचाळ न होय तेबा एकात स्थानभा जयणाची परठवयो जैनोनी आधीआयी प्रत्येक क्रिया जीवो प्रत्येनी अनुकपानो अने अहिंसा धमनो आबिष्कार करे छे पळी विशेष ज्ञानये छे के-

जत्थ य वाहिरपाणिअ-विंदूमित्तंपि गिम्हमाईसु ।

तण्हासोसिअपाणा, मरणे वि सुणी न गिण्हन्ति ॥ ७७ ॥

[यत्र य बाह्यपानीय-विन्दुमात्रमपि ग्रीष्मादिषु ।

तृष्णाशोषितप्राणा, मरणेऽपि मुनयो न शृण्वन्ति ॥ ७७ ॥]

गाथार्थ-जे गच्छमा ग्रीष्मादिक ऋतुओने विषे तृषाची पीडित थपेला मुनिओ प्राणान्ते पण तळाव, कूवा, बाव के नदी प्रभुसरनु एक बिंदुमात्र सचित्त जळ झुल्लरु साधुनी माफक ग्रहण करता नथी ते न गच्छ साचो जाणवो.

विवेचन-बाधीश परीपहो पैकी पिपासा-तृषा परीपह बीजा छे शास्त्रकार कहे छे व-ग्रीष्मऋतु होय, मध्याह्न थप्यो होय, सूर्य अस्त्यत तपतो होय, वडे शोष पडतो होय छर्ता पण साधु सचित्त जळना विंदुमात्रनी पण आकाशा न राखे-मरणात वट आवे तो पण स्वयंनिधमचो चलायमान न थाय तेबा सुविहित साधुवाळो गच्छ ज सदाधारी गच्छ जाणवो झुल्लरु साधुप आयो परीपह सहन क्यों हतो, तेनु वृक्षात नीचे प्रमाणे साणवु

શુદ્ધક સાધુનો કથા—

માલવદેશનો ઉલ્લેની નગરીમાં ધામિત્ર નામનો વ્યવહારી હતા તેન ધન ધન નામનો પુત્ર હતો વ્યવહારીની પત્ની મરણ પામતા તેને ધેરાવ્ય ઉપડ્યો તેધામા પદ્મ મુનિવર ત્યા આઘ્યા, પચ્છે તેમની પાસે પુત્ર સહિત પ્રમદ્યા પ્રદણ વરી પદ્મદા ॥ ય મુનિવરોની સાથે વિહાર કરતા તેઓ વલગત્ય મગરના માર્ગે શાઢ્યા મપ્યાહ સમય હતો, સૂય પોતાનો મપૂર્ણ વલ્લાથી મ્વાશી રહ્યો હતો, રણનો પ્રદેશ હતો, ત્યા સય મુનિવરોને પીઢા ઉપજાવી રહ્યો હતો, અત્યત સળાવી મુલ્લવ ધનધર્મનું મુલ્ય કરમાયા લાગ્યું, ગતિ મદ પઢી ગઈ અને ધારધાર સ્વલ્લના વધાવી તેં મુલ્લવ મુનિ પાછલ રહી ગયા લાગ્યા. ધનમિત્રે જાણ્યુ કે-પુત્રને ત્યા પૂરેપૂરી સતાથી રહી છે, પળ થાય હું ? તેઓ તેની સાથે રહેવા જાગ્યા ધીજા મુનિવરો ધીમે ધીમે આગલ વધતા સહેજ આગલ નિવલ્લી ગયા ધનમિત્ર ને ધનધર્મ મદ ગતિપ પાછલ પાછલ થાલ્યા જાય છે તેવામા પદ્મ નદી આવી નદી જાતાં જ ધનમિત્રને પુત્ર પ્રત્યે રહેહમાય પ્રગટથી પુત્ર પરત્વેના થાત્સવ્યમાયથી પ્રેરાઈ તેને તેને વદ્યુ-“દે પુત્ર ! અત્યાર સુધી તેં પરીપદ્ધ સારી રીતે સદન કર્યો છે, પળ માગ્યયોગે જલ આવી મલ્યુ છે તો હું નદીમાયો ઘયેચ્છ જલ પી છે ક્યારે રાજમાર્ગ થીવળો થઈ ગયો હાય ત્યારે લોકો પેઢી(પગદ્ધી)નો આશય છે છે તુ સચિત્ત જલ પી છે પ્રાણ દલ્લો તો ચારિત્રપુ પાલન વલો અને આ વ્રતભંગની માલોયળ પળ કરાશે ” આ પ્રમાણે ધનમિત્રે પુત્રને વદ્યુ છતાં ક્યારે તેને નદીનુ જલ પીધુ નહીં ત્યારે તને વિધાયું કે-મારો લજ્જાને કારણે પુત્ર જલ-પાન કરતા અચવાય છે તેથી હું દૂર જતો રહુ આ પ્રમાણે નિજાય વરી, નદી ઉતરી થાટે દૂર જઈ પેઢો પળ શુદ્ધક સાધુપ જલપાન ન કર્યું અને ત્યા જ શુભ ધ્યાનમા મૃત્યુ પામ્યો

કેટલાકો આમયધર્મા વદ્ય પળ વદે છે કે-ધનમિત્રતા ગયા પછી ધાધમ વિધાયું કે-પિતાપ વદ્યુ તે સત્ય છે પ્રાણ હશે તો ચારિત્ર વલ્લાશે, પ્રાયશ્ચિત્ત પળ લેવાશે અને અન્ય ધાર્મિક અનુષ્ઠાનો પળ વશે, માટે વાળી તો પોડ આમ વિધારી જલતો જોશે મયો કે તરત જ અન્ય વિધાર ઉદમધ્યો કે-મારાથી અપ્વાયના જીવોનો નાશ કેમ કરાય ? પદ્મ સીયા રક્ષણ માટે અસત્ય જીવોનો વિનાશ કર્યો ય કાઈ પળ પ્રજારે ઉચિત્ત થી ધીતીયંવર મગ્યતોપ જેના નિપેધ કર્યો હોય તેનુ આચરણ મારાથી થાય જ કેમ ? ન્યાયાત્ પથઃ પ્રવિચલન્તિ પદ ન ધીરાઃ । ધીરપુરુષોપ કદાપિ વાતિ સ્વપ્રતિજ્ઞાથી અશમાય પળ ચલાયમાન ન જ થયું વદ્યુ છે કે-“એકમિ ઉદગવિંદુમિ, જે જીવા જિજ્ઞવેર્હિ પળ્ણતા । તે પારેવ્યમિત્તા, જગુરીવે ન મા ઇજ્ઞા ॥ ૧ ॥ ” પાળોના પદ્મ વિંદુમા જેટલા જીવો છે તેટલા જીવો પારેવા જેવડુ રૂપ ધારણ કરે તો સમગ્ર જંઘ્રીપમા ન સમાય પદ્મ સીયંવર મગ્યતો જળાયે છે વલ્લી વદ્યુ છે કે-“જત્ય જલ તત્ય વળ, જત્ય વળ તત્ય નિચ્છઓ તેડ ।

तेल ग्राउसहगशो, तमाय पचमयया चेव ॥ २ ॥ ता हंतुण परपाणे, अप्पाण जो कोइ सप्पाण । अप्पाण दिउसाण, कएण नासेइ अप्पाण ॥३॥” ज्या जल हाय त्या पनस्पति होय, वनस्पतिकाय हाय त्या जरूर अग्निकाय होय ज अग्निना साये हमेशा पायु हाय न अने व्रसवाय तो प्रत्यक्ष अणाय छे माटे मचित्त सज्जना यानयी विराधनाना पारज न आय जे छक्कायना जीयान हणीने पाताना आत्माने पुष्ट करे छ तेनो आत्मा पण बोडा दिवसमा ज धिनाश पामे छे अहा । शु ह् अस्तरय जीयान हणीने मारा आत्माने ससारमा भ्रमाह् ? आत्मान माट हिंसा करया ते अतीथ दुःखदायी छे अहिंसा ज परेपर भगवती-पूज्य अन सुखदाता छ ते भगवतो अहिंसान अपरिमित ज्ञान-दर्शन धारण करनार, शीलवत, शुद्ध सयम पालक १ भीतीर्येकर भगवतीय रुडे प्रकारे जोइ छे, २ अवधितानीय भला प्रकारे जाणो छ, ३ ऋजुमतीमन प्रयवज्ञानीय जोइ छे, ४ विपुलमतिमन पर्यवज्ञानीय रुडा प्रकारे जाणो छे, ५ बौद्धपूजधरे पटित करी छे, ६ वैश्विण्यलब्धिधारीय प्ररूप । ॥ तम ज ७ मतिज्ञाना, ८ सुतज्ञाना, ९ मन-प्रयवज्ञाना, १० वचनज्ञाना, ११ आमर्षोपधिलब्धिधारी, १२ जेह्लोपधिलब्धिधारी, १३ जह्लोपधिलब्धिधारी, १४ विप्रदोषधिलब्धिधारी, १५ मर्षोपधिलब्धिधारी, १६ धीमधुदिलब्धिधारी, १७ काष्ठधुदिलब्धिधारी, १८ पद्मानुसारलब्धिधारी, १९ समिन्नभातसलब्धिधारी, २० सुतधर, २१ मनयली, २२ वचनयली, २३ काययली, २४ ज्ञानयली, २५ दर्शनयली, २६ चारित्र्यवली, २७ क्षीराधवलब्धिधारी, २८ मत्वाधवलब्धिधारी, २९ संधिवाधवलब्धिधारी, ३० अक्षीणमहानसलब्धिधारी, ३१ चारणलब्धिधारी, ३२ भिद्याधर, ३३ चतुर्थ भक्त (एक उपधास) करनार, ३४ छ मासी तपध्या करनार, ३५ उक्ततधर, ३६ निमित्तधर, ३७ अतधर, ३८ पतधर, ३९ लूयधर, ४० समुदानधर, ४१ अग्लान, ४२ मौनधर, ४३ ससक्त वली, ४४ तज्ज्ञातससक्तवली, ४५ उपनिषदा, ४६ शुद्धैषणक, ४७ मयादसा, ४८ दृष्टलाभी, ४९ अदृष्टलाभी, ५० पुष्टलाभी, ५१ आययित करनार, ५२ पुरिमड्ड करनार, ५३ पकासन करनार, ५४ निवि करनार, ५५ मिश्रपिण्डधारी, ५६ परिमित पिण्डधारी, ५७ अताहारी, ५८ पताहारी, ५९ अरसाहारी, ६० विरसाहारी, ६१ लूका हारी, ६२ अतलोवी, ६३ पत्तजावी, ६४ लूयजीवी, ६५ नुच्छसारी, ६६ उपसत्तजीवी ६७ पसत्तजीवी, ६८ विविक्तजीवी, ६९ अक्षीणमधुसर्पी, ७० अमधमासमाता, ७१ पठाणा, ७२ मतिमा स्थापनारा, ७३ पक् स्थापन रहनारा, ७४ धीरासन रहनारा, ७५ निपथाय रहनारा, ७६ लावडानी माफक रहनारा, ७७ लगडानी माफक खनारा, ७८ पक् पडख खनारा, ७९ आतप लेनारा, ८० अप्पा, ८१ चयार (स्लेष्म) नहीं करनारा, ८२ खान नहीं खणनारा, ८३ मस्तक, दाढा, मूछ, काष्ठी चिंगरेना जाल न थापनार तथा न धानार इत्यादि अनेक

महापुरुषोप "अहिंसा" मगधतीने रुढ़ी कही छे, रुढ़ी जानी छे अने दिसाने मिथ्या ज पर्णयी छे तो मारा अल्प जीवितने माटे आयी घोर दिसा हुँ केम करु ? आ अल्प जीवितन्यने अर्थे हिंसा करी मयोभवनु परिभ्रमण कोण यधारे ? आ प्रमाणे विचारी, समभाषी यह, जिष्टिए धैरान्यवत यनीने हाथमा ग्रहण करेल मळ पाछु नदीमा सूखी दीधु पछी नदी उतरी, साम काटे मर, तृपाथी पीडित यन्तेने अणशण स्वीकार्यु अने नयकार मन्त्रमा पक्षमात्र स्मरणपूवक फाळ करी स्वयंभासो यथा देवशय्यामा उपजता ज तेने अपविज्ञानद्वारा जीयु तो पाताना पूर्वभव दीडा तरत ज क्षुब्धना पडेला देहपिन्नरमा द्वापल यह जे साधुओ मागल जइ रक्षा हता तेना साथे यह गयो. पछी ते साधुआनु तृपा तथा क्षुधा सबधी कष्ट विचारी तेना निवारण माट ते प्रदेशमा बाटे दूर पोतानी शक्तियी पक्ष गोकुळ विदुष्यु साधुओ ते गोकुळ जोइ रया भिक्षार्थे गया अन क्लेश विगदे शुद्ध आहार बहोयो त स्वच्छमा पक्ष साधुनी सधारानो बाँटो देय पोतानो शक्तियी भूलावी दीधो बाटे दूर गया पछी ज्यारे सर्थ साधुओ आसत पायरी यंसवा लाया रमारे त साधुन पोताना सधारा याद आयो तरत ज तेना गोकुळवाळा स्वच्छे आग्या अन सधारानो पडेला बाँटो कई लीधा परतु जुय छे ता गोकुळ ज न मळे साधु आचयेमा गरकाय यह गया थोडा समय पइला जे गोकुळमाथो छाश विगरे आहार ग्रहण कर्यो हतो त गोकुळ क्या गयु ? त विचारमा ने विचारमा तमा पाताना साधु-सच पासे पहुँच्यो अने वृत्तात कही समझायी आ कवन सामळो सर्थ साधुओ चमत्कार पाम्या यशमा त देव प्रत्यक्ष यथा अन धनमित्र सिवायना सब साधुगणने धदन कर्तु धन मित्रने धदन केम न कर्तु ? एम पूछता देये पातानो पूर्वभव कही समझायी जणाव्यु क-तमने मन सचित्त मळ पोबातु सूचय्यु हतु प मारा पिता छे, पण मन पाटा उपदेश आपनार जाना तेमने में धदन न कर्तु में पाणी न पीधु तो देव यथा पण प्रतमग करी पूषण लगाव्यु हात ता मारे ससारमा वेदलु य परिभ्रमण करु पइत खरेखर भगवतो अहिसानो प्रभाव चमत्कारी छे तेना अल्प पालनथी हु देवश्रद्धि प्राप्त करी शक्या आ प्रमाणे कही देव अतर्धान यह गयो धनमित्रे पण पाताना कथननो आलाचना लीधी हे गौतम ! आमा गच्छ हाय ते ज सुविहित गच्छ आपनी

इच्छिज्जइ जत्थ सया, वीयपण्या वि फासुयं उदयम् ।

आगमविहिणा निउणं, गोअम ! गच्छं तय भणियम् ॥७८॥

[इप्पते यत्र सदा, द्वितीयपदेनापि प्रासुकमुदकम् ।

आगमविधिना निपुण, गौतम ! गच्छः सको भणितः ॥७८॥]

गाथार्थ-जे गच्छमा साधुओ अपवाद प्रसंगे पण शुद्ध (निर्जीव) जल

■ શ્રીગૃહ્યસ્મૃતિના પ્રથમ હેતુના માપ્યમા કહ્યું છે કે—“તુવેરે ફલે અ પતે, રુક્ષસિલાતપ્પમદ્ધનાઈસુ । પાસદ્ધે પવાણ, આપવત્તે વહેયવહે ॥ ૧ ॥” અટધીમા વિષરણ કરતા સાધુને શુદ્ધ જલનો યોગ ન થયો હોય, વાત્રી પ્રમુલ પ્રાશુક જલ ઉપજાઈ શકે તેમ જ દ્વાય ત્યારે જે અટમા હરદાના પલ્લ જે પાદદા, ધાત્રાના પાદદા પદ્ધા હોય તે જલને પરિણિત થઈ પ્રાશુક માન્યું થઈ પુષ્પના કોટરમા વદ્ધા પલ્લ જે પાદદાવહે અવિષ્ઠ થયેલ જલ પ્રદાન કરતું અને તેવું પણ જલ ન મળે તો શિલા(પત્થર)ના ધવલ શાદામા સૂચના તદ્ધાથી તપો ગયેલ જલ પણ પ્રદાન કરતું શ્રીનિશીથસ્ત્રના માપ્યની પીઠિકામા પણ આ પાત્ર જણાવી છે, પરંતુ મહાન્ કારણ ઉપસ્થિત થાય ત્યારે જ આ પદ્ધતિનો ઉપવાગ કર્યા આ દ્વીકૃત ગોતાય સાધુને માટે જણાવી છે, અગીતાર્ય ય કોઈ અય પ્રકારનો સાધુ, માલો છૂટ આપેલ છે યમ જાણી તે પ્રમાણે વર્તન કરે તો સલાહ-પરિશ્રમન યથારથે જરો પાત્ર ય જે વે-પ્રાણ માય તા પણ સચિત્ત જલ પ્રદાન ન કરતું અને તે સપ્તધી દશત આપણે ઊપરની ગાથામા જોઈ ગયા છીએ. અહીં તો પ્રસંગથી આપણાદિક માર્ગ દર્શાવો જે દર્શ અગ્નિકાવ સપ્તધી વર્ણન કરતા કરે છે કે—

જરય ય સૂલવિસૂદ્ધય, અન્નયરે વા વિચિત્તમાયકે ।

ઉપ્પણે જલણુજાલણાઈ, કીરદ્ધ ન મુણિ । તયં ગચ્છમ્ ॥ ૭૯ ॥

ધીયપ્પણ સારુવિગાઈ-સદ્ધાઈમાઈણિં ચ ।

કારિત્તી જયણાણ, ગોયમ । ગચ્છં તય મણિયમ્ ॥ ૮૦ ॥

[યદ્ર ચ શૂલે વિશૂચિકાયા, અન્યતરસ્મિન્ વા વિચિત્રાત્તકે ।

ઉત્પન્ને જ્વલનોજ્વાલનાદિ, ક્રિયતે ન મુને । સકો ગચ્છઃ ॥ ૭૯ ॥

દ્વિતીયપદેન સારુપિકાદિ-શ્રદ્ધાદિઆદિમિશ્ર ।

કારયન્તિ યતનયા, ગૌતમ ! ગચ્છ સકો મણિતઃ ॥ ૮૦ ॥]

ગાયાર્થ-શૂલ, વિશૂચિકા કે અન્ય અનેક પ્રકારના પ્રાણપાત્રક વ્યાધિઓ ઉત્પન્ન થયે છે તે ગચ્છમા મુનિયો અગ્નિની આરમાદિક ક્રિયા કરતા જ નથી અને અપનાદરૂપ આગચક્ર પ્રસંગે યતનાપૂર્વક અગ્નિનો આરમ સાધુવેપધારી સારુ-પિક પામે, તેના અમાત્રમા સિદ્ધપુત્ર પામે, તેના અમાત્રમા ચારિત્રમ્રદ પદ્ધાત્કૃત પામે, તેના અમાત્રે વ્રતધારી શ્રાવક પામે, તેના અમાત્રે મદ્રિક પરિણામી અન્ય દર્શનીય ગૃહસ્થ પામે કરાવે તેને હે ગૌતમ ! વાસ્તવિક ગચ્છ જાણવો.

તલદ્વારા પ્રાસુક કરેલ, ૬ તુપોદક-જુદી જુદી જાતની ઢાગરનુ ધોષણજલ, ૬ જવોદક, ૭ આઘામ્લાદક-ઓસામણનુ જલ, ૮ સૌવીર-કામીનુ જલ કામી મહરમા પ્રસિદ્ધ છે સોનો સુવર્ણ, લોહુ વિગરે ધાતુ તપાવીને જે જલમા પોલે તે જલને પણ કામી વહેવાય છે ૧ શુદ્ધ ચિવટ-ત્રણ ઘાર ઉકાલેલ પાણી, ૧૦ અથપાનક-આયાના ધોષણનુ જલ, ૧૧ કવિટ્ટપાનક, ૧૨ યીજોરાનુ ધોષણ જલ, ૧૩ પ્રાક્ષના ધોષણનું જલ, ૧૪ દાદમનુ ધોષણ જલ, ૧૫ ઘજૂર વિગેરે નુ ધોષણ જલ, ૧૬ નાલ્લિયેરનુ ધોષણ જલ, ૧૭ વેરડાનું જલ, ૧૮ નાના તથા મોટા ઘોરનુ જલ, ૧૯ આમલાનુ જલ તથા ૨૦ આંબલીના ધોષણનું જલ-આ પ્રમાણે ફુલ ઘોશ પ્રકારના જલ વર્ણામ્યા છે આ ઉપરાંત યીજા પ્રકારો પણ છે આનુ પદ્મણીય સલ્લ જોયા પછી આવક યા ભાવિકાને સાધુ વહે-‘મને આ સલ્લ વહોરાયા’ ડ્યારે તે ગૃહસ્થ અથવા ગૃહસ્થિની વહારાયે ત્યારે પ્રહન કરવું અથવા તેઆ પમ કહે કે-‘ હે સાધા! આ સલ્લ તમે તમારા પાત્રા વહે અથવા સ્વપુ પાત્રીવહે તેમ જ પાણીનુ યાસન ડ્યાદીને તમારી રૂછા પ્રમાણે પ્રહન કરા ’ આ પ્રમાણ ગૃહસ્થની આજ્ઞાથી પણ સલ્લ પ્રહન કરી શકાય આ યાજ પ્રકારો પૈકી પ્રાક્ષ, ઘોર તથા આમલાના ધોષણનુ સલ્લ શીઘ્ર અવિત્ત યદ જાય છે ડ્યારે આવા વિગરનુ જલ યે-ત્રણ દિવસે પ્રાશુક થાય છે ઘઢી જે પાણીમા છાલ, યીજા વિગર મિશ્રિત હાય તે પાણી આવક સાધુન નિમિત્તે ચાલ્ણી તથા વલ્લપ્રમુદ્ધ ઉપકરણોથી ગાલે, વારવાર ગાલે, યીજાદિકને વદ પડે તેવુ પાણી સાધુ સમીપે લાવીને વહોરાવે તો તે પાણી વરૂપે નહીં, કારણ યે તે ઉદ્ગમાદિ દોષ યુક્ત છે બીઆચારાગ સૂત્રના જૂનિકાર આ સમયમા લલ્લ છે કે-ગોલ નામના દેશમા આગ્રકઠના કાઢિયા કરીને તેને સુકવે છે તે વટકામાનું ધોષણ તે દશમુ અથપાનક વહેવાય છે આ વિધિ સાધારણ વિધિ જાણથી કારણ કે સદા વાઠ આ વિધિ પ્રયુક્તિમા આવે છે, પરંતુ શ્રી વલ્લપ્રમુદ્ધમાં વર્ણાન્નત્રુને આગ્રયીને વિશેષ વિધિ વહેલ છે પર્યુષણ કરીને રહેલ તથા નિર્ય મોત્તન કરનારા માધુને સર્થ પ્રકારના (ઉષ્ણ તથા ધોષણ જલના પકવોશ પ્રકાર તેમ જ અન્ય) જલ વલ્લી શકે ઉપવામ કરનારને ૧ ઉત્સ્વેદિમ, ૨ મસ્વેદિમ, ૩ ચાષલાદક, છટ્ટ કરનારને ૧ તિલોદક, ૨ તુપોદક અને ૩ જવાદક, અટ્ટમ કરનારને ૧ આઘામ્લાદક, ૨ સૌવીર અને ૩ શુદ્ધ ચિવટ, અટ્ટમ ઉપરાંત પટલે ઘાર ઉપવાસથી પ્રારમ્ભી છ માસ પર્યંત તથ કરનારને ફલ્લ ઉકાલેલું અને તે પણ ગલેલું જલ જ વલ્લે અણશણ કરનારને ગલેલું ને પક વસત ઉકાલેલું પાણી વલ્લે ત્રણ ઉપવાસ ઉપરાંત તથ કરનારનું શરીર દેયાધિગ્નિત હાય હિ તેણે ગલેલું જલ ઘાડુ થોડુ પીવુ વિશેષ પીવાથી અતીર્ણાદિક વ્યાધિઓ થાય ઘઢી પાણીમાં હરદે પ્રમુખ ફલ્લ નાલવાથી પણ જલ પ્રાશુક ઘને

છે ધ્રીઘદત્તરૂપના પ્રથમ હ્રસ્વેશાના માપ્યમાં કહ્યું છે કે—“તુયે ફલે અ પત્તે, રક્તસિલાતપ્પમદ્ધનાઈસુ । પાસદણે પવાણ, આયવત્તે વહેયવહે ॥ ૧ ॥” અટધીમાં વિચરણ કરતા સાધુને શુદ્ધ જાડનો યાગ ન થયા હોય, વાંઝી પ્રમુખ પ્રાણુક સહ ઉપલબ્ધ થઈ શકે તેમ ન હોય ત્યારે જે જાડમાં દરદાના પાટ કે પાદદા, યાજ્ઞરાના પાદદા પડ્યા હોય તે સહને પરિણિત પચ્છે પ્રાણુક માનવું યહ્નો વૃક્ષના કોટરમાં કાઢ્યાં પાટ કે પાદદાવહે અધિષ્ઠિત થયેલ સહ પ્રદાન કરવું અને તેવું પણ જાડ ન મળે તો શિલા(પરચર)ના જાડના આઠામાં સૂર્યના તટવાધી તપી થયેલ જાડ પણ પ્રદાન કરવું ધ્રીનિશીયસૂત્રના માપ્યની પીઠિકામાં પણ આ યાત જણાવી છે, પરંતુ મહાન્ કારણ ઉપસ્થિત થાય ત્યારે જ આ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવા આ હકીકત ગોતાય સાધુને માટે જણાવી છે, અગીતાર્થ કે કોઈ અન્ય પ્રકારનો સાધુ, આવી છુટ આપેલ છે એમ જાણી તે પ્રમાણે વર્તન કરે તો સત્તા-પરિભ્રમણ સધારણે જરૂરી યાત પ ને કે-પ્રાણ જાય તો પણ સચિત્ત સહ પ્રદાન ન કરવું અને તે સયધી દર્યાંત આજને ઊપરની સાધામાં જોઈ ગયા હોય, અર્ધી તા પ્રસંગથી આપ્યાદિક માર્ગ દર્શાવ્યા છે હવે અગ્નિવાય સયધી ધર્મન કરતા કહે છે કે—

જતથ ય સૂલવિસૂદ્ધય, અન્નયરે વા વિચિત્તમાયકે ।

ઉપ્પણ્ણે જલણુજાલણાઈ, કીરઈ ન મુણિ ! તયં ગચ્છમ્ ॥ ૭૯ ॥

ધીયપણ્ણ સારૂવિગાઈ—સદ્દાઈમાહણ્ણિં ચ ।

કારિત્તી જયણાણ, ગોયમ ! ગચ્છં તયં મણિયમ્ ॥ ૮૦ ॥

[યદ્ર ચ દ્રૂલે વિશૂચિકાયા, અન્યતરમિન્ વા વિચિત્રાતદ્ધે ।

ઉત્પન્ને જ્વલનોજ્વાલનાદિ, ક્રિયતે ન મુને ! સકો ગચ્છઃ ॥ ૭૯ ॥

દ્વિતીયપદેન સારૂપિકાદિ-શ્રદ્ધાદિઆદિમિશ્ર ।

કારયન્તિ યતનયા, ગૌતમ ! ગચ્છઃ સકો મણિતઃ ॥ ૮૦ ॥]

ગાથાર્થ—શૂદ્ધ, વિશૂચિકા કે અન્ય અનેક પ્રકારના પ્રાણઘાતક વ્યાધિઓ ઉત્પન્ન થયે છતે જે ગચ્છમા મુનિયો અગ્નિની આરમાદિક ક્રિયા કરતા જ નથી અને અપવાદરૂપ આશ્ચર્યક પ્રસંગે યતનાપૂર્વક અગ્નિનો ખારમ સાધુવેપધારી સારૂ-પિક પામે, તેના અભાવમાં સિદ્ધપુત્ર પામે, તેના અભાવમાં ચારિત્રમ્રદ પશ્ચાત્કૃત પામે, તેના અમાત્રે વ્રતધારી શ્રાપક પામે, તેના અભાવે મદ્રિક પરિણામી અન્ય-દર્શનીય ગૃહસ્થ પામે કારણે તેને હે ગૌતમ ! વાસ્તવિક ગચ્છ જાણવો.

વિવેચન—ઉરસર્ગ માર્ગ તો પર્યુ સુચયે છે જે-સીકલેજ ચિપમ ઘ્યાધિમો થાય તો પણ સાધુ પોતાના નિમિત્તે અગ્નિવાયના આરંભ કરાવે તદ્દી સાધા સાધુ જાણે છે જે-જે વસ્તુ આપણે આપી શકતા નથી તે અગ્નિ પાસેથી જાલ લેવાનો આપણને અધિકાર નથી પ્રાણો વધી ધીમ છે જે-જે આપણે વીરૂંને પણ આપી શકતા નથી તો પોતાના નિમિત્તે અગ્નિ કીયોમી હિંસા કરવાનો આપણને કયો અધિકાર છે ? આપાદાચાર્ય આ નિયમના મગ વર્ગો હતો તથા તેમની અવદે-હતા થઈ હતી એદમીય વર્મના ઉદયથી ઘ્યાધિમો થાય તા તેને સમમાયે સહન કરી તે વમ તપાસ્યુ પણ એવું માગ છે, છતાં પણ શાસ્ત્રવાર વહે છે જે-પાદ સાધુની સહનશક્તિ સવિશેષ ન હોય, શુદ્ધ, વિશુદ્ધિયા એવો અત્યંત ધુ તપમ્ ઘ્યાધિ થયો હોય અને આત્મા આર્ત જે રીત્રધ્યાનને વશ હતો હોય તેવા પ્રસંગ અપવાદરૂપે અગ્નિવાયના ઉપયોગ કરવો, પરંતુ તે પણ યપ પૂરતા ન અને યતના મુત તેના સયધમાં પ્રેયવાર વહે છે જે-તેવા પ્રસંગમાં કોની કોની સહાય લેવી તેના પ્રમ મીયે પ્રમાણે જાણવો જે-૧ સારુપિક-માયુ મુદાયે, શ્વેત વજ્ર પહેરે, ચોટપટ્ટો રાખે, છત્રીનો ત્યાગ કરે અને મિશ્રા માગીને ગાય તે સારુપિક વહેવાય, ૨ સિદ્ધપુત્ર-છત્રી રાખે જગર ન રાખે, સવેદ વજ્રો પહેરે, માયુ મુદાય પણ ચોટલી(શિયા) રાખે, પાત્રા ન રાખે પણ તાવાના મુદને ચિપે જાને મોજન કરે, ૩ પમારદત-પ્રથમ ચારિત્ર મદન કર્યા પછી તેનો ત્યાગ કર્યો હોય તેમજ યપ પણ ત્યજી દાધેલ દાય, ૪ બ્રાહ્મ-અણુમત સ્વીકાર્યા હોય તેવો સમવિતો બ્રાહ્મ, ૫ મરિકા પરિણામી અગ્નિલિંગી મુદસ્વ-આ પ્રમાણે વજ-વજના અભાષમાં અગ્નિની અગ્નિવાય સયધમાં સહાય લેવી આ વિધિ પણ યતના પૂર્વક કરે, વજ્રે અગ્નિ કી યીજેવી મઠ્ઠી આપે તો ત્યાધો ત્યાધે, અને ન મઠ્ઠે તા જ પાસે સહાયાયે, ૬ ત્યાદિ યતનાની સવિશેષ વિધિ મોનિશીયદ્વત્રનો પીઠિકામા દર્શાયલ છે હવે વનસ્પતિવાયના સયધમાં યજનવતાં વહે છે જે—

પુષ્પાણ વીયાણ, તયમાર્ફણં ચ વિવિહદ્વાણં ।

સઘટ્ટણપરિઆવણ, જત્ય ન કુજ્ઞા તયં ગચ્છમ્ ॥ ૮૧ ॥

[પુષ્પાના વીજાનાં, ત્વગાદીના ચ વિવિધદ્રવ્યાણામ્ ।

સઘટ્ટન પરિતાપન, યત્ર ન કુર્યાત્ સ ગચ્છા ॥ ૮૧ ॥]

માચાર્ય—પુષ્પ વીજ તથા વૃક્ષાદિકના મૂલ, પત્ર, અંદુર, ફલ, છાલ પ્રમુખ સચિત્ત વસ્તુનો સઘટ્ટ કે પરિતાપ આદિ જે ગચ્છમાં મુનિઓ ન કરે તે જ ગચ્છને પ્રમાણ માનવો.

વિવેચન—જે પ્રજાના પુષ્પા હોય છે તે જ સઘટ્ટમાં અને વીજા સ્વલ્ભમાં

ઉત્પન્ન થનારા વપઢ વિનેરે જલમાં અને પોરટકાદિક સ્થલમાં વાય છે સ્થલમાં થનારા પુષ્પોનાં પણ એ પ્રકાર છે—(૧) અતિમુક્તાદિક વૃંતવદ્ અને યોજા (૨) નાલયદ્ પુષ્પોમાં નાલયદ્ સહ્યાતા અને વૃંતવદ્માં અસહ્યાતા જીવો હોય છે સ્તુહો ના પ્રમુખ પુષ્પમાં અનતા જીવો હોય છે શાલિ (દાગર), ચોધ્રમ (ઘડ) અને જય વિનેરે યોજો કહેવાય ચઢી છાલ, મૂલ, અંકુરા અને પઢ (ધોર પ્રમુખ) તેમજ અનેક પ્રકારની વનસ્પતિકાયાના સાધુપ સ્પર્શ કરવા ઘટે નહીં, તેમજ તે પ્રકારના વનસ્પતિકાયાના જીવોને લેશમાત્ર પીડા પણ ન ઉપજાવે આવા મુનિઓ જે ગચ્છમાં હોય તે ગચ્છ સુગચ્છ કહેવાય આ ઉત્સર્ગ માર્ગ દર્શાવ્યો પ્રસંગ અપચાદ માર્ગનું સેવન કરી છકાય ઓઆધારાગસુત્રના ધોના સ્વધના તૃતીય અધ્યયનના ધોના ઉદ્દશામાં વચ્ચુ છે કે—“ સે મિત્ત્સુ વા મિત્ત્સુની વા ગામાણુગામં દૂહ્વનમાણે અતરા સે વપ્પાણિ વા ફલિહાણિ વા પાગારાણિ વા તૌર-પાણિ વા અગ્ગલાણિ વા અગ્ગલપાસગાણિ વા ગઢાઉ વા દરીડ વા સત્તિ પરક્કમે સજયામેવ પરક્કમેજ્જા પો ઉજ્જુય ગચ્છેજ્જા, કેવલી ચૂયા આયાણમેય, સે તત્થ પરક્કમમાણે પપ્પલેજ્જ વા પવ્વહેજ્જ વા સે તત્થ પપ્પલમાણે પવ્વહમાણે વા રુક્કાણિ વા શુચ્છાણિ વા શુમ્માણિ વા લયાઉ વા વહીઉ વા ત્થાણિ વા મહ્થાણિ વા હરિયાણિ વા અવલવિય ૨ ઉત્તરેજ્જા, સે તત્થ પાઠિપહિયા ઉવાગચ્છતિ તે પાણી જાણ્જા, તત્થો સજયામેવ અવલવિય અવલવિય ઉત્તરેજ્જા, તત્થો સજયામેવ ગામાણુ-ગામં દૂહ્વેજ્જા ॥ ” સાધુને વિચરતાં માર્ગમાં ફિલ્લો, ગઢ, રણ, યાદા, ગુફા આદિ સ્થાને તે માગનો સ્થાન વરીને યીજે માર્ગે જાય, કારણ કે અન્ય માર્ગે ન જાય તો ત્યાંના પડતા કે ગુફામાં જતા વૃક્ષ પ્રમુખનો આશ્રય લેવો પડે, પરન્તુ જો યીજો માર્ગ જ ન હોય તો તે માર્ગે જાય અને તેમાં પોતાની આતને પડતી ઘટકાવવા માટે યેલ, વૃક્ષ પ્રમુખનો આધાર લેવો ચઢી કોર પથિવ જન મઢી જાય તો તેના હસ્તનું અવલંબન લેવું આ સંવધમાં કાર્દ શકા કરતા કહેવો કે— આ સુત્રનો આર્થ અથ ન કરવો વનસ્પતિનો સંઘટ્ટો થતા હિસા ધાય માટે તેવા માર્ગ ગમન જ ન કરયું તે હિતાવદ્ છે ટીકાકાર તેને જાણાય આપતા કહે છે કે— હિસાની પછલી ગળત્રી વામની મધી નહીં ઉતરતા પણ અપ્કાયનો વિરાધના વાય છે છતાં આજ્ઞા આપી છે તેમ આ સંવધમાં પણ આપવાદિક છૂટ સમજવો હય હાસ્પાદિકના સ્થાનનું ધર્મન કરે છે—

હાસં ચેદ્ધા કંદપ્પ, નાહિયવાય ન કીરણ્ જત્થ ।

ધાવણ્ઠેવણ્ઠલ્લધણ—મમકારાવણ્ણઠચ્ચરણમ્ ॥ ૮૨ ॥

[હાસ્પ ચેલા કાન્દર્પી, નાસ્તિકવાદો ન ક્રિયતે યત્ત ।

ધાવન ઢેપનલ્લધન, મમકારોઽવણ્ણોઽવારણમ્ ॥ ૮૨ ॥]

ગાયાર્થ-હાસ્ય, ચાલક્રીડા, કામકથાદિક કુચેષ્ટા, નાસ્તિકવાદ, અકાલે (સ્પીકલ્પ) કારણ વગર લુગડા ધોવાં, વઢી તથા ચાઢાદિક ઠેકવા, સાધુ યા શ્રાવક પ્રત્યે ક્રોધાદિકથી લાઘવ કરવી, વસ્ત્ર-પાત્ર ઉપર મમતા રાખવી તેમજ પૂજ્ય વઢીલ જનના અવર્ણવાદ બોલવા-આ વધી ક્રિયાઓ જે ગચ્છમાં ન થતી હોય તે ગચ્છ સમ્યગ્ ગચ્છ જાણવો.

વિવેચન-સોગઠા રમવા, કોઢોથી રમવું તે ક્રીડા કહેવાય. કોઈ કહે કે- જ્ઞાનવાળી રમવામાં હરકત શી છે? તેનો પણ શાસ્ત્રજ્ઞ નિવેધ વરતા કહે છે કે-તે પણ જુગારનો પદ્મ પ્રકાર છે, માટે તેથી ક્રીડા ન કરવી. દ્વિજાલાદિક ક્રિયા પણ કૌતુકરૂપ છે, માટે તેથી પણ ક્રીડા ન કરવી. કામકથાદિક કુચેષ્ટા પાંચ પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણે-૧ વદર્પ, ૨ આભિયોગિકી, ૩ વિલિષ્ટિયિકી, ૪ આસુરી અને ૫ મોહી. (૧) વદર્પ-શ્રીહસ્તરામચરિતમૃતમા પ્રાપ્તે કથ્ય છે કે-“કદપ્પકોઢ્યાઈ, તદ્દ મીલસદ્દાવહામવિગદ્દાહિ । વિમ્હાવિંતો અ પરં, કદપ્પ ભાવણ કુણ્ડ ॥ ૧ ॥” અર્થ ત હસવું, નિરથક ધોલવું, શુદ્ધ પ્રમુદ્ધ વઢીલ જન પ્રત્યે નિમ્નુર વચન ધોલવું, વામભોગનો વાતો કરવી, તેની પ્રશંસા કરવી તે વદર્પ કહેવાય. હસતો હસતો આજ્ઞા યા મૃદુલી યવી કરે જેથી અન્ય જનો હસે તે વાયકૌકુચ્ય કહેવાય અને જે ઘાળી વદવાથી લોકો હસી પડે અથવા ચિલાટી, નાચ, ચકરી પ્રમુદ્ધની ભાષા બોલી અન્ય જનોને હસાવે તે વચનકૌકુચ્ય કહેવાય છે. ઉપદ્રાસ, ઠઠ્ઠા-મશ્કરી કરી લોકોને હસાવે તેથી સાધુ તેથી અભ્યાસને અર્ગ લાઠ કરીને હજીવી કોટિનો પદલે વદર્પ જાતિનો દેવ થાય. (૨) આભિયોગિકી-“મતાઝોમ કાઉ, મૂર્ધકમ્મ વજે પડંજતિ । સાયરસદ્દિદ્દેહઉ, અમિઝોમ ભાવણ કુણ્ડ ॥ ૨ ॥” વશીકરણ આદિ મન્ત્ર સાથે, જૂળાદિ સુવર્ણાદિક સિદ્ધિ કરે, રક્ષાર્થે રાજાદી યાદે, મિષ્ટ ભોજનાર્થે યા અ ય સુખામિલાપથી કૌતુક કરે તે આભિયોગિક વેષ્ટા જ્ઞાનથી અને તેના અભ્યાસથી સાધુ લાઠ કરી આભિયોગિક (વિકરસ્થાનોય) દેવ થાય. ઉપરના શ્લોકમાં મન્ત્રાદિકનો પ્રયોગ પોતાના મુલને અર્થે કરવાનો નિવેધ વર્ણ છે. આપવાદિક પ્રસંગે શાસનાધાતના કાર્યમાં મન્ત્રપ્રયોગ કરવાનો નિવેધ ન જાણવા. (૩) વિલિષ્ટિયિકી-“નાણસસ કેવલીણ, ધમ્માપરિયસસ સઘસાહૂણં । માર્દ અવળ્ણવાઈ, કિલ્લિસિય ભાવણ કુણ્ડ ॥ ૩ ॥” જ્ઞાન, વેચલો, ધર્મોચાય (પોતાને ધર્મે પમાડનાર) તથા સાધુ, સાધ્વી, આચર્ય અને આધિકારરૂપ છતુર્વિધ ધર્મનો અઘર્ણવાદ (નિંદા) તે વિલિષ્ટિયિકી તેજ કાયા (શરીર) છે, તેજ વ્રતો છે, પ્રમાદ અને અપ્રમાદ વિગેરે પણ તેજ છે તો મોક્ષામિલાપોપ યાનિ તથા જ્યોતિ વિગેરેનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત શા માટે વરુ? વલ્લી જ્ઞાન મળીને શુ કરવું છે? અજ્ઞાની હોય તેને પાપ ન લાગે અને ઘણું મળેલ ઘણું અભિમાન કરે માટે જ્ઞાનની જરૂરિયાત નથી.

આ પ્રમાણે કહે તે જ્ઞાનનિન્દા, કેવલજ્ઞાન ને કેવલદર્શનના કામે પ્રમે ઉપયોગ થાય છે. પટલે જ્યારે જ્ઞાનનો ઉપયોગ હોય ત્યારે દર્શનનું આધરણ અને દર્શનનો ઉપયોગ હોય ત્યારે જ્ઞાનનું આધરણ થાય. થઈ જો જાને એક સાથે થાય તેમ માનશો તો જ્ઞાન ને દર્શન એક થઈ જાયે તો, તેને એ કેમ માનવા ? આ પ્રમાણે યોલે તે કેવલજ્ઞાન નિન્દા, આ આચાર્ય હર્લવા કુટમા જામેગ છે, આધાર વિચારનું તેમને જ્ઞાન નથી, જોઈ જ્ઞાતિમા જન્મેલા વિશેષ જુ જાણે ? રૂપાદિક પ્રકારે કહે તે ધર્માચાર્યનિન્દા, ઘણા શિયાલોનો સમૂહ સિદ્ધિને જુ કરી શકે ? તેમ આ મય મને જુ કરવાનો છે ? યમ વિવિધ પ્રકારે સઘનો વિદ્યપના કરે તે સઘનિ દા, સાધુઓ પરસ્પર સપીને રહી શક્તા નથી માટે જુદી જુદી દિશામા ચાલ્યા જાય છે, થઈ ચાલ્યામા યજ્ઞ સમર્થ હોય છતાં થગલાની પેઠ કપડ રાસીને મદ ગતિય થાલે છે-આ પ્રમાણે વિવિધ પ્રકારે સાધુ સવધી વિપરીત ધર્મન કરજુ તે સાધુનિન્દા, યથી જ રીતે સાધ્વી, સાયક અને પ્રાચિકાની નિન્દા પણ જ્ઞાની લેખી આવા પ્રકારનો નિન્દાલોર માણસ કાઢ કરીને અસ્પૃશ્ય જ્ઞાતિ જેવા વિલ્લિપીયા દેવોમા ઉપજે છે (૪) આસુરી-“અણુપદ્મોસપસરો, તદ્દય નિમિષમિ હોઈ પહિસેવી । ઇર્ષ્યા કારણેહિ, આસુરિય ભાવન કુણદ ॥ ૪ ॥” હમેશા ક્રોધી રહેનારી અને કારણ વિના પણ અતીત, અનાગત અને વર્તમાન એ જાણે વાઙ્મા નિમિત્તો કહ્યા કરે તે આસુરી ભાવના કહેવાય, અને આવી ભાવનાવાળો સાધુ વાઙ્ કરીને અસુર દેવનિકાવમા ઉપજે છે (૫) મોહી-“સત્પત્તિગ્રહણ વિસમસ્તુણ ચ, જલણ ચ જલપવેસો અ । અણ્યારમહસેવા, જન્મજનમરણાણિ ધનન્તિ ॥ ૫ ॥” જહગાદિક શસ્ત્રથી, વિધમશ્વજથી, પ્રાપ્તિમા સ્વપાપાત કરવાથી, જલમા ડૂબી સલાથી પોતાના આત્માનો ઘાત કરે તેમજ શાસ્ત્રમર્યાદામા ન રહેતા ઉપકરણ પ્રમુખ ભોગવે તો સમ્માર્ગ સૂચી ઉત્તમાર્ગનું સેવન કરું કહેવાય અને તેથી મસા રમા અનતા મવાં કરવા પડે મોહી ભાવનાનું લક્ષણ કહ્યું છે કે-“ઉત્તમગદેસઔ મગનાસઔ, મગવિપ્પહીવચી । મોહણે ય મોહિતા, સમ્મોહ ભાવણ કુણદ ॥ ૧ ॥” મિથ્યા માગ પટલે દિસાદિના માર્ગ ગ્રહણ કરે અને સમાગનો નાશ કરાવે-ત્યજાવે તેમજ માદથી મારિત થયા હોય તેને મોહી ભાવનાવાળો કહેવાય હથે આ ધાવતમા વાઈ શકા કરતા પૂછે છે કે-પૂર્વે માવનાનું પલ્લ દેવગતિ જણાવી છે અને પાછલથી અય (મવમ્રમણ) પલ્લ દર્શાવ્યું છે તો પરસ્પર વિરોધ નહીં આવે ? તેનો જુલાસો આપતા પ્રેમકાર જણાય છે કે-અનંતર પલ્લ દેવગતિ જાણથી, થરથર પલ્લ તો અનંત સસાર પરિમ્રમણ જ જાણતું સાધુપણમા વિચિત્ર દ્રવ્ય મિથ્યા કરે તેથી નીચ દેવધર્મ પ્રાપ્ત થાય અને તે પાપાનુયથી પુણ્ય છલાસ થઈ જાય ત્યારે પરપર પલ્લ પામ કહ્યું છે કે-“અયાઁ મારણાઁ, મારિતા દેવ-દુગ્ધ જતિ । તત્તોય જુયા સંતા, પદવિ મત્તસાગરમણતમ્ ॥ ૧ ॥” આવા

પ્રકારની ભાવના ભાવોને સાધુ દેયરૂપ પુર્ગતિમા જાય પરલે નીચ દેવ થાય અને ત્યાંથી વ્યથીને અનંત જન્મ-મરણરૂપ મલસાગરમા મટયે આવી ભાવના યાજ્ઞ સાધુઓ જે ગચ્છમાં ન હોય તે મુગચ્છ માણવો

જીવાજીવાદિષ્ પદાથને ન માને તે નાસ્તિક કહેવાય તેમો કહે છે કે-
 " સન્તિ પચ મહન્ધૂયા, હ્રમેમેગેસિમાહિયા । પુઢવી ૧ આઠ ૨ તેઠ ૩, ઘાઠ ૪
 આગાસપચમા ૫ ॥ ૧ ॥ " ૧ પૃથ્વી-ઘટિનતારૂપ, ૨ પાણી-પ્રથ (પાતછાપણા)
 રૂપ, ૩ તેજ-અગ્નિ ઉષ્ણતારૂપ, ૪ વાયુ-દલ્નચલનરૂપ અને ૫ આકાશ-પોલાણ,
 શૂન્યરૂપ-આ પાંચ પ્રકારના મહાભૂતો સર્વથ ત્યાંથી રહેલ છે આ પાંચે મહા
 ભૂતો સર્થે ઘાલ-ગાપાલમા પ્રત્યક્ષ નજરે પડે છે, માટે કાંઈ પણ આ મહાભૂતોનો
 નિરાસ કરી શકે તેમ નથી આ પાંચે મહાભૂતો યજ્ઞ થાય ત્યારે શરીર, જીવ
 યથા આત્મા થાય છે આ ભૂતોથી મિશ્ર યથા કાંઈ પદાર્થ નથી તેમ આત્મા
 પણ નથી આ પ્રમાણે નાસ્તિકવાદીનું કથન છે, તેમાં કોઈ શકા કરી તેમને
 પૂછે છે કે-જા તમો યમ કહેશ તો કોઈ જીવ મરણ પામે છે ત્યારે તમે કોને
 મરણ પામેલા માનશો ? તમા જવાબમા નાસ્તિકવાદી કહે છે કે-વોઈનું દેવ
 દત્ત પુ નામ હોય અને તે મરણ પામે ત્યારે પાંચ મહાભૂતો પૈકી અગ્નિ ક
 વાયુનો નાશ થયો હાય તો શરીરધારી દેવદત્તનો નાશ થયો યમ કહે
 છે અને તેથી દેવદત્ત મરી ગયા યમ જાણાય છે જીવ મરીને પરલોકમા જાય
 યથા કોઈ જીવ જ નથી આવા પ્રકારનું નાસ્તિક મતવાદીનું કથન શ્રીમુન્ય
 ઢાગસૂત્રમા વિસ્તારથી દર્શાવેલ છે તેનો સંચોટ ઉત્તર તે ન થયેલે આપવામા જાયો
 છે યજ્ઞી શ્રીદશબૈવાલિક સૂત્રની નિયુક્તિમા પણ કર્યું છે કે—

અતિથિ તિ દારમજુના, જીવો અતિથિ તિ વિષ્ણવ નિયમા ।

લોગાયયમયઘાયત્થ-મુષ્ણવ તત્થિમો હેઠ ॥ ૧ ॥

જો ચિંતેદ સરીતે, નતિથિ અહ સ શ્વ હોદ જીવુ તિ ।

ન હુ જીવમ્મિ અસતે, સસયડપ્પાયઓ અજો ॥ ૨ ॥

જીવસ્સ एस ધમ્મો, જા હંહા અતિથિ નતિથિ વા જીવો ।

યાણમણુસ્સાણુગયા, જહ હંહા દેવદત્તસ્સ ॥ ૩ ॥

સિદ્ધ જીવસ્સ અતિથિ, સદાદેવાણુમીયણ ।

નાસઓ મુવિ ભાવસ્સ, સરો હોદ કેવલો ॥ ૪ ॥

અતિથિ તિ નિવ્વિગણ્ણો, જીવો નિયમાડ સહઓ સિદ્ધી ।

કમ્હા મુદ્ધપયત્તા, ધલ્લરસિગાણુમાણાઓ ॥ ૫ ॥

મુદ્રપપત્તા સિદ્ધી, જટ ઇન મુદ્રસિદ્ધિ અમ્હાપિ ।

તં ન મવદ્ સતેષ, જ સુન મુદ્રમેહ વ ॥ ૬ ॥

મિચ્છા મયે ઇ સત્યત્થા, જે કેટ પારલોહ્યા ।

કત્તા ચેરોપધુત્તા ય, જહ જીરો ન વિજ્ઞહ ॥ ૭ ॥

પાણિદયા તન નિયમા, ઘમ દિક્ષા ય ઇદિયમિરોહો ।

સધ્ધનિરત્યયમેય, જહ જીરો ન વિજ્ઞહ ॥ ૮ ॥

લોહ્યા પેટ્યા ચેન, તહા સામાહ્યા વિહુ ।

નિષો જીવોપિ હ દેહા, ઇહ સત્ત્વે ધવરિયા ॥ ૯ ॥

લોપ અન્નિજ્ઞમિજ્ઞો, વેપ સપુરીસદ્દહમસિપાલો ।

સમપ અહમાસિ ગઓ, તિરિહો દિવ્યહમસારો ॥ ૧૦ ॥

અરિય સત્તૈરિધાતા, પહિનિશ્વતાકારમાહમાનાઓ ।

કુમસ્ત જહ કુલાલો, સો મુત્તો કમ્મમજોના ॥ ૧૧ ॥

ફરિમેળ જહા ઘાહુ, ગિજ્ઞહ કામસસિઓ ।

નાળાહિં તહા જીરો, ગિજ્ઞહ કામસસિઓ ॥ ૧૨ ॥

અર્ણિદિયગુણ જીવ, દુન્નેય મસચક્કુણા ।

સિદ્ધા પામતિ સવ્વણ્ણુ, નાળસિદ્ધા ય સાહુળો ॥ ૧૩ ॥

હય આસ્તિકદ્વાર પટલે જીવ ચોક્કસ વિષમાન છ તે અળાયે છે નાસ્તિક મતના પંદન અર્થે જીવની વિષમાનતા અળાય છે (૧) જે વાદ 'હુ શરીરમા નથી' પણ ચિંતક છ તે ચિંતકારા વાગ છે ? તે જ જીવ જાણ્યો જીવ જિના મશય ઉપજાવનાર યોજા વાદે થયો, કારણ કે મૂળમા તથી શક્તિ નથી જ (૨) 'વિચાર કરવો' પણ જીવનો ધમ છે, કારણ કે છતા પદાર્થનો વિચાર અજીવ થરી શક જ નહીં હા ત દુરથી જાહનુ દૂરુ દેહીને વિચાર થાય છે કે જા પુરુષ છે કે દૂરુ ? આશા (શ્રદ્ધા) વિચાર પુરુષન થયા પણ દૂરુને ન થયો તથી જીવના સ્વભાવ 'વિચાર' છે (૩) 'જીવ' યથા શબ્દ ચાલ્યાયો જ જીવનુ અસ્તિત્વ સાચિત થાય છે આ અનુમાન છાટુ નથી કારણ કે જે અવિષમાન છ તેના સ્વતન્ત્ર શબ્દ છે જ નહીં. જે વચ્ચે શબ્દ છ તે પદાર્થ અવશ્ય છ હા ત ક્ષરવિષાળ-મથેદાના શીંગદા આ વસ્તુ વક માથે ઘટી શક નહીં, કારણ કે મથદાને શીંગદા હાતા જ નથી, પણ જો ઘર=મથેદા અને વિષાળ=શીંગદા મિશ્ર મિશ્ર શબ્દો હાંપ તા ઘટી શકે આ અસજાગી શબ્દ છે, પટલે તેની વિષમાનતા ન હોય તેથી જ રીત આજ્ઞાશુન્ય આજ્ઞાશુનુ પૂરુ આજ્ઞાશ અવકાશરૂપ હાર્દે સ્વા કદાપિ પ્રુપ્પાપત્તિ ૨૧

જોઈ શકે નહીં આવાશ અને પુણ્ય મિત્ર મિત્ર માનાય તા યને ઘટી જાય
 જીવ શબ્દ વકલો જ છે તેથી તે ઘટી શકે છે (૫) શુદ્ધ ઘટ, પટ, યદ્યદિ શબ્દોના
 અનુમાનથી જીવ છે, તેમા કાર્ક પળ વિકલ્પ નથી ઘટ, પટ इत्यादि શબ્દો
 છે તેમ નિશ્ચયથી શબ્દમા જીવનો સિદ્ધિ થાય છે (૬) આ સવધમા નાસ્તિક-
 વાદી શકા કરતાં ધન્ય ઠાણે છે કે-શુદ્ધ શબ્દ છે માટે જીવનો નિશ્ચિ કરા
 છો તા પણ અમારા શૂન્ય, નષ્ટ વથા શબ્દો પણ શુદ્ધ જ છે, માટે અમારુ કથન
 પણ સત્ય જ છે તેમા જવાબ આપતા વહે છે કે-શૂન્યને શૂન્ય કે નષ્ટને નષ્ટ
 કહ્યાં તે વરાવર કહેવાય પરંતુ જે વિષયમાન હોય તેને શૂન્ય કે નષ્ટ કેમ કહે
 વાય ? દેવદત્ત ઘરમા ન હાય ત્યારે તે ગૃહ શૂન્ય કહેવાય પરંતુ તે ગૃહમાં
 થેડો હાથ જુનાં તેમ શૂન્ય કેમ કહેવાય ? કોઈ પણ વસ્તુ સ્થલે ઘટા ન હોય તો
 તેન નષ્ટ કહેવાય પરંતુ છત્ત ઘટે નષ્ટ ન કહેવાય આ નયથી જીવ શબ્દનું છતા
 વળુ હોવાથી તેનુ નાસ્તિકપણુ કેમ કહેવાય ? આ જીવ ન હોય તા નાસ્તિક
 કહેવાય પણ વાચ્યવાચકભાવ છતે તે નાસ્તિક ન કહેવાય (૬) આ જીવ નથી
 ધમ માનોય તા પરલાકાદિક સહ અસત્ય ઠરે અને તે જૂઠા હાય તો કર્તા
 અજ્ઞ મોક્ષા કાર્ક પણ નિર્ણીત નહીં થાય (૭) આ જીવ નથી તો જીવદ્વા
 વાલ્લભી, વિવેક આશરયા, તપશ્ચર્યા કરયા, બ્રહ્મચર્યનું વાલ્લભ કરણુ, દીક્ષા પ્રહણ
 કરવી તથા દ્વિધ્યોનો નિરાધ કરયા इत्यादि સહ તિરચક જ નિષેધે (૮)
 પુરાણના રચનારાઓ, વેદા તથા વૈદિકમતિઓ ત્રિવિટકાદિ મતધારો અને શૈવ
 ધર્મી પદ્ધિતા કહે છે કે-જીવ નિત્ય છે, અનિત્ય નથી કેટલાક વમ પણ અભિપ્રાય
 ધરાવ છે કે-શરીરથી જાવ મિત્ર છે જો જીવ ન માના તા તે સવતા મતમા
 વતાયલ નીચે પ્રમાણનું જીવનું લક્ષણ નિષ્ફટ નિષદશ (૧) ભગવદ્ગીતામા જીવને
 અજ કશુ છે કે-અચ્છેદ્યોઽમયમભેદ્યોઽય-મરિકાપોઽયમુષ્યતે । નિત્યઃ સતતઃ ।
 રૂપાણુ-રવલોઽય સનાતનઃ ॥ વેદમા પણ વસ્તુ છે કે-શૃંગાલો વૈ વ્ય જાયતે
 યઃ સપુરીષો દક્ષતે-જે શુરીષ સહિત થલે છે તે મરીને શિવાલક થાય છે થલ્લી
 ત્રિવિટકમા વસ્તુ છે કે-અહમાસીતુ ગજઃ । વલ્લ હુ હાથો હતા થલ્લી કેટલાક
 અવ્ય મતિઓ ત્રણ પ્રકારના (દેવ, તિર્યચ અને મનુષ્ય) અને કેટલાક ચાર
 પ્રકારના (દેવ, મનુષ્ય, તિર્યચ અને નરવ) સમાર માને છે આ જીવ ન માનોય
 તા ઉપર કહેલ સર્થ દૃષ્ટતા નિષ્ફલ જાય (૧૦) શરીરના કર્તા અને શરીરથી
 મિત્ર યનાર કાર્ક જીવ છે જેમ કુમાર યદ્દાનો કર્તા છે પણ તે વને વક ન
 નથી તથી રીત જીવ વ્યારે વમથી મુક્ત થાય છે ત્યારે સિદ્ધ થને છે (૧૧)
 કોઈ વહેશે કે તે કેવો રીતે જાણો શકાય ? અમને જીવ તથા શરીર જુદા વરી
 દેહાદો તેનો જવાબ આપતા કહે છે કે-જેમ વાયુને આપણે શાઈ શકતા નથી
 છતા સ્પર્શ લાગવાથી જાણી શકીય છીય કે વાયુ છે તેમ જ્ઞાનાદિક ગુણોવ
 વરીને જીવ જાણી શકાય છે. (૧૨) જીવ અતીન્દ્રિય છે ઘટલે નેત્રથી જાણામાં

મ આધે પરતુ વેચલી મગવત તથા શાગી સાધુ તેના સ્વરૂપને જાણે-દેવ છે તેથી તે પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ નહીં આપણી તો ગર્ભવશુ છે તેથી આજણે જીવને પ્રત્યક્ષ જોઈ શકીય જ નહિ, પણ અનુમાનથી જાણી શકાય (૧૩) જેઓ આ પ્રમાણે જીવનો માન્યતા સ્વીકારતા નથી તે નાસ્તિકવાદો છે જરૂર પણ વિશેષ પુષ્ટિ માટે સંપૂર્ણ જીવરથાપન-કુલક જણાયે છે--

જીરો અણાઈનિદણો, અણિણાસી અકણાઓ ધુવો નિચધુ ।

દધ્વદ્ધયાઈનિચો, પરિયાયગુણેદિ ય અણિચો ॥ ૧ ॥

જહ પજરાડ મડળી, ઘઢાડ ધયરાણિ કણુઆ પુરિમો ।

એવ ન ચેવ મિત્રો, જીરો દેહાડ સસારી ॥ ૨ ॥

જહ લીરોદગતિલિછ-દુસુમગધાણ દીમડ ન મેઓ ।

તહ ચેવ ન જીવસ્તવિ, દેહાદચ્ચનિઓ મેઓ ॥ ૩ ॥

સંજોઅધિકૌણીદિ અ, જહકમ દેહલોઅમિચો વા ।

હરિધસ્સ વ કુથુસ્સ વ, પાસસસા સમા ચેવ ॥ ૪ ॥

કાલો જહા અણાઈ, અણિણાસી હોઈ તિસુ વિ કાલેસુ ।

તહ જીરો વિ અણાઈ, અણિણાસી તિસુ વિ કાલેસુ ॥ ૫ ॥

ગયણ જહા અરૂઘી, અવગાહગુણેણ ધિપ્પઈ ત તુ ।

જીરો તહા અરૂઘી, વિચ્છાણગુણેણ ધિત્તવ્યો ॥ ૬ ॥

જહ પુઢવી અણિણા, આહારો હોઈ સવ્વદન્વાણ ।

તહ આહારો જીરો, નાણાઈણ ગુણગણાણ ॥ ૭ ॥

અકણપમણતમડલ, જહ ગયણ હોઈ તિસુ વિ કાલેસુ ।

તહ જીવો અણિણાસી, અણિઓ તિસુ વિ કાલેસુ ॥ ૮ ॥

જહ કણમાઓ કીરતિ, પજ્જવા મડહકુહલાઈયા ।

દન્વ કણમ ત ચિપ, નામવિસેમો હમો અપો ॥ ૯ ॥

એવ ધત્થગઈણ, પરિન્નમતસ્સ જીવજ્ઞાણસ્ય ।

નામાદિ ધટ્ઠિદિહાદિ, જીવદન્વ તપ ચેવ ॥ ૧૦ ॥

જહ કમ્મયરો કમ્મ, કરેઈ મુજેઈ સો ફલ તસ્મ ।

તહ જીવો વિ અ કમ્મ, કરેઈ મુજેઈ તસ્સ ફલસ્ ॥ ૧૧ ॥

ઉજ્જોવેઠ દિવસ, જહ ઘરો વચઈ પુણો અથ ।

નપ દીસઈ સો ઘરો, અન્ન રિત્ત પપાસતો ॥ ૧૨ ॥

जह स्रोतो तह जीरो, भवंतरं वधए पुणो अन्नम् ।
 तत्थ वि सररीमन्न, सिच्च च रवी पयासेइ ॥ १३ ॥
 फुल्लुप्पलकमलाण, चदणअगरूण सुरहिगधीणम् ।
 धिप्पइ नासाइ गुणो, नय रूप दीसए तेसिं ॥ १४ ॥
 एवं नाणगुणेणं, धिप्पइ जीवो वि बुद्धिमतेहिं ।
 जह गघो तह जीवो, न हु सक्खा कीरए भित्तुम् ॥ १५ ॥
 भमामउद्मदल-पणवमकुदाण सरमन्नाणम् ।
 सहसिय सुच्चइ, केरलु त्ति न हु दीसइ रूपम् ॥ १६ ॥
 पच्चकर गहगदिओ, दीसइ पुरिसो न दीसइ पिप्साओ ।
 आगारेहिं भुणिज्जइ, एय जीवो वि देहद्विओ ॥ १७ ॥
 हसइ विरुसइ रूसइ, नचइ गाएइ रूपइ सुहदुक्कम् ।
 जीरो देहमइगओ, निनिहपयार पयसेइ ॥ १८ ॥
 जह आहारो भुत्तो, जिआण परिणमइ सच्चमेएहिं ।
 वस १ सौणिय २ मस ३-द्विअ ४, मज्जा ५ तह भेय ६ सुकेहिं ७ ॥ १९ ॥
 एव अट्टरिह चिअ, जीवेण अणाइसहगय कम्मम् ।
 जह कणग पाहाणे, अणाइसजोगनिप्फक्कम् ॥ २० ॥
 जीवस्स य कम्मस्स य, अणाइम चेव होइ सजोगो ।
 सो वि उगाएण पुटो, कीरइ न बलाउ जह कणगम् ॥ २१ ॥
 ज(इ)ह पुव्वयर कम्म, जीरो वा जह हविअ वइ कोइ ।
 सो वत्तवो वुट्ठि-अडाण मणसु को पढमो ॥ २२ ॥
 जह अडसमवा, कुक्कुडि त्ति अड च कुक्कुडिइमय ।
 नय पुव्वयारभाओ, जह तह कम्माण जीगणम् ॥ २३ ॥
 अनुमाणपेइ सिद्ध, छउमत्थाण जिणाग पच्चकरम् ।
 गिण्हसु गणहर ! जीर, अणाइय अकरयसरूपम् ॥ २४ ॥
 कत्थ य जीवो बलिओ, कत्थ य कम्माइ हुन्ति बलियाइ ।
 जीवस्स य कम्मस्स य, पुव्वनिचद्धाइ वेराइ ॥ २५ ॥

इति जीवस्थापनकुल्लवम् ॥

भीष अनादिअनत्त छे, पटल तनी आवि नथी सेम अत्त पण नथी,

અવિનાશી, અક્ષય, ધુણ-અચલાયમાન અને દ્રવ્યાર્થનયયદે નિત્ય અને પર્યા-
યાયનયયદે અનિત્ય છે પારે ગતિમા જન્મ, મરણાદિય પર્યાયો કરે છે તે
હેતુથી પર્યાયાધિકનયયદે અનિત્ય દર્શાવ્યા છે (૧) પ્રતિવાદી શકા કરતા કહે
છે કે-તો તમે જીવને જુદા કરી યતાઓ, તેનો ઉત્તર પ છે કે-જેમ પાજરામાં
પક્ષી, ઘઘામાં શોર અને કંચુવ(ચોઢી)થી માનવો મિશ્ર છે તેમ શરીરથી જીવ
મિશ્ર નથી તો કયો રીતે દેખાઈ શકાય ? અનુમાનપ્રમાણથી જ તે જાણી
શકાય (૨) દૂધ અને પાણી, તિલ ને તેલ, પુષ્પ ને સુગંધ સાથે હોવાથી જેમ
તે મિશ્ર મિશ્ર દેખાતા નથી તેમ જીવ અને શરીરનો ભેદ દેખાતો નથી (૩)
જીવના સર્વોચ્ચ-વિકોચ પટલે દૃશ્ય, લીધ થાય છે અહર પટલે તે ચૌદરા અલોક
પ્રમાણ વિશાલ થઈ શકે છે કુદુઆના શરીરમાં તેના જેવડા દૃશ્ય અને દસ્તિતા
દેહમાં તેના જેવડો લીધ થાય તો પણ વને શરીરમાં પ્રદેશ તો અસંખ્યાતા જ
છે (૪) જેમ કાઠ અનાદિ અને અગ્નિનાથી છે છતાં વળે કાઠ-અતીત, અના
ગત અને યતમાન-મા સદા કાઠ છે તેમ જીવ અગ્નિનાથી અને અનાદિ દ્વીષા
છતાં હમેશા છે (૫) કોઈ કહે કે-જીવ અરૂપી છે, તેને જ્ઞાન ગુણદ્વારા જાણી
શકાય તો તેમ આકાશ અરૂપી છે છતાં તેનો ગુણ અવકાશ છે તેમ જીવનો
ગુણ જ્ઞાન છે (૬) જેમ પૃથ્વી સય દ્રવ્યના આધારભૂત છે પટલે રૂપી દ્રવ્યનો
આધાર પૃથ્વી છે તેમ જ્ઞાનાદિય ગુણસમૂહનો આધાર પૃથ્વી છે (૭) જેમ
અક્ષય, અનંત ને નિમલ આકાશ ત્રણ કાઠને વિષે છે, છે ને છે જ તેથી જ
રીતે ત્રણ કાઠન વિષે અગ્નિનાથી, અવસ્થિત થયો જીવ છે, છે ને છે જ (૮) જીવ
મૃત્યુ પામીને જુદા જુદા પ્રકારનો કેમ થાય છે ? નાના સુખાસામા અજાય છે
કે-કાંઈ સુખજા વડા, મૂકુટ, કુટલ વિગરે નિવિધ પ્રકારના ઘાટ ઘડાવે
પણ તે સર્વમા સુખર્ણે તો તેનું તે જ છે પણ રૂપ-પર્યાય ૧વા થયા તે પ્રમાણે
જીવ મૃત્યુ પામીને નરક ગતિમા, તિયચપણામા, મનુષ્યમાં, દેવમાં, છી, પુરુષ,
શાકળ, મધિય-દમ વિવિધ પ્રકારે ઉપજે તે સના પર્યાયો સમજવા જીવ દ્રવ્ય
જે છે તે તો તેનું તે જ ડ, તેમાં કંઈ પણ ફેરફાર થતા નથી (૯-૧૦) જે પ્રાણી
જેવું કાર્ય કરે તે તેવું વર્મફલ્લ ભોગવે તેમ જીવ પણ વર્મ થાય તેનો રત્ન-ફલ્લ
ભોગવે (૧૧) જેમ સૂર્ય દિવસે પ્રકાશ કરીને અસ્ત થાય અને પછી યોગા ક્ષેત્રમાં
પ્રકાશ કરે પણ નાશ ન પામે તેમ જીવ પણ મયાનરમાં જ, ને ધોજા શરીર
ધારણ કરે છે, પણ નાશ પામતો નથી (૧૨-૧૩) કોઈ કહે કે-જીવનું સ્વરૂપ
તા દેખાતું નથી તેનું વર્મ ? તેના અધાપ પ છે કે-કમલ પ્રમુલના પુષ્પમાં,
વંદા તથા અગુર ધૂપમાં સુગંધ હોવા છતાં તે અજાણી થી પણ નાસિકાદ્વારા
તે માણે શકાય છે કે-આ અમુક પુષ્પનો સુગંધ છે તેમ બુદ્ધિવંત પુરુષ જ્ઞાન-
ગુણદ્વારા જીવને જાણી શકે. જેમ નેત્રથી સુગંધ ૧ પારસો શકાય તેમ અજ્ઞાની
પ્રાણી જીવને જાણી શકતા નથી (૧૪-૧૫) મેરો, મૃદગ, યોગા, ઢાલ વિગરે
પાંજિરોના શબ્દ સમજાય છે, પણ જોવાતા નથી પછી કોઈ માણસને મૃત

વઢ્યુ હોય ત્યારે તે માણસને આપણે જોઈએ છીએ, મૃત-પિશાચને જોઈ શકતા નથી પણ માનીએ છીએ કે પુરુષના શરીરમાં પિશાચ છે તેમ જ્ઞાતા, ચલતા શ્વાસીશ્વામ ધિનેરે કારણોથી આપણે જાણી શકીએ કે શરીરમાં જીવ છે કે દૃષ્ટિથી દેખાતો નથી (૧૬-૧૭) થઈને કાઈ પ્રાણી મૃત્યુ કરે, નાચે, ગાય, રોયે સુખ દુઃખ અનુભવે-આ પ્રકારના રક્ષણોદ્ધારા શરીરમાં રહેલો જીવ જાણી શકાય છે (૧૮) જે આદાર આપણે કરીએ છીએ તે સાત પ્રકારે-૧ ચરચી, ૨ લોહી, ૩ દાડવા, ૪ માસ, ૫ મજ્જા, ૬ મેદ અને ૭ વીર્યરૂપે પરિણમે છે તેથી રીતે જીવને આઠે કર્મ લાગેલા છે જેમ સુષર્ણ અને પાપાણના સજોગ અનાદિ છે તેમ જીવ અને કર્મનો સજોગ પણ અનાદિ છે (૧૯-૨૦) જો અનાદિ સજોગ છે તો તેને કેમ દૂર કરી શકાય ? તે પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતા જણાવ છે કે-જેમ પાપાણ ને સુષર્ણનો અનાદિ સજોગ અગ્નિદ્વારા છૂટી જાય છે તેમ તપ-જપાદિદ્વારા કર્મનો જીવ સાથેનો અનાદિ સજોગ પણ તાપ પામી જાય (૨૧) કોઈ પ્રશ્ન કરે કે-જીવ પહેલો કે કર્મ ? તેના જવાબમાં તેને પૂછવું કે-કુલ્લડી પહેલી કે રૂઠું ? તેના જવાબમાં તે કહેશે કે-તેમા પહેલું અને પછી જેવું વડ નથી તે જ રીતે જીવ ને કર્મમાં પણ પૂર્ણપર જેવું વડ નથી (૨૨-૨૩) છત્રસ્થ પ્રાણિઓ જીવને અનુમાન પ્રમાણથી જાણે છતાં કેવળી ભગવત તો પ્રત્યક્ષ દેખે છે માટે જીવ છે તેવું સિદ્ધ વચન પ્રહણ કરવું (૨૪) કોઈક પ્રશ્ન કરે કે-જીવ ચલવાન કે કર્મ ? તેનો જુલાસો વ છે કે-કોઈક સ્થળે જીવ ચલવાન અને કોઈક સ્થળે કર્મ ચલવાન જાણવું જીવને કર્મનો સવધ પૂર જાણી છે, નથી સંયોગ નથી (૨૫) જીવસ્થાપનાકુલક-માર્ગનો વિચાર જાણી વધારે નાસ્તિકવાદ પ્રહણ ન કરવો

નાસ્તિકવાદનો ધીજો અર્થ પણ છે કે-ધર્મની માફક અસવજ કે નિર્દય વચન ઉચ્ચારવા તે સવધમાં ધૂતોનું દૃષ્ટાંત આપતા જણાવે છે કે-

અવતી દેશની ઉજ્જૈની નગરીની ઉત્તર દિશામાં જીર્ણ નામના ઉચાતમા ઘણા ધૂતો (ટગારા) મેળા થયા તેમાં ૧ શશક, ૨ વડાસાદ, ૩ મૂલદેવ અને ૪ ચંદ્રપાળા સ્ત્રી-આ ચાર મુખ્ય હતા પહેલા ત્રણ પાંચ સો ધૂતોના ઉપરી હતા અને ચંદ્રપાળા પાંચ સો ટીની સ્વામિની હતા પછી અતિવૃદ્ધિ થયા લાગી સાત દિવસ પસાર થઈ ગયા છતાં વૃદ્ધિ થાતુ જ રહ્યો પટલે ચારે ધૂતો વિચારવા લાગ્યા કે-આપણને મૃત્યુ લાગી છે આ અતિવૃદ્ધિના સમયમાં કોણ સ્વરાય ? ત્યારે મૂલદેવ ઘોડ્યા કે-જેને જેવું દેખ્યું કે સામઝ્યુ હાય તેની વાર્તા કહે તે વધા સામઝીને જે તેને જૂઠો વહે તે સર્વે ધૂતોને મોજન કરાવે વધા સામઝીને વાકીના તેને ઉપનયથી ઘટાયે-સત્ય સમજાયે તો વાઈ પણ મોજન ન કરાયે ધૂતોંય મૂલદેવનું વધા સ્વીકાર્યું અને પહેલો વધા પછાસાટે શરૂ કરી-હુ પકડા જે-જીક ગાયોને લઈને અટકીમા મથો તેવામા ત્યાં પેટલાકુ ચોરી આપ્યા પટલે મેં મારી વાધલી પાયરીને તેમાં સર્વ ગાયોને વાધી લીધી પોટકું માથે મૂકી હુ

વાલી નોકલ્લયો મજીત્રાગા મામમા મયો ત્યા કેન્લાય ગોવાલો રમતા હતા તેવી રમત સાથા ઢબો રહ્યો તથામા વિકલિગટ કરતા તે ધોરો પણ મારી પછલ્લ ત્યા આવી પહોંચ્યા પચ્છે ગોવાલો, મામ ગાયો અને હુ એક ચીમડામા પત્તી ગયા ત ચીમડાને એક ચક્રો ગઢી ગઈ તો ચક્રીને એક અજગર ગઢી ગયા અજગરને ઢોંચ મામનું પક્ષી ગઢી જાને ઠઠથુ અને પટ્ટાના માટા ફાટ ઉપર જઈ વેતુ એક વા ફાટ નીચે હજકતો રાખો તેવામા રાજાપ પોતાના રજકર સાથે તે ફાટનો નીચે પટ્ટાવ નાવો પશીના લટકતા વગને પટ્ટાવ સમજી ત્યા જાથી શાપો તથામા ઢોંચ પત્તી ડહધુ પચ્છે દાધી પણ આકાશમા ડહલ્લયો આ પ્રમાણે ડોઈ હૈલિ-કોઈ રાજાને યાત કરી રાજાપ શબ્દવંધી વાળ ચલાવનારને હુદમ કર્યો પચ્છ તજે યાળ ચલાયું પક્ષો મૃત્યુ પામી મૃતિ ઉપર પડ્યુ રાજાપ તતુ પા ચીતાપ્તુ તો અજગર નોકલ્લયો અજગરને પાદથી તો ચક્રી નોકલ્લો, ચક્રીમાદો ચીકડુ નોકલ્લુ ચીમડામાંથી મામ, ગવાલો, ગાયો અને હુ નોકલ્લયા એક કાક પોતપાતાના સ્થાન ગયા અને હુ પણ માથોને મૂકીને અહોં તનોશ વાન કાકાદા, વહો માફો, મારી યાત માચી ક નહોં ? સર્વ મૃતોંય વધુ ક-તારી વાતો મારી, જ છે, તેમા કાંઈ પણ અભવ્ય નથી પચ્છે પલાસાદે પુન વધુ વ-ગદા વાકડોમા વમ સમાઈ અન આસુ મામ ચીમડામા જેમ રહી શક ? ત્યાર વચીન કને મૃતોં વોલ્યા-માઈ, તેમા શુ આશય છે ? તેં મહામારત સામલ્યુ વલો ? કેવલ વધુ છે વ-પહેલા આ જાગત્ જલમય હતુ તેમાં એક રહુ ઉત્તમ દલ મેલેલે પર્વત, વન, નગર સર્વ ઉપજ્યુ જેમ રહામા સથ સમાયુ તન દારી વાકડાને ગાયો સમાઈ વઢી તુ કહે છે કે-ઢોંચના પટમા અજગર, અજગરના પટમા ચક્રી, ચક્રીના પટમા ચીમડુ અને ચીમડામા ગોવાલ, ગાય ચિતર વમ મનનું શકે ! તેનું કારણ એ છે કે-વિષ્ણુના પટમા સુર, અસુર, તિર્યંક, વન, રજકરિટ સથ સમાજા, તે વિષ્ણુ દેવચીજાના ઉદરમા રહ્યા, વધકો વમ કારણ મનન આ સર્વ પુરાણ વધા સ્તાવી હોય તો તારી યાત વમ અભવ્ય જાગત ?

યાદ શશક વહેયા લાગ્યો વ-અમે ચેતરમા તજ શાપા શુ જાહેરો વાને આસો મામમા અને તલ વાપવા ગયા ત્યારે જોયુ તો તજુ કાક શુ ચિત્ત રહેલુ કે-કુહાડાથી વાપીય તો પણ વપાય નહોં તથી હુ તે જાહેરો વરે જાગ મનન લાગ્યો તથામાં એક દાધી સ્થાં આધ્યા અને મને માથા કા દોરો વાદે હું માસવા લાગ્યો, પરંતુ કોઈ પણ આશયસ્થાન ન મળ્યાનો હું તે તજા કાક ઉપર થાન તલના શાહને સુદમા પકડીને ધૂજાવવા લાગ્યા તાકાવર્ષે કાક ઉપર વન મેળપૂરિની જેમ નીચે વારવા લાગ્યા અને તેમા દાધા વર માથ વાકડો વાપીને પીલાય તેમ તલ પીલાઈ ગયા તેલની મહામદા વોલ છેને કારણે ઉપર ચક્રો જામી ગયા તેમા દાધી સુધી ગયા અને મૃત્યુ જમા વાદે ને નેચે હાન મે દાધીનું ચર્મ લઈ લોધુ, તેમો એક દટો વનાલો આ રહ દાન, કાકો વ

પ્રમાણ (પુષ્કલ) સોઠા ચાધો અને રૂઝ ઘડા તેલ પીધુ પછી તેલ મરેલો દહો
 ચમા ઊપર લડતે હુ ગામ તરફ ચાલ્યા ગામ ઘઠાર શાહ ઊપર તે દહો મૂકીને
 હુ ઘરે ગયો પુત્રને કહ્યું કે-ગામ ઘઠાર શાહ ઊપર દહો મૂક્યા છે તે લઈ આવ
 મારો પુત્ર ગયો તા ઘરા પળ તને દહો મળ્યો નહોં પડલે આતુ શાહ ઉપાડીને
 ઘરે આવ્યા તે તલના દહો ઘરમા મૂકીને અને તે પાક જોઈને ચાલ્યો આતું હુ
 ઘોલા ખાધા, આ વાત સાચો કે નહોં ? યધા ધૂતોપ કહ્યું કે-તે કહ્યું તે સત્ય
 છે ત્યારે તળ પુન કહ્યું કે-કઈ રીતે સાચી તે જણાવો યધા ધૂતોપ કહ્યું
 કે-આવી ઘટના પૂર્વે યતી ગ, છ મહાભારત તથા રામાયણમા અમે
 સામઠી છે કહ્યું છ કે-“તેષાં કટતટઞ્ચૈર્ગજાના મદવિન્દુભિઃ । પ્રાવર્તત નદી
 ધોરા, હસ્ત્યશ્રથપાદિની ॥ ૧ ॥” અર્થાત્ રામ જ્યારે યુદ્ધ કરવા ઉચુક થયા
 ત્યારે સમ્રાટ સાથે જે હાથીમા હતા તેના મદસ્થલમાથી પડલા યધો મદ છર્ચો
 કે તેની નદી વહેવા લાગા અને તમા પ્રવાહમા હાથી, ઘાઠા તથા રથો તળાઈ
 ગયા આવી રીતે મદજઠની નદી વહી હતી તા તેં જે તલના તેલની નદી
 વહેવાની વાત કરા તમા આશ્ચર્ય જેતુ શુ છે ? યહી તે કહ્યું કે-મેં માર પ્રમાણ
 સોઠા લાધો અન રૂઝ ઘડા તેલના પીધા, પરંતુ તમા કઈ વિશ્મયજનક નથી
 મામે થક રાક્ષસને હળવા ત્યારે તેના શલિ નિમિત્તે આવેલ એક પાઠા, સોઠા
 પાઠી અનાજ અને મદિરાના એક દહાર ઘડા પાધા હતા યહી રાધણનાં માઈ
 કુમ્ભકળ મદિરાના એક દહાર ઘડા વાતો અને અનેક મનુષ્ય તથા પશુઓનુ
 મક્ષણ કરી જતા તા તેં કહેલો વાત જોટી કેમ કહેવાય ? યહી તેં તલના શાહની
 વાત કરા પળ પુરાણમા તા મહદના વૃક્ષના તાલ કર્વાની ઉલ્લેખ છે પડલે તેમાં
 પળ કઈ આશ્ચર્યકારક નથી યહી તે દહો ઉપાડ્યો અને તારા પુત્ર શાહ ઉપાડી
 લઈ આવ્યા તા તમા પળ કઈ વિશેષવળુ નથી, કારણ કે પુરાણમાં કહ્યું છે કે-
 શ્રીકૃષ્ણ મધિવન પવત પાતાની વનિષ્ઠા આગતી ઊપર ઉપાડા લીધા હતા પડલે તેં
 કહી તે વાત સત્ય નર્ય છે

વાદ ત્રીજા મૂલદેવે પાતાની કથા આરમ્ભતા કહ્યું કે-હુ જ્યારે યુવાન હતા
 ત્યારે મને સ્ત્રી પરણ્યાની ઘટના થઈ પડલે શકરને પ્રસન્ન કરવા હુ ચાલ્યો
 મારા એક દાષમા છત્ર, યીજા દાષમા કેમદલ તથા માથુ લઈને ચાલ્યો જતા
 હતા તવામા એક વયત જેવા મદાનુ દાધો સામા મળ્યા તેને જોતા જ હુ રરી
 ગયા અન કાઈ પળ સ્થલ સન્તાઈ જરા હુ સ્વાન શોધવા લાગ્યો, પળ મને તેયુ
 એક પળ સ્વાન ન મળ્યુ પડલ કેમદલના નાલ્લધામા ॥ પ્રવેશા ગયા તે દાધો
 પળ મને મારવા માટે મારી પાછલ તે નાલ્લધામા દાલલ થઈ ગયા ॥ મયથી પાછો
 કેમદલમા મરાયા તો દાધો પળ મારી પાછલ આવ્યા પડલે મેં આમતેમ
 દોહો-દોહીને ॥ માસ પયસ્ત તે દાધીન મમાદયો, પળ ॥ દાષમા ન આવ્યા
 છપટ હુ નાલ્લધામા થઈને ઘઠાર નિકલ્લો ગયા પગલ દાધો પળ નાલ્લધામાંથી

પહાર નિકળ્યા જાયો, તેવામા તે આસો નિકળી ગયો પણ તેના પૂઢદાના પદ ચાલ તેમા મરાઈ ગયો હુ મહાર નિકળી આગલ ચાલ્યા તો સામે જ ગંગા નદી આવી તે નદી હુ સદેલાઈથી તરીને ઉતરી ગયો અને શકરના મંદિરમા ગયો મન અવત ભૂવ અને તરસ લાગો હતી છતા હું ત્યા છ માસ સુધી રહ્યા અને ગંગા પદતી હતી તેને મારા મસ્તક પર ધારણ કરી આ પ્રમાણે છ માસ સુધી કરી, મારા સ્વામી શકરને તમસ્વાર કરીને હમણા જ હુ ચાલ્યો ગાણુ છુ કહ્યા માદા, મારી વાત સાચી કે નહીં ? સાચી હોય તો દાખલા આપો અને નહીં તો થયા મૂરખા ધૃતેને માજન કરાવો ત્યારે વાકીના ધૂર્નોપ કહ્યુ કે- માદા મૂરખે ! તારી વાત સાચી જ છે મહાના મુલથી મહાજન, હાથથી ક્ષત્રિયો, માયઝમાથી વૈદ્યા અને પગમાથી ગુરૂ નિકળ્યા છ જો આટલા દેશાના દેશા મરાય તેટલા મહાજનાદિક મહાના ઉદરમા સમાયા હતા તો પછી તુ અને હાથી કમલકમા રહ્યા તેમા શુ આશ્ચર્ય ? ગ્રહા અને વિષ્ણુ મહાદેવના લિંગનું માપ કરવા નિકળ્યા અને એક દજાર વર્ષ પર્યંત વાલ્યા જ કર્યા તો પણ કિયના લિંગનો અર્ત જ ન આવ્યો અને છેવટ તે લિંગ પાર્વતીની યોનિમા સમાયુ તો શુ અને હાથી કમલકમા છ માસ સુધી ચાલ્યા વર્ષા તેમા શુ અધિક છે ? પછી શુ પૂછ્યો કે-હાથી નિકળી ગયો અને ચાઠ કેમ મરાઈ ગયા ? તેનુ પણ પુરાણમાં કયન છ જગતના કર્તા વિષ્ણુ સમુદ્રમા જાપન કરીને રહ્યા તેનો નામિ માથી કમલનાલ પ્રગટ્યુ અને તેમાંથી ગ્રહા ઉપજ્યા. આ પ્રમાણે મહા આદિ સર્વ નિકળ્યા અને કમલ તો નામિને ચલ્યો રહ્યુ તેમ શુ અને હાથી નિકળી ગયા અને હાથીના પૂઢદાનો ધાલ અટકી ગયા કે વાત કરાવર છે પછી તે કહ્યુ કે-હાથપટે હુ ગંગા નદી તરી ગયો, તો તેમા પણ કદ અસત્ય નથી રામચન્દ્રનો વૃત્ત હનુમાન સીતાને શીથલા નિકળ્યો હતો ત્યારે સમુદ્ર તરીને છકા ગયો હતા અને સીતાનો પ્રથર રૂંદ પાછા રામ પાસે આવ્યા હતા સીતાપ હનુમતને તેના આગમનનો માર્ગ પૂછ્યો ત્યારે હનુમતે પોતે કહ્યુ કે-સમુદ્ર તરીને હુ આવ્યા છુ આ સવધી જોઈ છે કે-“તવ પ્રસાદાત્ વચસઃ પ્રસાદાત્, મર્તુષ્વ તે દેવિ ! તવ પ્રસાદાત્ । સાયુપ્રસાદાત્ ચ પિતુઃ પ્રસાદાત્, તીર્ણો મયા ગોપદવ-સ્સમુદ્રઃ ॥ ૧ ॥” હે દેવિ ! તારી નૃપાથી, તારા વધનના પ્રમાણથી, તારા સ્વામી રામચન્દ્રના પ્રમાણથી, સાયુપુરુષના પ્રમાણથી, તારા પિતા જનક રાજાના પ્રમાણથી આ સમુદ્રનું હું ગાયના પગલાની માફક તરી ગયો આમા પુરાણમાં ડલ્લ છે તો ગંગા નદીન તરથી તેમા શુ આશ્ચર્ય ? પછી તે ગંગાને છ માસ પર્યંત ધારણ કરી તે પણ સત્ય છે કારણ કે પુરાણમા કયન છે કે-દજારો વર્ષો સુધી તપશ્વર્ષા કરતા યવા લોકો પર દેવો મુષ્ટમાન થઈ ગંગાને કહેવા લાગ્યા કે- હે ગંગાદેવિ ! તમે પૃથ્વી પર જઈ લોકોને સુલી કરા ત્યારે ગંગાપ કહ્યુ કે-

तेमने अशमात्र पण चिंता न हतो भगवान् ते आश्रममां पदोद्या अने यक्ष-
मंडपमाकाउसगत्याने रक्षा पीडाये कहनेतो तेओगणता नन हता ते चढवीशिक
सर्प पूर्वभवमा काण हता ते तपासी छर्प-पूर्वे ते मासगमणने पारणे मासप्रमण
करनार उत्तम मुनि हतो आ तपस्वी मुनि एकदा मासगमणने पारणे गोचरी
जता हता तेषामा मार्गमा तेमा पग नीचे एक देहकी चपाईने मरी गई साथे
रहल क्षुल्लक चेलाप तेमनु ध्यान खेळ्यु वे-तमारा पग नीचे देहकी मरी ना
तपस्वी साधुने प्रोध चढयो पण ए समये तो घटलु न कष्टु ये-लोकाए मारी
नाखी जणाए छे, छता जो मारा पगयो मरी गई दृशे ता साजे प्रतिप्रमण
समये आलोपण एह एईश साज पढी, छता तपस्वी साधु आलोचना कर्पो
चिंता न प्रतिप्रमणमा वेछा घटले क्षुल्लक साधुप देहकी सवधी आलोचना लेबलु
हमरण कराव्यु, जेयो तेने अत्यंत प्रोध चढयो अने तेने मारया दोह्यो क्षुल्लक
साधु ऊमा धरने नाशया लाग्या तेनी पाछळ दाढतां थामळा साथे तपस्वी
साधुर्तु मस्तक भटकायु अने त्या न वाळधर्म पामो क्योतिथी देख थयो त्याची
व्यथीने पाचसो तापसोना कुलपति, जे कनकजल आश्रममा रदेतो हता तेना
पुत्र तरीये उत्पन्न थयो तेनु कुल कौशिक होयाची कौशिक पया नामयो प्र
रुपाति पाम्यो काळातरे कुलपति मरण पाव्यो घटले कौशिक आश्रमपति यम्यो,
ते अतिशय प्रोधो हायाची तापसोप तेनु चढवीशिक पयु नाम राख्यु तेने
पोताना आश्रम प्रत्ये अत्यंत आसक्ति हती. कोईने पण ते फळपूर लेवा देतो
नहीं, घटले धीमे धीमे सर्प तापसो चारया गया एकदा चढवीशिक लाकडी
लेवा जंगलमा गयो तेषामा प्रवेतायिका मगरीना राजकुमारा तेना आश्रममां
आची चढया अने फळपूर विंगरे छई वाडीने भागी नाखवा लाग्या आ हकी
वत फाईप चढवीशिकने जणावता तेने अत्यंत प्रोध चढयो अने कुदाडी
छई ते कुमारोने मारया माटे दोह्यो तेने आवतो ओई राजकुमारो नाशी
गया अने चढवीशिक पण रस्तामा एक खाडा आवता तेमा रूपव्यो अने
पोतानो न कुदाडो पोताना मस्तकमा धागता त्या ने त्या ज मृत्यु पाव्यो
मरीने ते न स्थळे दृष्टियिप सर्प थयो तेनी उवाळा पधी उग्र हतो क नजर
धनारने पोतानी विपज्याळाथो दग्ध करी नाखतो तेना प्राप्तयो कोई पशु,
पक्षी के मनुष्य पण ते स्थळमा आची शक्तु नहीं धणा वाळे मगधानने आवेला
साणीन सप चिंतयवा'लाग्यो के-शु आ पुरुष माद शामर्य लाणतो नधी के
अर्दी आधीने ऊमा रसो छे ? पक्षी तेणे सूर्य सामे नजर करी भगवान् प्रति
पोतानी विपज्याळा फेंकी पण तेनी कई असर न थइ सप अथवो पाव्यो
अत्यार सुधी पोतानी उवाळाची कोई पण वक्तु नधी अने आ शु ? तेणे घारघार
सूर्य सामे जाइ-ओईने विपज्याळाओ परमात्मा प्रत्ये फेंकवी शक करी पण जेम
मृगयी सिंह पराजय न पामे तेम भगवन्त अवल रक्षा घटले ते निर्देयीप, दोडीने
परमात्माना चरणमा दम्भ मायों अने विपधी व्याप्त थयेल परमात्मा मरण पामीने

પોતાના કપર ન પડે તેમ વિચારી થાંદે દૂર જઈ ઊભો રહ્યો પરંતુ મદ્યાવાયુથી જેમ
મેદ પર્વત ચલાયમાન ન થાય તેમ પ્રભુ તો અકપ રહ્યા હમણા વિપત્તી અમરથી
મગધાનનો દેહ પટ્ટો જાશે તેમ વિચારતો મર્પ વારંવાર પરમાત્માના મુખ પ્રત્યે
મોહ રહ્યા છતા મગધનનો મુખમુદ્રા તો અમૃત મરચો જ્ઞાત અને સૂર્ય મરચો
તેજસ્વી હતો થાંદે પરમાત્માય સપને ઝહેદીને વધુ કે-દે અષ્ટકીશિકા । પ્રતિયોષ
પામ, મુદ્ધા મા પરમાત્માના ચંચન સામ્રાજ્યતા જ મપને રૂદ્ધા મગટી અને છેવટે
જાતિસ્મરણ જ્ઞાત પણ થયું પોતાનો પુર્વમથ જોખ્યો પટલે પોતાના કૃત્યોની,
અપરાધનો તિમ્બા કરતા અને પરમાત્માને પ્રમાથતા ગ્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને તેણે અજ્ઞાણ
સ્વીકાર્યું અને પોતાનું મુખ ચિલ્લા રાહ્યું, રહેને કોઈ પણ જીવ પોતાની કિલ્-
લગાડાથી મૃત્યુ પામે મગધતને ઘણા સમય સુધી ત્યાં રહેલા જાણી ગોપાલો ત્યાં
ગયા તો પરમાત્માને નિષ્કંઠ કાઠભગ ધ્યાનમા ઠમેલા જોયા સર્પ પણ અવહું
મુદ્ધા રાખી ચિલ્લા રહ્યો હતા માથાછોને આનુદય નિરત્વી અચવા થયા તેઓય ધોદા
પટવરના ધા વર્ષા તા પણ સપ ન હાલે કે ચાલે છેવટે તેઓ ધીમે ધીમે નસીક
ગયા અને લાકડોયતો ફલાવવા ટાપ્યા તો પણ સપને નિષ્કાંઠ જોઈ તેઓ ગામમા
ગયા અને લોકોને જાન કરી સર્વથ વાત પ્રમરી જના ધોવાના ઢાંટેટોછા ત્યા
આપ્યા લોકો પરમાત્માનો પ્રમાથ જાણી વિસ્મય પામ્યા કેટલાક લોકોય
પોષકે સપની પૂજા કરી પટલે સુગંધાથી આકર્ષાવેલી કીકીઓ સર્પના
શરીરને કદરવા લાગી સપને અતિશય વેદના થયા જાણી તો પણ તે સમયે
તેના ભાષો ધદલાઈ ગયા હતા તે વિચારમા લાખ્યો કે-મારા કમ-ક્રયમા આ
કીકીઓ મને મદદ કરી રહી છે આ પ્રમાણે સમમાયપૂયક વેદના સહન કરતો
સપ પદર દિશનનું અજ્ઞાણ પાછી, મૃત્યુ પામી આટમા સદાચાર નામના દેવ-
જોજમાં દેવ થયો અતિશય વેગથી ચાલવાથી કૌશિક તાપન બુદ્ધ પામ્યો તેથી
જે ગજમ્મા સાધુઓ સયમપૂયક ગતિ કરનારા હોય તે ગજમ્મા સુગજમ્મા જાણથી

જ્યન પટલે દાઢા, યાથ, નાઈ વિગેરે ડહાલવા થઈ જ્યનનો ધોજો
અર્થ પ છે-કે-મોધના વારણથી અથ સાધુ યા તા શાવકને ડહેદીને લાધણ
કરવી-અજ્ઞાપાનના સ્વાગ કરવા જે ગજમ્મા આ જ્યન ચર્ચ્ય હોય તે સુગજમ્મા
જાણથી આ સયમ્મા નાંચેનું દ્રષ્ટાંત ઉપયાગી જે-

અર્હનિમિત્ર માધુનુ વૃત્તાંત-

ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત નગરને વિષે અહનું અને અર્હનિમિત્ર મામના જે માફો
રહેતા હતા મોટા માફની સ્ત્રી પોતાના દિવર અર્હનિમિત્ર પ્રત્યે અનુરાગપાલો યા
અર્હનિમિત્રે વિચાર્યું કે-મોટા માફનો સ્ત્રી માથે મોમચિલાસ કેમ કરાય ? પટ્ટે તે
તેણીના દાવમાયથી ચલ્યો નહોં ત્યારે અહનની સ્ત્રીય જાણ્યું કે-પોતાના માઈ
દેવાત હોય ત્યાં સુધી જ્યુ થધુ અનુચિત આચરણ વેમ કરે ! માટે જો હ

આત્મા અપાત કરવા તૈયાર થયા કર્મની ગતિ મરેશ્વર વિધિ છે ' જૈન સાધુના યેશના ત્યાગ કરી તે મૃદસ્થો બની ગયા કહેવત છે કે-પ્રાણ ને પ્રકૃતિ સાથે જ જાય અર્થાત્ પ્રકૃતિ (સ્વભાવ) કદાપિ ન વદલાય કદુ છે કે-“પ્રકૃત્યા શીતલ નીર-મૃણ્ણ તદ્ વદ્વિયોગતઃ । પુનઃ કિં ન મનેચ્છીત, સ્વભાવો દુસ્ત્યજો યતઃ ॥ ૧ ॥ ” પ્રકૃતિથી પાણી શીતલ છે, પરંતુ અગ્નિના સસર્ગથી તે ઉષ્ણ બને છે, પણ જુ પાણુ તે શીતલ નથી બની જાતુ ? અર્થાત્ ઠંડુ થઈ જાય છે તરેશ્વર જુમાશુભ પહેલ સ્વભાવનો ત્યાગ કરવા તે દુશ્વર છે

હવે ઘરાહમિહિરે પોતે મળેલ સૂર્યપ્રજ્ઞાતિ પ્રમુખ ૩ ધોમાંથી ઉદ્ધરીને સવા લાલ શ્લાકપ્રમાણ “ ધારાહીતહિતા ” યનાથી પાત ક્યાતિપયેસા બન્યા લોકાને કહેવા લાગ્યા કે-હુ ચાર થપ મુધી સૂર્યમદલમા રહ્યો છું સૂર્યે મારા કપર મદેર થાની કરી મને ક્યોતિપના પ્રચારના માટે પૃથ્વી કપર માવશ્યો છે બ્રાહ્મણોય તેનું કથન સ્વીકારી લીધું અને ધીમે ધીમે તેની પ્રતિષ્ઠા થઈ, કારણ કે અજ્ઞાની લોકાને મોહકપણે એ કહે માટી પાત નવા તે મત્ર-તત્રાદિકથી અને મોહનીય વિધાથી લોકાને અમત્વાર પમાડતા રાજા પર્યંત તેની કીર્તિ પ્રસરી ગઈ રાજાએ તેને પોતાના પુરાહિત બનાવ્યા તથા આશ્રમપ્રવાહુસ્વામી પોતાના પરિવારયુક્ત પ્રતિષ્ઠાનપુરના ઉપાનમા સમયસર્યા

રાજા તથા પ્રજાજન સમને ઘાદવા ગયા રાજાનું માન સાચવવા ઘરાહમિહિર પણ સાથે ગયો રાજા મદ્રવાહુની દેશના સાંભળી રહ્યો હતો તેવામા રાજપુત્રે ધધામળી આપી કે યુવરાજના જન્મ થયો છે રાજાને વૃદ્ધવય થયા છતાં પુત્ર નહોતો તેથી આ ધધામળી સાંભળી તેને અતીવ દર્પ થયા તરતજ પાસે ઘેઢેલા ઘરાહ મિહિરને રાજાએ કહ્યું કે-રાજકુમારનો જ મનુદલો થનાથા અને તે ધધો વિધાયત, શુદ્ધિમાન અને આયુષ્યવાળો થશે તે જાણાયા મદ્રવાહુસ્વામી પણ ક્યોતિપના અષ્ટ જ્ઞાતા છે, સમી પણ વિચક્ષણ છો, તો તમે ધંને વિચાર કરીને મને કહો ઘરાહમિહિરે ગણત્રી કરી જાણાવ્યું કે-રાજપુત્ર સા થયેના આયુષાળો, અદાર વિધાના પારંગામી અને પુત્ર-પૌત્રાદિકને વૃજનિક થશે

ઘાદ રાજાએ શ્રીમદ્રવાહુસ્વામી પ્રત્યે જોયું મદ્રવાહુસ્વામી જાણતા હતા કે-જિતમતમા નિમિત્ત કહેવાના નિયેધ છે, છતાં રાજા પ્રમુખ લોકામા જૈન શાસનની પ્રમાયતા કરવા માટે સમને કહ્યું કે-આ રાજપુત્રનું આયુ છાત દિવ સનુ ૩ અને સાતમે દિવસે ૩ બિલાડાપ્રાગ મૃત્યુ પામશે ધંને ક્યોતિધિદોના કથનમા મહદ્ અતર જાણી રાજા વિસ્મય પામ્યા પોતાના કથનથી વિરુદ્ધ મદ્રવાહુસ્વામીનું સૂચન જાણી ઘરાહમિહિર ક્રોધથી રત્ત થની ગયો અને રાજા યેશમાં જ રાજાને કહ્યું કે જા મદ્રવાહુસ્વામીનું કથન અસત્ય નિવડે તો તેમને મહા દંડ આપવો રાજા સહિત ઘરાહમિહિર રાજમહેલે ગયો અને રાજપુત્રને તથા ધાય

માતાને શુભાશાસના મઠત ચોવી પહેરા નીચે રાખ્યા દરવાજે વરાહમિહિર પાતે પહેરા મર્યા લાગ્યા, આ કોઈ પણ વિલાદાને આવવા દેતો નહોતો.

પરંતુ કર્મનો ગતિ વિચિત્ર છે તેની પાસે વલ્લભાનમા પણ વટગાન સત્તાનુ વશુ જોર ચાલતુ નથી ચક્રવર્તી અને સૌર્યકર જેવાને પણ કર્મને વશ થવું પડે છે તો પામર પ્રાણીનુ શું ગણુ ? વરાહવર સાતમે દિવસે વારણાના વાઘનો આગળિયા અવસ્થાતુ રાજકુમારના મસ્તક ઉપર પડ્યા અને તત્કાલ તેનુ મૃત્યુ નિપજ્યુ, આવમાતા હાહાકાર કરવા લાગાં અત પુરમા તરત જ ચીત્તઠોધેન સમાચાર પ્રસરી ગયા સર્પેત્ર દાદાદોડ ચલા લાગી વરાહમિહિર પણ વિલાપ કરવા લાગ્યો રાજા વિવક્ષણ હતા હાનહાર કદાપિ મિથ્યા થતુ જ નથી યશી પૂર્વે મદ્દાવાલા હતા આવમાતાને યોજાયી કયા કારણથી પુત્રમૃત્યુ થયુ તે પૂછ્યુ તેણે લાકડાના આગળિયા ઘટાધ્યો રાક્ષાપ કારીકાદથી જોયુ તો તેના અગ્રભાગ ઉપર વિલાદાની આકૃતિ કાતરેલી હતી ઓમમ્રગાહુસ્વામીના વચનમા તેને પૂરેપૂરી ધક્કા ડાપત્ર થઈ પાદ વિલાપ કરતા વરાહમિહિરને વશુ ક-તમે મળ્યા છો પણ મળ્યા નથી રાજાના આ તિરસ્કારથી વરાહમિહિર ધનમા ચાલ્યો ગયા અને પરિ-માજક થઈ, તાપસો વાંકા પાઠી, મૃત્યુ પામી અરૂપ શ્રદ્ધિવાલા અવતર દેવ થયા.

રાક્ષાપ તરત જ ઓમમ્રગાહુસ્વામી પાસે ગઈ, વચન કરી વરાહમિહિરનુ વચન અસર્ય નિવંદવાનુ કારણ પૂછ્યુ શુભ જણાવ્યુ ક-વરાહમિહિર શુભમરણનોક છે શુભતા અવનવાદ ચોલતા તેને લગાર માત્ર પણ શરમ નથી આવી પડેલે તેનુ વચન અસત્ય નિવંદવ્યુ છે રાક્ષાપ તરત જ મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરી સમક્ષિતમૂઠ જૈનધર્મ અગીકાર કર્યો.

પાતર થયેલા વરાહમિહિરે પોતાના પૂર્વભવના પૈરના ચક્કા કીચા માટે સાધુઓના છિદ્રા જોવા શરૂ કર્યા, તેમા પણ તે નાશોપાત થયો અગ્રમસ સાધુ-સાધ્વીના યજ્ઞ કેશ પણ વાકા ચાલ્યા તે સમર્થ ન થયો સ્વાયં શેદ્યુક થનતો તે આવવાને વિવિધ પ્રકારના ઉપસગા કરવા લાગ્યા અગ્રેસર આવકાપ દકષ થઈ વિચાર કયા ક-સિદ્ધ થિના હાથીના નાશ નહીં થાય, સુયમ્રજાશ થિના અન્ધકાર પૂર ન થાય, માટે ઓમમ્રગાહુસ્વામીની સહાય થિના આપણુ આ વટ થિનાશ નહીં પામ તેઆપ પવમત થઈ આ હવોક્ત જણાવવા અને વટ નિધારણાર્થે થિજ્ઞાતિ કરવા વટલાઈ મુખ્ય આવકાને ઓમમ્રગાહુસ્વામી પાસે માંકર્યા. ઓમમ્રગાહુસ્વામાય જ્ઞાનદ્રારા વરાહમિહિરનુ આ દૃગ્ય જાણ્યુ પરલે તમાને “ ઉરસગાહર ” નામનુ ઓપાધવનાથનુ અતિ ચમત્કારિક સ્તાત્ર રચી આપી પ્રતિ દિન તેના પાઠ કરવાનુ વશુ. આ પ્રમાણિક સ્તાત્ર-સ્મરણથી, જેમ વાયુથી વાદળામાં થિચ્ચરાઈ જાય તેમ વરાહમિહિરકૃત ઉપસર્ગો તાજ પામ્યા ગઈ પ્રતિ દિન તે સ્તાત્રના આપ કરવા લાગ્યા અઘાપિ પય તે તે સ્તાત્ર ઓસઘમા પ્રચલિત છે.

याद श्रीभद्रबाहुस्वामीय १ आचाराग, २ सुयमहाग, ३ आवश्यक, ४ दशवैकालिक, ५ उत्तराभ्ययन, ६ दशाकल्प, ७ वृद्धरकल्प, ८ व्यवहारसूत्र, ९ सूय प्रहसि, १० अक्षिभाषित, ११ दश सूत्रानि नियुक्तिभो रची, अने जैनशासननी अपूथ प्रभावना करी यद्यम धृतकवली पनु मानवतु सिद्ध पण प्राप्त कर्तुं छेपटे आयुष्य नजीक जानी, अणशण स्त्रीकारी ममाधिमरणे स्वयं मिधाग्या वराह मिहिरनी माफक ज गुरुना अवर्णवाद बोले त गच्छ सुगच्छ न कहैवाय हजु पण सुगच्छना विशेष तक्षण दशावता कह छ य—

जस्थिर्त्यकिरफरिस, अंतरियं कारणे वि उत्पन्ने ।

दिट्ठिविसदित्तगी-विस व वज्जिज्जए गच्छे ॥ ८३ ॥

बालाय बुद्धाय, नत्तुअदुहियाइ अहव भइणीय ।

न य कीरइ तणुफरिस, गोयम ! गच्छ तयं भणिय ॥ ८४ ॥

[यत्र स्त्रीकरस्पर्श, अन्तरित कारणेऽपि उत्पन्ने ।

दृष्टिनिषदीप्ताग्नि-त्रिपमिव वर्जयेत् गच्छे ॥ ८३ ॥

बालाया वृद्धाया नप्तृकाया दुहिताया अथवा भगिन्याः ।

न च क्रियते तनुस्पर्शः, गौतम ! गच्छ. सको भणित. ॥ ८४ ॥]

माथार्थः—कारण उत्पन्न थये सते पण वज्जादिकनु अन्तर करीने स्त्रीना हस्तादिकनो स्पर्श दृष्टिनिष सर्प, प्रज्वलित अग्नि के हलाहल क्षेपनी जेम जे गच्छमा त्यजी देनातो होय ते गच्छने ज सुगच्छ जानवो. ८३

बली बालकुमारी, वृद्धा, पुत्री, पौत्री के बहेन, बिगेरना शरीरनो पण स्पर्श जे गच्छमा न करातो होय ते गच्छने हे गौतम ! सुगच्छ जानवो. ८४

विवेचन—यत्प्र प्रमुत्तरी ठाकला स्त्रीना हस्तादिकना स्पर्श करवाना निषेध कर्पा छे ता उघाढा अगावागत माट तो कहैवु न शु ? एगमा काटो धानी गयो हाय, महाविषम व्याधि बया हाय छता पण स्त्री-स्पर्श वक्त्य वर्णव्या छ ता बिना कारणना स्पर्श माट ता कहैवु ज शु ? प्रथकारे स्त्रीना स्पर्शने दृष्टिनिष सर्प, प्रज्वलित अग्नि अन वाळकृत क्षेपनी उपमा आपी छे उपयुक्त त्रणे वस्तुथी प्राणी दूर रह छे तम साधुप स्त्रीस्पर्शथी सदतर बगळा ज रहेवु लघुवयवाळी बालिकाना स्पर्श पण निषेध छ ता यौवनवती स्त्री माट ता कहैवापणु न क्या रहु ? वृद्धाना पण निषेध छ तो अनतिमात यौवनवाळा पटल व लगभग सोल वषनी भादि लह बाळीश वषनी स्त्री माटे ता कहैवु शु ? आकरता पण आगळ वधो प्रयकर्ता महापुरुष कहे छ क-पातानो पुत्री, पौत्री, वहेन दिगरे

સ્વજનનો સ્પર્શ ન કરવો પોતાના કુટુંબીજનો સાથે અશર્ય કરવાની કોઈ વ્યવસ્થા પણ ન કરી શકે ત્યાં પણ શાસ્ત્રવાદે તેથી વ્યવસ્થાઓના કરસ્તપરિવર્તનો નિવેધ કરમાવ્યો છે તો ખોટા માટે તો શૂંચવાનું જ કયા રહ્યું ? આટલા બન્ધન ઉપરથી સાધિત થશે કે જાજ્ઞત્યમાન અગ્નિનો સ્પર્શ કરવો સારો પરંતુ જો સ્પર્શ તો પ્રાણાતે પણ ન કરવો, કારણ કે તેથી પ્રત્યક્ષગતો મહાદાન આવી પડે છે. બ્રીનિશીયસૂત્રના પદરમા ઉદ્દેશકમા પ્રલંબાધિકારમાં કહ્યું છે કે-સ્વાધિષ્ઠ વસ્તુ અને સુગંધનો પુરુષ તેમજ સ્ત્રી ઉભયને સરખો મોદ ઉપજે એ જેમ ધતુરાના પાનથી પુરુષની દ્રવિયો ચલાવમાન થાય છે તેમ સ્ત્રીની દ્રવિયો પણ ચલક થને છે તેમજ શબ્દ, રૂપ, રસ વિગેરે પણ ઉભયને માટે સરખી અસર ઉત્પન્ન કરે છે આ ભવ્યમા પુરુષપત્ને અને સ્ત્રીપત્ને મજના જાણથી ઘટશે કે પુરુષને પુરુષ સ્પર્શ કરે તો મોહોદય થાય અગર ન પણ થાય અથવા થાય તો મંદ થાય, પરંતુ જો પુરુષને સ્ત્રી સ્પર્શ તો અવશ્ય મોહોદય થાય યથી રીતે સ્ત્રીને સ્ત્રી સ્પર્શ કરે તો મોહોદય થાય વિંચા ન પણ થાય અથવા અલ્પ થાય, પરંતુ જો પુરુષ સ્પર્શ કરે તો અવશ્ય મોહોદય થાય, આથી રીતે શબ્દ, ગંધ રૂપાદિ સમગ્રી પણ જાણવું બ્રીનિશીયસૂત્રના અનિયારમા તથા આઠમા ઉદ્દેશમા સ્પર્શ સમગ્રી નીચેનું દળાત આપ્યું છે

અનન્ય રાત્રપુત્ર તથા સુકુમારિકાનું વૃત્તાંત—

આજંદપુર નામના નગરમા જિતારી નૃપને વિમલવા નામની રાણીથી અર્ભન નામનો પુત્ર જન્મ્યો. બાલ્યવયમા જ તે રાત્રપુત્રને નૈમ-ગમ થયો તેથી મદૈવ દદન જ કર્યા કરે. યજ્ઞદા રાણી જાનાવસ્થામા હતી તેવામા જ દદન કરવા લાગ્યો ત્યારે તાર્કાલિક તેને સાચકાળ ઉપર ધેમાઢી બાધ્યો ઘટશે. ગુણમદેશના સ્પર્શથી રાત્રપુત્ર રોતો ધંધ થઈ ગયો રાણીય વિચાર્યું કે-રાત્રપુત્રને છાનો રાત્રજાના ઉપાય આ જ છે. થાડું ઉધારે ઉધારે પુત્ર રોવા માટે ત્યારે ત્યારે રાણી નમ્ર થઈને તેનું છાની સાથે ધાવતી આમ કરતા પુત્ર માટો થયો તો પણ રાણી તેમ જ કરતી જિતારી નૃપ મૃત્યુ પામ્યો, પોતે રાજા થયો તો પણ અનન્ય પોતાની માતાને પૂર્યતી પેઠ જ મોગયતી આ યથાતા ઉપનય પ છે કે-પોતાનો માતાના સ્પર્શથી પણ એ કામો થયા તે વીજી સ્ત્રીના સ્પર્શથી વિષયામિલાયો થને તેમા શ્રી નવાર ?

કૃષ્ણ યાસુદેવના મોના માફ જરાકુમારના પુત્ર જિતશત્રુને શમજ અને મસક નામના બે પુત્રો અને સુકુમારિકા નામનો એક પુત્રી હતો. યજ્ઞદા મરતીનો ઉપ દ્રવ યથાયા તેનું મમમ ફલ નાશ પામ્યું. પરંતુ બે માઈયો અને યજ્ઞ યદેન આ વળ જીવ ન થય્યા. ચેરાગય પામી વળે જળાપ દીક્ષા લીધી સુકુમારિકા યોગનવતી થઈ ત્યારે તેનું રૂપ અત્યંત ધોલો નિશ્ચલ્યુ. ગોચરી જાય ત્યાર પણ યુવાન પુરુષો તેની પાછલ-પાછલ મમથા લાગ્યા. પ્રવર્તનોપ આ વાત શુદને કહી ગુરુપ તેના રક્ષણ માટે શસક ને મસક બને માઈયોને મલાગળ કરી શસક અને મસક ધંને

महायोद्धा हता पकला एक हजार सुमन्ने पूरा पड़े तेजा हता एक जण उपाश्रयमा सुकुमारिकान्तु रक्षण करतो अने एक जण गावरीप जतो जे काह युवा। पुष्पो आपता तेने तशाहो मूक्तो आयी रोते घणा माणसोने मार मारीने तेओ रने प विराधता करी बाद तेओ न्यायो विहार करी सुदगिणी नगरीमा गया त्यां रहेला तापसो साधुओने उपद्रव करवा लाग्या घटले शमक ने भसक तेनी साथे फलेश करवा लाग्या पोताना भाई प्रयेनी अनुवपायो सुकुमारिकाप अणसन क्यु घणा दिवसना उपयासयो तेने मूर्च्छा आयी गई अने जाने मृत्यु पामी ग, होय तेची देखाया लागी यने माइआय जाण्यु ने सुकुमारिका मरी गई छे पन्हे यने तेने पोताना गमे उपाही अने बीजाप तेना उपकरण उपाहया ते समये पुढपना स्पर्शयो तेमज शीतळ वायुना संचारयो सुकुमारिका सचेत यई पुढवतो स्पर्श यया जाण्या पण सुखानुभवयो कई पण बोली नहीं अत्ययमा तेना त्याग करीने यने भाइआ ता गुद पासे गया तेओना गया याद सुकुमारिका पण सचेत यइने घेठो तेवामा एक नार्य निकळयो सार्धपाहे सुकुमारिकाने अतिशय रूपवत जोइन पोतानो साये लीधी अने तेने पोतानी छी करी काळ याने विचरता विचरता शसक ने भसक यने ते सार्धपाहने गृहे गोचरी गया सुकुमारिकाप ऊमी यई तेओने गोचरी बढोरायो पण य ने जणा विस्मय पामी तेने जीया लाग्या

सुकुमारिकाप पूछ्यु-शु जुओ छो ! तेओप कसु-भमारी यहेन जेथो तु अजाय छे पण य बात केम समयी शके ? कारण के अमे सो तेने वनमा भरणावस्थामा त्यजो दीधी छे सुकुमारिकाप कसु-हु तमारी यहेन ज छु पछी सर्व धूसात कही समझावयो पन्हे तओप नार्यपाह पासेयो पोतानी यहेनो मुक्त कगाबीने दीभा अपारी बाद अणशन स्त्रीवारीने स्वगमा गा आ कथानी सार जानी कदापि नाधुप स्त्रीस्पर्श करवा नहीं आ ज दृक्वतनी पुष्टि करता विशेष यहे छ के—

जत्थित्थीकरफरिस, लिंगी अरिहोवी समयवि करिजा ।

त निच्छयओ गोयम !, जाणिज्जा मूलगुणे भट्टम् ॥ ८५ ॥

कीरइ बीअपण, सुत्तमभाणिअं न जत्थ विहिणा उ ।

उप्पन्ने पुण कज्जे, दिक्खाआयकमाईए ॥ ८६ ॥

[यत्र स्त्रीकरस्पर्श, लिङ्गी अर्होऽपि स्वयमपि (स्वयमेव) कुर्यात् ।

त निश्चयतो गौतम !, जानीयात् मूलगुणभट्टम् ॥ ८५ ॥

क्रियते द्वितीयपदेन, सूत्राभणित न यत्र विधिना तु ।

उत्पन्ने पुनः कार्ये, दीक्षाऽऽतइकादिके ॥ ८६ ॥]

માર્થ—માધુવેપધારી અને આચાર્ય પદવીથી નિમ્બૂષિત ણ્વા મુનિ પણ જો સ્વયં સ્ત્રીનો કર-સ્પર્શ કરે તો હે ગૌતમ ! જરૂર જાણવું કે તે ગચ્છ મૂલગુણથી પ્રદ છે અપવાદ માર્ગથી પણ સ્ત્રીનો કરસ્પર્શ કરવાનો નિષેધ કર્યો છે પરન્તુ દીક્ષાનો નાશ થાય તેવું ગંભીર કારણ આવી પડે તો જે ગચ્છમા જાગમોક્ત વિધિ જાણનારા દ્વારા જ સ્પર્શ કરાવ્ય તેવા ગચ્છને સુગચ્છ જાણવો. ૮૫-૮૬

વિવેચન—ત્રીસ્પર્શ જેવો વામોત્તેજ્ય છે તે આપણે પૂર્વે જોઈ ગયા છીય પટલે શાસ્ત્રકારે આચાર્યપદવી નિમ્બૂષિત નેમજ મૌંડ વિચારશીલ માધુને પણ તેના સ્પર્શનો નિષેધ કર્યો છે શ્રીમદાનિશીય સૂત્રના પાંચમા અધ્યયનમા વચ્ચુ કે—“અતિથત્થીકરફરિસ, અતરિયા કારણે વિ ઉત્પન્ને । અરિ-
હાવિ કરિજિન સય, ત ગચ્છ મૂલગુણમુક્મ ॥ ૧ ॥” જે ગચ્છમા પદવીધર સાધુ બ્રહ્માદિકથી આચ્છાદિત સ્ત્રીનો દોષ, કારણ ઉત્પન્ન થયે સતે પણ સ્પર્શો તેને ચારિત્ર ગુણરહિત જાણવો તે જ અધ્યયનમા વિશેષ વચ્ચુ છે કે—
“જર્ણ ગોયમા ! મેહુજ ત એગતેર્ણ ૩ ણિચ્છપઓ ૩ વાઢ ૩ તહા આઠવેઠ-
સમારમ ચ સવ્વહા સવ્વપ્પયોરેહિં સયય વિવજ્જેજ્જા ।” અર્થાત્ હે ગૌતમ ! મૈથુન અને અપ્કાય તથા અગ્નિકાપના આરમ્ભને સર્વ પ્રકારે નિશ્ચયપૂર્વક હમેશો યજ્ઞો શાસ્ત્રકાર વિશેષમા ફરમાયે છે કે—દીક્ષા કે શોગતુ વદ આવી પડે તા પણ આગમ વિધિ જાણનાર જ સ્ત્રી-સ્પર્શ કરી શકે આગમનો જ્ઞાતા હોય, મૌંડ હોય, પદવીધર હોય તેવા પ્રાગ પુરુષને માટે પણ આગમ વિધિ મુજબ સ્પર્શતુ ફરમાય છે તા જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓને માટે કદેશુ જ શુ ? ધીરુદ્દત્તરૂપના છટ્ટા ઉદ્દેશમા આગમવિધિ શુ છે ? તેનું ઘણન આપેલ છે કે—
“નિગ્ગથસ્સ ય અહે પાદસિ સ્વાણૂ વા કટ્ટગે વા હીરે વા સકરે વા પરિયાવજ્જેજ્જા, ત ચ નિગ્ગથે નો મચ્ચાણ્જ્જા નીહરિત્તણ વા વિમોહિત્તણ વા, ત નિગ્ગથી નીહર-
માણી વા વિસોદ્દેમાણી વા નાહકમહ ॥ ૧ ॥ નિગ્ગથસ્મ ય અચ્છિમિ પાળે વા ઘીણ વા રણ વા પરિયાવજ્જેજ્જા, ત ચ નિગ્ગથે નો સચ્ચાણ્જ્જા નીહરિત્તણ વા વિમોહિત્તણ વા, ત નિગ્ગથી નીહરમાણી વા વિસોદ્દેમાણી વા નાહકમહ ॥ ૨ ॥ નિગ્ગથી અહે પાદસિ સ્વાણૂ વા કટ્ટણ વા હીરણ વા સકરે વા પરિયાવજ્જેજ્જા, ત ચ નિગ્ગથી નો સચ્ચાણ્જ્જા નીહરિત્તણ વા વિસોહિત્તણ વા, ત નિગ્ગથે નીહર-
માણે વા વિસોદ્દેમાણે વા નાહકમહ ॥ ૩ ॥ નિગ્ગથી અચ્છિસિ પાળે વા ઘીણ વા રણ વા જાવ નિગ્ગથે નીહરમાણે વા નાહકમહ ॥ ૪ ॥” (૧) કોઈ નિર્વચને પગમા કાઢવો સહી, વાટા, છીનો વાફરા કે રેતી પેસી ગઈ હોય

અને તે કાળ પ્રમુખને કાઢવા પોતે સમર્થ ન હોય ત્યારે સાધ્વી પાસે વિશુદ્ધિ કરાવે તા તે યજ્ઞે ભગવતનો આજ્ઞાનું ઉદ્ગ્રહન કરતા નથી, પટલે આ કારણ-પ્રસંગથી સાધુ-સાધ્વીનો સ્પર્શ થાય તા પણ તે થો આજ્ઞા-ધારણ જ છે (૨) ધીમા સુત્રમા દર્શાયું છે કે-વોદ સાધુની આજ્ઞામા મચ્છર પ્રમુખ સૂક્ષ્મ જીવ, સૂક્ષ્મ ધીમા, સચિત્ત અચિત્ત પૃથ્વીની રજ (ધૂલ) પડી હોય અને તે જીવાદિકને કાઢવા સમર્થ થાય તો સાધ્વી સહાય કરી શકે આમ કરવામા ધીતીર્થેશ્વર ભગવતનો આજ્ઞા ઉક્લષ્ણતા નથી (૩-૪) જેવી રીતે સાધુ સવધી વધુ તેથી જ રીતે સાધ્વીના પગમા કટક પ્રમુખ પેસી ગયા હોય અને આજ્ઞામા સૂક્ષ્મ જીવાદિક પ્રવેશી ગયા હોય તો સાધુ તેમને સહાય કરી શકે, એ ધાત્રી જ્ઞા-ચોથા સુત્રમા દર્શાવી છે-આ ચાર અપવાદો ઉત્કૃષ્ટ કારણ આવી પડે ત્યારે જ સેવવાના છે, કારણ કે ત્રિગુણિકાર વહે છે કે-“પાદ અચ્છિ વિ લગ્નો, સમળાણ સજદર્હિ કાયવ્ય । સમળીણ સમળીર્હિ, ચોચ્ચુત્યે હોતિ ચંડગુરુગા ॥૧॥” જે સાધુને પગમા કટકાદિક લાગ્યા હોય અથવા આજ્ઞામા સૂક્ષ્મ જીવાદિક પ્રવેશ્યાં હોય તો ધીમા સાધુ તેની વિશુદ્ધિ કરે અને જો ન કરે તો ચારમાસી ગુરુ પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે એથી જ રીતે સાધ્વીના પગમા કટકાદિક પેસી ગયા હોય ત્યારે ધીમા સાધ્વી તેની વિશુદ્ધિ કરે અને જો ન કરે તો તેને પણ ચારમાસી ગુરુ પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે આ ઉપરથી સમજી શકાય છે કે-ઉત્કૃષ્ટ કારણ આવી પડ્યા તિયાવ ઉપર દર્શાવેલા ચાર અપવાદના આશ્રય ૧ લેવો જો તે પ્રમાણે ૧ થતે તો કહી રીતે દોષાપત્તિ થાય છે તે નીચેના શ્લોકોથી મળાશે “અણ્ણત્તો ધિઅ કુટાસિ, અન્નત્તો કટઓ રુત્ત જાત । દિટ્ઠુ પિ હરતિ દિટ્ઠિ, કિં પુણ અદિટ્ઠુઅરસ્સ ॥ ૨ ॥ કટકકણુણ ઉદ્ધર, ધણિત અવલ્લપ મે મમત્તિ ભૂમી । સૂલ ચ વરિધસીતિ, પેલ્લેહિ ધણ થળો પુરતિ ॥ ૩ ॥” સાધ્વી પાસેથી કાઠો કઢાવતા સાધુ ભૂતતાથી તેમજ સ્વભાવથી પાતાના વસ્ત્રાદિક યરાયર ઢાકવા વિના થેસે ઘટલ સાધ્વી તેને જેમ હોય તેમ દેખવાથી ચલિત ચિત્ત ધાઢી થને અને જાતરવાનું સ્થાન મૂકી અન્ય સ્થળે જાતરે ત્યારે સાધુ ‘અર્હી જોતર, અર્હી જોતર’ એમ અન્ય અન્ય સ્થાન દર્શાવતા પ્રેમનો પરસ્પર વધતો ધાત્રી જાપ છેવટે ચારિત્રપ્રપ્તામા પરિણમે જે મુક્તમોળો જી હાથ તે પણ અમનુ લિંગ દેખી વિદ્યુષ્ઠ થઈ જાય છે તો જેણે કદાપિ ત્રિંગ દેરયુ જ નથી તેથી જી મન ચલિતા થને તેમા આશ્રય શુ ? જો સાધ્વી સાધુ પાસે કટકાદિક કઢાવે કે ઓમમોળી રજ દૂર કરાવે તો સ્પર્શ માત્રથી વિદ્યુષ્ઠતા થકે અને પછી સાધ્વી વહે કે-મને ધરરી આથ છે, પૃથ્વી કરતી જળાય છે, મારા પ્રસ્તવમા પીડા થાય છે, મારા સ્તન ધટકવા લાગ્યા છે માટે મને અવલંબન આપો આ પ્રમાણે વ્યા-પરિચય વધતા ત કાલ ચારિત્રનો નાશ થાય ધીમા પણ ઘણા દોષો આવા પ્રવારના ધતનથી ઉપજે છે તેનું વિસ્તૃત વિવેચન ધીસુપગઢાગસૂત્રના

“ સ્ત્રીપરિક્ષા ” નામના અધ્યયનમાં આપેલ છે તે પૈકી રોહા નામની તાપસીની કથા જાણવા યાગ્ય છે, જે નીચે પ્રમાણે—

રોહા તાપસીની કથા—

કોઈ એક અજ્ઞાપાલક (મરવાઢ) જાણતા વૃક્ષ ઊપર ઘેટો હતા તેવામાં રોહા નામની તાપસી ત્યાં આવી પહોંચી મરવાઢનું સુ દર રૂપ અને મરવાઢનાર શબ્દો સોરને તને જ પમન્દ પડ્યા પડ્યા વિચારું કે-આ મરવાઢ કશો શત્રુ છે તેના પરીક્ષા કરે આ પ્રમાણ વિચારી તને તેની પાસે જાવુંદા માયા, પડ્યા અજ્ઞાપાલક વધુ કે-ઊના આપું કે ઠંડા ? રાહાપ કશું કે-ઊના આપ પડ્યા મરવાઢે પાનલા જાણુદા નીચે ધૂળમાં માર્યા ત્યારે તાપસી તને પૂછી પૂછીને જાણા લાગી અને પૂછ્યું કે-આ જાણુદા ઊના કયા છે ? ત્યારે મરવાઢે કશું કે-ઊના હાય ત પૂછીને ઠંડા કરીને જાણા આ સામઢી રાહાપ જાણ્યું કે-મરવાઢ છે તો જનુર પછી કપડ કરી તને કહેવા જાગી કે-મારા પગમાં કાઢા થાયો છ ત જુ કાઢ મરવાઢ નીચે ઉતરી કાઢા કાઢવા જાણ્યો ત્યારે રાહા કરકે હસી, પણ પગમાં કાઢા કયા હતા કે નિકળે ? જાહોવાર આમ તેમ તપાસ કર્યા બાદ અજ્ઞાપાલક વધુ કે-તારા પગમાં કાઢા દેખાતા નથી બાદ રોહા ત મરવાઢને પૂઠે બેઠો ઘેટો અને હાથમાં દર્શાવવા જાગી છેવટે તેની સાથે ભાગ ભાગવી જાહી गई આ પ્રમાણે રોહાપ કટકતા મિયવી અજ્ઞા પાલકને પ્રદ્વ વર્ષો તમ સાધુ વા સાધ્વીપ પરસ્પર વટવાદિ ન થતાંથયા

આ સવધન અનુલક્ષીત વિશેષ વર્ણન કરતા ટીકાકાર કહે છે કે—

મિચ્છતે ઉઢાહો, વિરાહના કાસમાસવન્ધો ।

પઢિગમનાદી દોમા, શુભમશુભે ચ જોયજ્વા ॥ ૫ ॥

દિઢે સકા મોદય-ધાડિગનાતીયગામવાહિયાદ ।

ચત્તારિ છવ લઙ્ગુગુરુ, હેદો મૂલં તદ્દ દુગ ચ ॥ ૬ ॥

આરવિપયપુરિસાણ, તુ સાહજે પાવતી મયે મૂલ ।

અણગટ્ટપ્પો સેટ્ટીણ, દસમ ચ નિરસ્સ કવિતમ્મિ ॥ ૭ ॥

એવે ચેચ ચ દોસા, અસજ્જીમાહિં પચ્છકમ્મ ચ ।

ગિહિપ્પહિં પચ્છકમ્મ, તમ્હા સમણેહિં કાયવ્વ ॥ ૮ ॥

એવ સુચ અફલ, સુચનિવાતો તુ અસતિ સમણાણ ।

ગિહિ ૧ અણાતિરિય ૨ ગિહિની ૩-પરતિગિની સિગિહમેદો ॥ ૯ ॥

જતિસીમમ્મિ ન પુછતિ, તણ્ણોત્તેસુ વ ન વાત્તિ પપ્પોદે ।

તો સે અન્નેસિંસતિ, દવ દલતી ઉ મા દર્ગ થાતે ॥ ૧૦ ॥

યજ્ઞે વે સાધુ યા તા સાધ્વી પાસે યેસે (૧૫) જેવી રીતે પગના કાટારિક વાદવાના
ઉત્સર્ગ અને અપધાદ માગ વધા તેથી જ રીતે આંધની રજ સંધી પણ જાણ્યું
(૧૬) સાધુની આશમાં પડેલ તૃણના સયધમા સુમદ્રાનું દર્શાવે છે, જે નીચે પ્રમાણે—

સતી સુમદ્રાનું વૃત્ત—

વસતપુરમાં જિનદાસ નામનો જૈનધર્મરત્ન ઘેણી હતો તેને તત્વમાલિની
વખીદારા સુમદ્રા નામની પુત્રીનો પ્રાપ્તિ થઈ સુમદ્રા જેથી રૂપધાન હતી તથી જ
ગુણવાન સતી પણ હતો જિનદાસે પણ પોતાનો પક્ષનો પક્ષ પુત્રીને લાડવાડમાં
હાથરી જિનદાસ ગાંઠના ધાર્મિક સસ્કારો પણ સુમદ્રાએ શાસ્ત્રના અને તે શુદ્ધ
સમક્ષિતધારિણો થતી સુમદ્રાએ ચૌદનવયમાં પ્રવેશ કરતા જિનદાસને તેને
યાગ્ય પતિ માટે ધિંતા ઉત્પન્ન થઈ તેની રૂચા સુમદ્રાને યાગ્ય જૈનધર્મી કુલમાં
પરનાવવાની હતી

આ અરસામાં ચંપાનગરીનો ધૌરધર્મી શુદ્ધદાસ નામના ક્યાપારી વસતપુર
આવી થઈયા પકડા જિનદાસ ઘેણીના મહેલ પાસેથી વસાર થતા તેને સુમ
દ્રાને જાણ પોતાના તન અનુભવ થયા કે—આ શુભતી વાદલામાંથી છૂટી પડેલી
થીલછી તો નહીં હાલ ! સુમદ્રાના કપરાશિયે શુદ્ધદાસનું ચિત્ત આકર્ષી લીધું
પણ તેને માત્ર વચ્ચે શુદ્ધ જૈનધર્મમાં જ પા સિધાય છૂટકા નહાતા, કારણ કે જૈન
ધર્મીન જ પોતાનો વ્યવસાય પરનાવવાની જિનદાસની માન્યતા અચલ હતી
પોતાના કાવના સિદ્ધિ માટે શુદ્ધદાસે જૈન શાસ્ત્રના અભ્યાસ કરવા માંડ્યો
અને આશ્ચર્યચિત્ત કરના સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, સિનપૂલા, ક્યારવાનપ્રવળ,
ગુદાદહન અને નવકારસી આદિક પ્રત્યેકરવાન પણ કરવા લાગ્યા સુમદ્રાના રૂપ
તમજ ગુણ ઉપર મુગ્ધ થયેલા શુદ્ધદાસે જિનદાસ પાસે તેની પુત્રાના પોતાનો સાધે
છાન કરવાનો માગની કરી અનુકૂળ સમય શુદ્ધદાસ અને સુમદ્રા સમગ્રધાવા જાંઘાર્યા

સાસારિક જીવન શરૂ કર્યા બાદ શુદ્ધદાસને પોતાની માતૃભૂમિનું આકર્ષણ થયું,
પણ જિનદાસ ઘેણી પોતાના કંવાલો જુદા પડવા તયાર ન હતા થલી સુમદ્રાને
જૈનધર્મ નહા પણ પક્ષ વુસ્ત શુદ્ધધર્મો કુદુસ્થમાં વસવાનું હતું આ કારણથી
શુદ્ધદાસ પણ મનમાં મુશ્કાતો જિનદાસ ગાંઠ જમાની મૃદાવળ સમક્ષતા હતા આ
સમય વર્તન ધર્મો વચ્ચે તાવ સ્પર્ધા ચાલતી હતી ઘટલ જિનદાસ જેવા વુસ્ત
જૈન પોતાના કે યાને રૂતરધર્મો કુદુસ્થમાં વસવા માટે પરવાનગી આપે તે અસમ્ભ
વિત હતું ઉઘટ સુમદ્રાએ સમજાવવાથી અને જમાઈના આગ્રહથી જિનદાસે રજા
આપી અને સાચાશાવ શુદ્ધ ધરમાં વસવાનો અને સુમદ્રાના ધર્મ-વિચાર અને
આચાર-સ્વતંત્રતા સરક્ષણનો શુદ્ધદાસને મહામજ કરી

ચંપાનગરામાં આવી સુમદ્રા પણ નિત્યનિયમ મુજબ વર્તન કરવા લાગી
તેનું સૌભાગ્ય સુદ્ધ અન્યમ આશના કળાની જેમ વૃદ્ધિ લાગ્યું તેના સાસુ-સસરાને
શુદ્ધદાસ છીના દાસ જેવા જળાવા જામ્પી, પરંતુ તેનામાં કશો ઉપાય ન થાતો

धीमे धीमे धुधवातो आ ईश्यांनि घरना आगजामां आधी पडोंच्यो पोतामा
 कुळमा एक सैनधर्मी आ पोतामा धर्मेनु यथार्थ पालन करे ते तेना सासु-ससराची
 सदन न ययु तेन्ना तेनो उघाडो विरोध करपा लाग्या, पण तेनी बुद्धदासे कई
 दरकार न करी

हवे तेना सामरियाओप सुभद्राना छिद्रो सोबा शुरू कर्पा पकदा तेजोनी
 धारणा पट्टिपूत थार पटले मासखमणने पारणे कोइ तपस्वी मुनि सुभद्राना गृहे
 गोचरो अर्थ पथायां तेमनी आज्ञामा पयनना येगची एक तणखलु पडेल्ल, पण
 वेद प्रचे उदासीन भाववाळा ते मुनिघरने तेनी दरवार न दती सुभद्राप गोचरो
 बहारावतां मुनिजोने यतो वयथा निहाळी पटले लघुलायची वळावारा पातानी
 जीमयदे आज्ञामांचो तणखलु चपळताची रुई रुंधुं परतु तेम करता पाताना माळ
 मदेशमा करेल ताजा तिगवतु ककु पण मुनिधीमा काळजमा चोंटी गर्बु दुरपी
 आ दृश्य तेनी सासुपज धु पटले तेना अत्यार सुधी महामदेनते ह्यावेला बौध-
 दावानळ भजूकी उठ्यो तेणे पोतामापुत्रने वाळाची म्बव हकीकत बणवता कसु-
 सो, तारी खाना बरिप्र । ह्या सुधी बात बहार नवी गर्इ त्या सुधी साद छे पण
 आधी बात प्रसराता शूदेरमा तारी लाखनी प्रतिष्ठा राखना मूय्यनी यद्ये,
 माटे पाणी पहेलां ज पाळ बांध अने काइ सभ्य चळतामा आ होमशानी माफक
 बुद्धदासने माताना वचननी असर थई. तेणे सुभद्रा सायेता वहेबार बध करी
 दीपो बुद्धधर्मी भकीप आ हकीकतना शूदेरमा वायुयेने प्रचार कर्पो, जैन
 भाविका सुभद्रानी स्वळे स्वळे निहा यथा खानी आ वाजु सुभद्रा ता मेघावृष्टा
 दित खयनी माफक निर्विकार अने प्रतापी न हती करक, निहा अने अप
 वादनी मध्यमा पण तेने अशमात्र बौध क आदेश स्पर्शी शक्या गहीं शात
 चित्तयी तेणे आ वारण माटे शासनदयीनी सहाय मागी अन तनी आराधना
 माटे वापारसर्ग कर्पो अहुमनी प्रांते शासनदेवीप पण प्रत्यभ्य थई तनु करक
 दूर करवा वचन आप्यु सुभद्राप कापोरसग पारी पारणु कर्पु

योजा दिवसनो प्रातःकाळ यता स नगरमा हाहाकार प्रवर्ती गया शूदेरमा थारै
 दिशात दूरवाजा ओबीता (आपमेळे ज) बंध थई गया बदारनी मुनिपा
 सायेना चपायासीओनी वहेबार धुटी गयो आ दूरवाजा न रुंदे ता सभ्य नगरी
 क्षुधा-तृपाना सकटमा सपदाइ माय नगरवासीओनी व्याकुळता बधी गर्इ राजा पासै
 यात पहचि राजाप द्वारपाळोने थोलाव्या द्वारपाळाय कसु के-देवश्रुत उपसर्ग
 निवाय अमने बीजु कशु कारण मणानु नवी, माटे देव-शर्चना कराया धूप-दीप-
 पुष्पांजना पलि समर्पित राजवीर देखने सवाधीन शायता करता न देव-पार्णी
 थई के-“आ नगरनी कोई पण साचो सती री वाचा सुनरना तातणाद्वारा चालणी
 बाधी ते चालणीद्वारा कृपामायी पाणी खेची द्वारा ऊपर छाट्यो त्यारे ज ते दूरवाजा
 वधवाता” राजाप आधी सती स्त्रीनी शोध माटे नगरीमा पडद वगडाव्यो

આમ મીંચાને ઉચાઢીય તટલા સમયન નિમેષ કહેવામા આવે છે આટલા સૂક્ષ્મકાલ પય ત પળ જાના નિવેધ કર્યો છ તેના સસર્ગની તા વધા ન શમાટ કરવી ! શાસ્ત્રકાર આ સમયમા અપવાદ માગ પણ દર્શાવ્યા છ શ્રીનિશીયસૂત્રમા પરિગ્રહના અધિકાર છ ત્યા દશામ્યુ છ કે—“મિલાણમમીકૃત્ય વેજ્ઞદ્વિતાય દિરણપિ મેળેજ્ઞા ઉગલસ્યાપવાદ , વિસે કળમ તિ વિપગ્રસ્તસ્ય કનક-સુવર્ણ ત વેતુ ઘસિરૂળ વિસભિમધાયણદ્વા તસ્સ પાળ દિજ્જતિ, ઈતો મિલાણદ્વા ઉરા લિપગગહન મેજ્ઞે ચિ ॥” ગ્લાન સાધુના ઉપચારન માટ, ઘડને આપવા માટ અમ કાઈ સાધુન ચિસ્કાટક જુ હાય ત્યારે સાનુ ઘમાને પાયા માટ ઉપયાગમા લેતુ પટે તટલા સમય સાનુ ગ્રહણ કરે પરન્તુ કાર્ય પરિપૂર્ણ થયે અર્ધ નિમેષ માત્ર સમય પયસ્ત પાસે રાહી શકાય નહીં

આ જળ ગાયામા ધન, ધામ્ય બિગરન જગતો જે મર્યાદા વતાવી છે તે મર્યાદા ને સાધવ-પાઠે ત જ સુગચ્છ કહેવાય હવ સાધ્વી સવધી ગચ્છમર્યાદા વર્ણવે છ-

જત્થ ય અજ્ઞાલક્ક, પડિગહમાઈવિ વિનિહમુવગરણમ્ ।

પરિભુજ્ઞહ સાહૂર્હિ, ત ગોયમ ! કેરિસ ગચ્છમ્ ? ॥ ૧૧ ॥

[યત્ર ચાર્યાલક્થ, પતદ્વગ્રહાશ્ચપિ વિવિધમુપકરણમ્ ।

પરિભુજ્યતે સાધુભિઃ, સ ગૌતમ ! કીદશો ગચ્છ ? ॥ ૧૧ ॥]

ગાયાર્થ—એ ગચ્છમા સાધ્વીઓ મેલેલ પાત્રાદિક ઉપકરણોનો સાધુ ઓ વગરકારણે ઉપયોગ કરતા હોય તેને હે ગૌતમ ! કેરો ગચ્છ કહેવો ? અથાત્ તે સુગચ્છ નથી જ.

વિવેચન—સાધ્વીપ આળસ પાત્રાદિક ઉપકરણો પણ સાધુપ સ્વીકારવાના નિવેધ છ તા પછી તના લાયક આદાર તા કમ ન કરવો શક ? શ્રીવત્તિજીત કહ્યમા કહ્યુ છ કે—“ગુરુવહિઅપાડિલેહે, છપ્પહઅસોહિકમિ તદગ્ગહણે । લહુયા ગુરુગજ્ઞાણ, સયમેવ ય વત્થપાયગહે ॥૧॥” ગુરુની ઉપધિ પડિલેહ નહીં, તમા જુ બિગરેની તપાસ ન કરે તા સધુચારમાત્રી દેહ આવ અન ગૃહસ્થ પાસે યજ્ઞ, પાત્રાદિક ગ્રહણ કરે તા ચારમાત્રી ગુરુદેહ છાગ સાધ્વીને ગૃહસ્થ પાસેથી યજ્ઞાદિક ગ્રહણ કરતા વધા વધા દાપા ઉદ્ભવે ત અણાયતા વડે છ કે—સાધ્વીને ય પ્રમાણ ગ્રહણ કરતા કાઈ જૂતન બ્રામ્હ જુપ તા મિધ્યારથી વને, ઘઠી ‘સાધ્વીઓ તા પાત્રાદિકના મિપથી માડુ લે છે’ તેવા શકા કારને ઉપજે, શ્રીજ્ઞાતિ સ્વમાયણા વચ્ચલ હાય છ તેવા તનો સાધે મૈયુત-મેયનમી દુષ્કાથી ગૃહસ્થ યજ્ઞ-પાત્રાદિક વધારાયે અન જા તેના

દુષ્ટાનો અનાદર થાય તો લોકમાં હાસી કરે, વઢી સોજાતિનુ સરખ (ધેય) અળ્ય હાય છુ ષષ્ટે મારા ષષ્ટાદિકથી લોભાદ જાય છે અને તેને અગ અકાય કરવા પ્રયાય છે. વઢી રૂપવતી સાધ્વીને ઝોડને મોઢ પામેલ વોઢ મૃદન્ધ ષષ્ટીકરણદ્વારા તેને ઇયામાદ પણ પમાટે-ઇન્ધ્યાદિક અનેક કારણોથી શાસ્ત્રવારે સાધ્વીને ષષ્ટ-પાત્રાદિક પ્રદળ કરવાનો નિષેધ કરમાય્વો છે.

સાધ્વીને ષષ્ટાદિક તો ઝોડપ જ, તો તેમજે કયાથી મેઢવવા ? તે પ્રશ્ના જવાબમા જનાવવામાં આયે છે કે-તેજે પોતાની જાહરિયાત પાતાના આચાર્યને જનાવથી અને આચાર્ય પણ વિધિપૂર્વક સાધ્વીને આપે તે વિધિ કહ છે ? તે જનાવતા કહે છે કે-આચાર્ય સાધ્વીને યોગ્ય ઉપધિ મગાવોને માત દિવસ પોતાની વાસે રાલે, વાદ્ કલ્પ કરોને સ્થવિરાને પહેરાયે અને વિકાર ન થાય તો સુન્દર વધી પરીક્ષા કરીને તે ઉપધિ પ્રવતનીને આપે અને તે પણ યોગ્ય વિધિપુસ્તકમા સાધ્વીને આપે જો પરીક્ષા કર્યા વિના ઉપધિ આપે અગ તો સીધેસીધા સાધ્વીને આપે તો આચાર્યને ચારમાસી ગુદ પ્રાપ્તિલ્લ લાગે પ્રવતનીને સોલ્યા નિશાય વોઢ સાધ્વીને આચાર્ય સીધા ઉપધિ આદિ આપે તો અગ સાધ્વી વિષારે કે-સાધ્વી યુવાન ને રૂપવતી છે તેથી આચાર્ય તેને ષષ્ટ-પાત્રા દિક સીધા માપ્યા આવી રીતે કુશકા કરવાનુ કારણ મઢે ઉપધિ આપવા સયધી વિસ્તુગ અધિકાર ધીનિષ્ટીપસુત્રમા વન્દરમા ઉદ્દેશાનો જ્ઞાનમાં છે.

અપવાદમાત્ર દર્શાવતાં કહુ છે કે-સાધુના અમાચમા સાધ્વીય ષષ્ટાદિક ઉપકરણો પ્રદળ કર્યાં પણ તેમા સ્થવિરાનો મમ સાઢ્યવો ઝો સ્થવિરા સાધ્વી ન હોય તો યુવતી સાધ્વી અગ સાધ્વી સાથે જાડેને આપે આ નયધમા વિશેષ યુદિ કરતા કહે કે—

અદ્વદુલ્લભસજ્જં, યલબુદ્ધિવિવદ્ધણપિ પુટ્ટિકરમ્ ।

અજ્ઞાલદ્ધ મુજ્જઈ, કા મેરા તત્થ ગચ્છમ્મિ ? ॥ ૧૨ ॥

एगो एगित्थिए सद्धिं, जत्थ चिट्ठिज्ज गोयमा । ।

सजइए त्रिसेसेणं, निम्मेर त तु भासिमो ॥ १३ ॥

दृढचारित्तं मुत्त, आइज्जं मयहर च गुणरासिं ।

इको अज्जावेई, तमणायारं न त गच्छम् ॥ १४ ॥

[अतिदुर्लभमैयज्य, यलबुद्धिविवर्धनमपि पुट्टिकरम् ।

आर्यालब्ध मुज्यते, का मर्यादा तत्र गच्छे ? ॥ १२ ॥

एक एकाकिस्त्रिया मार्य, यत्र तिष्ठेत् गौतम ।।

સયત્યા વિશેષેણ, નિર્મર્યાદ ત તુ આપામણે ॥ ૧૨ ॥

दृढचारित्रा निर्लोभा, आदेया महत्तरा च गुणराशिम् ।

ગાથાર્થ-જે ગચ્છમાં સાધુઓ સાધ્વીય જાણી આપેલ, ઘઠ ને ઘડિ વળા

રનારા પુષ્ટિકારક, અતિ દુર્લભ ઔષધ-મેષજનુ મેવન કરતાં હોય તે ગચ્છમાં મર્યાદા વ્યાપી હોય ! એકલો સાધુ એકલી સ્ત્રી અથવા માધ્વી સાથે રહે તેને હે ગૌતમ ! અમે વિશેષ પ્રકારે મર્યાદા વિનાનો જ ગચ્છ કહીય છીય વહી દૃઢ ચારિત્રશીલ, નિર્લોભી, આદેય વચનગાહી, મહામતિવત અને ગુણના નિધાન રૂપ મહત્તરા (સર્વ સાધ્વીઓની સ્વામિની) સાધ્વીને સાધુ એકલો મળાવે તો તે પણ અનાચાર જ છે.

વિવેચન—યાજ્ઞમી ગાથામાં આપેલ મેરા શબ્દ દેશી છે અને તેના અર્થ મર્યાદા થાય છે જે ગચ્છ મર્યાદાવાળો નથી તે સીધજરની આજ્ઞા વહાર છે બુધ્ધાપ્ય, બુદ્ધિ વધારનાર, શક્તિ-દાતા યજ્ઞ ઔષધ પણ જા સાધ્વીથી લખાયેલ હોય તો સાધુથી વાપરી શકાય નહીં

સાધુને પકલી છો સાથે વાત કરવાના પણ વિવેચ કર્યો છે, તો પકલી સાધ્વી સાથે વાત કે વાર્તાલાપ તો થાય જ વ્યાપી? પક્ષાત્યાગ યદુ યુરી સીમ હા પક્ષાતર્માં રહતા પક્ષીજાના અગ-પ્રસ્થનો આવાય ન્હ અને પરસ્પરના વિશેષ વાર્તાલાપથી મન ચલિત થયે જાય છે પક્ષા ધેનિક મહારાજા અને રાણી સેલણાને ભગવાતની પપદામાં જોડેને તેમ જ તેઓના રૂપાદિકના વિચાર કરીને શ્રીમદ્વાચીર ભગવતના સાધુ તથા સાધ્વીય અર્વાતરમાં તેવા ઘણા નિવાણ કર્યું હતું શ્રીમદ્વાચીર પરમાત્માના દૃઢ અને ક્રિયાશાસ્ત્ર સાધુ-સાધ્વીનુ મન ચલિત થઈ ગયું તો પછી યોજા સામાન્ય સાધુ વા સાધ્વી માટે તો શુ કહેવું? માટે જ શાસ્ત્રજારે પક્ષાતર્માં તો છો સાથે વાર્તાલાપ કરનાર સાધુને મર્યાદાહીન અને સાધ્વી સાથે વાત કરનારને વિશેષ પ્રકારે મર્યાદાહીન કહેજ છે

ચારિત્રના સ્થિર પરિણામવાળી, સ્પૃહા રહિત, ગુણવાન અને મહત્તરા (સર્વ સાધ્વીઓની સ્વામિની) પદને પ્રાપ્ત થયેલ યથી બુદ્ધ સાધ્વી પણ જો સાધુ પાસે પક્ષાતર્માં મળવા થેતે તો તે ગચ્છ અનાચારી છે સાધુઓના સમૂદયા જે સ્થાન આચાર્યનુ ન્હ તેનું જ સ્થાન (પ્રતિષ્ઠા) મહત્તરા (આચાર્યોની)નું છે મહત્તરા પદથી ક્યારે પ્રાપ્ત થાય તે સંવધમાં વધુ છે કે—“સીલત્યા વ્યકરણા, કુલજા પરિણામિયા ય ગમીરા । ગચ્છાણુમયા બુદ્ધા, મહચરચ લહ્હ અજ્ઞા ॥ ૧ ॥”

શિયલ્લયતી, સુહૃત વરનારો, કૃતોત, ઘૃષ્ઠા, ગમીર અમ્લ વરણવાડો, ગદ્ગદમાં
માગ્ય વયો સાધ્યો મહત્તરા પદને પ્રાપ્ત કરે → દંતુ પળ આ સમગ્રમાં વિશેષ
ઘણત કરતા કહે છે કે—

ઘણગર્જિતહયકુહર-વિજ્ઞદુર્ગિજગદ્દહિયયાઓ ।

અજ્ઞા અવારિયાઓ, ઇસ્થીરજ્ઞં ન ત ગચ્છમ્ ॥ ૧૫ ॥

[ઘનગર્જિતહયકુહર-ત્રિગુદુર્ગાધિગદ્દહિયયા ।

આર્ષા અનિવારિતા, સ્ત્રીરાજ્ય ન મ ગચ્છઃ ॥ ૧૫ ॥]

માધાર્ષ—મેઘનો ગર્ગરિવ, અચન, ઉદરમા રહેલો ગાયુ અને વીંઝડીના
ચમગાની જેમ જેમના હૃદય સ્ત્રી ન ઘરૂણ એવી માગ્નીઓ ડ્યા સોચ્છા મુજબ
ગમનાગમન કરે તે સ્ત્રીરાજ્ય છે પણ ગચ્છ નથી.

વિવેચન—મેઘ ગર્જે ત્યારે નિર્ગિત ન કહી શકાય કે—આ ધરમશે કે
તહીં થરસે ઘડી ઘોઢો હાટે ત્યારે તેના પેટમા પણ પ્રવેશમાં સમર્થિત્વમ ગાયુ
ઉપજે છ અને તેથી તેના ઉદરમાં ઘાટ-પાલ વયા અવાજ થાય છે પણ તે માત્રમ
પડતો નથી કલિકાગ્રસવહ શ્રીમદ્ દેમવ-દ્રાચાં પરિશિષ્ટ પયમા કશુ છે કે—
“દર્શી ચ સ્વર્ણકારોઽપિ, ચરિત યોપિતામહો । । અધાના કુહકારાય-મિન કો
વેતુમીશ્વર ॥ ૧ ॥” જ્ઞાતા પથો સાતી, છોતુ ચરિત્ર અને અચના ઉદરમા
થતો ‘કુહર’ વયો શબ્દ જાળવાને કાળ મમય છે ? અર્થાત્ તે સર્વ જાતી
શક્તા જ તથી પડલે વદયાનુ તારવર્ણ પ છે કે—છો પ કપટમા વરદિયા છ
તેના સ્વભાવ ચચઠ હોવાથી તેનું હૃદય ન કલ્પી શકાય તેનું હોય છે આવી
છોમો (સાધ્વીઓ) જે ગચ્છમાં અકુશ વિના ઘતતી રોય તે ગચ્છને ગચ્છ
ન કહેવાય પણ ત્રિવારાશ્વ ન કહી શકાય ત્રીવિજ શાસ્ત્રોમાં પણ છો-ચરિત્ર
નંદ-ધો કશુ છે કે—

અશ્વપ્લુત માધનગર્જિતં ચ, સ્ત્રીનાં ચરિત્ર મનિતવ્યતા ચ ।

અર્પણ શાપ્પતિર્અર્પણશ્ચ, દેરા ન જ્ઞાન્તિ કુતો મનુષ્યા ૧ ॥ ૧ ॥

જલમજ્જે મચ્છપય, આગામે પન્નિરાયાણ પયપતિ ।

મહિલાણ હિયમગ્મો, તિન્નિરિ લોણ ન દીમન્તિ ॥ ૨ ॥

યદિ સ્થિરા મોદ્વિયુત્, તિષ્ઠન્તિ યદિ વાયરા ।

દૈવાત્ તથાપિ નારીણા, ન સ્વેપ્ના સ્વીયતે મન ॥ ૩ ॥

પાઠાના પટમાં છા-વટ વયા થતો ધ્વનિ, માનતા મધ ચર્પણે ક
કેમ ? છોતુ ચરિત્ર, મનિવ્યમા શુ ચગતુ છે અને શું ઘણતુ નથી ? આ થાવ દેવો

પણ સાળી શક્તા નથી તો પછી મનુષ્યોનો શક્તિ કદ ગણપ્રોમાં ? જાલમાં માલુખાને પગ, આવાશમાં ઉઠતા પખીઓના પગનો પત્તિ તેમજ સ્ત્રીનું દૃશ્ય-માત્રને લાગે જગતમાં દેવો શક્તા નથી કદાચ દેવલોકથી લીજલો સિંધર ઘનો જાય, પથનો પણ પદ જામવામાં રહે પરંતુ સ્ત્રીનું મન તો કદાચ સિંધર રહે જ નહીં

માધ્વી પણ સ્ત્રીજાતિ જ છે તેથી તે પણ ચપલ ને હલકા મગવાળી હોય છે સ્ત્રી તેને લગામ વિનાના અશ્વની માફક છૂટી મુકવામાં આવે તો તે કદયાળ સાધવાને ઘરને ઝાલતું હાનિકારક જ થતન આશરે ને સ્ત્રીજાતિને કેટલા અકુશનો જરૂર છે તે મીચેના શ્લોકથી ઘરાઘર સ્પષ્ટ નમસાંત્રી થાય છે કે—

“ પિતા રક્ષતિ કૌમારે, ભર્તા રક્ષતિ યૌવને । પુત્રસ્તુ સ્થવિરે માતે, ન સ્ત્રી સ્વાતન્ત્ર્યમર્હતિ ॥૧૧॥ ”

પાલક્યમાં કુમારી હોય ત્યાં સુધી સ્ત્રીનું રક્ષણ પિતા કરે છે, થાદ યુવતી થાય ત્યારે ધણે પોષણ કરે અને ધુલ્લા થાય ત્યારે પુત્રા દિવ તેનું રક્ષણ કરે, પણ સ્ત્રી સ્વતંત્ર ન રહે સ્ત્રીનું ચિત્ત કેટલું દુષ્ટ હોય તે તે વિષયમાં રેવતીનું વૃત્તાન્ત સારો પ્રકાશ પેંકે કે—

રેવતીનું વૃત્તાન્ત—

રાત્રિગૃહી નગરીમાં બેળિય રાજા રાજ્ય કરતા હતા નગરનો બહાર ગુણશીલ નામના યશ્વતુ મંદિર હતું તે નગરીમાં મહાશતક નામનો ધનાઢ્ય માધાપતિ ધનતો હતો તેના આઠ ક્રોડ સોનેયા મહારમાં હતા, આઠ ક્રોડ વ્યાપારમાં હતા અને આઠ કરોડ સાનેયાનું ઘરેણું હતું આ ઉપરાંત દશ-દશ હજાર માયોનું પદ્મ ગોકુલ યથા આઠ ગાઝલ ઘડેલે પછી હજાર માયોનો તે સ્વામી હતો તેને તર પરનોઓ હતી, તેમાં રેવતી મીટી હતી રેવતી પાતાના પિયરથી આઠ ક્રોડ સોનેયા અને આઠ ગોકુલ વગ્યાદાનમાં લાવી હતી ડ્યારે યાત્રીનો ધાર પરનોઓ પદ્મ પદ્મ ક્રોડ સોનેયા અને પદ્મ-પદ્મ ગોકુલ લાવી હતી આ રીતે મહાશતકનો સપત્તિ અને ઋદ્ધિ અટકાવક હતી

મગલાન મહાધીર નિહાર કરતા કરતા રાત્રિગૃહીના ગુણશીલ ઉપાનમાં સમગ્રસર્પા સર્વ લોકાની સાથે મહાશતક પણ ધર્નાર્થે ગયો પ્રભુની અમૃતમય દેશના સામલો સમસ્ત પર્યદા આનંદિત થતી સર્વ પાતપોતાને સ્વાતે ગયા થાદ મહાશતક પરમાત્માને વિશ્વસિ કરી કહે પ્રભો ! હું પદ્મમહાવ્રતરૂપ સર્વ ચિરંતિ પ્રદાન કરવા અશક્ત છું, પરંતુ મને સમવિતમૂલ સાધકના ધાર વ્રતરૂપ ધમ ઉચ્ચરાયા મળવને થાય ૩- ‘ધર્મસ્ય ત્વરિતા મતિઃ’ ધમના સારા કામમાં કદાચ ટોલ ન કરવી મહાશતક સાધકના વ્રતો અગીયાર કર્યા આજદ સાધક કરતાં વિશેષ ૫ પ્રદાન કર્યું કે-લોલોશ ક્રોડ સાનેયા ઉપરાંત સપત્તિ થયે તો તેનો ધમમાગમાં વ્યય કરવા અને પ્રતિદિન સ્વાધાર કરતા કે કાસાના પાત્ર ભરાય તદ્દલ રૂપ ડગાર્થેન થાય મહાશતક સાધકને મળે તેની પ્રાર્થના કરી

તેર છાવો ઉપરાતનો પળ ત્યાં ધીમે ધીમે મહાશતક મોવામીવાદિક નવ તત્વના જ્ઞાતા થયા મહાવીર મગરત પળ અચર વિહાર કરી ગયા.

પછી રાત્રિસમયે રેવતી જાગૃત થઈ ગઈ અને કુદુમ્બ સંબંધો વિચારના કરવા લાગી તેવામા તેન વિચાર આંખો ક-આટલી થઈ સમ્પત્તિ અને ઋદ્ધિ હાથા છતાં હુ મહાશતક સાથે થયેલ ભાગવિલામો ભાગવી શક્તા નથી બહો મારો શાકયા અતરાયભૂત (વચ્ચમા આયે) છ માટે તેને અગ્નિના ઉપદ્રવથી, શસ્ત્રપ્રહારથી ક વિષપ્રયાગથી મારો નાશુ આ પ્રમાણે દૃઢ વિચાર કરી પોતાની શાકયાના છિત્રો જાણા લાગી તમોવચ્ચ પરસ્પર અતર પડાયા રેવતીએ છ શાકયાને શસ્ત્રપ્રહારથી અને છને શર આપોને મારો નાશો તના ચાર માઢ માનવા અને ચાર ગાકુલાવળ પાન લઈ લીધા

બાદ રેવતી મહાશતક સાથે થયેલ ભોગો ભોગવવા લાગી વિશેષ ભોગ ભાગવવાનો જાલસાથી સ માસલાલુપી થઈ અને પ્રતિદિન તલેલા, અગ્નિમા શેકલા બિગર પ્રકારના માંસ જાણા લાગા માસનો સાથે મદિરાનુ બ્વસન પળ થયુ

પછી રાત્રિગૃહી નગીમા પર્વના દિવસામા અમારી પઢહ વાથા પડેલે રેવતાને માસન માટે મુદ્દતા ઉભી થઈ ગાજાજાનુ હલ્લન થાય તો શિક્ષાવાચ થયાય પડેલ માસના અમાયમા રેવતીએ પોતાના ગાકુલના માનસને ચાલાવાન કહ્યુ કે- તારે હમેશા કે વાછડામીન મારાને તનુ માસ મન માલવાયુ આ પ્રમાણ આવતા માસન શકીને, તલીન રેવતી પ્રતિદિન જાણા લાગી

મહાશતક આવક વ્રત-પાલન કરતાં ધૌદ વપ સ્વતીત થઈ પછી પાછલ રાત્રે ધમ-જાગરિકામા વિચાર કર્યો કે-ગૃહલ્પવસ્થામા મેં આટલા વર્ષા ગાજ્યા, હવે તો માત ફાલે પુત્રને સઝ કારમાર સાંપી હુ આવકની પ્રતિમા ધારણ કરે માત કાલમા કુદુમ્બાજનનાન જમાડો, પુત્રન માર સાંપા, જિનશ્વરે ફટેલ કન અગીકાર કરાન તળ પોપથજાલામા વાસ કર્યો આ અવસરે માંસ તથા મદિરા મદામત્ત બનલ રેવતી પોતાના કચ છૂટા ચૂકા, આટળાના છંદામી કાપક કરતી પોપથજાલામા ગયા મહાશતક યઠા છ ત્યાં જાવાન કદવા દર્મ કે- હ આવક ! હુ ચારિત્ર ધર્મનો શક્ષા કરે છ, પુ થ થાધે છ, માક્ષમે મલિ કરે છ પળ ત વમે, પુણ્ય, સ્વગ અને મોક્ષ બિગરે શુ છ ! ધર્મ વ્રતે દેવલે જવાના તારી શક્ષતા છ પળ મારો સાથ થયેલ ભાગ-વિલામો માઢ કોઈપણ સુખ તો અહો જ તન દશકુ માક્ષમા તો છી નથી, કન કો તિનું સુખ કુ ? થટા પરલોક કાળે જાયો છ ? માટ મારા નામે મલિ તિનું સુખ ભાગ્ય રેવતીના આધા વચ્ચવાયક વચન સામલજા છતાં મલિ મલિ મલિ ચલાયમાન ન થયા ત્યારે રેવતી જવા જાધી હતો તર્ક કરે શુ.

બાદ મહાશતક આવક વ્રમશ, આવકના અગ્નિ દિન કરે પડેલી પ્રતિમા-જિન ધર્મન વિષ રાધિ, મિરયાવવા મલ, રેવતી કે મલિ

विगेरे न करे परन्तु समकित रुद्धी रीत पाळे श्रीजी म्याग न करे श्रीजी प्रतिमा-समकित होय, भाषवना यार प्रतो रुद्धी रीत पाळे पण सामायिक तथा देशाधगामिक न करे श्रीजी-म. प्रकार समकित पाळे, भाषवना यार प्रता पाळे, सामायिक तम ज देशाधगामिक करे परन्तु आठम, चौदश, पूतम व धमावास्याने दिवस पोषह न करे गायी-समकित, यार प्रत, सामायिक विगरे करे, आठम-चौदश विगरे दिवसान विष पोषह कर परन्तु रात्रि विष वाउत्सवगव्यान कर पाचमी-चाथीमा दशाव्या प्रमाण स. विषा कर, उपरात रात्रिमाज्ञाना त्याग कर, रात्रिप्रतिमा कर-वाउत्सवग करे, त्याग न करे, रात्रि भोजन न कर, रात्रियु मोड्ड पहेरे, दिवस सप्रवध पाळे, रात्रि भोग-प्रमाण करे-आ प्रमाण जघ यथी एक, ये क प्रण दिवस अन उत्कृष्टधी पास मास पयत विचरे छट्टी-पाचमीमा दशाव्या उपरात रात्रिर्मथुनना पण त्याग कर, परन्तु सचित्तता त्याग न होय आ प्रमाण जघयथी एक, ये क प्रण दिवस अन उत्कृष्टधी छ मास पयत विचर सातमी-छट्टीमा दशाव्या उपरात सचित्तता त्याग होय परन्तु आरम्भना त्याग न कर, आ प्रमाण जघ-यथी एक, ये क प्रण दिवस अन उत्कृष्टधी सात मास पयत विचर आठमी-सातमीमा दशाव्या उपरात पात आरम्भ न करे परन्तु श्रीजा पास करावया त्याग नथी-आ प्रमाण जघ-यथी एक, ये क प्रण दिवस अन उत्कृष्टधी आठ मास पयत विचरे नवमी-आठमीमा दशाव्या उपरात पातान अर्थ पण श्रीजा पास आरम्भ न कराव पण वाजा काड पातान अर्थ आरम्भ करता होय ता तना त्याग नथी-आ प्रमाण जघ-यथी एक, ये क प्रण दिवस अन उत्कृष्टधी नव मास पयत विचरे दशमी-नवमीमा दशाव्या उपरात पातान अर्थ करल भोजनना त्याग कर, मस्तक मुढाय, चाडी रखाव, काड वस्तु माट पुत्रांश्च पूज तोय अम्बर-हा क ता कह जाणता होय ता हा कह अन न जाणता होय ता ना कह-आ प्रमाणे जघयथी एक, ये क प्रण दिवस अन उत्कृष्टधी दश मास पयत विचर अगियारमी-दशमीमा दशाव्या उपरात मस्तक मुढाय क लाव कर, साधुना जम यथ अन पात्रादिक राख तम राख, साधुना माफक श्यासमितिपूवक चाल, गाचरी अर्थ गृहस्थन घर जाय त्यार मात क दाळ रथा गवा होय ता वन वस्त्र, भाग रथार्थन उतरो गया होय अन दाळन उतरवानो यार होय ता मात वस्त्र गृहस्थना घरमा ज्ञाने वहे छ क-हु आवकनी पट्टिमा अगीकार करलो भावक नु माट मन मित्रा माया आ प्रमाण मागमा विचरता पण काड प्रण करे ये-तमी वाण छी ? ता वहे क-हु पट्टिमान पहन करनारा भावक छु आ प्रमाण जघयथी एक, ये क प्रण दिवस अन उत्कृष्टधी अगियार मास पयत विचरे आ बावत काड प्रण कर क-ता पछी तमा साधु कम यद जता नथी ? कारण क छली आगियारमी पादमामा ता साधुना जघा न आचरणा छ आ प्रक्षणा छुलामा प छे क-हना स्वजनवगनो स्नेह दृष्टा नथी पटले स.

વિરતિ ન પ્રતી શક મહાશતક શ્રાવક આ અગિયારે પ્રતિમાનું વહન કર્યું અને તપશ્ચર્યાદિકને કારણે તેનો દેહ કુવલ થતો ગયો તાહી તથા માત્ર મુકાર ગયા અને નાટીમા શ્વાસમાત્ર રહ્યા આ પ્રમાણે કાયાકષ્ટ સહન કરતા પચ્છા પાછળી રાષ્ટ્રિયા ધમ-જાગરણ કરતા તને વિચાર ઉદ્ભવ્યો કે-દેહ કુવલ થયો છે, તાહી-માત્ર ક્ષોણ થઈ ગયા છે અને નાટીમા શ્વાસ છે તો હુ ધ્વજશળ સ્વીકાર્યા વાદ ચાર આહારના ત્યાગપૂર્વકનું અણશળ સ્વીકારી વિચરતા તેમને શુભ અપ્પવસાવાન અગ અર્થધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું પર્ણદિશામા ક્ષણસમુદ્ભવ હજાર યોજન, દાક્ષણ અને પશ્ચિમ દિશામા પણ હજાર-હજાર યોજન પચ્ચત અને ઉત્તર દિશામા સુલ્લહિમવત પવત પચ્ચત જાળવા-દેવતા કામ્યા ક્ષણદિશામા સૌધમ દેવહાસ પચ્ચત અને અધોલોકમા રત્નપ્રમા નારત્રીના લોલુપ નામના પાપહામા ચારાશી હજાર વચના આયુષ્ય પ્રમાણન જાળવા-દેવતા કામ્યા

પચ્છા મહાશતક પાતાની પૌષ્પશાઝામા છે તેવામા રેવતીપૂર્વેની માફક મહિરા-મસ્ત થતાન તમની પાસે આવે અને વજ્ર છૂટા મૂકી, ઓઢવાનું થટ્ટ આયુ-પાહુ કરતી, હાથમાથ દર્શાવતી વિષયમંથન માટ યાચના કરવા છાગા રેવતીય પચ્ચ ચાર, ઘોઝી ચાર અને ઘોઝી ચાર પણ પ જ પ્રમાણે વજ્ર ધડલે મહાશતકન પ્રાથ ઉદ્ભવ્યા અને અર્થધિજ્ઞાનથી જાણે તને વજ્ર કે-“દે રેવતી ! તારા અકુરય અને હુટ આચરણથી હુ આજપો સ્વાત્મી રાષ્ટ્રિય બ્રહ્મસ નામના વ્યાધિથી મૃત્યુ પામા, રત્નપ્રમા નારત્રીના લોલુપ નામના પાપહામા ચારાશી હજારના આયુષ્યશાઝા નારવા તરાય ઉપજીશ ” મહાશતકના આયા વટાર વચન સામંજસતા જ રેવતીને માન આપ્યું તો જણાયુ કે-મહાશતક મારા ઉપર કટ્યા છે અને મને ધીર ધીરે મારી નાશશ થલો મને શ્રાવ શીધા છે તો માથે થયુ શુ થયુ ? એમ અચચાત થતી પાતાના આવાસે ગઈ અને આત્મધ્યાનના યોગથી પ્રતિદિન દુરવા લાગી તને પરિણામે તને બ્રહ્મસ નામના વ્યાધિ થયા અને થરાથર સાતમે દિવસે મૃત્યુ પામી નારત્રીમા ગઈ

આ યાજ્ઞ પૃથ્વી ઉપર ઉપકાર કરતા કરતા ભગવત મામહાવીરસ્વામી ત નગરીમા સમવસર્યા પપદા પચ્ચ થઈ અને ભગવત ઉપદેશ આપ્યા પપદાના વિસર્જન થાદ ભગવત ગૌતમસ્વામાને વજ્ર કે-“દે ગૌતમ ! આ નગરીમા મહા શતક શ્રાવક અણશળ સ્વીકારીને પાતાની પૌષ્પશાઝામા રહેલ છે તને પાતાની પત્ની રેવતાને વટાર વચન વજ્ર હતુ. અણશળ સ્વીકાર્યા પછી સાચુ હોય તો પણ અનિષ્ટ અને અમિય વચના કાઢને પણ ન વહેવા જાણ્ય, પ્રાથ પણ ન કર્યો થટ્ટ, માટે તમ તેમની પાસે જાઓ અને પ્રાયશ્ચિત્ત આપી તેનો શુદ્ધિ કરો ભગવતનું વચન સ્વીકારી ગૌતમસ્વામી મહાશતકની પૌષ્પશાઝા તરફ જાણ્યા ગૌતમસ્વામીને આવતા જાઈ મહાશતક આગ્રક અતીથ આનંદિત થયા થાદ ગૌતમસ્વામીય ભગવત વહલ સર્થ વૃત્તાંત જણાવીને તમને આલાયના આપી.

યોત થયે વચ્ચે ધમણાવાસવપુષ્પ ધારણ કરી, હોથે સાઠ ટંકની માર
ગાંતિક રાજેશ્વરી સ્વીકારી, વાલ્મીકી પામી મૌઘમ દેવતાવમા અદ્યર્થાદિત
નામના વિમાનમા ધાર પલ્લાવમન આડરે દેવ થયો ચાન્દ્ર સ્વામી વ્યયી, મહા
વિદેહ રોષમા ઉત્પન્ન થઈ માથે ઝાંઝો આ વચોના સારાણ પછે જ-દ્વાર્ગાતિના
સ્વભાવ જ થયેલ હોય ॥ માટે સાચીના સત્ત્વ ન કરવા તમજ તત્તા પાસે થયું
મદિ છી-પરિત્ર માટે પાતાલમુદરી ૧ વચાનવ પળ યાથવ છે, એ નાચ પ્રમાણ-
પાતાલમુદરીની રસિક કથા—

વિદ્યાલાપુરીના અત્યંત રાજાવ વચ્ચે મુઘી પાતાલના સમાજનાં પુણ્ય
ક-વચી વાદ વગા વાજી છે જમા દુ મિષુળ ન દાડ ૧ રાજસમામા 'દાજા દા'
વદવાવાળા ઘણા દત્તા હતા વજ નવજાળી પુરવે જનાયુ વ—રાજન ૧ આવ
દત્તી છીવરિત્રના વઢા જાણો જાણવા મયો છીવરિત્ર આગલ દ્વા, દાનયો,
મન્નત્રવાદીઓ વિગર મુખ્ય થયા છે સાલધર છીન મોવરામાં રાજાન અનક રક્ષકો
રાજમા તો પણ તે જાલધરન છતરા પ્રશાસારી વા દત્તો રાજા આ વાન સાંમણી
સાધ્ય તો વામ્બા પણ તેજ નિર્જય વચી ક-માર દવ વજ શુદ્ધ શિવલક્ષ્મી
છી સાય પરણુ અત ત હતા છીન મોવરામાં રાજાન દુ તના સતીશ્વરુ રાજન
વરાશ વાદ સામતરાવો તરતો જામગી વજ સ્વરૂપવત વચા સાથે તે
પરણમા રાજમદલમા વદ મુમ મોવજ વચા, તમા તેજ રાજા અત ધાવમાતો
પણ તેજ વા ૧ વા ૧ યો પછી વિજય વાલ્મીકી-વાલ્મીકીના વ વેસવાના નિવેધ
વચી અનુક્રમ ત યોવગવચા વામા અત પાતાલમા રાજવાચો રાજાવ તેજ
પાતાલમુદરી મુ નામ રાદુ રાજા તની સાથે થયેલ વિવચસુલ ભાગવ છે
અત તેજ નિર્મલ શિવલક્ષ્મી સત્તાવ વામ છે, યોજી રાણી વરતો તેજ અધિક
સમાન માવજ છે, રાજજામમા ૧૨૪૫ ૧૫૦૦ આવતા મયો, રાજસમામા પણ
મોહી આથી વહલા વાદમા સાવ છે

વક સમય રવા રત્નદ્રીવના અનગદ્ય નામનો સ્વાપારી વિદ્યાલાપુરી આવ્યા
અને રાજાને આમળા જેવડાં માતીના વજ મહામુચ્ચાન દાર મેદ વચો રાજાવ
તેજ દાળ માફ થયું પટલ સ્વાપાર વરતો તેજ વરાદા વાનેવાના લામ થયો તે
નગરીમાં તેજ પાતાલુ મનિગૃહ ધધાવુ અત રાજાની વામવતાકા નામનો વચાને
વજુ ત્રય આવી વજ વરા વકદા સાવવાદે વામવતાવાન પુણ્ય વે—દમણી રાજા
રાજવાયમા શિવિલ મગવાળા વમ જણાય છે ૧ વામવતાવાવ વજુ વે—દું વદ
વિશેષ જાણતી મયો, વરજુ અત પુરમા વચી વાત વાલ છે વ—રાજા મોવરામાં
રાલેલી વજ રૂપવતી રાજવચાના મોહમાં પદવા છે, યોજી રાણીઓની ચવર
પણ વતો ૧યો અને તેથી રાજજામમાં પણ મદતા આવી જણાય છે

અનગદેવને પણ પાતાલમુદરી જોવાનું મન થયું, જેણે ધ્યેને પણ દેવયો

નથી પધી તે રાત્રીકાળા વેલી મુનવંતી ને કપાલી દશે ? હાન મઠે તો માને પ્રેમ પળ
 કરયા, પથો નિર્ણય કરો અનગદેવે પ્રતિદિન વિધિય મેટના ધરી રાજાનું મન યશ
 કરી લીધું અન અતપુરમા પળ પવલો જાવ-આવ કરી શકે તેવો વિશ્વાસ સપાદન
 કરી લીધા પ્રેમ વમે મોંઘરાનું સ્થાન વિગેરે જાણી લીધું ઘાદ પાતાના મહેલથી
 મોંઘરા મુખી મજ સુરગ પળ સાદારી મજ દિવસે રાજાના પાતાલસુન્દરી
 પાસેથી જ્યાં ઘાદ અનગદેવ સુરગદ્વારા રચા ગયો જુવ છે તો પાતાલસુન્દરી
 કહે છે તેનું સ્વરૂપ જોઈ અનગદેવ ઘડીમર તા જાણે ચિત્રિત દોષ તેમ સ્થિર
 થઈ ગયો ઘાદ તેની પાસે જઈ, જોમલ યજ્ઞનથી બોલાવી તેને જામત કરી

જોઈ પળ યજ્ઞત રાજા સિવાય અન્ય પુરુષને જોયેલ નહીં હોવાથી પાતાલ-
 સુન્દરી અનગદેવને સીતા જ વિસ્મય પામી ધીમે ધીમે પરિષદ અને પાતાલોપ
 પતાં અનુરાગ વધ્યો અને વળે પરસ્પર પ્રેમી પળ વધ્યા, ધીમે ધીમે ઘાદ પ્રેમ
 જામતા અનગદેવનું મન ઘણું રહિત થતો ગયું પટલે રાજાના જ્યાં ઘાદ તે
 પ્રતિદિન પાતાલસુન્દરી પાસે જ્યાં જામ્યો, પવન પાતાલસુન્દરીય વધુ કે-મને
 તારા પ્રસાદે હાં જઈ નગરરચના દેખાડ અનગદેવ તને પોતાના આવાસે લઈ
 ગયો પાતાલસુન્દરી વધાત્તમા યેની નગરવર્ષા જાય છે તેવામાં રાજા પળ દસ્તી
 ઉપર યેની આશ્ચર્યપૂર્ણ ઉપાનમા ગયા તેને જોઈ પાતાલસુન્દરી વિચારવા
 હાળો કે-મને વેદીની માફક મોંઘરામા છાતી રાતે છે અને પોતે વધેછલ વિદ્યાર
 વરે છે રાજાને પળ હુ મારી પતુરાઈ થતાનું તા જ કરી આ પ્રમાણે દદ નિર્ણય
 કરી પાતાલસુન્દરીય સાવધાનને વધુ કે-રાજાને તારા ઘરે જમવાનું આમંત્રણ
 આપ હુ યથી રસોઈ તેને જાતે જ પીરસીશ તનુ વધત સામગ્રી અનગદેવ તો
 દિગ્મુદ જ થઈ ગયો અને અનગદેવ વાન્યો કે-રાજાને આમંત્રણ આપી તારે મને
 વમદેવનો અતિથિ વનાવવો છે કે મહાઅનર્થ હતપત્ર કરવા છે ? તેમ પૂડતા
 પાતાલસુન્દરીય વધુ-તુ જા માટે મય વામે છ ? વાણિયાની જાત ઢરપોજ વદી
 છે ત જોઈ નથી હુ વધુ તુ તેમ કર, નહિ તા તને પળ માટે હાથ યતાવથો
 વદને રાજાને દુશિયારી વધુ જ અમિમાન છે, માટે તેનું અમિમાન ઉતારવું છે
 છેવટે સાવધાન રાજાને આમંત્રણ આપ્યું

પછી મોજનસમયે પાતાલસુન્દરી પોતાની શ્મેશની માટી પથેરી રાજાને
 પીરસવા હાળો રાજાની તેના તરફ નજર જતા તે ત્રિચારમાં પડી ગયા કે-આ
 પાતાલસુન્દરી અહીં વ્યાપો ? હમણા જ હુ મોંઘરામાંથી વાન્યો આવું છું અને
 અહીં વળ તેને જ દેવું છું તો આ છું ? પળ આ તો પાતાલસુન્દરી જેવા સ્વરૂપ
 પાલી અનગદેવની સ્ત્રી હશે વમ વિચારી મન થાક્યું ઘીની ધાર વળ તે જ પીરસવા
 આવી અને ગાતાનું મન વધડોલે વધુ જમતાં જમતા સ્વચ્છતા વધા તાગી
 પાતાલસુન્દરીયી વધુ અજાણ્યુ ન રહ્યું થોડી વાર તે પીરસવા આવતા રાજા
 તેની માટી ઉપર નિશાની માટે વદીનો છારો નાખ્યો પાતાલસુન્દરી રાજાની

વપટકલા સમજી ગઈ, પણ જાણે વનુ જાણતી જ ન હોય તેમ પોરસવા લાગી
હવે પાતાલસુદરીય રાજાની પૂરેપૂરી મશ્કરી કરવાનો ઉપાય રચ્યો

પોતે વ્દ્ય પસો હઈ રાજાની યાજ્ઞમાં ઘેટી અને વદેવા લાગી-દે રામન!
મા જમવાનો વશ્તુ કેમ જમતા નથી ચરી થાત તો વ છે કે-વાળિયાના ઘરનુ મોજન
રાજાને વધારી ગમે ? ચલો અનગદેવની સામુ જોઈ વદેવા લાગી-તમારા ઘરમાં
ફરે વધી વસ્તુ છે કે-રાજા તેને જોડેને આશ્ચર્યમાં દૂધી ગયા છે ! રાજા ઘરાવર
જમતા નથી અને વિચારમા ઘરાવર સહીય થઈ ગયા હાય તેમ જણાય છે.
પોરસેલુ મોજન પણ દજુ તેમનુ તેમ જ પહેલ છે પણ દા, હુ ઘરેલર મૂલી
ગઈ મોટા પુદવને મૂલ્ય જ વહુ અલ્પ હાય છે આ પ્રમાણે મીટી મશ્કરી કરી શીતલ
જલ આપ્યું રાજા પણ મુલકાસ લઈને પાતાલસુદરીની તપામના વિચારમાં ને
વિચારમા સહી અત્ય પુરમાં ગયા

પાતાલસુદરી પણ વદીના છાટાવાલી સાહી ચલાવી, તેના જેવી જ યીજી
સાહી પહેરી, સુરંગદારા મોંચરામાં આવી ચૂક ગઈ રાજાવ આવી જોયુ તો
પાતાલસુદરી ધોર નિગ્રામા ઊપતો હતો સાહીના પાલક જોયો તો કદીનો ઢાપો
પણ ન મળે વલે નિગ્રામ વધો કે-પાતાલસુદરી જેવી અનગદેવની પત્ની પણ હજો
પછી પાતાલસુદરીને જગાદતાં તે પણ વપટકલ જાણે ગાદ નિગ્રામાંથી ઉઠી
હોય તેમ આલસ મરડી, રાજાની સાથે પૂવતી પેટે મોગલિલાસ વરવા લાગી
ઘરેલર જળ જમતમાં દીવરિત્રમો પાર કીળ પામ્યુ છે ?

ચાલ પાતાલસુદરીય સાર્વવાદને વશ વ-પ્રાપ્તે હવે આ દેશમાં રહેયુ
નથી, માટે સ્વદેશ જવાની તૈયારી કરો, હુ પણ સાથે આવુ છુ સાચવાદ તો
પાતાલસુદરીની થાત સાંભલી ઢરવા લાગ્યો પાતાનો પ્રવચ સુહો વઈ જવાની
અને સાધીસાધ મૃત્યુદહી મીતિ પણ જણાઈ પાતાલસુદરીય વશુ વ-તમે ઢરા
ગદો હુ વહુ તેમ કરો સર્વ લેળ-દેળ સવલી હ્યો, સ્વાપાર ઓછો કરી માલો
અને વહાળો તૈયાર રાગો તમારા પિતાના ઘરનો વશ આન્યો છે વમ જણાવી
અરવારથી જ રાજા પાસે રજા માગો નિરુપાયે અનગદેવે તે પ્રમાણે વર્ધુ રાજાવ
વળા આગ્રહ વર્ધો પરંતુ અનગદેવ તો પાતાલસુદરીના ચચનથી વધાયેલ હતો
અતીવ રોદના ચદલામા રાજાવ વહુ માગવાનુ વહેતા તેણે જણાવ્યુ વ-મારી
પાસે વન, વાવ વીગેરે અવૃદ છે સો તમે સમુદ્રજાઠા સુધી મને વઢાવા આશો
તો આ દેશમાં અને પરદેશમાં પણ મારી પ્રતિષ્ઠા વધે રાજાવ તે વપૂલ વર્ધુ

પછા શુભ મુર્તે પ્રવાળ નક્કી થયુ રાજા, અનગદેવ અને પાતાલસુદરીની વળે
પાલકોજો સમુદ્ર તરફ રવાના થઈ પાતાલસુદરીય પાતાની પાલકી રાજાની
પાલકી પાસે રવાની અને તેની સાથે થાતચીત શરુ કરી દે રામન ! આપના
મહાશ્વે મારા સ્વામીય વળુ વન પેદા વર્ધુ છે અમે રાતદિવસ આપને મૂલ
વાના નથી, પણ કોઈ વચ્ચત આ સેવકને સમારજો રાજાને અમારા જેવા વાળિયા

પાદ ન આવે પામતુ અમે તો આપને વધી વિસરવાના નથી અમારો અવિનય-
અપરાધ થયો હોય તો માફ કરજો પાતાલસુદરી પણ અનેક પ્રકારે ઘાત કરતી
સાથ છે, પણ રાક્ષા તો પોતાના વિચારમા મરકાર છે આ તે પાતાલસુદરી
કે કોણ ! વટી તેને વિચાર આવ્યો કે ધિક્કાર છે મને ! અનગદેવની પત્નીને
મેં પહેલી પણ પાતાલસુદરી ધારી લધો હતો

બાહ્ય યત્નમા પાંખીઓ સમુદ્રકિનારે બ્રાગી પહોંચી રાજાપ વિદ્યાપ
આપી ઘઘાળ નજરે પડ્યા ત્યાં સુધી રાક્ષા પાતાલસુદરી તરફ જોઈ રહી
બાદ રાજાપ વ્યસ્થાને આવી નવામ કરી તો પાતાલસુદરી ન મળે તેના
હૃદયમા પ્રાસવો પડ્યા પ્રધાન વિગરેને યોગ્યતા તેઓપ તપાસ શરૂ કરી મોંઘ
રામાં સુરગ માલૂમ પડો રાજાપ કાઠપણ ઉપાયે પાતાલસુદરીને પકડી લાવવા
વશુ પણ તે તિરથેક હતુ તેવામા ત્યાં ચારણધુનિ વધાર્યા તેની પાસેથી
સર્થ વૃક્ષાત સામઝી રાક્ષા વિરાગ્ય પામ્યો અને દોષા અગીકાર કરી, સ્વદિત સાધ્યુ

આ વાતુ પાતાલસુદરી ઘઘાળમા અનગદેવના ચાંદ સુકઠ સાથે પ્રમર્મા પડી
વપટ કરી, અનગદેવને દરિયામા નાલી દીધી સુકઠ સાથે થયેચ્છ ભાગ્ય-
લાસી ભોગવવા ભાગી અનગદેવને ભાગ્યયોગ પાટિયુ મળી ગયુ અને તરતા
તરતાં તે સિંહલદ્વીપે નિવસ્યો મુનિના યોગ મળતા દોષા લીધી સુકઠ પણ
સિંહલદ્વીપે આવી પહોંચ્યો કાંઠે ઉતરી ઉપાનમા વિદ્યાર કરતા તે યનેપ અનગ
દેવને સાધુયેપમા જોયા તેને જાતા જ સુકઠ તેની પાસે ગયા પાતાલસુદરીપ
વિચાર્યુ કે-યને માંઈ મળો ગયા છે અને મને દેરાન કરશે માટે તરત જ પાછી
ચલી અને સમુદ્રકાંઠે આવી અદશી ઘઘાળ હકાર્યા ત્યાંથી અંધ દ્વીપે જઈ
યેદવા થી અને મરણ પામી દુગતિપ ન, સુકઠે વધારાપ કરી પ્રવચ્યા લીધી
અને યને માંઈ મુક્તિપદ પામ્યા પાતાલસુદરીનુ દશાત જોચરિત્ર માટે
પ્રખ્યાત છે

જત્ય સમુદેસકાલે, સાધૂનાં મહલીહ અજ્ઞાઓ ।

ગોઅમ ! ઠવતિ પાષ, હત્થીરજ્જં ન ત ગચ્છમ્ ॥ ૧૬ ॥

[યત્ર સમુદેશકાલે, સાધૂનાં મળ્હત્યા આર્યાઃ ।

ગૌતમ ! સ્યાપયન્તિ પાદૌ, સ્ત્રીરાજ્ય ન સ ગચ્છઃ ॥ ૧૬ ॥]

માધાર્ય-જે ગચ્છની અદર મોજનમમયે સાધુની મહલીમાં સાધ્વીઓ
આવે છે તે હે ગૌતમ ! ગચ્છ નથી પણ સ્ત્રીનુ રાજ્ય છે.

વિવેચન—સર્વ સાધુઓની મહલીના મોજન કરવાના સમયને સમુદેશકાલ
વહેવામાં આવે છે આવા સમયે સાધ્વીઓ સાધુમહલીમાં આવી શકે નહીં,

एक दश मुनिना क्रोध मर्यादामा न रक्षा तेमणे नियाणु कर्तुं क-मारा चारित्रनु फल होय ता हुराजा प्रमुख सर्व नगरनो नाश करार यई छघटे पालके तेमन पण पोला नारया स्वदक मुनि मृत्यु पोमी अग्नि कुमार देव यया

पद्मा यथोरना समयपुरस्वरयशा विचारया लागी व-मुनिओ हनु गोचरी माटे केमन निकल्या ? तयामा स्वदक मुनिना लाहीयो खरडायेलो आघा, कोइ पक्षीय मास समजीने उपादेले त यमन न उपाही शक्याथी, महलनो अगाशीमा अ पदना भूक्या पुर दरयशा आ दृश्य निहाळी रहबा लागी सर्थ दकीवत जणाता तेणे राजानं कष्ट व-तमास धिनाश नजाक छ हवे मारे तो चारित्र स्वोकारु प ज भेषस्वर छ तयामा अग्नि कुमार दव त्या आस्था अन पातानो घडेनने, श्री मुनिसुवत पासे परिवार सहित भूकी अ नगरमा सयतव वायु मे अग्नि प्रगदाया सध नगर यत्राने मरम यइ गथु आज पण त दहकारण्याता तांमे प्रसिद्ध छ त जमीनमा यइ पण फळ-झाड ऊगता नथी आ कयानो सार प छ व-स्वदक मुनि विराधक यया पण तेमना पाच सो शिष्यो आराधक थाय तेम साधुप्राधना निर्ममो मळे ता पण कवी पण कयावभाव धारण करया नही अर्जुनमालीनी कथा—

राजगृही नगरामा भेजिक राजा राज्य करता चेलणा नामनो तेमनी राणी हता अर्जुन नामनो माला त नगरीमा वसतो, तन पण यधुमती नामनो पत्नी हती नगरीनी घडार गुणशील नामनु स्वयं हतु यधुमती रूपत अने सुकुमाल हतो अर्जुन सुखो सपत्तिशालो अन ज्ञातमा प्रतिष्ठापात्र हतो नगरीना घडार तना एक माटा बगीचा हता त बगीचानी बहुत नजीक नही तेमज बहुत दूर पण नही तबा स्थानमा मागरपाणी नामना यक्षनु दवळ हतु आ यक्ष तना गात्र दव हता पेढा दर पढीथो ता पुरजा तना पूजा-मानता करता अर्जुनमाली पण पुष्पना माटा वरडिया भरो, यक्षना दर आथी, भक्तियो पुष्प बढायो, पचाग प्रणिपात करी नगरामा जता अन पु पा वेषी आजोबिका खडावतो

न राजगृही नगरीमा दुलिय नामनो गाडी (भूत) वसतो हता ते मह-द्विक तम न काश्यो गोज्या न जाय तव, हतो पद्मा नगरीमा महामहात्तव शरु यथाना पढा वाग्या, जे सामळो अर्जुनमालाए विचारुं वे—हवे कृष्णनी घरायी सारी रहशे पटले माटा माटा वरडिया छइ, यधुमती पत्नीने साधे छइ त पोतावा बगीचे गवा माटा माटा पुष्पा पत्र कर, वरडिया भरी त मागरपाणी यक्षना मंदिर तरफ आधवा लाग्या आ बाहु पेलो लुलिय पाताना पोता छ मित्रा साधे यक्षना मांदरमा आवा रमत रमा रक्षा छ तयामा पेला छ मित्राए अर्जुन मोतानी भायां साधे आवता जाथो, यधुमतीने निरखता न ते यथार्थ मन विह्वळ यनो गवा अन परस्पर विचारया लाग्या क-आपण वधाए अर्जुनन याधीने तेनी स्त्री साथ सारी पडे भोग भोगवशा, एम विचार करी तेजा

ધારની પાછળ સતાઈ ગયા અનુને મદિરમા દાણા થઈ, પુષ્પ વડાથી જેવા પ્રણામ કર્યો કે તરતજ તે છ મિથાપ પાછળથી આવી તેને અવલે યધને ઘાથો લીધો પછી ચઢુમતી માથે તે મદિરમા જ ત્રિપવસુખ મોગડુ, આ દરમિયાન અર્જુનને અતીવ ધૂષા ઉપજી, તે વિચારવા લાગ્યો કે-આ યક્ષને દાહરાદહુર અને પ્રમાણિક માની હુ અત્યાર સુધી મક્તિમાગથી પૂજતો હતા પરંતુ મને સળાય છે કે આ મૂર્તિ તો પત્થર સદૃશ છે વાઈ પણ ચમત્કારિક નથી જા તનામા દશ્ય હાત તા મન નહીં દાહરોમા આઝુ વટ કમ પડે ? મોગરપાળી યક્ષે અનુનની વિચાર જાણી લીધો પછે જ તરતજ તેના શરારમા દાખલ થઈ ગયા તદ્દતદ કમતા તના યધનો વૂટાં ગયા અને દહાર પલ પ્રમાણ માગર(ગદા)-પડે ત છ મિથાને અને સાતઘી પાતાની છોડી મારી નાખી ઘાદ તે યક્ષાધેષ્ટિત અનુનમાઝી દમશા છ પુરુષ અને પદ્મ સ્ત્રી યમ સાત જનન નગરીની ઘદાર મારા નાલવા લાગ્યો નગરામા ઘાસ કેળાઈ ગયા દમશા આ પ્રમાણે મૃત્યુ થતા દાણાથી રાજાપ નગરમા પદદ ધગદા-ધા વ વાઈપ પણ સુગ, પાળી કે વાપડ માટે નગરીના પદાર અનુ નહીં, જશે તે યમના અતિથિ વચ્ચે

તે નગરીમા સુદર્શન નામના ઢેઢા યમના હતા ત જાવાઝીયાદિય નવ તત્ત્વના જ્ઞાતા હતો શુદ્ધ દેશ, ગુરુ અને ધમ ઊપર અપત્ર ઘસાયાઝી હતો તે નગરના ગુણશીલ નામના ઉધાનમા શ્રોમદાપોર પરમારમા સમવસર્યા પર માતમાનુ નામ સામઝશ માગ્રધા પાપ ગાઝ પામે તા તેજાની દશના મામઝશથી કયા અપૂર લાભ થાય ? યમ વિચારી સુદર્શન ઢેઢીય પરમારમાને ઘાદવા જયા માટે તેપારી કરી ત જાણી સુદર્શનના માત-પિતાય નગરીના ઘદાર જયા માટે ઘળા આમદપૂવક વિવેક થયા, વારણ કે અર્જુનમાલીના મય હતા સુદર્શનને ઘળો સમજાયયા છતાં તળ પાતાના નિશ્ચય સ્વચ્છા નહા, પડેલે માતપિતાય મિદપાયે આઘા આપી, સ્વાદ સ્નાન કરી, શુદ્ધ ઘણ પહેરી, પને ચાલતા સુદર્શન નગરની ઘદાર નિકઝી ગુણશીલ ઉધાન તરફ ચાલતા ચાલતા માગરપાળી યક્ષના મદિર નજાક આવ્યા આ યક્ષના ઘાસથી નગરોગા ઘદારની ભૂમિ ડરમદ થમી ગઈ હતી, વારણ કે યક્ષની નજર જ વાઈ થદતુ ત પાતાના નાશના જ નોતરતુ ઘળા સમય પછી સુદર્શનન આથતા જાઈ યક્ષ પાતાની ગદા ડહાઝતા-ડહાઝતા સુદર્શન તરફ આવ્યા યક્ષને આવતા જાઈ સુદર્શન આવડ અશમાય મય કે કપ અનુભવા સિયાય ઉપસમ-સહન કરવાતા તેયારી કરી અને તે સ્થલે ઠમા રહી, સામારિક અજણન સ્ત્રીવાયું 'આ ઉપસર્મમાથા યચુ સ્યારે જ વાપાત્સગ વાદ ગર્હાતર મારે વાયજ્ઞાય ચારે આદાર તમજ પ્રાણાતિપાતાદિ અદારે વાસ્યાનકાના પરુષપ્રજાન જો' સુદર્શનની શ્રેષ્ઠ માથનાથી યક્ષ તેન વદ પણ ઉપગ્રવ કરયા શક્તિમાન થયા નહા દહાર પલ પ્રમાણ ગદા છાન વાયોત્સગમા રહેલા શ્રેષ્ઠીની આસપાસ

ચારે યાત્રુ ફરવા લાગ્યા એછી કાઠસગ-ધ્યાનમાં દૃઢ જ હતા છેલ્લે થઈ કટાણી, અર્જુનમાલીના શરીરમાંથી નિકળી, પોતાની ગદ્દા હાથે જે દિશામાંથી આવ્યો હતા તે દિશામાં ચાલ્યો ગયો, પટલે અર્જુનમાલીના વદન તરત જ ભૂમિ ઉપર પડ્યો તે પછાદ મુદ્દત પછી સચેતન થયો ઉપગ્રજ નાથ પામ્યા જાણી સુદશને કાઠસગ પાયોં ત્યારે અર્જુન સને કહ્યું ય-હે દેવાનુમિય ! તમે કોણ છો ? કયાથી આવ્યા ? અને કઈ તરફ જાઓ છો ? ત્યારે સુદશને સર્વ દ્રવ્યોક્ત આદિથી વદી સમજાવતા અર્જુને પણ કહ્યું ય-ચાલા, ॥ પણ તમારી સાથે મગધ-ત પાસે આવું છું મગધ-તની તે અમૃતધાત્રિની જે વેદાગ્રધાસિની ધમ્મદેશના સામ્રાજી અર્જુનને પોતાના કૃષ્ણનો પદ્માસ્ત્રપ થયો દશના સામ્રાજી સર્વે લોકો યથાસ્થાન ગયા પછી તેણે મગધ-ત પાસે આવી સત્રતાપૂષક દીક્ષા આપવા પ્રાર્થના કરી થાદ ઉત્તર દિશામાં જઈ પદ્મમુદ્રિ લાવ કર્યા અને સાધુ-સીવન શરૂ કર્યું પ્રમુખ તને સાધુ-ધર્મ ઉચિત શિક્ષા આપી

દીક્ષા સ્વીકારી તે દિવસથી જ અર્જુનમાલાય પરમાત્મા પાસે અમિત્રદ્ધ ધારણ કર્યો ય-છટ્ટ-છટ્ટની તપશ્ચર્યા કરવી આ પ્રમાણે યાત્રાગીષ મહાતપશ્ચર્યા શરૂ કરી છટ્ટના પારણાગ દિવસે પદ્મી પારસીમાં સ્થાપ્યાય કરે, થીલીમાં ધ્યાન ધર અને થીલીમાં પાત્રાગી પદ્મિલ્લહના કરી, ગૌતમસ્થામી તથા મગધ-તની આજ્ઞા હાથે ઇયાસમિતિપૂર્વે નગરીમાં ગોચરીય જાય નગરીમાં ગાચરી અર્થે પરિવ્રજન કરતા લોકો કહેતા ય-આ મુનિય મારા પિતાને કહ્યા છે, કોઈ કહેતા ય મારી જીન હળી છ, પછી રીતે વિવિધ લોકો પાતાની પુત્રી, કહેન, વૈદ્ય, માઈ વિગતે સ્વજનના નામો દર્શાવી તેના ધાતક તરીકે અર્જુનમાલા મુનિને આજ્ઞાવતા પટલાક પુષાન તથા ઉછાછાપુરુષો, લઘુ બાલકોદ્વારા મુનિની પાછલ પરચરા પણ ઉછાછાવતા, છતાં અર્જુનમાલી મુનિધર સન સમભાવ સહન કરી ગોચરી અર્થે પરિવ્રજન કરતાં શુદ્ધ પથળાય ગોચરી મળતી તે લાવીને, મગધ તને ક ગૌતમસ્થામાને થતાવીને આજ્ઞા કરતા અને પાછા પાતાના સ્થાપ્યાયમાં તહીમ થતી જતા જા ગાચરી ન મળતા તા તપ કરતા આ પ્રમાણે પ્રતિદિનના સ્વવહારથી અર્જુનમાલીનું ચારિત્ર શુદ્ધ અને નિઃકલ્પક થયું થાડા સમય પછી પરમાત્મા અત્યંત ચિદાર કરી ગયા અર્જુનમાલી મુનિ પણ છ માસ થયે ત સાસ્થાચાર પાછી છલે પચથાડાયાનું અજગળ સ્વીકારી અતઃકૃતકવલી થઈ માક્ષવાસી થયા

જેથી રીત અર્જુનમાલીય પૌરજનાનો અપવાદ સહન કર્યા, અને પરીવદ્ધ પણ સારા પઠ સહન કર્યા તેવી જ રીતે જે મુનિધર પ્રસંગ પણ કવાવને દપશમાથ તેવા સાધુવાળા ગચ્છને જ મુગચ્છ જાણયો

દમદત રાજર્ષિની કથા—

દસ્તિશીર્ષ મગરમાં દમદત નામના રાજવી હતા તેમના અતુલ પ્રતાપથી તેમની થીતિ વિગતમાં વેલાણી હતી મધ્યામમાં પોતાના શત્રુ રાક્ષાઓના દસ્તીઓના ગળદસલ પાડે નાથવાથી તથે પોતાનું નામ સાર્થક કર્યું હતું. વ્રજ સહના

અધિપતિ પ્રતિવાસુદેવ જરાસંધે તેને સેવામાં બોલાવ્યો હોવાથી તે રાજગૃહી નગરીપ ગયા તેવામાં લાગ જોત્તે પાદબોધ નેના રાજ્યપ્રદેશ છૂટી લીધો આ સમાચાર દમદતને મળતા જ તેણે મોટું 'સૈયલ', લવણમુદ્રા જેમ જવહીપને ફરી ઘડે તેમ દસ્તિનાપુર નગરને ઘેરી લોધુ પાદયા સામે યુદ્ધ કરવા આથી શક્ય નહીં દમદતે વૃત્ત મોકલી વદેયરાધ્યુ કે-તમે તો વાયરના જેવું કામ કર્યું છે, કારણ કે કશું છે ન-“ છલમુચિય કીનાળ, કીનાળન ધળિયવિરહિષ ઠાળે । ચલતાળ નાળ, ન દસ મળો મુસાળ ॥ ૧ ॥ ” સ્વામી બિનાના પ્રદેશમાં આથી તને લટકુ પ કાયરોતું કામ છે જે શૂરવીર હોય છે અને શ્રેષ્ઠકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ છે તેના આ માગ નથી-તે તા સિંહ સામે વાથ મીંદે મારી ગરદામરીમાં તમે મારો પ્રદેશ છૂટવા તે તા શિયાલના જેવું કામ કર્યું ચરેલરા શૂરવીર હો તા મારી સામે સપ્રામ કરો પાદવા પટલા વધા મયમીત વની ગયા દતા ન નગર નો વિહો ધધ વરીને અદર વેસો ગયા

દમદતે યજ્ઞા વક્ત સુધી ઘરો વાલ્યો, છેવટે તેમનો રાજ્યપ્રદેશમાં માળ ધર્તાધીને પોતાના નગરે પાછા વળ્યો નીતિપૂયક રાજ્ય ચલાવતા કેટલાક સમય થાદ તે નગરમાં બીનેમિનાથ મગગતના શિષ્ય ધીધમચોપશ્વરિ પથમાં તેમની સુરમ્ય ધેરાગ્યમય અને અસરવારક દેશના સામઠી દમદત રાજ્યીને જ્ઞાનમંત્રિન ધેરાગ્ય ઉદમ-યો, તેથી તેમણે દીક્ષા લીધી શાસ્ત્રાભ્યાસ કરી તેઓ નીતાર્થ થયા તપશ્ચર્યા તપી રાજર્થા પ્તરેલરા તપસ્વી પણ થયા તેમનો સમભાવ પરા વાઘાપ પદ્ધોષ્યા હતી તેઓ વિહાર કરતા કરતા પકડા હસ્તિનાપુર નગરની યદાગતા ઉપાનમાં આવી વાઙસંગ ધ્યાને ડંખા રહ્યા

પદામાં પાદયા રચનાહીના અથ નિકલ્લપા દમદત મુની-ચરન જોતા જ યુધિષ્ઠિર હરતો ઉપરથી નીચે ઋતર્થા અને માત્રપૂયક વદન કર્યું થાદા વગત માદ્ કુર્યો ધન પણ પાતાના પરિવાર સાથે ત્યા આગ મુનિને જાતા જ તને દ્રેષ ઉત્પન્ન થયો ' આ મુનિપ જ મારા વાપ-દાદાની આજ નટ વરી હતી ' એમ વિચારીને રાવમા તે રાવમા તેણે પોતાના હાથમાં રહેલ ત્રાક્ષાદ કેંકયુ તનુ અનુસરણ કરીને ઘોડા કૌરવોય તમન નીનિકાવ તે મુનિ પ્રત્યે પત્થર આદિ પથ્થા તે યજ્ઞના પથો માટા ઢગ થદ ગયા કે દમદત રાજાપ તેનો આથે અપ્ય જેથા ધની ગયા થોલો સમય થી યા થાદ યુધિષ્ઠિર પ જ રસ્તે પાછા ફર્યા દમદત રાજપિના સ્થાને તમને ન જોતા યુધિષ્ઠિરે પાતાના મેનિકને પ્રશ્ન પૂછ્યો ન-અહીં રાજપિ વાઙસંગ ધ્યાનમાં ડંખા હતા તે કયા ગયા ? અને આ પત્થરાદિના ઢગલા કયાંથી ? નીનિરે દુયોધન સવધો સર્વ દક્ષીવત મમઢાથી જે સામઢતાં જ યુધિષ્ઠિરને અતિશય દુઃખ થયુ તેમણે તરત જ પાતાના મેવકવગને ત પત્થરાદિ દૂર કરવા આદેશ પરમાવ્યા થાદ અત્યંત જતુર જગ મસલ્લપાયાઢાને સૂચના આપી, મુનિના શરારે મદન કરાચી તેમને સગ્ગ થર્થા થાદ મુનિને સમાધી, વદન વરી પાદયા ચ્ચસ્થાને ગયા

પાઢ્યો અને કૌરવો પોતપોતાને હચિત્ત વર્તન કર્યું પરંતુ દમદત રાજપિ
ને ૭ પાઢ્યો ઊપર રાગ પ્રગટ્યો કે ન કૌરવ પ્રત્યે દ્રેષ ઉપજ્યો તેઓ તા વિચારતા
હતા કે—“ એસ મે સાસઓ અપ્પા, નાણદસણસજુઓ । સેસા મે વાહિરા ભાવા,
સવ્વે સંજોગલક્ષણા ॥ ૧ ॥ ” મારો આત્મા શાશ્વત છે, જ્ઞાન-દર્શનથી
યુક્ત છે, આ દેહ મારો નથી, ય તો સર્વ સંજોગ લક્ષણ છે, કમના કારણ છે
આ પ્રમાણે વિશુદ્ધ આત્મભાવ માયતા, સવેગ રાગના નિમગ્ન થતા ત્રપકથ્રેણીય
આહુદ થઈ કેવલજ્ઞાન પામી શિવગતિના મુલભાજન થયા

દમદત રાજપિની પેઠે જોઓ સમમાયમા રહે, શત્રુ પ્રત્યે ધૈર્યભાવ ન થયે અને
મિત્ર પ્રત્યે અનુરાગ ન દર્શાયે તેવા મુનિઓનાલો ગચ્છ જ સુગચ્છ વદેવાય ઘટ્ટી
વળ કહે છે કે—

ધમ્મંતરાયમીષ, મીષ સંસારગઢ્ઢવસહીણં ।

ન ઉદીરન્તિ કસાણ, મુળી મુળીણં તય ગચ્છમ્ ॥૧૮॥

[ધર્માન્તરાયમીતાઃ, મીતાઃ સસારગર્ભવસતિભ્યઃ ।

નોદીરયન્તિ કપાયાન્, મુનયો મુનીના સકો ગચ્છઃ ॥ ૧૮ ॥]

માધ્યર્થ-સર્વજ્ઞકથિત ધર્મના અવરાયથી બ્હીતા તેમજ સસારબ્રમણ
જેને ગર્ભાસના શાસથી ભયમીત વનતા મુનિજનો જે ગચ્છમા કપાયોને ઉદી-
રતા નથી-જાગૃત કરતા નથી તે ગચ્છ જ સત્ય જાણયો.

પિરેચન-અગાઉના પિરેચનથી આપણે જાણી શકયા છીએ કે-આ સસાર-
બ્રમણનું મૂલ કારણ માધ્યાદિ કપાયો છે કપાયો વધા છતાં ચોર છે કે તેને
જાણી શકવા પણ મુશ્કેલ છે ચોર વાદ પણ જાતની ચોરી કરી જાય તો તરત
જ ચથર પડે છે કે-આપણા અમુક વધાર્યોની ચોરી થઈ, પણ આ કપાયો વધા
ગુદ ધાર છે કે-આપણું મેળું કરેલું આત્મધન તેઓ ચોરી ગયા તેની ચથર જ
પડવા દેતા નથી, તથી જ શાસ્ત્રકામ કરમાવે છે કે-આવા છતાં ચોરથી સર્વદા
સાયચેત રહો પ્રોધના વિષયમા ચટકૌશિક સપનું દટાવત અગાઉ (૫૨૬૭) આપણે
જાગી ગયા છીએ કાંઈ માનના સયધમા અઘકારી મટ્ટાનું વૃત્તાત જાણવા યોગ્ય છે
પ્રોધ-માનવિપયે અચકારી મટ્ટાની કયા—

મિતિપ્રતિષ્ઠિત નગરમા કિતશનું નામનો રાજા હતો સુસુદ્ધિ નામનો તેનો
પ્રધાન હતો ધારણી નામની રાણી હતી ધર નામનો તે નગરીમા એણી હતો
તેને મટ્ટા નામનો પત્નીથી નથલીમટ્ટા નામની પુત્રી થઈ નથલીમટ્ટા એણીને
અતીથ પ્રિય હતી તેથી તેણે પાતાના સ્વજનવર્ગને કમુ કે-નથલીમટ્ટાને કોદપ

કંઈ પણ કહેવું નહીં, તે કહે તે પ્રમાણે સર્વથા યતનું કોણ તેને ટપકો પણ ન આપ્યા. દેવમા ધનભ્રેષ્ઠીય તેને સપૂર્ણ છાટકોટમાં ડાઘેરી તેનું રૂપ ને માવ અતિશય હતા પટલે લોકો તેને 'અલ્પકારી મટ્ટા' પણ નામથી ઓઝલવા લાગ્યા. યુવાનવય આવતા મટ્ટાનું મૌં દર્ચ પૂર્ણ રૂપમાં વિકસ્યું. ઘણા યુવકો તેની માગણી તેના પિતા પાસે કરતા પણ ધનભ્રેષ્ઠી કહેતો જે-જે કોઈ તેના હુકમ પ્રમાણે ઘસવા તૈયાર હોય તેમજ તેનો મમે તેવો અપરાધ થયો હોય તો પણ લેણ માત્ર પણ તિરસ્કાર ન કરે તેવી વ્યક્તિને જુ મારી પુષ્ટી પરનાથવા માનુ છું. પરંતુ યુવકો આ આકરી શરત સ્વીકારવા કોઈ પણ તૈયાર ન થયા. દિવસે દિવસે અલ્પકારી મટ્ટા થયમા ઘસવા આગી તેવામા પદશ તેજ નાગનિવાસી સુધુદિ પ્રધાનની તેના પર નજર પડી તેના યાત્રિય અને સૌમ્યથી આકાષા, પ્રધાને તેની માગણી કરી ધનભ્રેષ્ઠીય પોતાની શરત જણાવી પ્રધાને કષ્ટ કર્યો અને તેઓ ઘને લાગમથીથી જાણાયા. પ્રધાન પણ અલ્પકારી મટ્ટાના કથા પ્રમાણે સત્ર કાવ ચરાધર અનુસરવા લાગ્યા શુ થયારે ? તના આદેશને શિરમ લઈ ગળત્રા લાગ્યા.

પદશ મટ્ટા પ્રધાનને કહ્યું-તમે રાત્રિના થડ મોઢા આવા છો, મારે દેવેથી મદર રાત્રિ ધીર્યે તરત જ આગતી પ્રધાને રાત્રસમામાથી વહેતું આર્દ્ર શક કયુ વામવાત ઊપર પૂરતું ધ્યાન આપાતુ નહીં, વામવાત વિશ્વ થઈ જતા રાજા પ્રતિદારીને કારણ પૂછ્યું પ્રતિદારીય પ્રધાનની છોડી આદેશ કરી સમઢાયા પલ્લે રાત્રાને પુતુહલ થયું. પદશ તેણે પ્રધાનને પુ ગુલવાટુ જા નાવ્યું જે-પ્રધાન ડચુ માધુ ન કરી શક રાજા પણ દાઢર રહ્યો પદશ મટ્ટાને ડેવાનીવા યગાણુ નહીં તો પણ જેમ જેમ વામ શીઘ્ર પતાવી ન ધરે જા, પણ ઘણો જ સમય થીતો જવાથી મટ્ટાને રાવ થઈયો. તેણે ઘરના કામો સજી રીતે ઘેરે દીધા. પ્રધાને ઘરે આવી ઘણી ચૂમ પાડી પણ ઘારણા કાજ કુંદે ? પ્રધાને થડ કાજાગાલા કર્યા થયારે મટ્ટા પદશપૂર્વક ઘારણા ઉધારવા જતે જ્યો માથ વલક કરી, સવ અલ્પકારી હઈ ત પોતાના પિતાના પર કથા કરી નિકટો પથામા તા રજામાં થોરો મલવા તેન લૂટી રહ ન માફટ મરિદ સોગ પાતાના સ્વામી પમે હઈ મથા થોરપનિય તો પોતાનો વજો દવા ફડ મટ્ટા પદશ પદશ કર્યો પટલે તેણ તેને કોણક વેચને વેચી વેચે જા તેજ ક્રારથી માહિત થઈ પાતાનો પત્ની થનવા થડ મટ્ટા તેનો દુઢાર દવા થડ કાવે મરાયેલા વેગે તેન હુકમ કર્યો જે-પાણીમાથી જાડો પદશી રાવ, જડા પદશી ત સદેતુ કામ ન હતુ છતા શીલની રજા માટે મટ્ટા ન કથન પદશીકાવું શરારે માવળ થોપદીને તે જાડમાં પ્રવેશતો જાડા તજા સંધિનો વિતામાથી આવતો તેને મટ્ટા પદશી લેતો 'પમે આ પ્રમાણે મટ્ટાનું ઢાળ નિવાસી છોનુ તેથી તે અતિ કદરૂપો ઘનો ગઈ.

પથામા તેનો માઈ તેની શોધ કરવા અર્થે ત દુઢમાં કાવ્યો તેણે મટ્ટાને પોતાની વહેત સદશ જાણીને તેણે

~ જે- 'તુ કાજ હા' થયારે તેને પોતાની

માર્ જાણી સથ દલીલત કહો ઘટલે વેધને દ્રવ્ય આપી, પોતાની મહેનતે મુક્ત કરાગી, પોતાના નગરે લાશી, અનેક ઔષધોપચાર કરાવી પૂર્યવત્ થનાયી પ્રધાન પળ તેને પોતાને ઘરે તેહી ગયો અને તેને ગૃહસ્થામિની થનારી પૂર્યવત્ ગૃહસ્થાધ્યમ શરૂ કર્યો

અધકારી મટાપ ક્રોધ તથા માનુ પ્રત્યક્ષ પછી અનુમયી કહો પણ ક્રોધ જે માન ન કરવાનો અભિપ્રદ્ય કર્યો વ્રત-નિયમની પરીક્ષા-કસોટી ઘાપ ત્યારે જ તાં નિશ્ચયતા જાણાય છે મટાપ લખ ઔષધિવાણુ અને લખ દ્રવ્યના મુખ્ય યાત્રુ લક્ષણક તેલ થનાયુ હતુ પણ ઘટો લાભ-લાભ દ્રવ્યની કિંમતતા હતા દેવયાને જે સાધુઆ ઔષધાર્થે તે લેવા તેના ગૃહ આપ્યા મટાપ પોતાની દાસીને લક્ષણક તેલના ઘટો લાવવા આદેશ કર્યો દાસી લાને આવે છે તેવામા ઘટો કમકાફ પડ્યો અને તેલ ઢાઢાઈ ગયું મટાપ યોજો લાવવા કહ્યુ તો બીજો પણ પૂટો ગયો, બીજા પણ પૂટી ગયો છતાં મટાપ અશમાત્ર દાસી ઉપર ક્રોધ ન કર્યા, કેમકે ક્રોધના પરિણામ તે સ્વયં અનુમયી જૂકી હતી. છેવટે તે પાતે ઝૂમી થઈ, પોથી મહો લાધો મુનિરાત્રોને તત્ત્વ ધદારાણુ

આ વધાના સારાશ પ છે વ-અધકારી મટા જેની આવિકાપ ક્રોધ તથા માનને દળ્યા તો સાધુઆ તો સર્વથા પ્રાથ માનને ત્યજવા જ મોડપ

માયા સવધી પાહુર આર્યાની કથા—

પદ પાસથી સાધ્વી વિશેષ ઉપકરણ રામી શરીરની શોભા કરતી ધોરને શ્વેત ઘટ પહેર પટલે લાકાપ તેનુ પાહુર આવા પધું નામ સ્થાપ્યુ તે આર્યા મજ, તથ, યશીકરણ વિગેર વિધા જાણતી લોકાન દોરા-ધાગા પથે કરી આવતી, તથો લાકોમા તેની રચાતિ વિશેષ હતી લાકા તનુ મહુમાન કરતા અને મસ્તક પણ નમાવતા તેની પાસે 'લોકા સ્વાર્થ સાધવા માટે ચારમ્બાર આપવા કરતા પટલે લોકાના મસન સારા પ્રમાણમા રહેત' આ કાર્ય કરતા યનાવ વર્ષો વ્યતીત થઈ ગયા ત વૃદ્ધા થની ગઈ તેન બેરામય ઉન્મથ્વો પટલે ગુદ પાસે ગઈ ગુદ પાસે તને પાતાના કુષ્ઠમ્બની આગેવના માગી ગુદપ કહ્યુ વ-જા તુ મ-જ-ત-ત્ર વિધાર્થ સર્વનો ત્યાગ કરે તો તને આલાયણ આપું પાહુર આર્યાપ કહ્યુ વ-હુ દીધ સમય દીક્ષા પાછી શકીશ નહિ સ્યાર ગુરુપ અમુક માનુ-સાધ્વીને તની પાસે રાત્રી અજણ જરાયુ ગાઢા સાધુ-સાધ્વાને પાતાની પાસે નિદ્રાજી ત આત્મધ્યાન કરવા લાગો પૂર્વે મકહો માણસોન પાતાની પામ આવેલા અને વ રીતે સમય વ્યતીત કરેલા પટલે તને આ સ્થિતિમા આનન્દ ન આપ્યો જેથી માનસિક રીતે યશીકરણ વિધાનુ આદાન કર્યું વિધાના પ્રમાવથી અલ્પ પાછામા જ ગામ-વગામતા દંજારો માણસા ધૂપ, દીપ લઈ, આમૂષના તથા સ્વચ્છ થલો પરિધાન કરી પાહુર આર્યા પાસે આવવા લાગ્યા ગુરુપ પાસે રાત્રેલા સાધુ-સાધ્વીને પછુ-શુ તમે લોકાને પાહુરના અજણનો શાત કરી પોતાનુ તેઆપ ?

अज्ञानपणु दर्शांयुं त्पारे गुरुप आर्यानि पूछयु तणे जेथी हत्ती जेथी हफीकत
 वही पटले गुरुप कथु-भरे ! पम न वरवु आर्याय सिध्या दुग्धत आया, परन्तु
 पाटुरयी लावाना आवर-सत्कार त्रिा रही शवायु तहीं पटले राजी वार, बीजी
 वार यशोवरण विंगानु आहवान कर्तु. गुरुप निषेध करवायी त्रण वार आगवना
 लीधी चाथी वार पाछा विंगानो उपयोग कर्वा अन गुरुप कारण पठयु त्पारे
 गुह हव जहर ठपका आपणे तेवा भययी कपट करो पाटुरे सवाव आया व-
 छाया ता पूर्वना अभ्यासयी चाल्या आये छे हु पद विधाना प्रयाग करती नथी
 आ प्रमाण माया करा, आलाचना कर्वा मिवाय काउधम पामवायी सौवम
 वृद्धीकमा अंतरावण नामना देवनी अग्रमहिषी थइ पथ भय जाइ भीमहायीर
 भगवन्तने बाइया आथी आ देशताने अन्त भगवान महावीर पासे हाथना रूपे
 जइ मोटा मोटा शम्भूयक वातचीत करवा लागो आ दृश्य जाई श्रीगीतम
 स्वामीप भगवानन कारण पूछयु पटले भगवन्त तना पूर्वमथ कही नभञाथी
 मायाना निषेध उपदेशा

लोभ समधमा आर्य मगुहरिनी कथा—

आय मगु सारा शास्त्रज्ञाता हता आ उपरात तथनी उपदेश-शक्ति पण
 सारी हत्ती बिहार करता करता तजा पोताना शिष्यपरिवार साथे मधुरा
 नगरीमां आया समथ साधु जाणी आरका तमन घृत विगरेना स्वादिष्ट आहार
 घहारावया लाया प्रतिदिन रसयुक्त आहार मलवाथो मगुहरिनी रसगुद्धि
 वृद्धि पामी अय्य बिहार करवाना बिचार पण तमन न आथ्यो साधेना
 शिष्या गुरुनी आज्ञाति जाणी गया पटले अय्य बिहार करी गया गुह पकला
 रथा तमनु वर्तन साधुधमन उचित न हेतु उबट आलाचना विना काउधम
 पामवाथी अधालाकमां व्यक्तर तिकायमां उपस्था मुरा नगरनी छाळना
 अधिष्टायक यम यथा

वाळवाग तमना शिष्या बिहार करता करता पुन मधुरा नगरीमां आया
 तआने यक्षमां दर पासे थाने थ्यदिल भूमिप अथा हुतु तजा प्रात'वाले स्वदिल
 जथा निकळ्या त्पारे यक्ष पातानी प्रतिमामा प्रविष्ट थइ लोभ बहार वाढी
 हलायथा माढी प्रतिमामां जाय हाळता जाइ साधुआ आशय पास्या तेआय तेनु
 कारण पूछता यक्ष पोताना पुवमथ वही समञाव्या अन वही के-फत तिदयाना
 लोलुपीपणाथी हु महोत्तम नरभव हारी गया अने व्यक्तर थथो तम तमो पण
 जा रसगुद्धिमा आसक्त थनशा ता मारी माफक पस्ताशा आ दृष्टातथो आपणने
 लोभनु दुष्परिणाम यथार्थ समजाये

मच्छमा काइ साधु काइनी साथे वलेश-ककास करता होय तो बीजा
 माधुप तेने रोकथा-समजावया, समजावता छता न मान तो ते साधुने काढी
 मूकथा पण उपेक्षा न करवी. आ समधमा नाचेनु दृष्टात जायथा योग्य छे—

एक महाभयभीता सुन्दर सरोवर इत्तु सरोवरमा पाणी पण पुष्पल इत्तु ते सरोवरनी आसपास सुन्दर वन इत्तु जलमा मत्स्यादिव जलचरो अने वनमा स्थलचरो तथा पक्षी विगरे खेचरा रहेता इता हाथीआनु माट्टु टाट्टु पण त यामा बास करतु ग्रीष्म ऋतुगा सरत तापया अकळ इ हाथीआनु टाट्टु सरोवरमाथी त्रिकळी वृक्षनी छायामा खतु इत्तु यामा वे काशीडा (परम्पटिया) थाडे वर लढया लाग्या त वयत वनदेवताप यथा पशु-पक्षीआने उद्देशीने कहु व-आ यने काशीडाने लढता निवारो, पण देवने काइप सामञ्ज्यु नहो पक्षीआप चिचारुं व-आपण शु ? आपणने क्या मारया आयवाना छ ?

लढता लढता पय काइ डा भाग्या अने नाशीन खतेला हाथीनी सुदमा पशी गया तनी पाछळ बीजा पण दाखल थइ गया हाथानी मुदमा पण वने लढवा लाग्या तथी हाथी अकळाणा वेदना यथाथी ते हाथी पण थोडा पित वयो घुम्नाने मूळमाथा उग्वेडी नाचया लाग्यो बीजा हाथी पण भया पित वयो तम वरया लाग्या, जेथी घणा वनघर बीजागा नाश थया पछी सरोवरमा हाथीआ पडया अने तनी पाळ ताडी नागरी तथी पण घणा जलघर जीना नाश पाट्या

आ दुष्टातना उपाय आ प्रमाण जाणयो सलाय, वृक्ष विगरेनी दामा सरमा गच्छा आधार, जलचरादिव जीवा समान बाळ, वृक्ष तथा ग्लानादिव साधुजा, हस्ति समान मयादायत गीतार्थादिव साधु, काशीडा समान नीध क तुच्छ साधु वनद्वय समान आचार्य ते गाताथीदिव सयन कहे छे वे-कपाय-वलश न करया सरोवरना पाळ समान गच्छ-मर्यादा जाणयो काशीडाने काइप बायो नहो ता परिणाम महाहानिकारक आशु अने जलघर, स्थलघर अने खेचर प्रमुख घणा प्राणीओ विनाश पाव्या तम सो लढता साधुने निवारयामा न आय तो गच्छ-मर्यादाना नाश थाय अने चारित्रि विनाश पामे

आ उपरात (१) साधुओ जा परस्पर लडे तो लोकोमा गच्छनी अपघश थाय, (२) गच्छभेदन जग वन पक्षना साधुओ पैकी काइ राज-फरियाद करे ता राजदंड थाय (३) वल्ल कया पछी मने सतापमा पड, धिता रद्या कर, (४) समकितना हानि थाय, (५) प्राध्यादिकना वग वधता थाय तेम तम चारित्र्यतो नाश थाय आ मयथो विशेष विस्तार ओनिशाधपूणिना दशमा उद्देशामा छ

कारणमकारणेण अहं, कहंनि मुणीण उट्ठहि कसाए ।

उदएवि जत्थ रुमहि, खामिजिहि जत्थ त गच्छम् ॥ ९९ ॥

[कारणन अकारणेनाथ, कथमपि मुनीना उत्तिष्ठन्ति कपाया. ।

उदयेऽपि यत्र रुधन्ति, क्षमयन्ति यत्र स गच्छः ॥ ९९ ॥]

માધાર્મી-ગુરુ-ગ્લાનાદિકની વેપાન્યાદિક કારણે કે વગર કારણે પણ મુનિઓને જો કપાયનો ઉદય આવે અને ઉદય આવ્યા પછી તેને રોકે અને તદ-નન્તર સમાપે તેને હે ગૌતમ ! ગન્ઠ જાણો.

ત્રિવેચન-કપાયા થવાના છે વારણો છે એક ઘાઘ કારણ અને ઘોઠુ આત્મિક ઘટ્ટ કર્મોદય ઘાઘ કારણમા ફાડના વહેવાથી કે ચિદ્ધ યતનથી કપાયો થાય છે પ્રાધ, માને, માયા અને લોભ-પ ચાર મુલ્ય કપાયો છે તેના અનંતાનુષ્ઠા, અપ્રત્યાસ્થાન, પ્રત્યાસ્થાન અને સત્યજ્ઞાન એ ચાર પ્રકારે દરેક કપાયો ગણતા સાઠ કપાયો થાય છે તેમા હાસ્ય, રતિ, અરતિ, મય, શોક, જુગુપ્સા (વિંશ), પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ અને નપુનકથદ-એ ત્રણ નાવપાષ મેલ યતા કુલ પચોશ કપાય થાય છે પ્રત્યકાર વદ છે એ-કપાયોદય થયો તે સ્થામાધિક છે પણ ઉદયમા આવ્યા પછી તેને અટકાવવા મિચ્છામિ બુદ્ધિ માગવા અને ક્ષમાપના ચાલવી એ જ દરેકવદ કતવ્ય છે

ક્ષમાપનાનુ મહત્વ—

આત્મા અગારા જેવા સદા પ્રગ્વલિત છે અગારા આલવાવા મંદિ-તના ઉપર રાજ છવાયા માઠ ત્યાર જા ઘાઘા પવન નાલીએ તા ધીમતા અગારા ઉપરની રાજ દૂર થાય છે અને અગારા પુન સતેજ યત છે કપાયો એ આશરણ (રાજ) સદશ છે જા તને ક્ષમાપનારૂપ પવન નાલાએ તો તે કપાયરૂપી રાજ દૂર થઈ આત્મારૂપી અગારાનો અગ્નિ સતેજ યત છે આ છે ક્ષમાપનાનુ મૂલ્ય ને મહત્વ જા રાજને દૂર કરવામા ન આવે તો ધીમે ધીમે અગારો વૃદ્ધા જાય છે તેવી રીતે જા કપાયરૂપી રાજ દૂર કરવામા ન આવે તો આત્મા સદતર કપાયોથી અવરાઈ જાય, માટે કપાયના સ્વેજ પણ પ્રયત્ન થાય એ તરત જ તેને દાકી વાદવાનો પ્રયત્ન કરવા માત્ર છૂટીછૂટાઈ રજ કે મેલ થયાં જામ્યાં હોય ત્યાં સ્વેજ સાચરણી કેરવવાથી તે ખૂલે કે રજ શીઘ્ર દૂર કરી શકાય છે તેમ કપાયોદયનો કલ્પના થતા જ તને દૂર કરવા પ્રયાસ કરજા તા તમને બહુ મહનત નહીં પડે

મીઝારાધનાપયશ્રામો અને ને ઉપરથી ઉવાચ્યાય શ્રીચિનયવિજયશ્રી મહારાજે રચેલા 'ધીપુ-પ્રકાશના' રતયનમા આમણાનો અવત્ય અણાત્રી છે શિવગતિ પ્રાપ્ત કરવાના તેમણે વશ પ્રકારા તે સ્તયનમા જાણ્યા છે, તે પૈકી શ્રીજી શ્યાન ક્ષમાપનાનુ આવ્યુ છે તેઓથી તે સ્તયનમાં કહે છે—

જીન સમે ક્ષમાપીએ સાહેલડી રે, યોનિ ચોરાશી લાગે તો,
મનશુદ્ધે કરો સામણા સાહેલડી રે, કોઈ શુ રોપ ન રાલો, ૧

[illegible]

एतत्तु कृत्वा पञ्च वारं दा माया अ न ना न श्रमश्च जायते नृदमा
 पश्यी मया तमा पापुः श्रीमा पञ्च दाया च नृदमा दाया नृदमा पञ्च नृदमा
 कृत्वा कृत्वा तयो दाया अश्रुताया पदमा पञ्चयो ते दयो पञ्च दाया
 विन ययो गृह्यात गृह्याभा इत्यहा मायाया लोको श्रीमा दाया पञ्च नृदमा
 विन ययो तम कृत्वा कृत्वा, तयो यया नृदमा इति य नृदमा तयो पञ्च
 नृदमा दायाया पदमा अम तमा पञ्च नादा मायो तयो पञ्च नृदमा
 नादा नादा पाया

[illegible]

આ ઉપરાંત (૧) માધુખા તા. વસંત હટ તો જાહોમાં ગદગમા અવરજી
વાવ, (૨) ગદગમદન મેળ પા. વગના માધુખા રહી જ. ૬ માસ વસિયાદ વહે તા
રામદહ થય (૩) જુલદ વર્ષા પછી મન મનાવમાં દર, વિના રહ્યા જર, (૪)
સમવિત્તા દાનિ વાય, (૫) પ્રાધાદિવત્રા નવ વધના કાવ તમ તમ વારિવતો
નાશ વાય આ સમયા વિચાર વિસ્તાર ઓનિતીવનિતિ વગમા ઉદેશમાં છે.

कारणमकारणेण अहं, वहमि मुणीण उट्टहि कत्ताए ।

उदण्णि जत्थ रुमहि, स्यामिज्जहि जत्थ तं गच्छम् ॥ ९९ ॥

[कारणं अकारणेनाथ, कथमपि सुनीना उशिष्ठन्ति कथाया ।

उदधेऽपि यत्र रुन्धन्ति, क्षमयन्ति यत्र स गच्छः ॥ ९९ ॥]

માર્થાર્થ-ગુરુ-ગ્લાનાદિકની વેપાન્યાદિક કારણે કે વગર કારણે પણ મુનિઓને જો કપાયનો ઉદય આવે અને ઉદય આવ્યા પછી તેને રોકે અને તદ-નન્તર સમાવે તેને હે મૌતમ ! ગચ્છ જાણ્યો.

વિષેષન-કપાયો થવાના છે કારણા છે એક યાદ્ય કારણ અને મોટું આત્મિક પટલે કર્માદ્ય યાદ્ય કારણમા કાદના વહેવાથી કે વિદ્યુત્ત વતનથી કપાયો થાય છે વાથ, માન, માયા અને હોમ-પ ચાર મુખ્ય કપાયો છે તેના અનંતાનુબધો, અપ્રત્યાલ્લયાન, પ્રત્યાલ્લયાન અને સંવ્યક્તા પ ચાર પ્રકારે દરેક કપાયો ગણતા સાઠ કપાયો થાય છે તેમા હાસ્ય, રતિ, અરતિ, મય, શોક, શુશુપ્તા (િદા), પુરુષરુદ્ધ, છોષરુદ્ધ અને નપુસકરુદ્ધ-પ મય નાનકડાં બ્રહ્મ થતા કુલ પચીસ કપાય થાય છે પ્રથમકાર વદ છે પ-કપાયોદય થયો તે સ્વામાયિક જ પણ ઉદયમા આવ્યા પછી તેન અટકાવથા મિચ્છામિ દુષ્કર માગવા અને ક્ષમાપના થાયથી પ જ ધરેચ્છ કર્તવ્ય છે

ક્ષમાપનાનુ મહત્વ—

આત્મા અગારા અધો મહા પ્રગ્વજ્જિત છે. અગારા ઓલવાવા માટે-તેના ઊપર રાજ છવાવા માટે ત્યારે જા ઘાટા પવન નાલીપ તા ધીવ્રતા અંગારા ઊપરની રાજ દૂર થાય છે અને અગારા પુન મતેજ થન છે કપાયા પ આચરણ (રાજ) સદૃશ છે જા તેન ક્ષમાપનારુપ પવન નાલીપ તા તે કપાયરુપી રાજ દૂર થા આત્મારુપી અગારાનો અગ્નિ સતેજ થને છે આ છે ક્ષમાપનાનુ મૂલ્ય ને મહત્વ જા રાજન દૂર કરવામા ન આવે તો ધીમે ધીમે અંગારા વૃદ્ધા જાય છે તેથી રીતે જા કપાયરુપી રાજ દૂર કરવામા ન આવે તો આત્મા સદતર કપાયોથી અચરાઈ જાય, માટે કપાયના સદૃશ પણ પ્રવંશ થાય પ તરત જ તેને દાકી કાઢવાનો પ્રયત્ન કરવા માથ છૂટીછવાઈ રજ કે મેલ થયા જામ્યા હોય ત્યાં સદૃશ સાચરણી વેરવવાથી તે ખૂટ કે રજ શોષ દૂર કરી શકાય છે તેમ કપાયોદયની વરપના થતા જ તેને દૂર કરવા પ્રયાસ કરશો તો તમને શુ મહેનત નહીં પડે

શ્રીઆરાધનાપયગ્રામાં અને જ ઊપરથી ઉપાખ્યાય શ્રીવિનયવિજયક્ષી મહારાજે રચેલા ' ધોપુત્રપ્રકાશના ' રત્નવનમા સામનાનો અગત્ય જાણાયો છે શિષ્યગતિ પ્રાપ્ત કરવાના તમને વૃશ પ્રકારો તે સ્તવનમા જાણાવ્યા છે, તે પૈકી પ્રોત્તુ ક્યાન ક્ષમાપનાને આપ્યું છે તેઓથી તે સ્તવનમા કહે છે—

જીવ સને સમાર્પી સહેલહી રે, યોનિ ચોરાશી લાણ તો,
મનશુદ્ધ કરો સામણા સહેલહી રે, કોઈ શું રોપ ન રાણતો. ૧

સર્વ મિત્ર કરી ચિંતનો સાહેલડી રે, કોઈ ન જાણો શત્રુ તો,
રાગ દ્રેષ્ઠ ઇમ પરિહરી સાહેલડી રે, કીજે જન્મ પવિત્ર તો. ૨
સાહમી સઘ સમાગીઈ સાહેલડી રે, જે ઉપજી અપ્રતીત તો,
સજ્જન કુદુચ્છ કરો સમાગા સાહેલડી રે, એ જિનશાસન રીત તો. ૩
સમીઈ ને સમાગીઈ સાહેલડી રે, એહી જ ધર્મનો સાર તો,
શિવગતિ આરાધનતણો સાહેલડી રે, એ ત્રીજો અધિકાર તો. ૪

આદે ગાથા સરલ છે તેથી તેના વિશેષ વિચરણનો આવશ્યકતા નથી ઉપર
કીયા-માત્ર દસાથ પૂરતી મન વિનાની ક્ષમાપનાન આમા સ્થાન નથી પડલા
માટે જ “મનશુદ્ધે કરો સમાગા” એમ સ્પષ્ટ કહેવામા આમ્યુ છે આપણા
મહામાય ભાકલ્પસૂત્રમા પણ કહેવામા આમ્યુ છે કે—“સમિયચ્ચ સમાધિ-
યચ્ચ ઉવસમિયચ્ચ ઉવસમાધિયચ્ચ સુમદસપુન્છણા ધટ્ટલેણ હોયચ્ચ । જો ઉવસ-
મદ્ તસ્સ અતિથિ આરાહણા, જો ન ઉવસમદ્ તસ્સ નતિથિ આરાહણા, તમ્હા
અપ્પણા ચેવ ઉવસમિયચ્ચ । સે કિમાહુ ભવે ! ઉવસમસાર સુ સામણ ”
અર્થાત્ લાઘુપ પાતે સમગુ અને યોજાન ઉપશાત કરવા નિમલ્લ ચિત્તથી
યોજાન સુશ્રદ્ધાતા પૂછવો, રાગદ્વેષ રહિત બુદ્ધિ તે સુમાત, તે સુમતિપૂર્વક સુચાર્ય
સવધો વિશેષ પ્રકાર પૂછપરછ કરવી અથવા સુપ્રશ્નતા પૂછવો પડલે કે જેની
સાથે કલહ કે કલ્પાસ થયો હોય તેની સાથ નિમલ્લ ચિત્તથી વાતચીત કરવી
કલહ કરનાર પાત્રમાથી એક પથ ન ક્ષમારે તો શુ ? તેના જવાબ પ છે કે-જે
ઉપશાત થાય છે-જે ક્ષમાશીલ થન છે તેને આરાધના છે જે નથી સમાવતો
તેને આરાધના નથી આમણ્ય ઉપશમપ્રધાન જ છે આ સધધમા લૌકિક અને
લૌકોત્તર ગ્રણ દર્શતા આપે છે—

કુમારનુ પુત્તાન્ત—

‘આરિય’ મનપદ પાસેના ગામડામા એક કુમાર રહેતા હતા તે ઘાસળોનુ
ગાડુ મરીને વધવા માટે પાસેના કુદચગ નામના ગામમા ગયો તે ગામના લોકો
લુચા હતા તેઓએ કુમારનો એક ચલદ લઈ લેવાનો વિચાર કર્યો જેવામા કુમાર
ગામ નજીક આવ્યા તેવામા તેઓ કષ્ટપૂર્વક ચાલ્યા કે-અરે માણો ! એક
આશ્ચર્ય તો જુઓ આ કુમાર એક જ ચલદથી ગાડુ હાર છે કુમારે । પર્યર્થ
કે-આ ગામના લોકો વધુ જ કષ્ટો અને નોંચ છે એ ચલદ છે છતાં એક વદ
છ પછી તે કુમાર ગામનો વજારમા ગયો ગાડામાથી ઘાસળા ઉતારી ધવધા
લાગ્યા તથામા લાગ જાણે તે કષ્ટો લોકો કુમારના એક ચલદ લઈ ગયા
ઘાસળા વેંચી રહ્યા થાદ કુમારે આપુ તો એક ચલદ ન મળે કુમારે ગામના

मुख्य माणसने फरियाद करी त्याचे तेणे वधु-में पण सामळ्यु हनु के कुमार पण वळदयी ज गाढु चलावता हनी कुमारे धारधार वहेया छता पण वळद न मळयी पणले रोये भराइने ते पोताने गाम चाल्यो गयो

धर्माऋतु याइ खेतरमा धान्यना मळी तैयार थई रद्या हता त्याचे कुमारे दुस्यग गाममा अइ रात्रिना ते वधाना मळी मळी माग्या आ प्रमाणे सात वर्ष सुधी खळा पाळी नाट्या दुस्यग गामना लोकी विचारमा पढी गया, पण कइ कारण १ समजायु, आटमा वर्ष ते गाममा मल्लपुद्गना मटोत्सव थयो ते समये वणा गामना लोकी पक्ष थया कुमार पण गयो गामना दादा माणसे ते वगते पाताना माणसद्वारा घोषणा करावी वे-अमोप कोईनो कइ पण अपराध कर्वा हाय ता तेने अमाषोप छीप अने अमाप कोइनु कइ पण लीधु हयो ता नेने पाछु आपीनु अमार धाय कोइप घाळनु गहीं घोषणा सामळी कुमारे ते दाळ पीटनारने वधु वे-आ प्रमाणे घोषणा कर-
“अपिणह त वइह, दुरुगा! तस्स कुमकारस्स। मा भेदिहिही गाम, अन्नाण रि सत्त वासाणि ॥ १ ॥” जो कुमारना वळद न लीधो हाय ता सात वर्ष सुधी तमार धा य न वळत जो हनु पण वळद गहीं आपो तो बीजा सात वर्ष सुधी धाय घाळीश गामना लोका समझी गया ते कुमारने कामाग्यो अने वळद पण पाछो आपी दीधो

आ दृष्टान्तो सारांश य छे वे-अमवती-अज्ञानी लोकीप कामाग्यो अने कुमार वग्यो तो अज्ञा साधु ३, चारित्र्य लीधु छे तेओप तो अवश्य क्षमापना करयी स जोप

दुमरुतु दृष्टान्त—

वाइयक दरिद्रीना दोकराप आमो मासमा धनिका घरमा पीरनु माजन धनु निहाळी पोताना पिता पासे क्षीर मागी दरिद्री गाममा अइ दूध तथा धाग्या मागी छाथ्यो तनी छीप भीर राधवा माडो, दरमिपान पढनो मारा लायवा ते गेतरे गया पनामा गाममा चार लोकांनी घाड पढी तेआप गाम टुंगी लीधु आ दरिद्रीना घरे आवी गोरना हाडो जइ जई पाताना सेनापतिने आप्या दरिद्री खेतरयी पाछो फरता विचारे छ वे-आज तो दीवरा साथे वेली क्षीर खाइश घरे आयो वे तरत ज छात्रो रोवा लाग्यो तेनी पत्नीप मय हवीकत वढी पणले ते माघे भरणो खटनो मारा नीचे नाळी तरत ज ने चोरता सेनापति पासे गया चार लावो पाछा गाममा गया हता सेनापति पणले ज हनी पासे ज क्षीरता हाडा पढयो हतो दरिद्री तरवारयी सेनापतिनु माधु वापी नाग्यु चार लोकाने आ खबर पढता तेआ गाममाथी गशी गया पल्लीमा आवी सेनापतिता अग्निसत्कार

કર્ણો પછી તેના સ્થાને પેા નાના ખાંને સ્થાપ્યો ત્યારે તેની ઘડેન, મા બિગેરે સ્વપ્નનો કહેવા લાગ્યા કે-નુ સેનાપતિ યથા છતાં તે દરિદ્રી જીવતા રહે તે યને જ કેમ ? બિહાર છે તારા સેનાપતિ યદ્ને ! આ પ્રમાણે ચાનક-બોટ ચઢાવવાથી તે સેનાપતિ ગામમાં ગયો ને દરિદ્રીને ઘેટી ગાંડી પછીમાં પચડી લાગ્યા પછી તેને મારવા માટે સદ્ગ દાઘમાં લીધુ અને દરિદ્રી બ્રાહ્મણને પૂરુષું ય-બોલ, તને કેરી રીતે માર ? ત્યારે સમયસૂચકતા યાપરી તેણે યહુ કે-શરણે આવ જાન જે રીતે મારાય તેવી રીતે મારાં તેનુ આપુ યધન સાંભળી સેનાપતિ પોતાની મા ઘડેન સામું જોયા લાગ્યા તેની મા બિગેરે તેનો ભાષ સમજી ગયા, અને યહુ કે-માઈ ! શરણે આવેલાને મારવા ય આપણે ધમ નથી ત્યારે તે બ્રાહ્મણને છોડીને, તેની પૂજા કરીને દક્ષિણા આપીને રજા આપી

આ દૃષ્ટાંતનો સાર ય છે કે-અજ્ઞાની યથા ચારે યણ માફો માગવાથી દરિદ્રી બ્રાહ્મણને છોડી મૂકયો, તો પરલોકમાંજ સાધુઆવ તો પોતાની જેવા સર્વ જીવાને જાણી યાતસદ્યમાજ દર્શાવવા યદે

ઉદાયન રાજાર્પિની કથા—

યથા ગમરીમાં #અનગસેન નામનો સોની યસતો હતો તે અતિ વિષયા મિલાપી હતો જે રૂપયતી ય યા દેલે તેને યણુ ધન આપીને યત્રી કરતો આ પ્રમાણે તે પાંચ સો છીનો સ્વામી યયા

પચ્ચેલ નામના દ્રોપતા વિદ્યુ માલી નામનો યક્ષ યયથી ગયો ત્યારે હાસા ને પ્રહાસા નામની મુલય દેવીઓ યિચાર્યું કે-કારને જ્યોમમા યાડીય સો તે આપણો સ્વામી યાય અને તેની સાથે યયેષ્ઠ ભોગ ભોગયો જાયીય અનગસેનને દ્રીનો લોભી જાણીને યને તેનો અશોક યાટિકામા યાથી સામી તેના રૂપ તથા હાયમાય જાઈ માહિન યની ગયો માગયો છો યણ જો સુદર હાય છે તા તેના રૂપરાશિ રૂપર વેટલાય માનક-પ્રમદ મોહિત યાય છે તા આ તા દેવીઓ તેના રૂપ યાલે અનગસેન જેયો જામા યાણી-યાણી થઈ જાય તમા નુ આશ્ચર્ય ? હાસા તથા પ્રહાસા યણ તેને યરાયર પોતાના યાશમાં કનાવચા હાયમાય દર્શાથી વટાખ યંકયા યામાતુર સોની જેયો તેઓગ મસ્તકે હાય મૂકવા જાય છે તરત જ તેનીય યહુ-જો તારે યરેલર અમને મલ્લુ જ હોય તો પચ્ચેલ દ્રોપે આયજે આ પ્રમાણે વહીને યને યાલી ગઈ

યામાય મોત્રી પચ્ચેલ જયાતી તૈયારીમા યદ્વચો પચ્ચેલ દ્રોપે તાં યટલે મૃત્યુને જામગ્રણ આપુ યોઈ યણ નાચિક તેને લઈ મવા તૈયાર ગયો ત્યારે ઉદ્યોપના કરાવી કે-મને જે યાઈ પંચ્ચેલ દ્રોપે યદ્વોવાદયો તને યોઈ માનેયા આપીશ યજ પૂદ્ધ નાચિક યદ્વદ સ્ત્રીકાર્યો નાચિકે વિચાર્યું કે-હયે વૂદ્ધ યયો છુ, મૃત્યુને કિનારે ઘેટી છુ તો યોઈ માનેયા મેલ્લથી યુગ્મને તા સુમ્ત્રી કરતા જાડ

મોનો પાસેથી ઘોડ માનૈયા લઈ પોતાના પુત્રને આપ્યા અને ઘઘાળ દુકારી મૃત્યુ
 ઘેટલાય દિવસો પસાર થયા થાડ પચસેલ દ્વીપ નજીક તેનું ઘઘાળ આશુ
 ત્યારે ઘૂઢ નાવિક સાનોને સૂવના કરી વે-દને આગળે જતા સમુદ્રનું ધમલ
 આપશે તે ધમલમા-મમરમા જતા જ નાથ ઘવાને ઘઘશે અને તમા ઝંઝારે આ
 ઘઘાળ નાથ પામશે, હુ પણ મૃત્યુ પામીશ જો તમારે ઘવનું દાય અને પચસેલ
 દ્વીપે જનું દાય તો સામુ જે ઘઘલાનું ઘાઢ દેખાય છે તેની નોંધેથી ઘઘાળ આગળ
 જાય જ તરત જ તેની શાખા પકડા લેજા આ વિશાળ ઘટનું ઝૂપર રાત્રિના
 પચસેલ દ્વીપના પક્ષીઓ આગળ લેયા આવશે અને પ્રાત જાઢ થતા ડહો મશે
 તે સમય મારઢ પક્ષીના પગ ઠટકીને તમે ત્યાં જાઈ શકશો સ્વાથ સિદ્ધ કરવા
 માટે માનવી શું જ કરે? સાનોપ તે પ્રધાને વર્યું અને પચસેલ દ્વીપ પહોંચી
 પણ ઘાસા ને પ્રઘાસાને ક્યા જાઈ મોતથી?

તે ઢધાગમા આમતેમ મટકયા લાગ્યો તેવામા ઘાસા પ્રઘાસા તેની નજરે
 ઘઘો પોતાની મદૈનત અને સાદસ સફલ થયા જાણી તેણે સપૂળ મતોપ અનુ
 મયો ઘને દેખીમાને તરત જ પાતાને આવાસમા લઈ જયા ઘણું મીતિકારે
 ઘરેપર સાધુ જ કમુ છે ઘ—

દિશ પશ્યતિ નો ઘૂઠા, કાકો નક્ત ન પશ્યતિ ।

અપૂર્નઃ કોઽપિ કામાન્ધો, દિવાનક્ત ન પશ્યતિ ॥ ૧ ॥

ઘૂઢ દિવસે ઝોઈ શકનું નથી, વાગઢો રાત્રે જોતા નથી, પરંતુ કામાન્ધ
 પુત્ર તો દિવસે જ રાત્રે પણ ઘણું જાઈ શકતો નથી, અર્થાત્ સારાસારના
 સર્વથા વિવેક જ મૂલી જાય છે

ઘને દેરીઓપ તેના ડટકટ કામાન્ધ ઝૂપર શીતલ ઝલ રેઢવું શરૂ વર્યું, જે
 સામલતા જ અનગમેતના ઢોશકોશ ડહો ગયા પોતાની મૂર્ખાઈને તેને દેવે ઘરાવર
 માગ થયું, પણ દેવે થાય શું? ઝને દેરીઓપ તેને ઘણું—

“ પ્રિય અનગમેત ! તારી આ માદસ-ધયા મરૂર પ્રશસાપાત્ર છે, પણ
 અમારા દેદના આર્લિંગન સામાન્ય અને સમ્તા નથી અમારું પ્રથમ દર્શન તો તેને
 ઢોમાધધાનું હતું વામી માનવીના દાયમા અમે રમકઢા નથી ઘનર્તા જો તેને
 અમારા સગની ઘરેપર ઢટકટ દરુઢા જ હોય તો ઘીજો પરીઆ પસાર-પામ કર
 ‘ આવતા મધમા હુ ઘાસા-પ્રઘાસાનો પતિ થાઈ ’ ઘયા તિયાણાપૂંચક મરળ
 સ્વીકારો તેમ ઘરવાથી તમારો દેવયોનિમા અમ ઘશે અને તમને આ સત્ત
 ધાનુમય ઓદરિય શરીરને ઘડે અમારા જેવું મનોઢર ઘેમિય શરીર માત્ર ઘશે ”

ઘાસા-પ્રઘાસાનું ઘલન સામલર્તા જ અનગમેતના માત્રો ગળી ગયા, વામા
 મિત્રો તીય સાપ શમી ગયા આ અનુપ્ય દેદથી વંદ શુધધાર ઘવાનો નથી

પયા વિચારથી તેના મુખ ઉપર નિરાશા ફરી ચઢી તેના મુખમાથી સહસા પોલાઈ જવાયુ કે-“ મારી દશા ધોધીના શ્વાન જેવી થઈ ન રહ્યો ઘરના ન રહ્યો ઘાટનો દેશગનાઓ મઢી નહીં અને માનવલલનાઓ હતો તે પણ ઘાટથી થઈ ગઈ ”

દાના-પ્રદાતાય તેનો વ્યાકુલતા પારણી લઈ વળુ = સુધનકાર ! રથ માય તમારે નિરાશ થયાનો જરૂર નથી અમો તમને તમારા નગરમા ક્ષણભરમા સુખપૂર્વક પહોંચાડી દશુ તમારા અમારા પર સાચો સ્નેહ હોય તો અમે જાણ દેલા માંગે ચાલજા સાચા સ્નેહ વિના મનગમતુ સુખ નહીં માણી શકાય ”

દેવશક્તિને શુ અશક્ય છે ? આપ ઉઘાડતા જ સાનીય પોતાને સ્વા પગરીમાં પોતાના આવાસમા સૂતેલો જાણ દરિયાનો મુસાફરી, ખારડ પક્ષીના પગ વલગતુ, દાસા-પ્રદાતાના દશન, સુરર ઉપધન, મનોહર ચાર્તાલાપ વિગેરે દ્રવ્યજાલની માફક તંની નજર સમક્ષથી સરી ગયુ તેના અનુભવ હજી તાજો જ હતા દાસા-પ્રદાતાય ચઢાયેલ નશો તેનો સ્મૃતિમા હતા તમે અગ્નિપ્રવેશ પરવાનો નિર્ણય કર્યો આ ઘાટનો તેના મિત્ર નાગિલને જાણ પડતા તે ત્યાં આ પા અને અનગસેને અને પ્રધારે સમજાવ્યો નાગિલ દૃઢ એનધર્મી અને સમજુ હતો દેવાયનાના સયોગ પાછળ આત્માના વેટલો અઘ પાત થાય છે તે સથ સમજાવ્યું, પણ તે વધુ છાર પર લીપળ સમાન નિરથક નિષ્ઠકયુ થાદ તે જીવતો વહી મુઓ અને નિયાનાના પ્રમાયે પથેલ શ્રીપમા દેવી-યુગલનો વિધુ-માલો નામે દેવ થયા

નાનુ બોલક ક્યા સુધી મુગ્રિવાની કિંમત સમજતુ નથી ત્યા સુધી મીઠો ફેના થદલામા તે જાડો આપે છે, પણ પેદાની કીમત સમજતાં તે વધી છેતરાતુ નથી તમ આ પ્રાણીન અનુભવે જ જાહેલ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે અનગસેન પ્રદો વ્યતરનિશાયમા દેવરથની પ્રાપ્તિ થયા છતાં તેને સતોષ ન થયો દેવી સાથે સમાગમના દિવસા પાળીના રેલાની માફક થાસ્યા ગયા પ્ર જીવન દમેશુ થની જતા પદેતાની દેવીઓ પ્રત્યેના મોહ પણ અદૃશ થની ગયો

પદ ઘાર નદીશ્વર પ્રીયની યાત્રાનો પ્રસંગ આવ્યા તરતજ દર્વેદ્ર તરફથી દાસા-પ્રદાતાને નૃત્ય કરવાનો અને વિધુ-માલોને મૃદગ ઘગાડવાના આદેશ થયો આ દુષ્ટમા સામગ્રતાં જ અનગસેનના જીવને ઉઘાડ થ, આવ્યો પણ દેવરાજની આપા અલપનીય હતો દરેક યાત્રાપ્રસંગે દાસા-પ્રદાતાનુ નૃત્ય અને વિધુ મા કોનું મૃદગ-ઘાદન આધારરૂપ હતા તંની અતિચ્છા છતા મૃદગ તેના ગલે વધાઈ ગયુ દુષ્ટને શ્વાનિ અનુભવયા છતા તેને મૃદગ ઘગાડતા ઘગાડતા આગલ ચાલુ પડયુ આ ચાલુ તતા મિત્ર નાગિલ ઉત્તરાશસ્થામાં સ્થારિય પાઢી અચ્યુત દેવલોકમા દવ થયો તમે આ સ્થિતિ નિહાઢી તેને પોતાના મિત્ર માટે દુષ થયુ ત તરતજ તેની પાસે આવ્યો નાગિલ દેવતા દેવીપ્યમાન તેજ આગલ વિધુ માલોનુ મુખ સ્વ આગલ તારા દૃશ જાણયા કામ્યુ અત્યત તેજસ્યી મુખ

ન જોઈ શકવાને કારણે વિષ્ણુમાલીપ પોતાનો દાઘ મુઠ્ઠ આગટ્ઠ આઢો ધરવા માઢયો નાગિલે તેને પૂછયુ-ઑઢલે છે ? વિષ્ણુ માલીપ નવાર જનાવતા નાગિલે વહુ-દુ તારો મિત્ર નાગિલ તાઢ અઢ્ઢાનતામર્થુ ષાલમરણ નિરણી માઢ મન ધેરામ્પ તરફ ષલયુ નિરતિષાર ચારિત્ર પાઢી, રોષ જાવનમા તપ તપી હુ ઘારમા દેવજોડમા દેવ થવા હુ અધધિજ્ઞાનપઢે તારી શોચનીય સ્થિતિ જાણી તારી પાસ આમ્યા હુ

વિષ્ણુ-માલીપ તેને સચોધીને વહુ-મિત્ર ! તારો હિતશિક્ષા અવગણી તેનુ આ પરિણામ આ-યુ છે, પણ હવે પથાઢ્ઢપ કરવાયો જ્ઞા લામ ? હવે તો આ ઓષનમાધી છૂટનાગો કોઈ સુમાર્ગ હોય તો વતાય નાગિત્ર દેવે તેને આશ્વાનન આપતા વહુ-મિત્ર ! ગિરાન થવાનો ઝઠ્ઠર નયો પુરુષાર્થોન સર્વે વાઢ સુઢમ છે ચરમ જિનપતિ ધોમન-ધોરદેવનો ગોશીપચન્દનની મૂર્તિ ધરાયો, તની સાથ આચાર્યદ્વારા પ્રતિષ્ઠા કરાયો તેનો હરહમશ પૂજા કર પ પ્રવારના જિનમકિથી તારા અશુભ ધર્મા નાશ પામશ તારા આયુના પ્રાતભાગે તને સારા નગરમા પહોંચતો કરજે યે થવા ત પ્રતિમાનો મારી રાત પૂજા થાય

અઢ્ઢાઈ મહોસત્ર ધુર્ણ થવા ઘાઢ વિષ્ણુમાલી દેવ ચુન્ન-હિમવત પથત ડપર જાઢ ગોશીર્ષ ચન્દનનો પ્રતિમા વનાયો અને તને રતનના સર્થ આમરણોધી અલહૂત કરી ઘના કાલ સુધી તની પૂજા થવા ઘાઢ તને સુયોગ્ય સ્થલે પદ્મિાઢ્ઢનાનો ત વિષાર કરે છે તેવામા મમુપ્રમા વક ષળિકવુ નાવ છ મહિનાયો સુધો મધેહુ માઢૂમ પઢયુ ॥ મહિનાના પ્રયાસ છતા નાવ ન નિકલ્લુ પટલ ષળિક પણ મૂજાનો તેને ધૂપ, દીપ વિગેરે પૂજન સામગ્રો ધરી હપ્તવહુ સ્મરણ કયું વિષ્ણુ-માલી દેવે સ્યા આવી ત ષળિકને વહુ-દ વળિક ! મઢ્ઢાઈશ નહા ષા હુ કાલની પેઢીને ષાતમય નગરે મહારાજા ઉદાયનન પહોંચાઢશનુ વચ્ચલ કરે તા તાઢ ષહાજ સહીસલામત ષીતમય નગરે પહોંચી જશે અને તારા આપતિ-કાલ વર વશ ષળિક તે કથન સ્વોકાર્યુ વિષ્ણુ માલી દેવ કાલની પેઢીમા ઓમહાધોરસ્યામોનો મૂર્તિ મૂકીને તન સોંપો દશપ્રભાવથી યોજે જ દિવસે ષહાજ ષીતમયનગરે પહોંચા યયુ

ષળિકે રાજા પાસે ષ્રેટણુ ષરી સર્વ હકીવત વહા સમઢ્ઢાધી અને વ્ધાધિ દેવની પેઢી હાસર કરો. પેઢીના દુષ્પાવ જ મન્નમુગ્ધ કરે તેવા હતા પની વારીગરોમા, ષના પ્રયેક આલેચનમા દેવો ઝક્તિનો ચમસ્કાર જનાતા હતા. ધાયુધગ ષાત નગરમા પ્રસરી ગઢ અને માનવસાગર ડમથવા રાજાપ જેનામા શક્તિ હાય તન પેઢીના દ્વાર ચાલવા આમ-ત્રણ આપ્યુ જનતામા દ્વાર ઉઢાઢયા સવધી સ્પર્ધા ષાલી, પણ સહ્યાવધ દાધોન નિરાશા મઢી સમય વધવા લાગ્યા અને માનવમંદની વિષરાથા લાગી રાજાના ધોરજ સુટવા લાગી, પણ પેઢીના દ્વારોપ કોઈને અજ માત્ર પણ લુલ્હવાનો આશા ન આપો પરંતુ આઢેરેઢા સમારમ

પૂર્ણ કર્યો વિના રાજાથી ઝુમા પણ કેમ થવાય ? રાજાનો મુક્તચળમા પણ દેવે
વધારો થયા લામ્યા

આટલા વધા પ્રયાસ છતાં પેત્રી ન રુલેલી ત્યારે લોકોને દેવી કરામતની
વરવના આવવા છાની કોઈપ નાકરના નામે, વાઈપ વિષ્ણુના નામે, કોઈપ
ગજાનનના નામે સ્તુતિ કરી પણ સર્વે ધ્યય રાજાનો મોજનના સમય પણ પોતી
ગયા રાણી પ્રમાણતીય થે ચાર દાસીને આમન્ત્રણ આપવા માફલી પણ રાજાથી
ઠઠાવ તેમ જ ન હતું દાસીમુલ્યથી વધારાધિદેવ સમગ્રી દક્ષીણત જાણી પ્રમાણતી
દેવી પણ પહોંચર આધ્યમુખ્ય થતી ગઈ તં પરો જૈનધર્મિણો દત્તી તને સાહનિક
વિચાર જા યો વે દેવાધિદેવ' તારાગ-ત્રેપાદિ અટાર દૂષણ રહિત ધોનિને-
ગર જ હાઈ શય થાદ સ્નાન કરી, શુદ્ધ વસ્ત્રામા સજ્જ થઈ, પૂજનની સામગ્રી
સાથે પ્રમાણતી પટ્ટી સમોપ આવી સમ્રાજ કરાતી સ્તુતિના સુન્દર સ્વરની
સાથે જ પદાના દ્વાર આપમેલે સુલો ગયા અને ગાશોપચદનની મહાવીર મગયતની
મૂર્તિ સૌ વાહનો નજરે પડી સર્વ આનંદ છવાઈ ગયો, રાજવીની પિતાનો
અત આશ્વો સુદર પ્રાસાદ યનાયો તની પ્રતિષ્ઠા કરો પ્રમાણતી પ્રતિદિન તેનો
પૂજા કરતી રાજા પણ પૂજનસમયે ચાલિત્ર વગાડો રાણીના મલ્લિમાથને વધારતા

એક પ્રસંગ જ્ઞાન કરી રાણીય દાસી પાસે પૂજાના શ્વેત વસ્ત્રો માગ્યા
દાસીય ત લાવી દાક્ષર કર્યા છતાં પ્રમથશ રાણીને ત રાતા જણાયા, પટલે આવે
શમા ને માયશમા તનાથી વાલી જથાથુ કે-આ શુભારને યોગ્ય વસ્ત્રો શા માટે
લાવી ? ગુસ્સામા તણ ત દાસી તરફ દૂષણ વેંકયુ, જે તના મર્મસ્થલમાં ધાગતાં
ત મૃત્યુ પામી ચલ્લ તાં શ્વેત દત્તા તે રાણીને જણાતા જ પાતાના અવિચારો દૂરય
માટે થળા જ સ્તતાપ થયા આગે જ એક યોજા પ્રસંગ થતો ગયો રાણી પૂજન
વાદ નૃત્ય કરી રહા દત્તી અને રાજા યાચિત્ર વગાડો રહ્યા દત્તા તથામાં રાજાને
રાણાનું શિર-વિદુથુ માત્ર ધડ જ જાણ નાવતું હાય તમ જણાયુ તના ગાત્ર ઢીલા
પડા ગયા અને ચાલિત્ર અટકા ગયું રાણીના મૃત્યુમા મળ પડતા તણ વારણ
પૂછયુ અતિશય આગ્રહ વાદ રાજાય સત્ય દક્ષાવત વહી પટલે દાસીના અવ
જ્ઞાન વાદ જ ચાત ખુલાશા માલો દત્તા ત પુન તાજી થઈ રાણીય નિશ્ચય
કર્યો કે-દેવ પાતાનુ આયુ અસ્વ છ તણ રાજા પાસે આત્મકલ્યાણના પથે
જયા જતા મારા રાજાય એક શરત રજા આપી કે-જો તુ વાલ કરોન દેવ
થાય તા પ્રમાણ પ્રતિવાધ પમાલવા પ્રમાણતાય ચારિત્ર પાલો સ્વર્ગપ્રાપ્તિ કરી

દેવ થયા પછા પ્રમાણતાય રાજાને પ્રતિવાધવા અને જૈનધર્મી વનાવવા
કેટલાય પ્રવાસો કર્યા પણ રાજા તા તાપસમથ થયા પ્રમાણતી દેવ તને
પ્રતિવાધવા તાપસ વંશ પ્રદળ કર્યા અને રાજાને એક અરપત મનાદર પલ્લ
આપ્યુ તના સ્પશ્થથી રાજાને આનંદ થયા, તનો મથ પણ ઉત્તમ દત્તી અને તનો
સ્વાદ તને અમૃત પલ્લ જયા જણાયા પટલે રાજાય તે તાપસને પૂછયુ કે-માથા

ફઢો કયા મલે છે ! તાપસે કણુ-મારી સાથે તમે પકલા આગ તો દેઘાડુ રાજા તેમ ને તેમ અલકાર યુગ તાપસી પાછઠ પાછઠ ગયો થાંદે દૂર ગયા પછો એક ધન દેખાયુ, તમા પ્રયશ કરતાં થાંદે દૂર એક તાપસાગ્રમ દેખાયો રાજાને આપતો જાદુ ધના તાપસા પકજ થદ ગયા અને રાજાને સર્વ ધધામૂયળથી સજ્જ જાદુ, તને મારા નાચા તના સય અલકાર રદ લેવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા તેઓના તેવા વિચાર જાણી રાના મય પામી ત્યાંથી નાજશા લાગ્યો થોડે દૂર જતા તે જ ધનમા મનુષ્યાનો વિજાલ સમૂહ આપા પાતાને શરણ મલશે તેવા હેતુથી રાના ત્યા ગયા તો કામદેવ જેવા સ્વરૂપવાન, સૌમ્યમૂર્તિ, વૃદ્ધસ્પતિ સમાન વિદ્વાન્ સાધુસમૂહને અને તેના પાસે ઉપદેશ સામલતાં ચતુર્વિધ સધને જાંયા આચાર્યે રાજાને નિર્ધય ધનવા કણુ રાજા ત્યા વેઠો અને સ્થિર ચિત્તથી ઉપદેશ સામલ્યો ઝેનધમનો અગીકાર પણ કર્યો રાજાની ઝેનધમમા દદ મદ્દા થદે જાણી પ્રમાથતી દેવે પાતાના સર્વ માયા સહરી લીધી પરલે રાજાએ પાતાને પકલા સિદ્ધા-સન ડપર વેઠલો જાયા જાણે હુ વાદ ગયા નથી તમ આપ્યો નથી આ શુ થયુ ? તેમ વિચાર છે તેજામા પ્રમાથતી દેવ પ્રમ્પશ થદે વધુ વે-આ સર્વ મેં જ તમને પ્રતિષાધ પમાડવા વિશુધ્ધે હનુ હય તમ ઝનધર્મનુ યથાથ પાલન કરજો અને મયિષ્યમા કદ પણ વિગત ઉપસ્થિત થાય ત્યારે માદ સ્મરણ કરમા

આ યાત્રુ પ્રમાથતી રાણીના ચારિત્ર-સ્વીકાર પછી પૂતનાકિનુ કાર્ય એક કુપટો ઢાંતોપ સ્વીકાર્યું તમા મમમા ચમત્કારિક વિવપ્રસન્ન મામ દ્વતા પરલે સ્વચ્છાવી પૂનારિની પદ સ્વીકાર્યું ધામ ધામ આ પ્રતિમાનુ માદાત્મ્ય દેશ-દેશાવરમા પ્રસરી ગયુ હનુ

ગધાર દેશના કાર્દ એક ધાવક દોત્તા લેવાની માવનાવાલો થયા દોક્ષા લીધા પદલા તેન તાર્થકરોના ઝનમ, દોક્ષા, વેગલ અને નિવાળધૂમિજાના દર્શન કર થાના દુષ્ટતા થદે એ પ્રમાણે પરિભ્રમણ કરતાં તે ધના મુનિજાના સત્તમમા આવ્યા પકદા વાદ મુનિરાજ પાસ સામઝયુ વે-આતાદય પડતાના ગુફામા શ્રીકૃષ્ણમદેવ આદિ જાધીશ તાર્થકરના રત્નમય મૂર્તિમા અલૌકિક અને ચમત્કારિક છે, તે પ્રતિમાજાના દર્શન કરવાનો માવનાવા ગધાર ધાવક મદામુશાપત ત્યા ગયા દેવારાધન કરા, તંજ તે સ્ફટિક રત્નમય પ્રતિમાજાના માધપૂર્વક દર્શન કર્યો તે સ્વચ્છમા રતામા અતિશય દગલા સાદે તનુ મન લેશ માત્ર થલાપમાન ન થયુ તથા દેવે તુષ્ટમાન થદે તને ‘વર’ માગથા કણુ નિર્હીમો ગધાર ધાવક પોતાના અનિચ્છા દશાના ત્યાર ‘અમોઘ દેવદર્શનમ્’ એમ જાણાયા દેવ તને વગ્રીશ શુટિકામા આપા અને કણુ વે-આ શુટિકામાના પ્રમાથવા મનચિત્તિત વરક કાર્ય સપઝ થશે ત્યાંવા પાઠા થલતા વાંતમયનગરના ધીમદાવાર જિાચિયની પ્રામાથિકતા સામઢા તે ત્યા આંખો થાદા વિવસ ત્યા રહો પ્રમુમચિની અપૂર્વ સામ લોધા

अचानक गधारे धावकनु स्वास्थ्य बगदथु ते मादो पढयो परदेशमां तेनुं स्वजन कोण होय ? कुवडी दासीय तरी सेवा-चाकरी करी सगी बहेन चाकरी करे तेवा भक्तिभावयो दासीय गधारनी सेवा-शुश्रूषा करी, तेथी गधारेने आराम तो न थयो, परन्तु तेनी दुःखमार ओछो थयो असाध्य रोगे गधारनो प्राण लीधो त पूर्वे तेणे कुवडी दासीने पोतानी गुटिकासप्रद आपी बीधो अने साधासाध तेना फायदा पण समजाया

गधारना मृत्यु पछी दासीने गुटिकानी चमत्कार जोषानी तालायेली लागी तेणे एक गुटिका खाई स्वरूपवान ध्यानी ह्छा करी ता गुटिकाना प्रभाषयी देवांगना समी बनी गई एक गुटिकाना चमत्कारा जणायो के तरत ज दासीय मनोरथना झिझा खणवा माडया अत्यार सुधी भोगसुखधी चर्चित रहेल तेनीनी विलासनी वासना वृद्धि पामी, पण उदायन राजा द्वारा तेनी वृत्ति थयो अशक्य जणाता तेनी गजर उज्जैनीना राजधी चढप्रद्योत ऊपर पडी तेनु नाम पण हचे सुवणगुटिका तरीक प्रसिद्धि पाम्यु

चढप्रद्योत पोताना दूतने उदायन राजा पासे सुवणगुटिकानी मागणी करवा मोकदयो उश्यने दूतनो तिरस्कार करी काढी मूक्या उदायन साथे माघ भीडधी चढप्रद्यातने माटे अशक्य हतु, कारण के उदायनना सामर्थ्ययो तें सारी रीते परिचित हतो तेणे युक्तिधी काम लेवाना निर्णय कयो एक शत्रुप पोताना अनिलगिरि नामना गंधहस्ती ऊपर येतो, घोडा माणसो साथे ते धीतमयनगरे आग्यो सुवणगुटिकाने तैयार थई जबा कथु, पण सुवण गुटिकाप कथु व-आ चमत्कारी प्रतिमा बिना मारायी अहीधी एक पगलु पण न जसाय, माटे घाना जेधी ज मद्यावोरनी बीजी प्रतिमा बनायी, तेने अही स्थापन करी, आ प्रतिमा आपणे साथे लई जवी जाईय चढप्रद्योतने सुवण गुटिकानु बचन स्वीकार्या सिवाय छुटका नहाता

उज्जैनीमां आयी चढप्रद्याते तंवी प्रतिमा करायी पछी अनुकूल समय जोईने धीतभदपट्टणे गया मूळ प्रतिमाने स्थान बीजी प्रतिमा स्थापी ते सुवण गुटिका साथे पोतानी नगरे पडोवी गया अनिलगिरि गंधहस्तीना प्राधवायी उदायन राजाना हाथीआ आलानस्तम उखाडा नाखवा प्रपास करवा लाग्या हता, कारण के गंधहस्तीनी गंध सामान्य हस्तीओ सहन करी शकता नथी हाथीओना घमसाने धारणे महावतो जागी जई कारण तपासधा लाग्यो ते घामा ता चढप्रद्योतना आवागमनना अने सुवणगुटिकाना अपहरणना समाचार उदायन राजाने मळया, राजाप जिनप्रासादमा आगी जाथु ता जे पुष्पमाळा कधी करमातो नही तेने चीमळायला नीहाळो उदायनने अतोव क्रोध चढया दश मुष्टयद राजाआ साथे तण उज्जैनी ऊपर खदाई करी उदायने चढप्रद्योतन वदेपरान्यु व-आपणे द्वय युद्ध करीय, निर्भक शामाट शस्त्राशस्त्रा अने

સેનાનો વિનાશ કર્યો ? ચંદ્રપ્રયોત અનિલગિરિ હસ્તી ઊપર યેસી અને ઉદાયન રથમાં યેમો તુમુત્ત યુદ્ધ કરવા લાગ્યા યુદ્ધકુશળ ઉદયને અનિલગિરિ હસ્તીના ઘારે પાંચો શરણી ચીંચી નાખ્યા અને ચંદ્રપ્રયોતને પકડી લીધો તેના લગાટ ઊપર 'દાસીપતિ' પણ શત્રુને લગ્યો યદીજાન તરીકે તેને માથે લીધો

૧ ઓયતસ્વામીનો પ્રતિમા પાછી લઈ જવા માટે ઉદાયને પ્રયાસ કર્યો, પણ મૂર્તિ અગમ્ય થઈ નહીં ઉદાયને જવા થઈ કે-નુ પરમાત્મા કદમાન થયા હશે ? તેવામાં અતરિક્ષમાં યાત્રી થઈ કે-ચીતમયપટ્ટણ થોડા જ મમયમા ખૂલવટે દેવાઈ ગયો, માટે આ પ્રતિમાને પુનઃ ત્યાં લઈ જવાના પ્રયાસ પડતા મૂક રાજા ઉદાયન ચિત્ર હૃદયે પાછા વર્ષા

ચીતમયનામર તરફ પ્રયાણ કરતાં કરતાં યેલે વર્ષાપ્રભુ આવી પડેને માત્ર સ્થલ જોઈ રાજા ઉદાયને પોતાના સે-યની છાવણી પાસે વર્ષાપ્રભુમાં જીવાનો સંહાર ન થાય તે હેતુથી પણ જ સ્થળે ચાતુર્માસ ગાળવાના નિશ્ચય કર્યો, અને પર્યુષણ પશાધિરાત્રી આરાધન કરવાનું પણ તે સ્થળે નિર્ણય થયું જે સ્થળે દશ, મુકુટયદ્ય રાત્રાપ પઢાય નાખ્યો તે સ્થળ પણ નગનાં દેવાય સમુ જોમી ઉઠયું તે સ્થળ ત્યારવાદ 'દશપુર' તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું હાલ તેને મદસોર તરીકે ઓળખવામા આવે છે

પર્યુષણના અંતિમ દિવસે રમોયો રાજવી ઉદાયને રસોઈ માટે પૂછવા જતા તેને વધુ-ઝાંઝે માટે ઉપવાસ છે ચંદ્રપ્રયોતને પૂછોને તેમને યેલે તેથી રસવતી કરી અમાહજે રમોયો ચંદ્રપ્રયોતને રસોઈ માટે પૂછવા ગયો ફાઈ દિવસ નહીં અને ઝાંઝે રસાયા રમોઈ માટે પૂછવા આવતાં ચંદ્રપ્રયોતના મનમા અનેક શયા-કુશકામી પમાર થઈ ગઈ છૂપી રીતે પોતાના અન્નમાં ચિપ મેટથી દેશે તો ? એ વહેને તેના મનમા મંજૂત સ્થાન વર્ચું આ રીતે છૂપી રીતે દગાનાં ભોગ થયા કરતા ઉપવાસ કર્યો શું ચોટો ? એમ વિચારી તેને રમોયાને વધુ કે-મારે પણ ઝાંઝે ઉપવાસ છે રાજવી ઉદાયને આ સમાચાર મળતાં જ તેમને વિચાર્યું કે-ચંદ્રપ્રયોત તો મારા સાધર્મી વધુ, કર્વાં સુધી પણ પણ સ્વામી માઈ સાથે ધમનસ્થ હોય, જ્યાં સુધી એ હોયન તિયારણ કરી તેની સાથે સાચી સમાપના ન કરી હોય ત્યાં સુધી માફ પર્યુષણ-પર્વારાધન અધૂર જ ગણાય મિનાશાના આરાધન થવા માટે મારે ચંદ્રપ્રયોત સાથે પણ સાચી સમાપના કરી લેવી જોઈએ, તરત જ પોતે સ્વયં સહ વારાગૃહના દ્વાર ચાલી ગાળ્યા અને ચંદ્રપ્રયોતને મેટી પોતાના સ્વામીમાઈની આજ સુધી જે વદયના કરી તે માટે પશ્ચાત્તાપ જાહેર કર્યો તેના લગાટ ઊપર લગાયેલા 'દાસીપતિ' શબ્દને દાઢવા માટે સુવર્ણપટ્ટ યથાભવો અને સુવર્ણગુટિકા તેને પરનાયો તેનું રાજ્ય તેને પુનઃ પાછું આપ્યું આ રીતે ચંદ્રપ્રયોતને દ્રવ્ય ઉપવાસ પણ લાભપ્રદ થયા

રાજવી ઉદાયન તો આવશ્ય હતા ચંદ્રપ્રયોત જેવો ગુનેશાર શુદ્ધ હતો છતાં

કષાયને ઉપશમાથી ક્ષમાપના કરી તો પણ મહાવ્રતધારી સાધુએ અધ્યયન કરવી જ નહીં, કારણ કે ધારે કષાય સસારરૂપ વિશાલ મહેલના મજબૂત પાયા છે તેને શિથિલ કર્યો તો સસારી મહેલાતને ઘરાશાયી થતા ધાર નહીં લાગે મોહરાજાના પત્રા પૌત્રી અને માયારૂપી પૌત્રીથી સદા સાચાંચાન રહેવું તે પણ ગુપ્તા પોર છે કે તેના આગમનની અને લૂટની આપણને યાદ પડતી નથી આ પ્રણે હતા તો ધોનિશીયચૂર્ણના દશમા ઉદ્દેશમા આપેલા ૩ છુગચ્છના લક્ષણો ઘટાયતા હજુ પણ પ્રત્યક્ષકાર જણાયે છે કે—

શીલતવદાણભાવણ-ચતુર્વિધધર્મન્ટરાયભયમીય ।

જત્ય વહૂ ગીઅત્યે, ગૌઅમ ! ગચ્છં તયં મણિઅમ્ ॥ ૧૦૦ ॥

[શીલતવોદાણભાવના-ચતુર્વિધધર્મન્ટરાયભયમીતાઃ ।

યત્ર ધર્વો ગીતાર્થઃ, ગૌતમ ! ગચ્છઃ સકો મણિતઃ ॥ ૧૦૦ ॥]

ગાયાર્થ-દાન, શીલ, તપ અને માય-આ ચાર પ્રકારના ધર્મના અંતરાયથી મય પામેલા ગીતાર્થ સાધુઓ જે ગચ્છમાં ધણા હોય તેને હે ગૌતમ ! તુ સુગચ્છ જાણ.

વિવેચન-ચાર કષાય પ જેમ સસારરૂપો મહેલના પાયા છે તેમ દાનાદિ ચાર ધર્મો ધર્મરૂપો મહેલના આધારભૂત ચાર સ્વભો છે શ્રીમાદ્વિદિનકૃત્ય વૃત્તિમા ધનપ્રકારના દાન વચ્ચા છે દાનશીલતવોભાવેઃ સ તુ ધર્મધતુર્વિધઃ । દાનં તાવત્ ત્રિધા જ્ઞાનાઽમયોપગ્રહમેદતઃ ॥ ૧ ॥ યોજાને મળાયે, ધુત સંમળાયે, તીર્થકરપ્રકૃપિત ધ્યાનમનુ મુમુક્ષુ ઝીલોને અધ્યયન કરાયે તે ૧ જ્ઞાનદાન, ૨ અભય દાન-સ્વમાયથી જ હુ ધ પામેલા ઝીલોને પીઠા ૭ નરે અને ૩ ઉપકરણજ્ઞાન-જ્ઞાન તથા અભય આપનારાને આહારાદિક આપીને ઉપગ્રહ કરે તે, અથવા જે ધત્તુના દાનથી ચારિત્રને સહાય થાય તે પણ ધર્મોપકરણ દાન કહેવાય છે

દાનની માફક શીલના પણ ત્રણ પ્રકાર છે ૧ શુદ્ધ આચાર-નિયમ (તિષ્ઠાવ) ધાયક થા સાધુધમનુ પાલન કરવું, ૨ અઢાર હજાર શીલાગ રચ્ય પાલન-તેમ

* ૩ યોગ, ૩ કરણ, ૪ સજ્જા, ૫ દ્વિવો, ૧૦ પૃચ્છીકાય આદિ (૫ સ્વાદર, ૪ બધ અને ૧ અઝીવ) અને ૧૦ યતિધર્મ-જે સવને પરસ્પર ગુણતો ૧૮૦૦૦ મેદ થાય છે, તે નોંધે પ્રમાણે—

શાંતિયુક્ત, પૃચ્છીકાયર્ષક, ભોત્રેંદિયને સ્વરણ કરનાર અને આહારસજ્જા રહિત મુનિ માથી પાપ-વ્યાપાર થ હીરે પૂરી રીતે શાંતિના સ્થાને માર્દવ આત્મક આદિ નવ યતિધર્મ કહેવાથી ૧૦ મેદ થયા આ દશ મેદ 'પૃચ્છીકાયર્ષક' પદના યોગથી થયા, તેવી રીતે અપ્કાયથી પ્રારંભી અઝીવ છુપી પ્રત્યેકના દશ-દશ મેદ કરવાથી ૧૦૦ મેદ થયા આ ધો

લેશમાત્ર પણ શીષ તા લગાડયો અને ૩ ઘણાંચર્ચ પાઠ્યુ

તપ ધાર પ્રકારનો છે છ ઘાઘ અને છ અમ્યતર આ તપને રૂળુ વિસ્તૃત વિવેચન અગાઉ પૃષ્ઠ ૧૨૬ ઉપર સાધી ગયેલ છે આ સયધમા વિશેષ ઘનતા તદ્દે છે કે-૧ મયા, ૨ માર્ગી, ૩ પૂર્વાફાલ્ગુની, ૪ પૂર્વાષાઢા અને ૫ પૂર્વામાદ્રપદ આ પાંચ ઉપ ૧૧૧૩૨મા ત્વાસ કરીને તપ કરયો ગુરુગુણપૂર્વિશિષ્ટાવૃત્તિમા શરીર, વચન અને વાપા પ ત્રણ પ્રકારનો તપ વધો છે ૧ શરીર તપ-દેવ, સાધુ, મુનિ, સિદ્ધાંતનો પૂજા-ઘડુમાન કરે, શીષ પાઠે, ઘણાંચર્ચ પાઠે, સરલતા રાખે કપડ ન કરે તેમજ દિસા ન કર ને શરીર તપ વહેવાય, ૨ વચનતપ-વીજાને ઉદ્યેગ થાય તેયુ ન થોલે, માત્ર પ્રિય દિન ને મિત વાક્ય જ થોલે, સ્વાધ્યાય કરે, છુત્રાધ્યાય ધધારે તે વચન તપ જાણતો ૩ મન તપ-મનને આમરિત રાખે, મૈત્રવણુ રાખે કુર્યાન ન કરે, મન નિમલ રાખે આ ત્રણ પ્રકારના તપ અનુષ્ઠને વરુથી વજ ઉત્કૃષ્ટ સમસવા સાત્ત્વિક, રાજસુ અને તામસુ-પ ત્રણ પ્રકારનો પણ તપ હોય છે કલ્લનો યાઝા વિના કરાતો તપ સાત્ત્વિક, પૂજા, સત્કાર અને ઘડુમાનનો દ્વિષ્ટાથી કરાતો તપ તે રાજસુ અને આત્માને પોહીને વીજાના નાશ માટે જે તપ કરાય તે તામસુ કહેવાય છે

માવના ધાર પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણે-૧ અનિત્ય માવના-તારો સવચ, તારા સયોગો, તારી ચીજા નિત્ય તારી પાસે રહેવાની નથી, તારા શરીર પણ સદાને માટે તારા નથી ૨ અશરણ માવના-તને ક્યાંધિ થાય તા પોહામા કોઈ માગ પહાવે તેમ નથી, કુ હર્મા કોઈ ટેવો આપો શકે તેમ નથી, તારે તારો જ આધાર છે ૩ સત્તાર માવના-સમગ્ર સત્તારમા કર્મ રાજા જે માટક દરથી રહ્યા છે અને આપો આ મવમપચ ચાહો રહ્યો છે તેનો વિવેક પવત ડમા રહી વિચારણા કરવી ૪ વજત્ય માવના-આ પ્રાણીનો આત્મા વજલા જ ન, તેયુ કોઈ નથી, તે પણ કોઈનો નથી, વ વનો પાતાનો જ માલેફ છે ૫ અવ્યત્ય માવના-આપનો આત્મા સર્વથી અન્ય છે-મિત્ર છ વતુ કાઠ સયુ નથી વતુ પાતાનુ શરીર પણ વનાથી અન્ય છે આ સ્વપરમાય વિચારણા કરવી ૬ અશુચિ માવના-માસ, કધિર, મેદ, ફાટકા, જોહી અને ધામહુંતુ ઘનેલુ આ શરીર અપવિત્રતાનો પોટલો છે, વના ઊપર મોદ કરવા જેયુ નથી, તેનો સરેવરો ઉપયોગ કરી લેવા જેયુ છે ૭ આશય માવના-શીષ અત્રતીવળાથી, મિથ્યાચથી, વધાયોયો અને મન-વચન-

મેદ ' ધોધેદિય ' વરના ઈયોગથી થયા, તેવી રીતે વહુ આદિ અન્ય વાર દિયોના સવચથી વારયો મેદ કરવાથી કુલ ૫૦૦ મેદ થયા આ પાંચ ધો મેદ ' આદારસજ્જા ' ના સવચથી થયા, અન્ય ત્રણ ઇશાઓના સવચથી વરવરો થવાથી કુલ ૩૦ હજાર થયા આ ૩૦ હજાર ' વરણ ' વરની યોજનાથી થયા તેવી રીતે ' વરતણ અને અનુમોદન ' વરથી ૩૦૦૦ હજાર મેલવતા ૬૦૦૦ થયા આ ૬૦ હજાર મેદ મન સવચી થયા તેવી રીતે વચન અને વાપાના સર્વથી છ-છ હજાર મેલવતા કુલ ૮૦૦૦ મેદ થાય છે

કષાયને ઉપશમાથી શમાવના કરી તો પછ મહાવ્રતધારી સાધુએ અવશ્ય કરવો જ માંડે, કારણ કે ચારે કષાય સસારરૂપ વિશાલ મહેલના મમવૃત પાયા છે તેને શિથિલ કરશો તો સસારી મહેલાતને ધરાશાયી થતા પાર નહીં લાગે મોહરાજાના ૫ ત્રણ પૌત્રો અને માયારૂપી પૌત્રીથી સદા સાયધાન રહેવું તે પણ છુપા ચોર છે કે તેના આગમનની અને છૂટની આપણને સ્વધર પડતી નથી આ ત્રણે દષ્ટાંતો શ્રીનિશીથપૂર્ણના દશમા ઉદ્દેશમાં આપેલા છે છુગચ્છાના લક્ષણો વતાયતા હજુ પણ ગ્રન્થકાર જણાવે છે કે--

શીલતવદાણભાવણ-ચતુર્વિધધર્મનંતરાયમયમીષ ।

જત્ય બહુ ગીઅત્યે, ગોઅમ । ગચ્છં તયં મણિઅમ્ ॥ ૧૦૦ ॥

[શીલતપોદાનભાવના-ચતુર્વિધધર્માન્તરાયમયમીષતાઃ ।

યત્ર યદ્વો ગીતાર્થાઃ, ગૌતમ ! ગચ્છઃ સકો મણિતઃ ॥ ૧૦૦ ॥]

ગાયાર્થ-દાન, શીલ, તપ અને માવ-આ ચાર પ્રકારના ધર્મના અંતરાયથી મય પામેલા ગીતાર્થ સાધુઓ જે ગચ્છમાં ધણા હોય તેને હે ગૌતમ ! તું સુગચ્છ જાણ.

વિવેષન-ચાર કષાય ૫ જેમ સસારરૂપી મહેલના પાયા છે તેમ દાનાદિ ચાર ધર્મો ધમરૂપી મહેલના આધારભૂત ચાર સ્થમો છે શ્રીધ્રાહ્મિનકૃત્ય વૃત્તિમા ગ્રન્થપ્રકારના દાન પદ્યા છે દાનશીલતપોમાયૈઃ સ તુ ધર્મમશ્વર્તુવિધઃ । દાન સાત્ત્વ ત્રિધા જ્ઞાનાઽમયોપગ્રહમેદતઃ ॥ ૧ ॥ ચોનાને મળાવે, મુક્ત સમજાવે, તીર્થકરપ્રકૃપિત આગમનુ મુમુક્ષુ જીવોને અભ્યયન કરાવે તે ૧ જ્ઞાનદાન, ૨ અમય દાન-સ્વમાયથી જ દુઃખ પામેલા જીવોને પીઠા ૪ કરે અને ૩ ઉપવર્ણદાન-જ્ઞાન તથા અમય આપનારાને આહારાદિક આવીને ઉપગ્રહ કરે તે, અથવા જે ઘસ્ટુના દાનથી ચારિત્રને સહાય થાય તે પણ ધર્માવહરણ દાન કહેવાય છે

દાનતી માફક શીલના પણ ત્રણ પ્રકાર છે ૧ શુદ્ધ આચાર-નિર્વેષ (નિષ્પાપ) ધાયક વા સાધુધમનુ પાલન કરવું, ૨ અઢાર હજાર શીલાગ રથનું પાલન-તેમાં

* ૧ યોગ, ૩ કરણ, ૪ સજ્ઞા, ૫ હૃદયો, ૧૦ પૃથ્વીકાય આદિ (૫ સ્થાવર, ૪ ગ્રન્થ અને ૧ અજીવ) અને ૧૦ ચતિધર્મ-આ સચને પરસ્પર ગુણતાં ૧૮૦૦૦ મેદ થાય છે, તે નીચે પ્રમાણ--

શતિગુણ, પૃથ્વીકાયધર્મલક્ષક, શ્રોત્રેન્દ્રિયને સ્વરણ કરનાર અને આહારસજ્ઞા રહિત મુનિ મનથી વાપ-આપાર થ કરે. એવી રીતે શતિના સ્થાને માર્દવ, આર્થવ આદિ નવ ચતિધર્મ કહેવાથી ૧૦ મેદ થયા આ દસ મેદ 'પૃથ્વીકાયલક્ષક' પદના યોગથી થયા, તેથી રીતે અપ્રકાશથી પ્રારંભી અજીવ ગુણી પ્રત્યેકના દસ-દસ મેદ કરવાથી ૧૦૦ મેદ થયા આ સો

લેશમાત્ર પણ કોઈ ન લગાડ્યો અને ૩ ગ્રહાવર્ચ પાઠ્યુ

તપ ધાર પ્રકારનો છે છ યાદ્ય અને છ અમ્યતર આ તપને જગતુ વિસ્તૃત વિશેષન અગાઉ પૃષ્ઠ ૧૨૬ ઉપર ઠાકો ગયેલ છે આ સયધમાં વિશેષ ઘર્ણડતા વહે છે કે-૧ મયા, ૨ મરળો, ૩ પૂર્વાફાટ્યુનો, ૪ પૂર્વાપાદા અને ૫ પૂર્વામાદ્રપદ આ પાંચ ઉપ ૧૧૫ પ્રમાણે લાસ કરીને તપ કર્યો મુદ્દગુણધર્મિશિક્ષાતૃતિમા શરીર, ઘચન અને ધાયા ૫ ગ્રણ પ્રકારનો તપ વધ્યો છે ૧ શરીર તપ-દેવ, સાધુ, મુન, સિદ્ધાંતનો પૂજા-ચહુમાન કરે, કોઈ પાલે, ગ્રહાવર્ચ પાલે, સરઠતા રાત્રે કપટ ન કરે તેમજ હિંમા ન કરે તે શરીર તપ વહેવાય, ૨ ઘચનતપ-બીજાને હુલેગ ધાય તેનું ન થોલે સમ્ય પ્રિય હિન ને મિત ધાન્ય જ થોલે, સ્વાધ્યાય કરે, છત્રાભ્યાસ ઘધારે તે ઘચન તપ જાણતો ૩ મન તપ-મનને આનંદિત રાખે, મીતવણુ રાત્રે હુલ્યતિ ન કરે, મન નિમ્મલ રાત્રે આ ગ્રણ પ્રકારના તપ જનુમને વક્રવી વક્ર ડરડટ સમસયા સાત્વિક, રાજસુ અને તામસુ-૫ ગ્રણ પ્રકારનો પણ તપ હોય છે ફાટનો યાદા ત્રિપા કરાતો તપ સાત્વિક, પૂજા, સત્કાર અને ઘહુમાનની દૃષ્ટાથી કરાતા તપ તે રાજસુ, અને આતમાને પીઢીને બીજાના નાશ માટે જે તપ કરાય તે તામસુ કહેવાય છે

માયના ધાર પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણે-૧ અનિત્ય માયના-તારો સ્વયં, તારા સયોગો, તારી ધીજા નિત્ય તારી પાસે રહેવાની નથી, તાર શરીર પણ સદાને માટે તાર નથી ૨ અશરણ માયના-તને સ્વાધિ ધાય તા પીઢામા કોઈ ભાગ પઢાવે તેમ નથી, દુઃખમાં કોઈ દેવો આપી શકે તેમ નથી, તારે તારો જ આધાર છે ૩ સસાર માયના-સમગ્ર સસારમા જમ રાજા જે ૧૮૬ કરાયો રહ્યા છે અને આછો આ મયમય થાલી રહ્યા છે તેના બિયવ પર્યંતે કલા રહો વિચારણા કરવી ૪ વજલ માયના-આ પ્રાણીનો આતમા વજલા જ છે, તેનું કોઈ નથી, તે પણ કોઈનો નથી, ૫ ધર્મ પાતાનો જ માલિક છે ૬ અમ્યત્ય માયના-આપનો આતમા સર્વથી જાન્ય છે-ભિન્ન છે, ધનુ કોઈ મયુ નથી, ધનુ પાતાનું શરીર પણ ધનાથી જાન્ય છે આ સ્વપરમાય વિચારણા કરવી ૬ અશુચિ માયના-માસ, કધિર, મેદ, હાડકા, ત્રોહી અને ચામડું ધનુલુ આ શરીર અપવિત્રતાની પોટલી છે, ધના ઉપર મોહ કરવા એવું નથી, તેના ચરેપરો ઉપયોગ કરી લેશા જેનું છે ૭ આધવ માયના-જીવ અપ્રતીપનાથી, મિથ્યાત્વથી, કપાયોથી અને મન-ઘચન-

મેદ ' ધોત્રેલિવ ' પદના સયોગથી થયા, તેવી રીતે વધુ આદિ અ-વ પાર દિવિયોના મકપથી ચારણો મેદ કરવાથી કુલ ૧૦૦ મેદ થયા આ પાંચ સો મેદ ' આદારવજ્ઞા ' ના ધપયથી થયા, જાન્ય ગ્રણ સજાઓના સવયથી પદરણો થવાથી કુલ ૫૦ હજાર થયા આ ૫૦ હજાર ' કરણ ' પદની યોજનાથી થયા તેવી રીતે ' કરાવણ અને જનુપોદન ' પદથી ૫૦-૫૦ હજાર મેઠવતા ૧૦૦૦ થયા આ ૫૦ હજાર મેદ મન સંવધી થયા તેવી રીતે વચન અને ધાયાના સર્વપથી છે-૫૦ હજાર મેઠવતા કુલ ૧૦૦૦૦ મેદ થાય છે

વાયાના યોગેથી કમ થાય છે, કર્મથી મારે થાય છે અને સસારમાં રસ છે, છે ૮ સ્વર ભાવના-ક્ષમાદિ વશ યતિધર્મો, આઠ પ્રવચનમાતા, ચાર માધનાઓ, ધાવીશ પરિપક્વો યિનેરે દ્વારા આવતા કર્મો રોકી શકાય તેવી વિચારણા ૯. તિર્જેરા માધના-ધૃતિ ઊપર અકુશ, અનશનાદિ વાદ્ય તપસ્યા તથા વિનય-વેપાથ વ્યાદિ આતર તપસ્યાથી લાગેલાં કર્મોની મુક્તિ વગર મોગયે શક્ય છે તેવી વિચારણા ૧૦. ધમસૂક્તતા માધના-આતમાનુ સ્વરૂપ, કમ સ્વરૂપ, થનેતો સયધ, મુક્તિમાગ, તેના ઉપાય અને તેનું ઉપાદેયણુ ધર્મમાં થતાંયુ ને તેની પુષ્ટિરૂપ વિચારણા ૧૧. લોકપદ્ધતિ માધના-લોકાવાશનુ સ્વરૂપ, લોકનુ સ્વરૂપ, તેમાં થતાં આતમાના જન્મ મરણની સ્થિતિ અને રસદપાટાના રચાનોની વિચારણા *૧૨. યોધિદુલ્ભમાયના-સાચા માર્ગેની ઓલસ્યાળ, પ્રાપ્તિ અને સરક્ષણ મુશ્કેલ છે પણ તે રતનપ્રયોનો પ્રાપ્તિ કરવી પલાસ કર્તવ્ય છે તેવી વિચારણા આ ચાર પ્રકારની માધના ઉપરાંત મૈત્રી, પ્રમોદ, વાલ્મ્ય અને માત્સ્યસ્થ-પ ચાર માધના ગણતા સોલ માધના પણ થાય છે

‘ માવ્યતે ઇતિ માવના ’ અર્થાત્ સસાર પ્રત્યે યૈરાગ્ય પ્રગટ કરવા માટે મનમાં ધારધાર જેનું હમરણ કરવામાં આવે અને તે દ્વારા આ સસારસ્થાનથી આતમાને મુક્ત કરવામાં આવે અગર તો આતમાને મોક્ષ સમ્પુલ્લ કરવામાં આવે તે માવના કહેવાય છે

માવનાનું ક્ષેત્ર આપણા સઘ સઘધોનું પુલ્લકરણ કરવાનું છે અને તે રીતે પ મુમિકાની શુદ્ધિ કરે છે શુદ્ધ થયેલી મુમિકા ઊપર સુન્દર વિગ્રામળ થાય તેમ માધનાધાસિત આતમા ઊપર વૈરાગ્યની સુન્દર મુમિકા રચાય છે સમગ્રજન અને જ્ઞાન વગર કોઈ પણ ક્રિયા તેના વાસ્તવિક સ્વરૂપમાં થતી નથી ‘ આપણે યોગ છીય ? કયા છીય ? શા માટે છીય ? આ સસાર-પરિગ્રમણના હેતુ શો ? ’ આ ધારધાર વિચારવાનું ક્ષેત્ર માવના છે માવના આપણને અન્દર જાતા શોલસાહે છે અને તેદલા જ આતર કહેવામાં આવ્યું છે કે-માવના મવનાશિની ।

હવે ત્યામ કરવા યોગ્ય ગચ્છનું સ્વરૂપ ગણાવતા કહે છે કે—

જત્ય ય ગોયમ પંચપહ, કહ્વિ સૂળાળ ઇક્કમપિ હુજ્જા ।

ત ગચ્છ તિવિદેળ, વોસિરિઅ વહ્જ્જ અન્નત્ય ॥ ૧૦૧ ॥

* માવનાનું વિશેષ સ્વરૂપ સમગ્રજા માટે ઉપાધ્યાય શ્રીવિનયદિગ્ગમીકૃત “ શાંત સુધાર ” પ્રમ વાચકો તે સસ્કૃલ પલ કમર થીયુત મોતીવદ ગિરધરભાલ કાપડિયાળ ગુજરાતી માધનામાં “ શાંત સુધાર ” ના લેકેલ થને માગો સાલ થાંવના સ્વયક છે. વિવેચન મહુ જ મુન્દર અને સરસ માધનામાં ધમની શાલ્પ તેવુ છે

સૂનારંભપવત્તં, ગચ્છં વેસુજ્જલં ન સેવિજ્જા ।

જં ચારિત્તગુણેહિં, તુ ઉજ્જલં તં તુ સેવિજ્જા ॥ ૧૦૨ ॥

જતથ ય મુણિણો, કયવિક્કયાઈ કુઠ્ઠવતિ સંજમઠ્ઠમ્મદ્દ ।

ત ગચ્છં ગુણસાયર !, વિસ વ દૂર પરિહરિજ્જા ॥ ૧૦૩ ॥

[યત્ર ચ ગૌતમ ! પશ્ચાન્ના, કથમપિ સૂનાનામેકમપિ ભવેત્ ।

તં ગચ્છત્રિવિધેન, વ્યુત્સૃજ્ય વ્રજેદન્યત્ર ॥ ૧૦૧ ॥

સૂનારમ્મપ્રવૃત્ત, ગચ્છત્રેશોજ્જ્વલ ન સેવેત ।

યશ્ચારિત્રગુણૈઃ તૃજ્જલસ્ત તુ સેવેત ॥ ૧૦૨ ॥

યત્ર ચ મુનયાઃ, ક્રયવિક્રયાદિ કુર્વન્તિ સયમબ્રષ્ટાઃ ।

ત ગચ્છત્ર ગુણસાગર !, વિપમિવ દૂરતઃ પરિહરેત્ ॥ ૧૦૩ ॥]

ગાથાર્થ—હે ગૌતમ ! જે ગચ્છમા ૧ ઘટી, ૨ ઉસલ-સારણીયો, ૩ ચૂલો, ૪ પાણીયારુ અને ૫ સારણી-આ અનેક અશરણ જતુઓના વધસ્થાનો પૈકી એક પણ હોય તે ગચ્છનો મન-વચન-કાપાથી ત્યાગ કરીને અન્ય સારા ગચ્છનો આશ્રય લેજે જીવહિંસાના કારણભૂત સારણીયા ત્રિગેરેના આરમમા પ્રવર્તેલા અને ઉજ્જ્વલ વેશ ધારણ કરનારા દમી સાધુઓના ગચ્છની સેવા ન કરવી, પરન્તુ સમિતિ-ગુપ્તિરૂપ ચારિત્ર ગુણોથી વિભૂષિત ગચ્છની વૈયાવચ્છાદિક સેવા કરવી, વળી જે ગચ્છની અદર મુનિયો ક્રય-વિક્રય આદિ કરે, કરારો કે અનુમોદે તે સાધુઓ સયમબ્રષ્ટ જાણવા. હે ગુણના સાગર સમાન ગૌતમ ! તેવા સાધુઓને તો હલ્કાહલ્ક ક્ષેરની માફક દૂરથી જ તપ્તી દેવા.

વિવેચન—ઘટી પ્રમુખ જીવહિંસાના હતુભૂત છ સાધુઓને ત્રિવિધે ત્રિવિધે હિંસાનુ પ્રત્યાક્રયાન હાય છે. અન્ય દશનોય પ્ર યામા પણ હિંસાના હતુભૂત આ કારણોના નિષેધ પરમાઘ્યા છે ધ્રોણકસલાદમા વદ્યુ છે કે—“સુહની ૧ પેપણી ૨ ચુહી ૩ જલકુમ્ભા ૪ પ્રમાર્જની ૫ । પશ્ચસૂના ગૃહસ્થસ્થ, તેન સ્વર્ગ ન ગચ્છતીતિ ॥ ” અર્થાત્ જ્ઞાટની, ઘટી, ચૂલા, સલ્લના ઘટા (પાણીયા) અને સાવરણી-આ પાંચ વસ્તુના ગૃહસ્થોપ ત્યાગ કરવા, કારણ ૪ તથી સ્વર્ગે જવાનું નથી. આ પાંચ પ્રકારના આસક્તિચરાશતા હાય તેવા ભેતવણધારા સાધુઓના પણ શોધ ત્યાગ કરવા, કારણ કે તેના ઉજ્જ્વલ વર્ણધારક સાધુ નથી પણ દમો

‘શરીરની શોમા-ચિમૂપા કરતા હોય, ચારચાર હાથ-મુઠ્ઠા ધોતા હોય તેવા સાધુ ઓનો સગ ધર્મનો કારણ કે તેથી સતાર સાગર સરવાળે વદ્યે તેમા પતિત થવાય છે શબ્દાદિય વિષયો પળ પ્રાણીને જરાન કરી મૂકે છે તો સિદ્ધાંત વિષય આચરણા માટે તો પૂછતુ જ શુ ? શબ્દાદિય પંચ વિષયોને અગ રામ, ચપલાક્ષ, ગદ્ય પ્રિય કુમાર, મધુપ્રિય કુમાર અને મહેન્દ્ર રાજકુમાર પર્ષાનેનાવૃત્તાતા જાણવા યોગ્ય છે શ્રોત્રેન્દ્રિયના વિષયમા રામની કથા—

બ્રહ્મદેવલ નામના નગરમા મુચનચંદ્ર નામના રાજા હતો તેને રામ નામનો પુત્ર હતો તે પુરવનો ચોતેર કલામા નિપુણ હતો રાજાપ નને યાગ્ય ડમરના જાળી વચ્ચે પ્રધાનને પૂછયુ ર-આપને રામન યુવરાજપદે સ્થાપીય પ્રધાને કહ્યુ- હે રાજન્ ! આ રામ રાજા થયા હાયક નથી રાજાપ કારણ પૂછતા પ્રધાને જણાવ્યુ કે-તે પરવશ છે, કારણ કે ત શ્રોત્રેન્દ્રિયના વિષયમા આસક્ત છે તને દમૈશા સંગીત પ્રિય છે તે વોષન અગ તન યુવરાજ પદ આપયુ યાગ્ય નથી તેની પક્ષી જે ધોજો રામપુત્ર છે ત રાજાના વ્યા સ્ખનાથી યુક્ત છે માટે તેન યુવરાજપદ આપા રાજાપ કહ્યુ-પ્રધાનજી ! સંગીત કે તો રાજાનુ સ્ખન છે, તેને વોષ ન કહેવાપ પડેલે પ્રધાન જણાવ્યુ કે-“ જહ અમીંડે લગે મિ હુ, પસરતો વહહ ગામ-નગરાડ । ટકિયમિદિયપિ હુ, તહ પમરત સમગગુણે ॥ ૧ ॥ ” માનો વંશી અગ્નિતા કળિયાં જા પછાયા પામ તા અનેક ગામ તથા શહેરો યાહી માલવા સમર્થ થાય છે તેમ શ્રોત્રિયના વિષયો વૃદ્ધિ પામે તા સર્વ ગુણના નાશ કરો નાલે પ્રધાનના નિપય છતા રાજાપ રામન યુવરાજ પદ આપ્યુ થોડા સમય માદ રામા મૃત્યુ પામતા રામ રાજા થયા અને પાતાથી નાના ભાઈને યુવરાજ સ્થાપ્યો

રામ નિત્ય સંગીત સામઝ, પાતે પળ યાજિત્રા ધગાડે અને સંગીત કીલે ડુંધ જાતિના હાક સંગીતમા ધળા હુશિયાર હાય છે તન યોલાવ્યા અન તના પાતે નિત્ય સંગીત ગવરાવ શ્રવણોદ્રવના આસન્નિમા ત રાજ્યકારભાર અને ત્યાવાદિકને માટે પળ અચ્ચાશ મઝગે શક્તા નહીં તમમા વક ડુંધડી તેના જોશમાં આત્રી તે ધ્યુ જ મિટ ગાતી તના રૂઠ કાયજ જેથો સુમધુર હતો રામે તેન પોતા પાતે રાણી, તેના રૂપઉપર ત માહિન થયા અને હેયટ પાતાનો મર્ષાદા છાહો તની સાથે માળ માંગથવા લાગ્યા મંત્રી પ્રમુખે વિચાર કરા તને રાજ્ય રૂપરથી ઉઠાડી મૂક્યા તના નાના માદ મદાવલને ગાદીપ બેસાર્યો રામ દેશાતરમા મમી મૃત્યુ પામ્યા મરીને મૃત થયા તેવામા શિકારીય સંગીતથી લાખાયો, તન વકાહીને મારી નારવા ત્યાથા ત મદાવલ રાજાના પુરોહિતના પુત્ર તરીકે ઉવગ્યા ત્યાં પળ સંગીતનો જિલાસો થયા રાજાની સેવામા રહ્યો મદાવલ રાજા પાતે પ્રક વપ્તત ડુંધ હાકો ગાથા આવ્યા ત્યારે રાજાપ આ પુરોહિત પુત્રન વધું

व-हु निद्रायश थड तयारे आ हुबने विहाय आपजे थोडा वखतमा राता उघी गया, परंतु पुरोहित पुत्रने समीतमा रस आपयाथी तेजाने रजा न आपी योज प्रहरे महाबल अचानक लागी जता तणे हुधीन गाता जाया पटले पुरोहित-पुत्र ऊपर पोताना आदेश-भंग माटे धाघ चढचा सवारे तेल ऊर्तु करी तेना कानमा रदा-यु, जेनी वेदनाथी ते तरत ज मृत्यु पाप्मो

आ भविष्यारी काय कर्मा पछी महाबलने घणो ज पक्षात्ताप थया तेवामा विचरता विचरता कषळी भगवत आथी चढचा तेने वादीन राजाप पुरोहित-पुत्रनी घात पूछता कषळी भगवति रामना भवथी प्रारम्भी सर्व घृतात कही सभळा-यो, जे सामळी महाबल राजान तीव्र घेराय थयो थाद् निरतिचार चारित्र पाळी ते मोक्षे गयो

चक्षुर्द्रिपना निपयमा चपलाक्षनी कथा—

विजयपुर नगरमा विश्वमरी नामना राजा हता तेने कुशळ नामना प्रधान हता ते नगरमा गथाधर नामना भेष्टी हता आ ग्रणेने परस्पर घणी प्रीति हसी एकदा ए ग्रणेन एको साथे पुत्रा थया एत्रण युवान थया एकदा प्रधान भेष्टीन कष्टु क-तमारा पुत्र सदाधारा नथा थड पूछथु कम प्रधान कष्टु क-राजमागमा राजाना अत पुरनी राणीमा प्रत्ये कुट्टि कर छ राणीमान जावा माटे था-धार ते माग पर कर्मा करे छ, माटे भविष्यमा त विनाशन नातरथ सथी तन हु समजावजे भेष्टीय पुत्रन घणो समजा-यो पण तण पातानु कु-वसन तश्यु नही एकदा राजाप भेष्टीपुत्रन राणीमान सरागदृष्टिमा जता जाया पटल राजाप तेने काढी सूक्ष्मो अन पाताना महलमा आवधानो निपथ कर्मा भेष्टीन पण पाताना पुनमा दुराधारथी घणु कु-व थयु लोकाय पण तनु चपलाक्ष य-नाम प्रतिष्ठ कथुं

भेष्टीय तेना दुवतनथी कटाळी पाताना नाकर साथे परदश माकदषा त्या पण त चक्षुर्द्रिपना आसक्तिथी नगरमा प्रासादा, गथाधरा, हवल्लोमा जातो करे छ बाग, यगाथा तथा बाधडा न तळावमा पण भटक्या कर छ आ प्रमाण करता करता तण एक महलमा अत्यन्त सुन्दर पाषाणना पूतळी जाइ तेने जोइन ते त्या ज येसी रक्षा भाजन करवायु पण न सामर्थु नाकर तन तदवा आस्था ता पण त न उठचा पछी नोकर पाषाणनी पूतळी जवी चक्षुनी पूतळी कराथी अन त पाषाणनी पूतळीन ठेकाणे स्थापी थोडा बार पछा त पूतळी रुझे पोताना उतारा तरफ चान्दवा पटल अपलक्ष पण त पूतळीने साचा पूतळी मानीने तनी पाछळ-पाछळ उतार आस्था, नाकरे हव पाताना नगर प्रति प्रमाण कथुं पटले चपलाक्ष पण तना साथे चान्दवा रस्तामा चार लाकाय धाड पाडा सधस्थ छूटी लीथु पूतळी लुटाई सवाथी चपलाक्ष गाढा थइ गया अदवामा भमवा लाग्या तथामा राजाना राणीन त्या थोडा करती निहाळी तेनी साम एक दृष्टिमा जाइ

રહ્યો પટલે રાજપુરનોય તેને મારી નારવો મરીને તે પતંગીયો થયો તે મવમા પળ સીવામા પહો પછી મુઝો આ પ્રમાણે ચતુરિત્રિવિના વશપનાથી અનેક મયમા તેને મ્રમણ કર્યું

ધ્રાણેન્દ્રિયના વિપયમા ગધપ્રિયની કથા—

પદમલદ નામના નગરના રાજા પ્રજાવસિને પદ્મ પુત્ર હતો તેને સુગંધ કપર થયો જ પ્રેમ જે કાદ વસ્તુ દોષ તેને સુધે તેથી લોકોય તેનું ગધપ્રિય યુ નામ પાડ્યું પદ્મના તે રાજપુત્ર નદીમા ક્રીડા કરતા ગયો જાગ જોઈને તેની અપર માતાય જૂનયોગની પટીકી કરીને નદીમા પ્રયાદમા વહેતી મૂકી આ જૂનગી ગધ મહારોદ્ર હોય છે અને તેને સુચતા જ મૃત્યુ થાય રાજકુમારે તે પટીકી છાવતી જોઈ પટલે તરત જ તેને લઈ લીધી સાથેના રાજપુરનોય તેને તેમ કરતા થાયો છતા રાજપુત્રે તે પટીકી ઉઘાડીને મૂકી કે તરત જ જૂનના તીવ્ર ગંધથી મૃત્યુ પામ્યો મરીને ધમર થયો ત્યા પળ ગંધથી આસ્થિયો કમજમા પેટો તેવામા હસ્તીય આવીને તે કમલ નાથુ ત્યાથી મૃત્યુ પામીને તે અનત મસાર રજદયો રસનેન્દ્રિયના મવધમા મધુપ્રિયની કથા—

સિદ્ધાંતપુર નગરમા વિમલ નામનો શેઠ હતો તેને રસનેન્દ્રિયમા આસક્ત મજ પુત્ર હતો તીલા, મધુર, ચાટો વિગેરે ભોજન દમેશા જમે હમેશા નથી નથી થતુકોની શોધ કર્યા કરે પણ વ્યાપારમા ચિત્ત ન પરોવે આ પ્રમાણે થયો નવીન થીજો ત્યાધા પછી તેને વિચાર આવ્યો કે-મેં થયો નથી નથી થીજો છાધી હવે માસ-મદિરાનો વ્યાદ કર પછી તે માસ ચાવા જાવો મદિરા પણ પોશ જાવો લોકોય તેનું મધુપ્રિય યુ નામ રાખ્યું તેવામા તેના પિતા મૃત્યુ પામતાં લોકાય તેના તિરસ્કાર કર્યા પટલે તે દેશાતરમા ગયો પરદેશમા માસ ના જીલ્લોપનાથી ગામજીકોના છોકરા મારી નારીને ચાવા જાવો કોટલાલે તેને પકડાને કાસીય ચઢાવ્યો મરીને નરવાદિકમા અનત મસાર રજદયો

સ્પર્શેન્દ્રિયના વિપયમા મહેન્દ્ર રાજપુત્રની કથા—

વિશ્ણુપુર નગરમા ધરજેઠ રાજાને મહેન્દ્ર નામની પુત્ર હતો તેને નગરશેઠ-મા પુત્ર મદન સાથે મિત્રાચારી હતો મદનને ચંદ્રવદના નામની સુન્દર છો હતી પકદા મહેન્દ્ર તેના થરે ગયો ત્યારે મદન થરે નહોતો ચંદ્રવદનાય તેના મત્કાર પરી તેને તાવૂલ આપ્યું ત થવતે તેના સ્પર્શથી રાજપુત્રને સુલ ડપ્પ્યું તનો કોમલ સ્પર્શ અનુમવો ત તેના પ્રત્યે આસક્ત થયો પણ મદનને માર્યા વિના ચંદ્રવદના મઝે તેમ ન હતુ પટલે મદનને મારી નાખ્યા માટે તેને શુભ પુણ્યો રોક્યા તેમાય પ્રસન્ન સાધી મદનને પકડ્યો અને માર મારતા જાગ્યા તેવામા તે થલે પોટલાલ આધી ચઢ્યો તેને તેઆને પકડીને રાજા સમક્ષ રજૂ કર્યા. રાજાપ પૂછતાં તેઓય મહેન્દ્રકુમાર સવધી સવ હકીકત જણાવી રાજાપ મહેન્દ્રકુમારને દેશવટે આવ્યો થાદ નાના રાજપુત્રને રાજ્ય આપી દીક્ષા લઈ મોક્ષે ગયો મદનને

વેધે ઔષધદ્વારા તાજાં કર્યો મહેત્ર ચપ્રવદનાને ૭૬ પાદેશ ચાલ્યો ગયો. મદન પણ સ્ત્રી-ચરિત્ર જોડે ઘેરાંગવાસિત યા, ચારિત્ર પાઞી દેવલોકમા ગયો પરદેશ મમતાં મહેત્ર તથા ચપ્રવદનાને ચોરોપ છૂટી લીધા અને પર્યંરવૃત્તમાં વેધો લીધા ત્યાંના લોકોપતેનુ દધિરવાદયુ પટલે તેનો મહાવદનાથી મરીને અનત મસાર મમ્મો આ પ્રમાણે પદ પદ દ્વિત્રિયા વશવર્ત્તોપનાથી ઝીંપા કદ પામે છે તો જેઓ પાદે દ્વિત્રિયોતો વિષયો ભોગવે છે તેનો પોડાનુ તાં પૂછ્યુ જ શુ ? વાચકવર ડમા સ્વાતિરચિત્ત ધીપ્રશમરતિમા કહ્યું છે કે-

કલરિમિતમધુગાંધર્વ-તૂર્યયોપિદ્ધિભૂષણવાદ્યૈ ।

શ્રોત્રાન્વદ્દહદયો, હરિણે ચ નાશમુપયાતિ ॥ ૧ ॥

ગતિવિભ્રમેદ્દિગતાકાર-હાસ્યલીલાકુટાહવિક્ષિપ્તઃ ।

રૂપાવેશિતચમુઃ, શલભે ચ વિપદ્યતે વિવશઃ ॥ ૨ ॥

સ્નાનાદ્ગરાગરત્તેજ-વર્ણરૂપાધિવામપટવાસૈઃ ।

ગન્ધમ્રમિતમનસ્કો, મધુકરે ચ નાશમુપયાતિ ॥ ૩ ॥

મૃષ્ટાન્નપાનમાસૌ-દનાદિમધુરસવિપયમૃદ્ધાત્મા ।

ગલયન્ત્રપાશ્વચ્છો, મીને ચ વિનાશમુપયાતિ ॥ ૪ ॥

શયનાસનસમ્પાધન-સુરતસ્નાનાનુલેપનાસક્તઃ ।

સ્પર્શવ્યાકુલિતમતિ-ર્ગજેન્દ્રે ચ વશ્યતે મૃદઃ ॥ ૫ ॥

એવમનેકે દોષાઃ, પ્રનટશિષ્ટેષ્ટદષ્ટિવેષ્ટાનામ્ ।

દુર્નિયમિતેન્દ્રિયાણામ્, ભવન્તિ વાષાકુરા વદુશઃ ॥ ૬ ॥

એકૈરુવિપયસદ્ગા-દ્રાગદેપાતુરા વિનટાસ્તે ।

કિં પુનરનિયમિતાત્મા, જીરઃ પથ્થેન્દ્રિયવશાર્ચઃ ॥ ૭ ॥

પાદાહતઃ પ્રમદયા નિકસત્યશોકઃ, શોકે જહાતિ ચટુલો મુરમીધુમિત્તા ।

આલિંગિતઃ કુરવક કુરુતે વિકાશ-માલોકિત સતિલકસ્તિલકો વિમાતિ ॥ ૮ ॥

મનોહર સ્વર, સુમ્દર મગોત, ધાર્મિત્રનો નાદ અને સ્ત્રીના વૃષ્ટાદિ આમૃ પળોના વ્યવિ-હા મવારના છુ દર સ્વર તથા તાલના મિથળયો ધ્રોવત્રિયમાં આસક્ત થયેલા પ્રાણી હરિણ માફક મૃત્યુ પામે છે (૧) સ્ત્રીઓના હાલમાય, અગવિવાર, હાસ્ય, મેત્રકટાભાદિયો ચલિત અને રૂપ-લાલચમાં મુગ્ધ થયેલ પ્રાણી નેત્રેન્દ્રિયાના વશવર્ત્તોપનાથી પતનની માફક વિનાશ પામે છે (૨) ચદતરસ, અવદ, પૂષ, વસ્તુરી, પટવાસ, અત્તર વિગેરે સુખથી વસ્તુઓને વિષે જે આસક્ત થાય છે તે પ્રાણી ધમરની માફક દ્રાણેન્દ્રિયાના પરવશપણાથી નાશ પામે છે (૩) સ્વાદિષ્ટ ભોજન, મય-માસ તથા મિષ્ટ રસપાનમાં લુબ્ધ થયેલા રસનેન્દ્રિયાના વશથી શલ્લામા ચત્રપાશવદ માલ્લુડીની માફક મૃત્યુ પામે છે (૪)

સુકોમલ શર્યા, ચેમવાના સુન્દર ચિહ્નાના, સુન્દર તિહાસનાદિય તેમજ શરીર મસલાયબું, પોટી કરાચડી, સ્નાન કરીન ચરનાદિકજુ ચિલેપા કરાચબું, અસર જગાડવું ધિનેરે સ્વશાંત્રિયના વિલામમાં પટેલો પ્રાણી ન્દાથીનો માફ વળ પામે છે (૫) આ પ્રમાણે ઉપર દશાવેગ હિન્દિયોના વળા જેઓ કેવળી ભગવતે દશાપિણ પ્રાપ્તે સ્વોક્તારતા નયો તેઓને પ્રાનેક પ્રકારે દુરદાયક થાય છે (૬) વળ-વળ હિન્દિયના પ્રસંગથી પ્રાણી ગમ-દેવને અને વિનાશ પામે છે, તો જેઓ પાંચે હિન્દિયામા સુગ્ધ ગમ્યા છે તેઓને માટે તા વહેવું જ શુ ! અર્થાત્ વળ હિન્દિયની અમલિ પ્રાણીને હજવામા સમર્થ છે તો પાંચિની જે ઉપમોગ કરે છે તે અવશ્ય વિનાશ પામે જ (૭) ચલાન્કારથી સુશોમિત યુગ્મ જો અઘોષ વૃક્ષને પાદુ માર સ્વારે તે ચિકલ્લર થાય છે, મોદામા મદિરાનો કોગડો ખરી જો ચણુલ ઊપર છાંદે સ્વારે તે શાય રહિત થાય અર્થાત્ ચિકલ્લર પને, કુરણ તામગા વૃક્ષને ક્યારે રી જાલિંગત વર ને સ્વારે તે પ્રકુલિત થાય છે અને તિલક વૃક્ષને રી વટાર યુક્ત નિહાલે સ્વારે ચિકામ પામે છે પનેત્રિયમાં પણ હિન્દિયનો રમ પ્રવળ હોય છે અમા આવા પ્રવારના હિન્દિયાના રમને જીતે છે તે જ મદલ સુગન્ધ જાળવા હવે યા યાંત્રી સાધુસ્વરૂપ અધિવારનો ઉપસદાર કરતાં વહે છે વે—

તમ્હા સમ્મ નિહાલેડ, ગચ્છં સમ્મગપટ્ટિયમ્ ।

વસિજ પમ્મમાસં વા, જાવજીવં તુ ગોયમા । ॥ ૧૦૫ ॥

સુહો વા અહવા સેહો, જત્થ રમ્મે ઉવસ્સયમ્ ।

તરુણો વા જત્થ યગાગી, કામેરા તત્થ માસિમો ॥ ૧૦૬ ॥

[તસ્માત્ સમ્યગ્ નિમાલ્ય ગચ્છ સન્માર્ગપ્રસિયતમ્ ।

ચસેત્ પક્ષ માસ તા, યાવજીવ તુ ગૌતમ । ॥ ૧૦૫ ॥

સુહો યાથવા શૈલો, યત્ર રક્ષેત્ ઉપાશ્રયમ્ ।

તરુણો વા યત્ર એકાસી, કા મર્યાદા તત્ર આપામહે ? ॥ ૧૦૬ ॥]

* હાથી મહાવલ્લવાન હોવાથી તેને વળ કરવા માટે યુક્તિ કરવી પડે છે. હાથી સ્પર્શમાં જુજ આસક હોય ૩ તેથી તેને પદ્મવામાં કુશલ માળવ છો-પ્રયમ મોટો પાળે લોદે છે, તેના ઉપર તુણ મોટેલ આપજ્ઞાદન કરી તેને થાંકી દે છે. પછી વાળકની ચિતરેલી ક કોતરેલી હાથળી તે સાકા ઉપર મોઢવે છે, જેને જોડને હસ્તી દૂર-દૂરથી સંવદ્ ત્યાં માપે છે. જેવો હાથળીનો સ્પર્શ કરવા જાય છે તેવો સાકામા પડે છે. કેટલાક દિવસો ગુપ્તી તેમા તેને મૂખ્યો રાહી, પછી વળ જનાવી આત્મનયમે ર્દ્ધ જાય છે.

ગાયાર્થ-સન્માર્ગ પ્રતિષ્ઠિત ગચ્છને કુશલ વૃદ્ધિથી તપાસીને તેમ ગચ્છમાં પક્ષ, માસ અથવા જીવન પર્યન્ત હે ગૌતમ ! વસતુ.

જે ગચ્છની અદર ચાલવયવાળો અથવા નદીક્ષિત સાધુ અથવા તો યુવાન યતિ ઉપાશ્રયનો સાગસમાલ કરતો હોય તે ગચ્છમાં તીર્થંકર મગવત તેમજ ગણધર મહારાજાનો આજ્ઞારૂપી મર્યાદા કયાથી હોય ?

વિવેચન-જેને દીક્ષા લીધા છ મહિના થયા હોય તેને શ્રેષ્ઠ અથવા નવ દોક્ષિત જાણવો ચાલવયવાળા શિષ્યને ઉપાશ્રયે પકલો મૂકી અર્તા દોષોત્પત્તિ થાય, જેમયે-પક્ષો રહે તો રમત કરવા જાને, અન્ય રમતા છોડવાને જાડ તેની સાથે રમવા જાય તો થૂંત પુરવો તેની ઉપધિ આદિ જાણ, કાંઈની લાલચમાં જપટાઈ જાય, જાટક-પ્રેક્ષણક થતુ હોય તે જોયા ઘોડપો જાય, પક્ષો રહેવાથી તેના પરિણામ પરી જાય તો ઉપધિ વિગેરે છૂંતે ચાલ્યો પણ જાય, માટે ઘાલ કે નવદોક્ષિતને ઉપાશ્રયે પક્ષો મૂકવા નહીં યુવાન સાધુને ઉપાશ્રયે પક્ષાકી રાસવાથી કયા દોષો લાગ તે જાણવતા કહે છે કે-માહનીય કમતા ઉદયથી તે હસ્તકમ કરવા પ્રેરાય, અંગ મરોડે, લિંગલેપન કરે, કોઈ સ્વરૂપવતી સ્ત્રીને દેસીને ઘાયા મહાવ્રતનો ભંગ કરે, તેની સાથે હાસ્યાદિક વેષ્ટા કરે, વિશેષ મોહનીયતા જોરથી ગચ્છનો ત્યાગ કરીને જતો રહે હસ્યાદિક અનેક દોષોનો સમય જાણી કહી પણ ઘાલ, નવદોક્ષિત કે યુવાન સાધુને ઉપાશ્રયે પકલા રાખવા નહીં આ સયથી વિશેષ વર્ણન બ્રીતિશીલ્પર્ણિમા આપેલ છે

યતિસ્વરૂપ નામના આ ધોખો અધિકાર સવૂળ થાય છે આ ધોખા અધિ જારના સારાશ ય છે ય-જે આઘાત વિના પક ગચ્છનું નામ ધારણ કરી વિષરે છે, પ્રદ ગચ્છની સામાચારી આજરે છે, પક્ષલવિહાર કરે છે, આચાર્યની આજ્ઞા ઉલ્લંઘ છે, શરીરની ટાપ-ટોપ કરે છે, ગાંધી તક્ષીયા મૂકીને ઘેસે છે, ગુરુસ્થો પાસે કામ કરાવે છે, હાથ-પગ-મુખ વિગેરેનું પ્રતિદિન પ્રજ્ઞાલન કરે છે, સાધુથી ચારવાર પરો ધોવે છે, આવા પ્રજારના યતાયુક્ત સાધુવાળા ગચ્છને પ્રમજાર કહે છે ય-અમે ગચ્છ કહેતા જ નથી આવા ધુશીલને જો સાધુ તરીકે સ્વીકારીય તો મિથ્યાત્વ લાગ

॥ साध्वीस्वरूपनिरूपणे तृतीयोऽधिकारः ॥

लघु, नवदीक्षिता अथवा युवती साध्वीने उपाधयमा एकाकी राखतां शु-
शोषापत्ति पाव ? ते दर्शावता वहे छे वे—

जत्थ य एगा खुड्डी, एगा तरुणा उ रक्खए वसहिं ।

गोयम ! तत्थ विहारे, का सुद्धी वंभचेरस्स ? ॥ १०७ ॥

[यत्र चैकाकिनी क्षुल्लिका, एकाकिनी तस्मिन् तु रक्षति वसतिम् ।

गौतम ! तत्र विहारे, का शुद्धिः ब्रह्मचर्यस्य ? ॥ १०७ ॥]

गाथार्थ—हे गौतम ! जे गच्छमा बाळ वयवाळी, नवदीक्षित युवान
साध्वी एकली उपाधयमा रहेती होय त्या ब्रह्मचर्यनी निर्मळता क्याथी जळाय ?

विवेचन—ऊपर १०६ ही गाथामा बाळ, नवदीक्षित के युवान साधु माटे
जे जे दोषो दर्शव्या ते यथा बाळ, नवदीक्षित व युवान एकाकी राखी साध्वीने पण
घटो दाव छ विशेष प फ-लघु साध्वीने एकाकी राखीने कोह घळारकारे तनी
साथे भोग भोगये, तनुं रूप-लावण्य देखी बळारकारे अपहरण करी जाय ब्रह्म
चर्यनो भग यता युवती साध्वीने गभ रहे ती तन औषधोपचारपी पढाये, जा
न पढावे अने गर्भ वृद्धि पामे ता शासननी होलना पाय पूर्वे भोगवेली प्रीडा
याद क्षायी जाय ता गच्छनो त्याग करवा पण मन ललचाव अन प्राप्ते येइया
जेवी स्थिति भोगवी महादुःखी पाय, माट साध्वी समुदाये उपाधयमा बाळ,
नवदीक्षित व युवती साध्वीने एकाकी राखी न्हवी

इहु पण साध्वी-भवादा स्वधी मनावता वहे छ वे—

जत्थ य उवस्सयाओ, वाहिं गच्छे दुहत्थमित्तपि ।

एगा रत्तिं समणी, का मेरा तत्थ गच्छस्स ? ॥ १०८ ॥

जत्थ य एगा समणी, एगा समणो य जणए सोम । ।

निअवधुणावि सद्धिं, त गच्छं गच्छगुणहीणं ॥ १०९ ॥

जत्थ जयारमयार, समणी जंपइ गिहत्थपच्चम्भम् ।

पच्चक्ख ससारे, अज्जा पम्बिवइ अप्पाणं ॥ ११० ॥

जत्थ य गिहत्थभासाहिं, भासए अज्जिआ सुरुट्ठावि ।

त गच्छं गुणसायर !, समणगुणविवज्जिअं जाण ॥ १११ ॥

गणिगोअम ! जा उंचेअ, सेअवत्थ विवज्जिउ ।

सेवए चित्तरूपाणि, न सा अज्जा विआहिया ॥ ११२ ॥

[यत्र चोपाश्रयात् बहिर्गच्छेद् द्विहस्तमात्रामपि ।]

एकाकिनी रात्रौ श्रमणी, का मयोदा तत्र गच्छस्य ? ॥ १०८ ॥

यत्र च एकाकिनी श्रमणी, एकाकी साधुश्च जल्पते सौम्य ! ।

निजबन्धुनापि सार्धं, त गच्छ गच्छगुणहीनम् ॥ १०९ ॥

यत्र जकारमकार, श्रमणी जल्पति गृहस्थप्रत्यक्षम् ।

प्रत्यक्ष ससारे, आर्या प्रक्षिपति आत्मानम् ॥ ११० ॥

यत्र च गृहस्थभाषाभिः, भाषते आर्या सुरुट्ठाऽपि ।

त गच्छ गुणसागर !, श्रमणगुणविवर्जित जानीहि ॥ १११ ॥

गणिन् गौतम ! या उचित, श्वेतवस्त्र विवर्ज्य ।

सेवते चित्ररूपाणि, न सा आर्या व्याहृता ॥ ११२ ॥]

गाथार्थ—जे गच्छनी अदर रात्रिये एकली साध्वी वे हाथप्रमाण भूमि उपाश्रयनी बहार जाय ते गच्छनी मयोदा केरी होय ? अर्थात् न ज होय. हे सौम्य गौतम ! जे गच्छनी अदर एकाकी साध्वी पोताना बंधु मुनि साथे चाले जयरा तो एकलो साधु पोतानी भगिनी साध्वी साथे बातचीत करे ते गच्छने तारे गुणहीन समज्यो. जे गच्छनी अदर साध्वी गृहस्थ साभळता जकार, मकार चिगेरे (शासननी हीलना थाय तेरा) असाध्य झुन्दो बोले. ते वेप रिडबक साध्वी पोताना आत्माने चतुर्गतिरूप ससारमा भमाडे छे. बळी जे गच्छमा अतिशय क्रोधाग्निथी प्रज्वलित थयेली साध्वी गृहस्थना जेवी सावय माया बोले छे—क्लेश करे छे ते गच्छने हे गौतम ! तारे साधुगुणथी रहित जाणवो. हे गौतम ! जे साध्वी योग्य श्वेत-मानोपेत वस्त्र तजीने विविध-

રમી, ભરત વિમેરેથી વિભૂષિત વસ્ત્ર વાપરે છે તે સાધ્વી નહીં પણ શાસનની હીલના કરાવનારી વેપવિહવિની જાણવી.

વિવેચન—સાધ્યાન રાત્રિય ઉપાશ્રયથી ચઢાર નિવલ્લધાના નિષ્પન્ન કર્યા છે તેનું કારણ પણ કે પરસ્પર મળ કરનારા લોકો સાધ્વીન પવલી દેખીને હાી જાય, રાજા પવલી નગરવર્ષા જાણ નિવલ્લયા દોષ અને સાધ્વીન ઉપાશ્રય ચઢાર પવલી જુવ તો તના કુશલા થાય પછી ચૌરાશિક નિવલ્લયા હાય તમા પણ તના ચૌરાશિક અધી જાય, વૃથના મોગ વાદ આધ્યા હાય તો ગુણના ને જહોલ સાધ્યાન વૃથયા ચિત્તાવવાતમાં ચાલી જાય, પરિણામ શાસનના અપમાનના થાય માત્ર ન ગોતમ ! રાય પવલી સાધ્વી ઉપાશ્રયતા ચઢાર નિવલ્લ ત ગચ્છન કુ મર્વાદાચાલા કહતા નથી

સવા માદ્ વહેન પણ જા હીક્ષિત થયા હાય તા માદ પાતાની વહેન સાથે કે વહેન પોતાના માર્દ સાથે પ્રકાંતમા વાતચીત કરે તા તેન પણ મ્રદ સમજવા, કારણ કે પરસ્પર ધાર્તાલાપથી વાવોરવસિ થાય છે અર્થ મહાકુવ છે, ત પ્રાણીના છિદ્રા જાણા કરે છે અને લાગ મલ્લતા પાતાનુ શસ્ત્ર નજા મનના પ્રાણી અપર અજમાવ છે પરસ્પર ધાર્તાલાપથી જવા વાવા થાય ત સથથ કહ્યુ છે કે—

મદસળેણ પીઈ, પીઈઉ રઈ રઈઓ વીસમો ।

વીસમાઓ પણઓ, પચનિહ વડ્ડણ પિમ્મ ॥ ૧ ॥

જહ જહ કરેમિ નેહ, તહ તહ નેહો મિવડ્ડહ તુમમિ ।

તેણ નહિઓ મિ ચલિય, જ પુચ્છામિ દુચ્ચલતરોસિ ॥ ૨ ॥

મિત્તિ મમ મ્ય સદસળસમાસળેણ, સદીવિઓ મયળવળી ।

ચમાઈ ગુણરયણે, હહહ અણિચ્છ મિ પમાયાઓ ॥ ૩ ॥

માત્રા સ્વસ્ત્રા દુહિત્રા વા, ન મિવિક્કાસનો મવેત્ ।

ચલવાનિન્દ્રિયપ્રામા, પળ્હિતોડ્પ્યત્ર મુદ્ધાતિ ॥ ૪ ॥

સારી રીત જાણથી પ્રીતિ થાય છે, પ્રીતિ થવાથી રતિ ઉપજે છે, રતિ (મમિલાવા) થવાથી વિસમ થાય—પટલે મોગના વિશ્વાસ થાય, વિશ્વાસથી મન સ્નેહમાં પરિણમ અર્થાત્ મલ્લયાની રૂચ્છા થાય—આ પાંચ પ્રકારે પ્રેમથ થ થાય છે (૧) જેમ જેમ સ્નેહ જરવામા આવે છે તેમ તેમ તે વૃદ્ધિ પામે છે ચલ્લવાનન પણ આ સ્નેહ (પ્રેમ) પતિત કર્યા છે તા પછી દુચ્ચલ પવા તારી તો વાત ન થયા રહી । (૨) મિત્રાઈ કાન કહોપ ? ‘ આ મારો ‘ ૩ ’ થયો મમતા ઉપજે તેન મિત્રાઈ વહેવાય પછી તેને જુવ, ઘોલાવે, સ્નેહ—સલાપ કર ત્યાર વામદેય—રૂપી અમિ જાગૃત થવાથી પ્રમાદથી અનિચ્છાવ (તેન ન રૂચ્છ તા પણ) મહા ૪૩

पर्यरूपी गुणरत्न बली आय-विनाश पामे (३) पाताना माता, यदन के दीवरी पामे एकला न बेसयु, कारण के इन्द्रियोता विषया महाबलिष्ठ मे तना चक्र मा शाणा अने पद्धितजना पण सुझाई जाय छे (४)

साध्वीय साधशमा आबी अइ गृहस्थ समक्ष गाली-बचन बोलरा न जोइए, कारण के तना आचार तो समता माधनो छ गाली प्रमुख वचन शोध कथाय ना हेतुभूत छे गृहस्थनी नाया पण साध्वीयी न बालाय 'ताह घर बली, तारी आमा फून्ने जाय, तारा पण कथाई जाय, तु तुडा था, तु बहेरा था' इत्यादिक धापना बचन पण साध्वी न बाली शक कारण के त तेन उचित नधी, कमके त बधा आमाश बचन कथायो न छ, काइ पण प्रमग साध्वीय पाताना मगमनु समताएणु न सुझायु जाइए गृहस्थनी दीव हाय, त इरादा पूजक साध्वीन उतारी पाइया कलश करता हाय ता पण साध्वीय समभाव राखी स्वपर भेष न इच्छु, य जिनाज्ञाना साधा मर्म मे

साध्वीय भेत पछा पहेरवा जाईए लाल के पीठा बल वापरवाना निषध छ छता तथा बला बावर तन मच्छमष्ट माणवी आबी बिचित्र वेवधारिणी साध्वीन साध्वी तथेव मागपामा आय ता पण मिथ्याएनु वृषण लागे आ बाबतमा शका इरता काइ कह क-आचरणाया रगल बल पहेरे ता शा बाधा ! तना मयाव य छ य-वाचरणा जो सावध होय ता तनु फट ससार-भ्रमण छे आचरणा पवी हाबी जाइए के जना मिनागममा निषध न होय ता साध्वी मनगमता चित्रबिधम रगेला बला पहेरे ता त गृहस्थिणी माकय देव्याय, लाकोमा निदा थाय माट रगला बलाना तथा उपलक्षणधी पात्रा, दाढा प्रमुख उपकरणाना त्याग ज करवा इजु पण साध्वीना आचार सध्वी कहे छ क—

सीवण तुन्नण भरणं, गिहत्थाण तु जा करे ।

तिष्ठउव्वट्ठण वा वि, अप्पणो अ परस्स य ॥ ११३ ॥

[सीवन तुन्नन भरण, गृहस्थाना तु या करोति ।

तैलोद्वतेन घापि, आत्मनोऽपरस्य च ॥ ११३ ॥]

भाषार्थ—जे माध्वी गृहस्थ बिगेरेनु सीवयु, तुणयु के भरयु बिगेरे क्रिया करे अथवा पोताने के बीजाने तल आदिया उद्वर्तन करे तेने साध्वी न जानवी.

विवेचन—साध्वीय गृहस्थना के अग्यनीर्यना बल, काबल, रेद्यमी बला दिक मोवी पापना नर्दा, सेवा भरतादिक बिभ्रामण पण करयु नही शरीरे तल बाळाव, दूधनी तरबडे पीठी बोळाव, नाथु लगाना स्नान करे,

આત્મે જાગૃત બોલે તેમજ ગૃહસ્થાદિકના છોકરાને આમુષ્મી પહેરાય, તેના દાણ, પગ, મુઠ્ઠા વિગરે ધાવે, તેના માલે ન કપાટે તિલ્લક કરે, તેના અંગ પીઠી થોળે, દુગ્ધાદિક વાણા જે માથેવા કરતો દાણ તેને માથેથી ન જાગવો પણ વેવ વિદ્યપ્રિકા તેમજ પામ્ભી જાણવી તેનું મુખ પણ જીવું માઠ નહીં આ સમયમાં નિરિયાવળિ ઉપાગ સૂત્રમાં સુમદ્રાનું ગમે શ્રીજ્ઞાતાપમકથા સૂત્રમાં કાલીનું ઉદાહરણ આપ્યું છે

સુમદ્રાની કથા—

રાત્રગૃહી નગરીમાં બ્રેજિક રાજ્ય જન્મ્યો હતો તેને ચેલના નામની અતિ સુકુમાર રાણી હતી નગરીની ચહાર ગુણશેષ નામનું ચૈત્ય હતું પરમાત્મા બ્રો મહાધીર મિહાર કરતા કરતા ન ચૈત્યમાં સમયસમયાં બ્રેજિક રાજા તથા પૌરજના વાર્ધા આત્મા પચદા સમક્ષ પરમાત્મા અમૃતધાગવર્ણિની દેવતા આવી પર્વદાના છોકરી પાતપાતાના રથાને ગયા તેવામાં 'વહુપુત્રિકા' નામની દેવી પોતાના પરિવાર સહિત મગધતને વાર્ધા આવી

મૌર્ધમ દેવલોકમાં 'વહુપુત્રિકા' નામનું વિમાન છે તેમાં સુધર્મા નામની સમા છે તેમાં વહુપુત્રિકા નામનું સિંહાસન છે તે ઉપર વસનારી આ વહુપુત્રિકા નામની દેવી જાણવી ચાર દહાર સામાનિક દેવ, ચાર સપરિવાર મહત્તરિકા જન પચદા, સાત સેનાપતિ, માઠ દહાર આરમરસ્રજ દેવો યદલો તેનો પરિવાર છે આટલા પરિવાર ઉપરાંત તે વિમાનવાસી સીંઝા દેવ-દેવીઓની સાથે તે દેવો સીંઝા, વસતાલ, ધનવાણ, મૃદન, દોલ વિગરે પ્રજારના વાસિન ગાદ્યુધક દિવ્ય દેવતાદ્ ભાગા મોગવતી હતી પચદા અવધિમાનદ્રાવ જલ્દાવન પાતાં જોતાં તેણે મગધાન મહાધીરને રાત્રગૃહી નગરીમાં સમયપરેલા જાણ્યા યદલે પોતાના મિહાસનથી ડટી, માત-આઠ પગલા આગળ ગઈ, જેમ સૂર્યામદેવે શશ્વત્તવપુર્વક ચ દના કરી હતી તેમ પરમાત્માને નમસ્કાર કર્યા વાદીને પોતાના સિંહાસન ઉપર પુર્વાભિમુખ બેસીને, પાતાના આમિયોગિક દેવને સીંઝાની, જેમ સૂર્યામદેવે સુધીયા ઘડા ધગદાયીને ઘાષણા કરાવી હતી તેમ વહુપુત્રિકા દેવીય પણ ઉદ્ધ ઘાષણા કરાવી ય-અમળ મગધાન મહાધીરને ચ દન કરવા જતું છે માટે મર્ધ દેવ દેવીમાં સજ ધર્મને આશ વાદ દેવીય સૂર્યામદેવના વિમાનની માફક પક દહાર યાસન વિજાગ પક વિમાન ચિકુર્પા, તેમાં સય દેવ-દેવીઓની સાથે ઉસા દિશામાંથી અમલવાતા બ્રોપ સમુદ્રનું ઉલ્લસન કરીને, સૂર્યામની માફક મગધન પામે આવી વિધિપુષ્પ પ્રદક્ષિણા આવીને વાદીને ઘટી યદલે મગધતે ધમકયા વદી ને મામલીને દર્શિત બનેલો દેવીય દેશનાને પ્રાત્ત રૂમાં ધર્મ પોતાનો અમળા દાણ લાધા કરી તેમાંથી ૧૦૦ દેવકુમાર ચિકુર્પા અને દાયા દાણ લાધા કરી ૧૦૮ દેવકુમારીઆ ચિકુર્પા ત્યારવાદ બે લગુ ઘાઠલ-વાલિકા ચિકુર્પા પદ્મી મગધતની સમક્ષ સૂર્યામદેવની માફક દિવ્ય નાટક વધું.

આ પ્રમાણે દિવસગીત, નૃત્ય તથા જાગ્રજ દર્શાવી, પોતાની પ્રશ્નિ મનહી વદુ-
પુત્રિકા દેવી જેવી આવી હતી તેથી ચાલી ગઈ તથા જ્યાં જ્યાં ધીંગીવમસ્થામીય પર
માત્રમાત્ર પ્રશ્ન કર્યો કે-હે મનવત ! દેવીય આગળ તથા વિકુર્વેલી પ્રશ્નિ કર્યાં ગઈ ?
પરમાત્માય જ્યાં આવી કે-એક મોટી ધર્મશાળામાંથી થકાર નિકળતા દર્જારો
માનમાં જોઈ શકાય, પણ તે પાછા ધર્મશાળામાં ફાલ્લ થતાં એક ધર્મશાળા જ
જનાય તમ તે દેવીય પોતાના ગરીબમાંથી વિકુર્વેલા ધના કુમાર-કુમારિકાઓ
જનાયા તે સ્વ પાછા તમા ધૈર્યિય ગરીબમાં સમાઈ ગયા આટલા નમાધાન
પછી ધીંગીવમસ્થામીય પોતો પ્રશ્ન કર્યો કે-હ મનવત ! આ વદુપુત્રિકા દેવીન
આટલી થી પ્રશ્નિ શાથી પ્રાપ્ત થઈ ? પૂવમ્મમાં તે વાળ હતી અને તેને કેન્દ્ર
પુવ કયુ હતું ! મનવત શુપુત્રિકા દેવીનો પૂવમ્મ વર્ણવતાં કયુ કે—

વાનારસી નગરીમાં અવસાન નામનું ચૈત્ય હતું તે નગરીમાં મદ્ર નામનો માધ
વાદ હતો તેમ સુમદ્રા નામની પરત્ની હતી મદ્ર શ્રેષ્ઠી વદુ પ્રશ્નિવાલો, પ્રસિદ્ધ
અને વૈદેક વાતમાં નિપુણ હતા સુમદ્રા પણ સ્વરૂપવાન, સુકુમાલ ન સારા સ્વ
ભાવની હતી, પરંતુ અને એક પણ મતાન થયુ નહાતું તમા હૃદયમાં હમેશા
ધાંદીયાપણામાં સતાપ રહ્યા કરતા. વકલા રાત્રિય પાછલા પહોરે જાગી ઉઠના
સુમદ્રા કુટુમ્બિકા કરવા જાગી તેના મનમાં વિચાર આવ્યા કે-હું મદ્ર સાથ
વાદ સાથે મનગમતા મોગવિલામ મોગવુ છું છતાં અચાર સુધી મને સનારસુલ
સાપદ્યુ નહીં શરેશ્વર મને ધિકાર છે ! હું હીન પુણ્યશાળી છું ધન્ય છે તે
શ્રીશ્રીને જે પોતાના છોડામાં લોકગને યેમાડીને રમાડે છે, તેનું લાગ્નપાલન
કરે છે, પોતાની છાતીય વાળી સ્તનપાન કરાવે છે, તેને દામાદિક કરાવે છે,
તેને મસ્તક પુષ્પન કરે છે, જામ્મમાં યેસાડીને રમાડે છે, ચાલકના કાળા કાળા
વચન સામઠી હવિત વાપ છે, તેને પ્રિય વચનથી યોલાવી રાત્રી વાપ છે આ
પ્રમાણે સતાન સવધી દુ લ્લની ચિંતા કરતી સૂત્રની હતી

વધામાં વાપ સમિતિ અને ગ્રામ ગુમિનુ પાલન કરનારો, વ્રજચારિણો, આગમ
ની જાણ સુમતા સાધ્વી સપરિવાર પ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતાં કરતાં વાનારસી
નગરીમાં આવી પહોંચ્યા શુદ્ધ સ્થાનક તવાસી ત્યાં વામ કર્યા વૈદા તેના
સપાહાનો જે ગ્રામ સાધ્વીઓ ગાથરો માટે પરિભ્રમણ કરતી સુમદ્રાનાં આવાસમાં
ગઈ તેઓને આવતી જોઈ સુમદ્રા પોતાને ધ વ મમત્રતી આસાં ડુપરયો ઉઠી,
સાત-આઠ પગલાં સામા ઝડી, વદન કરાતે વારે પ્રવારનાં બાહ્યોર ધાવપૂર્વ
પહોરાઓ પછી સાધ્વીઓને મદ્ર વાળીમાં વિકસિત કરવા જાગી કે-હે જાયાઓ !
હું મદ્ર સાથવાદ સાથે ઉત્તમ પ્રવારનાં મોમ મોમવું છું છતાં મને સતાન પ્રાપ્તિ
થઈ નથી, માટે જે શ્રીશ્રી પોતાનાં ઉત્સવમાં પુષ્પાદિકને રમાડે છે તે શરેશ્વર
ધન્ય છે અને હું હીનમાગી છું હે પૂણ્ય ! તમે વિવક્ષણ છો શાલકુશલ છો,
ધના પ્રાપ્ત-નગરાવિકમા તમે વિચરણ કર્યું છે રાજા, વોટલાલ, પ્રધાન, શ્રેષ્ઠીઓ

યણુ દુષ્કર છે સુભદ્રાપ યેછીનુ ધવન અળતામઢ્યુ કરી ફરી વાર પોતાની
દૃષ્ટા દર્શાવો પટલે સાર્યવાદે તેને ઓજ પકારે સમજાવો છતા સુભદ્રાપ પોતાનો
શ્વ નિશ્ચય જનાઓ ત્યારે ય્દ્યોપ તને ચારિત્ર-સ્વીકારનો સમર્પિત આપો

યથાવસરે પોતાના સ્વજન-સવધો ધવને મોજનાથ નિમગ્ન આપો મદ્ર
માથવાદે સૌને જમાદયા અને તેઓના સત્કાર કર્યો વાદ સુભદ્રાને સ્નાન કરાવો,
વિલેપન કરી આમૃષણો પદેરાવી, ઉત્તમ વચ્ચો પરિધાન કરાવી, દજાર પુદવો
ઉપાદે તેથી શિથિલતા યેસારી, જ્ઞાનિનના માથે ગીતવાનિમગ્નના નાદપૂર્વક મદ્ર
માથવાદ ધાનારસી નગરોનો મધ્યમા થડને સુવ્રતા માધ્વીના ઉપાધય પાસે આવ્યો
સુભદ્રાને આગઢ કરીને મદ્ર ય્દ્યો સાધ્વી પાસે મદ્ર કહેવા લાગ્યો-હે પૂજ્ય ! આ
મારી માર્ગ મને અત્યંત વલ્લમ છે તેને વાત પિતાદિકનો વ્યાધિ ન થાય તે
માટે મેં તેની યળી કાઢધી રાખી છે તેને હવે માગવતી દીક્ષા સ્વીકારવાની
જિજ્ઞાસા થઈ છે તા તમે તેને દીક્ષા આપો યેછીનુ કથન સાંભઢી સુવ્રતા સાધ્વીય
કથુ-જહા સુદ, મા પદિવધ ફેરદ । અર્થાત્ જેથી તમને સુખ ઉપજે તેમ
કરી સારા કાંયમા વિલસ ન કરો સાધ્વીના વચનથી હથ પામેલો સુભદ્રાપ
સ્વદસ્તે જ અલકારોને મ્વાગ કરોને પદમુદ્ધો લોચ કર્યો અને સાધ્વી પાસે
આવી, વ્રજ પ્રદક્ષિણા આપી વાદીને ચારિત્ર પ્રદહન કર્યું પાંચ સમર્પિત અને વ્રજ
શુતિપૂર્વક સયમ ધમનુ આરાધન કરવા લાગો સુવ્રતા સાધ્વી સાયેના સદ
વામથી સુભદ્રાનુ જ્ઞાન પળ વૃદ્ધિ પામ્યું

યદ્દા લોભોના ગાના નાના છોકરાઓને ખોરને સુભદ્રાનો અપ્યાર સુધી સુસુત
રહેલો સત્તામમોહ જાગૃત થયો ધાસનાનો સર્વવા નાશ જ કરવો મોહ્યે
નહીં તો તે ઘડિયાલની વમાન માપક પ્રસંગ આવતા છટકો જાય છે સુભદ્રાના
મધ્યમા વળ પળુ જ ધમ્યુ તેણે ચારિત્ર સ્વીકાર્યું હતુ પરન્તુ સત્તામમોહ નિમ્મઢ વયા
ન હતો તે નાના છોકરાઓને તેલ વાઢતી, પીઢી મસઢતી, ઘચિત્ત પાળીયો સ્નાન
કરાવતી, તેઓના વેશ ઓઢતી, આશ્વમા વાજઢ આજતી, હાથ-પગ મઢનાયીરગતી,
અન્નાદિકુ વિલેપન કરતી, રમવાના ઘુષરા પ્રમુખ રમજ્ઞાથી રમાદતો, સોર
પ્રમુખ લાવાનો વસ્તુઆ વચ્ચાદતી, કૃત્યાદિક અનેક પ્રકારોથી છોકરાઓ
માથે વેણ કરતી છોકરાઆ પળ ક્ષીર, મોદવ પ્રમુખના પ્રલામનથી તેનો
પામે ધારધાર આવતા દિનપ્રતિદિન વાઢકો સાયેનો વેણથી તેના ચારિત્ર
પાજનમા શિથિલતા આવવા લાગી હથ તા સુભદ્ર સાધ્વી વાઢકોને કાલમા
વેમાદવા લાગી, સ્ત્રોઢામા રમાદવા લાગી, જુદી જુદી દિશાઓમા વેસાઢી
તેમની માથે કોઢા કરવા લાગી વળાવને આઘ ડપર, કેટલાકને ઢાતી ડપર,
પટલાવને સમા ડપર, વળાવને પ્રમ્તક ડપર વેસાઢવા લાગી વાઢકના દાણ
રઢા માઈ તેમને રક્ષિત કરવા લાગી તેના વ્યાવા પ્રકારના આચરણનો સુવ્રતા
સાધ્વીય નિવેધ વયો નિર્મણીનીના ધમ સમજાવ્યો સુભદ્રાને કથુ વે-નગરજનોના

सोवराभा रमादशा ते जनाचार उ तेनी आगयणा ते जन निर्विकार मनघा
चारित्र्यनु पालन कर सुभद्राप सुव्रता साध्वीनु कथन स्वीकार्यु नही कारण क
तन ता बाळ-मोढाना रग लाग्या हता सुव्रता साध्वीनु कथन सुभद्राप न
मानता पाताना पुरयवत् करणी चालु राखो त्यारे अ-य साध्वीआ तनी निंदा
न निमतसना करया लागी त्यारे सुभद्रान मनमा विपरीत विचार आग्या,
खरेखर हटायहोडा पाताना पाक न आता सामानी दाप ज जुप छ घुबद
पाताना नेत्राना विचार न करता छपप्रकाशन ज दाखित गण उ कडवा
जता हितकर वाक्य ददनार मध्ये कदापि धाध न करया, कारण न तमा
तने कथा लाभ नया तना हेतु ता हितशिर्यामण आपयाना छ पानु आ प्राणानो
न स्वभाष पया विधिश्च उ व-पाताना इच्छित मागया वडपण अतराय न विघ्न
आवे ता जाभालाभना विचार कया विना ॥ पाताना आग्रहन न पकडा राखे
छे, पटला माट ज कष्ट छ व-अभियस्यापि पश्यस्य, वस्तरे च मित्रे
ऽप्यलम् । सुभद्रा साध्वीन पण पाताना बाळकानी साथनी रमतता निषधयी
विपरीत विचार आग्या त विचारया कागी न-वचार हु भारिका हता त्यार
ता आ साध्वीआ मा बहुमान करनी, माग जादर-सत्कार करना, मन गारा
सारा बजनया बाळावता, बळी त बखन हु स्वतय हतो, हुन हु साध्वी वर
त्यारे तमी मारी निंदा करे छ, माग हस्या करे छ माट हवे ता आवता
कालवी आ गच्छना त्याग करी अन्धत्र चाली जाउ

बीजे दिवसे ता विचारन तण अमलमा पण मुक्या सुव्रता साध्वीना
मगना त्याग कया हय ता त निष्कुश वनी, काद अटकाववायाहु न रघु
स्वच्छद वतनयी त घणा लाशना छाकराआ ऊपर मूर्च्छित वनी पुरयत् न
रावधानी, पांठी चाळवानी, तल मसळवानी, कश समारवानी रिगर बघी
क्रियाआ करया लागी आ प्रमाण लावा समय दुधी पासि घण। प्रमाणे उतन
बलायी, उ मागनी आलोचना कया विना, अनाचारनु मिथ्यादुष्कृत आप्या
सिबाय पदर दिवमना अणमणपूयक मृत्युपामीन सोधम दबलाकमा बहुपुत्रिका
विमानमा देवी तरीक उपजी

गौतमस्वामीय भगवतन पूछ्यु क-ह भगवत । तनु नाम बहुपुत्रिका केम
पड्यु ? भगवत जवाब आप्यो व-शक्रदनी उत्सव समा घाय त्यार आ देवी
आठ नय वपना कुमार कुमारीआ विष्णुनि दिव्य नाटक बताय छ य कारणया
तनु बहुपुत्रिका एतु नाम छ बाह गौतमस्वामीना प्रज्वा ज्ञायवमा भगवत बहु
व-तनु आयु चार पल्यावमनु उ, पटल गौतमस्वामीय पुन प्रश्न कथा क-ह
स्वामी । त देवा अर्द्धांश व्ययान कया उपज्ज ? तेना जवाबमा भगवत तेना
आगामा भय घणवता कयु क-

अबूझीपना भरतक्षत्रमा विधाधळ पर्वतमा तळटीमा येभेल नामना सनि पशमा शास्त्रणकुळन विष आ देवी उपज्यो चारमा दिवसे तना मातपिता तनु 'सामा' नाम पाड्यो सोमा बाधनवय पामता तनु सौदय चोली निकळ्यो. सामा विनयो, विवेका न बुद्धिशाळी यश साल वर्षनी यये तेना मातापिता पाताना भाणज राष्ट्रकूट साथे तन परणावशे राष्ट्रकूट पण तेनी रत्नकरदिया द्रवया तलना यपानी माकूय सारमभाळ राख्यो तन यात, पितादिक व्याधि न थाय तना पण राष्ट्रकूट पूथ काळ्या राख्यो राष्ट्रकूट साथे भागा भागवता सामान प्रतियय एक-एक जाड्यो जन्म्यो ए प्रमाण साल यपमा तन वशीश सताना यश आ प्रमाण तन कटलाक छाकराआ, कटलाव कुमारो, कटलाक वाळ्या यश तमाथो पटलाकन सुवाड्यो, कटलाकन खाळामा लश, कटलाकम रतनपान करावशो, वळी काइन खाळता शायबाड्यो, काइन रतान करावशो, वळी काई दूध मागशो, काई खाया मागशो, काई रमया रमकडा मागशो, काई लाडू, क्षीर प्रमुख मागशो, काई पाणो मागशो, वळी काई सामान ताडन करशो, काई तासाई मशो, काई ददन करवा जागशो, काई लात मारशो, कोई मारान नाशो जशो, काई राडा पाड्यो, कोई पत्ताडो व्याशो, काई मडोनात करशो, काई लड्युका करशो आ प्रमाण व्याधि प्रकारना क्रियायां सामा राजदिवस काममा ज रड्यो राष्ट्रकूट पासे भागा भागवता तथा माट असमय वनशे वळी पुत्रादिकन कारण सामा अशुविमय रड्यायां तना देखाव पण मलिन लागशे राष्ट्रकूटन तना पास जबाबु मन नही थाय

एकदा रात्रिन विष जाग्रूत यता त विचारशो क-हु सादला तथा पुत्रपरिवार वाळा क्षयायां मळ-भूचमा ज लित खु छु पति साथे मनगमता भागविलात पण भाग्यां शकता नथा, माटे जेआन पुत्र-पुत्री तथा त ज खरेखर धन छ पवामा सुवता साध्या विहार करता करता त विभल सनिवशमां भाग्या पहावशे तना सपाडानी ये-ज्य साध्या गाचरी अथ भमता भमता सामान तथा जश साध्याआन आवता जाई सामा आसा उपरवा ऊभा यश सावर सरकारपूवक यदन करी चार प्रकारना आहार बहारायी कडेजो क-ह पूवक आयांआ 'मारं पति नाये भाग भागवता साल यपमा साल जाड्या मन्म्या छे तना मळ-सूत्रादिक साफ करता अन अन्य सारमभाळ करता हय हु कटाला पद छु माटे मन धर्म समळ्या साध्यायां जिनभरभाषित धर्म समळ्यावशे, ज सामटो सोमाने मळा उपज्यो मात काळे पति पाम दाक्षित यश माट नाहा मागशो, पण राष्ट्रकूट ना पावो भुक्तमागी यया पळो दाक्षा लवानी रजा आपशे पटले दाक्षा-महण-ी विचार पडता मूका, सुवता साध्या पास उपाध्ये वळानकार सजा यश त्या भाविका धर्म स्वीकारशे सुवता साध्या अ पत्र विहार करा मशे सोमा भाविका धर्म कडा रीत पावन करशे

ઘાટા સમય યાદ સુમતા માધ્વી ફરીથી તે સનિવેશમાં પધારશે ત્યાં આજ્ઞા મેલશે મોંઘા દીક્ષા છેલ્લે હૃદય, મદ્યમની તપસ્વ્યા કરશે વિરતિચાર ચારિત્ર પાછી, પ્રાત્ન યજ્ઞ માસતુ અગ્નિશળ કરો, વાઙ્મય પામાં શબ્દનો સામાનિક દેવ થશે ત્યાં ઘેસાગરાપ્રવૃત્તિ ધ્યાયુષ્ય પાછો, ચપ્પો, મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જ મીને, સંધે વિરતિ ચારિત્ર સ્થોત્રારીન માંડે અગ્નિ

કાલીની કથા—

રામગૃહી નગરોન રિપે ઐનિજ રાજા હતો તેને ચેલના મામતી રાણી હતી તે નગરીમાં ગુણમેલ મામતુ ચેર્ય હતુ તેમાં મગધાન મહાવીર આગ્રીને સમગ્રસર્વા પર્યદા યાદયા આયો યાદીને તે ગયા યાદ કાલી મામતી દક્ષાપ નપરિવાર આયા પ્રમુખો સમક્ષ દિવ્ય નાટક કર્યુ કાલી દેવોનો પરિવાર વિગરે દક્ષીણત ડુવરનો સુમગ્રાનો કથામાં દર્શાવેલ યદુપુત્રિકા દેવોના માફક આગ્રી કાલી દેવો ચમર થયા રાજધાનીમાં કાલચક્રસગ મામતી મુખને વિષ કાલ નામના સિદ્ધાસનને શામાવતી હતી મગધતન સમગ્રસર્વા જાણી, પાતાના સિદ્ધાસન ડુવરના ઉઠા, સાત-ઝાટ પગલા આગ્રી આગ્રી, ડુવરસ્તવપૂર્વક ચરણદન કર્યુ પછી યદુ પુત્રિકાની માફક વિચારીને, આધાન મગ્રત સમક્ષ નાટક કર્યુ નાટક કરાને તમા તથા યાદ ધીર્ગોતમસ્વામીય તમા પૂર્વભવ પૂલધો પટલ મગ્રત જળાભ્યુ ક—

જા જયદ્રીપના મરતક્ષત્રમાં આમલ્લ-પા નામની નગરી હતી તે નગરીમાં અઘ્નશાલ્યના મામતુ ચર્ય હતુ કિત્તશુ રાજા હતા તે જ નગરીમાં કાલ નામના ગાયાવતિ હતી તેને વાઙ્મી નામની પત્ની દ્વાપ કાલી નામની પુત્રાની પ્રાપ્તિ થઈ તમે પરણાવવાના યોગ ન મલ્લયાથી કાઠી વૃદ્ધ થઈ ગઈ વૃદ્ધ થઈ જાયથી ચરમલ્લવાની આજ્ઞા નાદા પામી ગઈ તથા તે મનમાં ને મનમાં જ સતાપ અનુભવના જાણી દવામાધિક રીતે જ તમા સ્તન નીચા નમી ગયા, અગાપાગ શિથિલ થઈ ગયા, પાંજ ડુવર વરચ્છીમાં પડી ગઈ જાણી તને “જૂનો કુમારી” પણ નામથી આલ્લપવા લાગ્યા

પણામાં ત્રેયીશમાં તાર્થકર ધીર્માર્થનાથ અવશાલ્યના સમગ્રસર્વા તમના દ્વાપા નથ દાપપ્રમાણ ડુધી હતી સાલ્લદનાર સાધુ તથા આદ્યીશ હજાર સાધ્વી આના પરિવાર દમો પુરુષાદાના પણ તમને સમગ્રસરેલા જાણી પોરજના તથા રાજા આદ્યરપૂયક યાદયા યાદયા કાલી પણ માતપિતાનો આજ્ઞા મલ્લયો, દનાન કરો, શુદ્ધ વચ્ચાલવાર વહરી, ઘણી દામોઆના પરિવારયુત્ત ધર્મરથમાં વેસાન આદ્યરપૂયક ધદનાર્યે ગઈ પરમાત્માને ધન પ્રદમિજા આપી, ધદન કરીને વેટો પટલ પરમાત્માય ધર્મકથા વહા તે દેશના સાંમટો કાલીને મસાર ડુવર આના સત્તિ થઈ મગધતન વધુ ક-મારી દીક્ષા લેવાની માગના થઈ છે હું મારા માતપિતાનો આજ્ઞા લઈ જાતુ ત્યાં સુધી આપ અહીં જ સ્થિરતા કરશો

વાદ તે જ ધર્મરચમા જેસો કાલી સ્વ-આયાસે આપી અને માત-પિતાને પોતાની હૃદ્યા જળાધી પટલે તમાપ સમિતિ આપી અને સજન-સચ્ચીઓને ભાજનાર્થે નિમંત્રણ પછી કાલીને સાના રૂપાના વચ્ચશબડે સ્નાન કરાવીને, રતનમય આભૂષણ પહેરાવીને, રંજામી વચ્ચા પરિધાન કરાવીને, દ્વિમાર પુરુષા ઉપાડે તેયો શિશિકામા જેસારીને મન પરિજન વર્ગે સદિત મહાસયપૂર્વક ભગવત સમીપે આપ્યા અને પચમુછીલાંચ કરીને પરમાત્મા પાસે પ્રવચ્યા પ્રદાન કરી કાલી પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિપૂર્વક સાધ્વીધર્મનું પાલન કરવા લાગી પુષ્પચૂલા આર્યા પાસે અગિયાર અંગના અભ્યાસ કર્યો છટ્ટ, અટ્ટમ આદિ તપશ્ચર્યા આ પળ અનેક વિધ કરી આ પ્રમાણે સયમ ધમનું પાલન કરતી પૃથ્વી ઝૂપર વિચરણ લાગી

પ્રકટા કમસયાન ત કાલી સાધ્વી શરારની શામા કરવા લાગી, વારવાર હાથ-પગ ધોવા લાગી સ્તનનાં આતરા, કાજનાં અતરપ્રદેશ, ગુપ્તપ્રદેશ વારવાર ધાવા લાગી ક્યા ક્યા જેસે ત્યા ત્યા પાણી છાટીને જેસે સુર તા પળ પાણી છાટીને, પછી જ શયન કરે આ પ્રમાણે તન કરતી જાહન પુષ્પચૂલા સાધ્વીપ તેન કથુ કે-આપને તા ધમની કદંબાદ્ય આપણ નિમ્મધીઆન આમ કરતુ ન શામે-ન વહ્યે, માટ તમે આભાષના કરો કાલા સાધ્વીપ તેમનું કથન ન સ્વીકાર્યું અને પૂર્વપત્ પોતાની કરણી જાણુ જ રાણી પટલે અન્ય સાધ્વીઆ તમની નિર્ભરતના-નિંદા કરવા લાગી કાલી પોતાની મૂલ કપૂલ ન કરતા ચિપરોત વિચાર કરતી કે-સાધ્વી યદ પટલે આ લાકો મારી નિંદા, રૂપ્યાં વિગર કરે છ હુ મૃદસ્થિની હતી ત્યારે તો સ્થતત્ર હતી હથ તો હુ આ ગચ્છતો ત્યાગ કરો જાડ ધીજે વિષસે તે ગચ્છતો ત્યાગ કરી ચાલી ગઈ હથ તા તે નિરકુશ રીતે હસ્ત-પાદ, શરીરના અંગોપાંગ ધોવા લાગી છષ્ટે પદર વિષસતુ અણશુભ કરી, આભાષના કે પ્રતિક્રમણ કર્યા વગર મૃત્યુ પામી એક પદ્યાપમના અંતરે કાલી નામની દેવી યદ યાદ ગોતમસ્વામીયે તના મહિવ્ય સચ્ચી પૂછ્યા કરતાં ભગવતે કથુ કે-સ્વામી વ્યવાને મહાવિદેહક્ષેત્રમાં ઉત્તમ કુઝમાં જ મશે અન ત્યાધી ચારિત્ર ધમનું સમ્પન્ન રીત આરાધન કરો માફે જશે

હે ગોતમ ! કાલી નામની સાધ્વીની માફક રાઈ પ્રમુખ ૨૦૬ સાધ્વીઆ ભગવત પાર્શ્વનાથને હતી ત પક્ષી ૧૧૮ મધનપતિમા ગઈ, ૬૪ વ્યતરેદ્રો થઈ, ૪ સૂર્યનો ન ચાર ચંદ્રની અગ્રમદિપો યદ, આઠ સૌધર્મેદ્રનો અન આઠ દર્શાનંદ્રની અગ્રમદિપી યદ આ યધી સાધ્વીઓ ત્યાધી વ્યવા, મહાવિદેહમાં ઉત્તમ કુઝમાં જામો, ચારિત્ર પ્રદાન કરી માફે જશે

આ પ્રમાણે સુમત્રા ન કાલી પ્રમુખ સાધ્વીની માફક જ સત્તાનમાદ રાણે ■ અગર તા શરીર-શુદ્ધિ પર આસક્તિ ધરાવે છે ત પાતાનું શ્રેષ્ઠ સયમ-કાઠ ગુમાવી જેસે છે અને કોટી મૃત્યુનું રત્ન એક કાલોમા યધી નાચવા જિયું આશરણ કરે છે) માટે સાધ્વી યધા પછી પાસત્યોનોન ચોથ વર્તન કદાપિ પણ ન કરવું હવે

૪૬ સાધી ગચ્છ-શાસનને શરુકરુ ને તે વર્ણવે છે—

ગચ્છઙ્ગ સવિલાસગર્હ, સયનીઅ તૂલિઅ સવિવ્વોઅં ।

ઉવ્વદ્દેઙ્ગ સરીર, સિણાણમાર્હણિ જા કુણઙ્ગ ॥ ૧૧૪ ॥

મેહેસુ ગિહ્વથાણં, ગંતૂણ કહા કહેઙ્ગ કાહીઆ ।

તરુણાઙ્ગ અહિવહંતે, અણુજાણે સાઙ્ગ પહિણીઆ ॥ ૧૧૫ ॥

[ગચ્છતિ સવિલાસગતિઃ, શયનીય તૂલિકા સવિવ્વોકમ્ ।

ઉદ્વર્તયતિ શરીર, સ્નાનાદીનિ યા કરોતિ ॥ ૧૧૪ ॥

ગૃહેષુ ગૃહસ્થાના, ગત્યા કથા કયયતિ કાવ્યિકા ।

તરુણાદીન્ અભિપતતઃ, અનુજાનાતિ સા પ્રત્યનીકા ॥૧૧૫ ॥]

ગાથાર્થ—વિલાસયુક્ત ગતિથી રેશ્યાની માફક ઝમણ કરે, રૂ આદિથી મોલી તેહાઈમાં ઓછીકાપૂર્વક શયન કરે, તેલાદિકથી શરીરનુ ઉદ્વર્તન (પીઠી) કરે, સ્નાનાદિકથી શરીર-શોભા વધારે, ગૃહમ્થાના ઘરે જઈ દુચ્છાનુસાર કથા કરે, સામા આવતા યુગ્મન પુરુષોને સત્કારે-વચનના આડવરથી અભિનંદે-આવા વર્તનવાળી સાધીને શાસનની શરુ જાણવી.

વિવેચન—અગતો મરોઢ કરવો, લહેંકાપૂર્વક નેત્રકટાક્ષ કરવો, ઘાંકી નજર વરી જાતુ-પ વધા ચિત્રાસના લક્ષણ છે કેન્દ્રાક આધાર્યો નેત્રતા વિકારને (કટાક્ષને) વિલાસ વદે છે પીંજેલા રુના મરેલા ગાદલાનો તેમજ ઓછી કાગો શાપરસમયે ઉપમોગ કરવા કે ઘેસતી ઘસતે પણ રૂંચી મરેલી નાની-નાની ગાદલીના ઉપયોગ કરવો તે ચારિત્રયાત્ર સાધી માટે ઉચિત નથી પોટી ઘોઢી સ્નાન કરવાથી શરીર ઉપરનો મલ્લ દૂર થાય છે અને દુદ્ધપાતિ વધે છે પરંતુ સાધીને માટે તે વધા નિષિદ્ધ છે એ તે તેનુ વર્તન કરે તો તેન સાધી નહિ પરંતુ શાસનની શરુ જાણરી

સાધીપ ગૃહસ્થાના ઘરે જઈને કે ઉપાધ્યયમા પણ રહીને સયમયોગ સિંચા યની યીઝી વધા ન કરવી સ્વાધ્યાયાદિ કરવાને સ્થાને દેશરૂપાદિ ચાર ચિદ્વા કરે તે સાધીધમને ઉચિત નથી ઘઝી આદારાદિને અર્થે, મલ્લ પાત્રને તિમિતે, પોતાનો યશ વેળોવવાનું અર્થે કે પોતાના ઘનુમાન-પૂજ્યમાવને અર્થે એ બધું પદ્ધત કરે તો પણ તે સાધીધમને હાયફ નથી જા ધાવતમા બાદી દ્રવ્ય દુરનાં પૂઠે છે કે-મળવતે તો પાશ પ્રકારનો વાચના (મજ્જાય) કરી છે-પન્નદરના વાચના, પૃચ્છના, અનુપેશા ને પરાવર્તના સ્વાધ્યાયમા ધમકવાનો સનાદેશ દાવ

છે અને તેનાથી મધ્ય ખીલ પ્રતિવાદ પામે છે, તોરેની વૃદ્ધિ થાય છે, ધમ કથાથી નિજરા થાય છે તો તેનો તમે નિયેષ શા માટે કરવાયો છો? આચાર્ય મગ્યત તેનો અગ્રાધ આપતા કહે છે કે-ધમકથા ય ધ્યાધ્યાયનુ પાપમું ધ્યા છે તે ઘરાયર છે, પરંતુ દિવસ ને રાત આઠે પહોર ધમકથા ન કરવી થયો સમય ધર્મકથામા વ્યતીત કરવાથી હાનિ થાય પદ્ધિભેદનાદિક ચારિત્રના ધ્યાન '૩ માટે તે કરવાના સમયે સ્વાધ્યાય ન કરવો, સૂત્ર, અર્થની પોરિસોને સમયે સ્વાધ્યાય ન કરવો કેમકે તેથી શિષ્યાદિકને મનાયવાના અતરાય પડે, યહી આધ્યાય, ઉપાધ્યાય કે ગ્ગન માધુની યેવાવચ્ચમા સ્વામી આપે આ પ્રમાણે વર્નકથાનો સ્વામી સમજવા ઉપરાંત ધમકથા કહેવામાં શ્રુવ વાલ્લી રાજાવી જાણ (૧) ક્ષેત્ર જાણને વિચારવું કે-આ ક્ષેત્રમાં સાધુ-સાધ્વીનો નિર્ધાર થશે, લોકા મદ્રિક દોષાથી ધમ સમજશે દાનની દલિ રહેશે, શ્રદ્ધાવાલ્લા યત્નો, સાધુ-સાધ્વીને ઉપકારક થશે-આવો વિચાર કરી યોગ્ય ક્ષેત્ર દોષ તો જ ધર્મ કથા કરવી (૨) રાજાદિક મદ્રિક પુરુષ આવ તો ધર્મોપદેશ કરવો (૩) ઉત્તમ વુલ્લી કોઈ વ્યક્તિ આવ તો ઉપદેશ આપવો કારણ કે તેની સાધોસાધ નગરજના પળ પ્રતિવાદ પામે આ પ્રમાણે પૂર્વાપરનો વિચાર કર્યા બગર જે સાધુ યા સાધ્વી ધમકથા કર્યા કહે છે તે કાથિક-કથા કરનાર જાળયો ધીનિશોય-પૂર્ણના તેરમા ઉદ્દેશાગ્રા પ્રાતમાગમા કહ્યું ને કે-“જે મિક્તૂ કાહીં અ વંદહ વદત વા સાહસ્રતિ” જે માધુ વાધિકજ વાદ ને, અમ્ય પાલે વદાર છે અને વંદન કરનારને સારી કહે છે તે પ્રાયશ્ચિત્તને પાત્ર થાય તે

યુવાન સ્વયંત પુરુષને આવતા જાણી કહે કે-“તમે મહે આશ્વા, યહી પળ વારવાર આવજા, કઈ કામ દોષ તો વહજો” આ પ્રમાણે સાર-સરકા રના વચ્ચા ઉશારે તે સાધ્વી ન જાણવી યળ શાસ્ત્રનો શુદ્ધ જ્ઞાનથી વારણ કે તે મગ્યતની આજ્ઞા લોપનારી છે આ વિષયને ગપુ સ્પષ્ટ કરતા કહે છે કે-

વુડ્ઢાળં તરુણાણ, રત્તિં અજ્ઞા કહેઢ જા ધમ્મ ।

સા ગણિણી ગુણસાયર !, પડિણીઆ હોઢ ગચ્છસ્સ ॥ ૧૧૬ ॥

જત્થ ય સમણીણમસં-સ્વહાદ ગચ્છમ્મિ નેવ જાયતિ ।

ત ગચ્છ ગચ્છવર, ગિહત્થમાસા ડ નો જત્થ ॥ ૧૧૭ ॥

[વૃદ્ધાના તમ્મનાના, રાત્રી આપ્યાં કથયતિ વા ધર્મમ્ ।

સા ગણિણી ગુણસાગર !, પ્રત્યનીકા મવતિ ગચ્છસ્સ ॥ ૧૧૬ ॥

યત્ર ચ શ્રમણીના-મસંસ્વહાનિ ગચ્છે નેવ જાયન્તે ।

સ ગચ્છો ગચ્છવરા, ગૃહસ્થમાપાસ્તુ ન યત્ર ॥ ૧૧૭ ॥]

નાથાર્ય—હે ઇંદ્રભૂતિ ગૌતમ ! રાત્રિસમયે જે મુરુચ સાધ્વી ઘટ્ટ કે તરુણ વયવાઢાને ધર્મકથા સંમચ્છાને છે તેને ગચ્છની ચૈરિણી જાણતી

જે ગચ્છમા સાધ્વીઓ પરસ્પર ક્લેશ-કઠાસ કરતી નથી તેમજ ગૃહસ્થનાં જેની સાવધ કે સુદામતભરી વાણી બોલતી નથી તે ગચ્છ સર્વ ગચ્છોમાં શ્રેષ્ઠમા શ્રેષ્ઠ જાણતો.

ત્રિવેચન--સાધ્વીને રાત્રિને ત્રિવે પુવાન તેમજ ઘુદ્ધ પુરુષોની સમક્ષ, ઉપ લખણથી છીંકે પુરુષાનો સચુક સમા સમક્ષ ૪ દિવસે પુરુષો સમક્ષ ધર્મકથા કરવાનો નિવેધ છે અહીં મૂઢમા 'ગણિતી' વચા શબ્દ આપ્યા છે તેનો અર્થ મુરુચ સાધ્વી છે તેનો પરમાર્થ એ છે કે-ગચ્છના ઘટ્ટીલ સાધ્વીને પણ રાત્રિનાં ત્રિવે ધર્મકથા કરવાનો નિવેધ છે ના યોજી સાધ્વીઓને માત્ર પૂરુષ જ જુ ?

અહીં વાદી પ્રશ્ન કરતા પુત્ર કે કે-પુરુષાની સમામા સાધ્વી ધર્મોપદેશ કરે તેમા શા દોષ ? તમા વચાય એ કે-જેમ સાધ્વીને પદ્મજી છીંકોની સમામા ઉપદેશ કરવાના નિવેધ છે તેમ તેવજ પુરુષાની સમામા સાધ્વીને ઉપદેશ આપવાના નિવેધ છે ધીરતત્ત્વવચનસૂત્રમા કહ્યું છે કે--“ નો હત્થીણ કહ કહિત્તા હવઈ સે નિમગથે, ત રૂઢમિતિ ? આયરિયાહ-નિમગથસ્સ ચલુ હત્થીણ કહ કહેમાણસ્મ ધમચારિસ્મ વમચેરે સકા યા રૂઢા યા વિતિગિચ્છા યા સમુપ્પજેજ્ઞા, મેદ યા લમેજ્ઞા, ઉમ્માય યા પાડણિજ્ઞા, દીહનાલિય યા રોગાયક મૈરજ્ઞા, કેરલિવન્નસાઓ યા વમ્માઓ મમિજ્ઞા, તેમ્હા ચત્થુ નિમગથે નો હત્થીણ કહ કહેજ્ઞ ” તિં ૦ વળે કે-રૂઢીઆની કથા વદતા સાધુને પ્રદ્ય વચમા શકા થાય અર્થાત્ત્વ મન ચલિત થાય પ્રદ્યર્થવેનુ પડે તો વચારે પડ્યો ? એમ વિતિગિચ્છા એ ય હાલ તો વિષયમેવન કાઢવથી વાક્ષા થાય, ચારિત્રનો ભગ થાય, ઉ માદ મગટે દીપકાલીન રાગોત્પત્તિ થાય, વચલોપદ્ધિત ધર્મથી પ્રદ્ય થવાય માટે સાધુને કેવલ રૂઢીઓનો સમગ્ર ધર્મકથા ૪ કરવી જાઓ જ રી ? સાધ્વીએ વચલ પુરુષો સમક્ષ કથા ૪ કરવી, તથો પ્રદ્યવચના દશ વ્યાપાર પંક્તિ યોજા રચાનનાં ભગ થાય છે

ઘટ્ટી ઘોર્યાનાગ સૂત્રમાં પણ કહ્યું છે કે--“ નો હત્થીણ કહ કહેત્તા હવઈ ” જેથી રીત સાધુઓ ધીજી પ્રદ્યવચનશુભિ જાઢવે છે તેમ સાધ્વીએ પણ પાઢથી જોરિય તેથી જેમ સાધુને રૂઢીઓને મલ્ય કથા કરવાનું વચ્ચેન કર્યું તેમ રૂઢીને પુરુષાને વિષે ધર્મકથન કરવાનું નિષિદ્ધ છે જે સાધ્વી આ આજ્ઞાનું ઉત્તરન કરે છે તેને શાસનનો શત્રુમૂલ જાણતી

अ गच्छमां माग्नीओ परस्पर कउह-कवाम के इयादि न करतो हाथ
निदा-बुधली-गृहस्थकथनी ॥ करतो होय, 'आ मारो मामो, आ मारो भाइ,
आ मारो पिता, आ मारी माता' इत्यादि गृहस्थोचित भाषा बोली ॥ होय
तेमज गृहस्थ साथे 'आयो, अमुक वस्तु लायलो, आ काम करओ' ए प्रमाणे
सावध भाषापूर्वक वातचीत न करतो होय तेमज 'नमारा जेवा दानघोर
काण छे ? तये ज शासनने सोभावनार छा, तमो धर्ममा छे' तेची खुशामत
भरी भाषा न बोलीतो होय ते गच्छ स घेयु गच्छ जाणची स्वेच्छाचारी
माग्नीना विशेष कुलक्षणो जणानता वहे छ के—

जो जत्तो वा जाओ, नालोअइ दिवसपक्खिअ वावि ।

सच्छंदा समणीओ, मयहरिआए न ठायति ॥ ११८ ॥

विटलिआणि पउजति, गिलाणसेहीण नेव तप्पंति ।

अणगाढे आगाढ, करति आगाढि अणगाढ ॥ ११९ ॥

अजयणाए पकुव्वति, पाहुणगाण अवच्छला ।

चित्तलयाणि अ सेवन्ते, चित्ता रयहरणे तहा ॥ १२० ॥

गइविब्भमाइएहिं, आगारविगार तह पगासंति ।

जह बुइढगाण मोहो, समुईरइ किं तु तरुणाणं ? ॥ १२१ ॥

बहुसो उच्छोलिंती, मुहनयणे हस्थपायकवखाओ ।

गिण्हेइ रागमंडल, सोइदिअ तहय कव्वट्टे ॥ १२२ ॥

[यो यावान् वा जातः, नालोचयन्ति दैवसिक पाक्षिक वापि ।

स्वेच्छान्धारिण्य' श्रमण्यः, महत्तरिकाया न तिष्ठन्ति ॥ ११८ ॥

विटलिकानि प्रयुजन्ते, ग्लानशैल्यान् नैव तर्पयन्ति ।

अनागाढे आगाढ, कुर्वन्ति आगाढे अनागाढम् ॥ ११९ ॥

अयतनया प्रमुर्वन्ति, प्राधूर्णिकाना अवन्सला ।

चित्रलानि च सेवन्ते, चित्राणि रजोहरणानि तथा ॥ १२० ॥

गतिविभ्रमादिभिः, आकारविकार तथा प्रकाशयन्ति ।

यथा घृद्धाना मोहः, समुदीर्यते किं पुनः तरुणानाम् ? ॥ १२१ ॥

યનુદા ઉચ્છેલપન્તિ, મુરનપનનિ હસ્તપાદકશ્ચા' ।

ગૃહ્ણન્તિ રાગમટલં, શ્રવણન્દ્રિય તયૈવ કર્તવ્યથાઃ ॥ ૧૨૨ ॥]

ગાયાર્થ—દૈમિક, રાહ, પાશ્વિક, ચાતુર્માસિક અથવા માર્ત્તમરિક જે અતિચાર જેટલો થયો હોય તેટલો ન આલોચે, મુરય માધ્વીની આત્રામા ન રહે, અષ્ટાંગ નિમિત્તાદિક અથવા મત્રત્રાદિકનો પ્રયોગ કરે, ગ્લાન કે નવ દીક્ષિતની ઔષધ, ઘસ્ટ, યાત્રાદિક્કરહે સારમભાઝ ન કરે, રાસ ન કરવા જેવું કાર્ય હોય તે, અવશ્ય કરવા લાયક જેવું લેણી કરે અને રામ કરવા જેવું કાર્ય વેદગ્ધારી રાણી ન કરે, સયમકરણી ઘેઠ ઉત્તારવાની માફક યતના રહિત કરે, ગ્રામાત્તરથી આગેલ થાકેલા, ધૂમ્પા કે તરમ્પા સાધ્વીઓની નિર્દોષ અન-પાળી વહે ભક્તિ-ગુહમાન ન કરે, વિનિધરણી ઘસ્ટો વાપરે તેમજ વિચિત્ર રચનાવાળા રજોહરણ વાપરે, ગતિ-ત્રિલામાદિક્કરહે સ્વાભાવિક આ હાવમાર ટેગાડે કે-જુદ સ્થિતિર સાધુઓને પણ તત્કાલ મોહ [વેદોદય] જાગે, વગર કારણે વાર-વાર મુર, નેત્ર, હાથ, પગ અને કલાદિક ધોરે અને વસત કે મત્તહારાદિક રાગ-રાગિણીઓ શીડી લઈ એવી રીતે લલકારે કે જેથી તરુણ પુરુષોની કે યાઝ-કૌની શ્રવણેન્દ્રિયને આકર્ષિત કરે હે ગૌતમ ! આવી સાધ્વીઓને અનાર્થ, નટડી તેમજ સ્વચ્છદાચારિણી જાણી

વિવેચન—ગણ્ણમા ઘડેરી સાધ્વીને મહત્તરિકા વહેવામા આવે છે જેમ પુત્રે પિતાની, શિષ્યે ગુરુની કિંજરે શેઠની આજ્ઞામા રહ્યું જોઈય તેમ સાધ્વીય મહત્તરિકાના આજ્ઞામા રહેયું જોઈય, વારણ કે આજ્ઞા કે અકુશ ન્ત્ર અંકુશ પિતાનો પ્રાણી ક્યારે મૂલ કરી ઘેસ તે ન કરવો શકાય તથી ઘાત ઝા છદ્મસ્ય ઔષ માત્ર મૂલને પાત્ર છે, તા શાસ્ત્રકારે શુદ્ધિમાન માનવીઆને પણ આજ્ઞારૂપી અકુ શર્મા રહેવા નલામળ કરો છે તથી સાધ્વી મહત્તરિકાની આજ્ઞા હતપાવે અને દૈવસિક, રાત્રિક, પાશ્વિક, ચાતુર્માસિક કે હેઘટ સાધ્વત્તરિક અતિચાર ન આલોચે ત સાધ્વી આર્થ નથા પણ અનાર્થા જ છે

નિમિત્ત કે મત્ર-તત્રાદિકનો ઘાત કરવો નહીં તેમજ તના ઉપયોગ પણ ન કરવા, કારણ કે તેમા રત્ન રહેવાથી રોગી થા તો નથીન સાધ્વીની ઔષધા દિક્ષથી સારમભાઝ લઈ શકાતો નથી તેમજ અવ્યયન કરાવવા યોગ્ય સાધ્વીને શર્યાસ્ટ કરાવવામા યામી આવ છે ચઢી નિમિત્ત કે મત્ર-તત્રાનુ કાર્ય પદ વા શરૂ કર્યા પછી તની મર્યાદા મધ્યવાતી નથી નિમિત્તકાયમા પ્રાપ્તિપ્ર માત્ર ઘવા પછી કીર્તિ ન યજ્ઞની ઘાઠા ઘથે છે અને વાગ્ધિરજ્ઞાના નિયમો આલપવામા યિદિ

જતા આવે ત આટલાં જાતનાં જ શ્રીપુત્રપુત્રવરદી(શ્રુતસ્ત્ર) માં વધુ છે કે-
સીમાધરસ્ત વદે । અવશ્ય કરવા યોગ્ય પ્રિયા આગાહ વદેશાય છે યાગવદનાદિ
કિયામા વધતુ-આહુ આચરણ વદે ત સાધ્વી ધર્મને લાયક નથી

જેમ માતા પુત્ર તા પુત્રીનું રહી રાતે પાલન કરે તેમ પાલ સમિતિ અને
પ્રજા ગુપ્તિરૂપી અષ્ટ પ્રવચન માતા સયમધમનુ રક્ષણ કરે છે સાધ્વીય ગમના
ગમનમા દયાસામિતિ અને જાલજામા આપાસમિતિ વિગેરેનું પૂણ લક્ષ
રાખતું જાણે, તેને વચ્ચે વચ્ચે ઉતારવાની માફક અવતરનાપૂર્વક-ઉપેક્ષાભાવથી
કરણ કરાય તે વદાપિ ફરજિયાતક થતો નથી ગૃહસ્થાશ્રમમા પણ અતિથિ
આવ તા તત્તો આગતા-સ્વાગતા કરવાનો રિવાજ (પરજ) છે તેમ અથ કાં
સાધ્વી પ્રમાણરથી આગે હાય તા તત્તો સત્કાર કરવા, તેના શ્રમ દૂર કરવાના
પ્રયાસ કરવા અને શુદ્ધ અન્નનાદિકથી વહુમાન કરવું, આ આ પ્રમાણેન થતાય
તા સાધ્વી પાતાના સયમધર્મથી અષ્ટ યાવ છે રંગલા વચ્ચે ક ઢાહો વાપરે,
ફિનારવાળા મરેલી આથો રાખે ત સાધ્વી સ્વચ્છાચારી સાબી,

મુલ મચકાહે, નેત્ર વાજા કરે, સ્તન ઝુલા યાથે, હાથનીની પેઠ મતિ વદે,
વાલતા વાલતા જાતું અવજી જાયો વદે-આ થયા વિકારતા લક્ષણ છે આગે
રોત થતન કરતા સાધ્વી ધૂલ વધવાલાન પળ માહિત વર, વામસ્થર પ્રગટાયે
તા અવ્ય યુવાન વધવાલાન માટ તા પૂછવું જ શું ? તેઓન તા માહ પ્રગટ જ
આવી રાત મોહાદ્ય પ્રગટાવવાથી પરિણામ થિપરીત જાય અને પરિણામે જાસ
તત્તો નિમજ્જના થાય માટ આગે ગ્રહાચારી સાધ્વીથી ગચ્છતુ રક્ષણ કરવું.

જ સાધ્વી નિરતર સગર વારણ હસ્ત-પાદાદિનું પ્રક્ષાલન કર્યા વરે, જુદી
જુદી રાગ-રાગિણીઓ શોધ્યા વરત પાતે સ્વકુસુમો વૂક છે આ જામ્યન મોહ
પમાટ ॥ ગાતાદિવ વારણ માહના છે અને પ રોત મક ધાર તત્તો શરૂઆત
થાં જ પછી વ્રમ જુકાઈ અથાવ છે અને જેમ પવતના શિથિર ડ્રપરથી વહેલા પ્રાણો
નાથ તજાટીપજ પહોંચ છે તેમ સાધ્વી આ રાતે પતિત થઈ ત અથ પાતન જ પામ
છે પછી તા માહા ડ્રપર શળમાર કરવાના, નજમા અક્ષન કરવાના, મસ્તકમા
સિવુર પૂરવાની, વપાલમા તિલજ કરવાની, ગટામા પુસ્પમાહા પદ્ધેરવાની,
મુખમા તાવુલ રાગવાતા, શરાર ચંદનાદિવ ૫ વિલેખન કરવાનાં દૃષ્ટા થાય છે
૧૫૨ મી ગાથાના ઉત્તરાધ પાટાતરમા આ પ્રમાણ પણ આવ્યા છે-ગેષ્ઠેશ્વરામળ
મહળમોયતિ વ તા ઉચ્ચહે । આ ઉત્તરાર્થના અર્થ પ હ વ-ગૃહસ્થના જાલજન

* રાગ સગર તો અધિકારીઓ પાતાના કાર્ય માટે દુલ્હની વળના લોવાને મોલાવે છે
અને તેની પાછે કામ કરાવો જઈ પણ વદલો આપતા નથી તને 'વેઠ' કહેવામાં આવે છે
વજાન અને હ તાકાને કાવ કરવું પડ છે પણ તવના મનમા કામ કરવાનો ઇન્કાર હોતો નથી

મદ્ય કરે, તેને વિવિધ ઘીઢાપૂવક રમાડે અને તને મોડા કરે નથી પણ તટ્ટહી જાણતી મૃદસ્થોગા ચાલકોને રમાડવાયે, તેને સ્થવ્ય કરવાથી કેતુ વિપરીત પરિણામ આવે છે તે માટે કાંઈ કેટલાક મહાપુત્રિકા (સુમત્રા) ની વધા આવી ગઈ છે. હવે કેવી રીતે સ્થવ્ય કરવું તે જાણાય છે—

જસ્થ ય થેરી તરુણી, થેરી તરુણી અ જંતે
ગોઅમ ! ત ગચ્છવર, વરનાણચરિત્તઆહરં

[યત્ર ચ સ્યવિરા તરુણી, સ્યવિરા તરુણી ચ
ગૌતમ ! ત ગચ્છવર, વરજ્ઞાનચારિત્રાધારદ]

ગાયાર્થ—જે ગચ્છમા સ્યવિરા (વૃદ્ધ) સાથે પછી સ્યવિરા એમ અતરે શ્રેય છે તે ગચ્છને હે ગૌતમ ! ના આધારરૂપ જાણવો.

વિવેચન—જે વૃદ્ધ સાધ્વીની વચ્ચે વદન તરફ જાય તે કારણ કે જો યુવાન સાધ્વીઓ પાસે પાસે સ્વેદન કરતા હોય તો જાણ થતી કે યોજા અવપચાન થાયે તે માટે આવતા મન વિદ્યુત થતી જાય પરંતુ જો વૃદ્ધ સાધ્વીઓ સાધ્વી સ્થિતિ ન થને માટે જે ગચ્છમા જાયે તે માટે જાણવું જોઈએ તે માટે આધારસ્થાન સમાન છે

હવે વૃદ્ધ સાધ્વીઓ ફક્ત મુદિત છે તે જાણવું જોઈએ તે માટે ગાયાર્થ જાણાય છે—

ધોયતિ કંઠિઆઓ, પોઅંતિ તદ્

ગિહિકજ્ઞચિંતગાઓ, ન હુ અજ્ઞ

લ્લસ્યોઢાઈટ્ટાળે, વયતિ તે વાગિ

વેસરથીસસમ્મી, ઉવસ્સયાઓ

સજ્ઞાપમુકજોગા, ધમ્મકહરિ

ગિહિનિસ્તિજ્ઞ વાહિતિ, સર્વ

[ધોવન્તિ કઠિકા, પ્રાતયન્તિ તથા ચ દશતિ ચક્ષાણિ ।

ગૃહિકાર્યચિન્તિકાઃ, ન હુ આર્યા ગૌતમ ! તાઃ ॥ ૧૨૪ ॥

લ્લરઘોટકાદિસ્થાને, વ્રજન્તિ તે વાપિ તત્ર વ્રજન્તિ ।

વેડયાછીસસર્ગિઃ, ઉપાશ્રયઃ સમીપે ॥ ૧૨૫ ॥

સ્વાધ્યાયમુક્તયોગાઃ, ધર્મકથાત્રિકપાપ્રેષણગૃહિણામ્ ॥

ગૃહિણિયસ્યા ગ્રાધન્તે, સસ્ત્રવ તથા કુર્વન્તયઃ ॥ ૧૨૬ ॥]

માધાર્ય—જે સાધ્વી વગરકારણે જલથી કઠપ્રદેશને ધોવે, ગૃહસ્થોના માતો આદિ પરોરી આપે, ચાલકો માટે વસ્ત્ર-ઔષધાદિ આપે-આ પ્રમાણે ગૃહ-સ્થોચિત કાર્ય કરવામા તત્પર રહે તે સાધ્વીને હે ગૌતમ ! સાધ્વી ન કહેવી.

*જે સાધ્વી હાથી, ઘોડા, મધેડા આદિના સ્થાને જાય અથવા તેઓ સાધ્વીના ઉપાશ્રય પાસેથી નિકળે ત્યારે યુગ્મી યાય, વેડયા સ્ત્રીનો સગ કરે અથવા તો જેના ઉપાશ્રયની નજીક વેડયાગૃહ હોય તેને સાધ્વી ન કહેવી

વગ્રી સ્વાધ્યાય યોગથી રહિત હોય, ધર્મકથાને સ્થાને વિકૃથા કરે, ગૃહ-સ્થોને વિવિધ પ્રકારની પ્રેરણા કરે, ગૃહસ્થના આસન ઉપર બેસે અને ગૃહસ્થોનો પરિચય કરે તેને ફક્ત ઉદરમરી સાધ્વી જાણવી.

વિષેષન-જે સાધ્વી વગર પ્રયાજન કઠપ્રદેશ ધોય, ગૃહસ્થના માતો પરોવી આપ, પરલાઠાનો માઝા કરી આપ, માયમા દારૂ પરોવી આપે, તમા આમરણાદિક સ્વચ્છ કરી આપ, ચાલકને માટે વસ્ત્રુદાન કરે, તેન વૃથા આપે, માદા ચાલકની માયજન માટે પાતાનો પાસેથી આપધાદિ આપે, જડીબુટ્ટી ઘાપરે, પ્રસ્થદાદિકને લુછશ માટે જલથી આગ્ર(મીના) કરલા ચક્ષા શરીર ઉપર ચાર ચાર ઘસ્યા કર, “આ ગૃહસ્થને ઘરે સુવરો આવે તો મારુ, અમુક ગૃહસ્થ શ્યા પારમાં સાહ કમાય તો ઠોક, અમુક ગૃહસ્થ સ્ત્રીને પરસ્પર પ્રેમ વૃદ્ધિ પામે તો સાહ ” એ પ્રમાણે ગૃહસ્થોચિત ચિંતાઓ ધારધાર કર્યા કરે તેથી સાધ્વીન હે ગૌતમ ! તારે આર્યો ન સમજાવી પણ ગૃહસ્થનો પાકરડો માત્ર જાણવો

મધેડા, ચલક, ઘોડા, હાથી, ચકરા વિગરે તિર્યંચા જલબુદ્ધિવાળા હોય છે તમા પાતાના સ્થાનમા ગમ ત સ્થિતિમા રહેતા હાય છે તથી સાધ્વીને તેથી

* ૧૨૫ માં માધવા પૂર્વર્ષિનો અર્થ ધોના રીત પણ આવેલ છે, જે સીધ પ્રમાણે-“અયો દાગ-સાંધી જેવા ટમન યુગાંથી જેવા ધૂનજનોની પાંચે કાંઠે-મકાંઠે સાધ્વીઓ જાય ભગત તો તમા શક સોકો સાધ્વીના ઉપા રો આવે ” આ અર્થ લખિત થયે છે

इयाने जबाब नहि कारण के जिगी विवृतदशा जोता कामाहीजन बाव माटे शास्त्रकारोय तथा तुच्छ स्थानमा जवानो निषेध करमाख्या छे खुरेनो अर्थ दास दासी अने घोडेनो अर्थ दुधा मानस परा पण बाव छे तेना परमाथ पछे के-दास दासी जेवा दुधा मे जुगारी, भाट, बसाया जेवा धृतजनो उवा समता होय तेवा स्वछे साध्वीय जवु नहीं नेपन तेवा लोकोने साध्वीय स्वसमीप पटले व उपाधये आवथा देवा नहीं कारण के तेवा खाफ छिन्ना बेसी होय छे प्रसंग मळे ता मग बडाबवा पण समथ बाव उ तथो तेवा सज्जनोको ससग इच्छो न नही श्रीभक्तधारभाष्यना मानमा उद्देशामा कथु छ के—“तह चेर हरिय साला-घोडगमालाण चेर आमने । जति तह जतमाला, काहीयत्त च कुप्यति ॥ १ ॥” जे साध्वी दस्तिशास्त्रा, अव्यशास्त्रा व शास्त्रागार वामे बर्हने जाय तेमज बधियपणु करे ते साध्वी नथी

वेदवा के पणगनाको बहावि साध्वीय असग न करवा तेनी पाने तो विनास अने भोजशोषको ज कथा हाय नु यत्तो उगाधयनी नजीक यदवा छोनी बास होय ता तेवा स्थानको त्याग करवा कारण के वेदवा छोने त्या मनारा अनेक छलपटाउ, विजामी लाकानी आवसाय विशेष बाव छे अने तेभोनु आवागमन उपाधयनी पाने धाने बाव पटले पण प्रहाषयनी गुप्तिमा खामी भाये बली यदवा छोने त्या मगीत के नृत्यादिक बाव त्वारे बचट बिलने अग स्वाध्यायसा, पढिलेहणादि आवयक क्रियामा तेमज यथार्थ चारित्र पालनमा स्वछता बाव माटे तथा स्थानको ता अपश्य त्याग ज करयो वेदवाको साधोसाध तेनी दासता, आगणी प्रमुन्य वेपधारिणीता पण परिचय न राखवा हे गौतम ! जे साध्वीको ऊपर कदा तथा प्रकारको साक्ष्य लेती होय तो ते साध्वी न नथी पण केवल अष्टाचारिणी समझनी

स्वाध्याय पटले मजु मणाबबु, ते कायथो गगरी रहे अर्थात् प्रथम पद “सज्जायमुक्त्रोगा” न स्थान पाटनरमा “उत्थायमुक्त्रोगा” यथो पाट छे तेना मथ प छे के-पङ्जीयनिजायनी यतनामा वेदरकारर, धमकथाने स्थाने परस्पर के विषयादिक छोपीनी साथे राजकथा, मन्त्रकथादिक चार प्रकारनी बिधा करे, गृहस्थना कायस्थयो बिता राखे, गृहस्थ आयें ता तेने वेसवा आसन आवे, पाने गृहस्थने गर जाय त्वारे बाकटा, गारी प्रमुख ऊपर बेने, गृहस्थना घरमा आठो फेरा मारे, गृहस्थनी रुक्कमा व पाछुल खुतामत कर, तेना स्वसनानी प्रशसा करे, गृहस्थको भाये रातदिवस बाठा ज कर्षा करे “दयाद तमे आ कार्य करा, तमारे आम करखु जोइय” व प्रमाणे गृहस्थाचित्त कार्यमा आत्मनि धारने तथी साध्वीन हे गौतम ! तारे उद्गरनारी-पवन पेट भरनारी ज जानवी

કઈ સાધ્વી ગણિની પદને યોગ્ય છે તે એ ગાથાવડે દર્શાવે છે-
 સમા સીતપદિચ્છીન, ચોઅણાસુ અણાલસા ।
 ગણિની ગુણસંપન્ના, પસત્થપુરિસાણુગા ॥ ૧૨૭ ॥
 સંવિગ્ના મીયપરિસા ય, ઉગ્ગદડા ય કારણે ।
 સજ્ઞાયજ્ઞાણજુતા ય, સંગદે અવિસારયા ॥ ૧૨૮ ॥
 [સમા શિષ્યપ્રતીચ્છિકાના, ચોદનાસુ અનલસા ।
 ગણિની ગુણસમ્પન્ના, પ્રશસ્તપુરુપાણુગતા ॥ ૧૨૭ ॥
 સવિગ્ના મીતપર્યદ ચ, ઉગ્ગદડા ચ કારણે ।
 દ્વાધ્યાયધ્યાનયુક્તા, મહ્યમેદ ચ વિશારદા ॥ ૧૨૮ ॥]

ગાથાર્થ—પોતાની શિષ્યાઓને તથા પ્રતીચ્છિકાઓને સમાન ગણનાર, ચોયળા, પદિચોયળાદિકમા આલસ રહિત, પ્રશસ્ત પુરુષોને અનુસરનારી અને જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રગુણસમ્પન્ન સાધ્વીને મહત્તરિકા-ગણિનીપદ યોગ્ય જાણવી વૈરાગ્ય રમમા લીન ચિત્તવાલી, મવમીરુ પરિવારવાલી, અપરાધ આખ્યે સખ્ત શિક્ષા કરનારી, સજ્ઞાય ધ્યાનમા સાવધાન સુસાધ્વીઓના ઉપકારાર્થે વસ્ત્ર-પાત્રાદિકનો સંગ્રહ કરવામા કૃશલ એવી સાધ્વી ગણિની પદને લાયક છે.

વિધેચન—મહત્તરિકા-વહેરી સાધ્વીના લક્ષણો દર્શાવતા વહે છે કે-તે મમભાવી હાથ પાતાની શિષ્યાઓ તેમજ જ્ઞાન થા વેપાવશાદિક કારણોને અંગે આરલી અ-યગવહોય સાધ્વીઓ પ્રત્યે સમાનભાવ રાખે એવો કાલ્જી પોતાની શિષ્યાઓના વસ્ત્ર-પાત્રાદિક કે ઔષધ-મેવજની રાખે તેથી જ કાઢતી પ્રતી ચ્છિકા-અથ શિષ્યાઓ માટે રાખે ચોયળા-પદિચોયળાદિકવડે તેને પ્રેરના વર્ત્યા કરે, તેમા કોઈ પણ પ્રકારના પ્રમાદ ન દર્શાવે જેમ વદતુ સલ્લ નિર્મલ રહે છે તમ ચોયળા, પદિચોયળાદિકવડે સયમ શુદ્ધ રીતે ધ્યાન છે ચારિત્ર પાલનમા વર્તેક પ્રમાદ થતો સીવાય કે મુખ્ય સાધ્વી પ્રેરના કરે પછમ ગણ ધર શ્રીમુખમાંસ્વામીય પ્રરૂપલો શાસ્ત્રચિહ્નિત માગ ન શુદ્ધ છે ધમ માનીને જેન ધમનુ વધાર્થ પાલન કરનારી, તથા તેમણે દર્શાવતા વિધિ-નિવધને અનુસરનારી તેમજ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રતા ગુણોથી યુક્ત સાધ્વી ગણિનો પદને યોગ્ય છે

‘યથા રાજા તથા પ્રજા’ એ સૂત્રને અનુમારે મુખ્ય પુરુષપુ જેષુ વર્તત હોય છે તથુ આચરણ તેની બીચેશ માણસો આચરે છે મહત્તરમાં વહેરી સાધ્વીનો વર્તાય સયેગરમાદ ન હોય તો તેની પ્રતિમા અથ સાધ્વીઓ ડવર ન વહે તેવડા છાતર

અ શાસ્ત્રકારે પહેલું વિશેષણ વ આપ્યું કે-તે વૈરાગ્ય રંગમાં લીન દોષી જોડપ માથે વસનારી સાધ્વીઓને તેના ઢર-મય લાગવો જોડપ, વારણ કે તેવો નય દોષ તો લઘુ શિષ્યાદિક કદ પળ અર્કાર્ય કરતા સર્વોચ પામે આવા મમનીત પરિવાર હાય તે કોત્રુ લમ્બળ વશુ, કૃતા પળ કોઠ સાધ્વી મૂલને પાપ વની તો તેને ડગ પ્રાપ્તિ આપતાં સર્વોચ ન રાલે જો વ પ્રમાણે વજ થાર અર્પણની શિક્ષા ન કરે તો દેવ્યાદેલીધી યા તો ગુરુજોડી નવચાદ જાણી જડને અથ માધ્વીઓ મૂલ કરવા પ્રેરાય માટે મુલ્ય સાધ્વીપ કારણ પ્રસંગ પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા જોડપ, પટલે કે આલોચના આપથી ગઠનની ભારસંભાળ કરતાં જે રીય સમય રહે તેમા પાંચ પ્રકારનો સ્થાપ્યાય કરે અને ચાર પ્રકારના ધ્યાન પૈકી કે ધર્મ ધ્યને શુકલ ધ્યાવે જેમ વજ મુદ્દલ્ય પાતાના કુટુમ્બના પાલનાથે સર્વ પ્રકારનો ચિંતા ધગાવે ॥ તેમ મુલ્ય સાધ્વીપ પળ પોતાના પરિવારનો સાધ્વીઓના ઉપકારાર્થે નિર્દોષ વગ્ર, પાત્ર, ઝ્રીવધ, જ્ઞાનાવગમળ વિગદે વશતુ ઓના સપ્રહ કરી શાસ્ત્રમાં જાડપ થઠી પોતાનો પરિવાર વધારવામા-નધીન શિષ્યાઓ કરવામાં પળ તે કુશલ દોષી જાડપ આ પ્રમાણેના લક્ષણો જે સાધ્વીમા હાય તે મહત્તરિકા પડને લાયક વળાય છે

વચનગુપ્તિને જાણવીને સાધ્વીપ કેવું વર્તન કરવું જાડપ તે વ્રજ ગાથાકદે થતાકે છે—

જત્યુત્તરપટિઉત્તર, વહિઆ અજ્ઞા ડ સાધુના સદ્ધિમ્ ।

પલવતિ સુરુદ્ધાવી, ગોઅમ ! કિં તેજ ગચ્છેજ ? ॥ ૧૨૯ ॥

જત્ય ચ ગચ્છે ગોયમ !, ઉત્પળે કારણમિ અજ્ઞાઓ ।

ગણિનીપિટ્ટિઠિઆઓ, માસંતી મડઅસદેજ ॥ ૧૩૦ ॥

માઝપ દુહિઆપ, સુળહાપ અહવ મહ્નિમાર્દણમ્ ।

જત્ય ન અજ્ઞા અવલ્લહ, ગુપ્તિવિભેય તય ગચ્છમ્ ॥ ૧૩૧ ॥

[યત્ર ઉત્તર પ્રત્યુત્તર, ધૃદ્ધા આર્યાઃ સાધુના સાર્ધમ્ ।

પ્રલપન્તિ મરોપા અપિ, ગૌતમ ! કિં તેન ગચ્છેન ? ॥ ૧૨૯ ॥

યત્ર ચ ગચ્છે ગૌતમ !, ઉત્પન્ને કારણે આર્યાઃ ।

ગણિનીપૃષ્ઠિસિતા, માપન્તે મૃદુકશન્દેન ॥ ૧૩૦ ॥

માતુઃ હુદિતુઃ સ્તુપાયાઃ, અથવા મગિન્યાદિનામ્ ।

યત્ર ન આર્યા આરૂપાતિ, ગુપ્તિવિભેદ સકો ગચ્છઃ ॥ ૧૩૧ ॥]

ગાધાર્થ—જે ગચ્છમા મુખ્ય યા તો ષ્ટ્ઢ સાધ્વી કલહ કે સેદવશ થઈને ઉત્તર-પ્રત્યુત્તર કરે તેમજ ક્રોધવશ થઈને જેમ તેમ પ્રલાપ કરે તેવા ગચ્છધી હે ગૌતમ ! શુ પ્રયોજન અથવા તેના ગચ્છને હુ ગચ્છ કહેતો નથી.

હે ગૌતમ ! જે ગચ્છમા કાર્ય પ્રસંગે લઘુ સાધ્વીઓ મુખ્ય સાધ્વીની પાછલ રહીને સ્થવિર ગીતાર્થ પ્રચુરની માથે સહજ, સરલ અને નિર્વિકાર વાક્યોવડે મૃદુ વચન બોલે તે જ વાસ્તવિક ગચ્છ જાણજે. વહી વગરકારણે સ્વપરવર્ગમા ‘આ મારી માતા છે, આ મારી પુત્રી કે પૌત્રી છે, આ મારી વહેન છે’ इत्यादि જાહેર ન કરે અથવા માતાદિકની શુભ વાત હોય તો તે મર્મ પ્રકાશિત ન કરે આવી વચનગુપ્તિવાળા ગચ્છને જ હે ગૌતમ ! ॥ સાચો ગચ્છ જાણજે

વિવેચન—મૃદસ્થ ધમમા પણ વહેવત પ્રચલિત છે કે—“ કલ્હકલાસથી તો ગાઢાના પાણી પણ સુકાય જ ” અર્થાત્ કલ્હથી સુલલપતિ તથા પામી જાય છે જેના સમારના સ્વાગ કરી મંવમના માર્ગે ચલ્હાછે તેમોપતો વદાપિ પણ કટેશ-ફલહ ન કરવા જાણ. કલ્હથી વમયવ ધાય છે, આત્તે વે રોદ્ર ધ્યાન ધાય છે અને આવી રીતે કલ્હ વરતાં સ્તરજના જુપ સ્વાદે જાસનની અપમાજના થાય મોલાદિક વધારો છૂશ ચોર છે, તે વધારે આપના મનમાં પ્રવેશ કરી વશો કરી વાલે છે તેનો આપણને ક્યાલ રહેતો નથી, માટે ક્રોધા દિક વરવાના પ્રસંગે ઉપસ્થિત થાય સ્વાદે જ યત સાવચેત રહેવું હે ગૌતમ ! આવા પ્રસંગ જેઓ આત્મમાન મૂલી જેમ કાચે તેમ બોલે છે તે ગચ્છને હુ સારો ગચ્છ કહેતો નથી

જાત્રાખ્યામ કરવાને અને તો ગમે તે જાકાદિની પૃચ્છા કરવા માટે સાધુ સમીપે જવ પડે સ્વાદે પણ મુખ્ય સાધ્વીને આગલ કરીને, તેમનો પાછલ રહીને સાધ્વીપ પૃચ્છા કરવી ઉચિત છે વજાકી સાધુ પાસે જવુ વલ્લમુ નથી સાધુ માથે વાતચીત વરવામા પણ મૃદુ અને મિટ માયા વાપરવી જોઈય. બાલકામાં પણ વિવેક રાખવો વિવેક વ મંથુ વશીકરણ છે વિવેકથી સઘળા કાપ સિદ્ધ થાય છે ધીમ્ભુમુક્તાવતીમાં વિવેક સયધે વધુ છે કે—

હૃદયધર ત્રિવેકે પ્રાણી જો દીપ વાસે, સરલ ભવતળો તો મોહ-અધાર નાથે ।
પરમ ધરમ વસ્તુ તત્ત્વ પ્રત્યક્ષ માસે, કરમ મરમ પતંગા સ્વાંગ તેતા વિનાથે ॥
ચિરલ નર વહીજે તે ત્રિવેકે વિહીના, સકલ ગુણ મર્યા તે જે વિવેકે વિલીના ।
જિમ સુમતિ પુરોધા મૂમિગેહે વસતે, યુગતિ જુગતિ કીધી જે વિવેકે ઉગતે ॥

गच्छमा साध्वीभाष परस्पर कौटुम्बिक मगध पण न दर्शावशा कारण य
 तेयो वचनगुणिना भग थाय छे श्रीदशरथकालिक सूत्रमा वक्षु छ ये-
 “अज्जिण पज्जिण वा वि, अम्मो माउमिअत्ति अपि । उस्सिण भायणिअत्ति चि,
 वूप नत्तुणिअत्ति अ ॥ १ ॥ अज्जण पज्जण वा वि, वण्णो चुहपिअत्ति अ ।
 माउला भाउणिअत्ति, पुत्ता नत्तुणिअत्ति अ ॥ २ ॥” हे माता, हे दासी, हे
 भाणेज, हे पुत्रो, हे बहने, हे काकी, हे भार्या, हे मामी इत्यादि सासारिक
 मगध सूचयता शब्दा मातृप या साध्वीय यात्रया नहीं हु अमुकनो माता
 छु, हु अमुकनो पुत्री छु, हु अमुकनो श्री नु बिगरे सबध दर्शावता वाक्या
 पण न योजया यन्नो मातादिबनो गुम यात हाय तो तनो प्रयाग न करवा
 जेम बने तेम वचनगुप्तिनु यथाय पादन करनार गच्छन न हे गौतम । हु
 गच्छ कहु छुं

इय जिनाक मार्गनु उल्लपन करनार साध्वीने शु प्राप्न थाय ते दशाय छे -

दसणिपार कुणई, चरित्तनास जणेइ मिच्छत्तम् ।

दुपह्वि वग्गाणज्जा, विहारमेय करेमाणी ॥ १३२ ॥

[दर्शनातिचार करोति, चारित्रनाश जनयति मिथ्यात्वम् ।

द्वयोरपि वर्गयोः आर्याः, विहारभेद कुर्वाणाः ॥ १३२ ॥]

गाधार्य-जे साध्वी दर्शनातिचार लगाडे, चारित्रनो नाश करे
 अथवा मिथ्यात्व उत्पन्न करे, बन्ने वर्गना (साधु तेमन साध्वीना) मास
 फल्पादि विहारनी मर्यादानु उल्लपन करे ते साध्वी खेरगरी आर्षा नयी

विवेचन-पद्धानीना जे पिस्तागीश प्रमुख भागमो छ, तेमा दर्शाव्या
 प्रमाणे विधिपूवक जे साध्वी चारित्र पाठे त साध्वी आर्षा छ जा ते मर्यादानु
 उल्लपन बने ता समकितमा वृथण लगाडे न, चारित्रना नाश करे छ अने
 मिथ्यात्व उपजावे छे आरी उमाग चालनारी साध्वी गच्छमा न राखयो
 विहारनी मर्यादा मर्यादी त्रयोशमो गायामा वर्णन कई गयु छे छमा पण अहाँ
 कईक विशेष दर्शाव छे

श्रीरुद्ररूपना चोधा उदेशामा वक्षु छे के-“नो कण्ठ निगंधाण वा
 निग्मथीण वा डमाओ पच महण्णयाओ महानदीओ उदिट्ठाओ गणिताओ
 यजियाओ अतो मासस्स दुरुचो वा तिरुतो वा उत्तारित्ते वा सत्तारित्ते वा
 त जहा-गगा जउणा सररु कोसिया मही ।” जमा विपुल जठ उ तेमन
 पणो ऊही छे तेनी नदीआ महानया पटले समुद्र तुर्य जाणवी तयो नदीओ-

ગંગા, યમુના, સરયુ, કાશિકા અને મહો-આ પાંચ નદીઓ મહિનામાં બે વાર ક ત્રણ વાર ઉતરતી ચામ્ય નથી આ સૂત્ર ઉપર ત્રિયુત્તિકાર વિસ્તારથી સમ મળ આપતા કહે છે કે-“પચન્હ મહર્ણે ન, સેસાનિય સૂહ્યા મહાસલિલા । તત્થ પુરા વિહરિંસુ, નય તાઠ કયાહ સુકતિ ॥૧૥” ઊપર જે પાંચ નદીઓ મળાવી તથી રોત યોજી પણ તેથી માટી નદીઓ ક જેમાં અગાધ જલ હોય અને હમેશા વહતી હાય તેનાં પણ મમાવેશ આપી લેવાં આ વાચતમાં પ્રતિવાદી શંકા કરતા પૂછ છે કે-સર્વ નદીઓ જા માટે મળતી ? જો તેમન હોય તો સૂત્ર કાર પાંચ નદીનાં જ નામાં જા માટે જનાયે ? તેનાં ઉત્તર ૯ જે કે-ગંગાદિક પાંચ મહાનદીઓ જે દેશમાં છે તે સ્થલોમાં પૂર્વે સાધુઓ વિચર્યા હતા અને તે નદીઓ વહી પણ શુષ્ક થતો નથી તેથી તેઓનાં નામાં મળાવ્યા છે, પરંતુ ઉપલભ્યથી તમા જેથી વિશાલ, દીર્ઘ પુષ્કલ જલવાળી અને ઊંડી નદીમાં પણ સાયોસાય સમસી લેવી

થલો પણ શ્રીમદ્ભક્તપના ધાયા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે-“ અહ પુન એવ જાણિજ્ઞા ઇરઝે કુળાલા એત્થ ચક્રિયા એગ પાદં જલે કિંચા એગ પાય થલે કિંચા એવન્હ કપ્પહં અતો માસસ્સ દુરુત્તો ॥ તિરુત્તો વા ઉત્તરિય વા સત્તરિય વા, એવ નો ચક્રિયા એવન્હ નો કપ્પહં અતો માસસ્સ દુરુત્તો વા તિરુત્તો વા ઉત્તરિય વા । ” પેરાવતી નામની નદી કુળાલા નગરાની પાસે વહે છે તે અંધ અધામમાળ ઉઢી છે તે નદી તથા તથા પ્રકારની બીજી નદી વિધિમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણ ઉતરી શકાય એક પગ જલમાં અને એક પગ થલમાં (આકાશમાં) ઉઠી રાહજાના કમથી સાધુ વા સાધ્વી થાલી શકયા સમય હાય તો એક માસમાં બે કે ત્રણ વાર નદી પાર ઉતરે અને પાછા આવે શક પેરાવતી નદી કુળાલા નગરી પાસે બે ગાઉના પહાડી પટ(વિસ્તાર)વાળી અને અંધ અધા પ્રમાણ ઊંઘાડવાળી છે ગાંધરીન નિમિત્તે પાત્રાદિકના લેપનાદિકને નિમિત્તે સાધુ વા સાધ્વી માસમાં બે ત્રણ વખત મયળાપૂર્વક નદી પાર કરી શકે આ સૂચનથી ઊપર જે પાંચ નદીનાં મહર્ણથી તેના પ્રકારની સર્વ નદીયાના સ્વીકાર મળાવ્યાં તમ પુષ્ટિ મળે છે

પેરાવતી નદીમાં વટલીક જગ્યામાં ક્યારે પાણી સૂકાઈ જાય છે ત્યારે તે નદી પાર કરીને ગાંધરી અંધ અધામાં આવે ત્યારે ક્રતુવદ્ધ કાલમાં જલનો ત્રણ સઘટ્ટા થાય, પણ થલતા પણ ત્રણ થાય વટલે છે સઘટ્ટા થાય આમાંસમાં સાત સઘટ્ટા થાય અને પાછા આવતાં સાત થાય કુલ ચૌદ સઘટ્ટા થાય જ્યાં સુધી તે ક્ષેત્રમાં આતુર્માંસ હાય ત્યાં સુધી આટલા સઘટ્ટા કરી શકાય, તથી વિશય સઘટ્ટો થાય તો હાય લાગ થલો કયા વિશેષ જલ-સઘટ્ટા લાગ ત્યાં ઉતરવાનાં પણ નિષેધ છે માસકલ્પ પૂર્ણ થયા પછી યોજા માસકલ્પ કરવા માટે તે નદી ઉતર્યા સિવાય અન્ય તથા શક્તિ હાય તો તેમ કરવું આતુર્માંસ પણ

त नदी उतरया सिधाय बरली शकतु हाय ता तेम न करबु कोरि पण बीजो
 उपाय न होय ता नदी उतरयो, य जिनाशा छ सघट्टा सयवमो वहु छे व-
 “सत्त उ वामासु भये, दगसद्वयद्धा तिण्णि हुति उट्ठवद्धे । ते तु न हणति पित्त,
 भिक्खायरिय च न हणति ॥ २ ॥ जह कारणमि पुण्णे, अतो तह कारणमि
 अमियादी । उरहेगहणे लिंण, नाया य गते पि जयणाए ॥ ३ ॥” वर्या
 काळमा सात वने मासकद्वयमा ग्रण सळना सघट्टा साधुा हाइ शके आ
 रीत क्षेत्रमा रहे ता तं पु क्षेत्र हणाय नहीं समज भिक्षावर्षा पण निपिद्ध न
 जाणवी अयान् य तेजा त क्षेत्रमा रही शकं जने गोधरी अर्थे कह शकं कोइ
 पण कारण उरपत्र थय सत्त मासकद्वय याद समज वामासा पट्टो तधु धीज्ज
 क्षत्र न मछे ता नदी उतरे मासकद्वयमा पण कह उपद्रव थाय, मारी-मरः ।
 जवा व्याधि उपपन्न थाय, वस्त्रादिव उपकरणानी सङ्करत उपपन्न थाय ता नदी
 उतरीने पण लाया शकं जकर पट्ट । नायमा वैसेने पण कह शकं, परन्तु तमा
 लयणा तथा विधि साधवदा जाइय

नाय उतरया लवधी दकावत नाच प्रमाण जानया—“नायथल्लेवहेट्ठा,
 लेवो वा उवरिए वलेरस्त । दोण्णी दिवट्ठमेक, जद्ध नायाइपरिहाति ॥ ४ ॥”
 ज स्थळे नाबमा वैसेवातु हाय त स्थळे जातु व गमनस्थळे चलमाणे जवाश
 अन वे याजिनता केर यश ता शास्त्रकार वद्ध छ व-वे याजिनता केरा खाया
 परन्तु नाबमा न वैसेतु १, तजी न रीत लपूण छप न जाग तं पु जठ उतरवातु
 हाय, परन्तु दाठ याजिनता केराया स्थळमाण जवातु हाय ता तम करबु पण
 नाबमा न वैसेतु २, तथा ज रीत छर लाग तं पु जल उतरवातु हाय परन्तु पक
 याजिनयो स्थळमार्ग जवातु हाय ता तम करबु पण नायमा न वैसेतु ३, लप
 ऊपर जल लागे तथा मागमा पण अर्थ याजिनता केरा खाया पण नाबमा न
 वैसेतु ४, आ प्रमाणे तपास करता छता पण वाजा वाइ मार्ग ज न हाय प्याद
 साधु नाबमा वसा शके, परन्तु निश्चितपण कहि न करबु

धीनिशीथचूर्णना वारमा उद्देशाना प्रातभागमा नाच भवधी वर्णन करता
 कह्य छ के—

जघातरिमकत्तइ, कत्तइ वाहादि अप्पणा न तरे ।

कुमे दत्तिए तुमे, नाया उट्ट रे य पण्णीए ॥ १ ॥

समासतो जलसतरण, दुनिह थाइमवाह च ।

ज थाह व तिणिह, सघट्टो लेवो लेवारिय च ॥ २ ॥

એતો એકતેરણ, તરિશ્રવ્ય કારણમિ જાતંમિ ।
 એતેસિ પિવચાસે, ચાઉમ્માસા મવે લહુમા ॥ ૩ ॥
 નવાનપે વિમાસા ઉ, માવિતામાવિણે તિ ય ।
 તદણ્ણમાવિણે ચેવ, ઉછાણોછે ય મમ્મણા ॥ ૪ ॥
 અસલી ય પરિરયમ્મા, દુધિહે તેને વ સાવતે દુધિહે ।
 સઘટ્ટણલેયુરો, દુજોયણા હાણિજા નાવા ॥ ૫ ॥
 જપદ્ધા સઘટ્ટો ૧, નામિલેપો ૨ પરેણ લેયુવાર ૩ ।
 એગો જલે થલેમા, નિપ્પગલણતીરમુસ્સમ્મો ॥ ૬ ॥
 નિમ્મણે મારત્થીણ તુ, મમ્મતો ચોલપટ્ટમુસ્સારે ।
 સમણે અત્થગ્ધે વા, ઉત્તિણેસું ઘણ પટ્ટ ॥ ૭ ॥
 દગતીરે વા ચિદ્ધે, નિપ્પગલો જાવ ચોલપટ્ટો ।
 ઉ સમણે પલપમાણ, ચ્ચઠતિ કાણેણ અકુસતો ॥ ૮ ॥
 અસાત્ત મિહિ ણાલિયાણે, આણવરોડ પુણો વિ પહિરણ ।
 એમા મોગપાહિમ્મહ, બેદે સઘ્યાણિ નો પુરજો ॥ ૯ ॥
 ઠાણતિય મોત્તુણ, ઉપપત્તો તત્થ ઠાતિ ણાવોહે ।
 દતિઓહુ ધ તુભેસુ મિ, એસ મિહી હોતિ સંતરણે ॥ ૧૦ ॥

જો નાથ દ્વારા જલ્લ ઉત્તરણ તે નાથહુ તારિમા કહેવાય છે સક્ષેપથી જલ્લ ઉત્તરણના કે પ્રકાર છે—(૧) થાહ (થોહુ) અને (૨) અથાહ (અગાધ) થાહના ત્રણ પ્રકાર છે—(૧) સઘટ્ટ, (૨) લપ અને (૩) લેપાપરિ કાશ્વ નદીમા થોહુ જલ્લ હાય, અને કાશ્વ નદીમા પુષ્કલ્લ જલ્લ હાય. અગાધ જલ્લવાળી નદીમા અને ખુજા દ્વારા તરણ નહીં, થનક તેમ જરવાથી ઘણા અપકાય ઝીરોની હિસા થાય, માટે જલ્લમા તરવાના સાધના વર્ણવા છે, તે પ્રમાણ આચરણ કરવું પ્રથમ તો થડા હોય તો તનાથી તરણ, થડો ન હોય તો દત્તીથી તરણ અને તે પછી ન મળે શક તો મુષાથી નદી હતરવી તે પછી ન મળે તો ડહુવ (લઘુનાથ)થી તરણ અને તે પછી ન મળે તો પળીયો તરણ અને છેવટે નાથુ પ્રહણ કરવું આ આજ્ઞા ચિદ્ધ આચરણ કર તો લઘુ ચારમાસી પ્રાયશ્ચિત્ત જાગે કુમ મલ્લવા છતાં કુમથી ન તરતાં દત્તીથી તર તો માણાં છદન કર્યું કદેશાય પછી રીત યકરને અમાય તરે તો દદ ૧ સમજવા

નાથ એ પ્રકારના છે જુનું અને નવું જુનું નાથ હતરવાના ઉપમાગના ન લવું કારણ ન તાથી વપ્ત થપ્તે અને સયોગવજ્ઞાત ત્વો જ્ઞાતા વૃદ્ધો અવાય નવા નાથના ૫૧ કે પ્રકાર છે (૧) માયિત અને (૨) અમાયિત માયિત પટલે

જલ્લમાં ગતિ કરેલ, તેના માથેથી તથા તાવથી નદી ઉત્તરથી, પરંતુ અમાયિત થી નહીં, જેમકે અમાયિત નયુ તાવ જલ્લમાં નાલતા ઘણા જીવોની દિના થાય માથેથી નાવ જલ્લમાં ચામ્પાર ગતિ કરેલ હોવાથી નદીના વિરાધના થતી નથી તેના પાટિયા, પાથદા વિગેરે સ્પષ્ટ થઈ ગયેલ હોય છે, પરંતુ નવા નાવને જલ્લના મસગ થતાં ઘણાં જ વિરાધના થાય છે માથેથી નાવના પળ થે પ્રકાર છે તે જ જલ્લમાં માથેથી થયેલ અને અન્ય જલ્લમાં માથેથી થયેલ જે તે જ જલ્લમાં માથેથી હોય તેવાં નાવ દ્વારા ઉતરતુ મેષ્ટ છે, કારણ કે એક જલ્લ થી જા જલ્લને માટે જલ્લરૂપ છે આપનામાં પણ પ્રચલિત રિવાજ છે કે-એક કૂવા થા તો નાવનો સવારા તે જ કૂવા થા તો નાવમાં નાલવા જો મૂલ્યો પણ અન્ય સ્થળે નાવવામાં આવે છે તો તે અપ્કાવના જીવોની દિના થાય છે મોટા કૂવાનું પાળાં ત્રાસ કૂવાના જલ્લમાં નદી નાલ દામાં આવતુ તેમાં પણ જા જ દેતુ સમાયેલા છે આ પ્રમાણે વર્ણવેલ માથેથી નાવના પણ થે પ્રકાર મમજવા—(૧) છવાયેલી અને (૨) કાદુ તેમાં સ્કી માથેથી નાવના ન ઉતરતુ, ત્રાસ કે તેને જલ્લમાં પ્રવેશ કરાવતા જ તે જલ્લ થી મલા છે અને એ રીતે અપ્કાવના જીવોની વિરાધના થાય છે, માટે કાદુ માથેથી નાવના જ ઉપયોગ કરવો અને તે પ્રમાણે કરતા જવનાનો પૂરેપૂરો ઉપયોગ રાખવો

પિંટી સુધી જલ્લ હોય અને તેમાં ઉતરે તેનાં સઘટ્ટ કહેવાય, નામિ સુધી જલ્લ ઝડુ હોય તે લેપ કહેવાય અને નામિ ઉપરાંત જલ્લ હોય અને તેમાં ઉતરે તો લેપાપરિ જાણતુ સઘટ્ટમાં જેની રીતે ઉતરતુ તે જાણવાના વદ છે કે-એક પળ જલ્લમાં મૂકવો અને એક પળ અધર (આકાશમાં) ત્રાસના-એ પ્રમાણે જવનાપૂર્વક ઉતરતુ પરંતુ જલ્લનું ટોચાળ ન કરતુ જાહે આપનાં પણ કારણ પાળી બીજાના દેતુ પાળી મય સુજાઈ જાય ત્યાંવાદ જાહે દરિયાપરિયા પડિકાને અને જાવારસગ કરે થા સઘટ્ટની જવના જાણવી

છેલ્લ પ્રમાણનું જલ્લ ઉતરવાનો વિધિ વર્ણવે છે-જો જાવારિયાના મય ન હાય તો જ રમ્તે મૂલ્યનું ઉતરવાં હાય ત માર્ગ તરીકે ઉતરથી અને જેમ જેમ જલ્લમાં આજલ થવાય તેમ તેમ વિશેષ ઝડુ જલ્લ આવે પડેલે ચોલપટ્ટો ઢાંચો ડાંચો કરવો જાતપટ્ટો ડાંચા લેવાથી અપ્કાવના થવા જીવોના વિનાશ અટકી જાય છે કારણ કે ચોલપટ્ટો મરિયાવાથી થવા અપ્કાવના જીવોની વિરાધના થાય જાવારિયાનો મય હાય અને થી જા મૂલ્યનો થોમ હોય ત્યારે મૂલ્ય જલ્લમાં અટકાવ થઈત પહોંચે ત્યારે પોતાનો ચોલપટ્ટો થાવીન જલ્લમાં ઉતરે અને તે પ્રમાણે ઉતરતા ચોલપટ્ટો થીનો થાય તો જવનાપૂર્વક થત નદીના કાઠા ઉપર આવેને ક્રમા રહેતુ અને જવા સુધી જાતપટ્ટાનું જા નાતરી ન આવે ત્યાં

મુખી વાંઠા ઉપર ઊભા રહેવું જો મય હોય તો પાટવટ્ટો લાંબો કરીને પટલે કે-હાથમાં લાંબો કરીને સાય અથવા દાદા ઝરર ચાલો જાય, પણ તે ખોના ચોટવટ્ટાને પોતાના શરીર સાથે સ્પર્શ ન કરાવે આ ગૃહસ્થ સાથે ન હોય તો આ વિધિ પ્રમાણે ઘર્તવું પર તુ ગૃહસ્થ હોય તો કેમ કરવું તે પણ દર્શાવતા કહે છે કે-જે સ્થલે વીજા ઘટેમાયુ ઉતરતા જનાય ને ફળલેથી ઉતરવું, અને કોઈ પણ વટેમાયુ ન હોય તો જે સ્થળેથી પૂર્વ લાકો મયા દાય નથી પગડ્ટો જોયો અને પોતાના દેહપમાણ કરના ચાર આગળ અધિક વદ્ધ હોય તેને “નાલિયા” કહે છે તે નાલિયા પ્રવળ કરીને જાલનું પ્રમાણ તપાસતા તપામતા નદા ઉતરથી નાલિયા પાસે ન હોય તો અમ્ય તરવાચાલ્લાની રાદ જાવી આ હેપ પ્રમાણ જાલ ઉતરવાની વિધિ દર્શાવી

હવે અથાદ-અવાળ વાળી ઉતરવાની વિધિ કહે છે, તેમા નાથ સઘથી દફીકત આ વિવેચનમા પૂર્વે જણાવે રીધી ને હવે નાચમા વદ રીતે યેસુ તે જનાવતા કહે છે કે-સઘ પામ્રાદિજ ઉપકરણ વજ્ર કરીને ઘાઘવા, પહ્લી છીંકામાં ઊંધે મુખે રાક્ષીય તેમ રાસવા કેન્દ્રાજ આઘાવો આ મયધમા વમ પણ જનાય ને કે-મહોપકરણને પડિલેહોને, મસ્તકથી તે પગ પર્યંત શરીરની પ્રતિલેખના કરીને નાથમાં યેસુ નાથમા પણ જાગળ ન યેસુ કેમ કે તેથી પ્રવર્તન દાપ પટલે નાથ ઘાલવાના હોય છામે નાથના પાછળના ભાગમા પણ ન યેસુ કારણ કે અતિશય જલપ્રમાણને કારણે મય ઉપશિવત યાય, માટે નાથના મધ્યભાગમા જ યેસુ નામા પણ ત્રણ સ્થાન-૧ દ્વસ્થાન, ૨ વૃપસ્થાન અને ૩ નિર્વામકસ્થાન વર્જીને યેસુ નાથના અગ્રમાગ ને દેવસ્થાન, મધ્યમા વન સ્થાન અને પાછળ તોરણસ્થાન-આ ત્રણ જગ્યા પણ વજ્રથી જે સ્થલે જ વ કોઈ ન યેસે તે સ્થલે ઉપયોગપૂર્વક, મશકારમત્રુ સ્મરણ કરીને યેસુ નાગા રિવ વલ્લકક્ષાણ પણ કરવું વ-સા વદ્ધ પણ ઉપગ્રવ થાય અને વાલ્લરમ પમાય તો મારે સઘસ્થના ત્યાગ છે નાથ જલમાગ પમાર કરીને વાંઠે આથે રવારે પણ સૌ મધ્યમ જાગળના ભાગે ન ઉતરે તેમજ પાછળના ભાગે પણ ન ઉતરે, જેમ મધ્ય ભાગમા યેસે તેથી જ રીતે મધ્ય ભાગે ઉતરે પહ્લી વાંઠે ઉતરીને દ્રિયાવહો પડિકામી વાંચોરસમ વર જલ્લો સઘટ્ટ ન થયો હોય તો પણ આ પ્રમાણે વિધિ કરવી જ દત્તો, ઉદુપ અને તુલ વિગેરેનો વિધિ પણ આજ પ્રમાણે જાણવો વિગ્રીવ વ કે ને વૃક્તીને પછી દ્રિયાવલ્લિયાદિ વિગ્રા કરવો આ પ્રમાણે નાવદ્વાર જાણવું

હવે વિહાર સઘથી વર્ણન જણાવે છે જોનિશીયસત્રના વ્થમા ઉદેશાની વર્ગિમાં વદા છે કે-

ઉળાદરિત્તમાસે, અદ્ધ વિદ્ધરિત્તળ ગિમ્દહેમતે ।

ખગાહ પચાહ, મામ વ હદા સમાહીણ ॥ ૧ ॥

કાઠળ મામકર્ણ, તથેય ડગમયાણ જયણાણ ।
 ચિમ્પલ્લગામરોહેણ, ચા મિ તેણ દ્વિયા ડગા ॥ ૨ ॥
 ઘાસાસિચાલમે, અદ્ધાણાઈસુ પત્તમહિમાઓ ।
 માહગન્નાધાણ, અપાદિકમિડ જહ વયતિ ॥ ૩ ॥
 પટિમા પટિયણાણ, એગાહં પચહો તહા લદે ।
 જિણસુદ્ધાણ મામો, નિકારણઓ ય થેરાણ ॥ ૪ ॥
 ડગાઈરિતિમાસા, એવ થેરાણ અદ્ધ નાપઝા ।
 ઇયરે અદ્ધ મિહરિડ, નિયમા સ્વચારિ અચ્છન્તિ ॥ ૫ ॥

ચાર માસ હેમત ધનુના પટલે શિયાઝાના અને ચાર માસ મૌઘમ ધનુના પટલે ડનાઝાના આ આઠ માસ દરમિયાન થાછો યા અધિક । વિહાર કર્યો હોય કેવી રીતે વિહાર કરવો ? તે સયગે જણાવતા વહે છે કે-મતિમાધારીય વિહાર કરતા કરતા આ આઠ માસ દરમિયાન ગામ થા નગરમા એક અહોરાત્રિ સ્થિર રહેતુ ચચાલેદક વલ્લવાલા સાધુઓ એક સ્થલે પાંચ અહોરાત્રિ રહે । મિનવલ્લી, ૨ શુદ્ધ પરિહારિક અને ૩ સ્થવિરવલ્લી-એ સાધુઓ એક માસ પર્યંત એક સ્થલે ધામ કરી શકે આ પ્રમાણે જ્ઞાન, વર્ણન તથા ચારિત્ર દરન પ્રવીતી સમાધિ યાચ-સુલ્લશાતિપૂવક આરાધના યાચ તેથી રીતે વિહાર કરીને વર્ષા સમયે ચાતુર્માસ યોગ્ય સ્થાન જતુ

આઠ માસથી જોછા કે અધિક વિહાર જેની રીતે યાચ તે જણાવતાં વહે છે કે—વોઈ એક સ્થાનમાં આઠ માસકલ્પ કર્યો પટલે કે આઠ માસમા માસ કર્યો અને પછી તે જ સ્થાનમાં ચાતુર્માસ રહ્યા પટલે આઠ માસને ગન પ્રીમા ૧ તેતા સાત માસ વિહારના થયા આવી રીતે ડગ આઠ માસ કહીય થીજી રીતે પણ ડગ આઠ માસ થઈ શકે છે, તે આ પ્રમાણે-જે સ્થલે ચાતુર્માસ રહ્યા હોય ત્યાંથી વિહાર કરવાના માગમા વાદ્ય હોય, વર્ષાદ ધરસ્થા કરતો હોય, પાસેના ગામ-નગરાદિકને ઘેરો ઘલાયો હોય અગર તો મારી-મરકી આદિક ઉપદ્રવ થયેલ હોય કુમ્ભાદિક કારણથી માગશર માસ પત્તી વિહાર યાચ તો ડગ આઠ માસ યાચ આઠ માસથી અધિક કરી રીતે યાચ ? તે જણાવતાં વહે છે કે-આઠ માસમા ચાતુર્માસ યોગ્ય સ્થાન ન મળ્યુ હોય તો પછી એક માસ અને વીશ દિવસ પવન ક્ષેત્ર મેલથી શરવાય છે માત્રયા શુદ્ધિ પાંચમને દિવસે પચુપણ વલ્લ કરવાનો હોય આ પ્રમાણે નથ માસ ને વીશ દિવસ પર્યંત વિચરણ થઈ શકે સાધવાહની માથે વિહાર કરવો પટે ત્યારે મન-ઈચ્છિત વિચરણ ન થયાથી ચાતુર્માસ માટે આઠ માસ સ્વતીત થઈ ત્રણ ઉપરાત પાંચ અહોરાત્રિ યાચત્ એક માસ ને વીશ અહોરાત્રિ સ્વતીત

યદ સાય વહ્ની દેવશાન્તુ તુજિ જ ન થઈ હાય તો આશ્વિન ચા વાર્તિક માસમાં વિહાર કરવો પડે ત્યારે પણ અષ્ટ માસ અધિક થાય થોડ પણ વિગ આપો વદવાનુ દોય, ઉપદ્રવ થયાનો દોય, વાર્તિકી પુર્ણિમા પત્રી વિહાર કરવાનુ મૂત્તજ ન આવતુ દોય, નમ્રપ તેમજ વપ્રતુ ઘટ માગ ન દોય અથવા અય તોડ પણ કારણે વાર્તિકી પુર્ણિમા પત્રી વિહાર કરવામાં દિવસ જ ન આવતો દોય તો હવેમાનો પ્રતિવચન થયાં પૂર્વે જ વિહાર કરવો પડે-આવી રીતે મિત્ર મિત્ર કારણોને અને આઠ માસ ઉપરાંત પણ વિહાર કરવો પડે

પ્રતિમાધારી એક અદોરાત્રિ સ્થિતવાસ કરે અને યથાલક્ષ્ય પાંચ અદોરાત્રિ રીતે શેષ વાઙ્મયા વિહાર થયાં કરે શુદ્ધ પરિહારિક શબ્દથી પ્રાયશ્ચિત્ત પામેલા પરિહારાત્રિક સાધુનો નિષેધ દર્શાયો છે ૧ જિનવત્સવી, ૨ શુદ્ધ પરિહારિક અને ૩ સ્થવિરવત્સવી નાથઓને માટે માનવત્સવી વિહાર દર્શાયો જ જો કોઈ પણ પ્રજારત્નો સ્વાધ્યાસ દોય અથવા તો અગ્નિ જોડ પણ વારણ ઉપહિયત થયુ હાય તો સ્થવિરવત્સવી માસમાં ઓખુ યા અધિક કરી શકે છે ઘટલે ૫ રીતે સ્થવિરવત્સવીને માટે ઠળ અષ્ટ માસ યા તો અધિક અષ્ટ માસ વિહાર થયો તે પછાતુ ૧ પ્રતિમાધારી, ૨ યથાલક્ષક, ૩ શુદ્ધ પરિહારિક અને ૪ જિનવત્સવીને માટે તો એમ આઠ માસ સઘથી વિહાર થતો છે તેમ વિહાર કરીને પાતુર્માસના ચાર માસ એક ક્ષેત્રમા જ વ્યતીત કરે

સોમાસુ વેદ્યા ક્ષેત્રમા રજેયુ તેમજ નામ-નગરાદિકમાં વેચી રીતે પ્રવેશ કરવો તે મવધી હકીકત જાણવતા કહે છે કે—

આસાઠપુર્ણિમાય, વાસાવાસમ્મિ હોઈ ઠાપવ્યમ્ ।

મગ્ગાસિરવદુલ્લદસમી ઉ, જાવ યગમ્મિ સ્થિતમ્મિ ॥ ૬ ॥

માહિદ્વિયવસર્મહિં, સ્થિત માહિત્તુ વાસપાઝગમ્ ।

કપ્પ કહિત્તુ ટવળા, વામાણ સુદ્ધદસમીય ॥ ૭ ॥

હત્થ ય અળમિગ્ગહિય, વીમદ્દરાય સર્વોસર્દ માસમ્ ।

તેળ પરમમિગ્ગહિય, મિહિણાય કત્તિઓ તાવ ॥ ૮ ॥

અસિવાદ્કારણેહિં, અદ્ધવા વાસ ન સુદ્ધુ આરદ્ધમ્ ।

અદ્ધિધ્વિયમિ વીમા-દ્ધપેસુ સસીસર્દ માસો ॥ ૯ ॥

એત્થ ઉ પળમ પળમ, કારણિય જા સર્વોસર્દ માસો ।

સુદ્ધદસમીઠિયાણ, આસાદી પુર્ણિમોસરણમ્ ॥ ૧૦ ॥

આપાદ પુર્ણિમાય ચાતુર્માસ રહેયુ ઘટને કે જે ક્ષણે ચાતુર્માસ કરવુ હાય તે સ્થાનમા આપાદ પુર્ણિમાય પ્રવેશ કરવો અને વાર્તિકી પુર્ણિમા સુધી

લાસ કરવો અવશ્યક તરીકે વાર્તાક વર્તિ દશમ (મારવાડી માગશર વર્તિ દશમ) સુધી પણ રહી શકાય કટલાકો આ દશ દિવસની વૃદ્ધિને અગે થે દશ રાત્રિ (ચોશ દિવસ) અધિક ગણાને માગશર માસ પર્યંત રહેવાની છૂટ માને છે

કેવી રીતે ગામ થા નગરમા પ્રવેશ કરતા તે સગ્રામી દુકોઈત જાણતા કહે છે ક-જે સ્થળમા આપાદ માસવલ્લ કર્યો ત્યા અથવા અ-વગ્ર સામાચારી ભાષતા વહેલી પડી પચુપણા વલ્લ કહીને આપાદ શુદિ દશમીય વપાસ્થા પના કરવી કટલાક આપાદ વર્તિ પાચમે (મારવાડી ભાષણ વર્તિ પાચમે) વર્ષાકાલ સામાચારી સ્થાપવાનુ વહે છે આ પ્રમાણે આપાદ માસનો પૂર્ણમાસ અગર તો આપાદ વર્તિ પાચમે પચુપણા વલ્લ કરીને રહ તો પણ જો કાંઈ ગૃહસ્થ ચાતુર્માસ સગ્રામી પૂરૂ તો સદિગ્ધ ઉત્તર આપવા, વટલ ર “હજા અમારે ચાતુ માસ રહેવાનુ નિશ્ચિત તથા” આ પ્રમાણે જવાબ આપ આ પ્રમાણે વર્ષ માસ ન ચોશ દિવસ પચ ત સદિગ્ધ ઉત્તર આપવા આવી રીત સદિગ્ધ ઉત્તર આપવાનુ વારણ શુ ? તે જાણતાં વહે છે ક-તે સ્થળમા અચાનક કાંઈ ઉપગ્રથ ઉપ રિપિત થાય, વરસાદ સારા ન વરસ, વર્ષ માસ ન ચોશ દિવસમા ૬૧ અમગલિક વાય થાય, રાજા દુરુ દાય, પાલકીઆનુ માર દાય રૂપાદિક અનક કાળો દાય છૂતા પણ જો સાધુ ચાતુર્માસ રહ તો જિનઅ જ્ઞાના મળ કર્યો વહેવાય ‘અમ અહીં ચાતુર્માસ રહ્યા છોય આ પ્રમાણે ગૃહસ્થને જાણાવ્યા વાદ ઉપર્યુક્ત કારણા આતો વહે છે તે વિહાર કરતા વહે તો લાભમા જેન જાણતની હાલના થાય અને મિલ્યાત્થા લાજો ઉપદાસ કરતા વહે ક-સાધુઆ જાણતા હતા કે અમે તો સર્વજ-પુત્ર છોય તો તમનુ સન્નિપત્તુ વધા ગયુ ? વહેલા કધુ ક-અમ જોમાધુ રહ્યા છોય અન હવે સર્વજ આવતા ચાલ્યા ગયા-તઓનુ મૃયાવાદાપણુ તો જુઆ વટા નિશ્ચિત રીત વહે ક-અમ આમાધુ રહેવાત છોય તો પણ મુદ્દેલી આય કારણ ક-લાકા જાણે ક-સાધુ આમાધુ રહ્યા છે માદે વપાદ સારી આવશ, તનુ થાય ધણુ વાકશ પમ થારા જુનુ થાય થવા નાલ, છાપરા વટાવ, લેહતો દલ વિગરે લેવાર કરે, વ્યાપારાઆ તલ વાલાવા તલ કદાચ-રૂપાદ ધના આરમ-સરભાવિષ્યા કાવો થાય તના નિમિત્તભૂત સાધુઆ થાય અન વાષમાગી થન

જા અભિવર્ધિત વય દાય તો ચોશ રાત્રિ ગયે છે તે ગૃહસ્થને કહે અન ચદ્ર વય દાય તો વર્ષ માસ ન વાશ રાત્રિ ગયે છે તે ગૃહસ્થને કહે જ વપમા થ માસ દાય તે અભિવર્ધિત વય કહેવાય અધિક માસ યુગનો મધ્યમા ક અતમા થાય છે જો અતમા હોય તો થે આપાદ માસ દાય અને મધ્યમા દાય તો થે પાપ માસ દાય

શિશ્ય શકા કરતા પૂછે ક-આ અભિવર્ધિત વપમા આપાદ અન પાપ પ

થે જ માસ વધે છે તા અમિષર્થિત થયમા ઘોષ રાત્રિ અને ચંદ્ર વર્ધમા વધ માસને ઘોષ દિવસ વધ કહેવાના શો હનુ છે ? પ વન માસ ચાતુર્માસમા તા આવતા તથી ગુરુ તંત્રી પ્રત્યુત્તર આવતા જનાવ છે ક-આપાઠ માસ ગ્રીષ્મ ઋતુમા વધે છે તથો ત માસ ગ્રીષ્મ ઋતુમા ગયા જાણથો અને તેથી જ અભિષદ્વિયવરિસે વૌસરાતિય । પથો પાઠ છે આપાઠી પૂર્ણિમાવ ઢગલાદિક પ્રહન કરે, પયુપણ વદ્ય વહે અને પાચ દિવસ બાદ આપાઠ વદિ (મારવાઠી પ્રાચણ બાંદ) પાચમ પયુપણ કરે વધ વારણ વારણે પાચ-પાચ દિવસ વધારે આ રીતે વધારતા-વધારતા માદરવા શુદ્ધિ પાચમને દિવસે પર્યુપણ કરે આપાઠ પૂર્ણિમાવ પયુપણ કરે ત ઉત્તરગ માગ કહેવાય અને આપાઠ વદિ પચમી ક અમ્ય દિવસ કર ત અવધાદ માગ કહેવાય માદરવા શુદ્ધિ પચમીવ તો અવધ્ય પયુપણવર્ષ કરથુ જ એક માસ ન ઘોષ દિવસમા વળ જા ચાતુર્માસ યોગ્ય ક્ષેત્ર ન મળે તા છવટે વૃક્ષ દઢલ વળ પયુપણ કરવા, વળ માદરવા શુદ્ધિ પચમી ડહલવથી નહો

શિષ્ય પુન શકા કરતા પૂછે છે કે-દાલમા અવવતિય માદરવા શુદ્ધિ ચાપન દિવસે પયુપણા કમ કરવામા આવે છે । આવાય મહારાજ જગાય આવે છે ક-કારણિયા ચંડર્થી । કારણે ચતુર્થીવ પયુપણા કરવા વહે છે શિષ્ય પૂછે છે કે-હે ભગવત ! પૃ ત વૃ કારણ આવી પડ્યુ ક જેથી વાચમના ચોધ કરવા પડે । ગુરુ ઉત્તર આવ છે ક-શ્રીમાન કાલકાચાર્યે ત પ્રવર્તાયેલ છે શિષ્ય પુન પ્રશ્ન કયો ક-કોણ કાલકાચાર્ય અને તમને શા માટે પચમીનો ચતુર્થા કરી । ગુરુવ જનાધુ ક-

મામાન કાલકાચાર્યે વિદ્યાર કરતા કરતા ઉડેળી નગરીમા આવ્યા । ધ્યા ચાતુર્માસ રહ્યા ત નગરીમા ધલમિત્ર ગામના રાજા હતા અને તેના લથુ ધધુ માનુમિત્ર સુવરાજ હતા તન માનુમી ગામનો વહેન હતી અને ધલમાનુ ગામનો માણજ હતો ધલમાનુ માપ્રજ સ્વમાવલાઓ અને વિનયા હતો સાધુ આની બેવાયજીવ કરવામા સદા તત્પર રહેતા પકદા આચાર્યે તે ધલમાનુમ ઉપદેશ આપ્યો, ધમનુ ચચાધ સ્વરૂપ સમજાન્યુ, અચિધ્યના યાગ તે ઉપદેશ ધલમાનુના હૃદયમા સચાટ ઉતરી ગયા તન સસારની સ્વાર્થતા અને અસારતા સમજાયા અને તળે આવાય શોકાલકસૂરિ પાસે પ્રવ્રજ્યા પ્રહન કરી ધલમિત્ર તથા માનુમિત્રના આ સમાચાર મળતા જ તંત્રી ધાધો વચ્યા અને ચાતુર્માસ દાયા હતા આવાયન નગરી મહાર વાઢા મૂક્યા

વંજા પક્ષ વધ કહે છે કે-ધલમિત્ર અને માનુમિત્ર કાલકાચાર્યના સસારી વળાના માણજ હતા તેમા પ્રતિદિન તેમાના ધ્યારયાત્રમા જતા અને તનુ મહુમાન કરતા શબ્દમા પુરોહિતન આ વસદ ત વડ્યુ તળે રાજાના વાન મેરવા માડ્યા ક-આ લાકો તો પાણકો છે, વદ્ ધર્મને માનતા નથી તમના

આચાર વિચારમા જશુ ઠકાણું નથી તેમજુ ધમાકણ તો ધર્તીંગ છે રાજાપ પરસ્પર
વાદ-વિવાદ ઘાટ-યા અને સૂર્ય સમીપ જેમ ઝાળિયો (જવાન) ઘાચો થઈ જાય તેમ
પુરોહિતની હારી ગયા પુરાહિતજીનો પરાજય થયો પણ તેમજ પાતાના મનમાયો
હજી ન મૂકયા તજી રાજાના કાન ભરેલા શરુ જ રાજ્યા વફદા તજી જશુ વ-
દ રાજાને એ માર્ગ આ સાધુઆ ઘાટ ન ત માગ ચાલવાયો રાજા કે સેવના
માથ થાય છે કાચા વાનના રાજાનો આ દહીજન માલો માગી લીધો અને
આચાર્યને ગરીબદાર રાહી મૂકયા રટઠાવા વદ છે વ-આચાર્ય સમર્થ તેમ જ
પાતાના ગૃહસ્થાવસ્થાના મામા હાથાઓ તેમજ સીધી રીત ચાલવા જવાનો આદેશ
તા ન આપ્યો, પણ સમસ્ત ગરીબના સુખના આદાર ન પડે તથા પ્રવચ્ચ કરાવ્યો
જેવા આચાર્યનો યગ્ગઠોન અવગ્ર વિહાર કરી ગયા

વિહાર કરોને તેજા પ્રતિષ્ઠાન નગર ગયા રવાના લીધાને અગાડયો કહેવારાગુ
કે-જુ આપ્યા પછી પર્યેણા કરજા રવાનો રાજા શાલિવાહન અર્ધર્થ દતા
તજી કાલજાવાયન આપતાં જાણી અત્યંત દર્પે પ્રાણિંગ થયા અને મહાત્મય તેમજ
બ્રાહ્મણપુત્ર ગુહન પ્રવચ્ચ કરાવ્યા ગુરુ પરમાધ્યુ વ-બ્રાહ્મણ શુદ્ધિ પાષમને
દિવસે પર્યેણાવન કરવાનું છે ત સમય રાજાપ વિજ્ઞાપિત કરી વ-મારી પ્રજાના
આમદથી તે દિવસે મારે દુઃખ મહાત્મય કરવાના છે, તથો હુ સાધુવદન અને
સેવવરિપાટી કરા શરુ નહિ તા આવ છટ્ટની પર્યેણા કરાયા ગુહમદારાજે
જનાધ્યુ વ-બ્રાહ્મણ શુદ્ધિ પાષમ આગવો નહીં તથો શાલિવાહન છે રાજાપ
પુન વિનિતિ કરા વ-તા સાધુનુ વજ રાજા ગુરુપ ત વજીત કર્યું બ્રીજાલવાધાય
ગુગપ્રધાન હાથાઓ તેમજ પ્રવર્તાયલ જતુર્થો સોવ વજીલ રાજી અને તે પ્રમાણ
હાલમા વજ જતુર્થોવ જ પર્યેણાવધની આરાધના કરાય છે

શાલિવાહન રાજાપ પોતાનો સજ રાણીબ્રાન આદેશ આપ્યા વ-તમે સજ
અમાયસના ઉપવાસ કરા અને પ્રતિવદાન દિવસે (બ્રાહ્મણ શુદ્ધિ ૧ ન દિવસે)
સાધુબ્રાન યદારાધીન, વારણ કરાધીન વજી વારણ કરજો વાદ યોજ, વ્રોત ને
સાધ-વ વ્રજ દિવસનુ તલાધર વજ કરજા રાણીઓ રાજાના આજ્ઞાનુ પાલન
કર્યું અને પ્રતિવદાન દિવસે સાધુબ્રાન મત્તિપૂષક વારણ કરારવા તે દિવસયો
તે પ્રવચ્ચમા " સાધુપૂજા "નુ વજ પ્રવર્ત્યું છે

હવે વાચ-વાચ દિવસનો હાનિ થયો રીતે કરજો તે સર્વયો વાલ ગજપદ
વટલ રદવાનુ પ્રમાણ વર્ણવે છે

હવે સચરી જહન્ના, અસીદિનઝેદસુતરસય ચ ।

જહ વામદ મગમિરે, દસ રાયા વિણિ ઉકોસો ॥ ૧૧ ॥

काऊण मामरूप, तत्येय ठियाण जाय मग्गमिरो ।
 सालण्णण छम्मा-सिओ उ जित्ठुग्गहो होइ ॥ १२ ॥
 जइ अत्थि पयविहारो, चउपाडिवयमि होइ निग्गमाणम् ।
 अहवाभि अणित्ताण, आरोणणपुण्णनिदिद्धा ॥ १३ ॥
 राया सप्पे कुघू, अगणिगित्ताणे य वडिलस्मसई ।
 एण्हिं कारणेहिं, अप्पचे होइ निग्गमणम् ॥ १४ ॥
 काण्यभूमी सवारए अ, ससत्त दुल्लहे भिवसे ।
 एण्हिं कारणेहिं, अप्पचे होइ निग्गमणम् ॥ १५ ॥
 वास वा नोवरमई, पथा वा दुग्गमा सचिक्कगळा ।
 एण्हिं कारणेहिं, अइप्पते होइ निग्गमणम् ॥ १६ ॥
 अमिरे ओमोदरिए, रायदुट्ठे भये व गेलत्थे ।
 एण्हिं कारणेहिं, अइप्पते होइ निग्गमणम् ॥ १७ ॥

आषाढ च तुमासयो एव मास न योस दिवस गये छन पयुण्णा वरे तो ते
 सिनर दिवसनु अषम्य चातुर्मास ययु, कारण य चार मासना पक्कमो बीम
 दिवस पैकी पचाश दिवस जना ७० दिवसनु अषम्य चातुर्मास ययु जो
 आषण यदि (मारवाही भाद्रपद यदि) दशम पयुण्णा वरे तो ८० दिवसतो
 मध्यम वर्षावाळ थाय जा आषण शुद्धि पूजा पयुण्ण पर वर तो ९०
 दिवसतो मध्यम वर्षावाळ थाय जा आषाढ यदि (मारवाही आषण यदि)
 दशम पयुण्णा वर वर तो ११० दिवसतो मध्यम वर्षावाळ थाय अने जो
 आषाढ पूजिमाओ करे ता तन १२० दिवसतो उत्कृष्ट वर्षावाळ थाय जा प्रमाणे
 पक्का जातरा पण समनी लेखे

आ प्रमाण वर्षावाळ अतीत करीने कार्तिक यदि पक्कमे दिवसे ता बिहार
 करी अथा, परंतु जा मागशर मासमा पण परसाइ हाय, रक्को वादबवाली
 हाय, रक्तामा जळ भरल होय तो अथवाइ तरीर पर, ये अन उत्कृष्ट जगपी
 दश रात्रि परित्त स्थिरताकरे अथवा उग्र कारण मागशर मासनी पूर्णिमा सुखी रहे
 स्वारवाइ जो माग वादब-कीबटवाळा होय, रक्तामा जळ भरलु हाय, जळ
 उतरयानो प्रसंग प्राप्त यता हाय ता पण अथवा बिहार करया अ जा बिहार न
 करे ता चार शुद्धमासी प्रायभिस आये आ प्रमाणे पाव मासतु उत्कृष्ट
 चामासु कहु

आषाढ मासना कल्प वर्षो होय अन पछी चातुर्मास योग्य मध्य क्षेत्र न
 मळना तने ॥ अ स्थानमा चातुर्मास करीने, वर्षाविकने कारणे मागशर मासमां

વિહાર કરયો પડે તો ચોમામાનો છ મામનો ઉત્કૃષ્ટ કાઢ જાળયા છો કાદવ
મને ઘૃષ્ટિ પ્રમુખનું કારણ ન હોય અને રસ્તા ચોક્કસ થઈ ગયા હોય તો કાર્તિક
(માત્રાદી માગશર) થવિ ૧ ને દિવસે અવશ્ય વિહાર કરવા જાઈએ છો
ન કરે તો પૂરે કદાંચ પ્રાયશ્ચિત્ત આપ

કારણ ઉપસ્થિત થયે ચાર પદ્ધતિ આ પદ્ધતિ પણ અવ્યવ્ર વિહાર કરી જયા
પડે તે કારણો નીચે પ્રમાણે જાળયા ૧ રાત્રાદુષ્ટ હોય, ૨ ઉપાશ્રયમા મપા
પ્રવેશ થયા હોય, ૩ ઉપાશ્રયમા કુચુમાનો ઉપદ્રવ થયો હોય, ૪ અગ્નિ લાગવાથી
ઉપાશ્રય મરમીયુત થઈ આવ, ૫ ગ્જાન સધુનો યેવાવશ કરવા મગુ પડે, ૬
ગ્જાન મધુના ઓવધાવ અવ્યવ્ર જાતુ પડે ૭ રથદિલ પ્યાની મારી જાણ ન
હાય થતી વારણ ઉપસ્થિત થયે ચાર પદ્ધતિ દિવસે પણ વિહાર કરી
જાતો પડે, તે કારણો નીચે પ્રમાણે-૧ રથદિલ-માતરાદિવની જાણ, ૨ જીવાકુલ
હાય, ૨ સંચારામા આવાદિવ હોય, ૩ રુપવ્યવ નોચરી મલતી હાય, ૪ પાતાને
ક અવ્યવ્રે માદાદ્ય થયો હોય, ૫ મરફો પ્રમુખ રાગોના અવ્યવ્ર ઉપસ્થિત
થયા હોય

ચાર પદ્ધતિ સ્વતીત થઈ ગયા હાય છતાં પણ નીચેના કારણોથી આગત
વિહાર કરવાનો નિષેધ કરમાય છે, તે કારણો આ પ્રમાણે ૩-૧ વિહાર કરવાનો
માગ વટિત થિવમ હોય, ૨ વિહારના માગમા સ્વલે રથત્રે જાલ મરેટ હાય
૩ માગમાં અતિશય કાદવ હાય, ૪ વરસાદ વરસતો થય ન રહેતા હોય રહે
કયા વાળે વિહાર ન થાય તે જાણવતા હઈ છે કે-૧ મરફો પ્રમુખના દુષ્ટ
ઉપદ્રવ ચાલતો હાય તે અશિય, ૨ મિશ્તા આછી મલતી હાય, ૩ રાત્રાદુષ્ટ
૪ રાત્રાદિવ પ્યાધિઓ ઉપદ્રવ થઈ હાય અને ૫ ચાર જાણો ની મય દાદ ન
ગાદ પાય કારણને જગ જામામા પછી પણ માતુ વિહાર ન કર

આ ઘળત ઓવ્યુવળકારની નિયુક્તિના જુલિયા તેમજ ધીરિદ્ય
દુશ્મા ઉદ્દેશાનો જુલિયા પણ કરલ છે આ પ્રમાણે જાગમોલ નિદિ
વિચરે તે મલ્ટ જે સાધ્વી આ પ્રમાણે વિચરણ ન કરે તે વિહારને
તમજ તિથ્યાથ ધધારનારી મમજથી

થય સાધ્વીય રુપુ ધધન અને માયા શોધી ન મા માયાદ્યામ રુપુ રુપુ

તમ્મૂલ સસાર, જણેઈ અજ્ઞા ત્રિગોયમા । નૃપ ।

તમ્હા ધમ્મુવણસં, મુચું અન્ન ન માસિજ્ઞા । રુપુ ।

માસે માસે ડ જા અજ્ઞા, ઇગસિત્થેણ પાપ્પ,

કલહે ગિહત્થમાસાર્હિં, સન્વ તીઈ નિરત્થયં । રુપુ ।

[તન્મૂલ સસાર જનયતિ, આર્યાપિ ગૌતમ । રુપુ ।

તસ્માત્ ધર્માપદેશ ૧ ૧ ન માયા ૩૩૩]

માસે માસે તુ યા આર્યા, ઇકસિક્ષયેન પારયેત ।

કલહે ગૃહસ્થમાપામિ, સર્વં તસ્યાઃ નિરર્થકમ્ ॥ ૧૩૪ ॥]

સાધ્યાર્થ—હે ગૌતમ ! ધર્મોપદેશ સિવાયનુ વચન સસાર-ભ્રમણ કરાવે તેવું છે તેથી સાધ્વીઓએ ધર્મોપદેશ સિવાય અન્ય વચન બોલવું નહીં. માસલક્ષમણ જેવા ઉગ્ર તપને પારણે કુગાદિક રૂઝ એક સિત્થિ(દાણા)પહે પારણુ કરનારી સાધ્વી પણ જો પરમર્મપ્રકાશન, આલ કે મકાર ચકારાદિક ગાલી પ્રદાનરૂપ ગૃહસ્થ યોગ્ય સાવચ (દોષિત) ભાષા બોલે તો તેનું સખલ તપ નિષ્ફળ જાણવું.

વિવેચન—ધર્મોપદેશ સિવાયના વચનોચ્ચાર એ કેવળ વિકલ્પ જ ગણાય. રાજવચ્ચા, દેશવચ્ચા, છોડવચ્ચા અને મજલવચ્ચા-એ વિકલ્પના આર પ્રકાર અગાઉ પૃ ૬૪ ડોર વળવાઈ ગયા છે. અત્યારે બાકી-આપાર પટલા વધા કૃત્તિગત વચ્ચા છે કે બોલનારને પાતાન પણ પાતે શું બોલે છે ? કે જાતની વિકલ્પ કરી રહ્યા છે તેનું મન રહેતું નથી. શાસ્ત્રજ્ઞ તો આ સુધી વહે છે કે-ધીજાને કહ્યું લાગે, દુઃખ લાગે તેનું વચન મ બોલો ત પણ એ પ્રજ્ઞાની ભાષા દિસા જ છે. માપાસમિતિ અને વચનગુણનો વચાથ મમ સમજનાર વધાપિ ધર્મોપદેશ સિવાય એ વ કુચલી (મિથા) ન કરે. ધીવલિસાસુત્રની છંતાલીશમી ગાથામા પણ એમ ભાષ થયો છે કે-ચિરસચિયવાનપણાસીદ, મનસયસદસમમહીણ ॥ વડવીસજિણવિ જિગમ્યકહાદ, બોલતું મે દિઅહા ॥ ૪૬ ॥ અર્થાત્ અનેક મલમાં ઉપાર્જન કરેલા પાપરાશિને નષ્ટ કરનારી, લાલો મલોનો અત કરનારી વધી ચોધીશ તીર્થકર પરમાત્માની વધા કરવાવડે કરીને મારો દિવસ સ્વતીત થાઓ ! આવા અતુલ લાભ આવનાર ધર્મવચ્ચા છોડીને સાધ્વીએ અન્ય વિકલ્પમાં આ માટે આસલ વધુ વહે ?

માસલક્ષમણ-માસલક્ષમણની ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરનારી અને પારણાને દિવસે માત્ર એક દાણો રૂઝ આધાર કરનારી સાધ્વી પણ જો માપાસમિતિ ન જાઝલે, ગૃહસ્થ યોગ્ય સાવચ ભાષા બોલે, પારણાના મમ પ્રકારે, અન્ધને આલ આપે, કાંઈના પર મોધિત જ્ઞની આપ આપે તો શાસ્ત્રજ્ઞ વહે છે કે તેથી સાધ્વીની તોમ તપશ્ચર્યા નિરર્થક જાણવી વધુ છે કે-“ જાધે મોહ પુલ્લતણુ, સવમના પલ્લ આપ । ” માત્ર મોહના અલ્પવચનથી કૌશિક તાપમ મરીને વધકીલિક સપ વયો અને પુલ્લમના તોમ સસ્વારને કારણે દષ્ટિવિષદ્વાસ અનેકના પ્રાણો હરવા લાગ્યો આ માટે જ શાસ્ત્રજ્ઞ વહે છે કે-સાધ્વી એ વધાને કોધાવેશના આપ ને ગૃહસ્થોલિત સાવચ ભાષા ચાલવી નહીં.

॥ ઇતિ સાધ્વીસ્વરૂપનિરૂપણસ્તૃતીયોઽધિકાર ॥

ઉપસંહાર—

આ ગચ્છાચાર પ્રકીર્ણક કયા કયા સુવ-સિદ્ધાંતમાંથી ઉઠરેલ છે તે વર્ગી
કર્તા પ્રયત્ન કરે છે —

મહાનિર્ણયકપ્પાઓ, વ્યવહારાઓ તદેવ ચ ।

સાધુ સાધુણિ અદ્વાય, ગચ્છાચારં સમુદ્ધિઓ ॥ ૧૩૫ ॥

પદ્ધતુ સાધુણો એય, અસજ્ઞાય વિવર્જિત ।

ઉત્તમ સુઅનિસ્સંદ, ગચ્છાચાર સુઉત્તમમ્ ॥ ૧૩૬ ॥

ગચ્છાચાર સુણિત્તાણ, પઠિત્તા મિત્તુભિક્ષુણી ।

કુળતુ જ જહા મણિય, ઇચ્છન્તા હિયમપ્પણો ॥ ૧૩૭ ॥

[મહાનિર્ણયકપ્પાત્, વ્યવહારાત્ તથૈવ ચ ।

સાધુમાધ્વીનામર્યાય, ગચ્છાચાર સમુદ્ધૃત ॥ ૧૩૫ ॥

પઠન્તુ સાધુવ ણતદ્, અસગ્ગ્યાપિક વિચર્ય ।

ઉત્તમ શ્રુતનિસ્પન્દમ્, ગચ્છાચાર સુત્તમમ્ ॥ ૧૩૬ ॥

ગચ્છાચાર શ્રુત્વા, પઠિત્વા મિક્ષવ. મિક્ષુણ્યઃ ।

કુર્વન્તુ યયથા મણિત, ઇચ્છન્તો દ્વિતમાત્મન ॥ ૧૩૭ ॥]

ગાથાર્થ— શ્રીમહાનિર્ણય, શ્રીવૃહત્સ્વરૂપ અને વ્યવહારમાપ્યમાંથી તેમજ
નિર્ણયાદિક(હેદ)ધરામાંથી સાધુ—સાધ્વીઓને માટે આ ગચ્છાચાર
પ્રકીર્ણક ઉદ્ધૃત કરેલ છે.

શ્રીસ્થાનાગમુત્તમાં દર્શાવેલ દશ પ્રકારની અસજ્ઞાય વર્જાને મહાનિર્ણય,
વૃહત્સ્વરૂપાદિક પ્રધાન શ્રુતના નિષોદ્ધરૂપ-તત્ત્વમારૂપ આ ગચ્છાચાર પચ્છાસુ
સાધુ તેમજ સાધ્વીઓએ મળવુ, ગણવુ તથા પરિશીલન સુવિચાર કરવુ.

ત્રેષ્ટ સાધુ-સાધ્વીઓની મર્યાદારૂપ આ ગચ્છાચાર પચ્છો સદ્ગુરુ પામે
અર્ધરૂપે મામર્ગી તેમજ યોગોદ્વહનરૂપ વિધિવટે સૂત્રરૂપે ગ્રહણ કરી આત્માસુ
કલ્યાણ હચ્છનારા સાધુ-સાધ્વીઓએ જેમ આ ગચ્છાચાર પચ્છામા વર્ણવ્યુ છે
તેવુ સમાચરણ કરવુ.

વિવેચન-આ મલ્લાચારપયણો ઘોમહાનિશીથ, ઘુહરકલ્પ અને ઇયદાર માણ્ય જેવા પ્રમાણમૂલ સૂત્રોમાંથી ઉદ્ધરીને ઘાટેલ છે. ઘટલે તે પ્રમાણિક અને માનનીય છે. ઘટ્ટો પ્રજાજનો રચના પ્રત્યેકબુદ્ધ મુનિવર કે તીર્થંકર ભગવતના વિશિષ્ટ શિષ્યદ્વારા થાય છે. ઘટલે પણ પ્રતીર્ણજનો સમુદ્ધરતા સ્વયમેવ જ સાચિત થઈ જાય છે.

આશા પયણાનુ ઘટનપાઠન-પરિશીલન અસ્થાપ્તાય વર્જીતે વરણુ ધીરધાતાન સૂત્રના દશમા સ્થાનકમા દશ પ્રકારનો અસંજ્ઞાઓ નીચે પ્રમાણે જણાવો છે-
 દસવિહે અતલિમિત્તલ્પ અસંજ્ઞાઈ પવત્તે ત જહા-ઉકાગા ૧, દિસિદાહે ૨, મક્કિણ ૩, રિજ્જુણ ૪, નિગ્ધાણ ૫, જુવણ ૬, જક્કાલિત્તણ ૭, ધૂમિઆ ૮, મહિઆ ૯, રયઉગ્ધાણ ૧૦, આકાશથી દશ પ્રકારની અમજ્ઞાય ઉત્પન્ન થાય છે. ૧ ઉદકાપાત-તારાનુ ચરણુ વિગરે, ૨ દિશિશાહ-વોદ્ધક દિશામા ૫૦૧ મહા નગર ઘટ્ટે તેનો આકાશમા જે ઉધોત થાય તે, ૩ ગર્જના-અઘાલે મંઘની ગર્જના થાય, ૪ ભિચુત-અઘાલે આકાશમાં વિજલ્લી થાય, ૫ નિર્ધાત-ધાવલ્લયુક્ત કે ધાવલ્લ રહિત આકાશમા અંતરદેવાંગા કરેલા મહાઅવનિ, ૬ જુવજ-અ પ્રમાની પ્રમા અને સાધ્યાની પ્રમા પ યને સાથે થઈ જાય, ઘટલે મિથ્ર થઈ જાય. ૭ પ્રતીપદાદિકા સધ્યાના છેદ માનતા છતાં કાલ ૭ જણાય માટે ત્રણ વિષય પ્રાદોષિક કાલ પ્રહન ન કરવા, ૮ વાલિક સૂત્રના કરાધ્યાય ૭ થાય, ૭ ઘટ્ટાદીત-આકાશમા વક્ષદીત થાય ઘટલે ઉતાશ થઈ જાય, તે સમયે સ્વાધ્યાય કરે તો ક્ષુદ્ર દેવ છલ્લા આવે, ૮ ધૂમિજા-મદિજાના મેદ, તે ઘળથી ધૂમ્ર ઘળાદિ છે, ૯ મદિજા-ક્ષીણા જ્ઞાણા વરસાદ, ૧૦ રજઘાત-વિલ્લમા પરિણામથી ચારે દિશામા ધૂલ કરસવા માટે.

ધીની રાત પણ દશ પ્રકારની અમજ્ઞાય વહા છે, તે આ પ્રમાણે—
 દસવિહે ઓરાલિણ અસંજ્ઞાઈ પવત્તે ત જહા-અઠ્ઠી ૧ મમે ૨ સોણિ ૩ અસુદ સામતે ૪ સુસાણસામતે ૫ ચદોવરાણ ૬ સુરાવરાણ ૭ પઢળે ૮ રાયધુગમે ૯ ઉવસ્સયસ્મ અતો ઓરાલિણ સરીરે ૧૦. ઔદારિક શરીરની અમજ્ઞાય દશ પ્રકારની છે. ૧-૩ અસ્થિબળે હાલના મન ઘટલે માત્ર, જ્ઞાનિત ઘટલ્લ દરિર-કાહી અને ચમ વિગરે ઔદારિક શરીરના આ ચારે પદાર્થો સાઠ હાથનો અદર પઢ્યા હાય તો જે વાલમાં પઢ્યા હાય ત્યારથી ત્રણ પદાર્થનો અમજ્ઞાય ચિલાદીય ઉદર પ્રમુલ માર્ગો હાય તો પચ અઘાગત્રની અમજ્ઞાય આ તિર્યંચના હાલ-માનના માપ ૧ મનુષ્યના હાલ-દાંત વિગેરેની અમજ્ઞાય જાણી લેથી આ મનુષ્યાદિકના હાલ-માત્ર સા હાથની અદર પઢ્યા હાય તો જે વાલે પઢ્યા હાય ત્યારથી અઘારાત્રની અમજ્ઞાય જાણી જ્ઞીના પ્રતુવાલની ત્રણ દિવસની

અસંજ્ઞાય, પુત્રસન્મતી માત્ર દિવસની, પુત્રોજન્મની આટ દિવસની મૂર્તિમાં દાટેલા પ્રાણીની પણ અસંજ્ઞાય જાણથી ૫ અશુચિ-સ્વદિગ્ તથા માતૃ પ્રમુલ્લ નજીક દોષ તો અસંજ્ઞાય, ૬ ઇમશાનમમીપમ્-ઇમશાન અથાત્ મશાણ પાસે થેસી સ્વાધ્યાય ૭ કરવા ૬-૭ ચમ્ર ૮ સૂર્ય પ્રદળ હાય તો અસંજ્ઞાય જો ૯ અને સૂર્ય પ્રદળાવશ્યામા જ અસ્ત થાય તો ૭ રાત્રિ ૫ દિવસ પછી અહોરાત્રિનો સ્વાગ કરવા અને જો પ્રદળ થયા પાછ ચમ્ર યા સૂર્યનો ઉદય થાય તો ચમ્ર સયધો તે રાત્રિના કાઠ અને સૂર્યનો તે દિવસ તમજ રાત્રિ સયધો વાગ્ પર્યંત અસંજ્ઞાય જાણથી સૂર્ય તેમજ ચમ્રન ઔદારિકતા મળવાના હેતુ ૫ છે ૫-તઓગ વિમાન ઔદારિક છે ૮ પતન-મરણ ૭મામા રાજા, પ્રધાન, સેનાપતિ ૫ ઘોટવાટ વિગરેનુ મૃત્યુ થયુ હાય તો તેન સ્થાન યાજ્ઞ ૭ થેસે સ્વા સુધો અસ્વાધ્યાય જાણથી નિમગ્ન થયા પછી પણ અહોરાત્રિ યજ્ઞથી ગામનો નગર શેઠ ૫ વહુ કુટુંબનો ધના, શાસ્ત્રાતર ૫ માત્ર ઘરન આંતરે કાંઈનુ મૃત્યુ થાય તો ૫૬ અહોરાત્રિની અસંજ્ઞાય જાણથી વદાષને સ્વાધ્યાય કરવા જ હાય તો ગુપ્ત રાત્રિ કર જો તમ ૭ કરે તો લોકામા નિદ્રા થાય ૫-શા લોકા કેવા નિદ્રા છે, વાદી પોડા પણ સમજતા નથી વિગરે ૯ રાત્રિવિગ્રહ-રાજાનો સપ્રામ હાય, સેનાપતિ વિગરે માટા માણસની લટાર હાય, તથા તજીકમા પોદ છી-પુલ્લ લટકતા હાય, સુમટ સુમટ બધે છગદો થયા હાય તો અસ્વાધ્યાય કારણ ૫ તમા દેવો કુટુંબાગા મય રહ્યો ૬ ૧૦ ડવાધ્યમાં મનુષ્યાશ્વના, શરીરનુ છેદન મે, ૭ થયુ હાય તો ૧૦૦ હાય સુધામાં અસંજ્ઞાય અને વદાષ છેદન-મેદન ન થયું હાય પરંતુ કુગણિતવળાથી ૧૦૦ હાય સુધીમા હાય તો પણ અસંજ્ઞાય જાણથી તેમ દૂર મૂકી આવ અને સ્થાનશુદ્ધિ કરે તો અસંજ્ઞાય ન રહે

આ પ્રમાણે ઘોડા પ્રકારની અસંજ્ઞાયા જાણથી અસ્વાધ્યાય સયડી વિશેષ ઘર્જન ધીનિશીવસૂચના ઓળખીશમા ઉદ્દેશનો જૂનિમા તથા આવદ્યકનિયુક્તિ પ્રમુલ્લ પ્રધામાથી જાણુ

જા પયજ્ઞાને ઉત્તમ કહેવાના માથ ૫ ૥ ૫-આ પ્રથમાં કહેલા આચાર-વિચારનુ સારી રીત પાલન કરવામા આવે તો માણસતા મન, વચન અને કાયા પવિત્ર થને અને ચાર પુરુષોત્તમથી ઉત્તમ મામન મેલવવા સમર્થ થઈ શકે ૬ છી આ પયજ્ઞા સધ નિર્દાતના સારથીત છ તેન દ મધુઆ ! તમે મળા

હયે વાદી શકા કરતાં કદ ૭ ૫-આ પયજ્ઞામાધુપ જાણવા તેમ તમે કહ્યુ તો શુ થાય ૫ ન ૬ મળ્યો ? તેના ઉત્તરમાં શાસ્ત્રકાર જણાવે છે કે-આગમોને વિષે આપણેન વાચતા દશના નિષેધ કર્યા છ ઓનિશીવસૂચના ઓળખીશમા ઉદ્દેશના પ્રતિભાગમાં કહ્યુ છે કે-૧ે મિકસુ વા મિકસુની વા અળ્લઉત્થિય વા

મારન્થિય વા ચાદ્ વાયત વા સાદ્ગ્રહ । દર્યાદિ૦ આ વાક્યનો નૂર્ણિમાં જણાવ્યું છે કે-જે સાધુ-સાધ્વી અભ્યસતિને, સત્પુરુષોના સ્વધર્મીય ગૃહસ્થને યાચના આપે તો યાચના આપનાગ્ન સારા વહે તો ચાર લઘુમાસો પ્રાપ્તિશ્ચરત્તન પાત્ર યાચ થઈ જો પાસપાને, ઓળપાને, કુશોડીયાને, સસત્તને, સુગ્રી વાચના આપે તો પણ ચારમાસો લઘુ દંડ અને અથતી વાચના આપે તો ચારમાસો ગુરુ દંડ આપે યથાચ્છદ્ધને સુવ્રયાચના આપે તો ચારમાસો ગુરુદંડ અને અથતી વાચના આપે તો છમાસો લઘુ દંડ આપે આ સ્વધર્મમાં અવધાદ્ દર્શાવતા વહે છે કે-કાદ યાચક દોષા લેવા તૈયાર થયો હાય તો તેને છત્રીવર્ણિયા અધ્યયનથી વિષ્ણુવળા છુદો વાચના આપવી, ઉત્તર્ગ માગ તો સાધકને વાચના આપનાનો ૭મી આ ગદ્છાચાર પયણાના શ્રવણથી, તેના મનનથી અને પરિશીલનથી સાધુ સાધ્વીઓ જો પોતાના આચાર સમ્પૂર્ણોત્તિમાં પરિણમ્યાં તો સ્વચ્છવાળકારક થયા ઉપરાંત પરહિત કરવામાં પણ સમર્થ બને

આ ગદ્છાચારપયણાની ટીકા તપાગદ્ધરૂપી ગગનમાં સુખ સમાન મદ્દારકપુર દર શ્રીબ્રહ્મનિમલસૂરીશ્વરજીના ચરણજમલસેવી (શિષ્ય) શ્રીવિજય-વિમલગણિએ કરેલ છે ગદ્છાચાર ટીકાનું પ્રમાણ ૫૮૧૦ શ્લોક છે શ્રીવિજય-વિમલગણિએ વિ મ ૧૬૩૮ માં પણ આ ટીકાની રચના કરી હતી અને તેમની વિસ્તૃત પદ્ધતિપરંપરા પ્ર યજુર્વિદ્યા અથવા ત્વજી દર્શને વચ્ચે અમારી માન્ય રાજ્યલ પદ્ધતિપરંપરાના ક્રમ નીચે પ્રમાણે જણાવ્યા છે

૧ ચરમજિનપતિ શ્રીવર્દમાનસ્વામીજી

૨ શ્રીસુધર્મસ્વામીજી

૩ શ્રીજનૂસ્વામીજી

૪ શ્રીમમવસ્વામીજી

૫ શ્રીશમ્યમનશ્વરિજી

૬ શ્રીવશોમદ્રશ્વરિજી

૭ શ્રીસમૃતિવિજયજી અને

શ્રીમદ્રવાહુસ્વામીજી

૮ શ્રીસ્ફૂલિમદ્રજી

૯ શ્રીઆર્યમહાગિરિજી ને

શ્રીઆર્યસુહસ્તિશ્વરિજી

૧૦ શ્રીસુસ્થિતશ્વરિજી

શ્રીસુપ્રતિવદ્શ્વરિજી

૧૧ શ્રીદ્વદિશ્વરિજી

૧૨ શ્રીદિશ્વરિજી

૧૩ શ્રીસિંહગિરિજી

૧૪ શ્રીવજ્રસ્વામીજી

૧૫ શ્રીવજ્રસેનશ્વરિજી

૧૬ શ્રીચદ્રશ્વરિજી

૧૭ શ્રીસામતમદ્રશ્વરિજી

૧૮ શ્રીરુદ્રદેવશ્વરિજી

૧૯ શ્રીપ્રયોત્તનશ્વરિજી

૨૦ શ્રીમાનદેવશ્વરિજી

૨૧ શ્રીમાનતુલ્યશ્વરિજી

૨૨ શ્રીવીરશ્વરિજી

૨૩ શ્રીવિજયદેવશ્વરિજી

- २४ श्रीदेवानन्दसूरिजी
 २५ श्रीविक्रमसूरिजी
 २६ श्रीनरसिंहसूरिजी
 २७ श्रीसमृद्धसूरिजी
 २८ श्रीमानदेवसूरिजी
 २९ श्रीविद्युधप्रमसूरिजी
 ३० श्रीजयानन्दसूरिजी
 ३१ श्रीरविप्रमसूरिजी
 ३२ श्रीयशोदेवसूरिजी
 ३३ श्रीप्रद्युम्नसूरिजी
 ३४ श्रीमानदेवसूरिजी
 ३५ श्रीविमलचन्द्रसूरिजी
 ३६ श्रीउद्योतनसूरिजी
 ३७ श्रीसर्वदेवसूरिजी
 ३८ श्रीदेवसूरिजी
 ३९ श्रीसर्वदेवसूरिजी
 ४० श्रीयशोमद्रसूरिजी }
 श्रीनेमिचद्रसूरिजी }
 ४१ श्रीमृनिचद्रसूरिजी
 ४२ श्रीअजितदेवसूरिजी

- ४३ श्रीजयसूरिजी
 ४४ श्रीसोमप्रमसूरिजी }
 श्रीमणिरत्नसूरिजी }
 ४५ श्रीजगबद्रसूरिजी
 ४६ श्रीदेवेंद्रसूरिजी }
 श्रीविद्यानदसूरिजी }
 ४७ श्रीधर्मघोषसूरिजी
 ४८ श्रीसोमप्रमसूरिजी
 ४९ श्रीसोमतिलकमूरिजी
 ५० श्रीदेवसुन्दरसूरिजी
 ५१ श्रीसोमसुदरसूरिजी
 ५२ श्रीमृनिमुदरसूरिजी
 ५३ श्रीरत्नशेखरसूरिजी
 ५४ श्रीलक्ष्मीसागरसूरिजी
 ५५ श्रीसुमतिसाधुसूरिजी
 ५६ श्रीहेमविमलसूरिजी
 ५७ श्रीजानदविमलसूरिजी
 ५८ श्रीविजयदानसूरिजी
 ५९ श्रीहीरविजयसूरिजी
 ६० श्रीविजयसेनसूरिजी

प्रशस्तिः—

श्रीमत्सौधर्मगच्छः प्रवरमतिपुतः कल्पवृक्षा प्रतीतो,
 गच्छाचारैकचारप्रशमरसधरः सूरिमुख्यो विशालः ।
 संसारोन्मूलनेभ्रमणगणशुभः शान्तिचारुः प्रकुलः,
 सोऽय सौधर्मगच्छो जयति जगति वो घोषिणीज तनोतु ॥ १ ॥
 तद्गच्छे सूरिराजा वरचरणधरा भूरिभूता यतीशाः,
 पारम्पर्येण जातस्तपविरुद्धरो विश्वसौभाग्यरूपः ।
 यश्चन्द्राभचन्द्रस्तपगणगगनेऽभूज्जगच्चन्द्रसूरिः,
 कस्मिंश्चित्पट्टयाते यवनवरपतिज्ञानहीराख्यसूरिः ॥ २ ॥
 केचित्पट्टाश्च जाताः प्रकटसुरममो देवसूरिर्बभूव,
 तस्माच्छीरत्नसूरिः सकलमतविदो यक्षनाथैः प्रपूज्यः ।
 तच्छिष्यो निष्कलङ्को विविधतपधरः श्रीक्षमासूरिरासीत्,
 तत्पट्टे लोकशास्ता सुविदितमुनिराद् प्राज्ञदेवेन्द्रसूरिः ॥ ३ ॥
 ततः कल्याणसूरियो, मुनीशो मोहनाशकृत् ।
 प्रमोदविजयाचार्यः, साधुसम्पत्सुशोभितः ॥ ४ ॥
 शिष्येणाखिलयोधाय, कृता राजेन्द्रमूर्तिना ।
 गच्छाचारस्य भाषेय, सञ्चरेद्दि सता हृदि ॥ ५ ॥
 सुशोषिता सुधिपैपा, धनविजयादिमुनिवरेण तथापि हि ।
 दोषस्थापनपटुभिः, शोधनीया समयसुविज्ञैः ॥ ६ ॥
 वेदवेदाङ्कचन्द्रेऽन्दे, पौषशुभ्रे तथोत्तमे ।
 पञ्चमीविधुवारे च, सम्पूर्णऽभूदिय शुभा ॥ ७ ॥

સુવ્રણે સુશ્રમોઽકારિ, ચાસ્ય ગ્રન્યસ્ય શોધને ।

વિજયાયશુલાયાદિ-ચતુષ્થેન સાધુના

॥ ૮ ॥

હસ્તાગ્રે દ્વિસદ્સાચ્દે, વૈશાલે ચાઽર્ચુદોપરિ ।

પ્રસાદાદાદિનાયસ્ય, ગ્રન્યોઽય પૂર્ણમાત્રવાન

॥ ૯ ॥

જે સૌભાગ્યશાહી સૌધર્મગચ્છ વિશિષ્ટ બુદ્ધિવાળો, કલ્પવૃક્ષ સમાન, ગચ્છના આચારોનું પાલન કરવામા ને પ્રશ્નમરસ-સમતામાવને ધારણ કરવાનારો, ઉત્તમ સૂરિમહારાજાઓના પરિવારવાળો, વિશાળ, સસારરૂપી વૃક્ષનું હેદન કરનામા હસ્તી સમાન, સાધુ-શ્રમણ સમૂહની શોમાવાળો, મનોહર શાતરમ પ્રધાન અને વિકસ્વર છે તેમજ વિશ્વમા વિજયરત વર્તે છે તે શ્રીસૌધર્મગચ્છ તમારા યોધિવીન(સમક્તિ)ને નિસ્તાર કરો. ૧

તે ગચ્છમા શ્રેષ્ઠ ચારિત્રને પાઠનારા ધના આચાર્ય થઈ ગયા. તેઓની પરપરામાં 'તપસ્વી' ઇટલે તપ ત્રિહ્વવાળા, વિશ્વને વિષે સૌભાગ્યશાહી, તપગચ્છ રૂપી મગનપ્રદેશમા ચંદ્રની જેમ પ્રકાશિત શ્રીજગદ્રસૂરિ થયા. ત્યાર બાદ કેટલાક પટ્ટધરો થયા બાદ યવનરાજ(મોગલ શહેનશાહ અકબર)ને પ્રતિબોધ દેનાર શ્રીવિજયદેવસૂરીશ્વર થયા ૨

ત્યારબાદ કેટલાક પટ્ટધરો થયા પછી સાક્ષાત્ દેવમમાન સ્વરૂપના શ્રી વિજયદેવસૂરિ થયા. તેમની પાટે મકલ મતોને જાળનાર અને યક્ષરાતોધી પૂજાયેલ શ્રીવિજયરત્નસૂરિ થયા તેમના પાટે નિર્મલ ચારિત્રવાળા, વિવિધ પ્રકારની તપશ્ચર્યા કરનારા શિષ્ય શ્રીવિજયક્ષમાસૂરિ થયા. તેમની પાટે લોકો ઊપર પ્રમાણ પાડનારા, સુવિહિતોમાં અગ્રણી પડિન શ્રીવિજયદેવેન્દ્રસૂરિ થયા. ૩

ત્યારબાદ મોહરાજાનો પરામત્ર કરનાર (નિર્મોહી) શ્રીવિજયકલ્યાણસૂરિ થયા. તેમની પાટે સાધુગુણરૂપ મપતિથી વિભૂષિત શ્રીવિજયપ્રમોદસૂરિ થયા ૪

તે શ્રીવિજયપ્રમોદધરિત્રીના શિષ્ય આચાર્ય શ્રીવિજયરાજેન્દ્રસૂરિ થયા જેમણે મમસ્ત લોકના બોધને માટે આ ગચ્છાચાર પ્રકીર્ણકનું નિવરણ કર્યું કે જે સજ્જન પુરુષોના હૃદયમાં સચાર પામો-મારી રીતે પ્રવેશ પામો ૫

આ ગ્રંથનુ વાચનાચાર્ય ધુદિમાન્ શ્રીધનવિજયાદિ મુનિવર્ગે સશોધન કર્યું છે, તો પણ દોષ નિકાલવામા અને દોષોની સ્થાપના કરવામા પણ ચતુર અને સિદ્ધાંતોને જાણનારા ઇવા વિદ્ધ પુરુષો આ ગ્રંથમા કઈ પણ સ્થલના-દોષ જણાય તો મુધારી લેવા કૃપા કરવી ૬

વિ. સ. ૧૯૪૪ ના પૌષ શુદિ પાંચમ ને સોમવારના દિવસે આ સુદર માષાગ્રંથ પૂર્ણ કરવામા આવ્યો ૭

આ ગ્રંથનુ ગ્રૂક આદિ સશોધન કરવામા તેમજ મુદ્રણકાર્ય કરાવવામા શ્રીગુલાવવિજયાદિ ચાર મુનિવરોણ સારો પ્રયાસ કરેલ છે ૮

સવત્ ૨૦૦૨ ના વૈશાખ માસમા શ્રીઅર્જુનાચલ ઉપર વિરાજમાન આદિ તીર્થપતિ મગવાન શ્રીઆદિનાયજીની કૃપાથી તેમની યાત્રામા જ આ ગ્રંથનુ મુદ્રણકાર્ય સપૂર્ણ થયું છે. ૯

इति धीगच्छाचारग्रन्थस्य टीकानुसारेण श्रीमद्विजयराजेन्द्रमूरिणा भाषा कृता वाच्यमाना श्रेयस्करी भूयात् ॥

સર્વત્ર શ્રીશુભ મવતુ ॥

